RADU THEODORU

MUNTELE

ROMAN

Tatălui meu

ÎNTOARCEREA

CAPITOLUL I

patru

Garnitura se arcuieşte după o perdea de salcâmi.

Lampa finală îl mai priveşte o clipă cu ochiul ei roşu, şi Pătru rămâne singur sub cerul însângerat al zorilor. E un bărbat înalt, vânjos, cu mijlocul strâns bine în centură. Poartă capela pe-o sprânceană. Are faţa pătrată, de ţăran, cu frunte înaltă, sprâncene negre, bărbăteşti, nasul uşor coroiat deasupra mustăţilor.

Buzele – roşii, cărnoase. Barbie dreaptă, împinsă înainte. Poartă veston cazon, bine ajustat. Pantalon de doc mult ieşit la soare, aproape alb. Cizme soldăţeşti. La şold – pistol Parabellum, luat de la colonelul neamţ făcut prizonier pe valea Moravei în primăvara asta. Pe piept îi strălucesc câteva ordine româneşti şi sovietice.

Comandantul diviziei i-a dat concediu o lună. Să se gândească. Dacă se reangajează, intră la şcoala de ofiţeri.

Divizia s-a-ntors la Bucureşti prin iulie. Astăzi e în 6

august 1945. Gara e pustie. Dac-ar fi avut pe cineva cu cocie, ar fi telegrafiat să-l aştepte la Mehadia. Dar n-are pe nimeni. Îşi saltă raniţa. Trece terasamentul. Urcă rambleul căii ferate. De data asta fără să se târască pe brânci. Fără să aştepte rafala inamică. Fără să se istovească în salturi. Nu-şi dă seama că umblă uşor încovoiat, ca la atac. Nu-şi dă seama că iscodeşte ferestrele negre ale celor câtorva case risipite dincolo de buza malului. Colţurile gardurilor. Liniştea nefirească cu care-l întâmpină. Trece cu pas elastic, urmărit de câteva lătrături adormite, apoi o apucă pieptiş spre Pământu’

Turcilor.

Poteca suie de-a coasta. Dealul e pustiu şi căpăţânos.

N-a plouat de mult. Pătru s-apleacă. Pipăie cu palma

răşchirată lutul crăpat. Rouă din belşug. Ca o maramă de argint peste trifoişti. Tot cerul de deasupra munţilor pare gol, până când soarele îl umple cu roşu, cu vişiniu, cu sânge. Pătru îşi scoate capela. Când ciobănea, Scordilă ăl bătrân, baciul, aştepta soarele cu pletele descoperite. Soarele se saltă peste munte, poleind creasta llişovei.

Văile se ascund în umbrele aruncate de-a valma de munţi şi de plaiuri, apoi lumea iese la lumina zilei aşa cum o cunoscuse de mic copil. Săracă. Cu pământ bolovănos. Cu cireşi pricăjiţi, înşiraţi în lungul potecii. Cu holde puţine şi firave, semănate printre mărăcinişuri.

Îndeamnă la drum, după ce-şi pune la capelă o floare de albăstrică. Se-ntoarce acasă, după patru ani de război.

— Hai, Mădălină, hai!

— Vin, Gruiţă!

Gruiţă a lui Cristea Tauru cântă din frunză şi-l trage pe Suru de căpăstru. De coada Surului e legat Şargu, de coada Şargului e legat Vântu, şi de coada Vântului se ţine Mădălina, nevasta lui Gruiţă, care poartă-n spate un leagăn împletit din coajă de tei. În leagăn doarme Simina. Are patru luni. Mă-sa i-a acoperit obrazul cu o ştergură albă, înflorată cu mâna ei. Mădălina mai poartă şi desagii cu demâncare şi cu schimburi pentru Gruiţă.

Gâfâie. Pe obrazul oacheş îi curg pâraie de sudoare.

Şi-a sumes poalele în brâu. Şi-a descopciat ciupagul, slobozindu-şi sânii doldora de lapte. Vântuleţul care se trage de pe coastă o răcoreşte. Caii bat pietrele cu potcoavele, scoţând scântei. Pipăie poteca, pun piciorul cu grijă, se-ncovoaie sub greutatea bărbânţelor cu brânză.

În unul dintre saci, sub brânză, se află banii. Ta-su vrea să-i pună la bancă.

„La bancă pe fenea, gândeşte Gruiţă. Ce, îi vreme de bancă? Azi banul îi musai să umble”. Are să cumpere oi, de la târgul Bozoviciului. Ta-su o să-i tragă câteva ghioage pe spinare, pe urmă are să se bucure de oi şi o să-nchidă ochii când o vedea cârpa de mătase galbenă pe care o să i-o cumpere Mădălinei.

— Hai, Mădălină, hai!

— Vin, Gruiţă!

Gruiţă are douăzeci şi opt de ani. Nu s-a dus pe front. L-a scăpat unchiu-su, Stângu Tauru, primarul. S-a ţinut de muierile concentraşilor. Le-a mai făcut câte-un copil. Să nu piară spiţa prislopenilor. Dacă n-ar fi luat-o pe Mădălina, Guga ăl bătrân l-ar fi pândit şi i-ar fi vârât

sâmceaua între umeri. Nu-i pare rău. E frumoasă. Cuminte. I-a adus două sute de oi şi pământ. Cam cincisprezece coase cu douăzeci de pruni şi cam tot atâţia meri.

— La toamnă scoatem mărul ăla de renete, spune el peste umăr.

— Care măr?

— Mărul ăla de renete. De sub sălaş.

— Ba i Nu-l scoatem. Îi mărul în care m-o legănat mama.

— Minte de muiere…

Şi iar cântă din frunză.

E înalt. Cu ochi albaştri. Cu mustaţa porumbie, ca şi părul. Poartă laibăr vânăt de dimie cu suitaşuri negre.

Cămeşoi alb. Izmene. Bocanci zdraveni, luaţi din prăvălia lui Bimbi. Mădălina umblă în opinci. Îi vine mai la-ndemână.

— Nu mai pot, gâfâie femeia.

— Prrr, boală… Ho, mă, ho!

Gruiţă împinge caii dincolo de potecă, într-un petic de fânaţ crescut sub un păr sălbatic. În marginea coastei.

Ilie Jura, crâşmarul, şi-a ridicat gard de lătenţi de jur-împrejurul sălaşului. Mădălina se aşază pe un bolovan încins de soare. Caii retează firele înalte, tari, de fân copt. Tăunii zumzăie. Gruiţă îşi face o ţigară ca pe deget, din tabacherea de tablă. Femeia şi-a tras leagănul pe genunchi şi-i dă Siminei să sugă. Copila clefăie sfârcul mare. îl scapă. Laptele mamei îi picură pe obraji.

Gruiţă o gâdilă sub bărbie, cu degetele late, cu unghii groase, negre.

— A lui Belcotă taie la fân.

Arată un pâlc de cosaşi înşiraţi unul în urma altuia, într-o poiană prăvălită uşor sub creasta de stâncă a Ilişovei. Se aud coasele cântând în fân. Şi gresiile trecute peste gurile de oţel. Începe să fie cald. Simina adoarme cu buzele ţuguiate pe sânul mă-sii. Sub păr e umbră deasă şi fân aromitor.

— Hai! o cheamă cu glas răguşit.

Mădălina atârnă leagănul de-o creangă. Îi face vânt.

Gruiţă se întinde la rădăcina părului.

— Să nu ne vadă careva, întârzie femeia, făcându-se dorită.

— Hai! Şi dacă ne vede?

Râde.

Panerul li se leagănă deasupra capetelor. Pe scoarţa părului, Mădălina vede cum urcă un şir roşu de vacadomnului. Caii pasc, sforăind pe nări. Se bat cu cozile peste coapse. Tropăie pe loc, să alunge tăunii.

— Aşa nu mai ajungem în veac, râde Mădălina mulţumită, privindu-l dintr-o parte cu ochi albaştri şi veseli.

— Atâta rău!

Sunt amândoi osteniţi. O osteneală dulce, care le intră în oase din pământul cald şi tare.

— Stărui cu gândul tău?

— Stărui. Nu pun banii la bancă. E o prostie. Cumpăr oi. Le-ncarc la preţ. Dau vreo zece la stâna lu' nea Ilie, fără să ştie tata.

— Să nu te pârască Scordilă.

— Nu mă pârăşte. Tata ăsta nu mai moare. Rămânem la mâna lui până mi-or ieşi peri albi.

— Nu se poartă rău.

— Nici bine… Ia taci!

Din vale se aude tropot de cal silit să urce la trap.

Mădălina se scoală. Îşi potriveşte părul sub cârpă. Se scoală şi Gruiţă. Sub umărul coastei se arată capul călăreţului.

— Văr-tu Niculae, trăsni-l-ar! mormăie Gruiţă, aducând caii în potecă.

Călăreţul îşi îndeamnă rotatul cu călcâiele. Poartă cizme galbene de piele. Haine verzui, spălăcite, de pădurar. La spinare – carabina şi traista cu demâncare.

E scund. Fălcos. Roşu în obraji.

— Mneaţa, văruică! încotro?

— Vezi-ţi de drum, jăndarule. Văruică ţi-i Satana, nu nevastă-mea, îl ocărăşte Gruiţă.

Avuseseră ei o pricină. Cu nişte mere. Călăreţul se-ntoarce în şa, râzând cu toată gura. Are o gură frumoasă şi nişte dinţi albi, cu care-i place să muşte din viaţă. Aşa-i spunea Mădălinei când o găsea singură pe-acasă şi-ncerca s-o trântească în pat.

— Tot negru pe ceru gurii ai rămas, mă, chicoteşte el…

Apoi dă dosul, după nişte stâncăraie.

Gruiţă se posomorâşte. Strânge chinga şeilor de lemn.

Îşi scoate negeacul, vârât până atuncea într-unul din desagi.

— Hai! Ce tot tândăleşti acolo? se răsteşte la Mădălina.

Femeia se grăbeşte să-şi treacă funiile de cânepă ale leagănului peste umeri.

— Diii, mă! Diii!

Gruiţă smuceşte dârlogii. Convoiul se mişcă la deal.

Nu mai cântă din frunză. Se gândeşte la Niculae.

Se-ntreabă la ce-o fi ieşit din codru, că-i doar codrean, ca toate neamurile lui Goanţă brigadierul. Mai ales se-ntreabă ce caută aici, în poteca Cruşovăţului, când treburile lui l-ar chema la Meegie.

— Poate vreo muiere, că-i harmig nesătul.

— Ai zis ceva? întreabă Mădălina, care, rumenă, calcă uşor cu opincile din piele de porc bine lucrată şi-şi leagănă îmbietor mijlocul, păstrând în colţul buzelor umbra unui surâs galeş.

Îi place că Gruiţă a poftit-o, cu toate că aseară s-au culcat împreună.

— Ni e, răspunde bărbatul.

Poteca intră sub un ciorchine de pini pricăjiţi. Miroase a răşină. Sub părul sălbatic de deasupra sălaşului lui

Ilie Jura, s-arată o şopârlă. Trece şerpuind peste fânul tăvălit de cei doi. Se caţără cu ghearele mici şi ascuţite pe bolovanul pe care alăptase Mădălina, apoi rămâne încrustată ca un giuvaier de smarald sub razele calde ale soarelui.

Ajun» la Pământu' Turcilor, Patru stă: să şi tragă sufletul. De la sfârşitul războiului, n-a mai urcat la munte. Îi vine greu şi-i este cald. Îşi desface vestonul şi cămaşa. Oamenii cred că sângele vărsat aici odinioară, de luptători, înroşise pământul. Că tălpile celor care se ticideau – unii apărând satul, ceilalţi încercând să-l cotropească – au smuls rădăcinile ierburilor şi florilor şi că, de atunci, tăpşanul ăsta a rămas roşu, fără vegetaţie, pustiu. Noaptea nu-i bine să treci pe-aici. Mai ales pe furtună. Se aud turcii văitându-se pe limba lor. Ba unii i-au auzit şi pe prislopenii îngropaţi fără împărtăşanie şi luminare.

Le-ar trebui nişte lecţii politice prislopenilor", gândeşte Pătru ştergându-şi gâtul şi pieptul cu capela.

Soarele s-a urcat binişor deasupra munţilor. Să tot fie vreo nouă.

Ce nevoie au oamenii aceea să se caţăre ca diavolii, cu negeacurile în dinţi? De aici de unde stă, vede totul ca la cinematograf. Sau aşa cum vedea poziţiile inamice şi luptele în Tatra când executa vreo misiune de cercetare în spatele frontului hitlerist. E limpede. Ăia de colo pregătesc o ambuscadă. Nici nu se putea altfel.

Jos, pe fundul văii, într-un goruniş tânăr, sunt priponiţi doi cai. Oamenii – nu le vede decât spinările – urcă de-a coasta pe albia unui pârâu uscat. Se agaţă cu mai

nile de colţurile pietrelor. De rădăcinile mestecenilor

pricăjiţi. Se târăsc în sus, lipiţi cu burta de pieptul muntelui. Pătru face un salt dincolo de culmea pe care o ţine poteca. Nu-i mai vede pe cei doi. Se ridică şi, frânt de şale, sprijinindu-se în palme, începe să urce cu repeziciune. Fiecare pas pe care-l face, cu sudoarea curgându-i gârlă, e o întoarcere în vreme. I se pare, aşa cum se caţără pe coasta bătută de soare, că se cufundă în anii juneţii lui şi ai Prislopului de atunci.

— Mama şi dumnezeii voştri!

Toate gândurile nelămurite care-l arseseră în tranşee, toate amintirile care-l chinuiseră sub focul inamicului ţâşnesc din adâncuri.

— Mama şi dumnezeii voştri!

Ăştia au rămas la fel ca acum zece ani. Ca acu o mie de ani. Gata să se omoare pentru un coş de mere.

Gata să-şi aprindă casele unul altuia, pentru o coasă de fân. Îşi zdreleşte mâinile în nişte spini. Durerea îl îndârjeşte. Urcă aproape fugind.

Mădălinei îi e greu cu Simina în spate. Cu desaga pe umeri. Îi e greu, da se bucură de ziua asta mai mult ca de-o sărbătoare. Sărbătoarea îi musai să-i slugărească pe toţi ai casei. Astăzi e slobodă. Şi dacă s-o întoarce la negeie cu cârpa aia de mătase galbenă, atunci are să crape fierea şi-n sluta lu’ Jura, şi-n văruicile ei de-al doilea Eva, Sida şi Dida, care-o batjocoresc de ciudă c-a luat-o Gruiţă şi n-a rămas ca ele fată mare.

„Fete mari…” chicoteşte încet, să n-o audă bărbatul.

Ştie ea unde sunt ele l’ete mari.

— Dă-te la o pare din drum!

Glasul lui Gruiţă o face să tresară din gânduri. Poteca a dat la Izvorul Lotrilor. Mădălina vede peste capetele cailor tot ce se-ntâmplă. Vărul Niculae şi-a tras calul de-a latul, închizând drumul. Lucrează ceva cu capul vârât sub aripa de piele a şeii. Vărul Niculae a fost sergent la jăndari. E om aprig. N-o slăbeşte.

— Tot eu am să te nuntesc, Mădălină, până la urmă;

aşa o ruşinează de câte ori se văd.

— Nu pot, mă Gruiţă. Tu nu vezi?

Gruiţă a lu' Cristea Tauru se posomorâşte. Tufele astea de răchită şi de alun sunt negre. Şi stâncile i se par negre. Izvorul cântă între bolovani. În gropanul unde se adună apa, înainte de a trece poteca şi a se prăvăli la vale, înoată brotaci verzi, care-l privesc cu ochi bulbucaţi.

— Ce ai, mă să-mi ţii calea?

— Eu, Gruiţă? se-ntoarce celălalt, râzând cu dinţi albi. Eu, mă? Se poate să-mi zici tu una ca asta?

Ochii îi fug pe de lături, cercetând tufele. Pe Gruiţă îl muşcă ceva la inimă.

— Dă-te la o parte!

— Dacă mă iei aşa, nu fac un pas. Roagă-te, mă, frumos, că-s mai bătrân şi ţi-s văr.

Mădălina îngălbeneşte.

— Hai, vere Niculae. Că ni-s grăbiţi s-ajungem de vale, se roagă ea cu glas tremurător.

— Cu mine nu te-ai grăbit niciodată, văruică, râde Niculae Guga.

— Dă-te la o parte, mă Niculae, că de nu…

— Că de nu?… Ia zi!… Că de nu?…

— Cauţi sfadă?

— Ce sfadă, mă? Ce sfadă?… Hai şi nu mai boldi ochii la mine, că nu mă tem.

— La o adică, ce vrei?

— Ce vreau? Tu mă-ntrebi, mă, ce vreau? La ce ai intrat, mă, cu oile în fânaţul de pe Camăna, ai?

— N-a intrat el, vere. N-a intrat el.

— Atunci, cine, Mădălină?

— Tata…

— Taci, răcneşte Gruiţă. Şi dac-am intrat, ce? îi fânaţu tău?

— Îi fânaţu lui frati-miu, Gruiţă. Şi nu se cade, mă.

Nu se cade.

— De asta-mi stai în drum?

— Aş!

Iarăşi trage cu coada ochiului spre stâncăria de

deasupra izvorului, unde-a crescut aluniştea, ca peria. Niculae Guga nu mai râde. Îşi dă pălăria vânătorească, spălăcită şi pleoştită, pe ceafă.

— Să-mi dai banii, prăpăditule, că-s făcuţi din pământu' nostru.

N-apucă să isprăvească. Gruiţă îi sare-n piept. Vrea să-l izbească cu negeacu la mir. Niculae Guga îl pocneşte cu fruntea la rădăcina nasului. Dă s-apuce carabina. Toporişca lui Gruiţă a căzut jos, muşcând sec dintr-un bolovan.

— Vere Niculae! Lasă-l, vere!

Glasul femeii răsună subţire şi neputincios. Cei doi se încleştează în luptă. Apucă amândoi carabina. Se izbesc cu picioarele. Gâfâie. Gruiţă îşi repede vârful bocancului în burta rotatului. Calul pădurarului zvâcneşte într-o lături, lăsând drumul liber.

— Treci, mama ta de muiere! gâfâie Gruiţă. Nu te mai boci. Treci!

Simina se trezeşte. Începe să plângă. Tăunii bâzâie, sâcâind caii. Undeva pe-aproape tocăne o ciocănitoare.

— Treci, n-auzi? răcneşte Gruiţă, izbindu-l pe Niculae cu spinarea de-o stâncă.

E mai voinic, şi-o să-l dovedească. Mădălina dă fuga în capul convoiului. Îl apucă pe Şargu de căpăstru şi, hohotind speriată, îl trage după ea. Pădurarul caută să-l lovească la boaşe. Gruiţă râde galben.

— Aici te-ngrop, gâfâie el.

— Pe mă-l. al

Niculae s-a jucat. L-a lăsat pe Gruiţă să-l împingă, ca să-l apropie de izvor. O să-i vină mai la-ndemână lui ceacea Ion. Luptătorii ajung cu picioarele în gropanul cu apă. Brotacii se ascund speriaţi. Apa se tulbură. Feţele celor doi bărbaţi sunt leoarcă. Gruiţă îşi simte sudoarea prelingându-i-se pe bărbie. Pe gât. Pe spinare. Acum. Se lasă fulgerător în jos. Apucă un pietroi. Niculae îl izbeşte cu patul armei în moalele capului. Gruiţă se clatină. O clipă. Apoi, repede, pietroiul. Niculae îşi trage capul între

umeri. Pietroiul colţuros îi sfârtecă o ureche. Omul înjură cu năduf. Dintre aluni se reped doi bărbaţi. Unul dă buzna peste Gruiţă şi-i înfige sâmceaua, un cuţit făcut din călcâi de coasă, între umeri. Până-n prăsele. Celălalt sare la Mădălina.

Gruiţă cade în genunchi. Îşi roteşte ochii speriat. îl podideşte un val de sânge pe gură. Încearcă să se ridice, îşi bălăbăne capul. Apoi se prăbuşeşte de-a latul gropanului, zvâcnind din picioare. Mădălina urlă ca nebună.

— Omoar-o, Firule, porunceşte gros bărbatul care-l ucisese pe Gruiţă. Hai, Niculae! Trage caii!

Mădălina se lasă în genunchi. Se roagă de Firu, fratele lui Niculae, cu lacrimile şiroindu-i pe obraz.

— Nu mă omorî, vere Firule! Nu mă omorî! Am şi eu o viaţă…

— La ce s-o omor, cea ce Ioane? E tânără.

— Omoar-o, n-auzi? Ion – înalt, negru, bărbos, neguros – caută în desagii mortului. Ne spune, de-aia s-o omori.

— Nu vă spun, vai de zilele mele. Ca moartă tac. Pa viaţa Siminei mă jur că tac.

Niculae îşi apasă batista peste urechea zdrenţuită. Se pleacă deasupra lui Gruiţă şi-l priveşte cum bate din picioare.

— Se zgârceşte ca mistreţu, râde el.

— Omoar-o, Firule, n-auzi?

Firu îşi trece buricul degetului mare peste tăişul sâmcelei.

— De!

Ar fi înfipt-o în ceafa femeii, o ceafă albă, pe care se lipiseră fire de păr ud, dacă printre fagi nu s-ar fi arătat un oştean. Vine în pas alergător, cu faţa vânătă, cu ochii holbaţi, amenințându-l cu un pistol cât toate zilele.

— Păzea!

Dintr-o săritură, Firu se face nevăzut în aluniş. Pătru deschide foc. Caii se sperie. Încep să necheze şi să bată cu

picioarele, astupând poteca. Ion, bărbatul neguros şi sălbatic, se strecoară pe sub burta Şargului şi se pierde pe urma fratelui său. Niculae încalecă dintr-un salt.

Trage cu carabina, fără să ochească. Dă dosul la galop.

Glonţul se înfige în pieptul Şargului. Calul se ridică în două picioare, nechezând dureros, cu nările fremătând, apoi cade ca retezat, privind soarele cu ochi mari şi împâcliţi. Pătru sare peste calul mort şi ia urma fugarilor.

Mânia îl înăbuşă. Pătrunde în alunişte, ţinându-se după dâra lăsată în iarba reavănă. După frunzarul rupt din proaspăt. Ajunge în buza pârâului secat, când cei doi îşi dau drumul devale, ducând cu ei pietroaie şi grohotiş într-un huruit surd. Îşi trage sufletul. Inspiră adânc, ca la poligon. Îşi propteşte mâna dreaptă în furca unui arţar. „Ăştia nu merită cruţare. Cine-or fi?” Focul răsună sec. Unul dintre cei doi fugari cade pe-o lină.

Se rostogoleşte odată cu grohotişul. Se scoală. Se clatină. Celălalt, voinic, îşi vâră capul pe sub braţul rănitului. Îi cuprinde mijlocul şi-l duce devale, la cai. Au ieşit din bătaia Parabellumului. Pătru se suie pe-un bolovan şi-i priveşte cu mâna streaşină. Omul înalt îşi zvârle ortacul pe cal. Încalecă şi el. Se-ntoarce spre Pătru.

— Mă a lu’ Nică! Să nu uiţi. Auzi?

Va să zică l-au cunoscut. Glasul gros, aspru, bărbătesc, se izbeşte de albia pietroasă a pârâului, urcă în sus, apoi se pierde în căldarea largă, străjuită de munţi.

Numai un singur bărbat are asemenea glas în Prislop.

— Nu uit, mă a lu’ Guga!

Omul de jos rămâne o clipă nemişcat. Apoi, amenințându-l cu pumnul, dă călcâie şi intră într-o goruniște.

Pătru ştie cu cine are de-a face. Se miră numai că nu i-a cunoscut de la-nceput pe cei trei fraţi Guga.

Se-ntoarce la izvor. Nu băgase bine de seamă cine-i mortul. Nici faţa muierii n-o văzuse. Mortul e aşezat pe

spate, cu ceafa rezemată de un bolovan. Sub ceafă – pălăria, împăturită în două. Mâinile, zgâriate, încrucişate pe piept. Peste faţă – cârpa muierii. Acum o cunoaşte.

E Mădălina a lu' Guga ăl bătrân, care-şi are casele şi pământul pe Cracul Lupilor. S-a măritat şi Mădălina.

Femeia se întoarce spre el. Se căzneşte să tragă desagii de sub calul mort.

— Ajută-mă, ostaşule!

Mădălina nu-l mai ştie. Să-l fi schimbat atâta războiul?

Apucă calul de picioarele de dinainte şi-l saltă. Mădălina trage desagii înfrigurată. îl priveşte o clipă, cu ochi goi, albaştri, apoi târâie desagii spre cai. Îi lasă jos. Dă fuga la mort. Smulge o creangă de fag. Alungă muştele verzi care bâzâie în jur. Iar se-ntoarce la desagi.

— Să-ţi ajut.

— Mulţam.

— Cine-i mortul?

— Gruiţă. Bărbatu-meu.

Mădălina vorbeşte cu glasul altcuiva. Un glas uscat.

— Îmi pare rău că n-am ajuns mai repede.

— Soarta omului…

— Nu mă cunoşti?

— Nu.

Au ridicat desagii pe spinarea Surului. Mădălina îl priveşte cu coada ochiului. Are cosiţa ca mierea. Sânii, doldora de lapte, îi joacă sub ciupag. Leagă bine desagii.

Înnoadă baierile de trei ori. Iar dă fuga la mort să alunge muştele.

— Cobori la Prislop?

— Cobor.

— Fii bun şi nu mă lăsa singură.

— Nu te las, Mădălină.

Pătru îşi scoate capela. Îşi şterge faţa cu ea.

— Pătru!

— Eu.

Mădălina se-nroşeşte. Pistruii de la rădăcina nasului

nu i se mai văd. Apoi se face albă. Se ştiau mai de mult. De la horă. Şi de la stână.

— Te-ai întors de la război?

— Întors.

— La primărie te-o citit pe ţâdula cu ăi morţi.

— Am înviat.

Mădălina trage caii în mijlocul potecii.

— Ajută-mă să-l duc acasă… arată cu capul spre Gruiţă.

— Nu se poate. Îi musai să-l fotografieze şeful de post.

— Ce să-i facă?

— Să-l tragă în potrea.

— La ce? Nu s-o tras nici când o fost june.

— Aşa-i legea.

— Ce lege? Hai ajută-mă. Altfel, îl ridic singură.

Glasul Mădălinei taie.

— Gândeşte-te.

— Dacă legea nu mi l-o apărat când o fost viu, acum, când îi mort, lase-mi-l.

Îl urcă în curmezişul şeii. E greu. Sângele i se usucă în mustaţă. Între umeri. Mâinile îi atârnă nefiresc de lungi. Ca şi picioarele, încălţate în bocanci. Pătru îngropase sau lăsase neîngropaţi destui feciori. Şi oameni vârstnici. Gruiţă ăsta a fost un becher. Mădălina îl leagă pe Suru, calul care duce desagii, de coada Vântului, calul care duce mortul. Îşi ia în spate leagănul cu copila.

— Să nu se-ntoarcă ăia.

— Nu se mai întorc.

— Atunci, Doamne-ajută!

Îşi face trei cruci repezi.

— Cine-or fost?

— I-ai văzut tu bine.

— Din ce s-or luat?

Mădălina îl fură cu coada ochiului. O privire rece, neprietenoasă, ascunsă.

— Din nişte păşunat. Haida, Vântu… Dii, mă Surule!

Fii bun, Petre, şi vezi să nu cadă mortu’.

Caii calcă încovoiaţi sub povară.

— Nu era să-l las aici, să se umfle şi să mi-l mânce joavinele.

Trec creasta, şi acum poteca şerpuie sub soare. Cum n-a băgat de seamă că Mădălina plângea de la-nceput.

Ochii ei goi, albaştri, pustii, plângeau. Şi glasul uscat plângea. Acum plânsul o-neacă. I se scutură umerii. Cozile i se despletesc. Calcă sprintenă, mlădiindu-şi mijlocul, cu cosiţa de culoarea mierii adunând lumina caldă a zilei, şi plânge. O aude căinându-se încet, trist, cu aceleaşi cuvinte.

— Cui m-ai lăsat, Gruiţăăă… Cui m-ai lăsat?

Şi iarăşi:

— Cui m-ai lăsat, Gruiţăăă… Cui m-ai lăsat?

Pătru alungă muştele. Mirosul uşor al mortului îl supără.

Caii o iau la vale. Mădălina nu se mai vaită. Fânaţurile se leagănă sub vântişor. Cosaşii ţistuie. Mădălina se opreşte lângă părul din capul sălaşului lui Ilie Jura.

De ce s-o fi oprit? Muierea clatină din cap. se-nchină.

Lasă calul în potecă. Îngenunche sub păr. Sărută pământul, chemându-şi bărbatul cu glas plin de patimă.

— Gruiţă al meu! Brăduţu meu! Voinicu meu!

Pătru nu se mai miră de nimic. Atât, că simte un gust amar în gură. Şi nu ştie de ce, dar nu se poate bucura de lumina zilei ăsteia, de mireasma finului şi de albastrul limpede al cerului.

Poteca coboară şerpuind printre livezi. Soarele îmbăiază într-o ploaie de lumină cireşii vechi cu coaja plesnită de bătrâneţe, prin crăpăturile căreia şi-au făcut loc lacrimile chihlimbarii de clei. Merii domneşti şi ionatan au crengile îndoite sub povara fructelor. Prunii, cocoşaţi de atâta roadă, sunt proptiţi în sprijoane de frasin. În coroanele cât turla ale nucilor, lumina se pierde, se transformă într-o pastă verzuie, deasă, răcoroasă, în care

plutesc roiuri de gâze. Două veveriţe se joacă în nucul din capul livezii lui Belcotă. Se aud lovituri de topor. Aici în Nigiugini îşi au averile neamurile înstărite ale Prislopului. Pătru priveşte cu ochii mijiţi prin pâcla verzuie de sub frunzare…

Tot aşa era şi atunci. Ţine minte după-amiaza aceea de august 1944, cât va trăi. Compania mărşăluise toată noaptea şi toată dimineaţa. îl frigeau tălpile. Făcuse băşici. Nemţii aruncaseră în aer podurile de peste Trotuş.

Îl trecuseră prin vaduri. Erau sleiţi. Trebuia să facă siguranţa grosului pe flancul stâng, prin valea Oituzului. Ajunseseră prin dreptul Hârjei. Făcuseră o haltă într-o livadă de nuci bătrâni, peste care se\ vedeau plutind, într-un cer ca lacrima, vârful Nemira şi crestele aspre albăstrui ale munţilor Ciucului. Îşi găsise un culcuş de paie, în coliba celor care poate păziseră livada înainte de a-i ajunge frontul. Aţipise. Sleit. Plin de sudoare şi de praf.

Atunci venise lângă el Gheorghe Vâlcean. Scund, lat în umeri, cu nişte mâini late şi negre, cu faţa cenuşie de praful care i se închegase ca o mască, din care nu-i luceau decât dinţii şi albul ochilor. Era muncitor la

Reşiţa. Topitor. Răsărise în companie, mutat disciplinar de la un arsenal al armatei, cam în preajma luptelor de la Iaşi. Vorbea cu oamenii. Răspândea manifeste. Căpitanul închidea ochii. Era singurul ofiţer care rămăsese la companie. După 23 August, caporalul Gheorghe Vâl-i cean devenise un fel de inimă, de cuget al subunităţii.

Atunci, în livada aceea de nuci din preajma Hârjei, îi vorbise de lupta de clasă.

— Până la sfârşitul războiului ai să mergi cu noi, mă Petre. Ai stofă, mă. Auzi tu? Ai stofă.

Pătru îl împuşcase într-o noapte pe Mirică, plutonierul companiei. Mirică ăsta era o fiară. Ţinea soldaţii în poziţie de drepţi, cu arma la umăr, sub foc. Să le cerceteze disciplina şi tăria de cuget. Bătea cu baioneta peste degete. Lucra cu Siguranţa statului. Peste capul

căpitanului. Trimisese doi ostaşi în faţa plutonului de execuţie. Amândoi capi de familie. Şi pe sublocotenentul Marin

Niculae. Rezervist. Învăţător. Pentru că-şi bătuse joc de

Hitler. Şi de Antonescu. Îşi cruţa oamenii. Mirică nu l-a cruţat. Pătru l-a împuşcat când făcea de santinelă. Mirică venea prin şanţul de comunicaţie ca un lup. Să-i prindă dormind. Să le facă acte. Pe urmă să-i ierte pe bani. S-a făcut că sforăie. Mirică s-a apropiat furiş – era o noapte cu lună, se vedea umbra plutonierului prelingându-se pe malul alburiu al şanţului – şi s-a repezit să-i înhaţe arma. Pătru o ţinea pe genunchi, cu degetul pe trăgaci. Căpitanul a încheiat formalităţile, răsuflând uşurat. Scăpaseră de pacoste. Şi ostaşii, şi ofiţerii. La toţi le era teamă de Mirică. Se prăbuşea lumea veche, cum zicea Vâlcean, şi el se ţinea de scârnăvii…

— *Bosco gipo mile*!

Glasul cântat al fetei l-a făcut să tresară. Aşa se miră prislopenii. Învăţătorul zicea că ar fi cuvinte slave.

Poate sârbeşti. Ce-nseamnă? înseamnă c-a ajuns la sălaşul lui Belcotă.

— *Bosco gipo mile*! repetă fata, bătându-şi palmele grăsune. Uicooo! Uico! L-or omorât oră Gruiţă.

Loviturile de topor încetează. Mădălina trage caii după ea, fără să se uite la nimeni. Trece cu mortul bălăbănindu-se în spinarea calului, cu părul ca mierea când umbrit, când plin de lumină, cu Simina în leagăn, gândindu-se c-a rămas singură pe lume şi că va trebui să se ia de piept cu socru-său, dar mai ales cu uică-su.

Stângu Tauru.

Sălaşul lui Belcotă e aşezat într-o poiană. Belcoteştii au greblat poiana, au adunat pietrele, şi cu ele au durat gard de-o şchioapă, de jur-împrejur. Belcotă îşi face sălaş nou, pe temelie de piatră. Tocmai ciopleşte un trunchi de fag pentru căpriori. E desculţ, cu mânecile cămeşoiului suflulcate, cu capul gol. Are un cap mare, fără sprâncene,

pe care şi-l râde de două ori pe lună.

Pe fată n-o cunoaşte. Sau poate o ştia când era mică. îl priveşte cu ochi negri, jucăuşi. Tulpanul i-a căzut pe spate. Părul negru-albăstrui, împletit într-o coadă groasă, luceşte ca uns. Belcotă îl ia de umeri. îl scutură zdravăn, îl bate prieteneşte pe spate.

— Mă Petre, mă! Te-ntorsăşi, mă? Ia uite la el! Plutonier! Şi ce de decorăţii... Cine-l omorî?

— Ai lu' Guga.

— De când i-o coceau...

Belcotă a rămas acelaşi. Repezit la vorbă. Scuipând cuvintele printre dinţii rari, cu strungăreaţă, păros şi parcă luând viaţa în derâdere.

— Persidooo! Persido! Ia vin, ia! Şi tu, Rujo, închide gura. Îţi place Pătru, ai? Vezi, că-ţi pică mucul.

N-o cunoşti? Ruja lu' văru Şandru, din Camăna. Bietul

Gruiţă! Să mai umble şi acum după muieri, dacă i-o da mina. Taică-tu, săracu'!

— Tata?

— O duce moşu. O duce Petre... L-a luat Bimbi la firiz... Ssst! Cu grijă cum vorbeşti cu Persida. S-o zătignit la cap de când săracu' Sile...

De după colţ se arată Persida. O muiere ca o umbră.

Cernită. îl vede. Face ochii mari. Îşi desface braţele şi se repede la el, luându-i faţa în palmele scorojite.

— Sile! Sile al meu! Inima mea! Te-ai întors la maică-ta, Sile, sufleţelule!

Îl mângâie cu degetele ofilite. îl priveşte cu ochii ceauşii, goi. Îşi lipeşte obrazul de pieptul lui. Belcotă tuşeşte gros. Ruja se grăbeşte spre capul poienii, unde

Mădălina se oprise şi-şi alăpta copilul, alungind muştele care roiau în jurul mortului. Pătru geme undeva în adânc. Fruntaşul Vasile Belcotă, cruce de fecior, a căzut pe străzile Budapestei. Făcea la 13 Călăraşi. L-a răpus o mină. Pătru nu şi-a mângâiat niciodată mama. Nu ştia cum să mângâie o mamă. O cuprinde de umeri, stângaci.

Îi petrece mina peste frunte. Femeia începe să plângă icnit. Se depărtează, frântă parcă în două.

— Nu-i Sile, Belcotă! Nu-i Sile.

Belcotă apucă barda.

— Tu ai tras?

— S-a auzit?

— L-ai lovit pe careva?

— L-am.

— Păzeşte-te.

— Mă păzesc. Te las cu bine, cea' Belcotă.

— Umblă sănătos, Petre…

Pătru întârzie. L-ar întreba de Voica. Îi e teamă.

Căpăţâna mare şi rasă a lui Belcotă luceşte oglindă.

Omul saltă trunchiul de fag ca pe-o ramură şi izbeşte cu sete.

— O să curgă iar sânge pe Camăna, mormăie el.

— Petre, vii?

Mădălina îl aşteaptă supusă. Ruja dă fuga cu un olcuţ de lapte. Ar veni la el. Pe urmă se duce la Mădălina.

— Voica s-a măritat, răbufneşte Belcotă, uitându-se cu dinadinsul la vârful luciu al bărzii. Cu Scordilă. Ca să ştii.

— Mulţam.

Asta voia să afle. îl salută cu mâna la cozoroc şi se duce pe urmele cailor cu desagii. Cu mortul. Ruja mestecă între dinţi codiţa amăruie a unei pansele de munte.

Când trece, i-o întinde. Pătru o ia. Ruja are buzele cărnoase şi rumene. Miroase a fân şi a oi. Pătru se duce cu mirosul Rujei în nări. Voica s-a măritat cu Scordilă.

Sub nuci pluteşte o umbră verzuie, deasă şi adâncă, sub care zuzuie bondarii şi albinele. Voica s-a măritat. Şi-a călcat jurămintele. Ce jurăminte fierbinţi îşi făcuseră în noaptea aia, noaptea de Sântă Maria mare! Noaptea negeii. Se uita luna la ei din Cernevârf. Şi le râdea. Voica se lega de el cu jurăminte cumplite. Gheorghe Vâlcean.

Ce om! Cum ducea propriu-zisa în braţe, prin focul de baraj de la Olt, şi-i spurca pe fascişti cu măscări! Voico.

Voico… Şi ce răcoare e sub nucii ăştia, bătrâni cât toate amintirile satului! Simţea el că n-are la ce să se bucure Gruiţă cade mereu peste gâtul calului. Poteca coboară printre livezi. Pătru are un gol la inimă. Aşa cum îl avea înainte de a pleca la atac. La baionetă. O

pupăză pestriţă, cu creasta portocalie, ciuguleşte dintr-un măr copt… N-o vede pe Ruja, care şi-a ridicat poalele sub brăcin, rămânând cu pulpele goale până sub coapse, căţărându-se în nuc şi privindu-i pe urme. Nici n-o aude vrăjindu-l cu glas moale şi catifelat:

Petre, *Petre*.

Să-ţi rămlie inima

Unde-o vrea Ruja.

Petre, *Petre*…

Nici nu-l aude pe Belcotă mormăind când îşi ciopleşte căpriorii sălaşului:

— Păcat de el! Păcat de anii lui de război! L-o lăsat drăguţa. Asta n-ar fi nimic, Belcotă. O să-l răpună ăia…

Nu-i bine să le spui numele ălora nici în vis înainte de a coborî din Nigiugini în drumul mare, la capul satului, poteca iese de sub livezi, trece un ponor sterp, apoi se-nfundă în lunca Bela Recii şi a pâraielor care vârstează coasta cu verdele tare al arinilor. Din ponor se vede satul. Fără să-şi dea seama, Pătru se opreşte. Se opreşte şi Mădălina dincolo de ponor, sub un mesteacăn tânăr, subţire, cu dantela frunzişului înfiorată de briza muntelui. Pătru rămâne sub soare şi se uită la sat, de parcă acum l-ar vedea întâia oară. Ochii albaştri ai Mădălinei încep să prindă viaţă. Ce-l mai sorbea Ruja din priviri! Afurisită fată! Să nu-l fi deocheat… E frumos aşa cum şade în soare, cu capela pe-o sprânceană, aspru, cu pistolul la brâu. Cine l-o fi vătămat la obraz? Nici tăietura vânătă de sub bărbie nu-i stă rău. Dacă pica c-o clipă mai devreme, nu l-ar fi ucis pe Gruiţă. Pătru a scăpat-o. Săracu’! Cum s-o albit la faţă când a auzit de Voica! De taică-su încă nu ştie. E grea viaţa asta. Cine ştie cât o fi suferit în război?! Alţii nu s-au mai întors. Mai bine de ei. La ce-i foloseşte lui Pătru că s-a

întors? Numa dacă şi-o găsi o muiere aşezată, arsă de viaţă, care să se lipească de el şi să-i mângâie zilele…

Gândul ăsta i se pare ispititor. Atât de ispititor, încât se-nroşeşte. Îşi face cruce să-l alunge. Se-ntoarce spre mort. S-a nvineţit. Aşa, legat peste fălci cu cârpa ei, cu părul căzut, cu mâinile atârnând, nici nu mai aduce cu

Gruiţă. Se-nfioară şi iarăşi îşi face cruce.

Prislopul. Case mari, ţărcuite cu ziduri de piatră, cu porţi înalte, ferecate. Duzi în marginea drumului. Acoperişuri de ţiglă. Biserica cu teii cât clopotniţa. Cazarma grănicerească. Câteva uliţe. Livezi. Ăsta-i centrul. Pe urmă văile. Dincolo de cazarmă – Rămână, cu dealul

Cucuiatului vârât până-n inima satului, cu casele atârnate pe coaste, sub livezi. Şi Ohaba. Pâlcuri de case albe, lucind în soare. Acolo stau unii mai săraci. Casele sunt acoperite cu şindrilă de fag, înnegrită de fum şi de ploi. Tot satul e risipit prin livezi, pe coaste, pe văi, pe creste şi dincolo de el, în munţi, sălaşele, şi dincolo de sălaşe, în zarea care fumegă deasupra

Toplei – pe acolo pe undeva e casa lui şi casa

Voichii – Sglivărul, muntele prislopenilor, tata munţilor, şi Cernevârful sprijinind cerul ăsta albastru, gol şi înalt.

— Prislopul.

Scoate numele ca pe-o şoaptă. I se împâcleşte privirea.

Mădălina lasă caii şi-l aşteaptă în potecă.

— Te-ntorseşi acasă, Petre.

Pătru se uită în ochii ei.

— Mă-ntorsei, Mădălină.

Femeia se joacă în coama Surului.

— Petre!

— Aud.

Iar se şterge urma de căldură din ochii albaştri. Mă

dălina se codeşte. Pe urmă începe să vorbească repede, uscat, uitându-se de jur-împrejur.

— Fii bun şi nu-i spune socrului că m-am întors cu

desagii. Ei au de unde, Petre! Au prea mult. Dumnezeu să mă ierte, da nici el – arată cu capul spre mort – nici el nu voia altfel. Mi-s săracă. Am rămas săracă.

Nu ştiu dacă am să le pot scoate averea din gheare.

Că ce apucă neamul lor o dată nu mai sloboade în veac.

Mădălina vorbeşte pe nerăsuflate. Pătru înţelege că se teme de ziua de mâine. Cumplit se teme. Ta-su →

un beţiv şi-un lacom. Spurcată lumea veche, pe care-o ura cu atâta patimă Gheorghe Vilcean. O fi. Da unde-i aia nouă? Numai în visele lui Vâlcean, noaptea, când se potoleau luptele şi stăteau culcaţi sub cer. Acolo ţesea el din vorbe o lume nouă. Râde aspru, fără să-şi dea seama. Mădălina amuţeşte.

— Mă batjocoreşti?

Pătru tresare.

— Ba! Ia-ţi banii, Mădălină, şi apără-te. Dacă ţi-o fi greu, ştii unde stau.

— Mulţam, Petre! Mulţamu-ţi şi pentru viaţă.

Simina suspină în leagăn.

— Trecem pe la post, Mădălină.

— Dacă zici tu, trecem.

— Unde vrei să ţii banii?

— La Bimbi ăl mic… Dac-ai vrea tu…

Mădălina i se uită în lumina ochilor. Pătru simte o primejdie îndepărtată în privirea femeii.

— Sunt în conced, Mădălină. O lună:

— Aşaaa!…

— Lasă-i la Bimbi. Are casă de bani.

— Li las.

— Cine-i şef de post?

— Tot Amăriuţii.

— Să mergem.

Satul, pustiu, se prăjeşte la soare. Oamenii sunt la sălaşe. Coboară în drumul mare. Pe urmă intră în sat.

Obloanele – închise. Pe frunzele duzilor – praf. E

aproape de amiază. Din drum ies valuri de căldură. În

faţa casei parohiale doarme un dulău ciobănesc. Nici măcar nu deschide ochii. Sub podul de pe Rămână, în buza apei, îşi face nevoile un copil. O fi mâncat prune verzi. În faţa cazărmii grănicereşti – o clădire cubică, cenuşie, cu un etaj – e înfipt stâlpul pe care se înşurubează o spirală tricoloră. În vârful stâlpului, înalt cât un catarg, stă turtit un drapel tricolor de tablă, cu vopseaua scorojită. Peste drum e primăria. Are lacătul pus. Alături de primărie – oficiul poştal, cu geamurile deschise.

Se aude un glas de femeie somnoros şi fonf.

— Alo Mehadia! Mehadia! Mehadia! Ce faci, dragă, ai adormit?

Trag caii în curtea postului. La etaj e dispensarul.

Mădălina se aşază pe trepte. Îşi acoperă sânul cu năfrămuţa. Alăptează. Pătru intră, după ce-şi încheie vestonul la gât.

Cum se închide uşa în urma lui, Mădălina agaţă leagănul cu copila de gratiile ferestrei de la odaia şefului de post, deznoadă baierile celor doi desagi luaţi din spatele Şargului, se opinteşte sub ei, îi trece pe-un umăr şi, gârbovită sub greutate, iese în drum. Casa cu prăvălia lui Bloch, vopsită galben, e în colţul de peste drum de biserică. N-o vede nimeni. Se grăbeşte într-acolo, frântă în două, stârnind praful din uliţă.

Plutonierul-major Amăriuţii Ştefan are patruzeci de ani. Arată de treizeci. Mic, vânos, negru, numai nervi, cu părul ridicat vâlvoi în creştetul capului, cu faţa colţuroasă şi fălcoasă numai cicatrice, cu un ochi – dreptul

— Uşor şaşiu, şade la birou şi întocmeşte raportul către legiune. Date fiind întinderea satului, numărul mare de tâlhării şi de crime, pădurile unde răufăcătorii şi dezertorii se ascund, e subordonat direct legiunii. Cere respectuos întărirea efectivului cu încă cinci jandarmi călări, cu cai, harnaşament şi cazarmament. Altfel, nu-şi poate asuma răspunderea asigurării vieţii şi a proprietăţii locuitorilor. Semnează. Suflă în parafă. O apasă puternic, deasupra semnăturii. Reciteşte. Clatină mulţumit din cap.

Ia altă coală de hârtie. O face ghemotoc. O aruncă. E pătată de muşte. Asta e bună. Scrie „confidenţial”, apoi formula consacrată. După formulă – textul.

Dacă legiunea nu-nţelege să-l mute din postul de jandarmi pe sergentul-instructor Momârlă C. Ion, care este un element corupt, indisciplinat, afemeiat şi alcoolic, el, plutonierul-major, şeful postului, cere mutarea la alt. post sau demisia. Scrie repezit, încruntat. A isprăvit.

— Zdup! Ascultă!

Câinele lup, uriaş, cafeniu-roşcat, care dormitează lângă birou, îşi ridică botul, ciulind urechile. Jandarmul citeşte oţărât.

— Ce zici?

— Ham!

— Cred şi eu că-ţi convine!

Viră raportul în plic. E mulţumit. Se-ntinde. Cine-l deranjează la ora asta? S-ar duce la masă. Pătru intră, lipeşte călcâiele şi-l salută lejer.

— Să trăiţi, dom’le plutonier-major.

Amăriuţii are o memorie de pomină.

— Te-te drăcie! Petre C. Dragalina, încorporat în ’41… Ce făcuşi, mă băiatule? Bravo, mă! Plutonier. Camarazi. Bravo, mă! Ia uite că mai dau şi prislopenii oameni de treabă. Ia loc, camarade. Ai venit să-ţi vizez ordinul de serviciu. Bravo, mă!

Îi strânge mâna. Se interesează vorbind precipitat, olteneşte, unde-a luptat. Cu ce prilej a luat decoraţiile. Se miră… îi pare rău că n-a fost pe front. Zeci de rapoarte a făcut să plece. Nu l-au lăsat. L-au ţinut să alerge după bandiţii ăştia de prislopeni.

— Hai, vino aici, Zdup! Straşnic câine, camarade!

O achiziţie clasa-ntâi. Te simpatizează. Ascultă ce-ţi spun eu. Haide, Zdup! Dă-i laba.

Zdup dă laba. Pe urmă îşi culcă capul mare, cu fălci puternice, pe genunchiul lui Pătru. Jandarmul tace o clipă. Îi priveşte. Mângâie capul câinelui.

— S-a făcut. Eşti om bun, camarade. Ascultă ce-ţi spusei. Să bem o ţuică.

Scoate o sticlă dintr-un sertar al biroului. Un birou de scândură prost vopsită. Pe jos e dat cu bradolină.

Miroase a formol. A petrol. Pătru îi povesteşte ce s-a întâmplat sus, la izvorul Lotrilor. Plutonierul viră sticla la loc. Ascultă alergând de colo-colo în încăperea mare, mobilată cu un dulap închis cu o bară lată de fier, belciug şi lacăt, cu un pat cazon şi o bancă lungă de lemn.

Pe peretele de deasupra biroului – portretul regelui, în uniformă de marină. Cere amănunte. Alte amănunte.

— Zici că i-ai recunoscut pe făptaşi?

— Da!

— Sigur?

— Sigur.

— Dovezi! îmi trebuie dovezi. Legea lor de bandiţi!

De când îi pândii pe ăştia ai lu' Goanţă... Învârt afaceri de sute de mii la pădure. În legătură cu Bloch ăl mare.

Zici că l-ai rănit?

— Mai am şi asta.

Pătru scoate din buzunar o frunză de stejar din alamă.

— Aha!

— O ţinea mortul în mână.

— I-a smuls-o de la petliţă. Nu strica să rămână acolo, să-l fotografiem. Pe urmă Zdup lua urma şi ne ducea la obiectiv. Dar, oricum... Dacă zici că l-ai recunoscut... Cu muierile astea...

Îşi trage vestonul de doc, cu pete mari de sudoare la subsuoară. se-ncinge. Deschide uşa la dormitorul trupei şi strigă răguşit:

— Alarma! Rămâne la post caporalul. Tu, Vasile, pune şeile pe cai. Bă, voi ăia, bobocii, luaţi-vă armele şi treceţi la grajd. Du-te unul după don doctor. Trap i

Jandarmii se scoală. Tropăie prin dormitor. Pe-afară.

— Cum justifici cartuşele trase? Că de Parabellum n-

am.

Pătru zâmbeşte. Are-n raniţă cartuşe pentru zece încărcătoare. Plutonierul vede mortul. Îi ridică fruntea, trăgându-l de păr. Îi pipăie rana. Vine şi doctorul. Un bărbat înalt, cu tâmplele albe, cu zvicheri. Pătru nu-i cunoaşte. Constată decesul. Jandarmii îşi scot caii în curte. Sunt patru. Mădălina nu vrea să spună o vorbă.

O suceşte şi o învârteşte şeful pe toate feţele. Ea nu spune. O-o omoare. Nu ştie. Nu i-a văzut bine. I-a fost aşa de frică, că i s-a întunecat privirea. Nu ştie să scrie, ca să dea declaraţia. S-o scrie Pătru. El a văzut-o cum stătea prăvălită-n genunchi. Pe ce scrie Pătru, pune degetul. Plutonierul-major înjură de se cutremură cazarma. Zornăie din pinteni. O ameninţă cu vâna de bou.

Mădălina se trage lângă Pătru, se ghemuieşte-n el şi zâmbeşte abia simţit în colţul gurii. L-a găsit pe Bimbi ăl mic pregătindu-se să plece la joagăr. I-a dat banii, fără să-i mai numere. În Bimbi ăl mic tot satul are încredere. A văzut cum i-a închis în casa de fier.

Amăriuţii blestemă ceasul în care s-a făcut jandarm.

Doctorul redactează procesul-verbal, spre cele legale.

E zăpuşeală. Zdup se aşază pe labele dinapoi, lângă calul şefului.

Cineva a văzut convoiul. Mădălina în faţă, cu mortul.

Jandarmii în spate, cu caii la mână. Plutonierul-major îi dăduse un cal lui Pătru. Destul că n-au ajuns bine în Cruci, locul de unde se împart drumurile satului, că porţile înalte ale caselor se deschid, şi uliţa se umple de babe, de copii, de muieri gravide şi de bătrâni. Privesc mortul. Şuşotesc. O bătrână aduce o luminare. O lipeşte de oblâncul de lemn al şeii. Iese în uliţă, în pantaloni negri, lucioşi, agăţaţi în bretele şi strânşi în curea, domn Paraschiv, scriitorul de la primărie. Cocoşat, mic, cu mâini străvezii, cu freza pomădată, cârcâind subţirel, domn Paraschiv ţine o predică despre incapacitatea jandarmeriei de a apăra vieţile oamenilor. Ochiul ceacâr al plutonierului

începe să clipească des.

— Voia să violeze o fetiţă în primărie, mama lui de cocoşat! I-am ars câteva labe, să mă pomenească.

Domn Paraschiv îl recunoaşte pe a lu’ Nică. Îşi face loc cu coatele. Are faţa pungită, adusă toată spre înainte, cu pielea pergamentoasă, acoperită de bubuliţe roşii. Îi întinde mâna, uscată iască. Se înduioşează atât de tare, încât încep să-i tremure câteva fire de păr din creştet.

— Se-ntorc vitejii! Se-ntorc vitejii, mă oameni! Fiii satului acoperiţi de gloria armelor. Cine l-ar fi recunoscut în acest oştean falnic pe sărmanul păcrdrar Pătru a lu’ Nică?

Cârcâie, ţopăie, îşi mută cocoaşa de colo-colo, făcând gesturi mari. Muierile Iasă mortul, înconjoară jandarmii.

Copiii mai mărişori se-mbulzesc în Pătru. Îi admiră decoraţiile. Zdup se aşază în praf. Priveşte cu ochi înţelepţi.

Poate ironici.

— Se-ntorc vitejii, declamă domn Paraschiv. Cu mâinile lor viteze, vom pune capăt rămăşiţelor dictaturii fascisto-militariste. Jos dictatura! cârcâie el pe ton înalt, înecându-se.

— Marş de-aici, stârpitură! scuipă printre dinţi plutonierul.

Domn Paraschiv se retrage, continuând să vocifereze.

— De când îl caftii, se făcu nihilist, satirul! Hai.

Faceţi loc. Ăsta-i Pătru a lu’ Nică. îl văzurăţi?

Muierile, babele şi copiii îl privesc tăcuţi. Bătrânele – cu mâinile scorojite la gură. Cineva icneşte în plâns.

— Ălălalt e Gruiţă a lu’ Cristea Tauru. îl văzurăţi?

Ăsta a luptat pe front. S-a întors teafăr. Plutonier.

Auziţi, mă? Plutonier! Ălălalt stătu aici şi-mi dădu mie de lucru. Se feri de front. Pricepurăţi, mă?! Dumnezeu nu bate cu bâta. Asta-i.

Jandarmul e lac de apă. Vrea să-l taie pe cocoşat.

Să le spună ăstora câteva, să-i usture.

— Ai, mă! Nu mai vrei jandarmi, domn Paraschive.

Uită-te la ăla mortu', şi pe urmă… Nihilistule!

— Jos dictatura! răspunde mândru domn Paraschiv.

— Asta-i, bă! Fă loc, jandarm. Zdup. Fă loc, Zdup.

Câinele lup uriaş se ridică leneş, se-ntinde, apoi mursecă în gol. O dată-n stânga. Pe urmă-n dreapta. Se face pârtie. Un băieţandru cu burta goală începe să râdă.

— Zdup, Zdup.

Se caţără în spatele câinelui.

— Nu muşcă! Vedeţi? Pe mine nu mă muşcă, îl trage de urechi, Zdup rabdă.

— N-ai auzit nimic de-al meu, Petre?

— Al meu a făcut la 13 Călăraşi.

— De Borcean. Ion Borcean. Ştii ceva?

— Haide. Loc, n-auziţi? Doar vă afişai listele cu cei căzuţi, la primărie.

— Şi pe el l-or citit între ăi morţi.

— Poate-ai auzit, Petre.

Soarele dogoreşte. Din pietrele albe ale drumului se ridică valuri de fierbinţeală.

— N-am auzit de toţi. Se mai întorc ei. N-au venit toate unităţile.

— Auzi, muiere?

— Nu ţi-am spus eu, cumetre?

— Da' pe Ion Borcean l-am îngropat cu mâna mea.

Se face o linişte de moarte.

— Încălecarea! ordonă jandarmul.

Mădălina ajunsese sub Cucuiatu, în marginea satului. O însoţeau câteva bătrâne. Muierile rămân în uliţă. A lu' Ion Borcean pleacă hăhăind.

— Mai bine că nu se-ntoarce, s-o vadă cu burta mare, curva dracului! spune cineva.

Domn Paraschiv deschide fereastra. Stă la răposatul sergent Ion Borcean. Îi vine inima la loc auzind cele spuse de Pătru. Aşa că strigă din răsputeri, pe urmele călăreţilor, care se-ndepărtează la trap mic.

— Jos dictatura militaro-fascistă!

Un bătrân şchiop îl înjură de mamă, ameninţându-l

cu cârja. Copiii dau buzna sub fereastră, făcând pe cocoşaţii şi cântând în cor:

Paraschiv.

Mare beţie.

Cocoşat

Blăstămat.

Peste uliţă trece un cârd de gâşte în zbor jos, gâgâind asurzitor. E cald şi se duc să se scalde în Bela Reca.

Se despart în marginea apei, după ce trec Cucuiatu.

Mădălina cu mortul şi babele rămân în urmă. Plutonierul lasă un jandarm să însoţească convoiul până acasă.

— Te las cu bine, Mădălină.

— Umblă sănătos, Petre.

— Dacă ţi-o fi greu…

— Mulţam.

Femeia vine lângă scăriţă. Apucă calul înalt, de oştire, de sub zăbală.

— Păzeşte-te!

— Mă păzesc.

Nu-i dă drumul. Ar mai spune ceva.

— Ei?

— Vino la priveghi şi la ospăţ.

— Am să vin…

Trec Rămână la trap mare, împrăştiind o ploaie de stropi multicolori. Pe urmă apucă drumul de care.

Drumul urcă spre cătunele risipite la munte. Pe Rămână, pe Camăna şi pe Topla. Când l-a întrebat dacă-l ţin baierile să vină cu el, plutonierul-major Amăriuţii a vrut să-şi întărească grupa cam firavă, cu un om trecut prin foc. Ai lu’ Guga sunt periculoşi. Cu recruţii ăştia daţi la stagiu, instruiţi ca vai de lume „mai răuse-ncurcă.

Nici în şa nu se ţin reglementar. Călăresc ca ţăranii, bălăngănindu-şi coatele, cu toată cizma vârâtă-n scăriţă.

Zdup aleargă în fruntea patrulei. Amăriuţii îşi trage calul lângă calul lui. Călăresc scară la scară. Pătru călăreşte cu plăcere. Soarbe răcoarea luncii. Nu-i pare rău

că merge cu jandarmul. Asta înseamnă război cu tot neamul lui Guga şi al lui Goanţă. Nici n-a pus piciorul în sat, şi şi-a făcut duşmani. De moarte. Dintre cei mai puternici. A văzut el „Tigrii" şi „Panterele" şi nu s-a speriat. Ăştia te ucid pe la spate. N-are să lase Parabellumul nici în somn. Dacă taică-su munceşte la joagărul lui Bimbi, înseamnă că nu vine acasă decât sub sară. Şi acasă nu-l aşteaptă nimeni. I-ar fi plăcut să-l aştepte. De soră-sa ştie. I-a scris bătrânul. E la Caransebeş. Slugă la seminar. Amăriuţii îl priveşte cu ochii lui de jandarm.

— Îţi vine greu, camarade?

Nu e învăţat cu tonul ăsta. În juneţe, când i-a spart capul lui Zglâmboc la o horă, Amăriuţii l-a dus la post şi i-a tras o bătaie de-a zăcut două zile.

— Îţi aduseşi aminte de bătaie, râde jandarmul.

Cozorocul caschetei îi aruncă o pată de umbră pe obrazul smead.

— Da!

— O meritaşi. Ascultă aici, camarade. Sunt jandarm bătrân. Făcui stagiu în Dobrogea. Să mă omoare comitagiii! Uite ici. Tăietura asta mi-o făcu unul, cu hangerul. Făcui, mă, stagiu în Deltă. Printre lipoveni. Se băteau cu lopeţile. Se tăiau cu cuţitele. Şi-n Maramureş, mă camarade. Mă tăiară. Mă împuşcară în picior. Beau câte trei zile. Pe urmă începeau să se ucidă. Îi supusei, camarade. Auzi? îi adusei să respecte legea. Da ăştia?

Ăştia mă vâră-n mormânt cu zile… Ce să mai zic, mă I

Dacă până şi popii… Ptiu…

Scuipă scârbit printre urechile calului. Are o iapă roaibă, cu stea albă în frunte, cu picioare subţiri, legate în jambiere galbene de piele.

— Am la post un porc de sergent-major. Mă sapă.

Făcu avere, câinele. Ia şi de la unii, şi de la alţii. Dă la legiune. Partea mare o ţine pentru el.

Tunica jandarmului e cârpită la coate cu aţă albă.

„Unde-o vrea să ajungă?" se-ntreabă Pătru.

— M-am săturat, mă camarade, Până-n gât. Alerg după unii de-mi crapă pingica. Fură, mă! Cu amândouă mâinile. Din averea statului. Îi prinsei. Le făcui acte. Scăpară. Rămăsei de ruşine. Goanţă, brigadierul. Da' las pe mine! Mămulică-mamă!

Tace. Are şi el necazurile lui.

— Îmi plăcu de ţine de când te prinsăşi cu popa

Barbă Neagră. Înainte de încorporare. Nu mă-nşelai.

Venişi plutojnier. Plutonier, mă. Şi plin de decoraţii. Te luptaşi. Văzuşi lume. Eu stătui ca să mă bat cu orbeţii…

Călăreşte uşor plecat pe oblânc. Cu carabina în bandulieră. Cu vâna de bou spânzurându-i de încheietura dreptei.

— Reangajează-te la jandarmi, camarade. Te-aduc aici.

Facem treabă.

Pătru tace. Jandarmul scuipă scârbit.

— Ce-ai să te faci, camarade? Iar cu robota pe la unii… Pe la alţii?!

— M-aş reangaja la infanterie. Pe noi ăştia cu frontul, proveniţi din trupă, ne trimite la şcoala de ofiţeri.

— Ofiţeri de umplutură, mă camarade. Ascultă-mă pe mine. Sunt deşcă bătrână. Ca după primul război mondial. Plutonierii de-i făcură ofiţeri muriră căpitani.

Coada regimentului. Îţi trebuie carte.

— Am să-nvăţ.

— Tţţ! Calul bătrân, cam greu la coardă. Jandarmul, camarade, dacă-i jandarm, nu porc-de-câine, apoi se simte-n sat. Ţine legea, camarade. Îi ia de urechi pe ăi de fug de la şcoală şi-i duce la învăţătură. Ţine crâşmarii în frâu. Primarul. Nu mişcă unul în front. Îi ştie pe toţi. Şi laptele de l-au supt. Asta-i. Operă socială, camarade.

Pătru se-ntoarce în şa şi-l priveşte. Amăriuţii vorbeşte încruntat. Scoate vorbele de parc-ar răsufla.

— Da' n-ai cu cine. Asta-i.

Călăresc în tăcere. Miroase a luncă. A pielărie unsă.

Mirosul ăsta de piele, de bărbaţi năduşiţi, îi aduce

aminte de front.

— Ascultă ici planul de luptă, camarade. Înconjurăm casele brigadierului. Dacă-i rănit, nu s-au dus la canton.

Porcii ăştia îşi păzesc pielea. Eu cu un jandarm fac percheziţie. Tu pândeşte între frasini. Dacă-l scot pe acolo, pui laba pe ei.

— Am înţeles.

Ajung la înfurcătura văii. La dreapta – Topla. La stânga – Camăna. În malul Camănei, sub un umăr de piatră vânătă, retezată parcă de dinamită, casele lui

Stângu Tauru, primarul. Cu ziduri de cetate. Cu porţi legate în fier. Cu spatele vârât sub stâncă. Deasupra lor – muntele împădurit. Soarele scaldă zidurile spoite alb. Chenarele albastre care înconjoară ferestrele. Casa are obloanele lăsate. Jandarmul îşi opreşte calul. Îşi dă cascheta pe ceafă. Oftează.

— Lungă-i limba boului. Da' nu poate vorbi.

Arată spre aşezarea primarului.

— Dacă te temi, camarade, n-o lua aşa! Văd eu că nuţi fu frică în viaţă. Dacă vrei, atunci ia calul şi du-te sănătos. Trimit un jandarm după el. Se cuvine să te-ntorci călare.

— Doar suntem camarazi, dom'le plutonier.

— Nu vrei? Binee! Să trăieşti. Eu nu-ţi garantai că n-o să-ţi înfigă ăştia sâmceaua între umeri. Nici că n-o să-ţi dea foc la casă. Ascultă comanda la mine, jandarm.

Prin flanc câte unul, după mineee, înainteee…

Dă pinteni. Iapa sare graţios Camăna şi se înfundă sub desişurile negre ale Pârâului Alb. Zdup aleargă înainte, cu limba scoasă. Cercetează hăţişurile din fugă.

Pârâul Alb, o vână de apă spumoasă, se prăvale de sub Vârful Dacului, printr-o desime de fag sub care creşte subarboretul. Fagii sunt vechi, înalţi, tăcuţi. Cern lumina zilei în frunziş, o îndulcesc, ridicând un nou cer între pământ şi cerul adevărat. Un cer verde-albăstrui, populat de păsări cântătoare şi de freamătul vântului.

Pătru priveşte în sus. Uită de el. Se îndestulează cu

lumina tremurată, cu mirosul de frunză putredă, cu frunzişurile vii ale fagilor. Apa şuvoieşte între maluri adânci, rupte, între care puhoaiele primăverilor au îngrămădit bolovani, crengi, şi la înfurcături – trunchiuri uriaşe prăbuşite de furtună. Caii urcă gâfâind. Nici şuvoitul pârâului spălând pietrele, nici freamătul uşor al frunzişurilor, nici răpăitul de mitralieră al ciocănitorilor, nici măcar treapădul cailor nu tulbură liniştea adâncă, deplină şi cuprinzătoare a codrului. Pătru se lasă cotropit de liniştea asta. De uitarea pe care-o îmbie codrul. Culege cu degetele răşchirate un mănunchi de frunze. Se sprijină în şaua înaltă. Începe să cânte din frunză o d. oină din bătrâni. Cântecul se înalţă firav, trist, moale, ca un rămas bun. Ca o renunţare. Ca o abandonare. Ca şi când trupul ar fi întâlnit humusul gras şi fecund al codrului şi i s-ar fi dăruit obosit, sătul de el însuşi. Ca şi când pământul dospit l-ar fi macerat, l-ar fi absorbit, l-ar fi transformat în viaţă vegetală, lentă, tăcută, infinită. Jandarmul îşi trage capul între umeri. Caii ascultă cu urechile ciulite. Cei doi soldaţi, ţărani tineri de prin Vlaşcă, cu feţe inexpresive şi cazone, au înviat. Unul, un vlăjgan tuciuriu, îşi dă capela pe ceafă. Mângâie în neştire gâtul calului. Celălalt – mai firav, slab, cu uniforma prea mare – ascultă cu gura deschisă, cu ochii pironiţi în gol.

Ajung într-o rarişte aşezată pe-un pripor, deasupra apei. Un căprior care-şi păştea căprioara şi iedul brâhneşte scurt. Capra îşi împinge iedul în desime.

Căpriorul îi priveşte o clipă cu ochii mari, negri şi umezi, cu un fir de soare jucându-i în coarne, apoi sare sprinten într-o alunişte, arătându-le oglinzile.

— De aici ne despărţim. Mai cunoşti locurile?

— Eh!

— Ieşi între frasini. Ţine binoclul.

— Dacă se-mpotrivesc?

— Ai jandarmul. Auzi, leat? Tragi un foc în aer.

Somezi regulamentar.

— Teles, don plutoner-major.

Pătru se uită la soldatul firav, care stă în şa ca un sac.

— Execuţi tot ce-ţi ordonă don plutonier Dragalina… Dacă mă-ncolţesc pe mine, trag un foc în aer.

Îmi veniţi în ajutor. Şi-acu, la treabă! După mine.

Zdup!

Amăriuţii prinde viaţă. Se frământă în şa. Rânjeşte rău într-un colţ de gură. Se pierde în lungul unui drum de care, la galop mic, urmat de vlăjgan şi de

Zdup. Pătru urcă malul pârâului până-n culmea plaiului. De aici se vede toată valea Toplei şi a Ramnei.

Plaiul coboară uşor până-n casele lui Goanţă şi ale cumnaţilor săi din neamul lui Guga. Casele sunt aşezate pâlc. În mijloc – cea a brigadierului. În stânga – cea a lui Ion Guga. Omul înalt, sălbatic şi negru care-l ameninţase. În dreapta – a lui Firu Guga. Pe el îl împuşcase. Celălalt, care a dat dosul călare, era

Niculae Guga. Îşi avea aşezarea mai jos, sub livadă.

Toate erau acoperite cu ţiglă de Jimbolia. O căraseră prislopenii de la gara Mehadia, cu carele. Ăi care n-aveau lemne de foc. Nici bani să le cumpere de la comunitatea de avere. La casele astea noi ale lui

Goanţă a muncit şi el, o lună încheiată. Şi ta-su. La lemnărie. Ciopliseră nişte căpriori de fag, cum nu se mai află. Ăi mai sănătoşi fagi îi tăiase Goanţă. Într-o zi, prin iulie, venise şi Voica. Mumă-sa era beteagă.

Avea nevoie de bani pentru mălai. Munciseră împreună.

O săptămână. Voica a făcut maltărul. îl căra cu cobiliţa. Două vedre pline. O spetiseră. Într-o zi i-a ajutat. I-a văzut Eva, fata lui Ion Guga. I-a pârât.

Goanţă le-a tras o zi de platâ. Şi lui, şi ei. Voica l-a scuipat între ochi şi s-a dus. A-a stropită pe obraz de maltăr cum era. A trebuit să-l ameninţe că lasă lucrul. Altfel, nu-i mai dădea Voichii nicio lăscaie.

— Zidurile astea-s noi?

— Da, don plutoner Dragalina. Noi. Le isprăvi în vară.

Goanţă şi ai lui trăseseră un gard de zid înalt de la

casă la casă. îl acoperiseră cu ţiglă. Dincolo de gard se vedea creştetul livezilor. Aveau livezi de meri. De pruni. Pătru îşi duce binoclul la ochi. îl plimbă pe Topla. Iată joagărul lui Bimbi. Se văd cămăşile albe ale muncitorilor. Oricât ar vrea, nu le poate distinge feţele. Mai jos – casa lor. Mută binoclul. Greu. Cu o apăsare pe inimă. Casa. Cu mesteacănul în capul curţii. Cu părul bătrân lângă fântână.

Cu acoperişul de şindrilă, înnegrit de ploi. Cam într-o rână. Cam uscată. Prin acoperiş ies fire albăstrii de fum. Să se fi întors Uţa? Să se fi însurat ta-su? Ştie că în stânga ei, gard în gard, sub malul acela năpădit de tufani, e casa Voichii. La ce să se uite?! N-are la ce se uita. Voica nu şi-a ţinut legămintele. Totuşi, mută binoclul pe casa Voichii. Crucea gradată trasă subţire pe lentile se opreşte cu mijlocul pe una din ferestre. Închisă. Nici urmă de fum. Fereastra are oblon nou. Albul lui proaspăt îl plesneşte ca o palmă trasă peste ochi. Se uită lacom la oblonul acela alb, fără să-şi poată dezlipi privirea. Se uită-n neştire. Ca şi când tot restul vieţii lui ar sta în oblonul alb, deasupra căruia atârnă viţa-de-vie sădită de Voica în clasa a patra.

— Don plutoner.

Jandarmul se uită la el cu ochi apoşi şi supuşi.

— Iertaţi-mă că vă-ntreb. Da-l cunosc pe tatadumneavoastră.

— Întreabă, frati-miu, oftează Pătru.

— Se aude că pe la noi, prin Vlaşca, se-mparte pământul. E adevărat?

Flăcăul are faţa suptă, cu pielea fălcilor intrată sub pomeţi. Mâini late, de plugar. O vânătaie zdravănă sub ochi.

— Cin te-a plesnit?

Pătru cunoaşte vânătăile astea.

— Don sergent Momârlă. Nu i-am făcut cizmele într-o dimineaţă.

Casa Voichii stă sub soare, spoită din proaspăt, cu dungi albastre la fereşti. Cu oblonul geluit de curând, închis. O vede cum îl scuipă pe Goanţă între ochi.

Înaltă, voinică. Cu puf negru la colţul buzelor. Cu genele lungi şi întoarse bătând repede. Cu cosiţa neagră, grea, scăpată de sub cârpă.

— Se-mparte, frati-miu.

— Aşa ştiam şi eu. Da nouă? Flăcăul îl priveşte speriat. L-o fi împărţind la combatanţi. La văduvele de război. Da nouă?

— N-ai?

— Lipit, don plutoner.

— Ştiu şi eu?…

— Jandarm. Nu-mi dă. I-am dibuit pe comunişti…

Zicea că vor revoluţie… Cum o să-mi dea?! Se cheamă că fac revoluţie dacă ne dau pământ. Ălora de le dă.

Încurcată treabă! Ia vedeţi dumneavoastră, colo sub coastă. Parcă mişcă nişte călăreţi.

Pătru îndreaptă binoclul spre locul arătat de degetul jandarmului. Din spatele casei lui Goanţă vin întins spre ei doi călăreţi. Unul e Firu Guga. Călăreşte schimonosindu-se. Celălalt – frate-su Niculae. Se tot uită înapoi.

— Ei sunt.

Jandarmul mânuie închizătorul cu grijă. Vâră un cartuş în detunător. Călăreţii urcă prin fânaţ la galop. Pătru lasă binoclul. Pot să-i sticlească lentilele. Îi pică în braţe. Îi e scârbă. Seamănă cu un joc de copii. Măcar dacar avea cu cine-şi pune mintea… Firu călăreşte cu piciorul drept întins ţeapăn pe lângă burta calului. Niculae poartă la oblânc doi desagi plini. Amândoi încruntaţi. Caii sunt numai spumă. Jandarmul face o mişcare.

Pătru îi încleştează braţul. Se vede că glonţul lui n-a fărâmat osul. A intrat numai în carnea pulpei. Pătru cunoaşte gustul plumbului. îl crede pe Firu, care se schimonoseşte, răsuflă adânc şi îşi trece limba peste buzele uscate. Au ajuns atât de aproape, încât se văd clăbucii.

de spumă închegaţi pe piepturile cailor. Ruptura ţesăturii – pe gulerul lui Niculae. Acolo unde a fost petliţa

smulsă de Gruiţă. Dinspre case răsună un lătrat gros.

Din ce în ce mai întărâtat. Ochii jandarmului rămân pironiţi pe carabina pădurarului. Flăcăul înghite în sec. Da sub capelă îi curg pârâiaşe de sudoare.

— Hai repede, îndeamnă Niculae.

— Mă rupe la picior, geme Firu.

— Crucea mamii lui de jândar I

— Trebuia să-l fi îngropat şut prag.

— Îl îngrop eu, nu te teme

— Stai! strigă Pătru din ră, puteri, şi înainte ca cei doi să se dezmeticească se vârâ sub leasa de iederă, aruncă un bolovan în tufe, tropăie şi dă comenzi.

— Mişcă, sergent! Ia doi oameni şi-nchide poteca.

Jandarmul din Vlaşca nu-i băiat prost, Se ridică din spatele bolovanului cu arma întinsă.

— Aruncaţi armele. Descălecaţi. Fuga marş!

Îi cam tremură glasul. Tunica de doc, decolorată, e leoarcă între umeri.

— Executarea! ordonă Pătru dintre tufe.

Îi vine să râdă de spaima şi ciuda celor doi. Niculae descalecă. Îşi leapădă carabina.

— Aţi venit cu toată legiunea, crucioiul…

— Stânga-mpre!…

Jandarmul prinde curaj. Culege arma de pe jos. Şi-o trece peste umăr. Apucă caii de frâie. Din dosul caselor, dă buzna Zdup. Aleargă pe urme. Se arată şi Pătru.

— Ne-ntâlnirăm.

Cei doi fraţi îl privesc fără o vorbă. Cercetează desimea.

— Nu eram decât noi doi, râde Pătru.

Din vale urcă la galop plutonierul-major Amăriutii, urmat de vlăjganul tuciuriu.

Cei doi fraţi, Firu şi Niculae Guga, stau sub părul bătrân, cu coroana cât toată curtea brigadierului. Amăriuţii le-a pus cătuşele. Jandarmii îi păzesc cu baioneta la armă. Pe Ion nu l-au găsit. îl caută Amăriuţii cu

Zdup în poduri. În pivniţe. În girezile de fân. Se

întoarce acasă la el. Ia un laibăr din dulap. îl dă câinelui să-l miroasă. Îi ordonă:

— Caută, Zdup. Caută!

Zadarnic. Pătru aşteaptă în gang. Amalia, nevasta lui

Goanţă, sora celor trei fraţi Guga, o muiere grasă, albă, fără vârstă, cu picioarele umflate, îmbrăcată într-o rochie de stambă roşie transpirată la subsuori, cu părul ca fuiorul, nepieptănat, cu urme de grăsime – mâncase slănină – la colţurile gurii, se târăşte de colo până colo, chirăind fără lacrimi.

— Bată-ce Dumnezeu ge jândar! N-ai avea parce ge sănătace! Mânşe-te buba neagră ge şioclendăr! Sâdo. Şi tu, Evo! Ajutaţi-mi să dau la porşi.

Eva şi Sida sunt fetele lui Ion Guga. Eva merge pe douăzeci. Sida împlineşte nouăsprezece. Dida, cea mai mică, optsprezece. Îi dă lui unchi-su Firu să bea lapte covăsit dintr-un olcuţ. Celelalte două – înalte, negre, voinice, cu nişte şolduri de văduve – se uită la Pătru şi vorbesc ca şi când ar fi singure.

— E Pătru, Sido.

— Mţ!

— E Pătru. N-auzi?

— Tu eşti, Petre?

— El e, rânjeşte Niculae Guga.

— Cât o mai fi, spune şi Firu Guga. Mă puşcaşi.

Petre.

— Ce-ţi făcu ţie frati-miu, Petre?

— Vezi? Nu-ţi spusei eu că-i Pătru?

— Fain ficior s-o făcut!!

— Te-ai duce după el?

— Da’ tu?

Un şuvoi auriu de albine trece zuzuind peste acoperişul de ţiglă roşie. Peste coama părului. Goanţă, în şlarfi, cu izmenele pân’la pulpele albe, pistruiate, acoperite de păr roşu, cu burta prinsă într-o centură cu pafta de alamă, în cămeşoi, cu părul roşu vâlvoi, spân, cu gene albe şi ochi de gânsac, îşi face o ţigară. Prin curte pigulesc

găini mari, de rasă, Rodeisland şi Leghorn.

— Pofteşte, don plutonier Dragalina. Pofteşte-n casă, până-şi gată cercetarea don plutonier-major.

Genele, albe, mici, nu-i clipesc. îl priveşte cu ochii de gânsac, albaştri-alburii, parcă nu l-ar vedea. Degetele cu care face ţigara sunt butucănoase, scurte, ca retezate. Unghiile – mici şi rotunde… De mirare că un bărbat atât de păros ca Goanţă poate fi spân", gândeşte

Pătru. Prin despicătura cămăşii de zefir, îi vede părul roşu de pe piept.

— Întreabă-l dacă vrea să vină la negeie cu noi, o-ndeamnă Eva pe Sida.

— Întreabă-l tu.

Dinspre vale, se aud sudălmi cumplite. Suduie un glas frumos de muiere.

— Ce-aveţi, mă, cu bărbată-meu? Ai? Ce ai, Amăriuţii, cu Niculae? Ce voiai, mă, prăpăditule? Să fi coborât la post să mă culc cu tine? Mă venitură, mă!

N-auzi? Ce ai cu Niculae? Nu te apropia, că-ţi sparg capul. La mine-n casă să nu pui piciorul, că te zobesc.

Auzi?

— Taci, Sofio, se aude glasul jandarmului.

— Să tac? Calce-te nevoia de prăpădit! La mine-n casă să tac?

Niculae Guga râde înveselit. Dida, codană negruţă, frumuşică, durdulie, cu nasul în vânt, oblojeşte rana lui unchi-su.

— Uită-te, Dido, la Pătru, zice Firu printre măsele. El m-a batjocorit.

Dida se uită la Pătru. E frumos şi voinic. De ce să nu se uite?!

— Haide în casă, dom plutonier Dragalina. Haide!

Goanţă îl pofteşte în sala mare. O odaie scundă – cu două ferestre mici. În stânga şi-n dreapta ferestrelor – paturile, cu perne până sub grindă. Marginile dinafară ale pernelor sunt lucrate în două ştrafuri de pui. Lucrătură migăloasă, făcută de Amalia. Între paturi, sub geamuri,

masa. Pe latul paturilor – laiţe. O sobă de zid.

Lângă ea – războiul. După uşă – poliţa săpată în zid, cu un vraf de farfurii de porţelan. Tacâmuri de alpaca.

Câteva cutii de tablă vopsită albastru, pe care scrie:

Piper, Zahăr, Scorţişoară. Din grindă atârnă o lampă mare, pântecoasă, de porţelan alb, cu abajur. Lădoiul de zestre – pe peretele rămas gol. Pe pereţi – fotografii.

Goanţă ăl bătrân în uniformă de husar. Goanţă în uniformă de infanterie a armatei austro-ungare. În poziţie de drepţi. Cu capela înfundată pe urechile blegi. Şi acum, tot aşa are urechile. Blegi. Îi ies din ele smocuri de păr roşcat în care s-au închegat bucăţi de ceară.

Amalia şi Goanţă miri.

Dintr-un scaun de paie, acoperit cu o bundă din piei de vulpe, se scoală o fetişcană subţire, înaltă, palidă.

Scaunul e tras la fereastră. Prin obloanele întredeschise pătrund fire subţiri, albăstrii de lumină. Cad pe mâinile fetei. Pe gulerul alb, de pichet scrobit, al uniformei.

— O mai cunoşti pe Elena? râde mulţumit Goanţă.

Fata îşi închide cartea. Se-nroşeşte până la rădăcina părului.

— Elena Goanţă, elevă în clasa cincea la liceul Notre Dame din Timişoara.

Pătru îi strânge mâna firavă, umedă, zâmbind. O ştie de când umbla în patru labe. Cu fundul gol. Elena poartă părul pieptănat ca Alida Vally. Se-mbracă în fiecare zi în uniformă. Nu stă de vorbă cu verişoarele ei – Eva, Sida şi Dida. Sunt proaste. Nu se spală. Vorbesc numai obscenităţi. Citeşte *Mizerabilii*. E romantică. Îndrăgostită de Marius. Geloasă pe Cosette. Taică-su o enervează. Îi e ruşine de el. Umblă despuiat. Pleşcăne la masă. Înjură. N-are nimic din bunătatea şi înţelegerea lui Jean Valjean. Şi doar Jean Valjean n-a fost decât un ocnaş. Se retrage demnă, cu părul castaniu căzut pe-un umăr. Goanţă aduce rachiu galben ca mierea.

— De când n-ai fi băut tu răchie d-a bătrână, Petre?

Are glas moale. Plăcut. Înainte de Paşti, cântă Plângerile, de se-nduioşează şi pereţii. Stă în strana lui, îmbrăcat în uniformă. Dă capul pe spate. Îşi încrucişează mâinile pe pântece. Cântă cu ochii închişi. De ce şi-o fi adus aminte cum cântă Goanţă? Nu ştie.

— Petre, mă ştii! Ţin la tine ca la ficiorii mei.

Cum să nu-l ştie Pătru?! S-a dus odată la pădure.

Într-o iarnă. N-aveau lemne. L-a prins Goanţă. L-a legat de un gorun, în marginea drumului. Nici măcar june nu era. Avea vreo paisprezece ani. L-ar fi mâncat lupii dacă n-ar fi trecut tatăl lui Mărtin Balaci cu sania.

— Te băgaşi în foc, Petre. Ascultă-mă, că-ţi vreau binele.

Se aşază lângă el pe laiţă şi-l îmbie cu rachiu.

— Bine ai venit, Petre! Să trăieşti!

Îl priveşte cu ochii albaştri, fără să clipească, frecându-şi bărbia grasă, spână, cu degetele butucănoase, scurte.

— Poate nu ştii. Nică ăl bătrân s-a însurat.

De-aia iese fum prin acoperişul casei părinteşti”, gândeşte Pătru. Cu cine s-o fi însurat taică-su? Şi la ce-i trebuia însurătoare?

— Acum un an o căzut un paltin pe el. I-a zobit un picior. O s-o duceţi greu, mă Petre. Am un loc bun de ajutor brigadier de vânătoare în Cerna. Ai cantonul tău.

Calul tău. Leafa ta. Mai vin domnii ăi mari de la comunitate. Te cunosc. Avansezi. Ca să te-ncropeşti, te ajut eu cu câteva zeci de mii, acolo. Gândeşte-te.

Vorbeşte firese? cu glasul lui moale, plăcut, privindu-l fără să clipească.

— Să nu dai mărturie pentru Firu. Atât. La judecată să spui ce te-oi învăţa eu.

Pătru se uită la fălcile grase ale brigadierului. La burta prinsă în centură. Se uită prin casă. La poliţa cu vase de porţelan. La paturile aduse din Caransebeş de Mărtin Balaci, cu cocia, în chip de prestaţie.

— Nu pot, domnu’ Goanţă.

— De ce nu poţi, Petre? Mai gândeşte-te.

Ce să se mai gândească? Dionisie Goanţă n-o să priceapă niciodată de ce nu poate Pătru a lu' Nică.

Intră plutonierul. Lac de apă. Cu ochiul ceacâr bătându-i într-o lături. Cu Zdup la picior.

— Bestie bătrână! Unde l-ai ascuns? Spune, criminalule!

Amăriuţii e vânăt.

— Nu sunt bestie, dom şef. Ia un rachiu, să te liniştească.

— Îţi dau eu rachiu!

— Vorbeşte încet, dom şef. E fata acasă.

— Să dai o declaraţie.

— Îţi dau cincizeci de mii, dom şef. O laşi mai moale.

Plutonierul holbează ochii. Goanţă vorbeşte domol. Îşi freacă bărbia.

— Îi iei la anchetă pe cumnaţi. Pe urmă… Ştii dumneata. Ar fi bine să te muţi din Prislop. Lasă-l aici pe

Momârlă. E înţelegător. Şi eu sunt înţelegător. Dacă te muţi, mai pun zece miişoare. Păcat de dumneata să-ţi semeni oasele pe vreo vale uitată de Dumnezeu.

Leafa lui pe – trei ani! Jandarmul înghite-n sec. Pe urmă se face alb. Scoate un mârâit sălbatic. Se repede la brigadier. îl croieşte cu vâna de bou peste obraz.

Peste ceafă. îl pisează cu pumnii. Cu vârful cizmei. Zdup îl muşcă de pulpe. Sare Pătru.

— Nu aşa, dom plutonier-major.

— Lasă-mă să-i beau sângele, gâfâie jandarmul.

Lâsă-mă să-i beau sângele!

Pătru îl ţine zdravăn. Zdup îi dă târcoale, gata să-i sară-n beregată. Dionisie Goanţă îşi şterge sângele care-l podideşte pe nas cu poalele cămăşii de zefir.

— Mulţam, Petre. Mulţam, dom şef. Mai gândeşte-te.

Dacă pleci, o fac la şaptezeci.

Iese şchiopătând. Văitându-se uşor. Târându-şi şlarfii.

Şaptezeci, dom şef. Ai patru copii. Gândeşte-te.

Amăriuţii se repede în curte, cu privirea tulbure.

Ordonă încălecarea. Goanţă îşi târăşte şlarfii până la poartă. O deschide. Jandarmii vâră deţinuţii între cai.

Convoiul iese pe poartă, în lumina crudă a după-amiezii de august. Când trece Pătru, Goanţă îi apucă frâul. Îl priveşte cu ochii de gânsac, albaştri-alburii, fără să-şi mişte genele spelbe. Îi zâmbeşte. Are toţi dinţii de aur.

Articol I. se văd urmele gârbaciului pe obraz. Şi locurile unde l-a lovit cu pumnul. Din vale dă năvală Sofica, nevasta lui Niculae. Cu patru dulăi ciobăneşti după ea. Ţine în mână un furcoi de fier. Jandarmii ajung în drumul de care. Sofica asmute câinii.

— Prinde-i, mă! Muşcă-i, Bundaş!

Câinii se reped cu coamele zbârlite. Clănţănind din măsele. Zdup se prelinge pe lângă caii jandarmilor. Se destinde fulgerător. Mursecă. Unul dintre dulăi se prăbuşeşte cu beregata sfâşiată. Se umple valea de chelălăituri. Dulăii tabără pe Zdup, rânjind. Scheaună gros. Amăriuţii se-ntoarce la galop. Îşi scoate carabina. Sofica, muiere scundă, subţirică, cu faţa rotundă, îl loveşte cu furcoiul peste mână. Jandarmul scapă focul. Glonţul se-nfige în poartă. Lângă capul lui Pătru. Câinii se sfâşie. Goanţă zâmbeşte chinuit. Muierile chirăie. Amalia blestemă.

Pătru dă călcâie. Apucă furcoiul Sofichii.

— Lasă-mă, Petre, să-l ucid, gâfâie muierea, smucind coada lucie. Lasă-mă.

Jandarmul descalecă dintr-un salt. Intră între câini, izbindu-i cu cizmele. Cu vâna de bou. Când îi vine bine, trage cu carabina. Zdup e numai sânge. Dulăii

Sofichii, sparţi de glonţ, zac în marginea drumului, în bălţi de sânge negru, vâscos. Amăriuţii se-nfige în cocul

Sofichii.

— Mă voinicilor, râde Niculae Guga. Vă puneţi mintea c-o muiere?!

Sofica lasă furca. Se repede cu dinţii şi cu ghearele în obrazul plutonierului. Nu se potoleşte decât atunci când Amăriuţii îi dă un pumn după ceafă. Se-nmoaie.

Articol II. priveşte cu ochii holbaţi. Pe urmă se trânteşte la pământ şi-ncepe să se tăvălească în iarbă, arătându-i partea femeiască.

Din capul coastei, Amăriuţii cu arestaţii iau drumul mare. Pe Firu trebuie să-l urce pe calul vlăjganului.

Jandarmul merge pe jos şi-njură. Pătru vrea să-i dea calul. Amăriuţii nici nu se gândeşte.

— Nimeni n-are grijă de ostaşul întors la vatră, camarade. Măcar noi. Du-te călare. Adu calul mâine. Vino la confruntarea cu bandiţii ăştia.

— Poate te mai gândeşti, Petre, spune Niculae.

— Aşa-i! Poate te mai gândeşti.

— Vorba, tâlharilor! Hai, dă drumul la pas. Ajungem noi la post, criminalilor.

Pătru se uită pe urma convoiului. Firu Guga întoarce capul spre el. Îi caută privirea. E neagră de ură. Jos, pe Topla, se vede părul de lângă fântână. Alături – oblonul alb de la fereastra Voichii. N-are ce căuta acolo. O ia de-a coasta, spre firizul lui Bimbi. Între munţi stăruie un zăduf umed. Pătru călăreşte la pas. Un ostaş ostenit, care se-ntoarce acasă după patru ani de război…

Bimbi ăl mic şade pe un trunchi gros de stejar, sub şopronul joagărului. Citeşte muncitorilor din *Scânteia*. E

un evreu firav, înalt, blond, cu ochi albaştri. Degetele care ţin ziarul sunt lungi, străvezii, cu unghiile mâncate.

Din când în când, tuşeşte. Are pieptul îngust. Prin haina subţire de doc verzui, i se bănuieşte scheletul. Fruntea înaltă şi ochii melancolici aparţin parcă altei fiinţe. Sunt de faţă oamenii angajaţi la joagăr. Nică ăl bătrân, cu nasul coroiat deasupra unor mustăţi ca de păr de porc, ţinându-şi piciorul de lemn deasupra unui butuc. Mărtin

Balaci, deşirat, numai vine. Alexa Isac – într-un veston rupt în coate. Piţu, care nu-şi leapădă opincile uriaşe din anvelopă nici în toiul verii, şi, scărpinându-se pe coaja groasă de jeg de pe ceafă, Gârbin. Pe căruţul joagărului alăptează muierea lui Gârbin. Bondoacă, lată-n

coapse, cu nişte ochi oblici. Se uită pe sub cârpă la

Alexa Isac. Îi zâmbeşte cu dinţi mici, cu rădăcinile verzi.

— Piprospitu! măcăie Gârbin.

— Pitapici! răspunde muierea.

— Pivreapiu pitapibapichepirea.

— Piaşpiteappită.

— Tăceţi odată cu păsărească voastră, bolânzilor! îi mustră Nică ăl bătrân.

Ceilalţi fac haz. Face haz, zâmbind moale, ştirb, şi

Bimbi ăl mic. A fost în lagăr. I-au scos hitleriştii toţi dinţii. Citeşte mai departe. Despre împărţirea pământurilor boiereşti la sărăcimea satelor. La demobilizaţi. La văduvele şi orfanii de război. Gârbin i-a spus nevestei, punând în faţa fiecărei silabe un pl:

— Prostu!

— Taci! i-a răspuns muierea.

— Vreau tabacherea.

A arătat cu capul la tabacherea lui Alexa Isac. O

luase Alexa de la un *Feldwebel* mort la Orşova, în luptele cu garnizoana. O tabachere cu email albastru, pe care era încrustată o scenă de vânătoare.

— Aşteaptă!

Asta înseamnă să caşte ochii. Gârbin îşi freacă mâinile mulţumit. Pe urmă scoate din buzunarul cojocului răpănos, desfundat, cu lâna flocăită, un arc mic de oţel şi o pilă. E meşter de arcuri pentru pistoale. De-ar citi prostănacul ăsta toată foaia! Şi acasă vorbeşte cu nevastă-sa tot păsăreşte. Aşa le place lor. Să nu-i priceapă nimeni. Să-şi bată joc de proşti. Toţi sunt nişte proşti.

Până la urmă, are să pună laba pe tabachere. Nevasta lui Alexa îi beteagă.

Bimbi isprăveşte articolul. Caută lacom efectul pe feţele oamenilor. Nică ăl bătrân îşi freacă ciotul de picior. Se gândeşte cum să-l înşeluie să se ducă acasă, da să-i ponteze toată ziua. Se trage de mustăţi cu degetele gălbejite de tutun şi mormăie aprobator.

— Bine zice la foaie! Aşa-i.

Martin Balaci ar vrea să ceară nişte lătunoaie. S-a întors de pe front prin mai. Şi-a făcut cocină nouă. I-ar mai trebui lătunoaiele alea de fag.

Alexa Isac se trage spre luncă, vânturând din mâini, ca unul care vorbeşte cu sine însuşi. Nevastă-sa nu-l mai primeşte. S-a betejit jos, şi el umblă ca un vier în călduri. Muierea asta a lui Gârbin are nişte coapse de iapă. Toată dimineaţa i-a arătat picioarele, făcându-se că ridică aşchiile din faţa lui. Numai Piţu rămâne acolo sus pe buşteni, cu fălcile proptite-n palmă, cu opincile de anvelopă ieşindu-i de sub izmene, ca două prove de corabie.

— Drept scrie la foaie, domnu' Bimbi! oftează el. Atât, că la noi nu-s nici boieri, nici comunişti din ăştia, care să-mpartă pământul.

— N-or fi boieri, mormăie Nică al bătrân. Da-s Tăureştii. Şi ai lu' Goanţă. Şi popa Barbă Neagră.

— Au tot Prislopul. Tot muntele, meditează Piţu din vârful buştenilor.

— Cu lătunoaiele celea, domn Bimbi, spune Mărtin

Balaci. Acolo, la un demobilizat, câteva lătunoaie. Un car… ce contează la dumneavoastră?

— Afurisit de rău mă doare ciotul ăsta! Gândesc că am reumă, se vaită Nică ăl bătrân.

— Pidupite, du-te, îi zvârle Gârbin nevesti-sii când îl vede pe Alexa topindu-se în lunca Toplei.

Bimbi îi priveşte mâhnit, împătură ziarul gânditor. De la vale vine şareta cu Bimbi ăl mare. Oamenii se scoală grăbiţi. Mărtin Balaci ridică stăvilarul. Apa năvăleşte în scocul joagărului.

Bimbi ăl mare se dă jos din şareta galbenă. Se rostogoleşte pe picioarele scurte, până la stiva de scânduri.

Îşi scoate pălăria de panama. Are o chelie lucioasă, pe care s-au strâns broboane unsuroase. Îşi trece palma grasă, albă, peste scândurile proaspăt tăiate, mirosind a

răşină, a lemn verde şi a pădure. Le mângâie cu voluptate. Închide ochii. Le stabileşte valoarea înmulţind rapid cei cinci metri cubi cu preţul curent.

— Cam puţin aţi tăiat de azi-dimineaţă… Puţin.

Foarte puţin.

Oamenii tac. Îşi văd de treabă. Bimbi ăl mare are glas subţire, de scapet. Poartă haină de vânătoare din postav verde. Pantalon de doc, făcut armonică. Gulerul desfăcut al cămăşii ieftine, de americă vopsită prost, e jegos şi transpirat. Îşi rostogoleşte făptura rubicondă, saturată de grăsime, la şaretă. Cotrobăie sub pătura de pe şiţ. Scoate un catastif soios, învelit în hârtie albastră, şi se-ntoarce sub şopron, făcându-şi vânt cu pălăria.

Se aşază pe o scurtătură, gâfâind. Trage cu coada ochiului la frate-su. Comunistul blestemat i-a întors spatele.

Citeşte *Scânteia* ca şi când el, Bimbi ăl mare, n-ar exista.

— Domnu’ Balaci… Domnu’ Mărtin Balaci, ciripeşte

Bimbi ăl mare. Fii bun şi vino matale până la mine.

Mărtin Balaci lasă scândura, îşi tufleşte pălăria pe ceafă. Se răscracănă în faţa negustorului.

— Domnu’ Balaci, dumneavoastră aveţi la mine o sută kilo făină mălai.

— Cincizeci, domnu’ Biinbi.

— Una sută, domnu’ Balaci. Cincizeci luate de doamna

Balaci când eraţi pe front.

— Aha!

— Zece kilo cuie cu floare. Treizeci bucăţi scoabe, fier calitatea-ntâia…

Bimbi ăl mare înşiră cu voluptate cantităţi de mărfuri. Preţuri. Se vaită de inflaţie. De lăcomia angrosiştilor.

— Credeţi-mă, domnu’ Balaci. Vă cunosc de mult.

Sunteţi clientul meu cel mai iubit. Da’ nu mai pot s-aştept după plată, domnu’ Balaci.

— Adică ce vrei să zici, domnu’ Bimbi? se miră lunganul.

— Ce costă azi cinci lei, mâine costă zece, domnu’ Balaci. Eu te cunosc de mult. Nu vreau să te jupoi. Dacă n-ai bani, nu te strâng de gât. N-ai. Ai fost pe front. Ne-nţelegem noi, domnu’ Balaci.

Tace. Oftează. Se şterge pe faţa buhăită, apoplectică.

— Ad-o pe doamna la lucru. Şi pe fecior. O lună, şi am împăcat datoria.

— O lună, cu toate braţele? se miră îndelung Mărtin Balaci.

— O lună, domnu’ Balaci.

— Acu, în toiul muncii?

— Acum, domnu’ Balaci.

Mărtin Balaci se uită în ochii lui Bimbi. Cunoaşte el ochii ăştia de peşte. Oftează şi se duce să care scândura la stivă. Bimbi îşi freacă mâinile. Frate-su îi arată spatele, numai la câţiva paşi. Ascultă, ticălosul. Lasă să asculte! Să vadă cum se luptă el pentru viaţă. Să-nveţe domnişorul.

— Domnu’ Piţu, ciripeşte mai departe. Domnu’ Piţu!

Piţu e încins peste cămeşoi cu o curea de armă. Amintire din război. Are nişte mâini mari, negre, groase, spânzurate nefiresc pe lângă trup. Care i se bălăngăne aiurea, ca şi când nu i-ar fi aparţinând.

— Ce-i?

Bimbi ăl mare zâmbeşte unsuros. Răsfoieşte catastiful şi-ncepe să-nşire. Trupiţă la plug. Coasă nouă. Preţuri noi. Piţu îl ascultă pierdut. De multă vreme se uită la militarul care se vede venind călare pe coastă.

Cine-o fi?

— O lună cu doamna Piţu şi cu cei doi băieţi. Sunt mici, domnu’ Piţu. Nu prea au putere.

— Da! Da! Sunt mici.

— Ne-am înţeles, domnu’ Piţu. Cel mai vechi client al meu.

— Păi dacă-s mici, la ce să-i punem la muncă, domn Bimbi?

Bimbi are răbdare. Îi explică cum cresc de vertiginos preţurile. Nu se poate ca domn Piţu, cel mai onorat client al lui, să nu-l înţeleagă. Aşa e. Se miră şi Piţu, privindu-şi gânditor gurguiele enorme ale opincilor de anvelopă. Şoadă mai e şi viaţa asta! Pe front a fost sergent. Comandant de grupă la vânătorii de care. Şedea tupilat în groapă până treceau „Tigrii” şi „Panterele”.

nemţeşti peste el. Zornăind din şenile. Mirosind a ulei.

A benzină. După ce trecea, Piţu sărea din groapă.

Alerga după car. Ştia precis unde are gurile de foc. Se căţăra pe carcasa de blindaj. Îi atârna mina fie de ţeava tunului, fie de turelă. De câte ori nu l-au fugărit carele de luptă să-l facă zob cu zecile lor de tone de fier! Are o faţă deschisă, veselă. Peste frunte îi atârnă un moţ de păr castaniu.

— O lună, domnu’ Piţu.

Adică să-i aducă pe Văsâlică şi pe Aurel la joagăr.

Ridică privirea din vârful opincilor. Bimbi se uită la el zâmbind moale. Ochii de peşte nu zâmbesc. Piţu întinde dreapta, mâna mare, neagră, cu care agăţa minele de turelele „Tigrilor” şi „Panterelor”. Trage binişor catastiful soios. îl răsfoieşte gânditor. îl face ferfeniţă, cu mişcări domoale, cumpănite.

Bimbi ăl mare se-neacă. Îşi aduce aminte că e astmatic. Respiră precipitat. Se rostogoleşte afară din şopron. Strigă piţigăiat:

— Revoluţie. Săriţi! Mă pradă!

Oamenii lasă lucrul. Piţu zvârle filele rupte în scocul joagărului. Bimbi ăl mare se repede la frate-su. Îi smulge *Scânteia* în mână. îl ocărăşte:

— Tâlharule! Banditule! Tu faci revoluţie aici. Te dau pe mâna jandarmilor, ovrei puturos ce eşti!

Piţu se apropie de el. Bimbi amuţeşte. Piţu îi ia binişor, cu grijă, ziarul, îl netezeşte cu palmele cât lopeţile, apoi îl păstureşte şi-l vâră sub cureaua de armă cu care e încins. Bimbi se retrage în „birou”, urmat de frate-su.

— Hai, daţi-i drumul la treabă! spune moale Piţu.

Mărtin Balaci potriveşte pânza firizului. Nică ăl bătrân cuplează căruciorul. Pânza începe să macine carnea albă a bradului.

— Ai stat, tâmpitule, în lagăr. Şi ce dacă ţi-au scos dinţii? Ai murit? Nu moare nimeni din asta. Eu n-am stat ascuns? Dacă nu era domn prefect Vărzaru, nu mă duceau în lagăr? De câte ori trebuie să-ţi spun, tâmpitule, că politica e politică, şi afacerile sunt afaceri?

Am de dat bani. Bani! Bani! Lui domn colonel Vărzaru. Altfel, nu capăt maşini ca să-mi transporte scândurile. Primarului I Ca să închidă ochii. Lui Goanţă! Mă jupoaie Goanţă.

Schelălăie prin magherniţa de scânduri aşezată deasupra scocului, vânturându-şi mâinile, ştergându-şi chelia unsuroasă cu batista mare, cadrilată. Sergiu Bloch – Bimbi ăl mic – priveşte pe fereastra scundă, cu ocheţii cârpiţi cu tablă şi carton. Vuietul apei în scoc e plin de melodie. Dac-ar avea vioara, ar cânta. În lagăr cânta. îl puneau să cânte la orgiile lui Otto Fuchs. Deţinutele frumoase trebuiau să danseze. Şi el cânta. Judith umbla nespălată. Nepieptănată. Să nu atragă atenţia. Era frumoasă. Mult prea frumoasă. Fiica unui farmacist din

Toulon. Când era soare, lumina i se agăţa de genele negre, lungi, pudice. I se topea în părul negru, gros, cu luciu mat de oţel. Făcea să strălucească firişoarele de aur din ochii ei albaştri, imenşi, mereu miraţi. Mereu speriaţi…

— Eu nu zic, dragă Sergiu, că nu e bine să avem un comunist în familie. Tu eşti un mare umanitarist, dragă Sergiu. Da’ du-te odată la dracu’ şi nu face revoluţie la mine la joagăr. La prăvălie! Fă revoluţie la joagărul lui Ilie Jura. La cine vrei tu, Sergiu dragă.

…Seara, când era de gardă caporalul Willy Roth – un băiat blond, angelic – cânta pentru el şi pentru Judith. Toată baraca amuţea. Se ridicau din paie străvezii, zdrenţăroşi, prizonieri din mai toate ţările europene.

Tăceau până şi copiii născuţi pe paiele acelea

mucede, la procreiarea cărora contribuiseră soldaţii din gardă, sau poate vreun prizonier căruia i s-a uitat şi numele, într-o zi, Willy Roth şi-a dat seama de frumuseţea Judithei. Vioara şi Ravel fuseseră de vină…

Dincolo de geamul cârpit, pătat de muşte, se ridică coasta înverzită a muntelui. Un verde-gălbui, matur, mătăsos, peste care penelul unui impresionist a presărat flori vagi şi aeriene.

— O sută de mii mă costă lemnul de construcţie. Una sută mii. În pădure şi în picioare, Bimbi dragă. Adaugă tăiatul. Transportatul. Fasonatul. O catastrofă. Sunt singur. Toţi mă fură. Toţi mă duşmănesc. Şi când vin la tine ca la un frate al meu, tu-mi dai zor cu Marx şi cu

Engels şi cu comunismul tău. Tu nu vezi, mojicule, că dacă-mi ia mie mijloacele de producţie, eu nu mai sunt

Erwin Bloch… Nu mai sunt Erwin Bloch, prăpăditule!

Vine în faţa lui. îl ia de reverele hainei. îl scuturǎ.

Miroase a usturoi. Erwin mănâncă în fiecare dimineaţă usturoi.

— Să nu mai taci, nenorocitule! îl ştiu eu pe Marx, mai bine ca tine. Ascultă-mă pe mine, ca pe fratele tău mai mare. Nu-i nicio afacere cu Marx al tău. Niciuna.

Bimbi dragă! Are să te pună să munceşti, prostule, la cot cu toţi nespălaţii. Are să te comande domnu' Piţu.

Blestematul, cum a rupt condica, fir-ar al dracului de comunist şi de bolşevic afurisit. De ce taci, Bimbi?

Scoate o vorbă. Nu vrei? Atuncea, na!

Îi trage două palme moi, grase, transpirate. Îşi înşfacă pălăria de panama şi se rostogoleşte la şareta galbenă, calculând cât îl costă îndrăzneala domnului Piţu şi fantezia comunistă a fratelui său. Se strâmbă cu dezgust.

Trage cu coada ochiului la oamenii care lucrează cu spor. Simte o nevoie aproape fizică să se ducă să mângâie scândurile proaspăt tăiate, cu carnea lor virginală, cu mirosul lor de pădure, dar se stăpâneşte. Acoperişul şopronului ar trebui cârpit. O să plouă oamenii. Şi marfa. La dracu'! Nespălaţii sunt obişnuiţi. Pe unii-i plouă în casă.

Cât despre marfă…” Zâmbeşte. Se suie gâfâind în şaretă. Arcurile se-ndoaie cu un pocnet sec.

Marfa abia o să tragă mai mult la cântar. Pe drum, dincolo de cotul de la Cruce, se-ntâlneşte cu un călăreţ militar plin de decoraţii. Bimbi ăl mare îl salută ridicându-şi panamaua cu un gest larg şi curtenitor.

— Mă, ăsta-i Pătru, spune Piţu.

— Care Pătru? întreabă Mărtin Balaci.

Se căznesc amândoi să ridice un buştean pe cărucior.

Nică ăl bătrân unge roata dinţată cu nişte unsoare de cocie. Gârbin cără scânduri. Leagănul cu copilul e aşezat la umbră, sub un arin. Ana lu’ Gârbin s-a dus în fân cu Alexa. Nimeni nu i-a băgat în seamă. Bimbi ăl mic a ieşit din birou. Stă sprijinit de colţul şandramalei şi priveşte cerul. Sus de tot, un grup de mesteceni, albi, delicaţi, filigranaţi, îşi proiectează frunzişul pe albastrul imaculat. Nică ăl bătrân aude de Pătru. Stă călare pe o traversă uscată. Piciorul de lemn îi atârnă deasupra scocului. Îi tremură mâinile.

— Care Pătru, mă Piţule?

Îşi ridică capul ascuţit de vulpe. Mustăţile aspre i se zbârlesc.

— Care Pătru! Scoal’, moşule, de-acolo! A-nviat Pătru din morţi.

— Să trăiţi, dom plutonier, hăhăie Mărtin Balaci.

Ia poziţia şi salută regulamentar.

— Bine te-am găsit, tată!

Mărtin Balaci rămâne înţepenit în poziţie. Cu călcâiele crăpate, îmbibate de ţărână, lipite. Mişcă doar din degetele de la picioare şi râde. Râde şi Piţu, care ţine calul. Nică ăl bătrân mormăie. Îi pipăie faţa. Decoraţiile.

— Ei, Doamne! Bată-te să te bată, Petre! Te-ntorseşi.

Îmi căzu un paltin pe picior. Am reumă. Acu nu mai vin la joagăr, bată-l năcazu lui de joagăr!

Pătru îl ia de umeri şi i se uită-n ochi. A-mbătrânit taică-su. Toată faţa e numai creţuri. Creţuri adânci. Îi curg ca pâraiele de munte. De la colţul ochilor, în jos pe obraz.

De la rădăcina nasului. Parcă-i de lut faţa asta. Veche cât pământul. Numai ochii au rămas aceiaşi.

Mici, vioi, verzi, îngropaţi sub nişte sprâncene păroase, aspre, zbârlite.

— Hai şi nu te mai uita aşa la mine, că nu-s mort.

Mărtine! Ce-ai înlemnit, mă?

— Bine-ai venit! rânjeşte Gârbin.

Gârbin a rămas aşa cum îl ştie de mic. Vremea nu s-agaţă de oameni ca Gârbin. Joagărul a-mbătrânit.

Cine-o fi omul de colo? Şi ăla-i bătrân. Şi Mărtin Balaci a-mbătrânit. Are fire albe în barba neagră, nerasă de-o săptămână. Piţu! Piţu ăsta şi cucu. Topla îngână malurile. Fluieră nişte mierle-n luncă. Iar se uită la taicăsu.

E tot ce i-a rămas în Prislop. Pentru bătrânul ăsta cu picior de lemn, cu nas ascuţit de vulpe, să se fi-ntors el din Tatra? De ce-o fi semănând faţa bătrânului cu pământul de pe coastă după ploaie?

— Mergem la crâşmă, Petre, propune Balaci.

— La crâşmă pe fenea! pufneşte bătrânul. O minţit

Scordilă, mă oameni. Mă gândeam eu că minte, tâlharul.

O ţinea într-una că i-a spus lui unul din Globură, care-a făcut cu tine, Petre.

— Cu ce-o ţinea?

— Cu ce? C-ai căzut în 8 mai. Cu o zi înainte de pace. Că te-ar fi adunat ăla din Globură într-o foaie de cort. Te-a îngropat acolo în Cehia. N-ai scris. Din aprilie n-ai scris.

— N-am mai scris. Aşteptam să vin acasă, de pe o zi pe alta.

— M-o legat la cap pentru Voica.

— Când a luat-o?

— Acu-i anu.

— Eh!

— Găseşte el muiere. Zece muieri. Nu-l vezi, taicule?

se bucură Piţu. Om o dată. Bine că te-ntorseşi, Petre! Ne mai întărim şi noi.

— Care noi, Piţule?

— Demobilizaţii.

— Ne-ntărim pe iuda, pufneşte Mărtin Balaci… Nu văzuşi condica lui Bimbi ăl mare?

Ana lui Gârbin se strecoară printre buşteni. Îşi scoate cârpa. Se şterge pe obrazul roşu. Se-ntinde lângă leagănul copilului. Alexa îşi face de lucru în partea cealaltă a şopronului. Nu-l vede nimeni.

— V-aţi întors de mult în ţară?

— Prin iulie, Piţule.

— Ce se aude?

— Şi bine, şi rău.

Sergiu are oroare de uniformă. Tânărul ăsta înalt, bronzat, sigur pe sine, care s-a întors acasă ca şi când ar fi venit de la o plimbare, care-a omorât oameni, care poate şi-a înfipt baioneta într-un trup viu şi sănătos, îi produce o teamă amestecată cu ură. Bătrânul şchiop ţopăie caraghios până la cal. Îl bate pe gâtul luciu.

Se-ntoarce. Îşi culege de pe jos cojocul, traista, bastonul. Se duce din nou la cal. Apucă frâiele cu lăcomie.

O ia la picior, scoţând norişori de praf de sub ciotul pe care-l saltă peste bolovanii drumului. Nici măcar n-a dat bună ziua. Tânărul în uniformă spune:

— E grăbit tata.

Mărtin Balaci şi Piţu râd. Îşi culeg şi ei boarfele. îl iau pe ostaş la mijloc. Se-ndepărtează apoi pe urmele bătrânului. Sergiu rămâne singur. Cu amintirea Judithei.

Îl doare că Piţu nici măcar nu i s-a uitat în ochi când şi-a luat rămas bun. Gârbin cu nevastă-sa ciripesc arţăgos pe undeva pe-aproape. Îi e lehamite. O ia cu paşi mari, şovăielnici, în sus, pe coastă. Fânul îi ajunge până la genunchi. Se ridică din el valuri de miresme. îl vede pe Gârbin, făcându-şi o sarcină de lătunoaie. Erwin vinde lătunoaiele la preţ bun. Alexa Isac aranjează stiva de scânduri. Încuie biroul. Pune cheia la locul ştiut. Potriveşte stăvilarul. Strânge sculele. Sergiu îl priveşte cu ochi umezi. Gârbin, cocoşat sub sarcină, se strecoară în luncă.

Alexa Isac îl caută din priviri. Urcă la el.

— Stau eu la joagăr, domnu' Bimbi, spune el cu glas moale. Văz că nu eşti în apele dumitale. Stau până mâine. Când te-ntorci, strigă la nevastă-mea. Spune-i că sunt aici.

Oftează. Sergiu nu-i poate suporta privirea.

— Mulţumesc, Alexa.

Alexa se-ntoarce la joagăr. Îi e ruşine să se ducă acasă. Are copii mari. Îi e ruşine de ochii muierii. Nişte ochi trişti, de câine bătut. Sergiu Bloch o ia spre pilcul de mesteceni.

Trece pe lângă casa Voichii, fără să se uite. I se îngreunează picioarele. Abia le târăşte. Parc-ar fi venit din Bratislava pe jos. Deasupra oblonului geluit atârnă nişte ciorchini negri de oţelă. Nu se vedeau prin binoclu.

— Ce-ai amuţit, mă?

Mărtin Balaci hăhăie fără noimă. Nică ăl bătrân a ajuns în faţa porţii. Face larmă. Bate cu cârja. Strigă.

Pătru le povestise celor doi păţania cu fraţii Guga.

Mâine noapte s-au înţeles să meargă la priveghi.

— Lasă, Petre! spune Balaci.

Piţu îi pune mâna. pe umăr.

— Ce să las, mă?

— Haide! spune Piţu. Du-te s-o cunoşti pe maică-ta.

Când treceţi devale, strigă-mă.

Până la urmă rămăsese pe-a lui Balaci. Să se-ntâlnească la crâşmă-n sat.

Balaci şi Piţu vor să-l lase cu ai lui. Să-şi tragă sufletul. În juneţe au ciobănit, cu el pe la oile lui Jura. La ale Tăureştilor. La ale satului. Au lucrat împreună la codru. L-au îmbogăţit pe Goanţă. Cei doi sunt contingent 39. S-au însurat din pripă. La şaisprezece ani. Când i-au luat la armată, aveau copii mari. Pătru îi vede cum se depărtează pe drumul alb.

— Ce mi te-ntorsăşi, ţap bătrân? De unde ai calul, diavole? Cal îţi lipsea? Nu te hlizi la mine cu ochii ăia, spune mama.

— Cu ce fenea ai vrea să mă hlizesc? se burzuluieşte

Nică.

— În voreţ nu intri tu, cocoş ciupelit, până nu-mi spui la ce te-ai întors. Şi ce-i cu calul ăsta…

— Dă-te, Petre, mai aproape, să vezi cu cine m-am îmbogăţit la anii mei.

— *Bosco gipo mile*!… îţi veni feciorul, Nică?

Femeia smuceşte poarta. Dă buzna-n drum, căutându-l din ochi. Asta-i mumă-sa, care va să zică. Micâ. Plinuţă. Cu un ciupag de cânepă alb ca laptele. Cu nişte ochi de viezure. Cu poate înfoiate. Peste mijlocul grăsun poartă brăciră tricoloră de lână.

— Făcuşi tu aşa cruce de fecior, nătăntocule? Măriuţa, săraca!

— I-o fi ajutat ăl sfânt.

— Ea l-o făcut, păcătosule. Pofteşte, Petre. Pofteşte!

Că l-o ars dorul pe bietul Nică.

Zâmbeşte. Un zâmbet bun. Deasupra buzei – puf de mustaţă. Dinţi albi de muiere tânără. Obraji sănătoşi.

Rumeni. Îi întinde să-i sărute. Miroase a busuioc. A gutui. Are nişte mâini dolofane. Nişte palme mici, grăsuţe, care nu stau în loc o clipă. Ca şi ochii.

— Bagă calul în grajd, Nică. Nică, dă fuga şi adu o vadră de apă de la Topla, Scoate, dragul mamii, hainele de pe tine. Dă să-ţi trag cizmele. Aşa i le trăgeam şi lu' Niculae al meu. îl ştii tu. Niculae Boboc, dascălul de pe Ohaba. Sublocotenent. O murit, dragul mamii. Rămăsei singură. Taică-tu ăsta îi om de treabă.

Umblă prin casă. Repede. Cu poalele înfoiate.

— Ne-am adunat două sărăcii, să facem una mai mare. Şi două dureri. Al meu nu se mai întoarce. Ia citeşte tu.

Se duce la lădoi. Scoate o cutie de carton, pe care e desenat un trandafir roşu. Din trandafir iese capul unei femei. Pe capacul cutiei, sub trandafir, scrie: Fondante.

În cutie – câteva cărţi poştale. Deasupra – o telegramă.

„Regimentul 6 vânători-de-munte vă face cunoscut cu

regret că fiul dumneavoastră, sublocotenentul rezervă
Boboc A. Niculae, a căzut eroic pe câmpul de onoare.
Colonel Dinischiotu".

Rămâne în faţa lui cu mâinile împreunate. Cu ochii verzi de viezure înspăimântaţi. Mâna în care ţine telegrama gălbejită, cu literele mânjite, poate de lacrimi, e nespus de grea. Pătru se apleacă. Sărută uşor fruntea netedă a femeii. Îşi aduce aminte de Persida lui Belcotă.

Îngână, nici el nu ştie cum:

— Lasă, mamă.

Femeia se cutremură. Îşi vâră colţul maramei în gură.

Fuge afară. Pătru o aude hohotind în spatele girezii de fân.

Gangul e spoit nu de multă vreme. Poate de la Paşti.

De unul dintre stâlpi atârnă ardei iuţi, puşi la uscat. Pe o sfoară de fuior – câţiva ştiuleţi de cucuruz. Curtea e măturată. În gard – oalele de pământ. Din grajd se aude mormăitul lui taică-su. În gorunul vechi din grădina Voichii toacă o barză. O fi tot barza dinainte de război? Pătru ia vadra şi se duce la Topla, după apă.

Poarta lor. Din lătreţe negri de fag. Acoperiţi cu muşchi mărunt. Cu măceşul răsădit de soră-sa, Uţa, lângă zidul casei. Măceşul a crescut până sub streaşină.

Crengile prea lungi sunt legate cu rafie. Dincolo de gard, aşa ca să poată drumeţii trage apă, fântâna. Cu ghizduri din bolovani legaţi în mortar. A căzut mortarul, în multe locuri. Deasupra fântânii – acoperişul de ţiglă. Deasupra acoperişului – părul. Vechi. Noduros. Scorojit. Cu ramuri încovoiate. Poarta scârţâie ca-ntotdeauna.

Podişca are margini noi. Dincolo de drum – Topla. Face bulbuci între bolovani. În apa limpede fierb fire aurii de nisip. Se bălăcesc nişte boboci mărişori de raţă. În florile măceşului, palide, zumzăie albinele. Piţu ţine stupi. Din drum se vede casa lui Piţu. La jumătatea coastei, sub un izvor, înconjurată de citeşi. A lui Măitin Balaci e jos. Pe drum. împreună cu a lui Alexa

Isac. Soarele s-a ndulcit. Şi lumina. Începe să se facă albăstruie.

— Lasă calul, diavole, şi vezi de Pătru. Parc-ai bolânzât cu calul. Hameş eşti, Nică, după cai! mai bine-ţi luai cal, nu nevastă.

— Adevărat. Mai bine-mi luam cal. Ăla cel puţin nu vorbea.

Pătru zâmbeşte. împinge poarta şi intră cu vadra plină.

Nică ăl bătrân duce o furcă de fân calului. Bocăne cu piciorul de lemn. Cântă încetişor cu glas dogit;

La Piave, tălianu

Rău ne-o mai bătut.

Dondăne înciudat. A uitat cântecul. Nevastă-sa a înghesuit cele patru găini într-un colţ al gardului. Sunt nişte găini mari, pestriţe. Cocoşul, căţărat pe gard, cotcodăceşte supărat. Soarele îi poleieşte penajul luciu, îi aprinde creasta. E un cocoş porumb, mare cât un curcan.

— Nu spăria cocoşul. N-auzi, babo? Nu spăria cocoşul.

— Dacă nu taci, acu îl bag în oală.

Nică ăl bătrân iese în uşa grajdului.

— Nici în glumă să nu zici aşa.

Nu mai are cal. Cocoşul ăsta e fala lui. Pătru sedezechipează. Mamă-sa îi dă o ştergură de cânepă. Se duce la Topla numai în pantaloni. Desculţ. Pietrele drumului sunt calde. Ca şi pământul. Se spală îndelung. Apa taie. Îl răcoreşte. Duce cu ea mirosul de tren. Topla miroase a munte. A codru. A răşină. Topla e o parte din

Prislop. O parte din el. Cea mai mare parte din viaţa lui. Războiul a fost ca o noapte de nesomn. Unde e războiul? între munţi pluteşte liniştea adâncă a după-amiezii târzii de vară. Cernevârful stă cu fruntea în cer. Unde e războiul? Poate în oblonul ferecat al Voichii. Prislopul a rămas aici, între munţi, ferit de război, aşa cum a fost din veac. Dar el? Mărtin Balaci? Piţu? Piţu e alt om.

Nu ştie cum, dar e alt om. Războiul trăieşte în ei. Şi

nu atât războiul. Gândurile războiului. Războiul avea gândurile lui. Se năşteau în gropile individuale. În şanţuri. Le frământau exploziile proiectilelor. Le măcinau aruncătoarele. Le striveau şenilele. Dar nu mureau. Rămâneau sub căşti. Le înteţeau oameni veniţi din spatele frontului.

Oameni ca Gheorghe Vâlcean. În iarna lui ’44 a fost agent de legătură cu divizia Tudor Vladimirescu. O lună încheiată. Erau români. Dar parcă vorbeau altă limbă. Ofiţerii erau oameni de trupă. Acolo războiul dospea şi gânduri despre pace. Gândurile astea, dacă le măcina singur, sau

 le împărtăşea lui Gheorghe Vâlcean, se ridicau până la stele. Topla e de gheaţă. Nu-i nimeni pe drum. Se dezbracă, Dincolo, sub salcia bătrână plecată deasupra râului, ştie un gropan. Altă dată, când se scăldau aici toţi junii din Topla, era o larmă şi nişte chiote! Piţu sărea din vârful sălciei. Se stropeau. Se dădeau de-a scufundişelea. Acum e singur. Un Pătru străin, care se-ntoarce greu la sine însuşi.

…Mama – nu poate să-i spună altfel, nici nu vrea să-i spună altfel – aşterne masa în soba mare. Simte aerul sărbătoresc pe care muierea scundă şi grăsuţă a ştiut să-l dea casei în câteva clipe. Cât s-a scăldat el, a pus flori de măceşi şi câteva ruje într-un olcuţ. A

aşezat olcuţul pe faţa de masă de in

— Tu, puiul mamii, stai şi te hodineşte în soba mare, până gât masa.

I-a pus o pocroviţă pe laviţă. A adus un olcuţ cu răchie. A deschis ferestrele. O aude de afară boscorodindu-l pe taică-su.

— Spală-te, diavole. Că nu te-ai spălat de la Paşti.

Schimbă-te. Stai, că-ţi dau chimeşa. Ia brăciră de lână.

Ieşi pe gang, că-ţi torn eu.

Taică-su bocăne cu piciorul de lemn. Apa gâlgâie din olcuţ. Bătrânul pufneşte ca un cal. Pătru îşi pune uniforma.

A găsit-o periată. Se reazemă de speteaza laiţei.

În tavanul ăsta de grinzi afumate, scund de să-l atingi cu creştetul, a-nfiripat el cele dintâi vise. Paturile sunt altele. Altele pocroviţele. La perete – un război. Nu-l ştia. Nici cele două farfurii de porţelan de pe poliţa din dosul uşii nu le aveau. Nici dulapul cu oglindă. Numai fotografia mare, colorată, a împăratului Franţ Joseph a rămas la locul ei, în colţul dinspre drum, şi sub ea – fotografia caporalului Constantin Dragalina, în uniforma infanteriei austro-ungare. Cu nişte mustăţi răsucite. Tuns numărul zero. Cu capela ţinută sub braţ, ca la rugăciune. În oglindă sunt alte fotografii. Învăţătorul Boboc cu mamă-sa. O ţine drăgăstos după umeri. Învăţătorul, cu mâinile pe genunchi, între copii, la un sfârşit de an.

Copiii stau ţeapăn. Şi învăţătorul stă ţeapăn pe scaunul lui. Se văd marginile rogojinii, pe care sunt aşezaţi, turceşte, cei din rândul întâi. În stânga şi în dreapta învăţătorului – premianţii. Cu cununi de flori în cap. Îmbrăcaţi de sărbătoare. Învăţătorul, în ţinută de campanie.

Cu boneta de vânător-de-munte trasă neîndemânatic pe-o sprânceană. Dacă n-ar fi fost tresa de pe umăr, l-ar fi luat drept un simplu soldat. Pătru îşi trage raniţa la capătul laiţei. Are în ea lucruri pentru taică-su. Cumpărate din soldă. Se bucură că n-a uitat-o pe soră-sa. Cu câteva lucruri muiereşti. O să i le dea mamă-sii. Războiul a lăsat atâtea mame fără feciori… Atâtea neveste fără bărbaţi… Lui i-a găsit o mamă. Şi i-a luat logodnica.

Nică ăl bătrân, în cămaşă de sărbătoare, încins cu brăcin tricolor de lână, cu laibărul de dimie vânătă pe umeri, se piaptănă în faţa oglinzii. Dinţii de tablă ai pieptănului pătrund greu în părul sârmos, sur, încâlcit.

— Aşa mă pofteşte. Pieptănat. Zi-i muiere, şi las-o-n.

plata Domnului!

Se vede cât de colo că-i place.

— Nu te mai înfoia ca un tutcan. Treci şi cinsteşte-i cu răchie.

Mama pune fasolea la fiert în oala de pământ. Trage jarul pe lângă oală. Tuciul spânzurat de lanţ, chiar deasupra flăcărilor, începe să fumege. Face focul şi-n cuptorul de pâine. Ţine într-un săculeţ nişte făină de grâu. Aduce trochiţa. Frământă aluatul. Casa n-are decât o cuină, acolo unde trebăluieşte mama, şi soba în care stau ei.

— Noroc să dea Dumnezeu şi bine-ai venit, Petre!

Nică toarnă răchia galbenă în nişte păhărele groase.

Pe uşa deschisă a culmi intră mirosuri îmbietoare.

— Bine v-am găsit! Mi-ar fi plăcut să fie şi Uţa.

Mama intră îmbujorată. Îşi ia păhărelul.

— Şi mie, Petre. Da' nu ne-nţelegeam. Soră-ta e căpăţânoasă.

— Taci, Magdalieno!

— La ce? Pătru trebuie să ştie. Era învăţată să facă după capul ei, puiul mamii. Slabă învăţătură!

— Magdalieno!

— Curtea – vraişte. Casa – dăjghinată. Taică-tu – numai flenduri. Se apucase să bea.

— Mă apucasem!

— Încă cum! Bea, dragule. E veche. Te hodineşte răchia asta. Am vrut să pun rânduială. Şi-am pus, Petre, îi intrase ei în cap că Prislopul nu-i mai ajunge. Făcuse şapte clase. O peţise un dascăl. Am eu o rudenie la seminar. Un preot. Am dat-o să cunoască gustul pitei între străini. Când s-o sătura, s-o întoarce. Atunci o măritǎm. Asta-i cu Uţa, soră-ta.

— Am dus-o greu, Petre, oftează bătrânul, aşezându-se. Îşi potriveşte piciorul de lemn, izbindu-l de piciorul mesei. M-au zobit cu prestaţiile. Aveam cal. Cocie. Fân pentru armată.

— Nu fânul te-a zobit. Tâlharii de aici te-au zobit.

 a dus lu' Stângu Tauru piatră pentru casă. I-a tras lemne de la codru până i-au ieşit ochii din cap.

— Puteam altfel?

— Puteai!

— Rămăsesem singur.

— Eu n-am rămas! Şi ce? Am lăsat să se hârbuie casa pe mine?

— Ai inimă de piatră, Magdalieno.

— Ai vrea s-o am de mămăligă? Şi acu taci şi nu te mai văita cu ale tale. Că sunt puţine. Şi ştiute. Lasă-l să ne spună Pătru cum o fost în război. Cum o pătimit el. Şi alţii ca el. Noi – de bine, de rău – am avut patul nostru. Ei? Numai sub cer străin. În zloată. Nici măcar luminare. Aşa că să taci şi mai pune răchie.

Vine cu mâinile pline de aluat. Ciocneşte cu bărbaţii.

Se întoarce în cuină. În casă pătrunde aromă plăcută de aluat copt. De borş de găină. Sub icoana veche, pe care nu se mai văd decât ochii Sfântului, sau poate ochii Maicii Domnului, e un buchet uscat de busuioc, în potirul palid al unei flori de măceş se aşază o albină.

Intrase pe geam odată cu lumina. Mama aduce strachina cu borş. Lui îi pune o farfurie de porţelan. Şi o lingură de tablă.

— Mulţam… Mănânc cu voi.

Nică ăl bătrân, sfios până atunci, privind decoraţiile şi galoanele de fir cu coada ochiului, se-nseninează.

Mamă-sa îi ia capul în palme. I-l strânge la piept. Ciupagul femeii ăsteia necunoscute şi nebănuite până acum câteva ceasuri miroase plăcut – a busuioc, a borş de găină, a aluat copt şi a sudoare. Mirosuri de care nu-şi aminteşte să le fi simţit atât de plăcut unite. Aşa trebuie că miros mamele. Pătru îşi muşcă buzele. Poate osteneala îl face slab. Mama se aşază lângă taică-su, după ce răstoarnă pe-un ştergar mămăliga de aur. Mămăliga abureşte. Ciorba abureşte. Mănâncă toţi trei din strachină. Tăcuţi. Se aude Topla. Se aud albinele zuzuind în măceş. Găinile, cotcodăcind. De afară pătrunde o lumină albăstruie, caldă şi odihnitoare. Pătru a lu’

Nică s-a-ntors de la război.

CAPITOLUL II

PRIVEGHIUL

I

Mădălina aleargă de colo-colo, fără niciun rost. Fără niciun gând. Cu o spaimă de moarte în suflet. Care-o face galbenă. Care-i amorţeşte mâinile. Picioarele.

— Nu mai umbla ca o găină cu ou, o ocărăşte soacră-sa. Du-te şi vezi de copii.

Amurgul pătrunde prin ferestre, ca o apă de sânge.

Toată odaia pare însângerată. Gruiţă e întins pe masă.

Maică-sa udă din când în când, cu răchie bătrână, cârpa care-i acoperă faţa. Mortul e îmbrăcat în hainele de fiecare zi. În amândouă ferestrele ard luminări, puse în olcuţe de pământ. Mădălina i-a ţesut pânza şi cioarecul, cu mâna ei. Hainele astea sunt muncite de ei amândoi.

Altele nu. Le-au muncit slugile. Sau le-au câştigat Tăureştii la târguri, cu negoaţele.

— Hai, n-auzi?

Soacră-sa o priveşte cu ochi negri, adânci, mari.

Poartă pe faţă urme de frumuseţe. Socru-su şade la căpătâiul mortului. Se uită-n gol. Din când în când, strânge din fălci. La picioarele mortului şade moşul. Tauru ăl bătrân. Îi caută ochii. Mereu se uită-n ochii ei. Privirea asta o înspăimântă. Nu l-a văzut de la botezul Siminei.

L-a mai văzut o dată, la nuntă. Stă în munţi cu oile.

Iarna coboară cu ele în pustă. Până la Jimbolia. Sau jos, la Dunăre. Mădălinei i se pare că Tăureştii au umplut toată odaia. Tauru ăl bătrân se uită la ea pe sub sprâncenele albe, păroase, răsucite. Nu-şi poate feri ochii de ochii lui cenuşii.

— Ce-ai înlemnit? Du-te!

— Taci, spune socru-su.

Femeia amuţeşte. Mădălina se strecoară pe uşă. În soba mică sunt îngrămădite lucrurile de dincolo. Războiul, vârtelniţa, ciocârcul şi sucala. Toate lucrate în lemn de stejar şi paltin. împodobite cu vârful cuţitului de Tauru ăl bătrân. Mădălina trece ca beată prin cuină.

Aici stau babele. Un stol de ciori. Pe uşa deschisă

vede spinările celor doi Tauri tineri, Andrei şi Ştefan, feciorii lui Stângu Tauru. Vorbesc aşezaţi pe treptele gangului. Curtea e plină de cocii şi cai înşeuaţi. S-au strâns

Tăureştii de pe văi. Iese în gang. Trece sub poartă. Urcă în aripa casei clădită pentru ei. O urmăreşte privirea moşului. Cenuşie. Intră în odaie ca într-un adăpost.

— Ce ai, Mădălino?

Ana, muierea lui Ştefan Tauru, leagănă panerul în care doarme Simina. Leagănul e agăţat de cârligele din grindă.

— Nu ştiu, Ano.

Se lasă moale pe laiţă. Are buzele arse. I se bate inima. Ana râde stăpânit. Înaltă, subţire, cu mâinile albe, dată cu albele şi cu rumenele, e încă frumoasă la douăzeci şi opt de ani, câţi îi are. O adusese Ştefan în casă, de la Domaşnea. Avea acolo pământ şi livezi.

— Dacă nu ştii tu, ştiu eu, Mădălină. Ţi-e frică.

— La ce să-mi fie frică?

— Taurii ăştia îţi bagă frica-n oase. Şi mie mi-a fost frică la-nceput. Tremuram când mă culcam cu al meu.

Acum… Iarăşi râde potolit. Nu mai mi-e frică, Mădălină.

— Unde-s copiii?

— Dă-i în supărare. Prin curte.

Se apleacă spre ea.

— Auzi, tu? Nu mai mi-e frică. Râde. Am să te-nvăţ eu un leac.

Casele Tăureştilor sunt semănate pe Cracul Lupilor.

Pe malul drept, cel dinspre soare. Cracul Lupilor coboară din Mumuieţu. Un munte ghebos, acoperit cu codri străvechi. Codrii ăştia se leagă peste alţi munţi cu codrii Cernei. Ai Godeanului. Ai Retezatului. O nesfârşire de codri crescuţi odată cu munţii. Pe aici se strecoară lupii de la codru spre săivanele prislopenilor. Şi tot aici s-au aşezat Tăureştii. Nu împreună. Că nu se suferă. Sus, la îmbucătura cracului cu plaiul şi cu codrul, Taurul ăl bătrân. Moştenise averea părintească.

Mai jos, lângă o gărână crescută într-o surpătură, Cristea Tauru, fiul cel mare. La gura cracului, acolo unde se uneşte cu Camăna, Stângu Tauru, fiul cel mic. Între cei doi – casele lui Andrei şi Ştefan, fiii Stângului. Aici e puterea Tăureştilor. Mai au fete, făcute fără cununie.

Le-au măritat pe alte văi Mai au copii. Feciori din flori, însuraţi şi ăia. Casele lui Cristea Tauru – o cetate.

Sus, cu faţa spre soare, casa. În dreapta ei şi în unghi drept, închizând o lături a cetăţii, grajdul. În stânga, închizând altă lături, săivanul pentru oi. Din zid. Jos – pătulele. Magaziile. Nu se poate intra decât pe poarta mare. Nici aripi dac-ar avea lupul, n-ar putea sări în curte. Geamurile grajdului şi săivanului sunt mici. Întărite cu bare de fier. Tot cu bare de fier sunt întărite şi ferestrele casei. Aşa sunt toate aşezările Tăureştilor.

De jur-împrejurul lor – livezi cu pruni. Numai pruni.

— Ascultă-mă pe mine, Mădălino. Ăştia nu trăiesc decât prin pântec şi prin partea bărbătească. Loveşte-i unde-i doare. Loveşte-i fără milă. Nici ei n-au milă. De nimeni. Loveşte-i peste bot.

— Mă omoară. Cum să-i lovesc?

Ana râde încetişor.

— Soacră-miu umblă după mine ca un armig. îl aţâţ.

— Doamne iartă-mă!

— Îl chem la mine. Îi spun lu’ Ştefan. îl prinde. Se bat cu stănoagele. Cu parii. Se omoară între ei. Ei se omoară, şi eu râd.

— Ano! Eşti bolândă.

— Socru-tu n-a încercat?

— Taci! maica Domnului, ce-ţi veni?

— Zicea Ştefan de bani. Banii lu’ Cristea şi ai voştri.

— I-au prăpădit ăia.

— Păcat! Dacă mi se-ntâmpla mie una ca asta…

— Dacă ţi se întâmpla ţie?…

— Îi luam şi mă duceam în lume. Cu drăguţ cu tot.

Lumea vorbeşte că Ana are drăguţ. Pe Armaşu. Unde nu-i foc, nu iese fum. Simina scânceşte. Intră Niculae,

copilul Anei. Are şase ani. Ana e bolnavă de sfrenţie.

 s-au măcinat toţi dinţii. Şi-a pus alţii. De aur. Era văduvă de doi ani când l-a încurcat pe Ştefan. Îi plăcea să trăiască. Copilul s-a născut firav. Are capul mare.

Un ochi mai mare. Celălalt – mai mic şi urduros.

Sfrenţia a-nceput să-i mănânce nasul. Se aud lovituri în poartă.

— Soacră-miu, zâmbeşte Ana.

Ianoşel, sluga de casă, dă fuga şi deschide poarta.

Intră Stângu Tauru, călare pe un buiestraş negru-corb, cu şa de piele şi ţorsamuri noi, numai ţinte de argint şi cătărămi de alamă. Un bărbat până-n grindă. Frumos.

Cu nişte ochi albaştri, senini. Cu mustaţa porumbie. îmbrăcat în straie de sărbătoare. Numai laibărul albastru, cu suitaşuri negre, e o avere.

— Prrr, Ţiganule!

Glasul bărbătesc umple casa. îl urmează Iconia, nevastă-sa, călare pe un cal alb de munte. La glasul lui

Stângu Tauru, amuţeşte toată curtea. Caii legaţi la codârlele cociilor încep să tremure. Trag speriaţi de căpestre. Bat în loc. Tremură şi Ţiganu', calul negru-corb.

Îi tremură picioarele.

— Lasă, mă, poarta deschisă. N-auzi că urcă colia?

Sare jos din şa. Du calul la grajd. Buciumări. Dă-i ovăz.

Intră în casă fără să se uite la cei doi feciori. Îi făcuse cu răposata. Nişte boi buni de plug. Iconia descalecă sprintenă. Îşi leagă calul la una dintre cocii. Dă fuga acolo unde le vede pe Ana şi pe Mădălina. Pe poartă intră o cocie plină cu nisip de râu. Printre loitre se preling firişoare subţiri de apă murdară.

Baba Belcotă e doftoroaia şi vrăjitoarea satului. Are nouăzeci de ani. A adus-o Tauru ăl bătrân din Borlova.

S-o aibă prin preajmă. Prin 1910. O cunoscuse la târgul

Caransebeşului. Era văduvă de grănicer. Frumoasă. Şi ei sunt din Borlova. Neam de harambaşi. Un Creţu

Tauru a ţinut-o pe fata lui Ianăş Bumbăcilă, vestitul harambaşă de la Teregova, spaima landmiliţiei şi werwalterilor.

Spiţa Taurilor e veche. Tauru ăl bătrân zâmbeşte. Foarte veche!

— Aduceţi nisipul! porunceşte el.

Are aproape doi metri, Când l-au încorporat, doctorii s-au înspăimântat. L-au dat la garda imperială. Stă ţapăn pe laiţă, cu boata ciobănească alături. Boata e săpată cu vârful cuţitului. O minune. Numai flori şi cerbi stilizaţi. Poartă plete retezate pe ceafă. Şi le unge cu unt. Cămaşă de cânepă, trecută prin zăr. A umplut toată odaia cu miros de zăr. De brânză. De oaie. Cojoc fără mâneci. Alb. Praşchie de piele. Obiele roşii. Prislopenii poartă obiele albe. Sau sure. El se ţine aşa cum a apucat.

Opinci din piele de mistreţ.

— Moşule, îndrăzneşte noră-sa.

— Aduceţi nisipul…

— Să-l grijim pe Gruiţă după datina noastră, stăruie mama mortului.

Cristea şi Stângu Tauru tac. Mama îşi frânge mâinile.

Baba Belcotă râde hinchinit. I-a rămas un singur dinte în falca de Sus. Mare. Galben-verzui.

— Îl grijim ca la noi, cotcodăceşte ea. E de-al nostru.

— Aduceţi nisipul…

Tauru ăl bătrân vorbeşte încet. Nu vrea să facă larmă la mort. Glasul răsună ca un muget stăpânit. Cristea şi

Stângu ies. Mama plânge în maramă. Nici mort nu i-l lasă. Baba Belcotă, uscată iască, tabără pe Gruiţă.

Scoate din sân o sticlă cu ceva verde în ea. Trage cârpa de pe faţa băiatului.

— Nu! Nu vreau! Lăsaţi-mi-l! urlă mama.

Tauru ăl bătrân o împinge cu vârful boatei.

Baba Belcotă deschide dinţii mortului cu un cuţitaş.

Îi trage limba. Îi toarnă pe gât zeama verde. Spirt, în care a fiert buruieni de ea ştiute. Băutura asta ţine mortul să nu se strice, Tăureştii şi sluga cară nisipul cu vedrele. îl

aştern pe duşumea. Cristea, tatăl mortului, îl netezeşte cu lopata. Se aud numai paşii celor care aduc nisipul. Pe urmă – icnetele mamei. Loviturile înfundate ale lopeţii. Luminările au ars până la jumătate. Soarele scapătă în spatele Ilişovei. În odaie încep să se aştearnă umbrele înserării. Baba Belcotă dezbracă mortul, cu mâini îndemânatice. Îi trage hainele cu ghearele negre, bolborosind ceva ca o litanie. Ai casei ascultă cuviincioşi. Numai mama plânge răzbit.

Tăureştii îşi întind mortul pe nisipul ud. Îl acoperă cu un cearşaf. Peste cearşaf adaugă alt strat de nisip.

Baba Belcotă îi aşterne peste faţă basmaua înmuiată în spirt.

— Spune-i slugii să aducă o vadră cu apă, îi porunceşte noră-şi Tauru ăl bătrân. Tu, Mădălino, du-te şi ospătează-ţi goştii. Priveghem noi.

În odaie se face întuneric. Numai luminările pâlpâie în ferestre.

— Răchie, spune tatăl mortului.

Cei trei bărbaţi se aşază la masă. Femeia, uşoară şi neauzită, aduce o oală mare de rachiu. Sluga aduce vadra de apă. Ca să aibă cu ce stropi nisipul. Tăureştii rămân singuri. Luminările le tremură umbrele uriaşe pe pereţi. Umbrele astea nu-ncap în odaie. Dacă n-ar fi zidurile, s-ar întinde peste tot Prislopul.

— Va să zică, Goanţă. Asta va să zică, muge stăpânit Tauru ăl bătrân.

— Să ne povestească cea’ Cristea, tată, spune Stângu Tauru.

— Bine! Să vă povestesc.

Mortul stă liniştit în patul de nisip umed. La fel de liniştiţi stau şi Tăureştii la masă.

Belcoteştii stau la sfat, în jurul focului. Flăcările ard mocnit. Scot din noapte un colţ al temeliei de piatră.

Bârnele proaspăt cioplite ale sălaşului. Trunchiul gros al nucului. Lumina lor roşiatică tremură în poala frunzişului. Miroase a fân cosit. A cioplitură de lemn.

În fiecare vară, Belcoteştii se adună acasă. Un asistent universitar la Facultatea de litere din Bucureşti, un locotenent de aviaţie, un student la Politehnica din Timişoara şi un elev în clasa a opta a liceului C. Diaconovici Loga din acelaşi oraş. Belcoteştii îşi muncesc pământul în comun. Aşa au apucat din moşi-strămoşi. Lucrul îl împarte moş Belcotă, bunicul. În tinereţea lui

— Are aproape nouăzeci de ani – fusese popă. Pentru o pricină, nici el nu şi-o mai aminteşte: poate pentru contrabanda de porci cu Ţara Românească, poate pentru că ţinuse ascuns un lotru care-l prădase pe vlădica, poate pentru că, zicea lumea, ar fi avut-o drăguţă pe nevasta obrâşcierului – colonelul regimentului grăniceresc –, o vieneză îndrăgostită de glasul lui de tenor, sau poate pentru toate astea la un loc, l-au răspopit.

Acum poartă mustaţă albă, patriarhală. Plete retezate pe ceafă. E uşor adus de spate. Lumina dulce a focului îi joacă în irisul sclerozat, verde-gălbui. Stă pe un cojoc în vatra focului, cu mâinile uscate întinse deasupra flăcării. În afară de „domni” se află aici tot neamul Belcoteştilor din Prislop. Muierile şi-au adormit copiii.

Unele şuşotesc întinse pe cojoace. Altele moţăie.

— Domnii noştri mai pot? Nu li ş-au crepat mâinile de dârjală?

Bărbaţii râd potolit.

— Dacă mai pot, atunci mâine, tu, profesăre, iai ofiţârul şi vă duceţi cu Ion. Auzi, Ioane? Voi ăia din Camăna, tăiaţi ce-a mai rămas sub Ilişova.

— Tăiem, moşule, răspunde un glas din umbră.

— Ştudintele cu cocoşelul ăla a lu’ Toma să meargă după un car de uscături.

Elevul, scund, căpăţânos ca tot neamul, se strecurase după Ruja. De când au ieşit la lucru o pândeşte.

— Tu, Belcotă, dă-i zor cu sălaşul. La iarnă n-am unde ţine oile. Astă-primăvară se hotărâseră să-şi ţină şi oile în devălmăşie.

— Îi dau, moşule. Mi-ar mai lipsi nişte şindrilă de fag

pentru săivan.

— Multă?

— O jumătate de car.

— Care-i, mă, la rând?… Tăceţi?

— Noi, moşule. Ăi din Broschin.

— S-aduceţi şindrila. Vă tocmiţi cu Goanţă.

— Unde să tăiem fagul?

— La Bimbi. Voi, muierilor, să nu vă mai sfădiţi care găteşte, că vă mâncă buba. Şi acu, lăsaţi-mă să mă hodinesc, că-s bătrân.

Îşi ia cojocul şi se duce sub carul lui, tras sub nuc, să nu-l ude roua.

— Voi vi-s oameni înşcolaţi, măi Simule. Staţi la Bucureşti. Tu faci politică?

— Am făcut, cea' Belcotă.

Asistentul s-a aşezat turceşte. Poartă cămaşă sport, verde, cu carouri negre. Pantaloni de doc. Pantofi din piele de bizon, cu limbă şi talpă triplă. Are capul mare, perfect sferic. Fălci puternice. Priveşte în foc. Fix.

— Ce vrei să ştii, cea' Belcotă?

— Cum s-aşază lumea, Simule. Asta vreau să ştiu.

— Lumea? Râde aspru. Apocalipsul. Aşa s-aşază lumea. Apocalipsul. Numai dacă n-or învia morţii noştri.

Să spălăm toate ruşinile din veac. În sânge să le spălăm.

— Aţi vărsat destul sânge, Simule, spune aviatorul.

Stă trântit pe spate, cu mâinile cruce sub cap. Priveşte stelele. Nicăieri stelele nu sunt atât de frumoase ca-n Prislop. Nici măcar de la bordul „Gheului". Luciul roşiatic al flăcărilor îi aşterne pe obraz o mască de piele roşie.

— Tu ai rămas la concepţia strict cazonă a statului…

— Întâmplător, am citit *Contractul social*.

— Nu e momentul, Radule.

— Adică?

— N-avem nevoie de o discuţie a principiilor. De acţiune avem nevoie.

Ceilalţi amuţesc. Focul scoate din umbră feţe de munteni. Fălcoase. Cu buze groase. Frunţi încruntate.

Ochi adânci, care nu lasă să se ghicească niciun gând.

Unul, Gheorghe Belcotă din Babindeal, îşi ascute sâmceaua cu gresia. Se aude numai hârşâitul oţelului pe piatră. Şi pocnetul tăciunilor în spuză. Din când în când, cel cu sâmceaua se uită la Simu Belcotă, ca un câine supus.

— În ce sens acţiune? întreabă Alexandru Belcotă, studentul.

— În sensul istoriei poporului ăstuia de ţărani.

Simu se scoală. E bondoc. Vânjos. Întinde mâinile peste foc. Face gesturi scurte. Retezate. Poruncitoare.

— O mie nouă sută patruzeci şi cinci de ani de istorie pastorală. De transhumanţă. Comunism? Absurd.

Mioriţa e incompatibilă cu *Capitalul*.

— Isprăveşte! spune aviatorul. Eşti ridicol.

— Frumos vorbeşti, Simule! Păcat! N-am înţeles mare lucru. Minte de ţăran.

Belcotă oftează. Îşi scarpină craniul lucios, sub pielea căruia se văd încheieturile oaselor.

— N-ai răspuns la întrebare, Simule. În ce sens acţiune? Sunt obişnuit cu un univers inteligent, spune studentul.

— Vrei să zici…

— Iartă-mă! M-am exprimat greşit. Cu un univers în care nu se întâmplă nimic în afara cauzalităţii. A logicii. A matematicii.

— Un univers primar, Sandule. Grosier.

— Universul lui e superior, taie sec aviatorul.

Pistoale. Asasinate. Oameni agăţaţi în cârlige la abator.

Pogromuri.

Flăcăul care-şi ascuţea sâmceaua începe să râdă. Aviatorul se ridică într-un cot. Acum, lumina îl bate în plin. Poartă sub ochi urma unei răni. Are cap de medalie antică.

Păr negru, bogat, creţ, tuns scurt.

— Care râzi, mă?

— Gheorghe râde.

— Ai făcut armata, Gheorghe?

— N-am făcut-o, cea' Radule.

— Mare dobitoc eşti tu, mă Gheorghe!

— Aş! E realist, Radule. Poveştile astea nu mai impresionează pe nimeni. Secolul nostru are nervi tari.

Aviatorul se scoală elastic. Pleacă în livadă.

— Vremuri grele, oftează Belcotă.

Profesorul se depărtează pe urmele celuilalt.

— De când aţi venit acasă, urmează omul, o vorbă ca lumea n-am auzit de la voi. Vă aşteptam. Oameni înşcolaţi. Drac! Vă sfădiţi ca neoamenii. Prinţipuri şi iar prinţipuri.

Îşi trece mâna cu trei degete lipsă peste frunte. Cuvintele, zvârlite prin strungăreaţă, zbârnâie.

— Am adunat niscai bani în război. Cu oile. Cu livezile. Vă-ntreb: ce facem, mă înşcolaţilor, cu banii?

Cumpărăm pământ? Case? Poate mai bine oi? Livezi?

Dumnezeu să vă ştie. Parc-aţi turbat. Ia treceţi, mă, şi vă culcaţi.

— Mâine noapte ne-am duce şi noi la priveghi, se aude un glas.

— Să vă ţină ăia ca pe slugi?

— Ce slugi, cea' Belcotă?

— Mâine-poimâine, avem cât ei.

— Unul de-al lor nu-i la şcoală.

— Ce slugi? Că-i punem la pământ.

— Cu Gruiţă am fost ortac în junie.

— E o crimă că noi doi ne-am îndepărtat atât de mult, Radule.

— Poate o binefacere, Simule.

Radu Belcotă se opreşte în marginea poienii sub un măr bătrân, cu trunchiul îndoit ca un jeţ. Dintotdeauna îi plăcea să stea în mărul ăsta, şi să viseze. îl smulsese o furtună. Mărul nu se lăsase. Căutase pământul cu rădăcinile. îl găsise. Îşi arcuise trunchiul spre soare.

Crescuse. Rodea. Era un măr straşnic. Făcea mere de toamnă.

Aurii. Gustoase. Luna îl spală cu o lumină diafană.

Fructele par cele fermecate ale copilăriei. Mărul de aur, din care fata împăratului scoate furca năzdrăvană. Mirei îi plăcea să viseze aici. Cu ochii deschişi. Are senzaţia

Mirei aproape fizic. Pietroasă. Zveltă. Felină. A găsit-o sfârtecată la Facultatea de medicină, după bombardamentul din 4 aprilie. Între mii de cadavre.

— Trebuie să-nţelegi odată, Radule. Pentru mine viaţa s-a încheiat la 23 August.

— Să-ţi fie ţărâna uşoară.

— Mulţumesc! Cu tine nu merge altfel. Ascultă ici.

Trebuie să punem la adăpost arhiva. Câţiva camarazi.

Avem nevoie de un avion.

Locotenentul se-ntoarce brusc. Se pleacă. îl priveşte-n ochi.

— Secătură! Marş de-aici!

— Ai să regreţi.

— Marş!

— Gândeşte-te bine.

— Marş, că te plesnesc, centurionule, sau cum dracu' îţi spune acolo în banda aia de criminali…

…Licuricii îşi plimbă felinarele verzi pe sub nuc. Ruja s-a lipit cu spatele de trunchiul gros, aspru. Priveşte-n vale. Se gândeşte la Pătru. Viorel, desculţ, îmbrăcat ţărăneşte, se apropie tremurând. La vârsta lui, băieţii din sat au copii. Sub nuc miroase aţâţător a frunze verzi. A pământ cald. Toată atmosfera de sub nuc e încărcată de electricitate. Viorel Belcotă vede numai profilul fetei.

Şi pieptul. Ruja oftează. Vrea s-o cuprindă.

— Care eşti?

— Eu! Viorel.

Ştia că e el. L-a auzit de departe. L-a văzut.

— Ce vrei?

Nu poate să-i spună: „Pe tine te vreau, Ruja". E

ridicol. Întinde mâinile. Fata-l plesneşte peste ele.

— Du-te şi te culcă, fişcalule. Du-te! N-auzi?

— Rujo!

— Dacă mai întinzi ghioambele, strig.

— Eşti nebună?

— Te aude cea' Belcotă şi-ţi înmoaie focul.

...La miezul nopţii, toată lumea doarme. Carele îşi aruncă umbrele în poiană. Îşi aruncă umbrele nucii. Livezile. Sălaşul, ridicat până-n grindă, pare o fantomă.

Simu Belcotă aude gemetele truditorilor prin somn. Unul dintre ei sforăie. Dincolo de poiană, pasc caii. Aude cum retează iarba cu dinţii. Clinchetul piedicilor de fier.

Greierii. Priveşte cerul înstelat. Carul-mare îşi răsuceşte oiştea. Tot cerul se mişcă. Cu toate miriadele lui de stele. Frateu Radu ăsta, frumos ca un efeb, trebuie îmblânzit. Numai el poate salva, dacă mai este ceva de salvat.

Se apropie cineva.

— Cea' Simule.

— Care eşti?

— Eu, Gheorghe.

— Ce-i?

— Spunea Armaşu să treci pe la el.

— Armaşu?

— Nu te mai preface, cea' Simule. Sunt în Frăţie de doi ani. Ne spunea Armaşu de dumneata. Vii?

— Vin! Acum du-te, şi ţine-ţi gura.

— Mă duc. Mâine sub sară. La Izvorul Lotrilor. Unde l-or căsăpit pe Gruiţă.

Armaşu putea să-i dea de ştire altfel. Sau să aştepte. Nu mai vrea să aştepte nimeni. Şase martie a fost un semnal de alarmă. Legiunea îşi reface rândurile.

Să fugă? Nu e o dezertare? Să fugă? Unde? Horia

Sima şi ceilalţi au luat toată valuta Gărzii. Şi ce valută? Aici? Se scoală într-un cot. Peste creştetul livezilor, dincolo de Prislop, se-ntind sub lună crestele negre ale munţilor.

Tăureştii au schimbat a treia oară luminările din fereşti. Apa turnată peste nisipul în care se conservă mortul a-nceput să se scurgă pe duşumele. Cristea

Tauru aduce o oală mare de răchie.

— Cu banii ăia puteam cumpăra o sută de oi, spune el.

— Atunci, îi luăm lu’ Goanţă două sute, cea’ Cristea.

Altfel, nu ni-s oameni. Îşi bate satul joc de noi.

— Tu ce zici, tată? întreabă Cristea.

— Zic ce zice Stângu. Să le luăm două sute. Le trecem la stâna mea din Ţarcu.

— Dar dată ăia n-or fi pus mâna pe bani?

— Cum să nu pună, Stângule?

— Spune-i, mă, lu’ Cristea. Cum să nu pună?!

— Poate n-au avut vreme. A dat Pătru peste ei.

— Care Pătru? A lu’…

— A lu’ Nică. A fost la ’mneata la oi.

— Unu rău.

Cristea Tauru stă cu spatele la mort. Are el o bănuială.

— Putea, Stângule, să nu ajungă ăia la straiţă?

— Dacă i-o puşcat Pătru, putea.

— Du-te, Cristea, după noru-ta, porunceşte Tauru ăl bătrân.

Cristea se scoală greoi şi se duce. Ceilalţi doi tac şi beau. Mădălina intră cu privirea rătăcită. Despletită. I se zbate pieptul sub ciupag. Rămâne lângă uşă. Din Gruiţă nu se vede nimic. L-au astupat cu nisip, păgânii. Îşi face cruce cu limba-n gură. Stângu Tauru se uită lung la ea. E frumoasă puicuţa. Asta n-are bărbat, ca noră-sa.

Îşi răsuceşte mustăţile. Lumina gălbuie a lumânărilor îi joacă în genele lungi. Pe obrazul bărbătesc. În ochii albaştri, limpezi.

— Ia povesteşte-ne tu, Stângule, spune Tauru ăl bătrân, cum a fost cu Spurcăciu ăla. S-audă şi asta.

— Ei, cum a fost? Cum să fie? îi dădusem să-şi ia cai. Şi-a luat nişte cai. Îmi plăceau. I-am zis: „Ţine, mă, banii şi

dă-mi caii”.

— Auzi, muiere, ce i-a spus ăsta lu’ Spurcăciu?

Bătrânul întoarce ochii cenuşii spre ea. Mădălina vede luminările. Vede cum picură din ele lacrimi de ceară.

Vede ştergura albă de pe faţa mortului. Umbrele nesfârşite ale Tăureştilor jucând pe pereţi. I se usucă gura.

— Ăla un vrea. Îmi dă banii. Zic să şi-i ţie. Şi banii, şi caii. Prostu’ îmi aruncă banii pe geam. Legaţi într-o trăistuţă.

— Auzi, fato? îi aruncă banii ăstuia.

— Mă duc la el cu trăistuţa.

Mădălina aude ca prin pâclă. Lumina lumânărilor joacă-n olcuţe, cum joacă luminile în noaptea învierii.

— Li zic: „De ce ai făcut, mă Spurcăciule, una ca asta?” El mă-njură. Scot pistolu. Uite-aşa scot pistolu.

(Stângu Tauru îşi scoate pistolul. Îndreaptă, gura neagră a ţevii spre pieptul ei.)

În noaptea învierii a venit Gruiţă să ia lumină de la ea. Era şi Pătru acolo.

Îl puşc. În inimă îl puşc. Prostul moare.

— Auzi, nevastă? Moare. Dintr-o puşcătură moare omul.

— Ăla un era om. Era porc. Îi zic: „Cum murişi, mă

Spurcăciule, că abia acum am poftă să te omor?!” Ieşise nevasta în târnaţ. Copiii, Făceau larmă. Se rugau să nu-l omor. Râde încetişor. Luminările îi poleiesc dinţii.

Mădălinei îi curge pe spate o sudoare rece. îl reazim de zid. îl puşc iarăşi. În cap. Stropeşte zidul. Ăia urlă.

Ochii albaştri se-ntunecă. Începe să-i tremure colţul buzelor.

— Îl ţin c-o mână şi-l puşc. În numele Tatălui. Şi-al

Fiului. Şi al Sfântului duh.

1. se broboneşte fruntea. Vorbeşte răguşit. Bea.

— Ai auzit, muiere? Cu banii ce-ai făcut, mă?

— I-am agăţat de piept. Cu sâmceaua i-am pironit trăistuţa de piept.

Cristea Tauru încuviinţează. Aşa a fost. Când l-au

căutat jandarmii şi satul, s-a tras la codru. În ziua înmormântării ăluia, s-a arătat în Cucuiatu. A puşcat şi a chiuit ca la nuntă. Pe urmă a plătit avocaţi.

— Aşa facem noi cu banii. Dacă vrem, îi dăm. Un sac de bani dăm. Dacă nu vrem, pentru banii noştri…

Tauru ăl bătrân ridică fruntea.

— Ia zi tu, fato, aici lângă mortu' ăsta, ce-ai făcut cu straiţa?

În noaptea învierii. Ce are cu noaptea învierii?

Umbrele Tăureştilor au umplut toată odaia. S-au întors cu faţa la ea.

— Zi! muge Tauru ăl bătrân.

Dacă spune, rămâne o moartă printre cei vii. La mila lor. La uşa lor. Încearcă să vorbească. Nu poate. Scoate gemete înăbuşite. Bătrânul apucă boata. Stângu se scoală.

Se scoală Cristea. S-a întunecat odaia. Mădălina urlă.

Smuceşte uşa. Fuge. Bâjbâie în întuneric. Se loveşte de ceva. Răstoarnă ceva cu zgomot. Iese sub poartă. I se pare că aude paşi. Paşi grei. Simte-n spate privirea bătrânului. Răsufletul Stângului. E întuneric. Dă buzna la poartă. Smuceşte drugul. Mâneca ciupagului i se prinde în clanţă. Urlă. Se smuceşte. Iese-n deal. Fuge.

Tăureştii aud urletele muierii. Se aşază şi beau.

— Lioarfa! scrâşneşte Tauru ăl bătrân. Du-te, Cristeo.

— Lasă-mă pe mine, spune râzând Stângu.

Îşi strânge praşchia de piele. Se-ntinde. Îşi ia căciula de astrahan. Iese-n deal. Ascultă. Mădălina nu mai urlă.

Poate plânge pe undeva pe-aproape. Zâmbeşte. Are s-o împace. Toate zgomotele nopţii le-aude Stângu Tauru.

Fâşâitul aripilor de lilieci. Chiţăitul şoarecilor. Paşii vulpilor sub loazele din Cracul Lupilor. Crengile pe care calcă Mădălina fugind la vale. Nu numai crengile. Şi dupăitul opincilor pe coastă. Bolânda coboară în Topla.

Până acolo e vreme. O ia prin livezi după ureche. Mădălina se opreşte. Îşi trage sufletul. Aude paşi. Se-ntoarce.

Îl vede în buza coastei. Parc-ar atinge cerul cu capul.

E negru. O stană neagră în buza coastei. În spatele stanei – stelele. Toţi pomii din livadă au gheare lungi, cu care vor s-o înlănţuie. Fuge. Stângu Tauru o vede într-o poiană, trecând pe sub lumina palidă a lunii. Se aprinde. Coboară cu paşi mari. Paşii bărbatului îi bat

Mădălinei în tâmple. Tot sângele îi bate în tâmple. Are s-o împuşte. Ca pe ăla. Înainte are s-o chinuie. A-ngropat trei muieri până la Iconia. Numai Iconia îi face faţă. E cât un taur. Are s-o batjocorească. E singură sub stele. N-are pe nimeni. I se taie picioarele. Răsufletul. îl aude din ce în ce mai aproape. O strigă.

— Mădălină! Stai, proasto. Stai! N-auzi?

Fuge.

— Îţi iau salbă, Mădălină. N-auzi? Salbă. Te-mbrac în aur.

Fuge. Stângu Tauru scrâşneşte. Niciodată n-a gonit o femeie aşa. De aia le place căpriorilor să-şi alerge caprele. Şi cerbilor. se-nciată. Mădălina iese sub livezi.

La poala coastei nu mai poate. La câţiva paşi – lunca

Toplei. Dincolo – casa lui Nică ăl bătrân. Aici alergase.

Aici o-mpinsese inima. Strigă. Cu puterea cu care mai poate striga.

— Petreee! Petre.

Se-mpleticeşte. Inima îi bate nebuneşte. Se târăşte până-n luncă. N-o mai ţin picioarele. Strigă încă o dată.

— Petree!

Strigătul se pierde între munţi. Firav. Topla spumegă între maluri. Se trânteşte după un arin. Se târăşte. Se vâră sub loazele de mură. Loazele îi sfâşie carnea. Printre ramuri cad petice de lumină. Stângu Tauru o caută înverşunat. O cheamă pe nume.

Pătru doarme în târnaţ. I-a aşternut mumă-sa, după ce s-au întors de la crâşmă. Mai mult cucăie decât doarme.

Pluteşte între vis şi viaţă. Aude chemarea Mădălinei şi zâmbeşte. Luna pluteşte spre asfinţit printre crengile înalte ale părului. îl strigă Voica din Broschin. El paşte oile

în Camăna. Auzi cum îl mai strigă Voica…

— Petreee! Petre.

Strigătul Voichii răsună din deal. Parcă plânge.

— Scoal', dragul mamii. Scoal'.

Pătru tresare. E în picioare într-o clipă. Maică-sa i s-a-ncleştat de umăr.

— Ascultă, puiul mamii.

De pe Topla se aude un strigăt înăbuşit. Pătru îşi scoate Parabellumul de sub căpătâi. Sare peste gardul prispei. Iese în drum. Dincolo, între nişte anini, se luptă doi oameni.

— Petre! Petre!

Trece Topla. Călduţă. E în izmene şi-n cămaşă. Stângu

Tauru a pus-o jos. Mădălina nu mai mişcă. Pătru îl apucă de gulerul laibărului.

— Ce-ai, mă, cu muierea?

Stângu ţâşneşte în picioare. Se revarsă. Nu mai vede nimic. Vrea să ucidă. Cu pumnii. Intră în pumnii ostaşului.

— Are pistol, geme Mădălina.

— săi, Nică! strigă maică-sa.

Cei doi se despart o clipă. Se privesc. Îi bate luna.

— Tu eşti, Pătrule?

— Eu, Stângule.

— Aruncă pistolul.

— Aruncă-l şi tu.

Stângu Tauru aruncă pistolul.

— Şi sâmceaua, zice Pătru.

Stângu aruncă sâmceaua. Aruncă şi Pătru pistolul.

— L-ai zobit pe tata, Stângule. Acu ce vrei?

Stângu năvăleşte gemând. Pătru se fereşte scurt.

Îi pune piedică. Stângu cade-n bot. Îşi sparge nasul.

Când se scoală, îl ia Pătru în pumni. Stângu îi repede fruntea în burtă. îl dă peste cap. Îi sare-n spate. Se tăvălesc pe jos.

— Pe tine am să te zobesc, diavole, scrâşneşte Stângu.

Te-ai înţeles cu asta.

— De-o viaţă vrei să ne-ncaleci. Aici te-ngrop.

Se bat până ameţesc. Nică ăl bătrân ţopăie lângă ei.

— Nu da, chinezule. Nu da.

— Lasă-ne, tată.

Mamă-sa trece Topla cu furcoiul.

— Lasă băiatul, diavole. Lasă-l, n-auzi?

Se ridică amândoi. Nu se pot dovedi. Mădălina, prăvălită într-o rână, plânge icnit.

— Ne mai vedem noi, Petre.

— Asta zic şi eu, Stângule.

Îşi culeg armele de pe jos. Stângu o ia la deal. Praful s-a ales de hainele lui. Îşi şterge sângele cu poala cămăşii. Pătru se spală în Topla. Îndelung. Mama o ia pe

Mădălina. O duce în casă.

— Mă Bâzdroc, băiatule, de ce nu vrei tu să spui ce căutaşi la Nică?

— Nu mă cheamă Bâzdroc.

— Dar cum te cheamă pe tine, Bâzdroc?

— Nu mă cheamă Bâzdroc. Asta-i.

— Atunci, cum?

— Goanţă Ştefan mă cheamă.

— Bine, mă! Goanţă Ştefan să te cheme. Ce căutaşi cu banii ăştia la Nică?

— Tata mi-a poruncit să nu spun. Şi nu spun. Dacă nu-mi ziceai Bâzdroc, îţi spuneam. Asta-i.

— Te-a croit cineva pe spinare cu vâna de bou?

— Hi-hi-hi! încă cum! La seminar mă bătea sfinţia-sa cu cârja.

— Ce vorbeşti, mă? auzi al dracu' popă! Şi zi, te bătea cu cârja?

— Parcă numai sfinţia-sa? Şi cea' Ion mă bate. Şi tata. Pe mine toţi mă bat. Zic că-s prost.

— Dă-i dracului. Bei o ţuică?

— Altă!

— Na, mă, o ţuică. Vin să ciocnim. Nu aici. Scoal'

d-acolo. Treci sub portretul maiestăţii-sale. Ia poziţia.

— Hi-hi-hi!

— Nu râde. Salută. Aşa fac, bă, prietenii mei. Salută pe maiestatea-sa. Hai noroc! Ce mai face, mă, Erji?

— Hi-hi-hi! Bine face.

— Tu nu, din când în când… Ia zi. Aşa, câteodată.

— Hi-hi-hi! Mi-e ruşine, dom plutonier.

— Vin să te pup. Îmi placi, bă. Ce mai?! îmi placi.

Voiai să-i dai banii lui Pătru. Nu-i păcat, mă? Dă-l dracului. Parcă ţie nu ţi-ar trebui bani?

— Îmi trebuie. Nu-mi dă nimeni.

— Mă iubeşti tu pe mine, mă Ştefan? Aşa, un pic, mă iubeşti?

— Te iubesc, dom plutonier. Am fost seminarist.

Cum să nu te iubesc?! Nu zice acolo: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi”?

— Dacă mă iubeşti, scrie tu, că scrii frumos. Mai frumos ca mine. Treci ici, la biroul meu, şi scrie.

— Ce să scriu?

— Cum i-ai auzit tu pe ăia ai lu’ Guga vorbind să-l omoare pe Gruiţă. Cum au plecat călări. Cum se-ntoarse ăla rănit. Unde-i ascuns Ion.

— Asta nu pot s-o scriu. Mă omoară.

— Aşa ţi-a spus el când s-a ascuns?

— Aşa.

— Atunci, nu scrie. Scrie chestia cu banii. Cum te-am arestat azi-noapte când te duceai cu banii la Pătru. Să semnezi frumos. Şi să pui data. Ia scrie tu aici sus.

Declaraţie… Măăă!! Pe tine te bătea popa? Diacon trebuia să te facă. Scrii ca un ministru, mă. Ascultă-mă pe mine.

Plutonierul încuie uşa dormitorului trupei. Iese în vârful picioarelor. Încuie uşa cancelariei. Pune cheia în buzunar. Lipeşte urechea de uşă. îl aude pe Bâzdroc mormăind. Goanţă a plecat la Caransebeş, să-şi pună neamurile şi paralele la treabă. Se duce la arest. Deschide uşa arestului. Cei doi fraţi Guga atârnă legaţi de grindă, cu capetele-n jos. Sergentul-major Momârlă încearcă să le

dea apă.

— Ce faci aici, putoare?

Se repede la el. îl apucă de reverele tunicii. îl zgâlţâie.

— Ce faci, bestie? Eu… Tu-ţi candela. Ieşi, mă, că te omor!

— Don plutonier-major! Astea-s metode ilegale.

— Te apucă bunătatea, şperţarule? Marş la post! Trei zile de arest în post. Ieşi!

Momârlă loveşte pintenii. Iese. Îşi scoate cascheta.

Se şterge pe frunte cu o batistă cazonă. Are capul numai muchii. Fălci puternice. Nas turtit. I-l turtise un borfaş.

Are să-l mănânce pe Amăriuţii. Cu cizme cu tot are să-l înghită. Intră în post. Uşa la cancelarie – încuiată…

— Tot aici eşti, Bâzdroc?

Tăcere.

— Mă, m-auzi?

— Aici.

— Ce faci acolo?

— Dau declaraţie.

— Descălecătoarea ta de bou! Ce declaraţie, mă, că te fărâm?!…

— Taci, că te spun lu’ dom plutonier. Ai vrut să-mi furi banii.

— Bâzdroc!

— Hă-hă-hă! Vin aici, să-l saluţi pe maiestate. Până atunci nu stau de vorbă.

Sergentul-major Momârlă transpiră. Dobitocul ăsta o să strice totul. Trebuie să-i scoată Goanţă certificat medical de iresponsabilitate. Se strecoară în drum. Se duce la Telefoane.

Lumina intră în arest prin ferestruica zăbrelită. Imperialii ştiau să construiască aşezări ostăşeşti. Cazărmi grănicereşti. Arestul e lipit de grajd. Zidit din bolovani.

Peste bolovani – trasă o tencuială de beton. Pardoseală de beton. Se poate spăla uşor. Amăriuţii se

dezbracă încet. Arestaţii se răsucesc în jurul funiei. Le-au ieşit ochii din orbite. S-au înroşit. Picioarele le sunt vinete. Pe buze li s-a închegat un strat de sare. Răsuflă greu. Nu vrea să-i bată. Îi pot face proces.

— Ascult.

— Pe mă-ta, geme Niculae. Am fost şi eu jandarm.

Vezi să nu te frigi.

— Recunoaşteţi?

— Nimic.

— Mă Firule, recunoaşte, mă! Te-a văzut Pătru. Te-a împuşcat. Doctorul a făcut expertiza. E rană de glonţ.

V-am prins fugind. Sunteţi nebuni, mă? Aţi ucis. Vă luaţi pedeapsa. Gata. Aveţi bani, mă. La proces, ca la proces.

Poate scăpaţi cu câţiva ani, acolo. Lăsaţi-mă să-mi fac datoria. Ce-aveţi voi în capetele alea? De ce ucideţi, mă?

De ce vă bateţi? Nu v-ajunge averea? Ce faceţi, mă, cu banii? Vă puteţi cumpăra palate în Capitală.

Îşi agaţă tunica într-un cui. Îşi suflulcă mânecile cămăşii. Se duce la Niculae.

— Ai fost jandarm. Tu nu ştii ce pot jandarmii.

Niculae?

— Ia nu mai fă vânt aici.

Niculae are buzele umflate. Sângerează. Sarea îi intră în răni. îl ustură de se scapă pe el.

— Niculae, Niculae… Am o răbdare de mucenic, mă!

De mucenic.

Firu ameţeşte. Îi vine cu leşin de la lingurică. Oticneşte. Varsă saramură, amestecată cu fiere.

— Trei rânduri, Firule, şi te duc la dispensar.

— Dă-te-n…

— Mă, urlă Amăriuţii. Iese-n uşa arestului. Vasile!

Jandarmul de santinelă aleargă.

— Adu boia, Vasile. Fugi la nevastă-mea şi cere-i boia. Zboară.

Se-ntoarce lângă ei.

— Vă pun la fum, îngeraşilor. La fum, sifiliticilor.

Până atunci, să vă citesc ceva.

Scoate din buzunarul vestonului o broşură. Se aşază aşa ca să-i pice bine lumina.

— „Despre drepturile şi datoriile cetăţenilor”, începe jandarmul, cu glas didactic. „Capitolul unu”.

Fraţii Guga se răsucesc în jurul frânghiei, cu ochii ieşiţi din orbite, cu buzele umflate, crăpate, însângerate, cu părul măturând podeaua de beton.

E un amiaz de vară toropitor. Soarele varsă plumb topit. Satul pare pustiu. Pe crucea bisericii picoteşte o cioară. Ceasul din turlă bate douăsprezece. În faţa postului stopează un Mercedes-Benz negru, lucios, cu masca radiatorului nichelată. Pneurile, noi, au cercuri albe. Capacele roţilor sunt nichelate şi ele. Pe cutia de bagaje s-a depus un strat gros de praf. De la volan se dă jos un căpitan de jandarmi, într-o ţinută impecabilă.

— Micky, dă-mi cascheta, te rog.

Femeia îi întinde cascheta. Are braţul sculptat în abanos. Ofiţerul e mai mult scund, suplu, cu fruntea proeminentă, tăiată pieziş de urma albă a locului protejat de cozoroc. Cu toate că e bronzat, faţa – prelungă, osoasă, perfect rasă – are o paloare neobişnuită. Poartă mănuşi noi, din piele de căprioară în culoarea ei naturală, veston fără decoraţii, centură, pistol, pantaloni crem, bine strânşi pe pulpe, şantiuri de bizon, cu pinten.

— Întârzii mult, Victor?

— Nu, draga mea. O clipă.

— E nesuferit de cald aici în maşină.

— Deschide parbrizul.

Femeia e îmbrăcată într-o rochie simplă de şantung, cu mâneci chimono, din care ies braţele rotunde, arse de soare, suple. Scoate din sacoşă un curs de anatomie comparată, îşi pune ochelarii de soare şi se adânceşte în lectură, făcând adnotaţii pe marginea cursului, cu un creion minuscul de argint, cu canaf de mătase.

Căpitanul taie curtea murdară, prăfoasă, în care sunt împrăştiate câteva cutii goale de conserve. Bucăţi de tifon

cu pete gălbui. Mirosul iute al fumului de boia îl irită.

Pintenii zornăie energic şi oficial. Din arest se aud gemete. Santinela înlemneşte în uşa grajdului. Încearcă să prezinte arma. Se pierde. O scapă din mână. Căpitanul îl priveşte pe sub cozoroc.

— Ridic-o!

Întredeschide uşa arestului. Sub capul arestaţilor fumegă o tavă cu cărbuni, peste care plutonierul Amăriuţii presară un nou strat de boia.

— Ce să vă fac, mă băieţi? N-am ce să vă fac!

Voi o vrurăţi şi pe asta. Ei, Firule! Dai declaraţie?

Din fumul roşiatic izbucnesc înjurături cumplite, tăiate de accese convulsive de tuse.

— Mai e vreme, mă. Mai e vreme. Nu mă grăbesc.

Ascultaţi acu legea circulaţiei, bă! Aveţi bani. Mâine-poimâine vă luaţi un Lux. Cine ştie?! Nu strică s-o auziţi şi p-asta.

„Are imaginaţie, dobitocul”, gândeşte căpitanul închizând uşa. Face semn santinelei să se apropie. În uşa postului iese sergentul-major Momârlă. Bate din pinteni.

Râde unsuros. Servil.

— Să trăiţi, dom căpitan Ceauşu!

Căpitanul îi întinde mâna înmănuşată.

— Cheamă-l pe Amăriuţii, Momârlă. Tu, jandarmule, vezi să le vină arestaţilor puţin aer curat.

— Am înţeles, dom căpitan!

Amăriuţii iese din arest vânăt, scrâşnind, cu ochiul ceacâr bătându-i într-o parte. Îşi încheie vestonul din mers. Vrea să dea raportul. Căpitanul îl opreşte cu un gest.

— Momârlă, scoate tot postul la instrucţie în curte.

Haide, Amăriuţii. Du-mă în cancelarie.

Se aud ordinele răstite ale sergentului-major. Tropotele jandarmilor puşi în stare de alarmă. Amăriuţii descuie uşa cancelariei.

— Pe cine ai aici?

— O rudă a criminalilor. Cred că sergentul-major

Momârlă v-a informat.

— Nu greşeşti, Amăriuţii, decât arareori. Dar când greşeşti, o faci boacănă rău.

Bâzdroc doarme dus pe banca de lemn, cu capul vârât sub haină. Căpitanul se aşază la birou. Citeşte declaraţia lui Goanţă Ştefan zis Bâzdroc, scrisă caligrafic, care se încheie cu un „să trăieşti, maiestate”. Îşi scoate mănuşile. O rupe în două. În patru. În zece. Priveşte gânditor pe fereastră.

Femeia din maşină lasă cursul de anatomie comparată pe genunchi. Se amuză ascultând glasul spart de dincolo de zid.

— Ştiţi voi cine-i don căpitan Ceauşu Victor, mârlanilor? Spaima legiunii Caraş-Severin, bă. Don căpitan a salvat patria, bă! Unde pune mâna don căpitan, pune şi Dumnezeu mila. Auzi, leat? Bă ăla lungul din Vlaşca, desculţă-te binişor şi strecoară-te în dormitor. Ca jandarmul iscusit. Întinde cearşafurile şi păturile. Să ştiţi că don căpitan e ginerele lui don colonel Vărzaru

Petre, fost prefect, viitor ministru. Că întoarcem noi politica, n-avea grijă. Pe umăr… arm! La stânga-mpre i

— Personal, te felicit, Amăriuţii. Ai acţionat ca un adevărat jandarm. Prompt. Inteligent. Dar ca adjunct al legiunii, nu te pot felicita, Amăriuţii. Trăim vremuri tulburi. Noi trebuie să câştigăm încrederea oamenilor.

Auzi tu? Meditează asupra acestor cuvinte. Să câştigăm încrederea oamenilor… îşi întoarce privirea de la fereastră, pironindu-l cu nişte ochi cenuşii de oţel. Ca să nu ne-o fure alţii. Ai înţeles?

Bate darabana cu vârful unghiilor, tăiate îngrijit. Amăriuţii se uită la cămaşa albă a căpitanului. E făcută din mătase de paraşută. Pune pariu că şi izmenele tot din mătase de paraşută le are. Numai el i-a predat douăsprezece paraşute americane în timpul războiului. Pe hamurile paraşutelor scria „Irwing”. Cât i-o fi dat Goanţă să vină până aici? Ce-o fi însemnând Irwing? Vreo marcă de fabrică.

— Momârlă e un dobitoc, Amăriuţii! îmi trânteşte în

fiecare săptămână câte-un raport informativ idiot. Dobitoc, dar devotat. Auzi tu? Devotat! Iată la ce mai trebuie să te gândeşti.

Un tăun intrat prin oberlihtul deschis se izbeşte de geam. Zumzăie sonor.

— Va să zică ne-am înţeles. Îi mai ţii pe ăştia la post două-trei zile. Pentru ca să-ţi dau satisfacţie. Poţi să-i şi croieşti. Sau să le citeşti legile. Treaba ta. Pe urmă îngroap-o. Deschide ochii. Vezi cine face agitaţie. Ce fel de agitaţie. Cum se organizează partidele politice.

N-avem vreme de fleacuri, Amăriuţii!

Se scoală. Îşi trage mănuşile.

— Goanţă ăsta are relaţii, Amăriuţii! Nu e vremea să agităm opinia publică. Trebuie s-o câştigăm. Şi devotament. Atât. Vezi, că venim şi noi la nedeie. Să fie linişte.

— Am înţeles.

— Am auzit că s-a întors profesorul Simu Belcotă.

— S-a întors, don căpitan.

— Face agitaţie?

— Nu!

— Laşul… Armaşu?

— Îşi vede de-ale lui. Să-i supraveghez?

— Lasă-i. Nu sunt periculoşi. Voiam să zic, nu ei sunt periculoşi astăzi. Ai înţeles?

— N-am înţeles, don căpitan.

— Nu face nimic. Ai să-nţelegi mai târziu. Haide!

Condu-mă la maşină.

Iese pe uşa postului, cu el de braţ. Momârlă rămâne cu ochii holbaţi. Uită să dea onorul. Căpitanul se urcă la volan. Mercedesul demarează scurt, lăsând în urmă un nor de praf.

Mădălina stă în pragul prispei. Priveşte în gol. Are o vânătaie sub ochi. Pătru îşi lustruieşte cizmele.

— Te duci, Petre?

— Mă duc, Mădălină.

— N-ar fi bine. Povestea Stângu cum l-a puşcat pe

Spurcăciu. În numele Tatălui. îl ridica. Iar îl puşca. În numele Fiului.

— Pătru nu-i Spurcăciu, spune mama din cuină. O să-i dea peste bot. Îi musai să le dea peste bot. Ăştia nu mai au niciun Dumnezeu.

— Are drept Mădălina. Ce să caute la priveghi? Să stea acasă. A umblat destul prin străini.

Nică ăl bătrân pufăie adânc dintr-o ţigară ungurească, aşezat pe-o pătură de lână, sub păr.

— Ce zice don major, Petre? Că le dă drumu'?

— le, dă! A venit un căpitan de la legiune.

— Ăia ne pun foc. Eşti cu pacoste, Mădălină. Se ţine pacostea de capul tău. Acu ne-o trecuşi nouă. Ce-avuşi să cobori aici? Dacă stăteai acasă, nu se întâmpla nimic.

Mama iese în prag. Are obrajii roşii.

— Taci din gură, gaie bătrână. Ţi-a uscat căldura minţile.

— Să se ducă la taică-su. Ne vorbeşte satul. Am fecior.

— Dacă mă duc, mă omoară.

— Nu te duci nicăieri. Stai aici până vine legea şi face dreptate.

— Legea?

Nică râde subţire, scărpinându-şi pieptul păros.

— Legea, întăreşte mama.

— Eu dorm la Piţu. La Mărtin. Nu-mi duce grija.

— Dormi la Piţu? După patru ani? Vezi să nu pun cârja pe tine.

— N-am avut viaţă. M-au omorât Taurii cu munca.

Roabă le-am fost. De azi-noapte, parcă am lepădat un mort din spate. Sunt alta.

Se-ntoarce spre Pătru. Lumina după-amiezii îi joacă în gene. În ochii albaştri. Are în ea ceva nou. Pătru nu ştie ce anume. Ceva aspru şi hotărât. Cald şi duios în acelaşi timp.

— A vrut Dumnezeu să ţi-i trec ţie pe ucigaşii Iu

Gruiţă. Azi-noapte ţi-i trecui pe Tăureşti. Aşa a zgogit

soarta.

— Dracu', nu soarta.

— Îmi ridic o colibă de casă pe aici. Am bani.

Cumpăr oi. Mă judec. Zestrea mea-i două sute de oi.

Cincisprezece coase de pământ. Cu meri. Cu pruni.

— Ai intabulat-o pe numele mortului?

— Ba!

Nică ăl bătrân se scarpină la ceafă. Se uită la Mădălina. Se uită la Pătru. Trei sute de oi cu toatele.

O avere! Cât despre pământ... Îl ştie el. ăl mai prima, de livede.

— Ia vezi şi ajută la cuină. Nu mai sta cu ochii la el. Vin oamenii de la lucru.

— N-am lipsă de niciun ajutor, spune mama dinăuntru. Să se ducă cu Pătru în capătul grădinii, la fin.

Tu, diavole, vino aici, că am o vorbă.

Mădălina se scoală sprintenă. Îşi aşază cosiţa ruginie sub cârpă. Apucă furca de lemn rezemată de pălimarul prispei. Nică ăl bătrân se scoală boscorodind. Azi nu s-a dus la joagăr. La ce să se ducă, dacă i-a venit feciorul?! Bocăne cu piciorul de lemn. O aude pe Mădălina spunându-i lui Pătru nişte vorbe ciudate.

— N-am simţit vara de ani, Petre. Vara cu soarele.

Cu seninul. Parc-ar fi Paştile.

— Auzi, auzi! se miră Nică, săltându-şi ciotul pe cele două trepte. Auzi, Magdalieno, la bolânda aia. Senin.

Paştile. Şi noi n-avem un hârb de unsoare pentru iarnă.

Pătru simte născându-se în ochii Mădălinei aceeaşi primejdie necunoscută de care s-a ferit ieri, când coborau cu mortul. îl priveşte drept. În albastrul privirii ăsteia e răbdare. Supunere. O dorinţă care se mistuie în adânc. O chemare sălbatică şi totuşi blândă.

— Să mergem, Petre.

Patru trage coasa spânzurată în grinda podului. Calcă poteca cu tălpile goale. Mădălina îi lipăie pe urme, cu furca pe-un umăr. I-a pironit ochii pe ceafă. Între umeri.

— La ce m-ai chemat de sub păr?

— La ce te-am chemat? Nică, Nică!… Când vorbea Mădălina de oi şi de pământ şi de bani îţi lungiseşi gâtul ca cocostârcu.

— Ba bine că nu!

— Şi ce-ai vrea tu, la o adică? Te-ai înfige în ale ei ca să-ţi plăteşti dobânzile după dobândă la bancă?

Asta-i face?

— Magdalieno!

— Să nu te bagi. Să-l laşir pe Pătru. El singur s-aleagă.

Are o rană. Mai rea ca toate rănile, din război.

— Voica?

— Ea.

— Se aude că scot bancherii ordine de evacuare silită.

— Şi ce-ai tu cu ordinele alea?

Nică tace. În semiîntunericul culmi, faţa tăiată de creţuri adânci, gălbuie, îmbătrâneşte subit. Îi tremură pleoapele. Îi tremură colţul buzelor.

— Nică! Ce-i cu tine, Nică?

— Nu striga. Nu-i nimic.

— De mine nu scapi nici în mormânt. Ce-i cu ordinele alea de evacuare? Pentru cine te temi tu? Ce ispravă ai făcut?

— Ispravă pe fenea! Asta am făcut. Calul şi cocia.

Pe ce fras le-am cumpărat?

— Ai luat bani din bancă, Nică?

— Luat.

— N-ai împăcat datoria?

— Nu.

— Ai pus ipotecă pe casă?

— Pus.

— De aia-ţi lungiseşi gâtul când vorbea Mădălina!

— De aia.

— Stai tu, diavole. De câte ori nu ţi-am spus eu că n-ai nimic de pe urma calului şi a cociei? Acu ce ne facem?

Ne veni feciorul din război. Îi mâncaşi acoperişul. Nu tu i-ai zis Voichii să se mărite? Toată viaţa ţi-a fost frică de viaţă. Ce dac-o ţineam noi pe Voica?

Nu-şi câştiga bucătura? Ai? Ai vrut cal, şi cocie, că-ţi era munca uşoară. Te suiai sus, şi haida, murgule! La pădure-ţi venea greu. Greu la joagăr. Greu la coasă.

Hăndrălău pe la târguri şi cociş la Bimbi. De aia nu te-am luat eu când erai june, Nică. Prea-ţi plăcea, mă, să umbli cu flori la pălărie şi să cânţi pe la ospeţe.

— De aia. Eram sărac.

— Gheorghe nu era sărac? Lipit era. Nu cânta şi nu umbla după potcoave de cai morţi. Îşi vedea de ale lui.

— Lasă-l pe Gheorghe. Ce facem cu dobânzile? Zic să dăm din banii lu' Pătru. Are cincisprezece mii.

— Niciun leu, tâlhar bătrân. Vând eu casa părintească. Şi de mâine, la joagăr! Nu te boiereşti tu pe spinarea copilului.

În colţurile curţii ard patru lămpaşe. Noaptea e întunecoasă. Spre Sglivăr, sub geana zării, se aleargă câteva fulgere. Lumina ofticoasă a lămpaşelor cade pe zidurile casei. Ale grajdului. Pe codârla cociilor. Pe crupele cailor. Porţile sunt date în lături. Intră unii după alţii călăreţi, muieri, bărbaţi şi flăcăi. Trec în odaia unde s-au adunat Taurii, luminată de luminări, intră la mort, primesc pomana dată de pe măsai de mama răposatului, apoi se răspândesc în casă. Feciorii şi fetele rămân lângă

Gruiţă. Muierile se duc în odăile de dincolo, unde le primeşte Ana. Cei vârstnici se aşază lângă Tauri.

— Mai tacă-ţi leoarfa aia de gură, Solomie, spune Ana lui Ştefan Tauru. Ai umplut valea cu de-ale tale. Nu ştiu cum te mai ascultă lumea.

— Mă ascultă. De ce să nu m-asculte, Ano? E cum îţi spun eu.

— Pătru nu face de-astea.

— Ţi-ar place dumitale, nană Mărioară, să nu facă.

Te gândeşti la Ruja.

— Spurcată limbă ai, Solomie! Ce să mă gândesc la

Ruja? Nu-i de măritat.

— E de măritat. Altfel, n-ar sta seara cu Viorel.

— Viorel îi e văr dintâi.

— Aşa-ncep astea tinere. Cu verii.

Se aud râsete. Mama Rujei, Mărioara, se-neacă.

— Poate cu verii ai început tu, Solomie.

Muierile chicotesc vesele. Chiar aşa începuse Sotomia. C-un văr. Ana leagănă panerul în care plânge

Simina.

— Dacă n-a fugit după Pătru, de ce nu stă aici la priveghi? Să-şi omenească goşcii. Să-i dea ţâţă copilei.

Parcă n-am văzut-o ieri, când venea cu mortu'? Numa-n ochii lui Pătru se uita, căţeaua. Gruiţă mort pe cal, şi ea în ochii ăluia. Cine ştie ce boli aduce-n sat de prin lume?!

Sotomia, mică, uscată, cu nişte dinţi mărunţi înfipţi în gingiile vinete, vorbeşte repede. Şade pe-un scăunuţ într-un colţ al odăii.

— Păzeşte-te să nu te umple pe tine cu boli din alea, spune Ana.

Femeile se-neacă de râs.

— Doamne, apără-mă! se-nchină Sotomia, clipind hoţeşte. Are ochii apropiaţi de rădăcina nasului. Mie nu-mi trebuie un nima-n lume ca Pătru a lu' Nică.

— De când n-a supt copila? întreabă o femeie tânără, voinică, cu o cârpă galbenă în cap.

— De azi-noapte.

— Ad-o la mine.

— De ce s-o aducă? se-neacă Sotomia. Să vină mumă-sa să-i dea. Nu-i bine să amestece laptele.

Ana scoate copila din leagăn. Femeia voinică o ia la piept.

— Mai bine ţi-ai vedea de ai tăi, Sofio, şi n-ai pleca la priveghi să le dai ţâţă la alţii.

Sofia zâmbeşte. Simina clefăie lacom. Se-neacă.

Tuşeşte.

— Voi Belcoteştii ăştia aţi umplut lumea. Faceţi la

copii… îi daţi la şcoli. Vă împărţiţi averea.

— Facem copii că putem, spune nana Mărioara. Tu de ce nu faci?

— E stearpă, de aia nu face, râde Sofia. Nu vezi ce şolduri are?

— Mai bine fără, decât copiii de la trei taţi, răspunde galben Sotomia.

— Cam are dreptate. Cum nu le ajunge unora ce au în casă? Cum nu-ţi ajunge ţie, Ano? Ce-ai tu de te ţii de bărbatu-miu? Lasă-l, mă Ano, că-i păcat.

Femeia înaltă, care până atunci tăcuse retrasă după cuptorul de zid, o priveşte cu ochi mari, trişti.

— Ştefan al tău e tânăr. Vi-s bogaţi. Ce ai cu Armaşu? Lasă-l sărăciei.

În odaie se face linişte. Se aude clefăitul copilei, care suge lacom. Pe urmă un huruit îndepărtat de tunet. Muierile îşi fac cruci pripite şi-şi scuipă-n sân.

În odaia de lângă prispă, Tăureştii au pregătit laiţe şi mese pentru goşcii de seamă. Din odaia mortului răzbat râsetele junilor. Aici e cald, aer stătut, miros de obiele, de bocanci unşi, de bărbaţi asudaţi, de ţuică. Se bea ţuică. Se mănâncă brânză de oaie cu pâine albă. Într-un cap de masă şade Tauru ăl bătrân. În celălalt – directorul şcolii. Un bărbat gras, neras, cu haine bleumarin din stofă proastă, boţită, cu o cravată ieftină, înnodată strâmb, cu ochii bulbucaţi de bazedovian.

— Nu vă băgaţi minţile-n cap, mă oameni, spune el, nici în ruptul capului. V-aţi sălbăticit de tot. Copiii nu vi-i trimiteţi la şcoală. Tu, Stângule, parc-ai fi june. Te ţii de muieri. Primăria ai închis-o cu lacăt. Numai la oi şi la avere vi-e gândul. Acum ce-aveţi voi să-i omorâţi pe ai lui Guga? Nu vă mai satură Dumnezeu de sânge?

Zi-i, uico, dumneata, că eşti bătrân, şi mâine-poimâine…

— Lasă-ne cu ale noastre, don *drector*, răspunde Stângu Tauru.

Poartă alt laibăr – albastru, cu suitaşuri negre, peste

o cămaşă ca floarea. Are ochiul drept umflat şi vânăt.

— Taci, Stângule, muge Tauru ăl bătrân. Don *drector* primeşte leafă. Îi musai să vorbească aşa.

— Dac-ai avea şi dumneata patru mii de oi, ca noi, ce-ai face? Le-ai lăsa să ţi le prade care cum? Nu le-ai lăsa. Îmi omorâră feciorul. La ce? Că intră odată cu oile în fânaţul lu' Ion? Pe ei de ce nu-i dăscăleşti?

— Stângule, dumneata eşti primar. Nu ştiu cum te-au pus primar şi cât o să mai fi, dar trebuie să dai exemplu oamenilor.

— Asta şi fac, dom *drector*. Dau exemplu. Stătu apără proprietatea. Eu sunt omul statului în Prislop. Apăr proprietatea.

— Viaţa nu-i proprietate, Stângule?

— A lu' Gruiţă, da.

— Dar a lui Spurcăciu? A lui Vasile Oană? A lui

Niculae Păun? A lui Gheorghe Leucuţ? Vecinii dumitale…

Lui Stângu i se lasă colţurile buzelor. îl priveşte pe director dintr-o parte.

— I-ai omorât pe toţi.

— Don *diectoi*!

— Taci, Stângule. I-a omorât, dom *drector*, nu i-a omorât, ştiu şi eu?!… Au martori ăia de-i înşiraţi?

N-au! Putrezesc. Nu-i bine să vorbim de morţi.

— Mai bine să vorbim de politică. He-he-he! Ce ziceţi, dom *drector*? He-he-he!

Omul behăie cu palma la gură. E înalt, slab, uşor adus de spate, cu un cap mic, teşit, stăpânit de un nas puternic. Are buzele subţiri şi ochii mici, căzuţi în fundul capului.

— Nu-nţelegem noi ce-i cu democraţii ăştia. Cum vine asta democraţi? Maiestatea-sa nu-i democrat?

Domnu' Maniu nu-i democrat? auziţi? Demobilizaţii ăia, nima-n lume ăia, zic ei că-s democraţi. He-he-he! I-au rupt condica lui Bimbi. Condica cu datoriile. He-he-he!

Nu zic. Bimbi e jidov. Mă concurează cu joagărul. Cu

crâşma. Da condica-i condică. Proprietate, cum zicea dom primar.

— S-au întors cu capul mare de pe front. Ce dac-au fost pe front? Noi n-am fost în bătaia a mare? Da' n-am vrut să răsturnăm lumea…

Moş Argintaru e un bătrân alb, curat, mic, cu obrazul roşu, ochi negri, tinereşti.

— He-he-he! Piţu. Piţu a sfârtecat condica.

— Tăceţi! Ce condică? Ce-mi pasă mie de condică?

Politica strică la cap. Ca şi şcoala. Mie să-mi *esplice* dom *drector* de ce să nu-i omorâm pe ai lu' Guga. Asta să-mi *esplice*, şi dacă-nţeleg, mă-ntorc în Ţarcu, la oile mele. Mare, bolovănos, cu cojocul pe umeri, cu sprâncenele albe, păroase, răsucite în sus, cu ochii cenuşii întunecaţi, neguroşi, Tauru ăl bătrân bate în masă de sar blidele. Mie să-mi *esplice* de ce să nu-i omorâm pe ăia, muge el. Dacă-nţeleg, mă-ntorc în Ţarcu.

La oile mele.

— Să nu-i omori, că nu eşti dumneata legea. Pentru că au murit destui acolo unde am fost eu şi unde voi n-aţi vrut să mergeţi;

Taurii tresar ca loviţi. Se privesc unii pe alţii. Apoi se-ntorc spre uşă. Masivi. Greoi. În odaie se face linişte.

Apoi izbucneşte râsul lui Ilie Jura.

— He-he-he!

Pătru e în uniformă. Cu toate decoraţiile. Cu pistolul la şold. Proaspăt bărbierit. Cicatricea albăstrie îi taie în două bărbia pătrată. îl are în stânga pe Mărtin Balaci, în dreapta – pe Piţu. Amândoi cu dolamele pe umeri, legate la gât cu şireturi. Lumea o văzuse pe Mădălina la streaşina lui Nică. Se născuseră zvonuri. Sotomia le umflase. Lengroşase. Era ceva la mijloc. Se adăugaseră zvonuri de la casele lui Goanţă. De la post. Maşina neagră a legiunii de jandarmi nu trecuse neobservată.

Mai ales nu trecuse neobservat Pătru. Tauru ăl bătrân răsuflă ca un foi. Peste casă trece o aripă de vânt, înfiorând cu foşnet prelung frunzişurile nucilor. Pe urmă

se-nfige un fulger în codru, smulgând întunericului siluetele fantastice ale pomilor învăluiţi într-o lumină spectrală. Tunetul izbeşte culmile cu un răbufnet surd.

Tauru ăl bătrân îşi face cruci rare. Solemne.

— He-he-he! râde verde Ilie Jura. Vorbeşti de lup.

— Ce caută slugile astea aici? întreabă încet Tauru ăl bătrân.

— Pomană, răspunde Cristea Tauru.

— Pomană mi-am făcut eu cu voi. Şi ieri. Şi azi-noapte.

Directorului şcolar îi ies ochii din orbite. Transpiră abundent. Dom Paraschiv, care până atunci stătuse neluat în seamă lângă Ilie Jura, se face mic.

— Aşa-i! tună glasul lui Stângu Tauru. Şi-a făcut pomană. Eu sunt omul statului. Pătru-i omul statului.

Piţu-i omul statului. Mărtin e omul statului.

— Are dreptate dom primar, cârcâie dom Paraschiv, săltându-şi cocoaşa. Faţa pungită, pergamentoasă e toată numai zâmbet. Eroii satului, împotriva hitlerismului.

Directorul se ridică greoi. Se rostogoleşte la uşă, vâslind cu mâinile scurte.

— Bine-ai venit, ţietre!

— Cea’ Cristeo, să-i omenim cum se cuvine, se veseleşte Stângu. Sunt oamenii noştri. Din noaptea asta, sunt ai noştri. Poftiţi, ostaşilor. Poftiţi!

— Dacă zice Stângu, să poftească, geme Tauru ăl bătrân.

Tatăl şi fiul se privesc o clipă ochi în ochi.

— Să poftească, zâmbeşte aspru bătrânul. La priveghi suntem toţi o apă şi-un pământ.

Deasupra casei, deasupra culmilor, se aleargă nori grei de furtună. Vântul clatină lămpaşele. Lumina galbenă se bălăngăne descriind semicercuri în întunericul dens. Cineva închide o uşă cu pocnet sec. Un dulău latră răguşit. Vântul se opreşte. Peste Cracul Lupilor se lasă un clopot de aer cald, vâscos, neliniştitor.

— Mulţam, Petre, pentru ce-ai făcut. Uită-te la

Gruiţă. Dacă picai cu o clipă mai devreme, îl scăpai.

Mi-a povestit Mădălina. Ţine, dragul mamii, colacul ăsta. Pentru tine l-am copt.

Măsaiul, o masă acoperită cu un ştergar lucrat în cusături, aşezat sub fereastră, mai are un colac, în care arde o luminare. Bătrâna îl ia cu mâini tremurătoare şi i-l întinde.

— Să fie de sufletul mortului, spune Pătru.

— Amin.

— Poftiţi şi dumneavoastră, poftiţi!

Iconia lui Stângu Tauru îi îmbie pe ceilalţi doi. Se uită la Pătru. Scundă, albă, plinuţă, cu nişte sprâncene ca trase cu cărbune, cu ochi focoşi şi buze rumene, se leagănă şi se dezmiardă.

— Poftiţi şi vă luaţi pomana. Poftiţi!

Flăcăii şi fetele amuţesc. Ruja se-mbujorează. Viorel

Belcotă încearcă s-o prindă de mijloc. Fata îi îndoaie degetele, cu o mişcare smucită. Ard luminări la capul mortului. Ard în olcuţele din fereastră. Ard pe masă.

În odaie pluteşte o lumină palidă. Tremurătoare. Miros uşor de mort, de nisip ud, de rachiu, amestecat cu mirosul fetelor, al hainelor de sărbătoare scoase din lăzi.

Bătrâna ridică pânza de pe faţa mortului.

— Puiul mamii, puiul mamii! Cum n-avuşi tu parte de soare, Gruiţă! mai bine plecai pe front, mamă.

Uită-te la Pătru cum s-a-ntors.

Gruiţă doarme împăcat în salteaua de nisip umed.

Trăsăturile i s-au adâncit. Nisipul i-a uscat ţesuturile.

Are faţa galbenă, frumoasă, ca o mască de ceară.

Mamă-sa îi trece mina scorojită prin păr. îl apucă pe

Pătru de mâneca vestonului şi-i trage obrazul lângă al ei.

— A fugărit-o Stângu? întreabă abia auzit, cu ochii pironiţi pe uşă.

— Da.

— Om fără Dumnezeu, dragule. Du-te, Iconie, şi curăţă măsaiul. Haide du-te, şi nu mai trage cu urechea.

Petre, uită-te la el. Uită-te… Lumina palidă tremură pe faţa mortului. Cinsteşte-l, Petre. I-a fost dragă.

Se ridică. Acoperă faţa celui dus, după ce-i sărută fruntea. Îşi împreună mâinile pe pieptul uscat, vorbind nimănui.

— Veseliţi-vă. Are să se veselească şi sufletul răposatului. Îi trece noaptea mai uşor.

Bătrâna iese ca o umbră.

— Hai, Mărtine, dincolo, spune Piţu săltându-şi dolama între umeri. Nu-i de noi tinereţea asta.

— Bine-ai venit, cea' Petre!

— Stai ici lângă noi.

— Nu te-am văzut de la hora aia când cu Zglâmboc.

Pătru strânge mâinile. Unii sunt de-o seamă cu el.

Florea Belcotă. Pavel Lala. Pe alţii nu-i cunoaşte. Juni.

Îl privesc cu ochi mari. Fetele se strâng ciopor într-un colţ. Şuşotesc. Se simte străin. Nici nu ştie de ce a venit. S-o ia pe Simina. Aşa şi-a spus tot timpul. S-a minţit. Acum, când e aici, în odaia asta pe care-o bănuia, dar în care n-a intrat niciodată – slugile şi ciobanii nu intră îiodăile stăpânului – ştie c-a venit să-i înfrunte pe Tălureşti. Să le bocăne cu cizmele pe duşumele. Să se uite în ochii Iconiei. Nu-i din sat, nu ştie de unde şi-a adus-o Stângu, de-i place. Muierea a rămas. Îşi face de lucru cu măsaiul. Îşi face de lucru pe lângă mort. Feciorii nu ştiu de unde să-nceapă vorba. E

linişte. Cineva deschide uşa la odaie. Pătru vede numai umărul lui Stângu Tauru, umplând colţul uşii. Vede bine mâneca albă şi întoiată a cămăşii, răscroitura laibărului şi mâna care se-ntinde, se propteşte în uscior şi-nchide trecerea ca o bară.

— Un' ţi-ai lăsat, mă Floreo, mâna? întreabă tare.

Florea Belcotă, un fecior zdravăn, rumen, e ciung.

Poartă mâneca vârâtă sub brăciră.

— La Odesa. Merge şi cu una. Te-nveţi.

— Au alţii două, Floreo. Ca să poată apuca.

Pătru îşi pune capela pe genunchi. Nu mai răsuflă nimeni. Stângu Tauru îşi pleacă urechea. De dincolo se aude behăitul lui Ilie Jura.

— Helhe-he! Ce vă spuneam eu…

Ruja îi caută ochii. Pătru o simte.

— Fântâna, fântâna, strigă Ruja, bătând din palme. Hai.

Iosâme! Hai, Pavile! Lăsaţi-le pe-aslea.

— Fântâna, fântâna, chicotesc fetele, împrăştiindu-se printre juni.

Vibrel Belcotă, în uniformă de licean din postav kaki, prea mică în umeri, cu mânecile scurte, transpiră abundent. Mirosul fetelor îl aţâţă. Până la venirea găliganului ăstuia în uniformă, constituise centrul atenţiei. Ruja îl arde pe foc scăzut. Una mică, zvârlugă, cu o faţă neagră de ţigancă, se ascunde după uşă.

— Vai de capul meu, c-am căzut în fântână! se vaită negruţa din dosul uşii. Am căzut, zău, şi m-o lovit şlogu.

Fetele râd. Poartă ciupaguri de in cusute cu pui negri, poate albe, cotrânţe înflorate, opinci peste obiele albe, de lână, care le strâng gleznele viguroase, săpate în carne tare, de munteancă.

— M-o lovit şlogul şi nu mai pot mişca picioarele.

Nu mă poate scoate din fântână, nu mă poate scoate din fântână decât… decât…

Junii întind gâturile. Domniţa lu’ moş Argintam, făcută cu a doua nevastă, e una dintre cele mai bogate fete din sat. Moş Argintam are livezi. Făcea negoţ cu ţuică în străinătate. Pavel Lala, băiatul morarului, contingent cu Pătru, făcuse războiul la artilerie, pusese de multă vreme ochii pe Domniţa. Dintr-un concediu. Îi plăcea. Senţeleseseră şi părinţii. Aştepta zâmbind să-l strige.

— …Decât Viorel, gâfâie glasul fetei.

Viorel Belcotă păleşte. Pavel Lala se trage lângă

Pătru.

— Joc de nărozi, Petre. Mai bine spune-mi ce-a fost dincolo de Budapesta. La mine-n baterie…

Pătru aude ca prin pâclă ce s-a întâmplat în baterie la Pavel Lala, când puseseră tunurile în bătaie într-o piaţă şi când ieşise un car de luptă nemţesc, ascuns într-un garaj. Îi place jocul. Viorel bocăne cu bocancii. Se-mpiedică de-un scaun… Ce-a crescut şi ăsta!” gândeşte Pătru. Pavel Lala îl strânge de pulpă. Priveşte negru uşa în spatele căreia dispare Viorel.

— Strânge-o, mă! chiuie careva.

Domniţa nu-i dă răgaz să răsufle. Ise-ncleştează de gât şi-l muşcă cu dinţii de buză, vârându-i în piept sânii mici şi pietroşi. Râde şi iese de după uşă, în fugă. Luminările din olcuţe îşi tremură sâmburii de lumină. E cald. Pătru îşi desface gaica vestonului.

— M-am dus să trag apă nencepută, să-mi spăl mândra pe ochi, şi am căzut în fântână, recită scandat Viorel Belcotă. Nu mă poate scoate, nu mă poate scoate decât… Glasul i se taie… decât Ruja.

Ruja se duce după uşă legănându-se.

— *Păziţi*, *fetelor*, *gura*.

Că lişcalu v-o fura, strigă Văsilică a lu’ Iosâm Cerbu, vânătorul.

Mama răposatului se strecoară pe sub mâna Stângului, cu o oală de răchie. Viorel, cu fruntea numai broboane, cu cerul gurii uscat, cu buza sângerată de dinţii Domniţei, zâmbeşte pierdut.

— Vrei, nu vrei, dă-mi gura, Rujo, şopteşte el.

Ruja se apropie cu ochii sticlind. Când Viorel întinde gura, îi trage un pumn peste ureche. Îi vâră apoi degetele în coaste şi-l aruncă din spatele uşii.

Uiuiuuu şi iară iuu!

Fişcalu s-o iişcălit.

Că Ruja mi l-o pălit.

Pe sub mâna Stângului se strecoară dom Paraschiv.

Faţa pungită, adusă spre înainte, e numai zâmbet. Se uită la fete cu ochi apoşi. Îşi trosneşte degetele uscate.

„L-o pălit la lingurea.

Să ia fişcalu sama”.

Viorel Belcotă, asudat şi roşu, se vârâ între flăcăi.

— Asta-i soarta intelectualului la sat, constată filosofic domnul Paraschiv. Motiv de folclor.

— M-o tras fişcalu în fântână, spune Ruja din dosul uşii. Să-i, Petre, şi mă scoate, că mă-nec şi-i păcat de ochişorii mei.

Zumzetul glasurilor amuţeşte. Iconia lu' Stângu Tauru se opreşte lângă măsai. Îşi ridică sprâncenele groase, trase cu cărbune. îl priveşte galeş.

Pătru îşi trece mâna prin părul negru, aspru. Îşi împinge bărbia înainte. Din trei paşi bocăniţi, e după uşă. Medaliile se lovesc cu zgomot uşor. Gulerul uniformei îi lasă o dungă albă pe gâtul puternic, ars de soare. Ruja îl aşteaptă împletindu-şi cosiţa neagră, lucioasă. Sânii pietroşi de fecioară îi joacă sub ciupag.

Se-albeşte. Îşi muşcă buzele. Pleacă fruntea. Pătru îi ridică bărbia cu două degete. Ochii Rujei sunt adânci şi umezi. Pătru se pleacă asupra lor.

— Să nu ne jucăm cu focul, fată, spune el răguşit.

Ruja scoate din sân o garoafă roşie. I-o prinde la cheutoare. Se strecoară pe lângă el, lăsându-i în nări miros de busuioc, de soare, de piele catifelată. Mirosul ăsta îi dă un abur de ameţeală. N-a venit aici să se uite în ochii fetelor. E bine să se ştie că s-a întors.

— M-am aplecat să culeg o floare, şi-am căzut în fântână, spune Pătru limpede. Nu pot ieşi dacă nu mă scoate Iconia lu' Stângu Tauru.

În liniştea de moarte care urmează chemării, se aude râsul behăit a lui Ilie Jura.

— He-he-he! Ce vă spuneam eu? Întâi pământurile.

Casele. Pe urmă, muierile.

Pătru aude paşii uşori ai Iconiei. Nevasta vine după uşă, cu ochii sclipind. Cu buzele umede. I se agaţă de gât. Îşi lipeşte trupul de el. îl sărută îndelung.

— Gipu! strigă vesel din prag Stângu Tauru. Gipu, mă!

— Gipu! Gipu! răcnesc bărbaţii, înfierbântaţi de

băutură, întărâtaţi de apropierea fetelor.

— Mai puteai răbda o clipă, că n-o mâncam.

Pătru caută privirea Taurului. E luminoasă şi veselă.

— Ai curaj, nu glumă, Petre, îi răspunde primarul, plecându-se spre el. Te putea mânca ea pe tine, mă i

Fetele se strâng ciopor într-un colţ. Mama mortului udă în rachiu cârpa de pe faţa fiului. Iconia îşi potriveşte părul sub cârpa albastră ca cerul.

— Du-te la muieri, harpie, îi şopteşte bătrâna. Nu-ţi ajunge cât te coţopeneşte Stângu?

— Ce-ţi pasă dumitale dacă-mi ajunge sau nu? râde

Iconia. Nu-mi eşti soacră.

Iese legănându-şi şoldurile pline. Bătrâna clatină scârbită din cap. Primeneşte luminările. Bărbaţii îşi trag scaunele în semicerc. Stau umăr în umăr. Fetele se ţin de mijloc. Un fulger violet se-nfige undeva în vârful cracului. Tunetul răbufneşte înfundat, scuturând duşumelele.

— Voi, ostaşilor, de ce nu jucaţi? surâde Stângu

Tauru, mângâindu-şi mustaţa porumbie.

— Sunt cam beteag, răspunde Piţu. Am fierbinţeli.

— Mi-a căzut un buştean pe mână, spune şi Mărtin

Balaci. Mă fac de râs.

Stângu Tauru îi priveşte cercetător. Stau în uşă, cu dolamele în spate, ca nişte santinele. Printre umerii lor îl vede pe taică-su. Bătrânul îşi trage boata alături.

Ianoşel, sluga lui Cristea, se aţine rânjind. Ridică peste umărul celor doi din prag un frâu de piele. Pavel Lala, feciorul morarului, îşi dezleagă brăciră de lână. I-o întinde primarului.

— Cu brăcin de lână, mă Pavile? Ne râd muierile, mă! Ianoşele!

— Poruncă!

— Adă, mă, frâul încoace.

Sluga aduce frâul. Stângu îi face un nod în capăt.

Văsâlică a lu’ Iosâm Cerbu priveşte nodul. Înghite-n sec.

— Acu să te văd, Viorele, spune Ruja zâmbind

şăgalnic. Aici să-ţi arăţi bărbăţia.

Viorel se face vânăt. Dom Paraschiv îşi strecoară cocoaşa printre cei doi din uşă. Se aşază lângă Ilie

Jura.

— De ce nu joci şi dumneata gipul, domnule Paraschive? He-he-he! Să ţi-o tragă ăştia pe cocoaşe. îl apucă de umărul hainei negre, lucioase, şi-l smuceşte spre el, şuierându-i la ureche: S-o laşi pe Lena mea, auzi, păduchiosule?

Moş Argintam ciocneşte cu directorul şcolar şi cu

Tauru ăl bătrân. Viorel Belcotă o priveşte o dată crâncen pe Ruja, apoi îşi face vânt în locul gol din mijlocul semicercului.

— Hai, mă, să v-arăt că nu mi-e frică.

Se-ntoarce cu spatele. Aşteaptă. Îşi fac loc lângă taică-su Ştefan şi Andrei Tauru. Seamănă leit cu tot neamul. Înalţi, pătraţi, bolovănoşi, cu mâini cât lopeţile.

Au ochii cenuşii ai bătrânului. Stângu îi trece frâul lui

Ştefan pe la spate. Ştefan loveşte scurt. Viorel tresare, muşcându-şi buzele. Se-ntoarce brusc. Lovitura îl seacă, îi vine să urineze. Vede în faţă numai mutre rânjite.

Se repede la Pătru. Tare ar vrea să fie frâul la el!

Ştefan trece frâul lui Pavel Lala. Pavel Lala loveşte să-l despice. Viorel sare ca ars.

— Am să-ţi scot ochii, scrâşneşte Domniţa la urechea

Rujei. Nu vezi ce-i fac?

Loviturile sună sec. Ianoşel, sluga, rânjeşte prosteşte.

Mătăhălos, cu fruntea îngustă, cu ochi mici, vicleni, cu nas lat deasupra unor buze groase, se gudură în spatele

Tăureştilor. Jocul continuă din ce în ce mai sălbatic.

Stângu Tauru cere rachiu. îl fură pe Pătru cu coada ochiului. Toţi au trecut prin mijloc. Numai el şi Pătru nu. Acum e la rând Andrei. îl prinsese Pavel Lala cu frâul în mână. Frâul ajunge la Stângu. îl croieşte pe

Andrei, cu toată puterea. Trece frâul lui Pătru. Andrei vede. Pătru n-are vreme să treacă frâul mai departe.

Intră la mijloc. Stângu râde încetişor.

— Mărtine, bagă de seamă la ăia de dincolo, şopteşte Piţu. Eu îl ţin de-aproape pe gudurăul ăla de Ianoşel.

— Vai de spinarea lui! îi plăteşte Stângu şi pe Mădălina, şi pe Iconia.

Peste casă trece o pală de vânt. Apoi se porneşte ploaia. Stropii bat geamurile în ropot îndesat. Şuvoaiele de apă curg pe sticlă, iluminate palid de luminări.

Pătru se uită la umbrele jucătorilor, aruncate deasupra patului de nisip, în care zace mortul. Muşchii, încordaţi, îi zbârnâie. Vede umbra scurtă a frâului. Lovitura îl răsuceşte din zbor. Jucătorii rânjesc. Frâul dispare. Viorel Belcotă îl priveşte satisfăcut. O altă lovitură îi despică umărul. Alta îi retează şalele. Ianoşel îşi desface laibărul pe furiş. Îşi desfăşoară de pe mijloc alt frâu, bătut în ţinte de aramă. I-l strecoară Stângului. Pătru e aplecat peste Andrei.

— Dă frâul şi treci la mijloc, mă, gâfâie el.

— Petre, păzeşte, ţipă Ruja.

Pătru se-ntoarce fulgerător. Lovitura îndreptată spre gât îl izbeşte în obraz.

— Tâlharilor!

Ştefan şi Andrei tabără cu pumnii. Stângu îl croieşte cu frâul. Sare Piţu. Sare Mărtin Balaci. Fetele fug chirăind. Ruja se-nfige în chica lui Andrei. Ianoşel o ciupeşte de sâni cu sălbăticie, o smulge şi-o zvârle spre uşă. Piţu apucă un scaun. îl face ţăndări în capul lui

Stângu. Pătru, plin de sânge, fereşte un pumn negru care-i vine în tâmplă, sare peste mort şi se lipeşte de zid. Tauru ăl bătrân e în uşă. Răcneşte ca turbat:

— Afară cu pleava. Afară!

Trăsneşte pe undeva pe-aproape. Pământul huruie înfundat. În lumina albăstruie a trăsnetului se văd şuvoaiele verzi ale ploii. Ianoşel îi întinde lui Stângu bâta ciobănească. Piţu şi Mărtin lovesc cu picioarele. Sar lângă Pătru.

— Voi ăştia, treceţi dincolo, spune Stângu. Lăsaţi-mi-l pe Pătru.

— Laufştit[1]! muge Tauru ăl bătrân.

— Cea' Patrule, Andrei are sâmcea, strigă Văsâlică a lu' Iosim Cerbu, vânătorul.

Andrei se-ntoarce să-l izbească cu dosul labei. Văsâlică se lasă pe vine. Andrei izbeşte în zid. Cade o mână de tencuială. Flăcăiaşul sare lângă Pătru.

— Oameni buni, oameni buni! se-neacă directorul şcolar.

Bărbaţii se-nvălmăşesc. Vor să iasă. Ruja strigă sub gang:

— Săriţi! îl omoară. Săriţi! Unde fugi, Viorele?

Săriţi, mă!

Muierile dau buzna. Domn Paraschiv se strecoară în patru labe sub masă.

— Forverts[2]! comandă Tauru ăl bătrân.

Tăureştii dau năvală. Văsâlică ia doi pumni de nisip din patul mortului şi-l aruncă în ochii atacatorilor.

Duşumeaua bufneşte înfundat sub picioare.

— Ieşiţi de după mort! spune Stângu.

— Am aici iarba-fiarelor, Pătrule! strigă Piţu, apărându-se cu piciorul unui scaun.

Tauru ăl bătrân dă odată cu boata şi-l culcă la pământ pe Mărtin. Omul cade greu, horcăind. Stângu se repede la Pătru. Piţu smuceşte dolama. Trage de pe umăr un pistol automat, cu ţeava retezată. Dă drumul la o rafală scurtă peste capetele Tăureştilor. Andrei şi

Ştefan fug urlând. Tauru ăl bătrân înmărmureşte. Piţu mai trage o rafală în geamuri. Le face ţăndări. Ploaia năvăleşte în casă. Se lasă o linişte cumplită. Luminările pâlpâie speriate. Îşi joacă lumina. Se sting. Se aude ropotul ploii. Foşnetul frunzişului. Gâfâitul oamenilor.

— Dacă mai mişcă unul, ciur îl fac, descălecătoarea voastră de bandiţi! răcneşte Piţu.

— Nu trebuia, Piţule. Îi băteam şi fără automat, spune Pătru ştergându-şi sângele.

---

1 Pas alergător.

2 Corect, în germană : vorwărts — înainte.

Ianoşel se strecoară afară, se trage pe lângă zid, fuge-n grajd şi se ascunde în fân.

— S-a cam zis cu tine, dom primar. Auzi? Mă Stângule, bagă-ţi minţile-n cap, că de nu, ţi le băgăm noi.

Auzi, mă? Ia fă loc. Haide, ieşiţi cu toţi afară!

Perdelele de apă mătură Cracul Lupilor. Furtuna aleargă în jos, spre Dunăre. Fulgerele se pierd în cerul de smoală. Priveghiul s-a spart. Se aud roţile căruţelor scârţâind pe coamă. Înjurăturile oamenilor. Pătru şi

Piţu îl sprijină între ei pe Mărtin Balaci. Simina plânge.

A luat-o Pătru când au ieşit de la Tăureşti. O duce-n leagăn, sub braţ, acoperită cu vestonul. De sus toarnă fără-ncetare. Coborâşul e lunecos. Picioarele pipăie poteca. Sunt uzi. Mahmuri. Stâlciţi.

— Dacă nu lovea întâi ţeava automatului, îmi cântaţi prohodul, îngaimă Mărtin Balaci.

Ceilalţi nu răspund. Coboară cocârjaţi. Lui Pătru îi fuge un picior. Se lasă să cadă pe fund. Ridică cu amândouă mâinile leagănul copilei.

— Anafura!

— Unde eşti, Petre?

— Aici, mă! Nu mai zbiera atât.

— Lăsaţi-mă o clipă, să-mi trag sufletul, geme Mărtin Balaci.

Se sprijină de trunchiul unui nuc. Ploaia răpăie în frunziş. Se aude Topla vuind între maluri.

— Cresc apele. Ţine, Petre, dolama mea. Răceşti.

— Dă-o-n aia de dolamă! Ce faci, Mărtine?

Mărtin oticneşte.

— Vâră, mă, două degete-n gură şi scoate răchia din tine. Îţi spusei să nu bei.

Omul se uşurează în opinteli horcăite.

Haida! Mi s-a mai limpezit capul.

Qrbecăie toţi trei. Simina sughiţă de frig.

— De la Sântă Marie nu mă mai primeşte Bimbi la joagăr, spune Piţu.

— De ce, mă?

— Condica aia.

— Aha!

— Pe mine mă scoase dator vândut. Pe iarnă, n-am un ciur de mălai.

— Frate Mărtine, o luăm amândoi către pustă.

— Cam târziu, Piţule. Pustenii au secerat, mă.

— Găsim noi ceva.

— Nu vă duceţi în nicio pustă, le-o taie Pătru.

Cămaşa i s-a făcut scoarţă. Îi stă lipită pe spate.

Turul pantalonilor e plin de mâzgă. Apa i se scurge în cizme.

— Aţi înlemnit aici în Prislop, de parcă n-aţi trăi în lume.

— Ziceai că vrei să te reangajezi.

— Ce să mă reangajez, mă Piţule? La ce să mă reangajez? Am făcut războiul. Mi-ajunge.

— Ăştia te omoară.

— Ori ei pe mine, ori eu pe ei. Asta-i. Să veniţi mâine seară la mine. Vă spun ce-a zis Amăriuţii.

— Dă-l în mă-sa de jandarm! Ce-are ăsta cu noi?

— Eşti lung şi prost, Mărtine. Asta eşti. Nu fierb toate alea într-o oală.

— M-a bătut în junie. Dă-l în mă-sa!

Ajung în malul Toplei, umflată de viituri. Şuvoiul fierbe între stânci. În întuneric i se vede coama albă crescând din adâncuri. Ploaia îi bate în spate. Le înţeapă cefele cu andrelele reci ale stropilor.

— Halal priveghi! bodogăne Mărtin. Unde dracu’ e puntea aia?

Piţu cercetează malul, frânt de şale.

— Veniţi încoa. Aici, între bolovanii ăştia. Vedeţi, că lunecă.

Pipăie lemnul ud, vâscos, cu vârful opincilor lui enorme. Piere în întuneric. Glasul i se aude ca din pâclă.

— Arcuieşte, mama ei de punte! Numai câte unul.

— Mărtine, poţi?

— Haida, dă-i drumu', Petre. Vezi să nu scapi leagănul. Se duce copila, ca ăla din Biblie.

Pătru trece cu genunchii îndoiţi. Ţine leagănul cu amândouă mâinile. Pipăie fiecare centimetru de punte.

Lemnul abia cioplit, încă verde, arcuieşte uşor, la fiecare pas. Spre mijloc îl încalecă valurile. Apa îi ajunge până la glezne. Şuvoiul îl momeşte la adânc.

— Dă panerul, aude glasul înăbuşit al Piţului.

Mărtin Balaci îi gâfâie în ceafă.

— Întinde automatul, Piţule. Şi tu, Mărtine. Asiguraţi-le, mă.

Pătru apucă ţevile reci. Lanţul viu îşi găseşte echilibrul. Trece puntea peste coama albă care fierbe sub el, prin perdelele grele de ploaie. Urcă în drum.

În faţă se ridică într-o rână umbra neagră a casei lui

Mărtin Balaci. Nu latră niciun câine.

— Noroc cu ţeava automatului! spune Mărtin răsuflând uşurat. Altfel, aleluia!

Pătru îi întinde mâna.

— Mulţam, Mărtine.

— Să-ţi fie de bine.

Omul intră în curte. Alunecă şi înjură gros.

— Mă duc şi eu, spune Piţu.

Îşi caută mâinile. Piţu îl trage spre el.

— Petre!

— Aud.

Un fulger fluorescent se scurge între doi nori. Le luminează o clipă feţele aspre. Şiroinde. Tunetul se sparge în înălţime, răbufnind între munţi.

În bucătărie e cald. Miroase a haine ude. A pereţi încinşi. Mădălina, numai în ciupag şi poate, aşază nişte vreascuri în vatră. Flăcăruile verzi-albăstrii ling bolovanii, se ridică vesele, joacă pe obrajii îmbujoraţi de somn ai femeii. Părul ca mierea, împletit gros, îi cade peste piept, lăsând să se ghicească albul mângâios al cefei. Mama, plinuţă, asudă frecându-l pe spate cu o ştergură de in Din odaie se aude bodogănitul lui

Nică ăl bătrân. Moşul se răsuceşte în aşternut, făcând să trosnească încheieturile patului.

— Priveghi ţi-a lipsit. Nu-ţi ajunse bătaia cu nemţii.

Acu vrei bătaie cu Taurii, harmigule!

— Nu mai hodorogi, moară neferecată! Culcă-te. Şi mâine la joagăr, becherule!

— Bine că te găsişi tu să-i cauţi în coarne, ţarcă tărcată!

— Dormi, n-auzi?

Moşul pufneşte pe nări. Îşi trage pocroviţa în cap. E

mulţumit. De întâlnirea asta dintre Pătru şi Mădălina, se temuse toată ziua. Scoate nasul de sub pocroviţă.

— Lasă-l în pace, muiere. Şi vino, că acu se face ziuă.

— Ţi-e frig la şale? Ai?

Nică o suduie printre dinţi. Aşa e. Muierea îi ţine cald la şale, afurisita!

— Să-ţi iei cojocul, Petre, porunceşte el de sub cergă.

Să dormi în târnaţ. Ţi-am aşternut fân. Tu, babo, vezi şi trage zăvorul…

N-are poftă să se înhăiteze ăştia doi. Mădălina vâră mâna în leagăn, sub scutecele uscate. Degetele, asprite de muncă, mângâie carnea pufoasă. Copila, sătulă, doarme cu mâinile răstignite deasupra capului. Pătru îşi trage cămaşa adusă de maică-sa, îşi ia cojocul pe umeri şi iese în târnaţ. Lipăie până la aşternutul de fân.

Se-ntinde gemând uşor. îl dor locurile lovite cu frâul.

Nici măcar la joc nu-s cinstiţi. De ce i-o fi spus lui

Piţu să nu plece în pustă? Pe unde o umbla acum

Gheorghe Vâlcean? Ăla ar şti să se descurce cu Tăureştii. Cu Bimbi. Cu Goanţă. Zicea să se ducă la Judeţeană. Ce-i aia Judeţeană? Aude picurând stropii de apă de pe crengile părului. Topla toarce şi bolmojeşte.

Nu-l lasă să asculte brotacii şi pitpalacii. Pe undeva, poate sub prag, ţârâie adormitor un greier. Pătru închide ochii. O vede între pleoape pe Mădălina stând chircită lângă vatră, cu rumeneala somnului în obraji. S-a săturat de goarnă. De patul cazon. De dormitorul mirosind a

bradolină şi a efecte. Să ai cuibul tău. Să te aştepte muierea. Să dormi cu ea. îl încinge un dor bărbătesc, puternic. Voica. Nelegiuita! Aici sub părul ăsta îşi făcuseră jurăminte. Cum îi ardeau ochii şi cum i se agăţa de gât! Acum o mozoleşte Scordilă. Trupul de piatră albă, când încins de dogoarea dragostei, când răcoros, trupul pe care el l-a cinstit ca pe-o icoană, se-ntinde lângă Scordilă. Pătru desface cojocul la piept. Aerul rece îl uşurează. Lângă secera lunii străluceşte o stea. Dinspre munte se aude duduit puternic de motor. Pârtia de lumină a farurilor mătură culmea

Broschinului. Se apropie, făcând să se cutremure casa.

N-o simte pe Mădălina decât atunci când îi pipăie cojocul. Femeia i se strecoară alături, caldă, cu ochii lucind, apăsându-l cu şoldurile, strivindu-şi sânii de pieptul lui.

Maşinile cu lemne trec huruind. împut aerul cu miros de benzină arsă. Pătru vede chipul galben, supt de moarte, al lui Gruiţă.

„… Cinsteşte-l, Petre. I-a fost dragă”, îi şoptise în ureche mama răposatului.

„Ah, muiere, căţea!” oftează Pătru.

— Du-te, n-auzi?

Femeia îi gâdilă obrazul cu cosiţa. Îi vorbeşte cu buzele aproape de buzele lui.

— Mă duc. Ca să mă doreşti mai aprig. Ca să mă-ntorc în fiecare noapte.

Îi răsfiră părul printre degete. Vorbele ei miros a floare de fân. A busuioc.

— Îmi arde inima. Sunt singură pe lume şi-mi arde inima. Tu mi-ai aprins inima.

— Să-l cinstim pe mort, Mădălină.

Femeia tresare ca izbită în moalele capului. Geme.

Se ridică buimacă. îmbrăţişează un stâlp al prispei. Îşi culcă tâmpla pe el. Îşi leagănă capul. împietreşte. Stă aşa, ţinând stâlpul în braţe, cercuită de întunericul

argintat al nopţii, până târziu. Când se-aude trâmbiţa cocoşului şi când deasupra munţilor începe să se ţească o boare de lumină lăptoasă.

— Ce frig s-a lăsat! şopteşte Mădălina înfiorându-se.

Apoi, înainte ca Pătru să se poată apăra, se lasă-n genunchi, îi ia mâna, i-o sărută, fuge în casă, neauzită, ca o umbră. Din pământul reavăn al coastelor se ridică spre cerul verzui fuioare subţiri de aburi.

CAPITOLUL III

VOICA

Stâna lui Ilie Jura e aşezată într-o covată, sub Vârful

Dacului. Muntele se numeşte Camăna. De la stână se ridică un plai domol până în gulerul muntelui. De aici în sus – stâncăraie stearpă, jnepeni, şerpi mari, roşii, de stâncă. Pe urmă – o potecă de capre-negre, care se caţără pe nişte schije gigantice de bazalt, în Vârful Dacului. Din Vârful Dacului se vede Sglivărul. Se văd munţii Cernei şi ai Mehedinţiului înălbăstrind sub orizontal adânc, transparent, de vară. Jos, într-o prăpastie verticală vârstată de cenuşiul rocilor, fierbe Camăna. Dincolo de Camăna – dantelăria de granit a văii râului Bel a

Reca. În spatele acestei dantelării sobre, îşi scoate chelia muntele Ţarcu. Mai în fund – Muntele Mic, iar spre nord-est, în pâcla depărtărilor, se ridică solemn, înconjurat de nori, Retezatul. Carpaţii Getici. Înmărmuriţi într-un aer aspru. Rarefiat.

Din spatele stânei, de sub o despicătură de stâncă, izbucneşte gâlgâind un izvor. Se-neacă într-o vană rotundă, căptuşită cu nisip auriu. Se prelinge între nişte pietre de cremene lustruită, învârstate cu dungi portocalii. Trece pe sub iarba-ciutei. Udă lăptuca-oii. Oglindeşte în unda oţelie florile albastre ale clopotuluimânăstiresc. Se prăvale zgomotos la vale, deschizându-şi drum prin codrul de fag, spre albia Camenei. Înserează. Oile coboară de la păşune. Sună tălăngile. Câinii ciobăneşti, mari, flocoşi, plictisiţi, cu ragile pline de cuie la gât, vin alene pe lângă turme, clătinându-şi căpăţânile. Din când în când, se aud glasurile

ciobanilor:

— Nie, oaie! Nie!

— Mă Scordilă, nu mă minţi tu cu căpiala de care vorbeşti? Văd că oile sunt sănătoase… He-he-he! sănătoase tun. Tu nu le vezi?

— Scordilă nu minte, nea Ilie.

— Nu te-o fi minţind pe tine, Voico.

— Pe mine mă minte, nu mă minte, da pe dumneata nici în ruptul capului. L-ai ajutat să se ridice după molima aia care l-a pus la pământ. Nu te uită. Te pomeneşte şi-n rugăciuni.

— He-he-he! în rugăciuni zici… Aşa-i, Scordilă?

— Aşa-i, nea Ilie. Te pomenesc. M-ai făcut baci.

Mi-ai dat o pită. Te pomenesc.

— L-ai împiedicat, mă, pe Suru?

— L-am.

Pe sub pragul de sus al stânei ies fire subţiri de fum.

Se preling prin acoperişul vechi de şindrilă, negru, ştirb pe alocurea, acoperit de muşchi. Se ridică vertical în văzduhul calm. Dinăuntru se aude clinchetul căldărilor şi al vaselor la care trebăluieşte Voica.

— Nea Ilie.

— Zi-i.

— Să punem nişte şindrilă nouă pe stână.

— De ce, mă?

— Ne cam plouă.

— Dă-o dracului de şindrilă, Scordilă! S-a scumpit şindrila. S-au scumpit toate alea, mă. Inflaţie. Ai auzit tu de inflaţie?

— *Entlaţie*? Ei, comedie! N-am auzit.

— He-he-he! Ce să auzi aici, în pustietatea asta?

Multe n-auzi tu, Scordilă.

— Pustietate pentru unii. Pentru mine, stâna, oile, muntele, viaţă, nea Ilie.

— Nu se cunoaşte la dumneata un car de şindrilă, îl scoţi numai în câteva zile, cu crâşma. Ori cu joagărul.

— Taci, Voico. N-auzişi ce spune nea Ilie? A venit

enticilia.

— O fi venit. Să fie sănătoasă! ziceai să stăm în munte până la întâia zăpadă. Cu ce, nea Ilie? Cu flendurile astea după noi?

— Voico!

— Dac-ar fi după tine, Scordilă, un bruş de mălai, o ceapă, o felie de caş şi fluiera. Suntem oameni. Nu ne-ai dat haine de doi ani. La Sântă Maria mare se fac doi ani.

— He-he-he! mai bine te luam eu, Voico. Ştiu că mi-ar fi mers!

— Eu nu ştiu, zău, dacă ţi-ar fi mers.

Ilie Jura stă pe-o buturugă. Ochii mici, căzuţi în fundul capului, o străpung pe Voica, ieşită în prag. Îşi suge buzele subţiri, vinete, până când din gură nu mai rămâne decât un fir retezat de carnea scofâlcită a fălcilor.

— He-he-he!

Îşi clatină capul mic, teşit. Scoate din praşchia de piele o tabachere de tablă. Îşi răsuceşte ţigara. Întinde tabacherea lui Scordilă. Oile coboară behăind moale.

— Dacă v-aş pune la socoteală oile mâncate de lup, mieii, astea moarte de căpială, cum îi zice Scordilă, ar trebui să-mi cumpăraţi voi haine, Voico.

— Aşaaa…

— Aşa. Ştiu eu că le-o mâncat lupu? îmi zvârliţi o miţă mânjită de sânge… Uite-o, nea Ilie. A spart-o colo şi colo”. O iau şi-nghit. Poate n-a spart-o. Poate aţi mâncat-o. Poate aţi vândut-o. He-he-he…

Scordilă nu-şi mai face ţigară. Îi dă tabacherea înapoi, îl priveşte cu nişte ochi verzi, reci, tari. Are treizeci şi cinci de ani. E scund, numai muşchi, lat în spate, negru, păros. Are un gât de taur, frunte lată, nas uşor coroiat. Poartă mustaţă. Neagră. Mătăsoasă. Plete retezate pe ceafa roşie, rasă.

— Nea Ilie, spune el domol. Atât de domol, încât Ilie

Jura tresare. Mi-au murit oile de gălbează. Unora le-au făcut duşmanii farmece. Le-au luat laptele. Mi-ai întins o mână. Nu mă lovi cu cealaltă.

— He-he-he! Am glumit, Scordilă. Ce dracu', mă?!

Nu cunoşti la glumă?

— Nu! Cu cinstea baciului să nu glumeşti, nea Ilie.

— Să cobori nişte brânză. Nişte brânză de aia moaler cum ştii tu să faci. Vin domni mari la negeie. Vreau să-i omenesc.

— Uită-te! Uită-te! strigă Voica.

Iese din întunecimea stingi în înserarea blândă, sub fulguirea de aur a asfinţitului. Are-n trupul înalt, mlădiu, ceva aspru, sfielnic, de fecioară. Poartă ciupag de in Alb. Căzând rotund pe umerii plini. Prins sub brăciră de lână tricoloră, care-i încinge mijlocul subţire.

Peste poalele cârpite ici-colo – cotrânţă neagră. Picioarele – în obiele de lână până la glezne. Opinci.

— Ce-i? icneşte Ilie Jura.

— Căpiala!

Îşi pune mâinile-n şold. Mânecile suflulcate ale ciupagului îi lasă braţele goale. Rotunde. Voinice. Săpate într-o carne albă, pietroasă, cu umbre tainice la încheieturi. Zâmbeşte rău. Ridică sprâncenele negre, aduse până spre tâmple. Sub ochiul drept, în umărul obrazului, are

1. aluniţă. Ochii albaştri sunt reci. Părul negru, scăpat în şuviţe pe frunte, îi dă un aer sălbatic. Buzele, cărnoase, roşii, n-au nimic cald, îmbietor în ele. Zâmbeşte cu dinţi de porţelan. Genele, lungi, întoarse, clipesc des.

O oaie începe să joace. Iese din turmă. Ţopăie pe loc.

Se roteşte pe dreapta. Behăie dureros. Îi urmează alta.

Apoi alta. Zâmbetul femeii se adânceşte. Colţul buzelor

2. se lasă în jos, într-o schismă batjocoritoare. Oile se rotesc ba pe stânga, ba pe dreapta. Îşi scutură capetele.

Rămân blegite. Nemişcate. Iar ţopăie. Iar behăie dureros.

— Acu crezi, nea Ilie? taie glasul Voichii.

Glas adânc, puternic, cu ondulaţii de alt, învăţat să

strige la lup sau să cheme oile din munte în munte.

— Despărţiţi-le, mă, de turmă! tună Scordilă. Asta-i, nea Ilie. A intrat spiriduşul-muntelui în ele. Acu nu le mai scăpăm nici cu farmece, nici cu zeamă slabă de omag. Numa să le retezăm capetele în care stă spiriduşul. Să le aruncăm la câini. Hai, mă! Pregătiţi-vă de muls. Dacă vrei să cobori, cobori, nea Ilie, acu, până mai e lumină pe plai. Într-un ceas, se lasă întunericul.

— Cum rămâne cu alea de montă? întreabă Ilie Jura, privind chiorâş la ciobanii care se silesc să prindă oile căpiate.

— Rămâne cum am vorbit. Le strâng. Le fac alt săivan. Le hrănesc din belşug. Îmi trebuie sare. Am gătat sarea.

— Mai cu milă, Scordilă. Mai cu milă, omule. Şi sarea-i scumpă.

— Dacă vrei miei sănătoşi, nu te tocmi, spune Voica.

Cu astea căpiate ce facem?

Ilie Jura se scarpină sub pălăria pleoştită şi slinoasă.

Ochii mici, plumburii, căzuţi în fundul capului îi joacă de colo-colo.

— Tăiaţi-le.

— Le mâncăm?

— Ba. Coborâţi-le la crâşmă. Poate scot măcar ceva din pagubă. Hai, Scordilă. Adă-mi calul.

Voica se uită la el cu ochi albaştri, reci. Stă cu mâinile-n şold. Buzele roşii, frânte-n jos, parc-ar înjura.

— Maţe-fripte eşti, nea Ilie! Stau ăştia aici sub ploaie şi sub vânturi, îi arde soarele pentru punga dumitale…

— Voico! se aude glasul lui Scordilă, din dosul stânei.

Glas de bas. Glas de baci.

Vine cu calul. Scund. Cu şuviţe de păr negru, arcuite după urechi. Cu ochii verzi, privind aiurea plaiurile poleite de soare. Ilie Jura încalecă. Se uită la bărbatul neguros închis în el, la femeia înaltă, mlădie, pietroasă.

— He-he-he! behăie frecându-şi obrazul neras. Stă în şaua de lemn, adus de spate, şi behăie. Şezi, Scordilă, aici,

şi nu ştii ce-i în lume. S-a întors Pătru. Plutonier.

Plin de decorăţii. A făcut răscoală la priveghi.

Plescăie din limbă. Îşi aţinteşte ochii mici, plumburii, pe Scordilă. Baciul tresare ca lovit la mir. Îşi trage capul între umeri. Ilie Jura o fură cu coada ochiului pe

Voica. Muierea rămâne de piatră. Doar buzele roşii se strâng dureros. Ilie Jura se bucură. A lovit bine.

— He-he-he! Răscoală, nu glumă! Cu automate.

— La care priveghi? întreabă cu glas dogit Scordilă.

— La a lu' Gruiţă a lu' Cristea Tauru. îl uciseră al.

lu' Guga.

— Aha! geme baciul, ca şi când ai lu' Guga l-ar fi ucis pe frate-su.

Ilie Jura mai are o săgeată. O zvârle.

— S-a legat de Mădălina. De Iconia.

— Cine s-a legat?

— Pătru, Scordilă... Are gânduri mari, după câte-am băgat de seamă.

Voica se uită la cer. E înalt. Senin. Plin de lumină.

— E rău de colţ. Vezi cum ai s-o scoţi la capăt.

Dă călcâie. Calul întinde gâtul. O ia la vale, arcuindu-şi spinarea. Râde pentru sine. Oile cu ugerele pline behăie. Sterpele se duc la apă. Peste Vârful Dacului pluteşte o pajură cu aripile cruce.

— Mă Gligore, du-te şi taie căpiatele. Mai încolo.

În dosul stânei. Lae şi Călae, treceţi şi vă spălaţi pe mâini. Trap! Mulgeţi curat. Să nu vă mai văd că mulgeţi în cazanul de aramă. Să ştiţi de la mine că numa-n vadră de lemn se mulge oaia.

Scordilă împarte lucrul din prag. Ciobănaşii dau zor.

Voica agaţă tuciul pe lanţ deasupra vetrei de bolovani.

Aţâţă focul. Femeia se uită o clipă în vatra de jeratic.

Stă chircită lângă foc, ţinându-şi genunchii cu braţele.

S-a-ntors Pătru. Oftează greu. O cuprinde un abur de ameţeală. Copilul. Se albeşte. Îşi muşcă buzele.

— Parc-ai mulge la stâna ta, îi spune lui Scordilă.

Atâta te fărâmi.

— Baciu-i baci. La stâna lui… La stâna altuia… Are o cinste, Voico. O faimă.

— Nu vezi cum îţi plăteşte cinstea Ilie Jura?

— Păcatul lui.

Ionuţ a lu’ Mărtin Balaci, îmbrăcat într-o cămaşă flenduroasă de in îmbibată-n zăr, în izmene cu marginile destrămate, încins cu un capăt de frânghie, dă oile la strungă. Are nouă ani. Seamănă cu maică-sa. Are o hălăciugă cânepie, peste care poartă pălărie veche. E

pistruiat, cu obrajii rumeni. Mărtin n-are ce să-i dea să mănânce. S-a rugat să-l ia la stână. Să-l înveţe la oi.

— Ionuţule, vorbeşte cu oaia, la baciu. Spune-i ce vrei, că oaia te ascultă, săraca.

Copilul îl priveşte zâmbind.

— Da fluieră-mi faci, uico?

— Îţi face urca! Lae, nu trage, mă, de ţâţă, că asta nu-i vădana aia grasă de care întinzi tu. E oaie, Lae.

Uite-aşa se mulge, mă.

Scordilă îşi suflulcă mânecile. Se aşază pe scăunel în gura strungii, vâră vadra sub pântecele oii şi începe să mulgă. Palmele, mari, parcă nici nu ating ugerul plin.

Laptele alb, gros ţâşneşte ritmic, cu un ţistuit sonor.

Oaia închide ochii şi rumegă mulţumită. Celelalte semping. Behăie. Privesc cerul, cu pupilele galbene, somnoroase. Câinii aşteaptă culcaţi lângă stână. Scordilă îşi face de lucru la ţarcuri. Întăreşte un par. Scutură altul. Poartă în inimă un sloi de gheaţă. L-a simţit şi-n glasul Voichii. În ochii ei. Gligoru, cioban vechi, pripăşit în sat într-o vară, înaintea războiului, de la o turmă din Vaideeni, urcă cu hoiturile însângerate ale oilor, ajutat de Sabin, fratele lui Ianoşel, sluga lui Cristea Tauru. Sabin cară miţele. Câinii se bat pe capetele şi pe măruntaiele zvârlite în malul apei. Îşi arată colţii.

Clefăie lacom. Voica iese cu vedrele. Sabin pune barba-n piept. Într-o seară a-nghesuit-o. Băciţa l-a privit în

ochi. L-a întrebat cu glas adânc, încet, fără să clipească:

— Ce vrei, mă Ianoşelule Sabin?

Atât. De atunci îi e frică să i se uite în faţă. Voica se leagănă subţire, mlădie, cu umeri rotunzi. Scordilă

1. se uită pe urme. I s-au uscat buzele. Pe cer se aprind stelele. Undeva peste codru trece o buhă, fâlfâind greu din aripi. Scordilă coboară la izvor. Voica, umbră albă, stă grămădită pe-o lespede, cu picioarele adunate sub ea.

— Voico!

— M-ai înşeluit, Scordilă.

Se aude gâlgâitul vesel al apei. O ţandără de cer înstelat pâlpâie în undele negre. Miroase a umed. A muşchi.

A frunze pocnind de sevă.

— Mi-eşti mai dragă ca viaţa. Ca muntele. Iartă.

Voico, soarele meu!

— Mi-ai călcat legământele în picioare.

— Ardeam fără tine!

— Atunci, ăla din Globurău, care-o jurat că Pătru…

— L-am plătit.

Dincolo de izvor, sub poala pădurii, se opreşte o vulpe. Scordilă îi vede ochii verzi, rotunzi, lucind în întuneric. „A adus-o mirosul de sânge”, gândeşte baciul.

— Mi-ai ars sufletul, Gheorghe.

— Uită! Vine pruncuţu. Am adunat câte ceva.

Ne-ncropim. Trăim. Ca pe-o floare te ţin, Voichiţo!

— Tot traiul ăsta, ridicat pe-o minciună.

— Ai lângă tine unul trecut prin greu, Voico. Pătru?

Cine ştie pe unde şi-a lăsat inima?!

— Taci!

— Ne-aşteaptă păcurarii.

Voica ridică vedrele. Scordilă vrea să i le ia din mâini.

— Fii bărbat. Ia-o înainte.

Cerul se bolteşte senin, jos, smălţat cu stele.

Voica striveşte tăciunii din vatra de bolovani. Îi acoperă cu cenuşă. Îşi scoate cotrânţa. Brăciră. Se-ntinde pe cojocul tras lângă vatra caldă. Are în gură un gust amar.

Focul de afară linge bârnele vechi cu limbi subţiri, însângerate. Oile tăiate, spânzurate în sărcineri, miros a carne crudă.

— Uico, se aude glasul subţire al lui Ionuţ. Asară ai rămas cu povestea lu' Iovan Iorgovan.

— M-aş ruga să mă slobozi pe mine cu oile la vale, baciule, spune Sabin.

— Întâi să-mi povestiţi voi ce-i cu… ăla, când nu înnoptaţi la stână şi vă fură oile. Nici nu-i spusei lu' nea Ilie.

Ciobanii tac. Nu le vine la-ndemână să vorbească de ăla, noaptea. Lae şi Călae, fraţi de sânge şi de sărăcie, au crescut la stâne. Părinţii le-au murit trăsniţi când avea

Lae şase ani şi Călae cinci. Li se văd obrazurile rumenite de pălălaie. Scunzi. Vânoşi. Sărăcia, tutunul şi rachiul i-au îmbătrânit înainte de vreme.

…Într-o seară se jucase cu Uţa şi cu Pătru, poate fusese şi Piţu, sus pe luncă. Săreau Topla din piatră-n piatră. Îi lunecase un picior. Şi-l scrântise. O durea. Nu şi-l mai putea mişca. Era pe-a doua. Pătru – pe-a şasea. June. A luat-o în braţe. Ea şi-a culcat capul pe umărul lui. Gândurile Voichii se destramă. E uscată.

Iască e…

— Eu cred că ăla e-nţeles cu câinii, spune răguşit Gligor.

Îşi clatină capul cât o baniţă. E neras. Nu ştie câţi ani are. Priveşte-n foc cu ochii negri, opaci. Ionuţ se trage lângă Scordilă. Baciul îi pune palma-n creştet.

— Mă Gligore, şi tu, Săbine. Sunteţi păcurari vechi.

— Am crescut la oi, mormăie Gligor dând din capul cât baniţa.

— Dacă mă minţiţi?! Dacă vindeţi oile, vă omor, mă!

Ianoşel Sabin râde sec. E înalt, frumos, cu cămaşa flendurită, neagră de zăr, de fum.

— Cine se atinge de avutul stânei i se uscă mâinile, spune el. Nu scapă, baciule. Nici în gaură de şarpe. Nu mi-s bolând. Vine ăla. Vine el şi aici, nu te teme.

— Dacă vede că nu mai stăm noaptea în plai, vine, întăreşte Gligor. S-a dedulcit.

— De Sântă Maria mare ţinem rea de urs… Ptiu.

Doamne… apără-mă! Scordilă îşi face cruce peste gură.

Se uită cu toţii dincolo de foc, în întuneric. Ionuţ se ghemuiască mai strâns lângă baci. Voica surâde trist. S-a ferit Gheorghe de ăla, şi până la urmă tot i-a spus numele. Nu-i a bună. La foc se face linişte. Gândurile Voichiisencheagă ca o apă tulbure. La horă, cu Pătru a ieşit. Erau amândoi săraci, de striga sărăcia în straiele lor.

— Acu îi musai cu Iovan Iorgovan, se roagă Ionuţ.

Voica se ridică într-un cot. Scordilă stă cu spatele spre stână. Îi vede umerii largi, ceafa, vârfurile piustăţilor luminate de foc, fălcile late, puternice. Femeia îşi pipăie pântecul. Nu se simte nimic. Fătul, pruncul omului de la foc, nu dă încă semn de viaţă.

…Într-o noapte de dragoste, Pătru venise la un Paşti de pe front, voise să aibă un copil de la el. Era o noapte de aprilie, rece, senină. Zăpada sclipea pe Cernevirf.

Pătru îi sărutase sânii. Ea ardea ca o flacără. Şi acum se-nfioară. Pătru a desprins-o binişor de el. I-a mângâiat fruntea. I-a sărutat geana.

— Nu se poate, Voico, i-a spus dragostea ei cu glas înăbuşit. Poate mor. Rămâi vădană fără cununie. Cu un prunc. Eşti săracă. Eşti şi prea tânără…

De atunci n-a mai sărutat-o pe sâni. A ţinut-o în braţe. A dezmierdat-o blând. Duios. Ca unirate. Trăgeau clopotele, Bătea toaca. Cernevârful sclipea ca poleit.

…Sus pe Cerna-n sus.
Mulţi voinici s-au dus.
Şi toţi s-au răpus.
Dar au mai rămas
Un român viteaz, Iovan Iorgovan.
Braţ de buzdugan.
Cu un căluşel
Ca un vulturel.

Doi câini mititei.

Foarte sprintenei…

Glasul de bas al baciului răsună plăcut şi bărbătesc în liniştea profundă a muntelui. Voica-l ascultă cum l-a ascultat şi-n alte nopţi, la alte focuri. Are-n el ceva din însăşi frumuseţea nopţii ăsteia înstelate. Povestea viteazului Iovan Iorgovan cade-n boabele sonore ale versului de baladă. Ionuţ ascultă cu ochii mari, ţinându-şi răsufletul. Gligor îşi ia capul cât baniţa între mâini. Sabin Ianoşel trage fluiera de sub brăcin şi-ngână balada. Focul arde-n noapte ca un ochi de balaur.

În seninul de catifea, ca-n fiecare an în noaptea de

10 august, meteoriţii împânzesc spaţiile celeste cu ploaia lor de aur. Stâna e cufundată în linişte. Ciobanii dorm cu spinările spre vatra focului, înveliţi în cojoace. Sabin

Ianoşel stă pe pântec, cu fălcile proptite-n palme. Priveşte ploaia de stele, crestele întunecate, secera de argint a lunii, peste care trece un abur de nor. Se gândeşte la băciţă, la răceala ei de piatră, la ochii albaştri, care nu-l văd. În întunericul cald al stânei se aude răsufletul liniştit al lui Ionuţ.

— De ce nu dormi, Voico? întreabă Scordilă înăbuşit.

— Mă îneacă gândurile.

Scordilă se trage mai aproape de trupul întins pe cojoc. Razele firave ale lunii se preling prin crăpăturile acoperişului, tăind întunericul cu lame subţiri de lumină.

Cad pe ciupagul alb al Voichii, pe bărbia ei rotundă, cu carnea uşor albăstrie, pe buzele umede, cu colţurile lăsate dureros în jos.

— Mişcă pruncuţu, Voico?

— Nu pune mâna, Gheorghe.

Bărbatul oftează cu obidă.

— Mai bine-i rămâneau oasele pe front.

— Ca să te-ngraşi tu.

— L-ai purtat cu tine, toţi anii ăştia?

— L-am purtat.

— Cu trupul erai aici. Cu sufletul – la el.

— Nu greşeşti.

— Mă laşi?

— Nu ştiu.

— Am lângă mine o moartă. Din noaptea asta am o moartă lângă mine. Da’ nu vreau să mă laşi, Voico! Rămâi lângă mine. Îţi alin durerea. Ţi-o înec în dragoste.

Stăm în munte cu oile, până te-nveţi cu gândul că s-a întors. Am aşteptat atâta până te-ai învăţat cu gândul c-a murit… Am aşteptat să-i faci pomenile. Să-l plângi ca o văduană. Am s-aştept până te-nveţi cu gândul că a înviat.

— Ai inimă bună, Gheorghe. N-aş vrea să te chinui.

— Un să te duci, Voico? Stai aici la munte. Muntele încheagă durerile. Muntele face farmece. Cu izvoarele. Cu plaiurile. Cu soarele.

— Nu pot să te iert, omule. Murise mama. Mă vedeai zobită. Prigonită. Fără altă putere decât palmele astea două. Ai avut inimă să-mplânţi sâmceaua până-n prăsele. Să tocmeşti martor mincinos.

— Ziceai că am inimă bună, Voico.

— Se zbat în tine doi oameni, Gheorghe. Unul ca pita. Altul ca şarpele.

— Scoate-l la lumină pe ăl ca pita. Îţi stă în putere.

Lamele albăstrii de lumină prelinse prin crăpăturile acoperişului urcă pe faţa Voichii. Îi înecă ochii în um –, bră. Îi mângâie sprâncenele. Fruntea. Din codru se aude mieunatul unui mârtan sălbatic. Sufletul Voichii pribegeşte în anii copilăriei. În anii ei de fată m² re. Scordilă aşteaptă răspunsul.

Ta-su îi lăsase oi şi o ipotecă pe casă, la bancă. De la ipoteca aia se trag toate. Banca l-a scos în uliţă. Nu s-a îndurat să vândă oile, pentru casa părintească. S-a gândit că din turmă poate face casă, dar din casă turmă, ba. De atunci a-nceput viaţa lui de oier. În frumuseţea muntelui. Fără alt stăpân decât cerul. Păşunile. Buna lui voie. Şi-a tocmit doi ajutori. A bătut munţii până-n Retezat. Până-n Rusca. Până-n Baia-de-Aramă. Pân’ la Dunăre. Iarna-n

pustă. La Lugoj. La Deta. Prin satele nemţeşti dinspre graniţa sârbească…

Voica tace. A închis ochii. Nu doarme. Se gândeşte la drăguţul ei. O să se potolească…

…Pe urmă a venit gălbează şi l-a sărăcit. A rămas cu câteva oi. De război l-a scăpat Stângu Tauru, pe zece mioare merinos şi un berbec. A doua oară l-a scăpat

Ilie Jura. A intrat baci la el, pe plată, cu cele treizeci de oi care-i mai rămăseseră. De atunci au fost ani buni, slavă Domnului! Lâna a mers tot războiul la preţ bun.

Brânzeturile şi carnea, de asemenea. Acu s-a întors

Pătru de pe front şi-i strică truda, şi liniştea, şi dragostea.

Oile se tulbură. Scordilă se ridică într-un cot. Ascultă. Câinii nu bat. O fi apucat-o pe vruna căpiala. Era un moş în Prislop, din neamul Belcoteştilor, care ştia face vrăji. Lua căpiala cu mâna. Aşa ziceau bătrânii.

Vrăjea din fluieră. Atât de frumos cânta moşul, încât spiriduşul-muntelui, încuibat în capul oii, ieşea prin ureche, asculta, se-nduioşa şi-ncepea să plângă. Când îl auzea moşul plângând în urechea oii, dădea într-un de doi. Spiriduşul-muntelui se-nveselea pe loc, sărea jos, începea să frământe iarba, jucând. Moşul o lua tot cântând spre Camăna. Intra în şuvoi. Spiriduşul se ţinea scai de el. Pe urmă îl luau apele şi-l scoteau la vale.

Spiriduşul nu murea, că de aia era spiriduş; se tot ducea din Camăna în Bela Reca, de aici în Cerna, din

Cerna în Dunăre. Ieşea la mal aproape de marea cea mare. Acolo găsea turmele ălora de prin Poiana. Din

Jina. De la Răşinari. Ale ungurenilor. Flămând, se încuiba în ele. Până au aflat ungurenii de unde le vine pacostea. Atunci a venit unul dintre ei aicea sus, în

Sglivăr, l-a pândit pe moşul Belcoteştilor, l-a văzut scoţând spiriduşul şi l-a ucis.

Aţele de lumină albăstrie s-au mutat pe colţul de piatră al vetrei. Lui Scordilă i se lasă pleoapele. Iarăşi trece un freamăt prin ţarcuri. Deodată, începe să chelălăie

căţeaua tânără. Scordilă îşi cunoaşte toţi câinii după glas. Asta s-a pripăşit la stână, ca Gligor. Se ţine scai de călcâiele Voichii. Pe el nu-l suferă. Căţea de pripas.

Se aud trosnind lănteţii ţarcului. Scordilă tresare. Se ridică şi Voica într-un cot.

— Ăta, şopteşte femeia, apucându-l de umăr.

Scordilă sare-n picioare. Smulge boata de după uşă.

Iese în fugă.

— Lasă-l, Gheorghe! strigă Voica. Un te duci, omule?

Scordilă aleargă la ţarc.

— Săriţi, mă! O tunat ăla, se frământă băciţa.

Caută săcurea sub nărumă. Iese în iarba udă, cu picioarele goale. Ciobanii sar ca arşi. Fac larmă. Sabin apucă o ţandără de brad pusă deoparte pentru focul din zori. O aprinde. Fuge pe urmele baciului. Oile behăie speriate. Ionuţ iese în uşa stânei, ţinându-şi izmenele cu mâna. Luna pogorâtă spre asfinţit scaldă covata stânei în ape tulburi. Se vede umbra gheboşată a ursului, fugind spre pădure cu două oi sub braţe. Câinii i se ţin pe urme, fără să latre, cu coada-ntre picioare.

— Ieşi-i în cale, Săbine, gâfâie baciul. Abate-l, mă, încoace.

Sabin taie covata pieziş. E înalt şi sprinten. Torţa aţâţată de curent arde viu, trosnind. La fiecare trosnitură, leapădă un mănunchi roşu de scântei. Câinii o iau la goană spre creastă, chelălăind. Numai Cerna se repede voiniceşte pe urmele ursului. Îl muşcă de pulpe. Dihania mormăie înciudată. Îi e frică de muşcătură. Nu-i place muşcătura câinelui. Fie ea şi o căţea de şase luni, ca Cerna. Se opreşte pe loc, ţinând oile moarte de spaimă la subsuoară. Repede o labă dinapoi în botul căţelei, care zboară prin aer ca un ghemotoc de lână albă. Ursul, în picioare, cu oile subsuoară, îşi leagănă căpăţâna, mormăie, îşi arată colţii şi albul ochilor. Luna îl bate din faţă, aruncându-i umbra uriaşă peste păşune.

Cerna se scoală. Se învârte ameţită de câteva ori. Se repede din nou. Sabin iese în calea fiarei. Îi vântură torţa

în faţa botului, ridicându-se pe vârfuri. Sâmburele de lumină sclipeşte în ochii ursului. Scordilă îl ajunge.

Cumpăneşte boata. I-o repede în căpăţână. Ferecăturile boatei fulgeră scurt în lumina lăptoasă a lunii. Ursul scoate un răget înăbuşit. Trânteşte oile la pământ, făcându-le zob. O mioară ţigaie, cu picioarele din spate rupte, se târăşte pe cele dinainte. Behăie dureros. Sabin pârleşte gâtul fiarei cu torţa. Se răspândeşte miros împuţit de păr ars. Ursul se răsuceşte pe călcâie. Dă năvală peste Scordilă. Se ridică în toată înălţimea. Mormăie înciudat. Îi curg bale. Îşi leagănă căpăţâna. Scordilă dă s-apuce boata. Ursul îi repede o labă. Trage scurt cu gheara. Îi rupe umărul cămăşii. Zdrenţele se-mbibă de sânge. Durerea îl săgetează în creier. Scordilă vede deasupra lui pieptul uriaş al joavinei. Simte în nări putoarea de fiară. Nu poate decât să-l încleşteze în luptă.

Altfel, ursul îl sfâşie.

— Aruncă-i sâmceaua, Lae! strigă Sabin, izbind cu torţa peste urechea ursului.

Lae zvârle sâmceaua. Scordilă vede oţelul lucind lângă picior. Se apleacă. În clipă, ursul îi sare în spate. îl rostogoleşte la pământ. Scordilă îi încleştează grumazul.

Fiara îi smulge umărul din loc cu ghearele. Rage ca turbată. Gligor o toacă cu boata. O îndârjeşte. Scordilă îi simte în obraz răsufletul puturos. Om şi fiară se rostogolesc la vale.

— Păzea! gâfâie Voica. La o parte, mă!

Ursul vrea să muşte la beregată. Voica răsare lângă el, înaltă, cu săcurea ridicată. Când îi vine bine, izbeşte cu sete. Fierul se-nfige în ţeastă. Un răget care sparge noaptea. Pe urmă se aşterne o linişte de moarte. Scordilă iese de sub urs. Se târăşte în patru labe. Se ridică, bălăngănindu-se. Cerna dă ocol hoitului, mârâind. Din capul spart se prelinge un şuvoi de sânge negru.

— Mă Gligore, ajută-mă să-l duc la stână pe Gheorghe, spune Voica. Voi ăia, trageţi hoitul în dosul stânei, să nu fugă oile.

— Ai văzut, Lae, c-avea dreptate Gligor. Neam să bată câinii, mă!

— Erau vorbiţi cu ăsta, îngână cu glasul uscat Sabin, privind neguros pe urmele băciţei, care-şi ia bărbatul de mijloc şi coboară cu el la stână, ajutată de Gligor.

Vârful Dacului pluteşte în lumina cenuşie a zorilor.

Din valea Camănei se ridică straturi diafane de ceaţă, întunericul se glogozeşte peste codri. În cerul înalt, transparent şi rece, luna nouă hoinăreşte spre asfinţit, suflată cu un strat palid de argint vechi.

Lumina fumurie a zorilor pătrunde pe fereastră. Mama se scoală uşurel. Rămâne în capul oaselor, cu picioarele mici şi dolofane spânzurând peste marginea patului. Nică doarme cu faţa la perete. Sforăie şi bodogăne prin somn. Din patul celălalt se aude răsuflarea adâncă a

Mădălinei. Din când în când scâncetele Siminei. Mama cască. Îşi face cruce peste gură. Mahmureala i se risipeşte. Îşi împleteşte părul şi-l ridică într-un conci în vârful capului, pe urmă rămâne nemişcată şi se gândeşte. Nică le ştie pe ale lui. Pătru? Umblă toată ziulica cu Piţu şi Mărtin Balaci. Pe la joagăre. Pe la codreni, în fundul munţilor. Mădălina stă aici de trei zile.

Stă şi nu vrea să plece nicăieri. Ea trebuie să le dea de mâncare, să-i îmbrace, să-i spele. Mădălina îi ajută. Ieri a cumpărat o gâscă şi zece chile de mălai. E învăţată să trăiască. Ce-are să fie mâine?

Mama se scoală. Trece în cuină în vârful picioarelor.

Scoate jarul de sub cenuşă. Aţâţă focul. Ia un olcuţ cu apă, iese în târnaţ, se spală pe mâini şi pe faţă. Pătru doarme cu cojocul tras peste cap. I se văd tălpile mari, cu călcâiele galbene, bătute de cizmele soldăţeşti.

Astăzi trebuie să stea de vorbă cu Pătru. E copil bun.

Are să-nţeleagă. Mama a ajuns în marginea Toplei. Priveşte casa. Părul. Mesteacănul firav din capătul grădinii. Şi i-a pierdut pe ai ei. A rămas cu sufletul pustiu.

Umbla prin casa din vale, ca o umbră. Pe Nică l-a iubit când era fată. Cânta Nică de plângeau şi pietrele. Îşi

trece mâna peste frunte, ridică din umeri, se-ntoarce.

Pătru, cu mâinile cruce sub cap, îi zâmbeşte.

— Bună dimineaţa, mamă.

Femeia vine lângă el. Îi cercetează fruntea înaltă, nasul uşor adus, tăietura vânătă din bărbie.

— Nu mi-ai spus încă ce faci, Petre. Te-ntorci la armată?

— Ba!

— Lu Nică îi e greu la joagăr.

— De mâine mă duc eu. Poate să rămână acasă.

— Nu-i o socoteală, puiul mamii.

— Aşa zic şi eu.

— N-ai haine pentru la iarnă. Îţi trebuie o dolamă.

Nădragi de cioarec. Să fii în rând cu oamenii. Eşti tânăr.

Te duci la o şezătoare, la ceva…

— Am niscai bani.

— Cu ăia ar trebui să cumpărăm oi.

Pătru se scarpină în creştet. Cască. Ochii de viezure ai mamei zâmbesc.

— A trecut ieri Mărioara lu’ Belcotă. Zicea să te duci

Ia ei la clacă.

— La ce clacă?

— În Nigiugini. La strâns fânul. Ţi-am pregătit haine…

Ce zici? Cumpărăm oi? Dolama şi cioarecul le ţes eu.

Îţi ţes şi de-un laibăr nou. Mi-au rămas de la al meu nişte sfetăre. Nişte cămăşi româneşti de sărbătoare. Un brăcir cu fir de argint.

— Ia dumneata banii!

— Să nu-i spui nimic lu’ tată-tu. Ăsta e-n stare să sară-n grindă că nu-i dai să-şi cumpere cal şi cocie. Mă duc la Teregova. Am un neam. Cumpăr mai lesne.

Se aude plânsul Siminei. Tuşea grea a lui Nică. Casa se-nsufleţeşte. Mădălina se duce la Topla după apă.

Trece cu capul în jos. Dă bună dimineaţa abia auzit.

Nică îşi leagă piciorul de lemn. Bodogăne. Mama

râde.

— Auzi-l. Mă duc să-i pun demâncarea.

Nică iese în târnaţ, ciufulit, cu mustăţile aspre pârlite de ţigară, zbârlite.

— Ce faci, dom plutoner? Tot cu *revoluţia* umbli?

Ai? Ia toarnă-mi să mă spăl. Tu, Mădălino, te-ai lipit de vatra asta, fir-ai să fii de ochioasă.

— Nu mai cotcorozi acolo! Lasă muierea-n pace.

— Nu mai cotcorozi! Aici toţi au cuvânt. Numai gazda căşii n-are.

Nică pufăie în pumnii plini de apă. Roteşte ochii mici, vioi, sub, sprâncenele păroase, ude. Geme şi se vaită.

— Ce facem, Nică? întreabă mama. Ne mutăm în casa mea şi-o vindem pe asta, ori…

Nică tresare ca izbit.

— Ia vezi, Petre, ce vrea bolânda de mamă-ta… N-am auzit eu bine? Un să plec, capră bătrână? La tine-n casă? Ai livadă. Ai viţă. Casă de domn. Cu patru sobe.

Aici îţi pute? Stai tu, că-ţi dau eu mutat.

Se-nroşeşte tot. Îi tremură mustăţile.

— Nu te mai înfoia. Casa asta-i a ta cum sunt eu vlădică. Uitaşi de ipotecă, diavole?

Mădălina alăptează pe marginea patului. Ascultă şi zâmbeşte. Tresare când aude tropotul unor cai şi. clănţănitul bucşelor unei cocii care vine pe drum. De afară răzbeşte un glas gros.

— Prrr, mă!

Nică priveşte holbat caii negri, rotunzi, ţesălaţi, cu crupele lucioase, hamul de piele cu jugul bătut în flori de aramă, cocia cu loitrele de scândură vopsită albastru, împodobită cu izvoade galbene.

— Bună dimineaţa, Nică! spune stăpânul, fără să se clintească din leagăn.

E un bărbat îndesat, cu faţa prelungă, smolită, păzită de o pereche de mustăţi negre, de lotru. Alături stă nevastă-sa, înfofolită în broboadă.

— Dimineaţa bună!

— Spune-i Mădălinei să iasă. Nu te boldi la mine.

Nu ţi-e ruşine, mă coada satului, să-mi ţii fata?!

— Ia leagă-ţi gura! se umflă Nică.

Trage cu coada ochiului la crupele lucii ale cailor, la gâturile încordate, la coamele împletite cu ciucuri roşii de lână şi-nghite-n sec. Mama iese în târnaţ, cu mâinile în şolduri.

— Vorbeşte ca oamenii, spune ea. Tu ce stai acolo ca o momâie înfoiată? Eşti mamă? Dacă erai mamă, n-o lăsai pe drumuri.

— Hai, că răcesc caii. Unde-i cioclendărul de fie-tu?

Pătru, în izmene, cu cămaşa neîncinsă, iese din spatele grajdului. Vine încet până la poartă. Se reazemă de gard. Caută ochii omului din căruţă.

— Mână, spune Pătru liniştit.

— Să porunceşti cui i-ai mai poruncit, Petre. Eu nu-s nici Tauru, să mă spării de automatul tău, nici…

— Mână, n-auzi?

— Spune-i Mădălinei să iasă.

Mădălina vine repede lângă Pătru. Are ciupagul pătat de lapte.

— Ce vrei, tată?

— Ia-ţi fata şi urcă-n cocie.

— Nu vreau. Rămân aici.

— Te-ai… cu ăsta? Ia uită-te la casă. În asta nu mi-aş ţine nici vacile.

— Mână, găzdoniule!

— Lăsaţi-l în drum, spune mama. La ăsta, omenia stă în clisa porcului.

— Vezi, că rămâi cu curu’ gol, Mădălino. Un capăt de aţă nu-ţi dau.

— Vrei să tragi zestrea la tine?

— Am s-o trag. Cu judecată, şi tot te rămân.

Are ochi negri. Nici nu se uită la ai casei. Mădălina pleacă fruntea. Maică-sa îşi scoate obrazul de sub broboada de lână. Are glas moale. Plăcut.

— Hai, fata mamii. N-ai ce sta la uşa ăstora. Abia-şi

(în zilele. Azi îl îngroapă pe Gruiţă. Intră-n rând cu oamenii. Mergi la morţărie cu noi. Stai la slujbă. La anu' te mărită mama. Hai, fata mamii.

Pătru priveşte-n gol. Mădălina îi apucă mâna. Îi caută ochii.

— Petre!

— Nu mă-nsor, Mădălină.

Nică intră în cuină, bodogănind. Mama vine lângă ei.

— Du-te, Mădălină, spune ea. E mai bine pentru toţi.

Dacă te batjocoresc, ştii unde stăm.

— Nu-i purta tu de grijă. Nu tu ai făcut-o.

— Hai, şi-nghite-ţi fierea.

Mama se duce-n grajd. Se aude gâgâitul speriat al gâştei. Mădălina geme înăbuşit.

În lumina transparentă a dimineţii, Voica, trăgând calul după ea, coboară pe sub livezi. Ajunge-n malul Toplei. Îşi scoate opincile. Îşi ridică poalele-n brâu. Poartă cârpa neagră legată sub conci. Mânecile ciupagului, suflulcate gingaş, lasă soarelui braţele până sub cot. Intră în apă. Calul poartă-n spate o blană de urs. Blana îl înveleşte de la gât până peste crupă. Labele, jupuite cu gheare cu tot, atârnă jos, aproape de copite. Voica le ridică în spinarea calului. Băciţa aşteaptă roibul să bea din Topla. Roibul îşi clăteşte gura. Sapă cu copita. Ridică fruntea ţintată. Nechează uşor. Din botul catifelat i se scurg două şuviţe de apă.

— Plecaţi de-aici! strigă Mădălina înecându-se. Plecaţi de-aici! Acu v-a găsit mila şi grija? Nu v-am văzut de la nuntă. Mă descurc. Apoi, cu glas tare, înlănţuindu-l pe Pătru după umăr: Rămân la el. Nu mă bag slugă la voi.

— Aştept până ţi se răceşte partea muierească, spune tatăl. Atunci ai să judeci altfel, iapa dracului!

Mama iese din grajd, cu gâsca sub braţ. Voica trece

Topla. Cu faţa golită de sânge. Cu colţul buzelor tremurând. Ochii mari, albaştri s-au oprit în ochii lui Pătru.

Urcă-n drum. Dă bună dimineaţa.

— Hai să mânci, Petre, spune Mădălina zâmbind.

Voica trece spre casă, legănându-şi uşor mijlocul strâns în brăcin, purtând cu ea ceva din asprimea muntelui.

Se aude scârţâind portiţa la casa Voichii. Mădălina fuge în cuină.

— Ce faci cu ea, Petre? întreabă omul din cocie.

— Li păstrez cinstea, râde Pătru şi-i întoarce spatele.

Omul dă bici. Caii tresar în hamuri. Smucesc căruţa uşoară. Tatăl Mădălinei o-ntoarce în loc, mai s-o răstoarne.

— Mă flendurosule, strigă el strunind bidivii. Să nu crezi, mă nima-n lume, c-ai şi pus mâna pe averea lui

Guga!

Pătru intră în casă. Omul trage câţiva dumnezei, dă bici şi sloboade frâiele. Căruţa se duce zornăind, clănţănind din bucşe, izbind cu cercul de fier al roţilor în pietrele drumului.

— Te ajung din urmă, tată, spune Pătru din odaie.

— Te-mbraci militar?

— Mă-mbrac.

— Iar vii cu *livoluţia*?

— Vedem noi. Spune-i lu' Piţu să-i aducă neapărat şi pe ăia de la joagărul lu' Ilie Jura. Mădălină, fii bună şi dă-mi cizmele.

Mădălina iese în cuină. Verde. Îi tremură mâinile. Ia cizmele. Le şterge cu mâneca.

— Dă-l dracului, ocărăşte Nică. Ce-i tot cauţi în coarne?

Mădălina intră la Pătru. Închide uşa. Mama pune într-o ştergură albă o bucată de mămăligă rece, două ouă, o ceapă şi un bulgăre de sare. Strânge ştergura. O vâră în traista lui Nică.

— Fugi, ţap bătrân, până nu dă Voica de tine, şopteşte ea. Nică, Nică, cum ţi-a fost ţie frică de viaţă! Qum n-ai stat tu cu pieptul în viscol, Nică! Vai de zilele lor.

N-ai văzut-o pe Voica? Ceară. Ce-i în sufletul băiatului… După atâţia ani de urgie…

Nică stă proptit în cârjă, îmbătrânit dintr-odată, cu

ochii mici, verzi, aţintiţi în gol.

— Ni-i scularăm în cap şi pe Guguleşti, oftează el.

Nu ştiu, zău, Magdalieno! Parcă trece un spulber peste casa asta a noastră, de când se-ntoarse Pătru.

— Taci, amărâtule. Îţi ghicesc gândurile.

— Era linişte şi odihnă sub păr, Magdalieno! îmi scoteam ţolul la umbră. Mă-ntindeam. Tu ieşeai cu furca.

Cu fusul. Mă uitam printre frunze la seninul de sus.

Fusul sfârâia. Iancu cloncănea prin voreţ. Uitam de mine.

Uitam de anii ăştia mulţi. Mă dospea căldura şi somnul şi mă visam cu tine, juni, pe sub livezi.

— Taci, Nică, şopteşte mama.

— Dumnezeu să mă ierte pentru gândul ăl rău… Mă duc, Magdalieno.

Nică trece pragul, bocănind cu piciorul de lemn.

Nevasta-l petrece până-n drum. Nică o ia la deal.

Traista de lână albă îi atârnă pe şold. Îşi bâţâie trupul

De sub piciorul de lemn iese o dâră pufoasă de praf.

Femeia îl priveşte până când bătrânul se şterge la un cot al drumului.

Pătru se rade în pridvor. Şi-a pus cizmele. Şi-a suflulcat mânecile cămăşii cazone. Braţele arse de soare mânuie briciul, scurt, cu mişcări precise. Mădălina îi ţine oglinda.

— Pentru ce te bărbiereşti?

— Pentru oameni.

— Mă rog de tine: nu mă zgoni astăzi. Nici mâne.

— Ce faci cu ai tăi?

— 1 încă nu ştiu. Lasă-mă să-mi vin în fire.

Soarele joacă pe lama albăstrie. Mădălina se uită la urma roşie tăiată de brici în spuma săpunului. Pieliţa obrazului rămâne curată. Proaspătă. Se ridică pe vârfuri.

Sărută în fugă obrazul mirosind a săpun. Fuge în spatele girezii de fân. Lui Pătru îi cade mâna. E sleit. Zâmbeşte amar. împlinirea lui de om nu merge mână-n mână cu împlinirea lui de bărbat. Din Broschin alunecă la

vale mireasma ameţitoare de fân uscat, de flori, de livezi.

Ziua străluceşte. Cernevârful pluteşte într-un senin de vis. Pătru îşi săpuneşte faţa. Mama îi pune mâna moale, grăsuţă pe umăr.

— Viaţa îşi are căile ei, Petre… Cine le ştie pe toate?

Cine le poate bate pe toate?

Voica îşi duce calul în grajd. Curtea e pustie. Au năpădit-o buruienile. Scoate afară blana, şaua de lemn, umple scara cu fân. Se-nvârte fără rost. Rămâne proptită de iesle. Până ieri umblase prin lume cu inima îngheţată. Aude glasuri în curtea vecinului. Inima îi sparge pieptul. Unul e glasul lui Pătru. Voica iese în dosul grajdului. Se lipeşte cu spatele de peretele încins, închide ochii. Ascultă cu sângele zvâcnindu-i în tâmple.

— Rămâne cum am vorbit, mamă, spune Pătru. Mâine te poţi duce după oi. Tu nu te duci, Mădălină?

— Nu! Rămân să vă grijesc. Pe urmă, am o treabă cu

Bimbi ăl mic.

— Faceţi cum e mai bine. Plec la joagăr.

— Petre, se roagă Mădălina. Nu-l mai scula şi pe Ilie

Jura. Ăla e ca râsu, Petre. Îţi sare-n beregată când dormi. Taurii lovesc din faţă. Te poţi apăra.

— A venit vremea să nu mai umble nima cu spinarea îndoită. Fii bună şi adă-mi centura.

Se aude uşa culmi scârţâind în balamale. Scâncetul unui copil. Voica îşi trage sufletul ca după un urcuş greu. Broschinul tremură în aburul zilei de august. O

pupăză cu aripile pestriţe trece zburând arcuit peste livada lui Pătru. Fânul răsturnat în brazde se usucă pe coaste. Topla cântă între maluri. Toate sunt aici dintotdeauna. Topla. Culmea Broschinului. Livada. Gorunul vechi. Cuibul berzei. Cerul. Astăzi, acum, nu mai au nici culoare, nici parfum. Sunt uscate. Îndepărtate. Iască sunt toate. Nimic nu-i poate încălzi sufletul. Viaţa rămâne undeva departe, dincolo de pleoapele ei, dincolo de inima ei. Aude paşii apăsaţi ai dragului ei şi strigătul fierbinte, plin de patimă, al Mădălinei.

— Stai, Petre, să-mi iau cârpa. Te petrec până la pod.

— Hai mai iute, Mădălină.

Voica ar vrea să pătrundă în fiecare cuvânt rostit de

Pătru. În fiecare sunet. Să-nţeleagă din ele dac-a uitat-o.

Dac-o duşmăneşte. Dacă-i mai pasă de ea. Rămâne o clipă plecată înainte, albă, cu cosiţa neagră scăpată de sub cârpă, cu pieptul zguduit de suspine înăbuşite. Îşi trece mâna peste frunte. Aleargă în casă. Abia nimereşte să deschidă lacătul. Îi tremură mâinile. O izbeşte mirosul de stătut. De perne neaerisite. Prin obloane pătrund aţe lungi şi străvezii de lumină. În liniştea adâncă a zilei se aude scârţâind portiţa vecinului. Deasupra ferestrei atârnă frunzele păroase ale viţei-de-vie, din care ies trei ciorchini mari, cu boaba neagră, cu pieliţa groasă acoperită de un abur de praf. Pătru trece pe drum. Mădălina îl ţine de mijloc. Voica se trage în umbra odăii. Urmăreşte perechea, cu ochi mari. Îşi muşcă buzele până la sânge. E mai înalt. Mai legat. A

plecat fecioraş. S-a întors bărbat. Hainele militare îl prind de minune. Îi joacă soarele pe pieptul plin de decoraţii. Are o rană albăstruie în bărbie. N-a avut-o când a fost în conced. Poate a stat la spital. O fi ars de durere, şi ea… Ea s-a întins cu Scordilă. L-a întrebat pe

Piţu cum e la război. Pe Mărtin Balaci. Pe Alexa. I-au spus. N-a dormit nopţi. S-a perpelit. A-mbătrânit la gândul că Pătru al ei se târăşte prin nămoale. Stă în zloată.

În zăpadă. Că-l paşte moartea în fiecare clipă. S-a măritat cu Scordilă. Pătru râde. Bărbăteşte. Râsul tremură sub streaşina casei. Mădălina îşi culcă tâmpla pe umărul lui.

Paşii iubitului îi bat în tâmple. Rămâne în întunericul odăii, nemişcată, fără să se gândească la nimic, fără să mai vadă nimic. Voica aude ca-n vis deschizându-se uşa de la tindă. Aerul înviorat face să tremure frunzele de viţă din fereastră.

— Ai văzut, căţea? şuieră Mădălina din prag.

Pândeşti? De ce-ai coborât din munte? Să te pui la pândă?

Voica tresare ca biciuită. Ochii albaştri, goi se-ntunecă. I se fac opaci. Oţelii.

— Nu sudui, muiere. Dacă vii în casa mea, vino omeneşte, altfel…

— Altfel?…

— Ce vrei?

— Să-l laşi pe Pătru!

— Da dacă nu mă lasă el? râde aspru Voica.

— Ascultă, Voico! îmi uciseră bărbatul.

— Ştiu. Nici nu-l îngropară, şi-i sărişi lu' Pătru în aşternut.

— Voiai să-i sări tu?

— Am bărbat.

— Dacă i-am sărit, nu-mi eşti soacră. Nici mamă.

— Să-ţi fie de bine.

— Ce ai de gând?

Voica se-ndreaptă. E cu un cap mai înaltă decât Mădălina. Se apropie de ea, căutându-i ochii cu ochii ei de oţel. Îi tremură genele. Îi tremură colţul buzelor. Îşi arcuieşte sprâncenele codate. Se leagănă uşurel.

— Ascultă ici, Mădălină, spune ea cu glas adânc de alt. Ai intrat peste mine cu ocări. Altă dată să te gândeşti de trei ori.

— Nu-ţi răci gura. Nu mă tem.

— Să nu zici că nu ţi-am spus.

— Răspunde! După ce l-ai lăsat şi l-ai luat pe Scordilă…

— Asta-i treaba mea, Mădălină. Îţi zic. Am bărbat. Am casă. Am cinste.

Glasul Voichii se face şfichi.

— Ai cinste! râde Mădălina.

— Am! Ţi-aş putea spune: să te văd. Al tău e, ori al meu? Nu ştiu, zău, Mădălină, dacă nu cumva junia şi tinereţele noastre petrecute ici n-ar avea mai multă putere decât buzele tale.

— Nu vezi cum îţi tremură durerea-n ochi? în glas?

Ai plânge. I-ai îmbrăţişa genunchii. L-ai ruga să te ierte…

— L-aş ruga. Da’ nu-l rog.

Îşi ridică fruntea. Pe Mădălina o-neacă o umbră de sfială. Ghiceşte-n fruntea boltită a Voichii, în ochii ei sinilii o durere prin care ea n-a trecut. Durerea Voichii e aspră, duioasă, amestecată cu patimă adâncă de muiere neîmplinită în dragoste. Mădălina ştie de unde o poate încolţi primejdia.

— N-am venit la tine să mă rog, Voico! Nu mă tem nici de junia voastră, nici de sprâncenele ălea negre ale tale. De durerea ta mă tem. Dacă ai cinste, cum te făloşeşti, atunci ascunde-ţi durerea.

— Fii fără grijă. N-o strig în drum.

— Asta n-ar fi cine ştie ce. Să n-o strigi sara, la gard. În fâneaţă.

Rămân tăcute. Duşmance. Se privesc cu ochi reci. Se cercetează una pe alta, pe-ndelete. Fără sfială. Voica o vede împlinită, dogorind de patimă, cu părul auriu jucându-i ca o chemare pe gâtul rotund, plin, alb, de muiere care nu lucră în soare. Se gândeştg că are Pătru ce strânge-n braţe. Ce iubi. Mădălina îi ghiceşte gândiirile. Un zâmbet fugar îi trece peste buzele răsfrânte neruşinat. Lacome.

— Ai rămas ca o fată mare, Voico. Nu-ţi prieşte dragostea lu’ Scordilă. Abia ţi se văd şoldurile din poate.

Şi pieptul. Unde să-şi culce drăguţu obrazul? La tine, pieptul ca la capre.

— Sunt aşa cum m-o făcut mama şi nu mi-e ruşine de mine… Coboară glasul. Se apropie de Mădălina. Acu du-te, muiere. Vezi-ţi de dragoste. Nu-mi mai încurca potecile.

— Nu te-nfoia.

— Du-te, Mădălină.

Răsună ceva în glasul Voichii, nespus de rece.

Nespus de tăios.

— Nu mă-ntrebi nimic? Dacă-i sănătos? Dacă n-a venit cu vreo urmă din război? Dacă n-a întrebat de tine?

Voica se face de ceară. O iau fiori reci pe şira spinării. Pe urmă o-neacă o fierbinţeală sleită, care-i usucă cerul gurii.

— Nu.

— Ai inima de piatră, vecino. E sănătos. Câteodată vorbeşte într-aiurea. Face *livoluţie*.

— Du-te.

— Mă duc. Şi-a pus viaţa pentru mine. De două ori şi-a pus-o. O dată-n Ilişova, când a căzut ca din cer, puşcând în ăia, şi m-a scos de sub sâmceaua unuia, altă dată la priveghi, când s-o bătut cu Stângu pe viaţă şi pe moarte. E al meu, Voico. Ne despărţim duşmance.

— Duşmance de moarte, Mădălină!

Mădălina zâmbeşte galeş. Îşi potriveşte firele aurii de păr scăpate de sub cârpa înnodată gingaş sub coc. Iese legănându-şi şoldurile pline. Voica aude portiţa scârţâind în ţâţâni. Rămâne cumplit de singură sub tavanul de grinzi afumate, între pereţii spoiţi, goi, reci şi străini.

Cu ochii albaştri scânteietori de febră şi de emoţie.

Bimbi ăl mic vorbeşte despre exploatarea omului de către om. Pătru se uită la el cum îşi frânge nervos degetele lungi şi străvezii. Adierea din lunca Toplei îi flutură părul blond-roşcat. Din când în când, tuşeşte. Atunci îşi duce batista la gură cu un gest pripit şi înspăimântat. Se uită la ea, zâmbeşte, îşi strânge haina subţire de doc verzui peste pieptul îngust.

— Ia lasă-ne, domnu' Bimbi, cu astea, spune rece

Pavel Lala, fiul morarului. Adică eu, dacă iau uium, exploatez?

Se aud râsete în rândurile muncitorilor de la joagărul lui Ilie Jura, care stau ciorchine pe buşteni. Oameni uscaţi, arşi de soare, în cămăşi, izmene, opinci de cauciuc, încinşi cu brăcin de lână, purtând pălării vechi, desfundate, slinoase.

— Ce rânchezaţi ca armigii? le-o taie Piţu, cocoţat la locul lui din vârful buştenilor.

— Domnu' Bimbi nu *ixploatează*? întreabă cineva.

— Vai de capul tău dacă ajungi să tai un metăr de lemne la el.

Sergiu Bloch se face livid. Zâmbeşte ştirb, blând şi înţelegător. Lui Pătru i se face milă. Ştie că omul ăsta firav, cu fruntea înaltă, senină, pe care cade o rază de soare strecurată prin frunzişul des al arinilor, e cinstit.

— De asta ne-am adunat, mă oameni, spune el. Să givănim. Să ne-nţelegem.

Alături, culcaţi pe traiste, vreo douăzeci de stânjenari.

Unii de la Rusca. Alţii din Prislop. Cu tăişul joagărelot în teci de lemn. Cu săcuri, ceaune, pene de fier. Unii fumează ţigări groase, făcute din hârtie de ziar. Alţii, rezemaţi în coate, îl privesc rece pe Bimbi. Un flăcău, voinic doarme întins pe spate, cu picioarele răşchirate, cu mâinile sub ceafă şi pălăria trasă pe ochi. Sunt angajaţii comunităţii de avere. Urcă la codru, la muncă.

— Ce ai cu demobilizaţii, Petre? întreabă Pavel Lala.

La ce m-ai chemat?

— Aşa-i!

— La ce ne-ai chemat, Petre?

— Avem fân de cosit.

— Vreau să mut oile în Sglivăr.

Demobilizaţii de pe Camăna şi Topla stau în jurul lui

Pavel Lala. Cei din Ohaba şi din centrul satului n-au vrut să vină. Sunt la sălaşe. La fân.

— Lu domnu’ Bimbi îi convine să-i zică din foaie. Stă şi citeşte.

— Lucră alţii pentru el.

— Dacă-i exploatare, îmi cosesc singur fânul. Dacă nu-i, tot singur mi-l cosesc. Asta-i.

Pătru se desface la gaică. Asudă. Vestonul e leoarcă între spete. Cămaşa i se lipeşte de piele.

— V-am chemat să ne sfătuim. Am luptat împreună.

Mulţi or pierit. Noi luptam, mă Pavile, şi alţii ca Tăureştii, ca Ilie Jura…

— Nu-l uita pe Bimbi ăl mare, taie Pavel Lala.

— Şi ăla. Stăteau, mă oameni, acasă şi strângeau cheag din sângele nostru.

— Las, că ştim şi noi.

— Cunoaştem cântecul.

— Spune ce vrei.

Piţu îşi ridică moţul castaniu, căzut pe frunte. Se uită gânditor la gurguiele enorme ale opincilor lui de cauciuc. Scuipă peste capetele ălora de la joagărul lui Ilie

Jura. Se răsteşte la demobilizaţi:

— Lasă vorba-n front, n-auzi?

Oamenii râd. Râde şi Pătru. Nică ăl bătrân mustăceşte.

Îi priveşte cu ochii mici, şireţi. Bocăne din piciorul de lemn până-n spatele şopronului. Se uită să nu-l vadă nimeni. Apoi scoate din sân o ţigară ungurească, adusă de Pătru, învelită în năfrămuţă. O plimbă pe sub nas. O

aprinde. Trage fumul adânc în piept. Aude ca prin vis glasul tăios al Pătrului şi se-ntreabă ce-o fi umblând al cu *livoluţia* asta şi nu se-nsoară cu Mădălina sau cu

Ruja lui Belcotă, despre care-i suflase Magdaliena nişte vorbe cu tâlc.

— Eu zic, mă oameni, că se cuvine să apucăm noi puterea-n satul ăsta, tună Pătru. Să mai rânduim noi porţâia şi corvezile. Să vedem ce fac ăştia cu joagărele, că nu o să rămânem aici în munte ca-n pustie. Asta-i.

La pustă se face reformă agrară. Îi strâng pustenii şi demobilizaţii pe găzdoni şi pe spăhii, de chirăie.

— Vrei să te punem primar?

— Hai, mă, la lucru, că nu ne plăteşte ăsta ziua.

— Ţi se urcară gradele la cap, Petre.

— Al dracu'!

Demobilizaţii pleacă pe drum. Rid şi-njură.

— Credeam…

— Credeai! Numai la biserică să crezi, frăţie.

Piţu fluieră a pagubă. Mărtin Balaci se-ntinde şi cască.

Gârbin râde prosteşte. Strigă pe urmele celor din

drum:

— Pipripiceaspina pivoaspitră – priceasna voastră. O ţigară nu-mi lăsarăţi.

Ana Gârbin, lată-n şale, îi râde lui Pătru cu ochi oblici. Din drum se-ntorc doi bărbaţi. Florea Belcotă ciungul şi unul Iancu Vichente, căruia i-a murit nevasta de oftică când era pe front. I-a lăsat patru copii.

— Mai bine nu stricai priveghiul, păgânule! strigă cineva din grupul adunat în drum.

— E comunist, spune Pavel Lala, strângându-şi praşchia de piele galbenă. A fost cu ăia din Tudor Vladimirescu. L-am mirosit eu.

— Şi ce dacă-i comunist, mă cârlan de-a lu' Maniu?

se stropşeşte un stânjenar scund, gros cât butucul, scărpinându-şi craniul ras, plin de protuberanţe.

Omul se scoală încet. Îşi aşază pălăria. Îşi ridică nădragii, numai flenduri şi petice.

— Ia lasă vorba, nima-n lume, că nu eşti la Rusca, sendârjeşte Pavel Lala. Uitaţi, mă, cu cine vrea Pătru să schimbe lumea.

Demobilizaţii râd. Stânjenarul dă o poruncă.

— Apucaţi săcurile, fraţilor, să le dăm ăstora de cheltuială.

Oamenii se ridică liniştit, apucând cozile lucii. Cineva din drum zvârle o piatră. Piatra trece fâşâind. Cade plescăind în Topla.

— La loc comanda! spune Pătru tăios.

— Să nu facem ce-au făcut partidele politice până acum, spune un om mărunţel, spânatic, cu nişte ochi căprui, veseli, jucând sub arcul circumflex al sprâncenelor.

E îmbrăcat într-o jachetă maro de fresco, lustruită la coate, cu marginea mânecilor roasă, pantalon de doc alburiu, vârât în ciorapi albi de lână. Poartă cămaşă veche, în carouri, ieşită la soare, cu gulerul răsfrânt peste reverul hainei. În despicătura cămăşii i se vede pieptul ars de soare.

— Da' cum să facem, dom învăţător? întrebă ironic

Pavel Lala. Să lăsăm viniturile astea să ne taie cu topoarele, pentru că vrea Pătru a lu’ Nică s-ajungă primar în

Prislop?

— Mă, geme stânjenarul din Rusca.

— Ia tăceţi, dacă dom învăţător vorbeşte! se răţoieşte un demobilizat.

Ion Cătălină din Borlova, neam după mamă cu familia generalului Dragalina, mort în cel dintâi război mondial la apărarea Jiului, venit în Prislop cu câţiva ani înainte de război, comandase pe front, cu grad de locotenent un pluton de infanterie alpină. Căzuse prizonier la sovietici.

Intrase voluntar în divizia Tudor Vladimirescu încă în primele zile de la înfiinţare. Isprăvise războiul cu gradul de maior, cu mai multe ordine româneşti şi sovietice, şi devenise membru al Partidului Comunist Român.

Singurul grad superior din sat. Era venerat şi de cei care făcuseră campania sub ordinele lui, şi de sătenii care neam de neamul lor fuseseră grăniceri ai imperiului austro-ungar. Venise la adunarea demobilizaţilor.

Lucra la judeţeana de partid Severin, şi a doua zi trebuia să se-ntoarcă la sediu. Studiase reacţiile prislopenilor. Îşi dădea seama că totul nu este decât o mişcare spontană, un ecou al celor trăite de oameni în ultimul an, şi urmărea avid felul cum se descurcau aici oamenii aceştia, trăiţi departe de lume, în inima muntelui. Eforturile judeţenei erau concentrate în satele din şesul Lugojului şi al Caransebeşului, pe valea Timişului şi a Cernei. Activiştii de partid răzbătuseră şi-n Prislop, dar abia acum, cu întoarcerea tuturor demobilizaţilor, se creaseră condiţiile unei activităţi susţinute. Se vede că

Bloch este un autodidact în materie de marxism şi că sămânţa aruncată de agitatorii partidului în armată a găsit la Pătru, ţăran sărac, pământul care s-o încolţească. Deocamdată atât.

— Vezi tu, Pavel Lala, spune învăţătorul, cu glas moale, plăcut, ţie îţi vine uşor, mă, să nu te gândeşti la

nimic. Taică-tu a făcut acu-i anul câteva vagoane de mere. Aţi schimbat merele pe cucuruz în Oltenia. Aşa zice lumea.

— Adevărat, spun demobilizaţii.

— Cucuruzul l-ai măcinat. L-ai vândut ăstora. Pe oi.

Pe zile de muncă. Pe băligar. Pe brânză.

— Avem livada din moşi. Pe slujba noastră grănicerească. Ce aveţi cu livada mea?

— Un drac avem, spune Piţu. Moşu n-a fost grănicer?

— Ia tăceţi, mă, odată!

— Ziceţi-i, domn maior.

— Halal maior! râde învăţătorul arătându-şi pantalonii de doc vârâţi în ciorapii albi şi ciupicii de lână cu talpă de cauciuc.

Pătru se destinde. Stânjenarii adună vreascuri. Unul aşază pirostriile. Ăi de la joagărul lui Ilie Jura vin aproape.

— Eu zic să n-alergaţi în vânt. De când sunt acasă, primăria e închisă cu lacăt. Nevastă-mea zice că stă aşa de-o lună.

— Aşa-i, spune Iancu Vichente. Domn Paraschiv intră şi iese pe fereastră. Notarăşul e în conced.

— Strângeţi şi voi o adunare populară, cum fac alţii.

Găsiţi-vă un primar care să nu ţină lacătul nici pe primărie, nici pe inimă.

Se lasă o tăcere grea. Pavel Lala zâmbeşte rău.

— N-o să meargă chiar aşa lesne cu Stângu Tauru.

— Am mai văzut noi ca el, râde Mărtin Balaci.

— Domn maior, spune Pătru. I-am adunat aici ca pe nişte oameni cu care am luptat să curăţăm lumea de hitlerism. Mă, nu vă zglâmboiaţi, că hitlerismul ăsta-i şi

Stângu Tauru, şi…

Se-neacă. Roteşte ochii. Nu prea ştie de unde s-o ia.

— Lasă asta, plutonierule.

— Hai, că te-ncurci în politică.

— Am auzit de contractele alea colective, răbufneşte

Pătru. Nu se cuvine să lucre oamenii la joagăr pe brânci şi să-i plătească cu preţul de la începutul anului, când banul îşi pierde puterea în fiecare zi.

Un freamăt trece prin rândurile celor de la joagăr şi printre stânjenari. Oamenii se adună roată. Strâng rândurile.

— Pe mine să mă iertaţi, mă duc, că am treabă.

Joagăr n-am. Şi nici să lucru la el n-am ajuns.

Pavel Lala îşi ridică pălăria, îşi saltă laibărul de dimie între umeri şi pleacă.

— Haideţi, mă, care mai merge? întreabă Vasile

Ambrozie, fost sergent sanitar. Să trăiţi, domn maior.

Ion Cătălină îşi mijeşte ochii. Se uită la cei care pleacă. Aproape toţi demobilizaţii. Nu rămâne decât

Belcotă ciungul şi Iancu Vichente. Din vale urcă la galop brişcă galbenă a lui Ilie Jura. Caii sunt numai spume. În spatele ei călăreşte şeful postului de jandarmi, cu vâna de bou spânzurând pe lângă cizmă.

Ilie Jura opreşte caii, ridicându-i pe picioarele dinapoi. Armăsarii, negri, au crupele şi grumajii umede. Din brişcă sare sprinten, zornăind din pinteni, căpitanul Victor Ceauşu. Pe cozorocul de lac al caschetei i s-a aşternut un puf subţire de praf. Faţa prelungă, osoasă, perfect rasă, palidă se destinde într-un zâmbet rece. Ochii cenuşii, de oţel, cercetează rapid şi profesional adunarea de la joagăr. Îşi scoate mănuşa din piele de căprioară şi vine cu mâna întinsă spre Ion

Cătălină. Soarele se răsfrânge pe cizmele scurte de bizon, bine lustruite, în paftalele centurii, în cozoroc.

Oamenii fac loc. Mulţi iau poziţia de drepţi. Se aud glasuri.

— Să trăiţi, don căpitan.

— Bună ziua, băieţi. Am onoare să vă salut, domnule

Cătălină.

Bate pintenii cu eleganţă. Salută scurt, cu mâna la vizieră. Se-ntoarce zâmbind spre Ilie Jura.

— Te-ai alarmat de pomană, domnule Ilie Jura, spune el cu glas răspicat. Nu văd niciun agitator în afara legii aici. Domnul Ion Cătălină face parte din judeţeana partidului comunist.

Se-ntoarce. Îşi întâlnesc privirile. Căpitanul – cu ochi opaci, reci, Ion Cătălină – zâmbind cu ochi veseli, sub sprâncenele ridicate în unghi aproape drept.

— Mulţumesc pentru cartea de vizită, spune Ion

Cătălină.

— Cu oameni politici de talia dumneavoastră ne mândrim, răspunde căpitanul.

Se lasă o tăcere grea. Stânjenarii şi oamenii de la joagăr se foiesc pe picioare. Tuşesc. Soarele păleşte pe deasupra luncii. Pătru se uită la Amăriuţii. Plutonierul îl ameninţă cu pumnul. Rânjeşte din şa ca un drac.

— Am o meserie plicticoasă, domnule Cătălină, rupe tăcerea căpitanul. Să m-amestec peste tot.

— Văd.

— Unde-i lege nu-i tocmeală, spune sec Victor

Ceauşu uitându-se la oameni. Ce-i aici? Miting?

— Dacă vreţi…

— În timpul lucrului?

— Se pare că da.

— Nu le faceţi un serviciu prea mare. Cred că patronul o să le oprească din plată.

— Opreşte el şi-aşa, dom căpitan, spune Ilie Brâncuţă, un bărbat înalt, cu umeri largi, dintre oamenii lui

Ilie Jura.

— He-he-he! behăie Ilie Jura de pe capra briştii. Ba o să mă închin la voi! Voi să faceţi miting, şi eu să vi-l plătesc. Deştept mai eşti tu, Brâncuţă!

— Mă rog, mă rog, zâmbeşte rece Victor Ceauşu.

Treaba dumneavoastră. Vă rezolvaţi conflictele de muncă pe calea deschisă de legile democratice ale ţării.

Scopul venirii mele aici este altul. O clipă, domnule

Cătălină, şi mă retrag. S-a întâmplat un atac armat la un priveghi.

— N-a fost atac armat, domnule căpitan.

Pătru ia poziţia.

— Bine că te văd, tinere! Fii drăguţ şi mă urmează,

împreună cu însoţitorii dumitale din seara cu pricina.

Pătru îşi potriveşte centura. Căpitanul salută scurt.

Se-ntoarce pe călcâie. Îşi zornăie pintenii la brişcă. Piţu şi Mărtin Balaci îşi culeg traistele cu demâncare. Mărtin înjură cumplit. Nică ăl bătrân iese ţopăind din spatele şopronului.

— Piuipite pidrăpicipie – uite drăcie! râde tâmp

Gârbin.

Căpitanul Victor Ceauşu se urcă în brişcă. Ia hăţurile din mâna lui Ilie Jura, ordonându-i printre dinţi:

— Domnule Ilie Jura, rămâi aici cu oamenii.

— Don căpitan… se-nvineţeşte Ilie Jura.

— Nicio vorbă!

Îl împinge cu cotul. Ilie Jura se dă jos. Striveşte o înjurătură între măsele.

— Să nu uiţi, Petre, spune tare Ion Cătălină. Deseară te aştept.

Căpitanul Ceauşu îşi pune mănuşa.

— Trap, leilor, trap! comandă Amăriuţii din şa, privindu-i pe cei trei cu ochiul ceacâr.

— Pofteşte lângă mine, domnule plutonier. Pofteşte lângă mine.

Înainte de a se dezmetici Nică, cei trei se urcă în brişcă. Căpitanul smuceşte frâiele. Întoarce brişcă. Dă bici. Armăsarii nechează cu nările răsfrânte. Nică: e scarpină sub pălăria jegoasă.

— Mama lui de armig! boscorodeşte bătrânul. I-am spus să nu facă *revoluţie*.

Ilie Jura se vâră între oameni. E cald. Bondarii bâzâie a somn. Se apropie amiaza. Miroase a trupuri şi a haine încinse.

— Aud, spune Ilie Jura. Vas că dumneata, domnu' învăţător, eşti la comunişti. Păi de ce n-ai spus de la-nceput?

— Sunt, domnule Ilie Jura. Sunt. Uită-te bine la mine.

Vezi, că acu te-nghit, cu nădragi cu tot. Nu vezi cum semăn leit cu anticristul?

Oamenii râd gros.

— Nu mai râdeţi, mă nărozilor, se stropşeşte Ilie

Jura. Până vă dau o bucată de pită, nu râdeţi. Ziceţi mulţam. Şi-acu ce vreţi? Haidaţi, că n-am vreme de pierdut cu voi.

Stânjenarul din Rusca îşi face loc între oameni, întinde mâna noduroasă, apucă mâna învăţătorului, i-o scuturǎ zdravăn, râde vesel, arătându-şi dinţii deşi, strălucitori.

— Noroc, tovarăşule Cătălină! Să trăieşti. Bine că văd şi eu un comunist de-ai noştri în munte! Ai văzut căţeaua de jandarm?

Îşi scoate pălăria. Se scarpină pe craniul ras, alb, care-i stă deasupra feţei smolite ca un fund de farfurie.

Se-ntoarce spre oameni.

— Aţi auzit cum vă porunceşte găzdoniul?

Vorbeşte rar. Aşezat. Potolit. Are ochi verzi. Îşi plimbă privirile pe feţele ascultătorilor.

— Ia lasă vorba, se răţoieşte Ilie Jura.

— Tu să taci, căăă…

Ilie Jura se uită la labele negre ale stânjenarului şi tace. Se uită cu ochii lui mici, căzuţi în fundul capului, la feţele muncitorilor, şi nu le mai cunoaşte. Îl înjură în gând pe căpitan, de toţi dumnezeii.

— Uite care-i socoteala, fraţilor, spune stânjenarul.

Ăia de vorbiră până acum o cam încurcară. La noi la

Rusca s-a organizat Frontul. Plugarilor. S-or organizat şi comuniştii. Eu mi-s comunist. Ce-am făcut noi, bine am făcut. Anu’ ăsta-i secetă de-o să crape sărăcimea de foame. Am organizat un economat pentru stânjenari. Am bătut cu săcurile pe masa comunităţii şi ne-o făcut economat. Aduce pită, unsoare. Nişte făţină. Mai fură. Mai se fac că n-au bani. Batem cu săcurile. Se scapă domnii în nădragi. Asta-i. Am făcut şi sindicat.

— Ce-i aia sindicat?

— Dacă nu ştii, înghite-o.

— Ia nu te fă mai deştept decât eşti! Vorbeşte

omeneşte.

— Să faceţi, mă, sindicatu muncitorilor forestieri.

Cotizaţi. Vi-s unul ca toţi şi toţi ca unul. îl strângeţi pe ăsta de gât. Să vă facă contract colectiv. Să vă plătească după cum umblă banul. Ăsta-i sindicatul. Vă apără drepturile. Da voi ăştia din Prislop vă ţineţi făloşi, mă

Voi vi-s paori cu toţii.

— Nu te lega de noi.

— Zi-i înainte cu sindicatu ăla.

— He-he-he! râde înveselit Ilie Jura. Până faceţi voi sindicat, să nu vă mai prind la mine la joagăr, că vă rup picioarele. Dacă n-oi aduce eu moldoveni la lucru, fir-aţi voi de râs... La iarnă să vă prind la poarta mea!

Învaţă-i, domnu' învăţător, învaţă-i. Să vă dea ăsta rasul în cap de mâncare. Auzi, mă ăla cu capul ca un cap de... Gâfâie. Pe urmă îşi trage sufletul. Cu ai mei din sat, stau de vorbă, spune el moale. Cu voi, ba. Asta-i.

Mă Brâncuţule mă, să te gândeşti că ai fost pe front, şi ai tăi or trăit pe lângă joagărul meu. Şi nu numai ai tăi.

Veniţi la joagăr, să ne înţelegem. Să vii şi dumneata, domn învăţător.

Ilie Jura vorbeşte repede. Soarele arde. Stânjenarii se trag spre ceaunele lor. Aţâţă focurile. Se aude glasul ăluia ras în cap.

— N-au spirit revoluţionar, mă. Asta n-au... Daţi zor, să urcăm la codru. Ne prinde noaptea pe drum.

Ion Cătălină ascultă vorbele bolovănoase ale stânjenarului. Are impresia că tot ce se-ntâmplă aici, seamănă cu un episod dintr-o nouă facere a lumii. Totul e încă amorf, latent, totul pluteşte în aburii fierbinţi ai începutului. Se uită la feţele nedumerite şi neliniştite ale oamenilor. Ridică ochii, atras de silueta firavă rezemată de-un mesteacăn, acolo sus, pe coasta însorită. Trebuie să fie Sergiu Bloch. Băiatul e slăbuţ şi sfios. După ce s-a-nfipt Pavel Lala în el, s-a strecurat în luncă.

— Vii şi dumneata, domn învăţător? îl întreabă Ilie

Jura. Mă-ntorc în sat.

— Nu. Mai rămân cu oamenii, zâmbeşte Ion Cătălină, cu ochii lui căprui, în irisul cărora se ţes firişoare subţiri de aur.

Căpitanul de jandarmi îi trece frâiele. Armăsarii simt mâna nouă. Îşi încordează gâturile. Se avântă într-un trap întins. Ropotitor. Cel din dreapta îşi ţăcăne o copită dinapoi, izbind-o de una dinainte. Pătru trage cu coada ochiului la chipul ofiţerului. Are pungi sub ochi. Cearcăne vinete, mari, până-n umerii obrajilor… Nici ăsta nu-şi trece nopţile în pat, lângă dosul muierii", gândeşte el.

— Ce specialitate ai avut pe front, camaia e întreabă căpitanul, privind aiurea crestele albastru a e munţilor, care tremură în zarea numai aburi.

— Mai multe, domn căpitan.

— Aha!

Victor Ceauşu scoate un portţigaret de piele galbenă, cu margini din duble. îl deschide şi i-l întinde. Pătru ia o ţigară. Amăriuţii îşi trage iapa alături de brişcă. Căpitanul întinde tabacherea celor din spate.

— Să trăiţi, să trăiţi, se gudură Mărtin Balaci.

Apucă o ţigară cu degetele late, care umplu toată tabacherea. Mai ia una, cu podul palmei făcut căuş. Se răstoarnă pe pernele moi ale briştii. Râde mulţumit. Îi dă cu cotul lui Piţu, şoptindu-i:

— Democraţie, Piţule, nu vezi? Altă dată m-ar fi alergat Amăriuţii cu calul.

— Lasă vorba, se pleacă Amăriuţii din şa.

Le vâră pumnul sub nas.

Mărtin Balaci râde bleg.

— E voie de fumat, dom căpitan? întreabă Piţu.

— Fumaţi, băieţi, fumaţi!

Victor Ceauşu îşi scoate cascheta. Îşi şterge frtintea.

cu o batistă albă de mătase. „Şi asta e tot din mătase de paraşută", gândeşte Amăriuţii. Victor Ceauşu îşi pune cascheta pe genunchi. Părul – moale, şaten, pieptănat lins – i se-nfioară. Se-ntoarce spre Pătru.

— Transmisiuni ai făcut?

— Nu, dom’le căpitan.

— Am făcut eu, sare Mărtin Balaci. Am lucrat câteva luni la compania de transmisiuni. Legam firele pe nişte trageri de baraj.

— Cum te cheamă pe tine?

— Să trăiţi, dom căpitan, sunt sergentul Balaci A. Mărtin, contingent 1939.

— Nu mi-ai răspuns, camarade. Dumneata, plutonierul.

— Am fost puşcaş, dom căpitan. Trăgător-ochitor la o companie de mitraliere. Comandant de grupă. Pe urmă, de la Tisa în sus, ajutorul comandantului de pluton. La Budapesta, când ne-au omorât toţi ofiţerii, am comandat şi compania.

Căpitanul îl bate pe umeri.

— Aţi dus-o greu.

Dac-ar fi spus bravo, sau altceva asemănător, Pătru i-ar fi sărit în beregată. Şi aşa se stăpâneşte cu greu. Se zbat în el doi oameni. Unul înţepenit în disciplină, un plutonier provenit din trupă, care şade lângă un căpitan binevoitor, celălalt – un ţăran cu capul cât o baniţă, care s-a făcut de râs în faţa demobilizaţilor, care aleargă după ceva şi nu ştie încă după ce, care i-ar trage ăstuia de-alături câteva labe, să-l pomenească. Parcă nu ştie el cine sunt jandarmii! Ce-au făcut în sate cât au fost ei plecaţi… Ce-au făcut porcii pe frontul de est, când stăteau tupilaţi în spatele liniilor şi…

— Da dumneata? îl întreabă Ceauşu pe Piţu.

— Sergent, comandant de grupă la vânătorii de care, dom căpitan.

— Floarea combatanţilor, spune grav căpitanul. Amăriuţii, dă-mi o companie de flăcăi ca ăştia, şi-ţi răstorn lumea.

Se-ntoarce scurt. Îi priveşte cu ochii cenuşii, pătrunzători, apoi îi ameninţă cu degetul înmănuşat:

— Fără glume, băieţi. Ştiam cine sunteţi. Voiam s-o aflu şi de la voi. Predaţi imediat armamentul. Vi-l iau fără

proces-verbal. Fără cântec. Din respect pentru faptele voastre de arme. Predaţi şi muniţia. Peste ce s-a întâmplat la priveghi, trag cu buretele. Nu vă mai amestecaţi cu golănimea.

Rămâne o clipă tăcut. Se uită la fiecare. Zâmbeşte.

— Respectaţi-vă jurământul militar. Ştiţi ce-nseamnă portul ilegal de armă? Atât am avut să vă spun.

Armăsarii aleargă la trap întins. Roţile, bine strânse în raful de fier, zuruie plăcut pe drumul alb, strălucitor.

Brişcă uşoară, cu arcuri suple, se leagănă moale. Mărtin

Balaci se-ntinde. Îi dă cu cotul lui Piţu. Rânjeşte.

— S-o vezi pe-a mea când m-oi da jos din brişcă…

spune el şi râde gros.

Când ajung aproape de casă, căpitanul îi face semn să oprească. Pătru trage brişcă pe sub gardul Voichii.

Strigă la cai. Îi opreşte sub păr, la umbră.

— Amăriuţii, ordonă căpitanul, du-te dumneata cu cei doi. Se pare că locuiesc prin preajmă. Mie o să-mi ţină de urât plutonierul.

Piţu şi Balaci se aliniază la scara briştii.

— Vă mulţumim, dom căpitan, spune Balaci.

— Mai aveţi alt armament?

— Nu, răspunde Balaci fără să clipească.

Pătru tuşeşte înăbuşit. Caiafa de Balaci mai are un automat cu zece încărcătoare, câteva grenade de mână, iar Piţu – o carabină nemţească şi un pistolet.

— Haide, trap! Am cuvântul vostru de ostaşi că…

— Să trăiţi, dom căpitan. Vă mulţumim. Gata cu puşcăreala.

— Dumneata, vânătorule de care, nu zici nimic?

— Ce-a zis şi ortacul meu, dom căpitan.

— Daţi mâna…

Căpitanul îşi scoate mănuşa. Le întinde mâna. Amăriuţii îşi leagă iapa de spătarul briştii. Pleacă pe urma celor doi, săltându-şi în spate carabina scurtă de cavalerie. Mama iese în drum. Mădălina, rumenă-n obraji, vine la

fântână după apă.

— Nevasta dumitale? întreabă Ceauşu, aruncându-i muierii o privire iute pe sub vizieră.

— Da, răspunde în silă Pătru.

— Petre, pofteşte-l pe dumnealui înăuntru. La ce staţi în arşiţă? Pofteşte-l, Petre.

— Poftiţi, dom căpitan.

— Nu-i rău, plutonierule. Fii drăguţ şi scoate-le dracilor ăstora şleaurile.

Pătru sare jos de pe capră. Scoate şleaurile de piele, cu catarame alămite. Pipăie pielea moale. Le strânge într-o buclă, să nu le calce armăsarii, îi trage de urechi.

Le freacă ochii…

— Îţi plac caii?

— Grozăvie, dom căpitan!

— Ar fi bine să legi iapa majorului în curte. O să iasă scandal.

Mădălina trage apă. Răsuceşte voinicește roata, care scârţâie adormitor. Câteva pete de lumină cad prin frunzişul părului, pe braţele rotunde, pe bărbia arămie a femeii. Pătru surprinde privirea piezişă a căpitanului.

Se-nroşeşte. Mama ţine portiţa deschisă…

În casă e răcoare. Pământul, proaspăt stropit, miroase plăcut. Mama aşterne la repezeală o pocroviţă pe laviţă.

Mădălina aduce un cârceag de apă rece. Mama dă fuga în şpais. Caută sub ştergură. Scoate cu mâini tremurânde un blid de pământ frumos smălţuit, în care Mărioara lu’

Belcotă adusese azi-dimineaţă câţiva faguri.

— Să-i ai pentru Pătru, îi spusese vecina din deal, uitându-se urât la Mădălina. Îi trimite Ruja, de la stupină.

Când intră în odaie, îl aude pe domnul căpitan spunându-i lui Pătru:

— Eşti militar. Nu-i bine să te-amesteci. Vezi-ţi de gospodărie. Se lucrează la tabelele cu împroprietărirea demobilizaţilor. Fostul prefect de Severin, colonelul

Vărzaru, luptă pentru voi. Sunt frecuşuri mari între partidele politice. Unii vor să vă împroprietărească şi pe ăştia de la munte.

— Care, don căpitan?

— Social-democraţii, plutonierule. Nu se ştie ce-o să fie până la urmă. Anglo-americanii fac presiuni mari.

Lucrurile sunt tulburi. Stai acasă. Ai încredere în foştii dumitale comandanţi. Armata stă de veghe. Maiestatea-sa nu şi-a spus încă ultimul cuvânt. Sfatul meu e să nu te laşi amăgit nici de unii, nici de alţii.

Mama pune blidele pe masă. Ia de pe poliţă cele două farfurii de porţelan. Le şterge cu poala. Apucă cu respect cascheta căpitanului, în care şi-a pus mănuşile. O

duce de pe masă pe pat. Pătru ascultă râcâind cu unghia faţa de masă. Vorbele căpitanului îl zgârie la urechi ca nişte bondari. Poate are dreptate. Azi-dimineaţă a-ncurcat-o rău. Şi el, şi Bimbi ăl mic.

— Dragul meu, eu sunt militar ca şi tine. Fac la jandarmi. Mi-au trecut prin mână zeci de politicieni. Ţărăniştii i-au arestat pe liberali. Liberalii – pe ţărănişti.

Amândouă partidele – pe legionari. Toate trei i-au potopit pe comunişti. Acum ieşiră comuniştii din închisori.

Din lagăre. Ăştia or să vrea să se răzbune pe ceilalţi, dacă pun mâna pe putere. O babilonie întreagă.

Vorbeşte obosit, sătul, uitându-se la cele două femei care-l ascultă din prag. Îşi scoate briceagul dintr-un toc de piele de căprioară, în aceeaşi culoare cu mănuşile, împinge cuţitul ştirb deoparte – Pătru îl vede şi se gândeşte că-i scârbă să mănânce cu cuţitul lor – apoi despică un fagure, înfige limba briceagului într-o bucată, pe care cad raze de lumină, poleind-o în aur, şi-o suge cu mare plăcere.

— Ai arme la tine?

— Pistolul de serviciu, domn căpitan.

— Te reangajezi?

— Nu ştiu încă, spune cu îndoială Pătru.

— Dacă ţii neapărat, vino la mine la legiune. Te reangajez la jandarmi. Te-aduc acasă, dacă vrei. Vremurile

sunt tulburi. Avem nevoie de oameni ca tine.

Se-ntoarce spre femei.

— Mai ţineţi-l pe-acasă. Abia a venit, şi-l lăsaţi să umble leandra. Ce-i, nevastă, nu ţi-a fost dor de el? Ai?… Ăsta care tropăie e majorul. Mulţumesc de omenie. Mă duc.

— Mai luaţi, mai luaţi, îl îmbie mama, roşie ca o fată mare de atâta cinste câtă-i făcuse căpitanul şezând la masa lor.

— Mulţumesc. A fost o miere minunată. Ca şi apa adusă de nevastă. Ei, bată-te norocul, plutonierule! Nu ştiam că ai şi-un copil.

Se ridică, se pleacă deasupra leagănului agăţat de grindă cu sfori de cânepă. Gâdilă fetiţa sub guşă cu unghiile tăiate rotund, îşi ia cascheta şi le zâmbeşte.

— Rămâneţi cu bine. Şi… ascultaţi-mă, pentru binele vostru.

Cizmele de bizon scârţâie plăcut. Pintenii zornăie. Muierile îi fac loc, înclinându-se adânc, după obiceiul muntencelor. Pătru, care n-auzise niciun tropăit, îl conduce la brişcă. Se miră când îl vede pe Amăriuţii venind de la Mărtin Balaci cu două automate agăţate pe umăr şi cu încărcătoarele în mână. Ceauşu îşi pune mănuşile, privindu-l cu coada ochiului.

— Am urechi tare bune, plutonierule. Aud tot, să ştii. Urechi bune şi o mână tare, care nu iartă nimic…

S-a schimbat ceva în glasul căpitanului. Cuvintele sunt reci, metalice. Parc-ar tăia. Pătru i se uită-n ochi. Privirea cenuşie a căpitanului se-mplântă în ochii lui negri, neliniştiţi. Pătru o simte umblându-i pe inimă. Se smulge greu din ea. Se duce şi prinde armăsarii. Amăriuţii soseşte lac de apă. Căpitanul se urcă pe capră. Plutonierul trânteşte automatele în fundul briştii.

— Mama lor de demobilizaţi! gâfâie plutonierul, uitându-se chiorâş la Pătru. Pun pariu pe ce vreţi dumneavoastră că ăştia au dosit şi branduri, nu numai automate.

— Lasă-i încet, Amăriuţii. Să trăieşti, plutonierule I Gândeşte-te.

Îi dă mâna. Îşi trage mănuşa. Porneşte armăsarii la galop, şfichiuindu-i sălbatic cu biciul. Pătru se cocârjează de parcă pe el l-ar fi plesnit. Amăriuţii îl ia de braţ.

— Se-mpute aerul, vericule, îi şopteşte. Rău de tot se-mpute.

Oftează. Intră în curte. Îşi dezleagă iapa, care-l miroase cu botul catifelat la subsuori şi-şi freacă capul de umărul lui.

— Dă-mi, mă, un strop de apă, că nu mai pot…

— Mădălină, apă! strigă Pătru.

Mădălina vine cu cârceagul. Cu strachina de faguri.

Plutonierul molfăie bucuros. Îi dă iepei o bucată de fagure. Mama, ieşită-n prag, înghite-n sec.

— Bine-ţi ţii iapa! nu se poate ea stăpâni să nu-i spună.

— Cum putem, mătuşo… Tu, afurisito, ai făcut o groază de larmă, se holbează la Mădălina. Dacă mai faci vreo nefăcută, te-nchid, cât mi-o place mie de mult plutonierul tău. Auzi? Stânga-mpre de aici, c-am o vorbă cu Pătru.

Mădălina se duce chicotind. Amăriuţii îşi vâră capul sub aripa şeii. Strânge chinga. Iapa îl muşcă de umăr.

— Vezi, că am ordin să supraveghez toate adunările politice, spune plutonierul. Azi le-am dat drumul ălora.

Fereşte-te. Mai treci pe la mine… încalecă. Se pleacă în şa. Mă… Tuşeşte uşor. Camarade. Te rog. Respectă legea. Nu ştiu de ce, am eu un simţ de jandarm, te simt ca pe-un frate. Nu călca legea. N-o călca, Petre C. Dragalina, ca să nu stricăm căruţa-n drum… Să fii atent la ce-ţi spun eu. Se-mpute, mă, auzi tu? Se-mpute!

Pătru îi deschide portiţa. Iese-n drum, ţinând iapa de dârlogi.

— Am venit acasă, spune Pătru, sec, uscat. Caut ceva şi nu găsesc. Parcă mi s-a pus o pânză pe ochi.

— Se-mpute. De aia nu găseşti.

Plutonierul-major râde răguşit. Îi întinde mâna. Pleacă la trap viu. Pătru rămâne nemişcat în mijlocul drumului ars de soare. Priveşte spatele jandarmului, carabina fulgerând albăstrui, crupa rotundă a iepei. Mădălina vine lângă el. Îi înlănţuie mijlocul.

— Se uita căpitanul ăla la mine, de mă-neca ruşinea, şopteşte ea. Parcă mă despuia, aşa se uita. Are un glas rău şi mincinos, Petre. Hai în casă. De ce i-ai spus că-ţi sunt nevastă, dacă mă chinui şi mă fierbi şi mă laşi singură? Dacă a intrat la tine, vrea el ceva, că n-a venit d-aficea să se bucure de sărăcia noastră. Hai în casă.

Păleşte soarele, şi tu eşti cu capul gol. Hai să-mi spui ce-ai făcut la joagăr.

Mama pliveşte buruiana crescută în grădină. Stă frântă de şale. Smulge tulpinile mustoase cu rădăcini adânci. Soarele o bate în ceafă. Degetele înverzite îi sunt pline de pământ. Bun copil Pătru a lu' Nică! Seamănă pe ta-su. Cu capul în nori. Are dreptate căpitanul. Să se alipuie pe lângă casă. Ori să se ducă ginere la Belcoteşti, că vine iarna, şi cine nu seamănă n-are ce culege.

Vrejurile de castraveţi îi gâdilă mâinile asprite de muncă. Sub frunzele late, cărnoase, pământul e umed şi cald. Pe poteca dintre straturi trece un şuvoi de furnici. Multe-ar avea oamenii de-nvăţat de la furnicile astea! I-au amorţit umerii. Îi tremură picioarele. Se ridică gemând. Bună ar fi Ruja! Fată frumoasă, sănătoasă, cu avere. I-a ferit Dumnezeu pe Belcoteşti de sfrenţie. Da ce te faci cu Mădălina, care se topeşte după el şi le-a căzut sub streaşină în noaptea aceea cumplită? De când a venit băiatul ăsta, s-a-ntors toată viaţa din cuibul bătrâneţilor ei. Măcar dac-ar fi trăit Niculae.

Bine s-ar mai fi lovit! îşi şterge cu dosul palmei lacrimile care-o podidesc sub gene.

— Am venit să-ţi ajut, şopteşte Mădălina.

— Aici erai?

— Mai de multişor. Ţi-ai adus aminte de-al dumitale?

— Mi-am adus.

Mădălina intră între vrejuri. Începe să plivească.

Mama se uită la mâinile pricepute ale muierii. La ceafa albă, pe care joacă o buclă aurie.

— Câţi ani ai, Mădălină?

— Douăzeci şi unu.

— Eh!

— Viaţă grea, mamă. Îmi pare rău de Pătru că se frige singur şi nu-şi găseşte locul.

— S-a culcat cu tine?

Mădălina se-nroşeşte gotcă. Până şi ceafa i se-nroşeşte. Izbucneşte în plâns. Se trânteşte între vrejuri.

— De ruşine m-am făcut. I-am sărit de gât. Numa că nu l-am dezbrăcat… Şi el – cu gândul la harpia de

Voica.

— Nu te mai gândeşti la Gruiţă?

Femeia icneşte. Spune printre suspine:

— Nu mă gândesc. Nici nu vreau să ştiu c-a fost un Gruiţă pe pământ. Să-l mânce viermii, că n-a făcut decât să-mi poruncească. Şi dragostea la el a fost tot pe porunceală. O vorbă n-am schimbat în doi ani cu el. O vorbă omenească.

Se ridică în mâini, cu lacrimile şiroindu-i pe obraz, în care s-au agăţat câteva fire de pământ.

— Pătru-i alt om. Parcă-i venit din altă lume. Asară, cât am stat pe malul Toplei, mi-a vorbit el de nişte schimbări în sat. Am zis una. M-a ascultat. Ce dacă mi-s muiere? N-am minte? Parcă-mi creştea inima givănind cu el. Nu m-am simţit nici proastă, nici slugă.

Om m-am simţit. Parc-ar fi curs de pe mine un metăr de său. Are inimă. Gruiţă avea oi în loc de inimă.

Livezi.

— Mai taci şi scoal’ de-acolo! Strici vrejurile. Ce-ai de gând?

— Fac ce ţi-am spus, mamă. Scot banii de la Bimbi.

— Să-i dai înapoi. Nu-s banii tăi.

— Nu-i dau. Să crêpe, şi nu-i dau. Ridicăm încă o sobă la casă. Îl iau pe Pătru acolo. îl ascult. îl ajut. Îmi scot

viaţa la lumină.

— Ai să dai banii înapoi, diavoliţo, că altfel…

— Mădălinăăă… Mădălinăăă…

Glasul ascuţit de muiere se-nfige în liniştea caldă a amiazului. Se stinge în creasta Broschinului, într-un ecou moale.

— …dălinăăă… linăăă!

Mădălina îşi şterge obrazul cu poala. Îşi prinde cârpa sub coc. Pătru iese în târnaţ.

— Te strigă văruică-ta Ana, spune el.

Se aud glasuri vesele de muieri. Pătru se duce la gard. Mădălina prinde râsul aţâţător al Iconiei. Coboară poteca. Hâşâie găinile care se scaldă într-o groapă hârşcâită cu ghearele. Ana stă călare pe calul ei alb, de coada căruia e legat Vântu. Calul mic de munte, rotund ca un pepene, o simte. Ridică botul, adulmecă, nechează uşurel, ciulind urechile. Pe sub şaua de lemn are pocroviţa galbenă, cu care-i plăcea ei să coboare duminica la biserică. Pe Mădălina o trec sudorile. Vântu l-a adus pe Gruiţă mort de la Izvorul Lotrilor. Parcă-l vede frânt în două, cu mâinile negre atârnând, cu picioarele bălăngănindu-se, cu cămaşa ridicată peste praşchie. Ana râde, arătându-şi dinţii de aur. Iconia îşi foieşte şoldurile în şa. Călăreşte o iapă sură, rotată, cu un cap mic, nărăvaşă, care vrea s-o muşte de genunchi. Ea îşi fereşte piciorul, poala i se ridică până mai sus de genunchi.

Are o pulpă albă, frumoasă; chicoteşte şi se uită galeş la Pătru.

— Afurisita de iapă! gâfâie Iconia. Vezi-o, Mădălino?

— Ce-i, Ano? întreabă Mădălina.

— Ce-i? Mă mai şi întrebi, diavoliţo! Stai şi te drăgosteşti cu drăguţu, şi noi îţi gătăm bărbatu de înmormântare.

— Îi prieşte, râde Iconia.

— O zis soacră-ta să nu le faci casa de ruşine şi de miru lumii. Socru-tu – la fel. S-o jurat că nu-ţi are treaba dacă vii sus cu noi, te-mbraci şi mergi la morţărie. Îl

îngroapă după amiază.

Mădălina ascultă cu capul în piept. Pătru vine lângă ea. O ia uşor de umăr.

— Du-te, spune el.

— Tu nu vii, Petre? zâmbeşte Iconia. Mi-ai rămas dator de la fântână.

— Fii fără grijă. Mă plătesc.

— Ce face Simina? întreabă Mădălina gâtuit.

— Dă-i acu să sugă. Mă duc eu la Piţu după nişte lapte de capră.

— Las-o. Plec, se hotărăşte Mădălina, privindu-l în lumina ochilor.

Cele două muieri se uită lacome la ei. Mădălina iese-n drum. îl dezleagă pe Vântu. îl bate pe gâtul arcuit, Se saltă-n şa cu uşurinţă.

— Fii fără grijă, spune Pătru. Şi din partea Siminei, şi din partea socrilor.

Mădălina loveşte coastele calului cu călcâiele opincilor, îndreptându-l spre Topla. Trece apa. Opreşte pe buza malului, uitându-se la casa Voichii.

— Haideţi şi lăsaţi-l pe Pătru! strigă ea aspru.

— Vrei să ţi-l ţii numa pentru tine? râde Iconia întorcându-se-n şa.

Ana îi ţine isonul. Trec Topla cu caii alături.

Caii se opresc în mijlocul apei. Scobesc albia cu copitele. Beau cu urechile ciulite. Muierile chicotesc de-ale lor. Mădălina urcă la trap mic pe sub livezile însorite. Pătru se-ntoarce acasă cu capul zumzăind de gânduri.

Voica vede şi aude aproape totul. Ce nu vede şi nu aude, înţelege. Trăieşte ca într-o somnie, grea, după boală. Când o zăreşte pe Mădălina urcând sub livezi, răsuflă. Deschide ferestrele larg. Scoate aşternuturile în geam. Mătură. Trece din când în când prin faţa oglinzii cu ramă de tablă, agăţată-n perete. Îşi potriveşte cârpa.

Se uită la ea cu ochi mari, cercetători. Se vede că are

Pătru ceva, de turbează muierile. Iconia râdea ea, dar xâdea galben şi strepezit. A stat aici după viţă şi le-a

văzut pe amândouă. A auzit-o pe Iconia şoptindu-i Anei:

— Într-o săptămână i-aş soarbe vlaga. Nimic n-ar mai rămâne din el.

Muiere! Cum l-ar soarbe? îi vine în minte Scordilă.

De nimic nu se fereşte mai mult şi nimic nu-i face mai multă scârbă decât dragostea lui. Când vrea s-o mângâie, când îl vede apropiindu-se cu ochii împâcliţi, cu urechile roşii… când o omoară în pat… îşi aduce aminte de noaptea aceea cu Pătru. Se-nfioară. Îşi face cruci. O

crede pe Iconia. Duce calul la apă. I se pare că Pătru a ieşit la gard. Stă pe malul Toplei, cu inima zvâcnind, cu sângele vuindu-i în urechi. Pătru-i la gard; se uită la ea. Iată, în clipa asta are să se-ntoarcă. Are să dea ochi cu el. Calul molfăie apa. S-a săturat, diavolul, şi acum se joacă. Se-ntoarce, pieritǎ de bucurie. La gard nu-i nimeni. Cocoşul lui Nică îşi face vânt din curte, zboară până-n vârful ulucilor, bate din aripi, trâmbiţă scoţându-şi gâtul, apoi sare-n drum. Voica duce calul la grajd. Isprăveşte repede de curăţat casa. Curtea. Se mişcă în neştire. Îşi schimbă cârpa. Se gândeşte că-i musai să se ducă la Năstăsia lu’ Piţu, să vadă ce-i fac găinile, capra. Să se înţeleagă cu ea cât jir să-i aducă din munte. Pentru că-i grijeşte de hoară, Scordilă are să-i dea o noatenă. S-ar putea duce mâine. O vede din târnaţ pe nevasta lui Nică, plivind în grădină. Are să se ducă acum. Urcă prin grădina năpădită de buruieni, în care răzbat la lumină cozile înalte de ceapă de sămânţă şi loazele groase de ludaie, aducându-i aminte de toţi anii copilăriei, când împreună cu Pătru, cu Uţa, cu Piţu băteau grădina asta şi toată coasta Broschinului. Primăvara, ele, fetele, împleteau lanţuri din cozi de păpădie.

Ici la rădăcina gorunului, era o tufă mare de zmeură.

Ea cu Uţa săpaseră mai încolo un strat. Semănaseră…

nu mai ştie ce semănaseră. Pătru era negru şi nepotolit. Se urca după cuiburi. Într-o vară, prinsese o pupăză.

Nici nu mai văzuse pupăză mare, pestriţă şi frumoasă ca pupăza prinsă în copilărie de Pătru.

— Coborâşi din munte, vecină?

Magdaliena lu' Nică îşi apasă mâinile pe şale. În puiul de mustaţă de deasupra buzei îi tremură stropi de sudoare. Şi-n sprâncene. Obrajii, plini, îi dogoresc.

Voica o iubeşte pe vecina asta venită trrziu aici, pe

Topla, cu care a ţesut multe viguri de pânză şi de gânduri, în iernile trecute.

— Coborâi. Cu treburi.

— L-ai văzut? întreabă mama.

— E nevătămat? abia răsuflă Voica.

— Are răni făcute de plumb. I-au trecut. Carnea se vindecă.

— Sufletul nu?

— Tu ce zici, Voico?

— Al meu e numai sânge. Aşa cum a fost Scordilă când l-a luat ăla în braţe.

— Adevărat? L-a luat? A lui era blana?

— A lui.

— Are să vă fie greu aici, gard în gard.

— Nu m-a ocărit?

— O vorbă n-a spus. Ţine-n el. Mocneşte-n el.

— Nu iartă. Şi nici n-are ce ierta. Ni s-au despărţit drumurile… (Ar fi vrut să-i spună mamă, ca şi până acum. Îi e ruşine.) Văd că n-a rămas o clipă singur. Mădălina îl iubeşte.

— Tu nu?

Voica se uită undeva în gol. Mama se cutremură de asprimea femeii ăsteia, până mai ieri împăcată cu soarta, astăzi cu urmele durerii proaspete săpate-n colţul ochilor, în gura frământată, pornită parcă pe batjocură şi sfadă.

— Eu? Eu mi-am călcat legământele. I-am jurat credinţă pe Evanghelie lu' Scordilă. Sufletul meu era al mortului. Ălui viu nu mai am ce-i da, mamă. Mi-s uscată, şi goală, şi sărăcită. Până şi de tinereţele mele mi-s sărăcită acum. Şi de copilăria aia, sărăcuţă, cum *o* fi fost. De tot.

Se uită cu ochii pustii. O ia la deal, dreaptă, înaltă, călcând cu o sfială rece în fânul înalt, în care se leagănă flori de ochiul-boului, margarete palide, flori galbene de arnică, toate îmbălsămând văzduhul cu mirosul lor dospit în soare, pătrunzând-o cu sfârşeală cumplită, grea, amară. Mama priveşte pe urmele Voichii. O vede urcând poteca spre casa lui Piţu şi se simte dintr-odată.

singură, părăsită, ca şi când femeia aceea tânără, frumoasă, nespus de îndurerată, ar fi luat cu ea ceva drag ei, ceva scump – nu ştie încă ce, poate nişte vise despre nepoţi care să zburde aici în livadă, copiii altora, străini, nu copiii lui Niculae al ei, nişte pui de om, străini şi totuşi ai ei, sau poate altceva, o vrajă pe care-o ţese Voica, ceva apropiat şi cald… Grădina arsă de soare s-a lipit de pământ. În clipa aceea vede mama cum s-au ofilit frunzele de fasole, cum s-a uscat floarea de mărar, cât de aproape umblă toamna pe acolo prin spatele culmilor albăstrii care-nchid zarea.

— Voico, Voico, cum îţi veniră soroacele să le plăteşti pe toate! Ia mai tăceţi, diavolilor, că acum apuc mătura. Întreab-o, mă Aurele, pe leică-ta Voica. Are şcoală, şapte clase, nu ca mine. Auzi ce-i trece lui prin cap, diavolul! Câţi metri de maţe are omul în el? îţi dau eu maţe, de nu le poţi duce. Scoate caprele la păscut. Văsâlicăăă, Văsâlică! Dă-te jos din măr, sărăcie ce eşti, că acu mă sui la tine. Du-te cu frati-tu, nesătulule!

Of şi iarăşi of, că m-au zătignit afurisiţii ăştia. Ia nu te mai uita ca o… Doamne iartă-mă, că nimic nu mai poţi lua de la capăt în sărăcia asta de viaţă. Vezi-ţi de bărbat şi calcă-ţi pe inimă. Dă-te cu munca şi uită. Nu te uiţi la el? Nici n-a pus piciorul în sat, şi şi-a agăţat-o pe

Mădălina de gât. Se-ntoarseră de la armată stătuţi ca nişte bici1 de prăsilă. Al meu – ptiu, bătu-l-ar să-l bată! – parcă i-ar fi pus jar sub noadă. Nu-l vezi pe

Alexa Isac? Se huluie casa pe el, muierea – beteagă, şi hăndrălăul s-o-ncurcat cu leoarfa lu’ Gârbin. I-o văzut Mărtin. I-o văzut toţi ăi de la joagăr. Văzui din deal brişcă

lu’ Ilie Jura la poarta lu’ Nică. Al meu, după ce i-a luat drăcia aia, o tuli peste deal la joagăr. Cu asta-mi veni nepricopsitul din război. Cu automat. Asta-i lipsea, Voico! încolo, avea de toate…

Năstăsia lu’ Piţu, negruţă, cu sprâncenele arcuite, micuţă, vorbeşte repede, îşi joacă ochii negri în toate părţile, iar vorbeşte. Stă singură aici sub culmea Broschinului. Abia apucă un suflet de muiere, cu care să se-nţeleagă. Toarce aşezată pe-un scăunel sub cireşul ăl mare din mijlocul curţii. Voica stă rezemată de trunchiul bătrân, văruit, până sub coroană. Toţi pomii, vreo zece, sunt văruiţi. Voica cuprinde în priviri gospodăria Năstăsiei. O-ncearcă o urmă de pizmă. Se simte din fiecare lucru că cei doi sunt una pentru casă, că se iubesc şi că sunt fericiţi aici în singurătatea lor. Albinele şuvoiesc peste acoperişul scund de şindrilă, alergând din fânaţ la stupii aşezaţi în livadă şi de la stupi în fânaţ.

— Atunci, cum rămâne cu jirul, Năstăsie? întreabă

Voica privind pâcla străvezie care-nvăluie creasta munţilor.

— Rămâne pe fenea! Parcă de aia ţi-am luat hoarăle?

Suntem vecini.

Din mărul bătrân, cu coaja crăpată, crescut sub buza culmii, se arată două picioare dolofane, mânjite de zeamă de mure, cu călcâiele negre, nişte nădragi flenduroşi, alcătuiţi din petice roşii puse cap la cap, cu altele tot roşii, decolorate, ieşite la soare, lângă care stau petice verzi, albastre şi galbene. Picioarele dolofane se bălăngăne, parcă ar cerceta înălţimea de la pământ până la ele. Faţa aspră a Voichii se destinde într-un zâmbet cald. Fuge sub măr, apucă copilul de mijloc şi-l ia în braţe. Năstăsia bodogăne înciudată:

— Iar le scoţi coarne diavolilor. Mai bine fă-ţi unul al tău. Leac bun la alean. Te ajută să uiţi dragostele din tinereţe.

Băiatul din braţele Voichii se uită la mamă-sa cu nişte ochi verzi migdalaţi. Are faţa plină de pistrui, nas cât un

nasture şi o hălăciugă de păr cânepiu plină de scaieţi.

— Nu mai cotcodăci atâta, spune el întinzându-i Voichii un măr abia pârguit, mirosind a soare.

Mâna copilului e grăsulie. Murdară. Voica îl strânge la piept, îl sărută lacom pe genele aproape albe, pe obrajii pistruiaţi, pe mâinile dolofane, cu porii îmbibaţi de praf.

— Văsâlică lotrule şi potcaşule şi frumosule, şopteşte

Voica. Când vii la Voica la stână, să-ţi facă uică-tu Scordilă fluieră şi să te-nveţe Mioriţa?

— Dă-l dracului de Scordilă, spune Văsâlică vârându-i mărul între dinţi. Ia muşcă. E dulce.

Voica râde. I se umezesc genele. Dintr-o tufă de zmeură crescută la picioarele spalierului se arată alt băiat, mai mare, la fel de zdrenţăros, la fel de ciufulit şi de pistruiat ca frate-su. Are ochi negri, rotunzi, cu corneea neobişnuit de albă. Se uită grav la Voica. În mână ţine o carte îmbrăcată în ziar.

— Auzi, Aurele, cum îl suduie Văsâlică pe uică-tu

Scordilă?

Băiatul se-nroşeşte. O priveşte pe Voica ca-n vis.

— E canibal.

Voica o pizmuie pe Năstăsia. Pentru că n-au doborât-o greutăţile. Pentru că şi-a văzut de ale ei cât a fost

Piţu la război. Mai trăiseră muierile mobilizaţilor. Cu unul. Cu altul. Năstăsia asta mică şi neagră, neam de bufean sărac cu luciu – o adusese Piţu din cătunul

Topla – răbdase. Îşi crescuse copiii. Îşi îngrijise casa.

Rămăsese frumoasă. Oltenii ăştia, veniţi de peste munţi în vechime, au şapte vieţi. Voica se uită la Năstăsia, care lipăie repede cu tălpile goale pe nisipul greblat din proaspăt, şi se gândeşte la viaţa ei. Atunci, în lunile alea când îl citise la primărie pe ţâdula cu ăi morţi, atunci se arătase partea urâtă din sufletul ei. Atunci îşi înfipsese frica ghearele în inima ei. Când îi bătea noaptea-n geam unul şi altul. Când voise Stângu Tauru s-o-ntindă în primărie şi-l lovise cu călimara între ochi şi strigase de sculase tot satul. Când o strângea Momârlă jandarmul cu

chinga şi dădea peste ea ziua-n nămiaza mare. Acum au rămas toate îngropate în uitare. E muierea lui Scordilă. Are să facă om din Scordilă. Se uită pe urmele copiilor Năstăsiei, îşi pipăie pântecul şi rămâne nemişcată în fân, cu buzele arse, cu ochii pustii. Gândul care-a coborât-o în sat îi roade inima. Nu aude paşii bărbatului care urcă poteca. Îşi aude numai gândurile. Pătru se opreşte în colţul casei.

Se uită lacom la ea. Ţine în mână olcuţul pentru lapte.

Dulăul îl simte. Se scoală greoi. Vine lângă el, gudurându-se bătrâneşte. Se culcă pe spate. Pătru-l scarpină-n neştire cu talpa ţintuită a cizmei.

— Voico! strigă Năstăsia din casă. Vin să guşti nişte miere de tei. Şi să-ţi arăt pânza de-o făcui pentru a-i mei.

Lasă-le dracului de gânduri. Parc-ai fi moartă, aşa stai în fân. Scoal' de-acolo, că te arde soarele. Şi nu te mai gândi la Pătru, că are cine se gândi. Zicea Piţu că se uită Mădălina la el ca la o icoană. I se scurg ochii, neobrăzata!

Năstăsia îşi scoate faţa negruţă peste muşcatele din fereastră. Nu-l vede pe Pătru.

— Scordilă te iubeşte şi-i om de ispravă, şi scoal'

de-acolo, că te arde soarele înainte de negeie. La mine nu se cunoaşte, da ţie-ţi strică obrazul, proasto!

Lui Pătru i se strânge inima. Muierea înaltă, frumoasă, care se ridică din fân, nu e Voica lui purtată-n inimă sub focul războiului, îngropată sub pleoape în timpul marşurilor nesfârşite, visată în nopţile anilor din urmă. Voica rămâne sub ploaia de lumină, privind în zarea munţilor. Pătru îi vede buzele strânse dureros, ochii goi, cosiţa neagră, scăpată de sub cârpa de muiere măritată, înnodată gingaş sub coc, trupul mlădiu, faţa aspră, mâinile ei frumoase, mâinile care-l dezmierdau, mâinile pe care le ştia de-o viaţă, care-mpleteau cununi de păpădie, culegeau mure, îi astupau gura, îi mângâiau obrajii, aspre, calde, duioase, cu degetele lungi, cu podul palmei mirosind a busuioc, vede mâinile dragi ale

Voichii atârnând fără vlagă, o vede stând sleită sub lumina zilei şi-l îneacă o amărăciune grea, o sfârşeală cumplită. Îşi dă seama că e mai aproape de ea decât a fost în tinereţea lor de dragoste, că-nţelege asprimea şi oboseala Voichii ăsteia, că până la ea nu e decât un pas, cum numai un pas e de la privirea deznădăjduită a Voichii până la el. Ştie că Voica se uită la Cernevârful poleit de soare aşa cum s-au uitat amândoi, de când umblau prin fân de mână şi fânul le ajungea la obraz. Femeia întoarce capul. Privirile li se întâlnesc.

Se uită unul la altul, îşi privesc lacom feţele, buzele, ochii; privirile lor sunt parcă fiinţe aparte, atât de limpede îşi citesc gândurile în aceste priviri. Pătru nu se poate stăpâni să n-o întrebe în gând de ce şi-a călcat jurămintele, şi Voica-se-aprinde deodată. Îşi ridică mândră fruntea. Ochii-i devin oţelii. Pătru cunoaşte tăişul şi fulgerele astea, cunoaşte mândria sălbatică a Voichii, se aprinde şi el, o pironeşte batjocoritor, câteva fire de lumină îi cad pe frunte, pe nasul uşor coroiat, pe mustăcioara neagră, mătăsoasă, albăstrindu-i tăietura vânătă din bărbie, punându-i două puncte de foc în ochii negri.

Voica îl ştie pe bărbatul ăsta înalt, cu faţa lată, e frumos cum stă în cămaşa albă, ostăşească, fără guler, fără capelă, numai în cizme, cu mijlocul strâns în curea, dacă e nevasta lui Scordilă, aşa a hotărât atunci şi aşa are să fie, chiar dacă şi-ar arunca inima la câini, mai ales că, şi-a-nhăitat-o pe Mădălina fără să aştepte măcar până schimbă o vorbă cu ea, i-a adus-o sub nas, gard în gard.

— Ce-ai încremenit acolo, Voico? se miră Năstăsia.

— Am văzut un moroni, spune aspru Voica, intrând în casă, fără să se mai uite la Pătru.

Pătru tresare. Zâmbeşte rău, într-un colţ de gură.

Se-ntoarce pe călcâie. Coboară poteca spre casă. Se gândeşte cu amărăciune că sufletul omului e adânc, de necuprins şi de nestăpânit, cum e de adânc, de necuprins şi de nestăpânit cerul ăsta de vară, care se bolteşte deasupra Prislopului.

NEDEIA

Amalia geme şi se vaicără încet. E o seară caldă, plăcuţă. Dinspre codru alunecă o boare răcoroasă, uşor umedă. Elena stă lângă taică-su. Se joacă enervată cu tacâmurile de alpaca. Părul castaniu îi cade în valuri pe umărul drept. A terminat *Mizerabilii*, e impresionată, vrea să se destăinuie şi n-are cui. Amalia pune pe masa aşternută în pridvor două străchini cu supă de găină. Se aşază istovită lângă Ştefan, copilul ei iubit.

— Să-ţi scoată mama? întreabă Amalia privindu-l cu duioşie.

— Aha!

Elena tresare ca pălmuită. Cretinul de frate-su e oribil. Acum are să-nceapă să-nfulece, să plescăie, să grohăie.

— Piept vrei?

— Dă-mi labele, mamă. Ştii că-mi plac labele.

— Stai, Amalie, că nu pocneşte rânza-n el, spune

Goanţă. Se-ntoarseră ai noştri, vii, nevătămaţi. Tu, seminaristule, zi rugăciunea.

— Halal seminarist! Chicoteşte Eva.

— Îi vându pe ai noştri lu’ Amăriuţii, se strâmbă Sida.

— Ia tăceţi! Uită-te la ele! Să vă fi văzut pe voi!

se burzuluieşte Amalia.

— Dă-le dracului, mamă. Ce? L-au salutat ele pe maiestate?

— Aşa-i, râde Sofica lu’ Niculae Guga, rezemându-şi tâmpla de umărul bărbatului. Să vă spună Niculae al meu cum e acolo jos. Şi atunci să vorbiţi.

— „Din somn sculându-mă, mulţumescu-ţi ţie, preasfântă treime”… începe Ştefan pe nas, holbând ochii în tavanul de zid al pridvorului.

Verişoarele lui chicotesc în palme. Ai casei se ridică în picioare. Ion Guga, înalt, spătos, negru, îşi face cruci dese. Goanţă pufăie pe nări, privindu-şi mânios odrasla.

— „Să-ţi cânt întru mărturisirea inimii şi să laud preasfânt numele tău, acum şi pururea şi-n vecii vecilor

amin”… se grăbeşte seminaristul adulmecând aburii ameţitori care ies din strachină.

Coboară ochii pe labele negre de găină. Îşi freacă mâinile, bucuros că i-a ţinut pe toţi în picioare atâta vreme.

— Mare dobitoc eşti, mă Bâzdroc! spune trist Goanţă, aşezându-se. Ai spus rugăciunea de dimineaţă, fir-ai afurisit de seminarist!

Femeile rid. Elena se-nroşeşte până la rădăcina părului. Mesenii ciocnesc olcuţe de rachiu. Goanţă dă drumul la centura de piele care-i încinge burta. Se desface la cămaşă. Stă în capul mesei, avându-şi nevasta şi copiii în stânga şi-n dreapta. Pe laviţa de la perete, lângă Elena, stau fetele lui Ion Guga. Ion Guga, fratele mai mare al Amaliei, văduv de câţiva ani, e aşezat în celălalt capăt al mesei. Între el şi Bâzdroc sunt aşezaţi fraţii săi mai mici, Firu Guga, cel împuşcat în picior de Pătru, spelb, blajin, cu nevastă-sa, Viorica, şi Niculae Guga, fostul jandarm, cu Sofica lui frumoasă, ochioasă şi rea de gură. Îşi scot pe rând străchinile de pământ smălţuite şi-ncep să leorfăie supa. Goanţă îşi trece la răstimpuri degetele unse prin părul roşu, vâlvoi, clipeşte din genele albe, rămâne nemişcat, privind în gol cu ochii lui de gânsac.

— A costat mult? întreabă Niculae, fără să-şi ridice nasul din strachină.

Fălcile puternice mestecă carnea fragedă de găină. E

Îmbrăcat în haine de pădurar, aproape noi. Sofica îşi lipeşte şoldul de el. îl fură cu coada ochiului pe sub gene.

Niculae zâmbeşte, arătându-şi dinţii strălucitori.

— Ne-nţelegem noi, spune Goanţă, sugându-şi dinţii de aur, spre disperarea Elenei.

— Mădălina s-a culcuşit la Pătru, râde Niculae. Crede că scapă.

— Îi avem pe amândoi în mână, spune gros Ion. Îi zobesc cu săcurea. Numai dărăburi îi fac.

— Cred c-ar trebui să ne tragem la codru până se uită, cea’ Ioane. Şi-aşa mă mir cum am scăpat.

— Tu, Firule, eşti ca o muiere. Dacă făceai ce ţi-am spus colo la izvor, azi ne rămânea mai puţin.

— Nu-i uşor, oftează Firu.

— Te doare? întreabă nevastă-sa, Viorica.

— Nu piciorul mă doare, spune Firu. Inima mă doare… împinge strachina deoparte. Eu zic, cea' Ioane, să punem pace cu toată lumea. Nu mai pot să dorm.

La post l-am visat noapte de noapte pe Gruiţă. Cobora pe-o rază de lună, alb, cu sâmceaua între umeri, şi mă-ntreba de ce l-am ucis. Mă-ntreba ce-i face muierea.

Copila. Visul ăsta mă prigoneşte-n fiecare noapte.

— Se scoală ud şi strigă, şopteşte Viorica.

— Te-a băgat în sperieţi Amăriuţii, mă Firule. Nu-i uşor să stai la fum. Nici să rabzi cum ai răbdat tu.

— Nu-i asta, cea' Ioane. E altceva. Nu ştiu ce e, dar e altceva.

Se face linişte. Elena îi priveşte speriată.

— E musai să se ştie că ni-s în averea noastră, spune Goanţă. Tu ce zici, Ioane?

— Îi musai. Firu nu ştie nici ce-a fost la joagăru lu' Bimbi, nici la priveghi, nici după ce umblă Taurii.

— Sunt vremuri când ne ţinem averea şi locurile cu ce putem, Firule. Altfel, ne-ncalecă, mă! Toţi ne-ncalecă.

— O fi, că eşti brigadier şi le ştii pe toate.

— Ce atâta vorbă? râde Niculae Guga. Să nu-mi intre în fân. În livadă. Să nu se bage-n reburile mele la codru.

Nimeni. Că fac moarte. Nu scapă de mâna mea nici copilu' copilului ăluia de mă-nfruntă.

De sub pridvor se aude un râs puternic, bărbătesc.

— Ce vorbeşti, mă Niculae? Da pogan mai eşti tu, mă datu-le de potcă!

Stângu Tauru se strecoară după colţul parmalâcului.

Îi salută scoţându-şi pălăria de fetru albăstriu. De două ceasuri îi pândeşte. S-a strecurat în livadă. Din livadă – în podul cu fân. De la morţărie a venit drept aici. Ştie că nu-l aşteaptă nimeni în ziua înmormântării. Ianoşel a stat patru nopţi ascuns la Frasini. A văzut cum slugile

Gonţeştilor coboară oile în fiecare seară şi le-nchid în săivanele din curte. Cum închid vacile. Porcii. Caii.

Stângu îşi saltă laibărul între umeri. Se reazemă cu coatele de parmalâc. Îi priveşte pe rând, zâmbindu-le cil ochii lui albaştri, senini.

— Nu mişca, Ioane, că te scriu la mir cu sânge proaspăt.

Stă aproape de ei, înalt, puternic, zâmbitor. Îşi plimbă privirea pe buzele şi piepturile muierilor. Supa se sleieşte. Se lasă o tăcere de moarte. În tăcerea asta se aud vag tălăngile turmelor şi glasurile ciobanilor. Buzele roşii, cărnoase ale primarului tresar.

— De asta ai venit, Stângule? întreabă încetişor Ion Guga.

— Ghicişi, Ioane… Ce zici, don brigader Goanţă?

Goanţă îşi dă ochii de gânsac peste cap. Răsuflă greu.

Pe faţa puhavă îi ies stropi galbeni de sudoare năclăită.

— Astea-s apucături de primar? întreabă el, gâtuit de frică.

Stângu întinde palma. îl bate pe umăr.

— Apucături de primar zici? Ştiu şi eu?! Ce-aţi înlemnit, mă oameni, aşa? Hai, mâncaţi. Mâncaţi, n-auziţi? Mâncaţi, mă, când vă poruncesc!

Glasul primarului coboară. Mesenii se trezesc ca din vis.

— Mâncaţi, dacă ne roagă don primar, spune Ion Guga, căutându-i ochii.

Cei doi bărbaţi se-nfruntă din priviri. Guga îşi mozoleşte cu mâna mare, neagră, obrazul neras. Începe să soarbă din strachină. A văzut ţeava albăstrie a pistolului. îl cunoaşte pe Stângu. I-a luat ca din oală. Nu se poate face nimic. Niculae Guga îl simte pe Tauru în ceafă. Scrâşneşte neputincios în măsele.

— Mă Bâzdroc: se roagă Stângu Tauru. Du-te tu şi deschide porţile, mă. Vin oile şi n-are cine le deschide.

Bâzdroc tremură din toate încheieturile. Glasul

primarului îi vârâ-n oase. O spaimă cumplită. Numai Bâzdrog şi animalele simt spaima asta de moarte când vorbeşte

Stângu Tauru. Elena priveşte ca halucinată. Nu-şi dă seama ce se-ntâmplă. Se scoală, îşi aruncă pştul lung, mătăsos pe spate cu un gest scurt al capului, coboară în curte şi descuie poarta de lemn, întărită cu bare groase de stejar. În clipa când răsuceşte cheia în broasca masivă, poarta e împinsă brutal, gata s-o răstoarne. Intră călare, plecându-se în şa, Ştefan Tauru. Sare jos, lasă calul slobod, scoate zăvoarele, dă porţile mari de perete, făcând loc Taurului ăl bătrân, cu tot neamul. Tăureştii se adună călări în mijlocul curţii. Stau pe caii lor de munte, în şeile de lemn, înalţi, neguroşi, bolovănoşi, cumpănindu-şi peste oblânc boatele din rădăcină de stejar afumată. Sunt îmbrăcaţi pentru urcat în munte. Cu cojoacele pe umeri. Cu opincile-nfipte în scările de lemn.

— Care-mi ucise nepotu, Stângule? muge Tauru ăl bătrân.

— Ăştia.

— Mai trăiesc?

— Îi lăsăm să trăiască, tată. Auziţi, mă? Vă lăsăm să trăiţi. Goanţă, ziceai că sunt, vremuri când ne ţinem averea cu ce putem. Altfel, ne-ncalecă. Toţi ne-ncalecă.

— Stângule, nu le ţine predici. Scoate şi pune foc la stoguri.

Amalia scoate un ţipăt ascuţit, bate aerul cu mâinile şi se prăbuşeşte pe pardoseala, de cărămidă a pridvorului. Goanţă geme înăbuşit. Îşi strânge neputincios degetele scurte, grase, clipeşte prosteşte din genele albe, împinge scaunul şi se lasă lângă nevastă-sa. Îi ia capul pe genunchi. O strigă ascuţit, nefiresc de subţire.

— Amalie! Amalie!

Stângu râde.

— Nici foc nu-i pun, tată. Auzi, Ioane? Nu vă pun, mă, foc! Să te gândeşti de ce nu vă pun foc. De ce nu vă suflu-n lumină. După ce, te-oi gândi bine, să vii la mine la primărie

şi să-mi spui ce crezi tu despre asta.

— Dacă nu faci aşa, te omor cu boata, spune Tauru ăl. bătrân din şa.: „e…

Turmele se aud behăind. Dinspre culme vine un răbufnet de aer mirosind puternic a oaie. Tăureştii adulmecă mirosul cu nările răsfrânte. Îl adulmecă şi Guguleştii. Se foiesc pe locurile lor. Ochii lui Ion, negri, aruncă scântei.

— Şezi cu binele, Ioane, îşi coboară glasul Stângu Tauru.

Se-ntunecă. Pe porţile deschise intră câinii, oile, măgarii şi ciobanii. Tăureştii înconjoară turmele călare.

— Aprindeţi lămpaşele! porunceşte Tauru ăl bătrân. Mă voi păcurarii ăştia, la grajd! Haide! Laufştit!

Îl atinge pe unul dintre ciobanii lui Goanţă cu boata.

Omul cade-n genunchi. Se târăşte la grajd pe patru labe, gemând. Tăureştii îşi scot lămpaşele de sub cojoace. Le aprind. Andrei şi Ştefan, feciorii Stângului, îşi reped caii în poartă. Oile behăie speriate. Câinii se trag cu coada-ntre picioare pe sub girezile cu fân.

— Cristeo, intră ici… Intră, mă, n-auzi? Câte ziceai că luăm, Stângule?

— Două sute, tată.

— De-aici, mă, pot fi două sute, spune bătrânul preţuind din ochi spinările oilor.

Intră cu calul în turmă. Începe să lucreze cu boata.

El dintr-o parte, Cristea din cealaltă. Turma se desparte în două. Ştefan şi Andrei numără în poartă oile, care ies behăind jalnic.

— De ce nu le iei pe toate, Stângule? scrâşneşte Ion Guga.

— Ia-le pe toate, spune şi Niculae. Să ştim pe ce ne batem.

— Sunteţi proşti, mă. Ca noaptea. Oile vi le luăm pentru banii furaţi. Pentru pomana şi înmormântarea lu’ Gruiţă.

— N-am furat niciun ban, sare Ion, cu ochii

scânteind.

Bate în masă cu labele, de sar blidele.

— Ştiu şi eu?… N-oţi fi furat. Dar aţi vrut să furaţi, îi totuna. Pentru viaţa lu’ Gruiţă nu vă luăm încă nimic.

Auzi, Ioane? Am zis, încă!

Amalia se ridică năucă. Intră în casă sprijinită de

Goanţă. Muierile suspină înfundat. Bâzdroc înfulecă din găină. Pe nevăzute. Se-neacă. Tuşeşte. Se aud oile. Glasurile groase ale Tăureştilor. Glasurile feciorilor care numără în poartă. Stângu urcă pe prispă. Se aşază în locul lui Goanţă. Pune pistolul pe masă. Îşi reazemă bărbia în palme. Elena îl priveşte fermecată. Seamănă cu un haiduc. O încearcă o frică plăcută, plină de fiori necunoscuţi.

— Ascultaţi aici la mine, Guguleştilor, spune Stângu

Tauru, cu glas domol. Ce-i între noi pentru sângele lu’

Gruiţă, rămâne între noi. Să nu v-atingeţi, mă, de Pătru.

Auziţi? Să nu v-atingeţi pentru nimic în lume.

Tace. Se pleacă scurt peste masă. Izbeşte cu pumnul.

Femeile chiriăie.

— Dacă i se clatină un fir de păr, vă pun foc. Vă întind muierile. Vă otrăvesc vitele. Vă las goi, mă!

Gâfâie. Pe Elena o izbeşte în faţă iz puternic de tutun, de sudoare bărbătească, de haine purtate prin soare.

— Ioane, aveţi oile însemnate?

— Însemnate, răspunde sec Ion.

— Gata, Stângule, se aude glasul bolovănos al bătrânului.

Stângu îşi ia pistolul. Se ridică.

— Ioane, treci la numărătoare. Niculae, şi tu Firule, rămâneţi aici. Dacă…

Ridică din umeri.

— La ce să le mai număr? scuipă Ion peste parmalâc.

— Treci, n-auzi?

Omul se scoală în silă. Ies în fânaţul de sub Frasini.

Tăureştii stau înfipţi în şei, în jurul oilor. Deasupra

munţilor, sclipesc stelele. Ion intră între oi. Le mângâie spinările calde. Le scarpină între urechi. Numără. Numără şi Stângu.

— Două sute una, spune Stângu. Crucea mamii voastre de Andrei şi de Ştefan! Am zis două sute, cioclendărilor. Ia-ţi Ioane, oaia.

Se apropie de el. Îl apucă de piepţii cămăşii. Îi trage obrazul aproape de obrazul lui. I se uită-n ochi. Pe urmă-i dă drumul. Îşi fluieră calul. Buiestraşul negru vine la trap din spatele caselor. Stângu încalecă sprinten. Ion mână oaia în curte. Închide porţile. Rămâne afară, privind pe urma turmei, pe care Tăureştii o mână devale, spre casele lui Stângu Tauru. Noaptea e senină.

Liliecii trec neauzit prin întunericul de mătase. Oile se duc behăind Caii Tăureştilor tropăie înfundat, muşcându-şi zăbalele. Umbrele mătăhăloase ale călăreţilor se zugrăvesc o clipă pe muchia coastei, apoi se topesc în negura deasă a văii.

Căpitanul Victor Ceauşu sare elastic pârâul din fundul grădinii, urmat de sergentul-major Momârlă. Sub „arinişul des e întuneric beznă. Miroase puternic a pământ reavăn şi a frunze mustoase de bruscălan.

— Câinele? întreabă în şoaptă Ceauşu.

— N-are, dom’căpitan. Nici câine n-are. E sărac lipit.

— De aici merg singur.

— Să nu vă ucidă, bestia!

— Tu retrage-te la post. Pregăteşte-mi un cal. Calul tău. Amăriuţii ştie?

— Ştie, dom’căpitan. Vă aşteaptă.

— Scoate calul în capul satului.

Căpitanul îşi ridică mâneca albă de mătase. Cadranul fosforescent al ceasuluibrăţară licăre palid.

— E zece. La douăsprezece sunt la locul ştiut.

— Să trăiţi!

Sergentul-major se strecoară în lungul gardului de salcâmi, pierind printre tufele dese crescute în malul pârâului. Victor Ceauşu ascultă paşii moi, furişi, ai

jandarmului, iscodind printre ramurile mlădioase ale unei răchiţi pridvorul casei în care locuieşte învăţătorul Ion Cătălină. Casa e aşezată sub Cucuiatu. E o casă ţărănească mică, cu faţada spre uliţă, cu un coteţ de păsări văruit sub un nuc crescut lângă treptele prispei, care acoperă cu coroana întreg acoperişul. Lumina gălbuie a lămpii de gaz desenează un cerc palid dincolo de pânza de iederă. Căpitanul se strecoară în grădină. Găseşte poteca cu vârful cizmei, îşi vâră câteva smocuri de iarbă la rotiţa pintenilor, apoi se apropie calm de prispă, ascunzându-se în spatele nucului. Aude un râs de femeie tânără, o uşă închizându-se cu zgomot, un glas somnoros de copil, ÎI vede pe Ion Cătălină întorcându-se la masă, la care stau doi bărbaţi. Învăţătorul se aşază. Scaunul scârţâie, aşa cum scârţâie scaunele vechi de grădină, împletite din nuiele. Noaptea e caldă, plăcută; luna, aproape plină, ridicată peste creste, spală spaţiile cu o lumină sângerie. Greierii ţârâie atât de puternic, încât căpitanului îi e teamă că n-o să poată auzi ce se vorbeşte la câţiva paşi de el.

— Prietene Bloch, dumneata eşti mai mult un socialist utopic decât un comunist, spune Ion Cătălină cu un uşor ton didactic. Asta pentru că te-ai apropiat de mişcarea muncitorească prin cărţi, nu prin viaţă. Poate că nici nu te-ai apropiat propriu-zis de mişcarea muncitorească. Numai de gândirea ei teoretică.

— Lagărul de exterminare n-a însemnat viaţă? întreabă un glas sfârşit, cu vibraţii ciudate.

— Oroarea, dezgustul şi ura împotriva fascismului nu implică comunismul. Sunt multe organizaţii antifasciste, fără însă a fi comuniste.

— Citeam…

— Stai o clipă. Cititul – e esenţial. Sigur că da. Esenţial. Dar acum, în principal, obiectiv principal, trebuie să fie organizarea. Fără organizare, teoria revoluţionară rămâne un drapel fără portdrapel. Un steag fără stegar.

Asta-i. Orga-nizare. Mă posedă duhul organizării, râde Ion Cătălină.

Căpitanul zâmbeşte. Dă aprobator din cap.

— Tu ce zici, Petre?

— Ce să zic, dom'maior? Nu zic nimic. Am venit să ascult. De-aia am venit. Sunt ca o sămânţă de păpădie.

Gata să-mi iau zborul. Aştept vântul ăl bun.

— Auzi, prietene Bloch? Cum spuneai, Petre, la-nceput?

— Ce să spun, dom maior?

— Cum te simţi tu de când ai venit acasă?… Şi nu mă mai maiori atâta.

— Cum mă simt eu, dom'maior? Mă simt ca un ogor d-ăla din luncă, arat, grăpat, mustos, gata să primească sămânţa. Aşa mă simt. Ca o mină pusă unde trebuie, care aşteaptă numai amorsa ca să detune.

— Auzi, prietene Bloch? auzi? Organizare. Clasă muncitoare, teorie revoluţionară, aliat firesc – ţărănimea muncitoare. Splendid! Asta spune Pătru, fără să ştie că, vorbind la figurat, rosteşte un adevăr copleşitor.

Râde. Îşi trosneşte degetele – căpitanul aude clar cum şi le trosneşte – apoi se pleacă peste masă, desenându-şi profilul pe leasa frunzelor de iederă.

— Eu vă sfătuiesc să nu mai faceţi nimic până n-o să vină secretarul de plasă de la Teregova, aşa cum a fost stabilit. Secretarul e oţelar de la Ferdinand, călit în ilegalitate. Om de prin părţile noastre. De la Feneş, mi se pare. O să înfiinţaţi o celulă de partid. O să munciţi organizat. Să-i câştigaţi pe oameni. Asta trebuie. Să intraţi în rândurile Partidului Comunist. Pe urmă vin ele.

Pătrule, şi sămânţa a bună, şi amorsa.

Oamenii de la masă tac. Greierii îşi sporesc puterile.

Ţârâie la lună, care poleieşte cu aur vechi frunzele cerate de iederă şi de nuc.

— Încotro poţi merge tu, Pătrule, în viaţă, decât acolo ande-ţi arată Partidul Comunist?

— În nicio parte, dom maior. O simţeam eu de când cu Gheorghe Vâlcean.

— Mă-ntrebai de el. E secretar de plasă la Reşiţa. Dă

acolo o bătălie pe viaţă şi pe moarte. Şi dumneata, prietene Bloch? Prea multe întrebări. Prea multă filosofie stearpă. Haide. Mai ai timp să te gândeşti.

— E târziu, spune Sergiu Bloch.

— Şi eu peste două ceasuri o iau la picior, să prind trenul de dimineaţă la Cruşovăţ.

Căpitanul ocoleşte tufele de plante ornamentale, se strecoară în spatele unor peri puşi pe spalier în dreptul porţii, apoi se lipeşte de zidul cald al casei, ţinându-şi răsuflarea.

— Cine-i acolo? întreabă un glas de femeie, împingând oblonul.

Victor Ceauşu are timp să facă colţul. Femeia iese în geam, în cămaşă de noapte. Îşi piaptănă părul, care-i ajunge până la mijloc.

— Mi s-a părut, şopteşte nevasta învăţătorului, oftând.

Se aud paşi. Ion Cătălină îşi conduce oaspeţii. Îşi târâie papucii de casă. Îi ţine pe după umeri.

— Care va să zică, ne-am înţeles, Pătrule. Nicio mişcare până nu vorbeşti cu Alexandru Jucu, secretarul de plasă. Cu mitinguri din alea ca la joagăr nu faci mare lucru. Îndepărtezi oamenii, pentru că nici tu nu ştii ce vrei. Ei, să rămâneţi sănătoşi…

Oamenii îşi strâng mâinile.

— Auzi, Petre? întreabă învăţătorul. Nu te-ai săturat de uniformă?

— N-am altceva, dom maior, răspunde încet Pătru.

— Îi stă bine, spune de la geam glasul de femeie plăcut şi cald.

Căpitanul Ceauşu se prelinge în lungul zidului, în vreme ce învăţătorul îşi conduce oaspeţii în uliţă. Se strecoară pe prispă, cercetează profesional păhărelele de rachiu, din sticlă proastă, opacă – sticla, pe jumătate golită – apoi se instalează comod într-unul din scaunele de nuiele. Din casă se aud paşi moi, plăcuţi, de femeie cu tălpile goale, şi în lumina palidă a lămpii se arată nevasta

învăţătorului. Văzându-l pe căpitan, se opreşte speriată, cu mâna la gură. Victor Ceauşu se ridică înclinându-se curtenitor. Femeia o zbugheşte în casă, cu un strigăt slab, fluturându-şi cosiţa şi poalele cămăşii.

În pragul scărilor, Ion Cătălină se uită curios la căpitanul Victor Ceauşu. Întreabă ironic:

— Îmi daţi voie, domnule căpitan?

— Cu plăcere, domnule Cătălină. Cu plăcere. Cu atât mai mult cu cât mă ofer să vă duc mâine cu maşina legiunii. Nu refuzaţi. Vă dau prilejul să petreceţi încă o jumătate de noapte acasă.

— Aş putea şti ce-nseamnă toată treaba asta?

— Luaţi loc. Am să vă răpesc numai o jumătate de oră.

Ion Cătălină se aşază.

— Jandarmeria nu se dezice, spune el tăios. Ce doriţi?

Căpitanul îşi scoate cascheta. Faţa frumoasă, arsă de soare, bărbierită, are sub lumina lămpii reflexe stranii de cadavru pictat. Îşi caută tabacherea. Îi oferă învo.

ţătorului o ţigară.

— Procedeu de interogatoriu, constată sec Ion Cătălină, refuzând. Cu ce drept?

— Nu v-aprindeţi. Spuneţi-i deformaţie profesională.

— Mi-e perfect egal. Sunt obosit.

— Sunteţi obosit şi nepoliticos.

Căpitanul se scoală agil. Din doi paşi, e la uşă. Iarăşi se aude tropăitul de tălpi goale. Victor Ceauşu râde.

— Femeile.

Închide uşa, ridicând din umeri.

— Am venit să vă relatez nişte lucruri în vederile presei care vă serveşte, domnule Cătălină, spune el aşezându-se comod în fotoliul de nuiele.

Pătru se-ntoarce acasă cu inima ciudat de uşoară.

Calcă viu pe drumul şerpuit, alb, care străluceşte moale, argintat de lumina dulce a lunii, ridicată spre zenit.

Alături de Ion Cătălină şi-a descurcat gândurile. S-a

simţit nespus de aproape de învăţătorul scund, care a făcut război cum a făcut şi el, care-a ciobănit în juneţe cum a ciobănit şi el, care vorbeşte limpede, cum vorp

bea şi Gheorghe Vâlcean. Va să zică, partidul muncitorilor şi al ţăranilor e partidul muncitorilor şi ţăranilor, nu al avocaţilor şi domnilor îmbrăcaţi în straie de paore la 10 Mai sau la alegeri. Luptă pentru lucruri care nu pot fi decât scumpe oricărui om cinstit.

Asta s-a văzut încă din armată, când s-a interzis bătaia. Când s-a nfiinţat aparatul politic, care-a început munca de luminare a ostaşului de rând. Ce fusese viaţa lui înainte de armată? Acum poate să se reangajeze, sau să rămână în sat. Oricum, are pentru ce trăi. Trăia numai pentru Voica. Iată că Voica s-a măritat. I-a spus moroni, lui, ăluia viu, ăluia căruia îi făcea jurăminte, pentru care spunea ea că trăieşte, şi el nici nu şi-a pus pistolul la tâmplă, nici nu şi-a luat lumea-n cap. Ghiceşte că de azi, din seara asta, din noaptea asta, a pus mâna pe ceva viu, un gând, un vis, o întrupare vie, care s-a ridicat din el, scoasă la lumină de sfaturile lui Ion Cătălină. Nu ştie încă cum va fi, nu ştie încă ce va face anume, dar ştie că se-ntoarce acasă cu inima uşoară. Dincolo de amărăciunile lui, ghiceşte frământarea grea a altora ca el. Tăcut ca toţi muntenii, în noaptea asta ar vrea să stea de vorbă cu Piţu.

Bimbi ăl mic i-a spus c-a trecut Mădălina să-şi ia banii.

De ce i-a spus? Se vede că ştie tot satul. Aşa a fost să fie. Se gândeşte cu duioşie la femeia smeadă, fierbinte, care i s-a agăţat de gât, zâmbeşte şi grăbeşte pasul. Se descheie la gaică. Trage adânc în piept aerul tare al nopţii de vară.

Culege o mână de frunze, alege una mai subţire, o potriveşte şi-ncepe să cânte. Urcă la deal, doinind cu inima amărâtă de întâlnirea cu Voica, copleşită de frumuseţea nopţii, înfiorată de gândul că-l aşteaptă Mădălina, ameţită de conştiinţa că el, Pătru a lu’ Nică, înseamnă ceva pe pământul ăsta, dacă un om ca Ion Dragalina i-a spus să

aştepte până când va veni în sat secretarul de plasă.

Trece pe lângă casele primarului, închise între ziduri.

Apucă pe Topla în sus. Luna coboară uşor spre asfinţit.

Aude behăit de oi prin dreptul lui Mărtin Balaci, cântă şi se gândeşte c-o fi vreo turmă coborâtă dinmante, să schimbe păşunea. Aude pe cineva bătând cu boata în gard – nu poate fi decât Scordilă, care se-ntoarce cu oile lui Ilie Jura – şi glasul pierit al lui taică-su.

Pătru grăbeşte pasul. În dreptul casei lui Mărtin Balaci, trece drumul. Coboară în lunca Toplei. Se ţine sub întunericul ei. Iarba moale, zgomotul apei îi înăbuşă paşii.

Fereşte spinările de piatră. Acum urcă la pas alergător.

Deschide tocul pistolului.

— Mă Nică, acasă-i fecioră-tu?

— Nu-i acasă, chinezule. Pe ochii mei că nu-i.

Pătru se-năbuşă de mânie. La ce se lingăveşte bătrânul?

— Nu te mai jura, spune Stângu. Dac-ar fi, ar ieşi.

Da Mădălina?

— Aici sunt, se aude glasul aspru al femeii. Ce vrei?

— M-a rugat socru-tu să-ţi aduc oile de zestre. Ţi le-am adus. Două sute. Ce-a fost, uită. Să ai parte de ele.

Oile behăie în drum. Pătru dă să iasă din luncă.

Apucă să-l vadă pe Stângu, urmat de două namile în cojoace, trecând Topla călări şi luând-o la trap domol pe sub livezi, către casele lui Cristea Tauru.

— Hai, Mădălină, ce-ai înlemnit? strigă cu glas de socru Nică ăl bătrân. Deschide poarta. Poarta mare, năroado! Nie, oaie, mânca-te-ar lupu! Prinde berbecul, tu-i soarele lui de berbec! Se cunoaşte că nu-i mamă-ta acasă, muiere! ocărăşte Nică.

Pătru îl vede mişcându-se şontâcăit pe lângă oi. De sub picioarele turmei se ridică un nor de praf. Pătru se simte dintr-odată străin de noapte, de casă, parcă ceva umed, rece, i se strecoară în suflet. Îi e ruşine de lăcomia

cu care se agaţă taică-su de oile astea primite ca o pomană, acum, în miezul nopţii. Mădălina îl vede oprit în mijlocul drumului. Vine la el în zbor, lipăind cu tălpile goale în praful drumului. E numai în poate şi-n ciupag, cu cosiţa despletită. Ochii îi ard. Îi răsuflă aproape de buze, cu răsufletul ei mirosind a busuioc şi a floare de fân.

— Ia-i supus, Petre, şopteşte ea înfiorându-se toată.

I-ai supus. Vin degrabă să vezi. Mama s-o dus la Teregova. Nu te-ai întâlnit pe cale cu ea?

— Hai, Petre, strigă Nică. Ajută-mă.

Taică-su nu-l priveşte. Bodogăne înciudat. Din când în când, îl fură cu coada ochiului.

— Oi ne trebuia nouă acum? mormăie Nică ăl bătrân.

Îşi ţuguie faţa de vulpe. Mustăceşte plin de şiretenie.

Or fi adăpate? întreabă el cu glas gâtuit.

— Au trecut apa, răspunde vesel Mădălina. Au miţele ude. Dumneata nu vezi?!

Lui Pătru i se pare că Mădălina vorbeşte altfel decât până acum. Mai semeţ. Mai tare.

— Atunci, noapte bună, spune Nică ăl bătrân, şontâcăind cu piciorul de lemn prin cuină.

Nu mi-a spus să dorm pe cojoc, nici n-a chemat-o pe Mădălina”, gândeşte Pătru. Îi e ruşine pentru taică-su.

Oile nu-şi găsesc locul în curtea străină. Mădălina îl trage în cuină. Face mare lampa aşezată pe poliţă.

Pe urmă se-ntoarce la el, cu mâinile-n şolduri, râzând.

— Ei? Îţi spusăi eu că i-ai supus? Ce zici?

Pătru nu mai cunoaşte cuina. De fereşti atârnă haine muiereşti. Între vatră şi prag, lipite de zid, sunt tocmite una peste alta două lăzi mari de zestre, vopsite albastru, încondeiate cu izvoade albe. Deasupra lor – câteva pocroviţe de lână, bătute-n toate culorile. Pernele cu ştrafuri, lucrate în pui roşii, cu dungi de ciurătură, se ridică până-n grindă.

— După ce l-am îngropat pe Gruiţă, mă trage soacra deoparte şi-mi spune plângând că sufletul lui s-a ntrupat în

cocoşul ăla roşu. Nu l-ai văzut? Un cocoş cam zăticnit. C-a stat cocoşu numa-n pragul sălii noastre şi cuteuriga de i se rupea inima. Nu m-a ţinut de rău c-am fugit la tine. M-am întors pe la Bimbi.

— Ştiu.

— Am urcat cu cocia – cu Ana şi cu Iconia şi cu soacra. Mi-o dat zestrea. M-o ţucat pe frunte şi mi-o urat să fiu mulţămită.

Mădălina îşi lipeşte fruntea de umărul lui.

— Atunci am fost bucuroasă, da când am ieşit pe poartă, mi s-a rupt inima, Petre, că, oricum am trăit cu Gruiţă, i-am făcut o fată şi era frumos primăvara când înfloreau prunii.

Pătru o mângâie pe cosiţa ruginie. Pe uşa deschisă intră lumina albăstruie a nopţii, mirosul tare al oilor, amestecat cu mirosul reavăn al luncii. Nică ăl bătrân se răsuceşte în pat. Mădălina îl ia de mână. Ies în târnaţ.

Se aşază unul lângă altul pe trepte. Oile s-au culcat.

Rumegă.

— Ai inimă, Mădălină. Eşti şi tu un pui de om singur în lume. Mă apropiasem de tine, fato! Stăteai aici, Voica era dincolo şi parcă departe. Câteodată aproape, în sufletul meu, pe urmă iar veneai tu. Vezi, eu niciodată n-am simţit o muiere tânără prin preajma mea. Casa era alta, şi acum venişi cu zestrea asta a ta, cu oile astea, şi parcă nu mai e curtea noastră, parcă nu mai e casa noastră, parcă sunt eu un străin în ea…

Mădălina îi astupă gura cu palma. Pielea femeii miroase uşor a oaie, a lână udă şi a izmă.

— Viaţa e aşa cum e din veac, Petre. Din veac „muierea şi-a adus partea ei, că altfel… Războiul ăla.

Petre.

Umbra părului se-ntinde peste casă. Oile rumegă. Pitpalacii se îngână prin fânaţuri. Brotacii cheamă ploaia, cu glasuri sparte. Ţârâie greierii. Noaptea e adâncă, foşnitoare şi vie.

— Ţi-am aşternut să te culci, spune Mădălina. Eşti

ostenit. Ce-ai vorbit acolo?

— Aşteptăm pe cineva de la plasă. Pentru organizare.

— Atunci, rămâi?

— Rămân.

— Să-i scrii lu' domnu' general. Să-l chemi la negeie. Ţi-e foame?

— Ba.

— Am cumpărat nişte clisă.

— Parc-aş fi milog.

— Petre!

— Dacă stai la mine, dai banii înapoi, Mădălină.

— Nici moartă!

— Atunci, te duci unde-i vedea cu ochii.

— Mă lapezi în drum?

— Pentru banii ăia l-or căsăpit pe Gruiţă. Îi dai.

— Voiam să ridicăm încă o sobă, pentru noi. O să vină copiii. Unde-i ţinem?

— Ridicăm şi fără banii ăia. Suntem tineri. Putem munci.

— Suntem tineri, Petre…

Mădălina îi cuprinde mijlocul.

— Stau aici lângă tine. Ascult cum îţi bate inima.

Pe Gruiţă îl astupă pământul, Petre…

Noaptea e lăptoasă, rece şi umedă.

— Mâine mă duc la morţărie, să-i pun flori. Să-i aprind tămâie. Banii ăia, dacă zici, ţi-i dau ţie să-i duci.

Te cunosc acum. Ştiu că dacă i-aş ţine ne-am întuneca zilele.

— Aşa-i!

— Eşti aspru, Petre. Fii cu cine-oi vrea. Cu mine fii blând, dragule, că mi-e inima zobită… Se depărtează de el. Îi caută ochii. Haide să te culci. Poate să vină mâine ăla de-l aşteptţi de la plasă. Nu-i bine să fii cu mintea grea de nesomn.

Se ridică, se duce în capătul prispei, bate perna, sentoarce-n uşa culmi.

— Noapte bună, Petre.

— Noapte bună, Mădălină.

Când se duce să se culce, găseşte un cearşaf de in aşternut peste o pocroviţă deasă de lână albă, o pernă moale, înfăşată într-o faţă răcoroasă, iar în locul cojocului – o dună groasă, pufoasă, mirosind a frunze de nuc şi a ladă.

Sălaşul vechi al Belcoteştilor, ridicat din bârne, e tupilat sub o streaşină de granit, aproape de culmea Ilişovei. În spatele lui îşi foşnesc coroanele câţiva pini roşii, cu trunchiurile contorsionate. De unul dintre pini e legat un cal de oaste, înalt, înşeuat, cu jambiere de piele.

Paşte iarba aromită. Sforăie pe nări, muşcându-şi zăbala.

În aerul reavăn al preceasului de ziuă stăruie mireasma îmbătătoare a garoafelor-de-munte. În sălaş e aproape întuneric.

— Admiteţi, domnule căpitan, spune Simu Belcotă, că mi-am călcat pe inimă ca să accept întâlnirea, după…

Asistentul se frânge spre Victor Ceauşu. O rază de lună strecurată prin acoperiş îi cade pe craniul perfect sferic, pe fălcile puternice.

— Admit că am exrecutat câţiva din dumneavoastră, spune căpitanul de jandarmi, şi că probabil, dacă nu se lichida totul la rebeliune, aş mai fi executat şi alţi câţiva. Admit că nu v-am tratat cu mănuşi când v-am luat interogatoriul…

— Tratat cu mănuşi! râde iritat Simu Belcotă. Mai ţineţi minte figura cu atârnatul de picioare, cu…

— Eu eram obligat să aflu, şi dumneata, profesore, nu voiai cu niciun preţ ca eu să aflu. E limpede. Nu pentru a comenta cu dumneata metodele de investigaţie ale jandarmeriei am venit aici.

— Sunt penibile amintirile de care se leagă cunoştinţa noastră, domnule căpitan.

— Penibilă e imposibilitatea intelectualilor de rasă să iasă din domeniul incertitudinilor teoretice în domeniul acţiunii practice şi hotărâte.

— Credeţi?

— Dacă nu, la ce ne mai legăm de un trecut care p orice-ar fi, nu mai poate fi altcum decât a fost?

— Poate aveţi dreptate.

— Să revin la subiect. Nu mă interesează niciun fel de subtilitate sentimentală în legătură cu ce am să vă comunic acum. Odinioară, v-am luat un interogatoriu, sau poate mai multe, fără să vă menajez. Astăzi doresc să vă previn de repetarea situaţiei.

Cu toată stăpânirea de sine, Simu Belcotă tresare.

Căpitanul îl priveşte din întuneric, cu ochii lui oţelii, reci şi tăioşi.

— Ca să nu se repete, spune tremurat profesorul.

— Să nu ne ascundem după deget. Aţi fost unul din capii rebeliunii în facultate. Asta poate n-ar fi fost atât de grav astăzi, dar…

Face o pauză perfect studiată. Simu Belcotă îşi freacă bărbia cu un gest inconştient.

— Aţi participat efectiv la pogromul de la Iaşi, în calitate de locotenent într-un batalion disciplinar. Apoi în Ucraina, la executarea unei grupe de partizani sovietici. Atitudinea dumitale în cadrul batalionului disciplinar a adus reabilitarea şi instalarea la catedră, numai după opt luni de front. Domnule Simu Belcotă, ai la legiune un dosar care mai aşteaptă numai câteva file ca să poată da naştere unui proces spectaculos.

— Da eu… tocmai… sigur că da…

— Nimic nu e mai sigur decât faptul că în maximum trei zile te vom ridica pe dumneata, pe Armaşu Mădala şi încă zece legionari cu cazier din satele plasei. Uite, ai lista lor aici.

Căpitanul se caută într-unul din buzunarele tunicii.

Simu Belcotă întinde mâna. Victor Ceauşu râde sec.

— După câte ştiu, ai o memorie straşnică, domnule profesor. Lista se poate numai citi şi memora.

Se aude ţăcănitul unei baterii. O fâşie de lumină strecurată printre degetele ofiţerului se opreşte pe listă.

Citind numele, Simu Belcotă asudă abundent. Se

gândeşte cu mânie că la începutul convorbirii i-a spus dumneavoastră, că acum îi spune dumneata, că-l are-n mână, că viaţa lui şi a camarazilor e legată din nou de acest om rece, tăios, care pare straniu de sigur pe sine, astăzi, când el, Simu Belcotă, nu mai găseşte niciun punct de sprijin în univers.

— Vă rog mai citiţi-o o dată, domnule profesor.

— Am memorat-o, domnule căpitan.

Victor Ceauşu aşază lista pe lentila bateriei, scoate bricheta şi-i dă foc. În clipa când izbucneşte flacăra, stinge lanterna. Lista arde în întuneric, cu o mică flacără roşiatică.

— Domnule profesor, spune Victor Ceauşu. Eu nu mă pricep la politică. Dar, oricât nu m-aş pricepe, înţeleg că noi toţi, indiferent de antagonismele din trecut, trebuie să strângem rândurile. Pentru consultaţii politice vă indic pe avocatul Ionaşcu din Teregova…

— Peneţistul?

— El.

— Sfatul dumneavoastră?

Victor Ceauşu tace cu intenţie.

— Sfatul meu? Limpede. Vă organizaţi o nouă trecere în ilegalitate. Mai aveţi cel puţin trei luni de…

— De stat în munte.

— Da! în trei luni, ştiu şi eu?… Anglo-americanii…

— Şi dacă…

— Dacă nu intervine nimic dinafară, gazde pentru la iarnă. Aveţi rude multe. Legionari mărunţi, poate necunoscuţi. Descurcaţi-vă.

— Greu!

— Lupta cere sacrificii.

— Vom fi singuri?

Victor Ceauşu se pleacă spre Simu Belcotă. Îi apucă

Încheietura. Profesoral se-nfioară. Mâna căpitanului e jece, ca mâna unui cadavru.

— Nu!

— O organizaţie…

— Deocamdată vă pot spune atât. Nu veţi fi singur.

Vă recomand la iarnă o lună de Stat la Timişoara. Aveţi un văr, o rudă, student la Politehnică. Timişoara e un oraş agreabil. Are mult tineret. Tineretul e generos…

Îi eliberează încheietura mâinii.

— Puteţi amina arestarea?

— Cu cât?

— Încă trei zile peste cele trei.

— Fie!

— Aţi uitat să-mi comunicaţi omul de legătură, domnule căpitan.

— Brigadierul silvic Dionisie Goanţă.

— Goanţă! se miră Simu Belcotă.

— El.

— Perfect!

— Încă un amănunt. Poate nesemnificativ. îl las la.

aprecierea dumitale. Comuniştii organizează aşa-zisele celule de partid în satele de munte. E interesant că cei care fac treaba asta duc o muncă de la om la om.

Sunt slab înzestraţi cu mijloace auto. În general vin pe jos de la gară. S-ar putea în ziua nedeii să manifesteze mai zgomotos. Au acest obicei. Ce spuneţi?… Apoi, fără să aştepte răspunsul: Bloch cel mic şi plutonierul acela.

Petre C. Dragalina, se pare că sunt simpatizanţi ai comuniştilor… Atât, domnule profesor. Şi…

Se apleacă. Ridică ceva greu, înfăşurat în pânză.

de cort.

— Aveţi aici două pistoale automate, cu câteva încărcătoare… Râde, dezvăluindu-şi dantura albă. Nu e nevoie de nicio formă. Vi le fac cadou. Desigur că prietenii dumitale mai au asemenea jucării. Haide, domnule profesor. Am să te caut peste o săptămână… Era să uit.

Ce face aviatorul, fratele dumitale?

Simu Belcotă ia pachetul. Pipăie sub pânza de cort ţevile scurte ale armelor.

— Poate îţi datorez viaţa, domnule căpitan, spune el emoţionat. Te rog să contezi din clipa asta pe recunoştinţa

mea.

— Recunoştinţa e o floare rară, domnule profesor.

Pe ceea ce contez este tăria dumitale de caracter şi ingeniozitatea. Restul vine de la sine.

Iese în uşa sălaşului. Peste valea Bela Recii plutesc valuri groase de ceaţă. Căpitanul se zgribule. Se-ntoarce scurt spre profesor. Îl apucă de umăr.

— Nu trebuia să vii cu nimeni, domnule Simu Belcotă.

N-aveam de gând să te asasinez. Totuşi, dacă-ţi iei măsuri de precauţie, aşază-ţi oamenii în aşa fel încât să nu fie văzuţi. În asemenea cazuri, îţi recomand locurile cele mai puţin acoperite.

Arată cu degetul o tufă de curpen, de sub care se văd izmenele albe ale unui bărbat. Simu Belcotă zâmbeşte stânjenit.

1. – în general, albul nu e recomandabil, spune Ceauşu, ocolind sălaşul în afara vederii celui ascuns în tufa de curpen.

Îşi dezleagă calul. Încalecă. Profesorul Simu Belcotă îi ţine scara. Îşi strâng mâinile, Ofiţerul de jandarmi dă pinteni. Trece pe sub pini în albia pârâului. Dispare în vegetaţia deasă, neagră, în care stau atârnate aţe subţiri de ceaţă. Simu Belcotă ascultă ţăcănitul potcoavelor în prundiş. Pe urmă se face linişte.

Nică ăl bătrân, cu părul ciufulit, cu ochii umflaţi de somn, stă în capul treptelor de la pridvor, se scarpină după ceafă, bodogăne înciudat, privind oile, care behăie şi se-mping una-n alta.

— Cremenea ei de viaţă! spune bătrânul, privindu-şi feciorul cu coada ochiului. Nu era bine cu voreţul curat, cu pacea în care auzeam până şi umbletul chiţoranilor?!

să-mi spui mie, dom plutoner* ce facem cu oile astea?

Cine le face ţarc? Da la iarnă un-le ţii? Ce le dai să mânce?

Pătru ar zăbovi sub dună. E cald. Perna moale îi odihneşte capul.

— Ia mai taci, tată, şi dumneata! râde Mădălina, ieşită-n prag. Nu vezi că nu sunt mulse? De aia behăie.

Mai bine-ai găsi nişte vedre, ceva, să le mulgem. Ziceai c-ai fost ăl mai prima păcurar în anii dumitale.

— Fost.

— Nu se poate să n-ai prin pod de unele şi de altele.

Pătru sare de sub dună. Se-ntinde. Mădălina îi aduce o cămaşă albă, curată, nişte izmene frumos păturite, brăcinar şi opincile lui vechi, dinainte de cătănie, fa uniforma militară de pe parmalâcul pridvorului, o scutură cu luare-aminte şi-i râde îmbujorată.

— Gata cu cătănia, Petre! Gata cu făloşenia pe sub nasul fetelor!

Pătru se-mbracă încet. Apucă cu înduioşare îmbrăcămintea veche, cârpită. Cămaşa de in aspră, răcoroasă, îi lasă trupul slobod. E mai greu cu opincile. Mădălina îngenunche lângă el. Îi înfăşoară cu îndemânare obielele de lână în jurul gleznelor.

— Fugi de-acolo, muiere! ocărăşte Nică. Ia uită la el!

Domnu' plutoner nu mai ştie de opincă, diavolul! Treci şi ia scara de la grajd, Petre. Vezi, că-n podul ăsta, sunt nişte ciubere. O fi rămas vreun vârzob.

— Dacă 'mneatale, tată, te duci cu oile la iarbă, eu cu Pătru facem un ţarc în livadă.

— Unde? se-neacă Nică.

— În livadă. Ai acolo câţiva meri. Fânul l-am cosit.

Într-o clipă-l strângem.

— Câţiva meri? Vrei să-mi roadă oile merii? Unde-i cârja, să-ţi arăt eu cine porunceşte în casa asta, gâfâie

Nică şchiopătând înspre cuină.

Mădălina râde gâlgâit. Oile behăie. Pătru iese în lumina sidefie a dimineţii. îl vede pe Scordilă scoţând gunoiul din grajd. Din casă se aud zgomotele făcute de Voica la cuină. Scordilă lucrează cumpănit. Îşi ţine barba-n piept. Când ridică furca i se văd feşele cu care e legat pe sub cămaşă. A venit în zori, să-şi păzească muierea.

— Cauţi, Petre? întreabă Mădălina din colţul casei.

— Ba!

Scordilă tresare. Nu ridică fruntea. Îşi vede de lucru.

Pătru o ia spre gard.

— Lasă-l, îi şuieră Mădălina la ureche.

— În ce mulgem?

— În vedrele alea două şi-n tuci. Umplem toate oalele. Când n-o mai fi loc, nu mai mulgem.

Femeia fuge-n casă. Aduce scăunelul. Deschide portiţa la drum.

— Iaca şi strunga, râde ea palid.

Pătru apucă scăunelul cu mâna tremurând uşor. N-a mai muls de-o viaţă. Se aşază-n poartă. Mădălina îi împinge o oaie. Pătru potriveşte vadra. Oaia rumegă cu ochii întredeschişi. Are ţâţele calde şi catifelate. Laptele ţâşneşte ritmic şi sonor. Mădălina vede faţa bărbatului luminându-se, îi vede stropii de sudoare năpădindu-i fruntea şi se gândeşte la sufletul omului ăstuia, de care s-a legat într-o clipă de deznădejde, se gândeşte că n-a fost încă muierea lui şi nici n-are să-i fie până nu-i face pomenile lu’ Gruiţă, că până atunci o să-l lege de casă…

— Hai, Mădălină! Altă oaie, spune Pătru gâtuit.

Nică ăl bătrân se uită la fie-su. Îşi simte cerul gurii uscat. Simte furnicături ciudate în buricele degetelor.

Apucă tuciul, intră între oi cu scăunelul subsuoară, o-nhaţă pe cea mai apropiată şi-ncepe să mulgă lacom, cu ochii sticlind, şoptind uşor, să-l audă numai oaia:

— Stai cu tata, fătuco şi mioaro, stai, diavoliţo, n-auzi? Stai cu tata, oaie!

— La ce te gândeşti, Mădălină? întreabă Pătru.

Îşi şterge faţa brobonită cu mâneca largă a cămăşii.

— Mă gândesc la casa aia a mamii, în care zicea să ne mutăm, şopteşte muierea, furându-l pe Nică ăl bătrân cu coada ochiului. Am putea sta ca oamenii.

Ţi-ar prinde bine şi ţie. Cine-ţi spune aici când vine unul şi altul de la plasă?! N-au vreme oamenii s-alerge în Topla după tine. Stai în sat, se cheamă că stai în inima lucrurilor. Tu ce zici?

— Vrei să mă depărtezi de Voica?

— Şi asta, Petre! Ce-a fost, îngroapă-n tine. Nu-mi place cum te-ai uitat la Scordilă. Ai să-i cauţi pricină.

Războiul te-a făcut amarnic.

Stă aproape de el, împlinită, caldă, cu cârpa neagră înnodată pe ceafă, Msându-i gâtul slobod. Pătru bagă de seamă că s-a primenit. Poartă ciupag cu urzeala de bumbac şi bătătura de cânepă, lucrat pe mâneci cu pui negri, cotrânţă neagră, opreg negru… îl plânge pe Gruiţă, se gândeşte Pătru. A slăbit. E trasă la faţă. Se uită la mine cu ochii ăia reci şi tari cu care s-a uitat când am găsit-o la Izvorul Lotrilor”.

— Parcă nu m-ai văzut niciodată. La ce te uiţi aşa?

— Să te cunosc.

— Ce zici?

— Mă gândesc. Judeci limpede. O să fie greu cu tata.

Pătru se-ntoarce spre bătrân. Nu vede decât fundul negru al tuciului. Nică bea lapte din tuci. îl ţine la gură cu mâinile veştejite, tremurând. Barba îi tremură. Două şuviţe de lapte îi curg pe piepţii cămeşii. Pătru se schimonoseşte cu ură.

— Lasă-l, şopteşte Mădălina. Fă-te că nu vezi. E bătrân.

Pătru mulge fără nicio tragere de inimă. Oile mulse trec drumul. Pasc iarba grasă de pe malul Toplei. Voica se duce după apă. Niciunul nu bagă de seamă cum se zgreapţănă pe gard domn Paraschiv. Se uită cu ochi apoşi la pieptul Mădălinei. îmbrăţişează toată gospodăria cu o singură privire. O preţuieşte în bani. Faţa pungită, adusă spre înainte, i se schimonoseşte cu dezgust. Freza unsă străluceşte gras. Pe umerii hainei negre, lucioase, poartă un strat de mătreaţă.

— Spor la lucru, spor la lucru, gazdelor! cârcâie el, spânzurat de gard. Aşa, viteazule! Aşa-ţi şade bine. Până mai ieri – cu mâna pe armă. Azi – la munca paşnică.

— Mneaţa, spune Pătru în silă.

Nică ăl bătrân îşi vede de muls.

— M-a trimis dom primar să-ţi spun că păşunatul oilor e plătit până la Anul nou. Păşunea comunală s-a mutat anul ăsta în muntele Vlaşcu. Asta-i misiunea oficială.

Zâmbeşte cu dinţi galbeni şi rari. Se uită în lungul drumului. Îşi saltă cocoaşa peste gard.

— Pătrule, am să-ţi spun o vorbă, cârcâie dom Paraschiv.

Faţa pergamentoasă, acoperită de bubuliţe roşii, e plină de taină.

Din drum se aude un şuierat de mierlă. Pe măsură ce se apropie, şuieratul devine aspru, gâjâit, urmat de o tuse seacă, gâfâită. Pătru zâmbeşte. Aşteaptă bolmojitul fără sfârşit, care-nsoţeşte şuieratul şi gâfâitul. Ciuleşte urechea.

— Că tălianu vine cioclendăru cu baineta, da onveţu-i lotru, mormăie omul din drum, privind cu ochi sticloşi culmile vânjoase ale munţilor.

— Tot cu tălianu te lupţi, moş Aflat? întreabă Pătru.

Omul zâmbeşte pierdut. Scund, vânjos, cu cămaşa numai flenduri – prin rupturi i se vede pielea arsă de soare – cu pălăria veche, slinoasă, decolorată, în opinci desfundate, nebărbierit, moş Aflat, toboşarul satului, stă în mijlocul drumului, cu toba gălbejită spânzurată de umăr, cu traista de mâncare atârnându-i pe şold. Se uită la Pătru. Ochii albaştri, sticloşi i se însufleţesc.

— Dă-mi o ţigară, Petre. Crescuşi.

Îşi saltă pălăria cu borurile atârnânde. În fruntea pârlită de soarele şi vântul drumurilor are o urmă de rană înfiptă adânc în osul craniului. Rana îi brăzdează fruntea de la rădăcina părului până deasupra arcadei. Oamenii spun că în cel dintâi război mondial l-ar fi trăsnit un cuirasier italian cu sabia.

— Mă mai cunoşti, moş Aflat?

— Pe toţi vă cunosc, mă. De la a şaptea spiţă.

Bătrânul cu peri albi în barba aspră ia ţigara între degetele groase, cu unghii late şi negre, o miroase cu evlavie, apoi şi-o pune după ureche.

— Ce faci, domnu’ Paraschiv? Mergem?

— La-o-nainte, că te-ajung, porunceşte dom Paraschiv.

Moş Aflat se urneşte încetişor pe drum. Se opreşte.

Se-ntoarce spre Pătru.

— Am auzit că bătaia asta fu mai grozavă decât ailaltă, Petre.

— Aşa zice lumea, moşule.

— Nărozie curată. Se-omoară oamenii, şi afară-i vară.

Domn Paraschiv se dă jos de pe gard. Moş Aflat arată munţii, cu laba lui neagră, scorojită şi păroasă.

— Te-a lăsat Voica?

Se uită la el cu ochii albaştri, goi, în care tresare o durere veche, mocnită.

— Eh! Aşa-i soarta cătanelor, Petre.

Pleacă şuierând. Se zice că şuierătura i-a rămas de la un atac cu gaze, care i-a ciuruit gâtul şi bojocii.

Bătrânul îşi târâie opincile umplute cu paie, lăsând în urmă un abur de praf. Peste traista de mâncare poartă, legată cu sfoară, o manta nemţească de camuflaj, făcută sul. Soarele face să strălucească alămurile tobei, frecate cu îngrijire. Scriitorul de la primărie se vâră în sufletul lui Pătru.

— Am o vorbă mai aşa, îi suflă el în faţă o duhoare de mort. E bine s-o afli numai tu.

— Pofteşte-n casă.

Mădălina se uită urât la cocoşat, care se prelinge printre oi. Parcă-i un păianjen, afurisitul. Şi ce are el cu Pătru? Şuieratul lui moş Aflat se stinge-n depărtare.

Mădălina intră înaintea lor, aruncă pocroviţele peste paturile răvăşite şi deschide ferestrele.

— N-o fi aşa de taină, să nu puteţi sta cu geamul deschis! Un lapte proaspăt pofteşti?

Domn Paraschiv se caţără pe laviţă. E uşor ameţit de mirosul odăii, miros aţâţător de aşternut în care s-a culcat trupul plin al muierii tinere, alături de vlăjganul ăsta, întors de pe front fără niciun beteşug.

— Dacă-l mulgi cu mâna ta, îl beau cu ochii-nchişi, chicoteşte el trosnindu-şi degetele uscate, cu unghii roase până-n carne.

Mădălina iese fără să-i arunce o privire. Pătru îşi reazemă braţele vânjoase de masă. Caută ochii apoşi ai cocoşatului.

— Te ascult, domn Paraschiv.

Omul tresare la glasul tăios, prea sigur de el. Urăşte oamenii întregi. Voinici. Malacii ăştia zdraveni, după care copiii n-aruncă cu pietre. La care femeile se uită aţâţător. Înainte de război, când venea unul din ăsta la primărie pentru vreun act, îl frângea, batjocorindu-l.

Războiul l-a răzbunat pentru toate vorbele de ocară zvârlite de fete, pentru toate poreclele cu care-l miluia satul. Au plecat malacii întregi şi s-au întors jumătăţi de oameni. Ăia care s-au întors. S-au întors şi malaci ca Pătru. Îi suflă-n borş primarului. E un semn.

Ar vrea să-i facă horoscopul. Neapărat îi face horoscopul. O să-i ia toate datele, din registrul de stare civilă.

— Uite ce-i, Petre, îşi moaie glasul domn Paraschiv.

Te admir şi te felicit pentru atitudinea ta din noaptea priveghiului. Pentru ce-ai făcut la joagăr… îşi trosneşte degetele, se pleacă peste masă, îşi umezeşte buzele cu vârful limbii. Înfrunţi puterea silnică. Lupţi pentru democraţie. M-aş alătura şi eu cu tot sufletul. Nu pot…

Crede-mă. Sunt funcţionar de stat. Nu pot.

— Asta-i vorba, domn Paraschive?

Pătru îl priveşte dintr-o mare depărtare. îl înjură-n gând de mamă. I-au spus oamenii cine-a fost Paraschiv ăsta în vremea războiului. Sluga şi urechea Stângului.

— Îţi vreau binele tocmai pentru că te stimez. Pentru că eşti o forţă. Primarul spunea astăzi – a venit la primărie cu noaptea-n cap, după o lună – că Guga al bătrân vrea să atace actul prin care i-a dat Mădălinii uzufructul livezilor şi fâneţelor. Prin avocatul Ionaşcu atacă.

Vorbeşte gâfâit. Şoptit. Îi este parcă poftă de ce

vorbeşte. Parcă-şi mănâncă vorbele şi se hrăneşte cu ele.

Urechile i se roşesc.

— Mădălina are o fetiţă. O să-i fie greu s-o dezmoştenească… Scoate din buzunarul hainei negre, lucioase, o buccăă de hârtie frumos păturită. O desface pripit. I-o întinde peste masă. Am luat registrele. Am calculat uzufructul. Care va să zică, patruzeci pomi fructiferi, douăzeci de coase de fânaţ, plus trei hectare de fânaţ a-ntâia în Mumuieţu, pe panta sudică. Soare. Pământ înierbat. Fii deştept! Te-ajut. Am un avocat la Caransebeş, coleg de şcoală. Atacăm. îl săturăm de judecăţi pe Guga. Nici politic nu cred că stă bine. Dacă stă, îi găsim noi ceva. O fi fost legionar. Atacăm. Auzi?

Atacăm. Îi smulgem nu numai uzufructul; e inconştient, se dovedeşte medical, îl punem sub tutelă, ea devine moştenitoare legală. Am uitat. Auzi? Toată averea şi pădurea şi casă, tot, sunt libere de orice ipotecă. Un plan.

splendid. Dai o lovitură de maestru…

Pătru se uită la omuleţul vânăt de fericire, la bucata de hârtie pte care sunt desenate în creion tarlalele date în uzufruct Mădălinei, cu laturile marcate în cifre scrise rotund între două săgeţi, la degetele cu unghiile mâncate. Ar vrea să se descurce în păienjenişul de vorbe lipicioase, şerpuite. I se pare că domnu’ Paraschiv merge cu gândul mai departe decât spune. îl priveşte ca pe-o gânganie ciudată. Mai ales îl supără vorba asta repetată mereu: atac.

— Ce-i tot dai zor cu atacul, domn Paraschive?

Ştii dumneata ce-i ăla? Şi la adică, ce vrei? Spune limpede.

Domn Paraschiv amuţeşte. Se uită la Pătru ca la un nebun.

— Să fie sănătos taică-su cu fâneţele lui cu tot. N-am luat-o pentru fineţe.

— Cum? Ce zici? Dai cu piciorul la un venit de câteva zeci de mii anual, la cursul din ’38?

— Sunt om sărac. N-am ce să umblu după judecăţi.

Domn Paraschiv râde tâmp. Printre micile ciupeli cu care abia-şi poate plăti drumul la Orşova sau la Herculane şi vreo femeie de bordel, afacerea asta e grandioasă. Trebuie să facă horoscopul dobitocului. Îşi strânge mâinile lungi şi subţiri de pe masă. Înhaţă hârtia cu un gest lacom.

— Să te mai gândeşti, Petre. Contează pe mine, spune el mieros.

Mădălina intră cu două olcuţe de lapte proaspăt muls.

Domnu' Paraschiv se stăpâneşte cu greu să n-o ciupească de şold. Se pleacă să miroasă laptele, trăgând cu ochiul la pieptul alb al femeii. Sare jos de pe laviţă. Le zâmbeşte cu dinţii rari şi galbeni.

— Mulţam de omenie, cârcâie el, da' nu beau lapte.

O iau după moş Aflat. Avem o treabă tocmai sub Pogara.

Pătru-l duce în drum. Nică mână oile în susul luncii.

Curtea e plină de murdărie neagră, măruntă.

— Încă o dată! Gândeşte-te, îi spune suflându-i în faţă duhoarea aceea grea, de mort.

Pătru ridică din umeri. Domn Paraschiv, cocoşat, cu mâinile ajungându-i la genunchi, cu freza pojnădată lucind, cu ghete negre pline de praf, o ia repejor pe drum în sus. Mădălina iese-n prag. Zvârle-n curte laptele din olcuţul în care-şi vârâse nasul omul statului.

Nu adie niciun fir de vânt. Văzduhul siniliu se topeşte între povârnişurile munţilor. Curge la vale în şuvoaie fierbinţi şi umede. Pătru taie crengi, căţărat într-o salcie bătrână din malul Toplei. Nică ăl bătrân ciopleşte crengile la un capăt. Oile dorm la umbră, sub nişte arini vechi, plecaţi deasupra apei.

— Nu mă gândeam la aşa noroc pe capul nostru, spune Nică. Îşi ridică faţa ascuţită de vulpe, tăiată de zbârcituri, leoarcă de apă. Ţi-a scos-o Dumnezeu în cale.

Nu zic că n-ar fi fost bine să te duci ginere în casă la Belcoteşti. Da ştii, vorba cântecului:

Ginerile la socrieee, dodă dodă.

Ca şi ruda la coşie, dodă, dodă:
Ruda stă în ploaie-ataia, dodă, dodă.
Şi coşia la scuceală, dodă, dodă.

Nică ăl bătrân cântă cu glas plăcut, de tenor. Ochii, mici, verzi îi joacă sub sprâncenele păroase, zbârlite.

— Abia venişi din bătaie, să te duci ginere. Şi noi?…

Apucă barda. Începe să cioplească îndârjit. Pătru se bucură de puterea bătrânului. De iscusinţa cu care mânuie barda. Îşi simte spatele lac de apă.

— Dac-am uda parii ăştia, gândesc că s-ar prinde, urmează Nică. De aia le şi las câteva crengi. Tu ce zici?

— Poate că se prind. Lasă-le crengile.

Din salcie, o vede pe Voica măturând în voreţ. Scordilă stă pe treptele târnaţului. Scobeşte ceva în lemn.

Pe lama albăstrie a sâmcelei joacă sclipete strălucitoare.

Nu e uşoară întoarcerea asta la ce-ai fost înainte. Poate nici nu-i o întoarcere.

— Să facem clacă la fânaţurile alea de zicea Mădălina. Să nu se treacă finul. Acu-i bun de tăiat. Cât are mireasma verii în el… Nică ăl bătrân repetă în gând

„Să facem clacă”. Pe la alţii a fost la clacă. La el, de când se ştie, n-a venit nima. N-a avut la ce… îl chemi pe Piţu cu ai lui. Pe Mărtin. Nisăm destui.

— Zicea domn Paraschiv azi-dimineaţă că ta-su vrea să-i ia fânaţu cu judecată.

Nică râde înăbuşit sub pălărie.

— Până-l ia, am tre’. s finul. Cosim a doua zi de negeie.

Toporul şi barda bat ritmic în carnea moale şi mustoasă a crengilor.

— Mă Petre!

— Aud.

— Te-nsori?

Nică se opreşte din cioplit. Ascultă. Răsuflă greu.

— Ştiu şi eu?!

— Cremenea ta de cioclendăr! bufneşte bătrânul. Tu

ţircus nu faci din casa mea. Nici cuplărai. Acu nu eşti nici plutoner, nici nu mă sparii cu decorăţiile. Te bat cât eşti de mare. Aici în drum te bat. Te-nsori cu

Mădălina.

— Şi dacă-i ia ta-su livada? Oile… Fânaţul…

Nică înghite-n sec. Suduie amarnic. Tace şi ciopleşte în duşmănie. Mădălina coboară, lipăind mărunt. Se uită la Pătru cu mâna streaşină. Cârpa neagră îi cade pe ceafă.

— Îmi ajută Năstăsia lu' Piţu. N-o prea ştiam. Colţoasă, da m-ajută.

— Nu te măi boldi la ăsta. Apucă parii.

— Uricios mai eşti, tată!

— Tată ţi-i fenea, nu eu.

Mădălina râde. Aşterne o frânghie pe jos, Nică îi ajută să lege parii.

— Nu te mai băga în mine, diavole, scrâşneşte bătrânul.

Îi saltă legătura în spate. Muierea se pleacă sub povară.

— La amiaz ne scăldăm, Petre, spune Mădălina gâfâind în susul malului.

— Vă arăt eu scăldat!

Mădălina intră în curte râzând. Nică îl boscorodeşte pe Scordilă. Ai văzut, căpăţân Osul! Duce ursul la cojocar pe cal. Are doi cai, şi nouă nu ne dă unul să ne ajute la cărat parii. Rău e, mă, fără cal. Să fiu în locul tău, aş vinde din oi şi mi-aş cumpăra un cal.

Pătru îşi vede de treabă.

— Te-ai luat după mumă-ta. Numa capra aia bătrână nu vrea cal.

Ciopleşte încă câţiva pari. Îşi ia barda la subsuoară.

Pătru îl urmăreşte zâmbind. Bătrânul intră tropotind în curte. Pătru ştie că se duce sub păr să se culce la umbră…

Soarele, ridicat la zenit, varsă văpăi. Pătru coboară din salcia jumulită de crengi. A muncit cu spor. Mădălina a dus în fânaţ şapte legături de pari. Destul pentru stâlpii

ţarcului. Din spinii adunaţi pentru foc, are să împletească gardul. Dacă n-ajung, o să-i adauge cu crengi de răchită roşie. Munca i-a odihnit gândurile. Ar trebui să-l mulţumească. Nu-l mulţumeşte. Oile îi sunt străine.

Nu le-a muncit cu sudoare. Le-a câştigat. Îi lipsesc oamenii. S-a învăţat între oameni. Acolo la unitate, în lunile de după război, mergea undeva înainte. Înainte în vreme. Aici bate pasul pe loc. Are să facă ţarcul.

Are să se-nsoare cu Mădălina. Când are să bage un bruş de brânză în gură, o să i se pară că l-a primit de pomană. Şi pe urmă Gheorghe Vâlcean spunea c-au să schimbe lumea. Ar fi o bătălie de dat. Un atac, cum zicea azi-dimineaţă domn Paraschiv. Atacul ăsta o să-l aducă între oameni. Aici e singur cu gândurile lui.

Prea singur. Ăştia de la plasă se mişcă încet. Dac-ar fi după el, mâine ar împărţi pământurile găzdonilor, pe la oameni. Ar fi oamenii mai fericiţi? Uită-te la el. Are două sute de oi. E fericit? Pe Guga zicea paingul de

Paraschiv că-l răpune în judecată. Auzi, diavolul! Să-l bage pe Guga sub tutelă! Să-i zică c-a fost legionar!

Scârnăvia… Coboară sub mal. Locul ăsta acoperit cu urzici, cu tufe de răchită roşie, unde miroase uşor a mentă, năpădii de creţuşcă şi de spata-dracului, nu se vede din drum. Se dezbracă. Îşi anină cămaşa şi izmenele într-o tufă de răchită. Intră în şuvoi, până la glezne.

Apa îl înfioară. Soarele îl bate pe umerii puternici. Pe spatele năduşit. Un pescăruş-de-munte îi face temenele, aşezat pe spinarea unui bolovan din mijlocul apei. Caiidracului trec la rasul apei, ademenind păstrăvii. Când

s-apleacă să ia apa-n pumni, vede pe luciu chipul Mădălinei. Pătru zâmbeşte. Aşteaptă. Simte femeia, care se apropie furiş. Mădălina, numai în poate şi-n ciupag, se repede să-i dea brânci. Pătru se trage la o parte. Femeia cade în Topla, chirăind. Poalele albe se umflă deasupra apei. Se duce la vale. Înoată voiniceşte. Iese la mal şiroind. Pătru îşi dă drumul în apă. Mădălina îl ameninţă cu

pumnul.

— Întoarce-te! întoarce-te, n-auzi? strigă ea înciudată.

Pătru înoată spre celălalt mal. Acolo unde apa e adâncă. Unde, printre petele de umbră, joacă limbi dulci de lumină. Mădălina îşi întinde hainele ude pe mal.

Braţele până la cot şi pulpele îi sunt arse de soare. Îşi acoperă pieptul cu mâinile. Intră în apă. Înoată pe urmele lui Pătru, cu ochii albaştri inundaţi de o lumină stranie.

— Eşti amărâtă şi tu, mă muiere, da, oricum, nu-i frumos să te agăţi aşa de gâtul omului. Trăieşti cu diavolul ăsta, şi bărbatu-ţi n-a-nceput măcar să putrezească.

— Nu trăiesc, se-nroşeşte Mădălina.

— Zi-mi leică, sunt mai bătrână.

— N-arăţi.

Prin ochii negri ai Năstăsiei lui Piţu trece un licăr de bucurie. Se ridică din genunchi, împleteşte răchită la ţarc, îşi potriveşte cârpa cu un gest frumos, de femeie.

— Cum nu trăieşti? Eşti beteagă?

— Ba.

— O fi el, hăndrălăul.

— Nici.

— Auzi-o, Livio? Livio, ia vin încoace.

Livia lui Mărtin Balaci îi ajută lui Pătru. Ţine parii, râde, se foieşte-n poate. Pătru bate cu muchia săcurii.

Icneşte.

— Vezi să nu mă loveşti peste mâini, chicoteşte ea.

N-am cu ce să te mângâi, frumosule.

— Tot a dracului ai rămas, Livio! râde Pătru. Să fiu în locul lui Mărtin…

— Ce-ai face să fii în locul lui? Zi-i repede. Repede.

Năstăsio, ăsta vrea să fie în locul lui Mărtin.

— Ce te-ai albit aşa? spune Năstăsia. Dă-o dracului pe Livia. Ăştia se-mpung de când o adus-o Mărtin în casă. Îi place să vorbească în bobi mărunţi. Livioo, n-auzi? Vino să-mi ajuţi!

Livia îşi îndreaptă trupul voinic. Îi trage cu ochiul lui

Pătru.

— S-o fi aprins a ta, râde ea cu dinţi mari.

E înaltă, vânjoasă, cu palme late, muncite, îşi dă cu albele pe obraz, îşi trage sprâncenele cu cărbune, când calcă îi tremură pieptul plin şi şoldurile.

— Auzi, ăştia nu se culcă împreună, spune Năstăsia.

Livia îşi ridică sprâncenele. Are ochii căprui, blânzi.

De sub cârpă îi scapă şuviţe cânepii.

— Proşti mai sunteţi, mă! Ce-i mai ţine cald mortului că faci pe sfânta? Dă-mi-l mie pe-o noapte, râde ea. Auzi.

Petre? Vrei?

— Ia ţine-ţi flendura aia de gură, o ocărăşte Năstăsia.

Văsâlicăăă diavole, nu mai vii cu crengile, afurisitule! …

Stai aici cu Mădălina. Te-ai împins destul în Pătru.

Livia râde. Se-aşază lângă Mădălina. Apucă cu mâinile mari un snop de crengi, le răsuceşte cu uşurinţă, cu o mişcare scurtă, bărbătească şi le împleteşte frumos, între parii de salcie. Năstăsia se duce să-i ţină parii lui Pătru.

— Să nu te pui cu Năstăsia, o sfătuieşte Livia. Are o gură, că-nvie morţii. Voichii să-i scoţi ochii. E făloasă, şi nu ştiu pe ce. Viperă de-aici de pe Topla. La noi sunt alţi oameni.

— De unde eşti?

— Să-mi zici Livia. Sunt mai bătrână, da-mi place să-mi zici oră nume. Sunt din Poiana-Lungă, ici pe Camăna. Nu credeam c-ai să te-mpaci cu Năstăsia. Stă toată ziua nas în nas cu Voica. E bine că te-mpaci. Suntem vecini.

Vezi că-mi cam place să glumesc.

— Mie nu.

— Te-nveţi. Adă un mănunchi. Răsuceşte-l. Nu aşa.

Pe dreapta. Nu prea eşti dedată cu munca asta. Se cunoaşte după cum ţii sinicelele.

Mădălina simte că muierile au venit s-o iscodească.

La-nceput. Acum au primit-o între ele. Se bucură. Bărbaţii sunt prieteni. Era singură, gard în gard cu Voica.

— Mai amânat, vine şi Piţu cu Mărtin, îi spune Năstăsia lui Pătru. Ia vezi, că-mi rupi degetele. Ce baţi aşa, în duşmănie? Vrei să ţii oile pe lângă casă? La ce să le ţii? Aducem şi noi marvele. Le paştem pe rând.

Să-ţi fie mai uşor. Şi nouă. Şi copiilor.

Piţu şi Mărtin ajung sub seară. Urcă la ţarc cu umerii căzuţi, cu feţele negre de osteneală, cu traistele goale bătându-le şoldurile.

— Merge, Petre, merge? Mi se pare mie că muierile astea mai mult meliţă decât…

— Taci şi pune mâna, îşi ia Năstăsia bărbatul în gheare.

— De-a mea scăpaşi, Petre? întreabă Mărtin Balaci.

— Ce să scape, Mărtine? strigă Livia. Auzi? Vrea să-ţi ţină locul măcar o săptămână.

— Te-o văzut Sfântul, Petre.

— Ce-i, mă, la joagăr? Vă ţine Bimbi?

— Ne ţine, oftează Piţu. Adă, Năstăsio, crengile alea.

Nu-i bine, mă, cum lucraţi voi.

— Noroc că venişi, domn gheneral, cu poruncile. Poftiţi crengile. Altceva mai poftiţi? Vă-ntoarseră ţi gradaţi.

Strigaţi. Parcă acolo la război n-aţi făcut decât să strigaţi.

Piţu se uită-n cer. Oftează. Năstăsia râde.

— Iaca tac. O vorbuliţă nu mai suflu.

— Mă Livio! Ia treci tu ici la Pătru şi ajută-i la pari.

Oamenii zâmbesc. Zâmbeşte şi Mădălina.

— Vin să te ţuc, se bucură Livia.

— Năstăsio, treci şi scoate-i sufletul lu’ Mărtin. împletiţi voi pe urma lu’ Pătru. Da strâns, nu aşa. Eu cu Mădălina tragem spinii şi-i întărim. Hai. Doamne-ajută, că

Pătru v-a cam lăsat de capul vostru.

Îşi scuipă-n palme. Mărtin Balaci îşi scoate traista şi pălăria. Amurgul aruncă umbrele merilor până sus, în culme. Fânul, strâns în girezi, aromeşte îmbătător. Pătru bate cu săcurea. Livia chicoteşte. Năstăsia îi spune ceva lui Mărtin Balaci. Omul – vânos, tuciuriu, îngenuncheat

— Împleteşte ţarcul cu labele lui negre, ostenite. Se aud cosaşii ţârâind pe-ntrecute. Din pământul încins ies valuri de căldură dospită în rădăcinile ierburilor. Ţarcul e aproape. gata. Piţu vine lângă Mădălina, călcând apăsat cu opincile lui enorme. Moţul de păr castaniu îi joacă pe frunte.

— Ia zi-i cu Bimbi, spune Pătru.

— Ne ţine.

— La buşteni, râde străpezit Mărtin. Ne-a dat la buşteni. Ne frânge spinarea.

— Datoriile?

— Cu judecată. Zice că le scoate cu judecată, la preţul de azi.

Pătru se-ndârjeşte asupra parilor. Piţu îi face semn

Mădălinei să vină aproape.

— Mădălină, la negeie vii cu noi? întreabă Livia.

Ori mi-l laşi pe Pătru la joc?

— Ţi-l las. Ţi-l las. Nu vin la negeie.

— Vrei s-o bată prislopenii cu pietre? Un să vină, muiere?!

— Petre, te-mbraci militar, se bucură Livia, plesnindu-şi palmele mari… Să mă joci pe sub mână, până-mi sparg opincile.

— Las, că are el pe cine juca, nu te teme! Or să-i sară de gât toate fetele.

— Atâta-i trebuie! sare Mădălina, glumind pe muchie.

Că-l zgrabăl tot şi-i scot ochii, de rămâne de pomină.

Muierile chicotesc.

— Vorbeşte lumea că oile astea le-a furat Stângu de la Goanţă, îi suflă Piţu, Mădălinei. Sunt însemnate.

Vezi cum te descurci cu Pătru.

Mădălina se face albă. Îşi muşcă buzele. Se uită speriată la Pătru. Dă de ochii negri, iscoditori, ai Năstăsiei.

Mama se-ntoarce în zori, frântă de oboseală. A mers neîntrerupt jumătate de zi şi noaptea-ntreagă, mânând cele douăzeci de oi cumpărate de la un cunoscut al neamului ei din Teregova. I-a dat şi-un berbec, socotindu-l

în preţul unei oi fătătoare. Pe banii rămaşi i-a luat lui Pătru bocanci, nişte suluri de bumbac, o vadră nouă, smălţuită, şi încă i-au rămas o mie cinci sute de lei. Urcând după-amiază spre culmea Uişovei, s-a-ntâlnit cu Ilie Jura. Cobora călare. A-ntrebat-o dacă oile aâstea sunt tot de furat. I-a spus că la bună casă a venit din văduxie. Că cioclendărul de Pătru umblă să ia minţile oamenilor pe de-o parte; iar pe de alta ţine oi de furat, dacă – Doamne fereşte! – nu le-o fi furat chiar el.

Că aşa-i lesne să faci avere, dacă n-a murit nici legea, nici dreptatea. C-ar fi bine să-şi bage minţile-n cap. El.

Ilie Jura, uită ce rău i-a făcut la joagăr. Ştie că-i copil muncitor. Dacă vrea, îl ia şef de echipă la joagăr. îl plăteşte omeneşte. Nică ăl bătrân să se ducă la el cociş.

Avocatul băncii i-a spus că are ipotecă pe casă. El.

Ilie Jura, are să răscumpere ipoteca. Mama ţine minte cum s-a plecat din şa spre ea, şuierându-i în faţă.

— Auzi! Răscumpăr eu ipoteca de la bancă. Şi atunci vă ţin în mână pe toţi. În drum vă zvârhi. Toate alea vi le vând. Vă las cu curu’ gol, dacă nu se potoleşte cânele ăla de Pătru. Tu ai fost mamă de dascăl. Bagă-i minţile-n cap. Să nu se joace cu Ilie Jura. Atâta-i spun.

Mama stă în drum. Se uită la oile grămădite-n curte.

Stă aşa, mică, plinuţă, înfăşurată în broboadă, colbuită, cu desagii pe umăr. Se uită la casa lui Nică. Îi e ruşine să intre, să n-o găsească pe Mădălina în aşternutul lui

Pătru. Spinul vârât de Ilie Jura cu oile de furat îi zgândăre inima. Se gândeşte la soarta băiatului ăstuia, căruia nimic nu-i e uşor pe lume, care, se vede treaba, a fost ursit să-şi câştige liniştea cu preţ mare. Oftează bătrâneşte. Nu ştie ce să facă. N-ar amesteca oile cumpărate pe bani munciţi cu oile ajunse cine ştie cum în voreţul lor. Îşi dezleagă brăciră. Priponeşte berbecul de-un picior, legându-l la gard. Intră-n curte. Oile rumegă liniştit.

Se sfieşte să privească în colţul prispei, unde horăie

Pătru. Se strecoară neauzită în cuină. Lasă jos

desagii.

Are picioarele umflate de umblet. S-ar duce să se spele la Topla. Simina scânceşte. Aude trosnetul patului. Paşii uşori ai Mădălinei. Răsuflă uşurată. Deschide uşa binişor.

— Mădălină! cheamă mama.

Femeia iese-n prag cu ochii umflaţi.

— Bine c-ai venit! şopteşte Mădălina.

Mama închide uşa culmi. Rămân amândouă în întuneric.

— Ce-i cu oile astea? întreabă sec.

— Zicea Stângu că-s oile mele. Zestrea mea.

— Cum zicea? Acu nu mai sunt?

— Dacă aude Pătru, mă omoară.

— Ce s-audă? întreabă mama, gata să se-nece.

— Lumea vorbeşte că-s de furat.

— Cine le-a furat?

— Stângu.

— De unde ştii? Ai vreun martor? Cine le-a adus aici?

— Stângu cu ai lui.

— L-a văzut cineva?

— Noi.

— Care noi?

— Eu. Tata. Pătru.

Mama îşi frânge mâinile. De afară se aude zgomotul uşor al unei maşini. Nică tuşeşte. Simina începe să scâncească. Mădălina se duce la copilă. Pătru, trezit de zgomotul neobişnuit al maşinii de turism, se ridică în capul oaselor, frecându-şi pleoapele. Iese la gard, în izmene şi-n cămaşă. Vede oile păscând pe şanţ. Se bucură.

Astea-s oile lui. Se-ntinde. Mercedesul legiunii trece nălucă, lăsând în urmă un nor de praf.

— Ce zici de oi? îl întreabă mama cu glas stins.

— A-ntâia!

Ies amândoi în drum. Se face ziuă. Iancu, cocoşul, trâmbiţă vesel, suit pe portiţa grajdului. Pătru se scarpină-n cap.

— Oile alea din curte sunt de furat, spune mama. Aşa zice lumea. Tu cum ai crezut, că după toate alea.

Taurii…

Pătru continuă să se scarpine în cap, aşa-n neştire.

— Cum ai zis? De furat… bâlbâie el.

…Pe la opt se aude tropotul unui cal la galop. Pătru stă trântit sub păr. A dat oile afară din curte, zobindu-le.

Nică s-a dus la păscut cu cele cumpărate. A plecat suduind de toţi dumnezeii. Mama roboteşte în cuină. Mădălina se frânge plângând în casă. Plutonierul-major Amăriuţii îşi opreşte iapa-n loc. O împinge cu pieptul în gard. Se uită în josul drumului, rânjind rău. Ochiul ceacâr i se bate repede. Pătru se scoală în silă. Plutonierul îşi scoate cascheta. Îşi şterge fruntea leoarcă, cu mâneca vestonului de doc. Mama iese-n prag.

— Hai, don brigadier Goanţă, strigă plutonierul. Hai, că n-am vreme. Te arseşi, Petre, îi spune. plecându-se pe gâtul „iepei. Astea-s oile?

— Astea.

— Două sute cincizeci în cap?

Pătru se face livid.

— Două sute. De unde două sute cincizeci?!

— Ei, comedie!… Îl priveşte lung. Buza de jos îi tremură. Mă Petre, geme el. Mă camarade!

Pătru vine la gard. Îi caută privirea.

— Ce credeţi dumneavoastră, domn plutonier-major?

— Cred că trebuie să caşti ochii. Asta cred. Jandarmul nu crede nimic până nu cercetează.

Brigadierul Dionisie Goanţă, îmbrăcat în uniformă, asudat, cu un mănunchi de păr de mistreţ prins la pălăria verde, soseşte la trap pe un cal de munte, înşeuat cu şa cazonă de piele neagră, cu oblâncul înalt. Îşi sprijină burta pe greabănul calului. Pătru iese-n drum. Îi apucă dârlogii. Goanţă îşi fereşte ochii de gânsac. Amăriuţii descalecă.

— Câte oi ziceai, domn brigadier? întreabă el pe ton oficial.

— Cam două sute cincizeci, spune Goanţă.

— Aici nu merge ca la pădure. Spune câte. Şi dă-ţi burta jos de-acolo. Astea-s oile?

Scordilă stă rezemat de gard. Se uită batjocoritor la

Pătru. Goanţă descalecă. Cercetează oile. Râde mulţumit cu dinţii de ani.

— Uită ici semnul, domn major. Sunt oile mele.

Majorul îl vede pe Scordilă.

— Ia poftim încoace, Scordilă!

— Domn major…

— Ieşi din curte, n-auzi?

Din josul drumului urcă câţiva oameni, cu traistele la şold. Lui Pătru îi vine să intre în pământ. Stângu şi-a bătut joc de el. Majorul se frământă pe loc.

— Bă ăia, ia pas alergător, camarade! Hai, trap!

Oamenii se grăbesc. Sunt printre ei oameni cunoscuţi.

Florea Belcotă ciungul, Iancu Vichente, Ilie Brâncuţă.

Mormăie un „să trăiţi” dezlânat. Se uită rece la cei din jur.

— Ia să facem noi o reconstituire populară, spune jandarmul, proţăpit în mijlocul drumului. Eu întreb. ăl de-l întreb răspunde. Voi ăia, vârâţi la cap! Vă iau martori.

— Noi ne cam grăbim, domn plutonier-major, încearcă Ilie Brâncuţă.

— Vorba, leat! Aici ai de-a face cu legea. Ia spune, domn brigadier. Când te-au jefuit?

— Alaltăieri noapte.

— De unde?

— Din curte.

— Era şi Pătru C. Dragalina?

— Domnu’ plutonier! sare Pătru.

— Vorba! Era, sau nu era?

Începe să fie cald. Iapa jandarmului se apără de tăuni, bătând din picioare. Se aude un glas de copil.

— Cea’ Pătrule, vii? Acolo unde ştii?

Văsâlică a lu’ Piţu, căţărat în păr, îşi scoate faţa pistruiată din frunziş. Pe urmă muşcă lacom dintr-o pară

zemoasă.

În cancelaria postului de jandarmi e năduf stătut, îmbâcsit cu miros de bradolină, de cizme, de mobilier uscat.

Pătru se uită pe geam. Oile behăie în curte. E aproape de amiază. I-a adus Amăriuţii la post pe toţi. I-a minat din spate cu iapa roşcată, până le-a scos sufletul. N-a cruţat-o nici pe mama, nici pe Voica. Voica ieşise-n drum. Scordilă o ţinea una că nu ştie nimic, că n-a văzut nimic. A ieşit în drum, înaltă, aspră, dând mărturie că l-a văzut pe Stângu cu feciorii… Voica ţine minte ce-a vorbit Stângu cu Nică. Amăriuţii i-a împrăştiat prin post, pe sus în dispensar, cu câte-un jandarm la spate, să dea declaraţii. Goanţă asudă pe-un scaun, în faţa biroului.

Amăriuţii îl freacă de-o veşnicie.

— Ia zi, domn brigadier! Ştii că legea pedepseşte calomnia? Dacă ştii, declară aici în scris. Era Petre

C. Dragalina cu ăia, sau nu era?

— Mi s-a părut că da. Purtau cojoace. Înserase, bâlbâie Goanţă cu glas de scapet.

— Ce ţi s-a părut, mă? Mormântul mă-tii! sare Amăriuţii, vânăt de mânie. Ce tot o ţii cu ţi s-a părut? Nu vrei să uiţi glonţul ăla? Mai bine i-l vira în ţeastă, dobitocului. O lepră mai puţin pe lume.

— Să nu mă-njuri la interogator, că iese urât! Mi s-au furat oile. S-au găsit la ei în curte. Vrei să-ntorci legea?

— Oi fi tu deştept, şi toată lumea proastă! îţi înfăţişez eu un martor acuşi, de-ţi sare pălăria aia verde…

Bate cu pumnul în masă. Se prezintă un jandarm.

Amăriuţii îi face semn cu capul. Oşteanul iese din post în pas alergător. Pătru aude ţintele bocancilor scrâşnind pe treptele de beton. Se face linişte. Amăriuţii se băiăngăne cu scaunul. Priveşte-n tavan. Pe urmă vorbeşte încet, ca pentru sine:

— Tu, porcule, şi alţii ca tine faceţi din lege când hârtie pentru privată, când plapumă. După cum vă convine, mă! răcneşte el, cu faţa colţuroasă, fălcoasă,

vânătă de mânie.

Goanţă tresare speriat. Amăriuţii vorbeşte tavanului.

— …Dacă te prind cu ceva, auzi tu, Goanţă, dacă te prind cu ceva, mă…

În coridor răsună paşi grei. Goanţă priveşte speriat spre uşă. Intră Stângu Tauru, fără să bată. Pătru strânge pumnii. I se face negru. Primarul zâmbeşte pe sub mustaţa porumbie.

— Îl aduseşi aici, Goanţă, spune el aspru. Nu te ţinuşi de făgăduială. Bine, mă!

— Domnule primar… îl retează Amăriuţii.

— Uite ce-i, şefule! Lucru-i limpede ca lumina. Aşa-i.

Goanţă? Zi tu că nu-i aşa. Ia cască ochii, mă. E beat, don şef. Nu-l vezi? E mort de beat. Unde-ai băut.

Goanţă? Zi, n-auzi? Unde-ai băut?

— La un fin, se behăie brigadierul, alb la faţă, cu buzele tremurând.

Amăriuţii se uită la Pătru. De mirare, amândoi ochii privesc drept. Plutonierul se pleacă peste masă.

— Suflă, dom brigadier.

Goanţă sufăr

— Ăsta n-a pus strop de băutură pe limbă, dom primar.

— Dacă spun eu… A pus. Şi băutură, şi… Dă-l dracului. L-am văzut când ieşea de la drăguţă. Era turtă.

Făcusem noi un târg. Îmi datora două sute de oi. Mie nu-mi plac judecăţile. Când s-o-mplinit sorocu, mi-am luat oile. Pune-l să dea o declaraţie că mi-a datorat două sute de oi. Dau şi eu una că oile astea le trec

Mădălinii Tauru, nevasta nepotului meu Gruiţă Tauru, azi răposat, pentru oile ei de zestre, care pasc în Ţarcu şi n-are frati-miu cum le aduce până-n toamnă.

Goanţă se deschide la gât. Nimereşte greu reverul tunicii de pădurar. Tauru umple tot biroul cu statura lui. Amăriuţii se-nfundă în scaun.

— Dai declaraţie, don brigadier?

Goanţă tace. Pătru se ridică de pe bancă. E îmbrăcat

în cămaşă, izmene şi opinci. Vine la birou.

— Uite ce-i, Stângule, spune el liniştit. Nu ştiu ce-i între tine şi Goanţă. Să fiţi sănătoşi. Cât rămâne la mine.

Mădălina n-are lipsă de oile tale, Stângule. Şi-auzi aici.

Goanţă. E don plutonier major martor. Dacă… Seneacă.

Mă scârnăvie, să nu mă faci de râsul lumii, că…

— Vorba! strigă Amăriuţii. Un te trezeşti?

— Mă ameninţă, dom major, piuie Goanţă.

— El te ameninţă, râde Stângu, şi eu… Mă Petre, eşti un prost. Nu-mi cunoşti inima. Şi fala. N-ai decât. Nu lua oile astea. Aşteaptă-le pe ale muierii.

— N-aştept nimic. Spune-i lu' frati-tu că banii… Don plutonier, chemaţi-o pe Mădălina.

Amăriuţii ridică din umeri. Se scoală de la birou.

— Să nu vă mâncaţi beregăţile până mă-ntorc.

Iese. Trânteşte uşa. Stângu se-aşază pe marginea biroului.

— N-ai ascultat, Goanţă. Spune, mă, ce ţi-am poruncit în seara aia?

— Să nu m-ating de Pătru.

— Şi tu?…

Pătru nu-şi vine-n fire. Nu ştie ce să-nţeleagă din toată povestea. îl vede pe Goanţă tremurând, zobit în scaun, parcă lovit la mir. Pe Stângu – vesel, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Intră Mădălina. Pătru holbează ochii. Femeia e umflată, cu ochii plânşi. Ciupagul stă să plesnească pe ea. Când îl vede pe Stângu, scoate un ţipăt mânios. Se repede cu unghiile în obrazul lui.

11 muşcă de umăr. Cămaşa albă înflorată a primarului se sfâşie, pârâind. Mădălina rămâne cu peticul în gură.

Sare Pătru. Sare Amăriuţii. Plutonierul nu se poate stăpâni. O-nhaţă de coc. O scutură zdravăn.

— Ai turbat, tămâia ta de muiere?

— Am turbat, ţipă Mădălina scuipând peticul. Porcul

ăsta îşi bate joc de viaţa mea, tu-i sângele mă-sii de armig! Asta-i zestrea mea, lotrilor? Oile boului ăsta gras? Nu vă cunosc eu cine sunteţi voi ăia din deal?

Eu nu vă cunosc, mă?!

Îşi trage ciupagul din brăcin. Şi-l scutură. Îi cade la picioare o ploaie albastră de bancnote de-o mie. Le calcă cu opincile. Sare pe ele. Le frământă cu duşmănie, râzând nebuneşte printre lacrimi. Pătru o ia-n braţe.

— N-am lipsă de banii voştri, ţipă Mădălina izbindu-şi iubitul cu pumnii în piept. Nici de oile voastre.

Lasă-mă, Petre, să-i ucid. Lasă-mă! Să vă crească buruieni pe ochi, lotrilor!

Pătru îi astupă gura. Mădălina izbucneşte în plâns. Îi sărută mâna în neştire. Stângu îngenunche. Adună bancnotele. Pe cele mototolite le întinde pe genunchi, cu podul palmei.

— Haide, mă camarade. Eşti liber. Taci, muiere, n-auzi? Taci!

— Tac, dom plutoner, icneşte Mădălina. Abia acu răsuflu. Mă apăsau banii ăştia ca un copârşeu.

Stângu lasă banii pe jos. Vine la Pătru. Îi pune mâna pe umăr.

— Ia mâna, Stângule!

Stângu Tauru râde. Faţa frumoasă, bărbătească, ochii albaştri au o umbră de durere.

— Nu mă cunoşti, Petre! Eu te cunosc. Din toţi ăştia, prislopenii, în cincizeci de ani, numa ţie nu ţi-a fost frică de Stângu Tauru. Auzi, mă? Numa ţie. Să trăieşti, Petre. Ai pumni zdraveni. Ai inimă tare, mă!

Inimă de păcurar. Inimă de lotru.

Îşi aruncă fruntea pe spate. Se-ntoarce. Îngenunche lângă teancul de bancnote.

Amăriuţii vine cu Pătru pe coridor. îl opreşte. Îi şopteşte la ureche:

— Nu-ţi spusei eu, camarade, că se-mpute? Se-mpute, mă. Tu păzeşte legea. Atât. Păzeşte legea. Şi cască ochii la nedeie, să nu-ţi vâre careva sâmceaua între coaste.

— Ce-i tot şopteşti, Amăriuţii, viteazului nostru?

Amăriuţii ţăcăne pintenii. Căpitanul Victor Ceauşu iese din dormitorul trupei.

— Don căptan…

— Ştiu. Brigadierul Dionisie Goanţă n-a văzut bina în noaptea respectivă. Plutonierul Petre C. Dragalina a fost în vizită la învăţătorul Ion Cătălină împreună cu domnul Sergiu Bloch. Aşa-i, plutonierule? Dacă ai nevoie de alibi, dau şi eu declaraţie, râde el deschizând uşa biroului.

Când iese în curte, Pătru îl aude întrebând cu glas răguşit:

— Cine e femeia aia înaltă care-a dat declaraţie sus, la dispensar?

— Voica Scordilă, don căpitan, răspunde Amăriuţii.

Pătru înghite nodul care i s-a pus în gât. Afară e soare, zăduf şi senin. Mădălina îl ţine de mijloc. Mama vine repede, urmată de Nică ăl bătrân. Moşul iese-n uliţă bodogănind, fără să se uite la ei. O ia spre casă, stârnind praful cu piciorul lui de lemn.

— Haidem, spune mama.

Pe scările dispensarului coboară Scordilă, urmai de

Voica. Bărbatul trece pe lângă vecini, cu barba trasă-n piept, cu pălăria pe ochi. Voica i se leagănă pe urme.

— Mulţam, vecină! spune Pătru.

Voica se albeşte.

— N-ai pentru ce, vecine, răspunde ea. I se opreşte-n faţă. I se uită-n ochi… Adevăru-i ca lumina. Odată şi odată, sparge întunericul… Rămâneţi cu bine!

Oile stau strânse la umbra firavă a dudului. Cerul, de plumb topit, tremură peste Prislop.

Dimineaţa de Sântă Maria mare e luminoasă, diafană şi îmbălsămată. Cerul senin poartă deasupra munţilor tente moi de sidef şi nori cumulus, cu crestele învelite în vălătuci de porţelan.

— Eu luam oile, spune Livia lui Mărtin Balaci. Dă-o dracului de falâ! Când eşti sărac, fala nu-ţi ţine de foame. Nici nu te-mbracă.

— Bine-a făcut, Mădălina, sare Năstăsia. Tu Livioo!

Văsâlică, lasă fluturii. Aurele, leică-ta Voica vine? Când zice, Piţule, că te trage Bimbi în judecată?

— Au, Petre, au, când te-or vedea fetele… Rujii îi pică mucul după tine.

— Am auzit că vine şi vlădica la slujbă.

— Ai auzit tu, de-acolo din Borschini?! Las să vină.

Îi tragem cu ochiul.

Bărbaţii râd. Livia culege un mănunchi de izmă din marginea drumului şi-l vârâ-n sân.

— Dacă te-apucă durerea de cap, Petre, vii şi miroşi aici.

Mărtin îi dă un ghiont în coastă.

— Şi asta meliţă! constată Văsâlică. Hai, cea' Pătrule, c-am o vorbă cu tine.

Văsâlică şi frati-su mai mare, Aurel, sunt îmbrăcaţi în cămeşi albe strânse-n brăcin tricolor, izmene, lăibăraşe vinete, pălării. Calcă desculţi drumul presărat cu aşchii de piatră. Pătru se uită la picioarele copiilor, negre de praf. Are nişte bani. Are să le cumpere opinci. Neapărat are să le cumpere opinci. Gândul ăsta îl înveseleşte, îl uşurează. Văsâlică-l ţine-n loc, şoptindu-i tainic:

— Lasă-i să treacă.

Năstăsia, gătită de sărbătoare, îi ameninţă cu degetul.

Neagră, sprâncenată, subţirică, cu o muşcată vârâtă după ureche, îşi ţine bărbatul de mână, calcă sprinten, e frumoasă şi mulţumită.

— S-auzim, spune Pătru când rămâne singur cu copiii.

— Are Aurel o vorbă despre leica Voica.

Văsâlică îl priveşte cu ochi verzi, serioşi.

— Voica s-a betegit rău, cea' Pătrule, spune Aurel, cu glas tremurător.

— Cum s-a betegit, mă?

— Ce are?

— Nu ştiu. Nu vrea să-mi spună, îi citesc eu ce-i

citesc… Altă dată asculta. Acu se uită-n cer când îi citesc. Începe să plângă.

— Mie mi-ai spus că nu plânge, ca mama. Nu bleastămă pe nima.

— Nu plânge tare. Poate că nici nu plânge. Dă-i beteagă. Lu Scordilă nu-i spune.

— Aşa face şi puiul ăla al meu de pupăză. Se uită la cer. Se vaicără de-ţi rupe inima.

— Lăsaţi, c-o să le treacă, oftează Pătru. Şi leică-ţi

Voica, şi puiului.

Ia copiii în braţe. Îşi freacă obrazul de feţele lor calde, moi, mirosind a lapte de capră şi a soare.

— Auziţi, mă lotrilor. Când ajungem în sat, vă ţineţi de mine. Dacă fac din ochiul stâng, se cheamă că rămâneţi pe loc şi nu mişcaţi nici dacă dă turcu. Lămurit?

— Lămurit, zâmbeşte şmechereşte Văsâlică.

Aurel oftează. I se uită peste umăr. Se aud tropote.

— Uite-o, şopteşte copilul, cu fruntea luminată de bucurie.

Pătru se fereşte-ntr-o parte. Scordilă cu Voica vin la trap domol. Caii scunzi, cu părul luciu, cu picioarele subţiri, numai muşchi, calcă mărunt, fâlfâindu-şi coamele împletite cu fire roşii de lână. În urma lor gonesc la galop două cocii pline cu muieri şi bărbaţi, căutând să se întreacă. Rafturile zuruie asurzitor. Cociile întrec călăreţii. Zboară prin faţa lui Pătru, cu caii zvârlind spuma prin zăbale, cu muierile zugrăvite în culori vii, chirăind, cu vizitiii plesnind din bice. Unul dintre ei e Florea

Belcotă, ciungul. Cociile lasă un nor de praf auriu.

Văsâlică bate din palme, îmbujorat de bucurie. Scordilă cu Voica trec tăcuţi şi neguroşi. Pătru dă drumul copiilor din braţe.

— Ai văzut? spune trist Aurel. Nici nu s-a uitat la mine… E beteagă leica Voica, cea’ Pătrule. E tare beteagă…

Tot mai des îi ajung din urmă cocii încărcate, perechi de călăreţi, pedestraşi, porniţi la negeie din cătunele

semănate în lungul Toplei şi Camănei. Ziua de vară smălţuieşte munţii în albastru tare. De pe coastă adie mireasmă catifelată de viţelar şi de pansea-de-munte, de garoafe purpurii şi de firuţă. Trece o cocie plină cu păcurari, trasă de doi cai albi. Năstăsia strigă la ei!

Sunt neamuri de-ale ei, din Topla. Unul cântă din cimpoi.

— Mă Năstăsio, tot săracă rămăsăşi?…

— Umbli pe jos, diavoliţo.

— Dă-l dracului pe Piţu.

— Îţi găsim altul, muiere. Cu oi. Cu cai.

— Să te poarte-n caleaşcă, ţiganco!

Cimpoiul sfârâie un de doi îndrăcit. Păcurarii sunt negri, spătoşi, cu pletele retezate pe ceafă, cu mustăţile căzute.

— Uite-l, bă, pe ăla cu *revoluţia*.

— Să trăiţi, don plutoner!

— Auzirăm că vrei să ne iei oile.

— Şi muierile.

— Mână, mă! strigă Piţu.

— La o parte din drum! Loc, n-auzi?

Niculae Guga face larmă, ridicat pe leagănul cu arcuri al cociei. Alături, Dionisie Goanţă stă înţepenit în uniformă, roşu de căldură. Cocia lungă, trasă de cai zdraveni, are leagănul cu arcuri acoperit de pocroviţe sinilii.

Muierile Guguleştilor stau acolo drepte, îmbrăcate în ciupaguri cusute cu fluturi de aur. Pe cap poartă conduri înalte, ca nişte coroane de principese, cusute cu argint.

— Uite-l, Sido, pe Pătru.

— El e, Dido.

Elena Goanţă, îmbrăcată într-o rochie uşoară de mătase imprimată, cu braţele subţiri, feciorelnice, goale, îşi face vânt cu un evantai. În spatele cociei călăreşte

Ion Guga. Piţu şi Mărtin Balaci vin aproape de Pătru.

— Uite-i, spune Piţu.

Păcurarii din Topla rânjesc şi-l ameninţă cu pumnul.

— Bă ăla, să vii la noi în Topla cu propaganda.

— Duceţi-vă, bolânzilor! îi ocărăşte Năstăsia.

— Loc! urlă Niculae Guga, plesnind cu biciul în aer.

Cimpoierul îşi umflă bucile. Suflă-n cimpoi, a batjocură. Păcurarul care mână caii îi ţine prin mijlocul drumului, făcându-se că n-aude.

— Ia nu mai striga, că nu eşti la codru, spune unul căpăţânos din Topla.

Niculae Guga înjură cumplit. Ion Guga îşi vâră calul cu pieptul în codârla cociei cu păcurari. Se pleacă-n şa, vânturându-le pumnul cioturos sub nas.

— Mă brânzarilor! scrâşneşte el.

Păcurarii scot boatele ferecate de pe fundul cociei.

Gugulesele suduie. Niculae smuceşte hăţurile, biciund caii, care sar şanţul, trăgând căruţa cu două roţi prin aer. Pătru se fereşte. Năstăsia ocărăşte, ferind copiii.

Niculae Guga rânjeşte cu dinţii lui albi, strălucitori.

— Trăieşti, Petre, trăieşti, anafura mă-tii!

Cocia se aşază pe toate patru roţile. Elena Goanţă îi aruncă o privire sfioasă pe deasupra evantaiului.

— Şi a venit anticristul, fraţilor, a venit din fundul negru al iadului, unde-l zăvorâseră bine-credincioşii şi de Domnul temătorii. Adevăr zic vouă, fraţilor creştini, că nimic nu-i mai de spaimă decât anticristul, decât hulitorul celor sfinte, carele întru deşertăciunea lumească se desfată şi pe Dumnezeu-tatăl îl huleşte…

Călugărul sur, mătăhălos, îmbrăcat într-o rantie de cânepă vopsită negru, cu urzeala ieşită la soare, îşi fâlfâie mânecile, ameninţă cu cârja, arătându-şi braţele puternice, păroase. Îşi holbează albul ochilor, fulgeră muierile bătrâne adunate să-l asculte, îşi umflă bojocii.

Stă suit pe parapetul podului, cu comănacul plin de praf, cu ghetele scâlciate. îl cheamă pe Dumnezeu împotriva anticristului. Cociile venite din jos de la Mehadia.

Plugova, Bogâltin se-nghesuie prin faţa lui, învăluindu-l în nori de praf. Babele se feresc pe malul

Ramnei. Clopotele din turla bisericii îşi rostogolesc glasul limpede de aramă peste larma înăbuşită în zăduf. În faţa primăriei şi a postului de jandarmi a răsărit un sat de dugheni. Plutonierul-major Amăriuţii trece prin mijlocul uliţei, cu Zdup la picior, urmat de un jandarm cu arma la umăr. Plutonierul e îmbrăcat în mare ţinută, cu tunica de postav albastru, cu nasturii de alamă strălucind.

Asudă. Se uită la negustorii care-şi strigă mărfurile, din dosul tarabelor. Se-ntâlneşte cu domn Paraschiv, care sare ca un cocoş în jurul Elenei Goanţă. îl asmute pe

Zdup. Câinele lup îşi rânjeşte colţii. Domn Paraschiv se face alb.

— Cheamă câinele, satrapule! cârcâie el, pungindu-şi faţa acoperită de coşuri.

Amăriuţii râde înveselit. Moaşa şi doctorul privesc piaţa de la geamul dispensarului. Domnişoara Baby, telefonista, îşi aranjează zulufii blonzi în fereastra deschisă.

Într-un colţ al pieţei, între pod şi gardul de zid al postului de jandarmi, nişte bărbaţi goi până la brâu ridică ringhişpilu. O femeie tânără, fardată violent, ţipă la ei cu glas gros, răguşit. Trage lacom din ţigară, pe care-o ţine elegant între degetele cu unghii lungi, violete.

— Duhăneşte, harpia…

— Hai să-l ascultăm pe călugăr, Vecine.

— Vino, omule, să vedem cât cere ăla pe căpăstru.

— Nu-mi place. Dă-l dracului de căpăstru. Cumpărăm la târgul Orşovii.

De barăci atârnă pânzeturi multicolore. Hamuri de munte, cu juguri şi opritori bătute-n ţinte şi plăci de aramă. Basmale roşii, galbene, tutunii, zefiruri şi mătăsică. Frânghii.

— Nu-i chip să te-apropii de-un ham, strigă un bărbat voinic, ridicând hamul într-o mână. Asta vrea să-mi vând casa pentru ham.

— Vrea dracul, spune maistorul, din dosul tejghelei de scândură. Nu ţi l-am vârât în suflet.

— O coasă nu se găseşte la ăştia.

Caii nechează. Căruţele zdrăngăne. Urcă între Cruci.

Stăpânii le trag pe sub pomi. Deshamă. Îşi leagă caii la codârlele pline cu fân. Pe uliţă trec ţinându-se de mijloc cârduri de fete, îmbrăcate una ca alta – ortacele, sau băieţi de aceeaşi vârstă, îmbrăcaţi leit – ortacii. Soarele străluceşte în salbele de aur. Galbenii poartă efigia mustăcioasă şi barbetele lui Franz Joseph. Miroase a pielărie, a cai năduşiţi, a unsoare de căruţă. Pătru îşi face loc cu coatele spre primărie, unde se văd dughenile opincarilor şi ale cizmarilor. Cei doi copii se ţin după el. Năstăsia le strigă peste capetele oamenilor:

— Să veniţi la slujbă, diavolilor! Adă-i la slujbă.

Petre.

Livia şi Mărtin Balaci se văd vâslind din umeri spre biserică. De undeva dinspre cârciuma lui Ilie Jura răsună un taragot. Pătru simte în obraz o răsuflare pripită. Ruja îi atinge umărul cu umărul ei plin, pietros.

— Te-am strigat din cocie. Nu m-ai auzit, îi surâde fata cu ochi negri, plini de lumină.

— Nu.

Mulţimea îi împinge spre dugheni. Îi lipeşte unul de celălalt. Pătru fereşte copiii. Îi ia în braţe. Ruja râde.

— Îţi şade bine. Mai bine ţi-ar sta cu ai tăi. Vii la joc?

— Vin.

— Eşti cu careva?

— Ba.

Fata muşcă coada bujorului pe care-l ţine între degete. Ajung la tejghea. Pătru lasă copiii.

— Nişte opinci pentru ăştia micii, măistoriţo.

Văsâlică i se agaţă de mână. Aurel îşi pleacă fruntea, roşindu-se gotcă.

— Ptiu, nu ţi-ar fi de deochi, se miră maistoriţa, o caransebeşeană trupeşă, ochioasă, că tânăr eşti şi ce copii mari ai! Ia opincile astea de gumă. Vezi, că-i gumă fainã. Pune mâna, nevastă, şi vezi… Nu te mai uita la el, că nu ţi-l fur.

— Cu cât dai părechea?

— Cu cinci sute, frumosule.

Pătru păleşte. I se broboneşte buza de sus. Are o mie de lei în buzunar. Pentru toată nedeia. Voia să-i cumpere Mădălinei o cârpă. Siminei – vreo jucărie.

— Vă plac opincile? întreabă el gâtuit.

Copiii tac. Văsâlică e galben. Se uită la opinci cu ochii holbaţi.

— Scumpe, măistoriţo, sare Ruja cu gura. Scumpe foc!

— Ia uită la ea ce ochi de sfântă face, spune negustoreasa smulgând opincile. Nu-ţi place?

— Vino la mine, mândro, strigă opincarul de-alături, plecându-se peste tejghea. Vă dau opinci de Banloc, a-ntâia, te-ngropi cu ele.

— Îngroapă-te tu, strigă maistoriţa, roşie de mânie.

Ce te bagi flendură la clienţii mei? Cât dai, muiere, pe opinci?

— Nu-ţi dau nimica, dacă ceri atâta, se oţărăşte Ruja.

Hai, Petre!

Îl trage de mână. Pătru se uită la Văsâlică. Copilului i se umplu ochii de lacrimi.

— Dai 450, muiere?

— Nu dau, n-auzi?!

— Veniţi la mine, Gugulanilor!

Birtul lui Ilie Jura e aşezat la vad bun. În Cruci.

Curtea e plină de căruţe cu caii legaţi la codârle. În sala mare, podită, miroase greu – a zăduf, a haine noi, a sudoare şi a băutură. Voica stă pe bancă lângă Scordilă.

Se uită cu ochi sticloşi la bărbaţii voinici care beau şi fac larmă, la muierile tăcute care-i trag de poate, să se astâmpere. Mai ales face larmă Niculae Guga. Faţa oacheşă, cu pieliţa arămită de soare, îi luceşte sub broboanele de sudoare. Bate-n masă cu pumnul şi strigă:

— Aşa suntem noi, Guguleştii. Lacomi de sângele ăluia care ne calcă averea.

— Nu-i greu să bei sângele duşmanului când taberi

pe el cu trei lotri, spune Belcotă de la masa din colţul uşii.

— Şi când îi singur cu muierea, adaugă Florea Belcotă.

Niculae Guga râde, arătându-şi dinţii umezi şi strălucitori.

— Adică ce vreţi voi să ziceţi?

— Că dacă pica Pătru cu câteva clipe mai în vremer nu te mai făloşeai tu aici, mă Niculae!

Voica se-ntoarce spre vorbitor. Belcotă se scarpină pe ţeasta rasă, cu mâna lui cu două degete.

— Cum vine asta, Belcotă? întreabă neguros Ion Guga.

Oamenii, înghesuiţi în crâşmă, tac. Ciulesc urechile.

— Asta vine cam aşa, mă Guguleştilor, scuipă cel întrebat cuvintele prin strungăreaţă. Că dacă până azi voi codrenii călăreaţi şi legea, şi satul, de azi înainte o să le călăriţi mai greu, mă. S-or nărăvit.

Îşi scoate de la praşchie un ziar împăturit şi-l bate cu dosul palmei.

— Scăpărăţi uşor plătindu-i pe unii şi pe alţii. Până la urmă, de!…

Zâmbeşte atoateştiutor. Îşi vâră ziarul la loc.

— Hai la biserică, Niculae, se roagă Sofica. Dă-l dracului. Nu te pune cu el.

— Lasă-mă, muiere! Nu-l auzi, vulpoiul?… Ce te făleşti, mă, cu Pătru? Ai? Ştii tu cine umblă-n ţoalele alea de plutoner, mă? Ştii?

— Unu care te pune cu botul pe labe, Niculae!

Niculae Guga râde aspru. Dă ţoiul peste cap. Îşi ia pălăria verde de vânător de pe masă.

— Un mort umblă, Belcotă. Ascultă-mă pe mine.

— Care-a şi-nceput să pută, adaugă Ion Guga sculându-se.

— Şi tu ar fi bine să-ţi ţii limba, Belcotă, dacă vrei să nu fac dintr-un bou, doi. Auzi? îl întreabă Niculae Guga aplecându-se peste masa celor doi.

— Ia nu te mai înfoia, spune liniştit Belcotă. Mai bine

te-ai lăuda cum ţi-ai înghiţit limba când or dat

Tăureştii peste voi.

Niculae Guga se albeşte. Sofica îl trage afară din crâşmă. Voica se scoală de lângă Scordilă.

— Mai rămâi? întreabă ea.

— Am o vorbă cu nea Ilie.

— M-am dus la biserică.

— He-he-he! behăie Ilie Jura din dosul tejghelei.

Dac-ai fi auzit tu, Ioane, cum te probozea Pătru la *metingul* ăla de la joagărul lui Bimbi… Ce se mai lăuda cum o să vă-mpartă el averile, de o să ajungeţi să veniţi cu gamela după un bruş de mămăligă…

— Nici n-ar face rău, spune Voica din prag. Prea au pus unii multă clisă, din munca şi din sângele altora…

Iese în lumina tare de afară. Se-ndreaptă grăbită spre biserică.

— He-he-he… Prinde sămânţa diavolului. Prinde.

Îşi clatină capul teşit, strângându-şi buzele subţiri.

— Aruncă o vorbă-n vânt, spune domol Scordilă.

— O vorbă zici? O fi. Mai bine spune-le ăstora cum o fost cu ăla. Cum v-aţi luptat voi cu ăla, pentru oile mele. S-audă şi ei, Scordilă, şi să vadă că n-a mâncat

Pătru toată omenia din Prislop.

Oamenii încep să şuşotească. Scordilă ascultă cu plăcere.

— Scordilă-i prima baci.

— Îl ştiu de-o viaţă.

— L-o răpus pe ăia. I-a luat blana.

— Om odată.

— Să-i guşti brânză. Nici ungurenii, cât îs ei de oieri, nu fac brânză ca a lui.

— Da oile?

— Hai, Scordilă. Fă-ne cinstea.

— Omeneşte-ne cu întâmplarea aia.

— Pe urmă să vă omenesc eu cu ce scrie aici la foaie, spune Belcotă.

— Dă-o dracului de foaie.

— Scorneli.

Scordilă îşi potriveşte glasul. Îşi piaptănă cu degetele pletele aduse după urechi.

— Care va să zică, era cam la miezul nopţii… începe el cu glas plăcut de bas.

Corul copiilor de şcoală cântă catavasia *Cea împodobită*, susţinută din strană de glasul dulce, de tenor, al brigadierului Goanţă. Cântecul nu reuşeşte să acopere bufniturile surde care vin din spatele uşilor împărăteşti.

Oare să fi rămas Prislopul aşa cum l-am apucat de când mă ştiu?" îşi spune Pătru şi se uită în bolta albastră a bisericii, semănată cu stele de aur. Popa Suciu se.

bate-n altar cu popa Barbă Neagră, pentru sfintele, daruri. Aşa cum s-au bătut de-o viaţă. Tăureştii au umplut strana din dreapta. Pe cea din stânga au umplut-o Goanţă cu Guguleştii. Muierile stau în pronaos, după rânduiala din străbuni. Bărbaţii şi-au lepădat, uniformele, şi-acum se foiesc în naos. Unii îngână corul.

Alţii vorbesc în şoaptă. Uite-l pe Niculae Guga. Parcă-l ameninţă cu pumnul. Prapurii străvechi plutesc în jurul, lumânărilor. Altă dată, în junie, când venea la biserică, stătea acolo în colţul din dreapta. Era îmbrăcat sărăcuţ, se ruşina de ochii fetelor, şi-l apăsa bolta albastră, peatunci mai strălucitoare şi mai înaltă. Nu ştie de ce i se pare mică biserica acum, săracă şi străină. Dascălul

Grozăvescu, poreclit Lupu, pentru că nu-şi poate răsuci gâtul, îşi vâră în altar nasul ascuţit. Şi dascălul s-a mai împjiţinat. Fetele pe care le ştie de la horă, de la clacă şi altele, necunoscute, stau în fumul de tămâie cu ceapsăle şi conciurile pe cap, cu salbele şi ciupagurile de sărbătoare, ca într-o lume veche, de mult uitată. Se simte pe sine dintr-odată stingher şi nelalocul lui.

Slujba îi trece pe lângă urechi. N-o înţelege. Când vrea s-o înţeleagă, nu poate. A rămas înţepenită după nişte canoane obosite. Afară-i larma nedeii, a ringhişpilului.

Dincolo de ele – o nelinişte surdă, pe care-o ascunde în el şi căreia slujba nu-i răspunde. O vede pe Voica

făcându-şi loc cu coatele până lângă Mădălina. Îi urmăreşte buzele, care se mişcă dureros când spun:

— Să se ferească de Guguleşti. Mai ales la joc să se ferească.

De afară se aude zgomotul puternic al unui motor, scrâşnetul frânelor, apoi pocnetul sec al portierelor.

Cineva se repede să deschidă uşa de la naos, pe unde intră bărbaţii. Rândurile mirenilor se clatină. Se face loc.

În uşă apare un colonel de artilerie, potrivit de stat, cu părul blond-roşcat ridicat vâlvoi pe un cap mare, tăiat în muchii. Îşi ţine fălcile înfundate în piept şi gâtul scurt, muşchiulos, încordat ca un cal de rasă. Trece printre oameni cu figura împietrită, cu ochii căprui bătând în galben pironiţi pe catapeteasmă, zuruind din pinteni. Pe tunica uşor mototolită îi strălucesc câteva decoraţii. E neîncins. Poartă pantalon crem, cu cusătură pe genunchi. Cizme de lac, cu tureatcă înaltă, gen dragon. îl urmează un locotenent-comandor de aviaţie, înalt, zvelt, frumos, blond cu ochi albaştri, semeţ, cu buzele răsfrânte dispreţuitor. E îmbrăcat în uniformă, cu cizme franţuzeşti încheiate în şiret până sus. Îşi ţine spadina, o sabie scurtă, în teacă de piele neagră, cu ferecături de bronz lucrat în filigran, cu gardă de bronz

Şi minerul de porţelan, sub braţul în care strânge cascheta cu coafă albă. Poartă cucul de pilot de război, crucea liliachie a ordinului Mihai Viteazul, iar la gât, peste cravată, ordinul de smalţ albastru Virtutea aeronautică în grad de cavaler. Stângu Tauru iese din strană.

Vine în calea oaspeţilor. Locotenent-comandorul îi face lui Radu Belcotă un semn din cap, zâmbindu-i. Pătru se uită la colonel, la aviator, la Tăureşti, la strană, în care se-nghesuie Goanţă cu Guguleştii, şi i se pare că în biserică s-a făcut prea cald, că aerul îmbâcsit de fumul lumânărilor nu-i mai intră în plămâni, că ziua asta a nedeii are gust amar şi stătut.

— O să iasă un scandal monstru, Amăriuţii, spune căpitanul Victor Ceauşu, bătând darabana în pervazul

ferestrei.

Mercedesul e tras în curte, la umbră. Un jandarm, numai în cămaşă, îl spală, zvârlind pe caroseria lucie găleata de apă adusă de la Rămână de un camarad.

— Dacă mă lăsaţi pe mine, nu iese niciun scandal, don căptan.

— Ia mai citeşte o dată. Mai citeşte o dată pasajul cu jandarmeria…

Amăriuţii, transpirat în tunica groasă de postav albastru, desface ziarul de orientare democratică *Timişul*. Ochiul ceacâr îi fuge în lungul articolului. Un articol violent, semnat I.D., care relatează crima fraţilor

Guga cu lux de amănunte… Parc-ar fi fost aici, al dracu'! gândeşte Amăriuţii, înveselit. Ziarul l-a adus.

azi-noapte însuşi căpitanul. Se vede că l-or fi strâns la legiune, de nu se duce el nici la biserică, nici la amantă".

— …în care se vede că mita, nepotismul şi reaua-credinţă se lăfăie în voie în cadrul jandarmeriei, că aceşti criminali sângeroşi îşi vor putea face mendrele în continuare, terorizând populaţia, fără ca organele în drept să se sinchisească. Ne întrebăm: Până când?"

— Ajunge, Amăriuţii. Adună tot postul. Îi arestăm chiar acum. Unde sunt dosarele?

Ochiul ceacâr al plutonierului clipeşte des. Zâmbeşte rău, într-un colţ de gură.

— Mi-aţi ordonat să le ard.

— Şi tu?…

Amăriuţii râde.

— Le-am ars, don căptan… Da am scos copii după ele, semnate de cei în drept.

Căpitanul Victor Ceauşu tresare. Încetează să mai bată darabana. îl priveşte pe Amăriuţii mijindu-şi ochii oţelii.

— Eşti deştept, Amăriuţii, spune el tăios. Mai deştept decât te credeam. Ziceai că Guguleştii sunt aici?

— La biserică.

— Înconjoar-o cu jandarmii. Discret. Să nu iasă niciun

balamuc. E lume multă. Ne putem compromite.

— Lăsaţi-i pe mine! rânjeşte Amăriuţii, frecându-şi mâinile.

Zdup gâfâie, cu limba roz atârnându-i. Se aud clopotele bătând sonor, roţile căruţelor zdrăngănind pe drumul de piatră, strigătele negustorilor ambulanţi şi, dominând toate zgomotele, glasul de bas al călugărului, căţărat pe parapetul podului ca un corb.

— Nu lăsaţi anticristul să intre în sufletele voastre, fraţilor. Nu primiţi la voi pe hulitorul sfintei treimi… Nu te zgârci, băbuţo, mai pune ceva, să-ţi slujesc şi să te dezleg, că am încuviinţarea de la sfinţia-sa vlădica…

Aşa, măicuţo, aşa. Să te blagoslovească Cel-de-sus…

Vai, fraţilooor, s-a sculat cel cu nouă sute nouăzeci şi nouă de capete…

Căpitanul Victor Ceauşu ascultă atent. Pe faţa palidă îi ies broboane galbene de sudoare.

Ion Guga citeşte încă o dată biletul adus de copilandru. Pe bucata gălbuie de hârtie ruptă dintr-o pungă scrie limpede: „Fugiţi”. Popa Barbă Neagră, mătăhălos, cu plete şi barbă de lotru, îşi ţine predica, blestemând pe toţi cei ce vor să răstoarne dumnezeieştile aşezări din veac ale lumii. Îi face semn lui Niculae. În loc să iasă pe uşa bărbaţilor, o ia îndrăzneţ printre muieri.

Ajuns în tinda bisericii, îl vede pe Amăriuţii ascunzându-se cu câinele de curea în spatele unui tei bătrân din preajma porţii.

— Ce s-a întâmplat? şopteşte Niculae Guga, leoarcă de sudoare.

— Amăriuţii vrea să ne ia în gheare.

— Aici n-are voie să intre.

— N-o să rămânem în biserică până om pocni de foame şi de sete.

Din balcon se aud chicotele copiilor din cor. Un glas de băiat şopteşte răguşit:

— Lasă-mă, Ano. Numa o ţâră.

Ion Guga înhaţă balustrada cu labele negre. Urcă

treptele scârţâitoare de lemn, răsucite în spirală strânsă, urmat de Niculae. Uşa corului e întredeschisă. Ion Guga vede ceafa învăţătorului, capetele copiilor şi catapeteasma zugrăvită cu aur. Miroase a lemn încins, a praf şi a păianjeni. O scândură duce în interiorul turnului, unde se văd spânzurând frânghiile clopotelor. Ion Guga se caţără agil pe scara cu fustei, până-n dreptul ferestrelor de sub grinzile clopotelor. Încalecă o grindă.

Niculae – alta. De aici de sus se vede toată valea Bela Recii şi ceva din valea Ramnei.

— Uite jandarmii, scrâşneşte Ion.

— Ia vezi bine, cea' Ioane. Ia vezi, colo sub luncă. Ce zici?

— Don căpitan.

— El?

— Singur.

Ion Guga rânjeşte mulţumit. Jandarmii aleargă din pom în pom. Se tupilează în lungul gardului de zid care-nconjoară curtea bisericii.

— Trap! spune Ion Guga.

Coboară în biserică. În tindă îi aşteaptă Sofica, galbenă, cu ochii rătăciţi.

— Găseşte vreun neam, ori roagă-l oră Pavil Lala să deshame şi s-aducă caii în cracul Ohabii, îi şopteşte Niculae. Tu adă mâine demâncare la canton. Rămâi acolo până dai ochi cu mine.

— Hai! porunceşte Ion.

Trec amândoi prin mijlocul bisericii. Popa Barbă Neagră îşi urmează predica. Cei doi fraţi îngenunche la icoane, în dreptul uşilor împărăteşti. Bat mătănii.

— Când încep să iasă, aţine-te, şopteşte Ion. Buim prin altar.

Stângu Tauru îşi răsuceşte mustaţa porumbie.

— Se căiesc, se căiesc, Stângule, şopteşte Tauru ăl bătrân.

Din partea muierilor se aude un icnet de plâns. Pe urmă, un glas uscat izbeşte în zăduful greu, care abureşte

geamurile.

— Vă mai şi închinaţi, ucigaşilor, trăsni-v-ar ăl-de-sus să vă trăsnească!

— Se adaugă alte glasuri de muieri:

— Să vi se usuce mâinile, lotrilor!

— Blestemă-i, părinte!

— Tăceţi! tună popa Barbă Neagră, rotindu-şi albul ochilor. În casa Domnului îşi găseşte alin deopotrivă pruncul nevinovat şi ucigaşul, săracul şi bogatul. Legea oamenilor nu-ncepe decât dincolo de zidurile bisericii.

Se face linişte. Popa Suciu se arată cu mirul. Cei doi fraţi se târăsc în genunchi, să-i miruiască. Dascălul stinge luminările. Muierile se aşază în rând, pentru mir.

Popa Barbă Neagră intră în altar. Colonelul îşi zuruie pintenii spre icoane. Oamenii încep să iasă din biserică.

Ion Guga împinge dascălul proptit sub candelă, se strecoară în altar urmat de frate-su, îi rânjeşte popii, care-l priveşte mirat, smuceşte uşa altarului, iese-n morţăria veche printre crucile de piatră căzute-n fânul înalt, luând-o iepureşte spre luncă. Se aud nişte comenzi. Cei doi fraţi sar în apă, care le vine până la brâu.

— La vale, cea' Ioane, gâfâie Niculae. Dă-i la vale, până sub rădăcinile alea de la punte.

Se lasă înot pe lângă malul umbros, sub care tremură lumini moi şi galbene. Sperie un stol de raţe albe, ajung într-un zătoni cu apa călduţă, verde şi groasă, apoi se vâră sub malul scobit adânc, trăgând peste ei leasa deasă de rădăcini, în vreme ce pe ţărm se aud tropotele jandarmilor, înjurăturile lui Amăriuţii şi lătratul gros al câinelui lup.

— Cine ţi-a scris ţâdula? întreabă şoptit Niculae.

— Momârlă, răspunde Ion. S-a zis cu noi! Rămânem la codru.

— Ssst! Se-apropie.

Ţărmul răsună sec sub bocancii jandarmilor.

— Eu zic să-nconjurăm casa lui Goanţă, don căpitan, se aude limpede glasul plutonierului-major. Haide, Zdup.

Caută. Caută, Zdup!

— Eşti naiv, Amăriuţii, şi ăştia doi nu sunt proşti. Iei o patrulă şi baţi toate ascunzătorile şi stânele din munte.

Unde au stână Guguleştii?

— Numai la Pietrele Albe, don căpitan.

— Începe cu Pietrele Albe. Satul şi casa rămân sub supravegherea mea.

Paşii se îndepărtează. Glasurile se sting. Rămână bate în maluri, clipocind uşor. Pe mijlocul apei cad pete strălucitoare de lumină.

— Nu se poate, locotenente, să nu te ocupi de politică. Astăzi, toţi ne ocupăm de politică. Politica înseamnă însuşi dreptul nostru la existenţă.

— Domnule comandor…

— Niciun domnule comandor! Lucrurile sunt limpezi.

Te-am prezentat domnului colonel Vărzaru ca pe un erou, şi dumneata…

— Fratele meu se ocupă cu pictura, domnule comandor.

— Cu pictura, profesore? N-are decât. Înainte de toate însă, cu politica. Nu vezi cum au vârât în armată stârpiturile alea din aparatul politic? Ăştia să mă-nveţe pe mine ce-nseamnă patrie? Istorie? Aviaţie? Unde-au stat când noi doboram avioane bolşevice? Americane…

Nemţeşti… Când ne incendiau în aer… Când ne găureau cu proiectile de 13 virgulă doi! Unde-au stat, te-ntreb? Am douăzeci şi două de victorii aeriene. Am fost doborât de treisprezece ori. Rănit de cinci ori. Am şapte fracturi. La Stalingrad m-au doborât tancurile la decolarea de pe aerodrom. M-au luat nemţii într-un Junkers.

M-am trezit într-un spital din Lwov, după două luni de inconştienţă. Pentru cine? Pentru ce? Pentru comunişti? Ce-i aia democraţie? Dă-i în mă-sa, locotenente!

Suntem urmaşi de grăniceri. Strămoşii mei – Borlovenii, şi ai dumitale – Belcoteştii au luptat împotriva lui

Napoleon la Austerlitz. La lena. Parcă numai acolo?…

În toate bătăliile imperiului împotriva lui Napoleon.

Dar cine-s ăştia? Ce vor ăştia? E limpede. Grănicerimea bănăţeană va zice nu. Armata va zice nu. Care e starea de spirit la studenţime, domnule profesor?

— Împărţită.

— Pentru că n-am fost fermi până la sfârşit. Trebuia să-l apărăm pe Mareşal. Cu baionetele. Să-l aducem aici. În munte. Asta trebuia să facem.

— Iar te-ai încins, comandorule… zâmbeşte colonelul Vărzaru, trăgându-şi fălcile pătrate în piept.

— Gustaţi nişte brânză moale de la stâna mea, domn colonel. He-he-he! Brânză moale, cu răchie d-a bătrână.

Cât sunteţi dumneavoastră la divizie, nu ne temem noi de nima, domn colonel. Vă punem noi prefect, n-aveţi grijă!

— Suntem una, domn colonel, râde Stângu Tauru.

Aici nu cutează ei să mâne mărşâni cu comunişti, ca pe satele din pustă.

— Îi zobim în dinţi, domn colonel, spune Pavel Lala.

— Ducă-se pe pustii! zâmbeşte blajin moş Argintaru. N-o să sucă ei lumea cu fundu-n sus.

— Mă prislopenilor, aveţi aici oameni ca fraţii Belcotă. Ca Tăureştii. Ca fruntaşii de faţă. Să nu mişte unu în front. Luaţi-le m-au de la-nceput. Cum cască botul, loveşte-l, să-i sară măseaua. Cu ăştia nu merge altfel.

— Aşa facem, domn comandor Borlovan. Aşa facem *

— Oră dracu’ facem! Pătru îmi ţine meting la joagăr, şi dumneata, primarule, îi dai zestre.

— De ce nu porţi decoraţiile, locotenente?

Locotenent-comandorul Mihai Borlovan îl ia pe Radu Belcotă de braţ şi-l trage spre fundul „sălii domnilor”.

— Apropiaţi mesele, apropiaţi mesele, se aude glasul răguşit, spart, al colonelului Vărzaru. Veniţi aproape, domnilor fruntaşi. Să vină şi cei din sala mare. Deschide uşa localului, domnule Ilie Jura. N-am secrete pentru grănicerii noştri.

Oamenii se-mbulzesc în sală. Stau pe treptele

cârciumii. Se ridică pe vârfuri. Cei de-afară îşi dau coate.

Se-ntreabă în şoaptă:

— Ce spune, mă, domn colonel?

— Că vrea să givănească grănicereşte.

— Ăsta-i os din osu' nostru.

— Potop, nu om!

— Când se mânie, sare cu dinţii.

— Muşcă oamenii.

— Şi calul şi-l muşcă.

În crâşmă e cald şi aer greu. Stăpânii de oi, stăpânii luncii, ai livezilor, îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, cu laibăre vinete şi albe cusute cu suitaşuri negre, sunt numai urechi.

— În biserică sunt popă, afară sunt drac, spune popa

Barbă Neagră. Să mi-l aduceţi la spovedanie pe Pătru a lu' Nică. Scot eu comunismul din el, cum scot diavolii cu tămâia.

— Vom împinge lucrurile până la războiul civil, locotenente, spune tăios locotenent-comandorul Borlovan.

Dacă va trebui, vom zbura cu întreaga flotilă în străinătate. Nimic nu le lăsăm comuniştilor. Nici măcar amintirea gloriei de a se fi luptat cu noi. Pentru că e limpede: comuniştii fac toate eforturile să pună mâna pe putere…

Stau cu toţii pe jos, lângă zidul bisericii, sub un tei bătrân, înalt cât clopotniţa. Pătru se uită la muieri cum aştern şterguri curate, pe care întind mămăliga, brânză şi ouăle fierte. Năstăsia pipăie pe furiş opincile copiilor, îi mângâie fugar pe obraji. Curăţă îndemânatic ouăle de raţă – are două – şi i le dă lui Pătru, care, ameţit, încearcă să-şi adune gândurile. Să le lege de cele cu care venise acasă. Se miră cât de greu se găseşte pe sine. Cum se-mprăştie aiurea, fără să fie nici plutonierul

Petre C. Dragalina, nici Pătru a lu' Nică.

— Ia, Petre, nişte caş. Văsâlică, un te duci, diavole?

Ce ziceţi de Guguleşti? Fu mai tare legea ca banii lor.

— Cum se mai foiau prin biserică! molfăie Mărtin

vorbele împreună cu brânză.

Aşa-i, îşi spune Pătru. Se foiau. Ieşise afară să răsufle. Îi văzuse în clopotniţă. Văzuse jandarmii. Pe cei doi, tulind-o iepureşte din altar. S-a-ntors în sat cu raniţa plină de gânduri. Acolo era Gheorghe Vâlcean.

Aici sunt numai ei. Demobilizaţii".

— A venit Voica în biserică şi mi-o zis să te păzeşti.

Văsâlică, mâncă la mama, că acuşi…

— Ia auzi, mă, ce strigă ăia la Ilie Jura… Potop ce s-or strâns acolo! spune Piţu.

— La ei e puterea şi banul, oftează Mărtin.

— Cumpăraţi nişte icoane sfinte, fraţilor creştini.

Icoane de la sfânta mănăstire Tismana. Vindecă bolile.

Hai, muieri, cumpăraţi icoane, porumbiţele mele…

Călugărul sur trece în lungul zidului. Se opreşte şi se uită la Livia.

— Ia o icoană, frumoaso.

— Abia o fătat noatena aia, spune o babă aşezată lângă Rămână.

— Trăiască don colonel!

Strigătele bărbăteşti sparg zăduful amiazului.

— În Mumuieţu s-a făcut otava. Minune, nu alta!

— Icoana preacuratei, frumoaso, zâmbeşte în barbă călugărul prăfuit.

Livia chicoteşte. Mărtin îi dă un ghiont.

— Lasă-mă, bărbate! Sfinţia-sa abia apucă să mântuiască o păcătoasă ca mine.

— Adevăr grăit-ai, porumbiţă albă. Vin cu mine, şi te-ntorci spovedită-mpărtăşită, puiculeană, spune bărbăteşte călugărul, trăgându-i cu ochiul.

Se depărtează strigând cu glas adânc:

— Cumpăraţi icoane sfinţite, fraţilor creştini. Vă apără de cel cu nouă sute nouăzeci şi nouă de capete.

În piaţă, maistorii mănâncă slănină cu ceapă, la umbra tarabelor. Uliţa e pustie. Mărtin Balaci gâfâie mulţumit.

Năstăsia îi întinde o bucată de turtă, umplută cu brânză.

— Îi musai să facem sindicat la joagăr, spune Piţu din senin.

Se uită în cerul lăptos de deasupra Prislopului.

Ăsta-i unul din gândurile din raniţă”, zâmbeşte Pătru pentru sine, bucuros că-l aude aici, lângă gardul de zid al bisericii.

Locul de sub teii bisericii, drumul mare până-n prăvălia lui Bloch, piaţa dintre primărie şi postul de jandarmi sunt pline de munteni în cămăşi albe, purtând lăibăraşe, obiele de lână şi opinci, de muntence gătite cu conciuri şi ceapsă, cu cofârţe, peste care basmalele stau ca nişte coroane de principese bizantine. Ortacii şi ortacele se plimbă ţinându-se de mijloc. Cântăreţii, îmbrăcaţi în costume naţionale, stau pe un podium ridicat pe capre de lemn lângă zidul bisericii. Câţiva juni dau târcoale, ţinându-şi fetele de mână.

— Când începe jocul, chinezule? întreabă Văsâlică a lu’ Iosâm Cerbu, vânătorul.

— Îţi dau eu joc… mârâie Stângu Tauru, privindu-l chiorâş.

Sub un tei stau câţiva din oierii Prislopului. Îi ţin pe

Scordilă cu Voica, la mijloc. E acolo şi Cătănuţă Ion, muntean înalt, negru, cu ochi verzi, cu mustaţa pe oală, văduv. Are aproape patruzeci de ani şi câteva mii de oi.

Îşi mişcă umerii puternici. Se uită-n ochii Voichii fără să ţină seama de durerea Lenei lu’ Ilie Jura, care se foieşte lângă el, smârcăind pe nas. Lena are şaptesprezece ani. Se uită zbanghiu. Nu-i urâtă; cu faţa latră, sprâncenată, cu nişte buze moi şi umede, îmbrăcată în ciupag de bumbac, cu trei rânduri de galbeni împărăteşti la gât, se-năbuşă şi spune cu glas plăcut:

— L-a ucis pe ăla Voica; şi ce dacă l-a ucis? Taica-l plăteşte oră Scordilă să-i păzească oile. De aia-l plăteşte taica. Şi tu, Ioane, ce-o sorbi aşa din ochi! Ia vezi, că acu mă duc la taica şi te pârăsc.

— Du-te-n mumă-ta de zărghită, râde Cătănuţă Ion, săltându-şi laibărul. Dacă vrei, Scordilă, te iau baci la mine, cu două rânduri de ţoale oră an, mâncare şi a douăzecea parte din ce scoţi cu oile.

— Las-o mai mereuţ, Ioane, sare unul scund, ciupit de vărsat. Cu tocmeala asta, strici rânduiala păcurarilor.

— Nu ne-nfrunta, că de…

— Ţinte de tocma veche, că…

— Că ce? îmi luaţi laptele cu vrăji? râde Cătănuţă.

— Nu plec de la nea Ilie, spune Scordilă. Şi ar fi bine să nu te uiţi prea lung la a mea, că nu sufăr.

Hai, Voico!

Scordilă iese dintre oieri, mângâindu-şi mustaţa mătăsoasă cu mâna tremurând. Mulţimea începe să freamăte.

Moş Aflat toboşarul, ajutat de domn Paraschiv, cară scaune de la şcoală.

— Aici, sub teiul ăsta, gâfâie directorul şcolar, leoarcă de sudoare, arătând unui flăcău locul unde să aşeze podiumul adus de la şcoală. Puneţi scaunele aici. Aici pe bină, moş Aflat. Pe bină, n-auzi?

Moşul fluieră din piept ca o mierlă.

— Că tălianu vine cu *baineta*, da onvieţu-i lotru…

— Dă-l în aia de tălian, că acu vine domn colonel, gesticulează rotund directorul şcolar, cu cravata înnodată strâmb, cu gulerul cămăşii ud. Hai, dragă, vino-ncoace! Ai să stai aici cu don colonel. Ce te legeni aşa pe tocurile alea? Tocuri înalte ţi-au trebuit?

Nevasta directorului, palidă de emoţie, se fâstâceşte.

Se urcă pe podium. Îi tremură gleznele. Muzica izbucneşte într-un „Mulţi ani trăiască”. Mulţimea se despică.

Colonelul Vărzaru, cu faţa rumenită de băutură, cu fălcile proptite-n piept, urmat de locotenent-comandorul

Mihai Borlovan, de fraţii Belcotă, de Tăureşti, neraşi, în semn de doliu, vin dinspre casa lui moş Argintaru.

Colonelul calcă apăsat, zornăindu-şi pintenii. Se urcă

pe podium. Se face liniște.

— Să ne petrecem, grăniceri, spune colonelul pe ton de comandă. Ne-am luptat cu bărbăţie de sute de ani.

Ne-am trăit viaţa liberă de vulturi. Şi-o s-o trăim şi de aici încolo. Dumnezeu să-i odihnească pe cei căzuţi pe câmpul de luptă.

Se aşază pe scaun. Mulţimea tace. Comandorul îşi desprinde centura cu spadina. Întinde mâna nevestei directorului. Taragotul începe o horă. Perechile se prind în joc, una după alta. Feciorii care aşteptau să înceapă jocul înjură-n gând. Lângă podiumul pe care stă colonelul se adună fruntaşii satului. Scordilă joacă lin, încleştat de umărul Voichii. Aude laudele bătrânilor aşezaţi pe marginea horei.

— Om o dată.

— Nu ca nimuricu ăla de Pătru.

— Zicea domn Paraschiv c-ar fi furat oile împreună cu Tauru.

— Zăticneşte minţile lu’ nima-n lume ăia de la joagăr.

— Zicea baba Belcotă că l-a uns cu fiertură de nalbă, creaţă.

— Oră cine?

— Oră Scordilă. Aşa răni i-a făcut ăla.

Când hora se rupe înde doi, Pătru intră-n joc cu

Ruja. Cineva – nu ştie cine – îi dă un pumn în coaste.

Pătru îşi muşcă buzele. Se aud înjurături şuierate printre dinţi.

— Un lotroman, spune tare Pavel Lala, privindu-l semeţ. Fură muierea mortului, cu gândul la avere.

— Dacă nu-i merse, se gândeşte la averea Belcoteştilor.

— Ce, coborâşi în sat, mă ăla a lu’ Nică?

— Du-te, mă, la armată şi stai acolo, dacă nu-ţi place-n sat.

Piţu o-nvârte pe Năstăsia pe sub mână. Mărtin Balaci se vâră-n privitori cu Livia.

— Mă Pavile, spune Mărtin. Bine-ar fi să taci!

— Tu, ţigane, lasă vorba, că aici nu merge cu automatele.

— Mai bine vă putrezeau oasele pe front, spune mama lui Pavel Lala, decât să vă-ntoarceţi *bolşovici*.

Taragotul suspină o dată lung, apoi îşi îndeseşte ritmul. Pătru o răsuceşte pe Ruja. Zâmbeşte rău, în colţul gurii. Ochii i se împâclesc. În juneţe nu era alt jucător ca el. Îşi scutură capul. Poate n-ar fi trebuit să se prindă-n joc. Pentru Mădălina. Acu nu-i pasă. Voica se leagănă în braţele lui Scordilă. Înaltă. Mlădie. Cu ochii albaştri străini. Scordilă n-o joacă lângă el. Ar vrea s-o simtă aproape. Cum ar vrea să simtă aproape sărbătoarea! Ziua senină, cu lumina de aur, cu cerul limpede, cu oamenii dintre care-a plecat. I se pare ciudat că nu poate intra firesc în mersul obişnuit al vieţii de-acasă. Aşa cum intra în permisiile câte le-o fi avut în anii de la-nceputul războiului. Ce se putuse schimba atât de adânc, atât de necruţător în el?

— O iei pe Mădălina? îl întreabă Ruja

— O iau…

— Cu cununie?

— Cu.

Fetei îi dau lacrimile.

— Atunci, suce-mă astăzi, să nu te uit o viaţă, şopteşte fata, cu patimă.

Curând, locul unde joacă rămâne gol. Perechile se trag pe margine. Bătrânii se saltă pe vârful opincilor.

Nu mai poate să recunoască feţele oamenilor. Totul zboară în vârtejul aprig al jocului. Cineva ţâţâie din buze. Vioara primaşului zbârnâie. Ruja se face flacără.

O suce şi-o răsuce pe sub mână. Îi simte răsuflarea fierbinte pe buze. Îi simte în palme carnea tare, pietroasă.

Bate mărunt din tocurile cizmelor. Strigă scurt. Îşi aduce aminte de paşii învăţaţi de la Scordilă ăl bătrân. Ruja joacă ca-n vis. Comandorul Borlovan vine aproape, cu

Domniţa lu’ moş Argintaru. Îşi zvârle cascheta cu coafa albă în mulţime. Pavel Lala i-o prinde din zbor. Domniţa o fulgeră pe Ruja.

— Să te văd, grănicerule! strigă comandorul, avântându-se în ritmul îndrăcit al tarafului.

Autocamionul, cu caroseria vopsită într-un verdespălăcit, murdar, fără un pneu la roţile duble dinapoi, cu masca motorului ciocănită în mai multe locuri, îşi face loc prin mulţime, claxonând strident. Şoforul, un bătrân cărunt, ştirb, îşi scoate capul zbârlit pe fereastră.

Strigă zâmbind vesel:

— Loc, Gugulanilor. Loc!

Alături dormitează un vlăjgan cu faţa pătrată, cu porii negri, bărbierit de mântuială, cu mânecile cămăşii cadrilate suflulcate.

— Mă nea Cristea, spune vlăjganul, un te bagi în negeie? Dacă se lasă cu…

— Slabă putere de agitator eşti tu, Gheorghiţă, răspunde şoferul.

În platformă stau grămădiţi vreo douăzeci de tineri, băieţi şi fete de la oţelăria din Topleţ. Se văd câteva caschete marinăreşti şi tricourile vărgate ale sindicaliştilor din Orşova-port. Muntenii fac loc în silă. Aripile turtite ale maşinii şterg poalele muierilor. Câţiva copii cu pălării noi, cu calotele umflate se caţără pe scări.

— Ce frumos, ce frumos! se bucură o fată zveltă, cu părul numai bucle aurii, cu ochii albaştri, bătând din palme. E plină de praf pe gene, în urechi, pe umerii obrajilor. Grigore, uită-te, Grigore, se roagă ea de un tânăr cu părul vâlvoi, care meştereşte la bateria megafonului, aşezată în spatele cabinei.

— Al dracu’ de frumos! mormăie tânărul. O să vezi tu până la urmă.

— Tovarăşe Vâlcean, nu produce diversiune, se răsteşte un marinar cu braţele tatuate cu ancore, în jurul cărora se-mpletesc nimfe albastre. Cum stai cu megafonul?

— Nu merge. Dă-l în mă-sa de megafon!

— Aşa se-ntâmplă întotdeauna. Când trebuie, nu merge.

— Ia nu mai striga, tovarăşe Calelungă! se ridică din

genunchi tânărul cu părul vâlvoi. Pune mâna pe portavoce. Se aude mai bine.

Marinarul cu tricoul nu prea curat, mulat pe pieptul atletic, ridică dintre picioare o pâlnie portavoce de bord, cu vopseaua albă, sărită. Trage aer în piept.

— Or venit de la ţircus, se aud glasuri binevoitoare între munteni

— Joavine aveţi? întreabă un glas de muiere.

— Să videţi, oameni buni, ce pogan joacă ăştia oră drot, spune un moş, aprinzându-şi luleaua cu coadă de cireş.

— Ţărani muncitori! Proletari agricoli! Primiţi salutul frăţesc al topitorilor şi oţelarilor din Topleţ. Al marinarilor şi muncitorilor portuari din Orşova. Trăiască lupta de eliberare socială a celor ce muncesc! Trăiască guvernul de largă concentrare democratică, doctor Patru Groza!

Glasul puternic al marinarului, amplificat metalic de portavoce, cade peste capul mulţimii, purtat de camionul verzui, care înaintează într-o rână, în duduitul uşor al motorului.

— Ia auzi, vere! Nu-s de la ţircus.

— Ăştia-s cioclendării care umblă cu politica.

— Mă ăla cu trâmbiţa, taci, că n-auzim muzica!

— Vezi să nu-ţi astup eu mestecătoarea cu un pietroi!

— Fraţilor! tună marinarul.

— Frate eşti cu fenea, bolându-le 1

Camionul ajunge în dreptul bisericii. Frânele scârţâie prelung.

— Aici înlemnim, bodogăne omul de lângă şofer, privind sutele de feţe care-i înconjoară.

— Măcar dac-aş putea întoarce…

Pe platformă, tinerii se mişcă repede, în privirile curioase ale mulţimii. Apare o pânză mare, roşie, cu care se acoperă oblonul dinspre biserică. Un flăcău într-un costum de haine bleumarin cu umerii înguşti ridică deasupra cabinei portretul lui Petru Groza. O fată bondoacă, cu faţa stropită de pistrui, îi alătură portretul lui

Gheorghiu-Dej.

Marinarii îşi fac loc în faţă. Au acordeonist, un viorist şi un trompetist. Încep o poşovaică îndrăcită. Stângu

Tauru se ridică de lângă colonelul Vărzaru. Face un semn lui Ion Caransebeşan, taragotistul. Taragotul race.

Perechile se opresc din joc. Încep să murmure:

— Ce-i asta?

— Cine-a oprit muzica?

— Prislopeni! strigă Stângu Tauru. Or venit domnii să ne veselească. Să-i omenim, prislopeni. E doar negeie.

Profesorul Simu Belcotă trage cu sete aer în piept, în sfârşit. Iată începutul. Se dă jos de pe podium. Dispare în mulţime, urmat de văru-său Gheorghe.

— Al dracu' mai zic! rânjeşte cineva.

Colonelul Vărzaru e stacojiu. Borlovan vine spre podium, făcându-şi loc cu umerii. Îşi muşcă buzele.

— Nemaipomenit, domnule colonel! Nemaipomenit. Ăştia nu vor să mai trăim, domnule colonel…

Pavel Lala îi întinde cascheta şi spadina. Comandorul se trezeşte înconjurat de o mână de prislopeni.

Stângu Tauru se duce la maşină. Se ridică pe vârfuri.

Apucă acordeonistul de centură şi-l zgâlţâie zdravăn.

Marinarii încetează cântecul. Oamenii se-mbulzesc în jurul primarului.

— Mă domnilor, spune Tauru cu glasul lui de bas.

— Suntem muncitori! strigă cineva din camion.

— Mă, n-auzi? Taci când vorbeşte chinezul din Prislop…

Stă cu amândouă mâinile agăţate de oblon. Se uită-n sus la feţele prăfuite, străine.

— Mă copii, duceţi-vă în calea voastră. Avem goşci. Vrem să ne petrecem grănicereşte.

— Duceţi-vă; se aud câteva glasuri îndârjite.

Fata care admirase nedeia se strânge în băiatul cu părul vâlvoi, şoptindu-i:

— Mi-e frică.

— Nea Cristea ăsta ne bagă-n foc când nu trebuie.

— Iaca, vrem să ne petrecem şi noi cu dumneavoas-i.

tră, spune cel de lângă şofer, aplecându-se prin fereastra portierei.

— N-avem lipsă de goşci ca voi, răspunde Stângu

Tauru. Şi. acu-i gata vorba. Dă drumul la motor, până. nu vă-ntorc cu roţile-n sus.

— Tovarăşe Calelungă, gâfâie un omuleţ scund, într-o salopetă răpănoasă, uite colo, sub tei, colonelul ăla.

Dinspre postul de jandarmi, unde ajunsese Simu Bel –, cotă, se aud fluierături. Sudalme. Strigăte furioase.

— Afară cu trădătorii din Prislop!

— Ăştia vor s-ajungem la gamelă.

— Daţi-le una, să simtă. Prăpădiţii!

Marinarul numit Calelungă duce portavocea la gură;

— Ţărani muncitori! Fraţilor! Cine v-a luat min –, ţi le, fraţilor? Am venit la voi cu inima deschisă.

Vă-nvrăjbeşte duşmanul poporului, criminalul de Văr-i.

zaru, fascistul, omul lui Antonescu, care ne-a supt sân –, gele, care a umplut închisorile cu oameni nevinovaţi „v

Lama nichelată a spadinei izbeşte portavocea cu un sunet sec, zburând-o din mâna marinarului. Comandorul

Borlovan sare pe scara maşinii. Din câteva mişcări scurte, sfârtecă cele două tablouri. Bucăţile de hârtie plutesc în aerul îmbibat de praf.

— Ce faci, lipitoare? gâfâie omul de lângă şofer, trăi gându-l de panglica ordinului Mihai Viteazul.

Comandorul îi arde una cu tăişul spadinei. Stângu

Tauru înhaţă acordeonul şi-l buşeşte în capul marinarului, care se pleacă după el. Pătru nu ştie cum s-au schimbat toate în el, cum dintr-odată s-a regăsit pe el cel adevărat, cum l-a năpădit o bucurie plină, dure

Îoasă, cura a-nţeles fulgerător că ceea ce lipsea satului e acum aici, nespus de aproape şi de in primejdie.

O lasă pe Ruja. Răzbeşte prin mulţime. îl înhaţă pe

Borlovan de umeri, îi smulge spadina din mână şi i-o

frânge pe genunchi. Cineva îl izbeşte peste ureche.

— Anarhie! răcneşte Borlovan. Se uită la el şi nu-i vine să-şi creadă ochilor. Cum… ai îndrăznit… Plutonier… Ai rupt spadina, bolboroseşte el livid, tremurând, nemaiputând să-şi stăpânească nervii. Ai îndrăznit… Asupra superiorului.

Îl izbeşte cu cizmele. Cu pumnii.

— Jos comuniştii! urlă grupul din jurul profesorului Belcotă.

Pavel Lala îl izbeşte cu un pietroi în tâmplă. Pătru se clatină. Pe urmă îl năpădesc prislopenii cu pumnii.

Vede ca printr-o ceaţă roşie cum sar diavolii pe botul maşinii, de acolo pe cabină, se aude ţipătul subţire, nefiresc de subţire, al unei femei, simte cum gheare nenumărate îi sfâşie hainele, ştie că dacă se prăbuşeşte acum, au să-l calce în picioare, se reazemă cu spatele de motorul încins, dă orbeşte cu cizmele, trage aer în piept, îşi revine, îi vede alături pe Piţu, pe Brâncuţă, care urlă turbat:

— Ce vă făcură oamenii, nelegiuiţilor? Ce vă făcură, mă?…

Valul de asaltatori e răsturnat de pe maşină. Şoferul porneşte motorul. Cei din camion lovesc cu manivela de la cric. Cu trompeta. Unul păleşte cu un bocanc, pe care-l mânuie ca pe-o ghioagă.

— Omorâţi-i cu pietre, strigă vânăt de mânie colonelul Vărzaru. Voi ăia din flancul drept. Puneţi mâna pe pietre!

— Ucideţi-i, dacă spune domn colonel, tună Tauru ăl bătrân.

Ianoşel, sluga lui Cristea Tauru, rânjeşte. Strânge câteva pietre, se dă după un pom şi începe să ia la ochi oamenii din maşina care se urneşte mergând de-a-ndărătelea. Prima piatră sparge parbrizul. Ianoşel scoate capul de după tei. Înjură scârnav, pocnindu-l cu a doua piatră pe marinarul Calelungă.

Piţu cu Brâncuţă şi Mărtin Balaci îl scot pe Pătru la

Rămână.

— Să fugim până mai e vreme, spune Piţu. Are faţa plină de vânătăi. Dacă pune mâna colonelul pe noi, aleluia!

Pătru se smuceşte. Geme frânt.

— Nu merg. Să-i scoatem pe copiii ăia din sat. Îi omoară.

— Nu-i omoară. Spală-te, Petre. Spală-te. Eşti lac de sânge.

— Ce le făcură, mă Brâncuţă, oamenii, să-i ucidă cu pietre? Nu mă spăl. Să ne întoarcem.

Tunica îi atârnă în flenduri, dezgolindu-i cămaşa făcută ferfeniţă, pieptul zgâriat, gâtul năclăit. Are pieliţa capului crăpată deasupra urechii.

Sângele îi zvâcneşte din rană. Ochii îi sclipesc ca la nebuni. Se clatină pe picioare. Mărtin Balaci ia apă în pălărie. I-o toarnă în creştet. Apa-i curge pe obrajii stâlciţi, amestecată cu sânge. Umbrele serii tremură pe faţa verzuie a râului. Pătru îngenunche pe mal. Îşi vâră capul în apă. Aude ca prin vis un cântec străin, puternic, răzbătând deasupra vuietului mulţimii, deasupra strigătelor, un cântec bărbătesc, aspru. Se ridică cu apa şiroind.

— Nu-i omoară, şopteşte Brâncuţă. Auziţi? Cântă.

— *Internaţionala*, spune Piţu. Au inimă să cânte *Internaţionala*, Petre!

Autocamionul, cu caroseria vopsită într-un verdespălăcit, fără un pneu la roţile duble dinapoi, cu masca motorului proaspăt ciocănită, cu parbrizul spart, şontâcăie pe drumul plin de umbrele serii. Tânărul cu părul vâlvoi stă pe podeaua îmbibată de ulei. Ţine la piept capul blond al fetei înalte care admirase nedeia, înfăşurat într-o zdreanţă pătată de sânge.

— Te doare rău, Marişca?

Fata deschide pleoapele cu gene lungi întoarse şi zâmbeşte.

— Se strânge ofiţerimea la munte, spune Calelungă.

— Bestia de Vărzaru.

— Mi-a spart acordeonul huliganul ăla… Da’ i-am

caftit şi eu câteva sarmale, să mă ţină minte!

— Vărzaru ăsta, când era prefect…

Calelungă povesteşte cum organiza Vărzaru urmărirea comuniştilor la Nădrag, la Ferdinand, la Topleţ.

Cum ţinea muncitorii în carcere. Cerul verde şi adânc al faptului de seară curge pe deasupra camionului. Tinerii se aşază pe podea. Începe să fie frig. Umbrele munţilor aleargă în marginea drumului.

— N-am făcut mai nimic, spune Grigore Vâlcean.

Cred că tovarăşul Calelungă nu procedează bine când…

O rafală scurtă de pistol automat taie fraza tânărului. Gloanţele răpăie scurt în tinicheaua cabinei. Cineva geme înăbuşit. Fetele ţipă. Calelungă se repede la prelata grămădită într-un colţ. Smuceşte un Daimler-Puch nemţesc.

— Culcat! strigă el răguşit. Culcat!

Autocamionul zvâcneşte din toate feroeniile. Cale lungă se sprijină de oblonul din spate. Vede prin noru]

de praf flăcările violete ţâşnind din marginea şanţului

Trage o rafală lungă, împrăştiată de smuciturile maşinii.

— E rănit cineva? întreabă el cu glasul uscat.

Şoferul conduce cu o mână. Apasă acceleraţia până la fund. Cu dreapta îl ţine pe omul de lângă el. Faţa acestuia, îmbibată de pilitura de fier, e galbenă.

— Te doare, Gheorghiţă? Un te puşcară, mă, n-auzi?

— În coaste. Mână, nea Cristea. Mână!

Simu Belcotă iese din şanţ, cu automatul în cumpănire. Se uită după camion, care dispare la o cotitură, învăluit în nori rubinii de praf. Gheorghe aduce caii dintr-o râpă. Tăiaseră o bucată de munte, să iasă în calea muncitorilor.

— Scăpară, mârâie Gheorghe.

— Ne mai întâlnim noi, n-avea grijă… Tu du-te la

Plugova. Spune-le camarazilor să urce mâine în Ilişova, la Izvorul Lotrilor. Să vină cu caii de povară, cu

făină, mălai, nişte brânză, cam pe două săptămâni. Cu vreo rudă de încredere, care să coboare caii.

— Zbor, cea' Simule.

Flăcăul încalecă. O ia la galop pe drumul mare. Simu

Belcotă se uită după el până când nu mai rămâne decât un vârtej subţire de praf, care se topeşte în umbrele înserării.

— Vă cer să-l arestaţi imediat pe anarhistul acela de plutonier în termen. Să-i dresaţi acte pentru insulta superiorului. Să-l trimiteţi la unitate, din post în post.

— Domnule comandor!

— Nimic, căpitane! Bestia! Să-mi rupă spadina… Am primit-o din mâna regelui. Straşnic am ajuns! Locotenent-comandorul Mihai Borlovan, cavaler al ordinului

Mihai Viteazul, buşit într-o încăierare de un soldăţoi.

— Vedeţi, aici rezidă viciul acţiunii dumneavoastră.

Sunteţi victima propriului dumneavoastră temperament.

Nu trebuia să vă băgaţi în încăierare.

— Ceea?

— Trebuia s-o conduceţi, domnule comandor, zâmbeşte sec căpitanul Victor Ceauşu.

— Are dreptate Victor, dragă Mihai. Ţi-am spus întotdeauna. Eşti prea violent.

— Domnule colonel!

— Lasă, lasă. Ce părere ai, Victore? Dăm curs? îl trimitem în faţa Tribunalului Militar?

Discuţia are loc în biroul postului de jandarmi. E

aproape noapte. Figurile ofiţerilor se desenează incert în semiobscuritate. Comandorul frământă duşumeaua cu cizmele lui franţuzeşti, scârţâitoare. Colonelul priveşte absent pe geam.

— Cu îngăduinţa domnului comandor, să procedăm politic.

— Cum? se răsteşte aviatorul.

— Politic. îl voi aresta la noapte. îl voi aduce sub escortă prin mijlocul satului, mâine în plină nedeie, îi voi

arăta gravitatea faptului şi urmările lui penale, apoi, de faţă cu martori influenţi, îl voi elibera din ordinul dumneavoastră, pe considerente de amiciţie grănicerească şi de arme, şi-l voi sili să facă *mea culpa*…

— Nu-nţeleg nimic din toată mascarada.

— Nici nu-i nevoie, Mihai, râde spart colonelul. Dă-i mână liberă lui Victor. E un geniu. Ascultă-mă pe mine.

Apropo! Miky a plecat la practică într-un sanatoriu clujan. Îţi transmite salutări. Haide, comandorule! Ne aşteaptă grănicerii. Tu vii?

— Nu, papa. Mai am treabă.

Comandorul îşi pune cascheta cu coafă albă.

— Nemaipomenit! scrâşneşte el. Nu cunosc un al doilea caz în analele armatei române. Să rupă sabia unui ofiţer! Ar trebui să-mi trag un glonţ în tâmplă.

Vă daţi seama, domnilor? Grănicerul ăsta întors de pe front a călcat în picioare, într-o clipă, toată istoria armatei române.

— Exagerezi, Mihai. Voi aviatorii aveţi prea multă fantezie.

— Uitaţi ofiţerii împuşcaţi de trupă pe front? Nu trebuie să generalizăm faptul izolat. Poate a fost beat.

— Mă tem că am totuşi dreptate, domnilor. Pe undeva, s-a frânt ceva. Am onoarea. După dumneavoastră, *mon colonel*.

— Am onoarea să vă salut! Contaţi pe mine, domnule comandor. Astăzi e necesar să trecem inteligenţa înaintea regulamentului.

Comandorul iese în urma colonelului, ridicând din umeri. Căpitanul îi conduce până la maşina militară, puternică, pe şase roţi, un *tout-terrain* german de comandament, cu capota lăsată. Şoferul, un sergent-instructor auto, deschide portiera.

— Ne abatem pe la moş Argintam, spune colonelul

Vărzaru urcându-se în maşină. Dacă isprăveşti, vino şi tu. Plec pe la douăsprezece. Mâine am o conferinţă la divizie, cu trecerile în cadrul disponibil…

Maşina demarează puternic, tăind întunericul cu lamele strălucitoare ale farurilor. Lasă în urmă miros de benzină arsă şi de cauciucuri încinse. Victor Ceauşu îşi consultă ceasul-brăţară. Intră în post. Din umbra zidului se desprinde statura bondoacă a sergentului-major Momârlă.

— Să trăiţi, domn căpitan!

— Spune, Momârlă.

— Amăriuţii execută ordinul. Guguleştii vă mulţumesc şi vă zic să trăiţi. Profesorul i-a ciuruit pe ăia.

Nu se pricepe. Au scăpat. Petre C. Dragalina s-a dus acasă cu prietenii lui.

Căpitanul bate darabana în birou. Oftează.

— Avem de lucru, Momârlă. Avem mult de lucru, băiete! Aşa, cam pe la două, să-l ridici pe derbedeul ăla de plutonier. Acum sună legiunea. Trebuie să-i împingem încoace pe cât mai mulţi, Momârlă.

— Îi împingem, dom căpitan.

— Le tăiem crengile de sub ei, Momârlă. Le spulberăm ultima speranţă. Le închidem orice cale de întoarcere. Le arătăm muntele şi-i împingem în munte. Înţelegi tu, Momârlă?

— Cum ordonaţi, aşa facem, dom căpitan.

Jandarmul răsuceşte manivela telefonului de campanie.

— Alo, centrala! Legiunea? Stai pe fir, băiatule.

Victor Ceauşu apucă receptorul.

— La telefon căpitanul Victor Ceauşu… Domnul locţiitor politic mai e la unitate?… Da?… Sună-l şi dă-mi legătura… Da… Am onoarea. Vă vorbesc de pe teren. Comuna Prislop… Vă semnalez fapte de mare gravitate.

Colonelul Vărzaru… viitor prezumtiv socru… asta n-are importanţă în relaţiile de serviciu… împreună cu locotenent-comandorul Mihai Borlovan, dintr-o flotilă de vânătoare, mi se pare a treia… au asmuţit populaţia.

Comandorul a atacat la sabie… La sabie. Cred că e bine să comunicaţi marilor unităţi în drept… Pe cine?… O

coloană muncitorească de agitaţie… Jandarmii?… în

urmărire. Ştiţi foarte bine. Cazul criminalilor semnalaţi în ziarul *Timişul*… Cum?… Locotenent-co-man-dorul a-vi-ator Mihai Borlo… M, de la manevră… Da… da…

Borlovan, flotila trei de vânătoare… Perfect. Am onoarea să vă salut.

Receptorul loveşte sec carcasa de ebonită. Victor

Ceauşu se duce la geam. Îşi încrucişează mâinile pe piept.

— Numai să nu zboare undeva, la dracu', în străinătate, spune el încet. Pricepi, Momârlă?

Mama pune apă la încălzit. Mădălina frământă-n neştire cârpa galbenă pătată de sânge, cumpărată de

Pătru la nedeie. Nică face mică feştila lămpii, care afumă, bocăne cu piciorul de lemn şi se răsteşte la Piţu, care stă cu amândoi copiii adormiţi, în braţe.

— Lasă-i aici. Culcă-i aici. Unde fenea îi duci acum, la miezul nopţii?

— Mergem acasă, spune Năstăsia. Noapte bună!

Aveţi grijă de el. Nu-l lăsaţi să plece.

Pătru se scoală de pe laviţă, gemând. Cârpa cu care-i legat peste cap, cârpa de sărbătoare a Liviei. a făcut-o scoarţă de sânge.

— În noaptea asta mă duc la plasă, Piţule. Auzi tu?

În noaptea asta. În sat nu poţi intra cu camionul, Piţule.

Nu poţi pătrunde-n el decât pe dinăuntru, auziţi voi?

Pe dinăuntru. Prin inima lui…

Ochii îi ard. Năstăsia îşi face cruce. Nică se uită la fie-su, cu gura căscată. Mama aţâţă focul.

— Hai să te spăl, Petre, spune Mădălina.

Se gândeşte la cârpa galbenă pe care-o visa când urca cu Gruiţă la moarte. Uite, acu are cârpă galbenă.

— Prin inima satului, Piţule. Prin gândurile lui. Aia-i musai să facă ei. Nu cu camionul. Să ne ducem în calea lor, Piţule. Eu nu mai stau neam.

Are buzele uscate. Tunica, făcută ferfeniţă, îi atârnă jalnic.

— Duc copiii şi mă-ntorc, Petre. Mărg cu tine.

— Ştiam eu c-ai să mergi. Haide, Mădălină! Scoate ţoalele. Astea-mi sunt strâmte. Nu vezi ce strâmte-mi sunt? Nu mai încap în ele. Le-am umplut acolo, pe front. Acu mă lapădă, Piţule.

— Doamne, apără-mă! şopteşte Nică, făcându-şi cruce.

— Are dreptate, spune Piţu. Hai, muiere… Tu gată-te de drum.

— Văzurăţi un strop de sânge, zâmbeşte strâmb Pătru, şi vă muiarăţi. Of, muieri, muieri!

Iese-n noaptea înstelată, împreună cu Piţu. Trage adânc în piept aerul răcoros, plin de miresmele coapte ale verii. Piţu cu Năstăsia urcă prin grădină, sub luna plină. Pătru aude scârţâitul porţii. Paşi îndesaţi. Vede coafa albă, strălucirea cozorocului, licărul slab al decoraţiilor. Se repede din capul scărilor.

— Aha! Va să zică repeţi atacul, bestie roşie!

Atunci, ţine.

Glonţul de browning, tras de la doi paşi, i se-nfige-n piept.

— Voi, lipitori, geme Pătru.

Mădălina iese cu toporul. Pătru se-mpleticeşte.

Femeia-l prinde-n braţe. Mama apucă toporul. Se repede la ofiţer, Mihai Boflovan iese trântind portiţa. Nică strigă din prag. Se aude zgomotul unei maşini, care se îndepărtează cu viteză.

LINIŞTEA DINAINTEA FURTUNII

ÎNCEPUTUL

— Cum îi merge?

— Doptoru zice c-a scăpat. Of, leică!

— Zi-mi Năstăsia.

— Of, Năstăsio! Câteodată stau lângă el şi nu-l mai cunosc. Ori poate nu l-am cunoscut niciodată. Omul ăsta ascunde-n el ca-ntr-o mie. Ca-ntr-o viaţă.

— A scăpat de plumbul războiului.

— La asta mă gândesc şi eu. Nu-l omorâră ăia, şi-l

omoară ofiţârii.

— Al meu e la judecată cu Bimbi. A treia oară când îl poartă Bimbi la plasă. Gândesc că-i vremea să se-ntoarcă. Ţi-am adus nişte miere de albine. Pune-i-o în lapte. Moaie pieptul.

Năstăsia pleacă la deal. Mădălina rămâne singură sub cerul verde de septembrie, învăluită de aromele amare ale toamnei. Mădălina culege fasolea. Nică, îmbătrânit, schimbă câteva propte la meri. Îi tremură mâinile.

Coboară din fânaţ. Şontâcăie fără vlagă. Se aşază lângă ea, între tufele de ardei iuţi cu carnea roşie, lucioasă.

— Nu mai avem făină, spune el uitându-se în cerul verde, de toamnă.

Voica, se apropie de gard. Mădălina o simte. Se lasă în genunchi. Îşi scutură poala plină de păstăi pe ţolul întins în potecă.

— Răzbeşte? întreabă Voica.

— Răzbeşte, răspunde încet Mădălina.

Pe undeva tocăne o ciocănitoare. În lunca Toplei se-ngână un grangur întârziat…

— Peste o săptămână te ţii pe picioare?

— Şi mâine, domnule.

— Aici nu-ncape vorba asta. Ni-s tovarăşi. Mâine nu poţi umbla. Voi ce ziceţi?

— Nu poate, tovarăşe, spune Ilie Brâncuţă.

— Aşa-i, întăreşte Iancu Vichente.

— Până nu-l văd eu rumăn, cu sângele-n obraz, nu se mişcă el din pat, se aude din cuină glasul mamei.

— Pune-l pe picioare, maică. Pune-l pe picioare. Abia acum începe lupta.

Mama tace. Stă lângă vatră. Îşi şterge ochii cu dosul palmei. Iarăşi luptă? Nu i-o fi fost destul? Se uită la omul aşezat pe laviţă sub chipul lui Franţ Joseph. Stă în lumina firavă care se cerne prin fereastră. Are o faţă mare, latră, e voinic, dar slab şi galben, parc-ar fi ieşit din ocnă. Vorbeşte gros despre nişte oţelari. Ea îşi mută privirea la Pătru,

care zace cu pernele căpătâi sub duna moale a Mădălinei, şi-l vede ascultând lacom, cu faţa trasă de suferinţă, cu sprâncenele încruntate, cu buzele uscate. Cum stă aşa, e leit Niculae al ei. Aşa stătea şi

Niculae când bolea. Aşa i se subţia nasul. Poate că n-a murit în foc. O fi murit într-un pat străin şi s-o fi zbătut cu plumbii-n el cum s-a zbătut Pătru, că i-a rupt inima…

— Cam din ’27 sunt în mişcarea sindicală, mă fraţilor!

Între 1935 şi 1939 am fost preşedintele sindicatului metalo-chimic din Ferdinand. În ’39, când am făcut greva…

— Erau şi câţiva prislopeni acolo. Roboteau la cuptoare, spune Iancu Vichente. Almăjenii se făleau cu

Gherman al lor, de la socialişti.

— Gherman ăsta e un trădător. Un oportunist. A venit la noi, ticălosul. Răcnea să-ncepem lucrul, că altfel ne militarizează. L-am fluierat. Cu oţelarii le vine cam greu ăstora ca Gherman. Aşa că acu umblu pe sate să organizez celule de partid.

— Ziceai că eşti din Feneş, tovarăşe, spune Pătru, istovit.

— Din Feneş.

— Atunci, cunoşti muntenii.

— Îi cunosc. La Rusca avem o organizaţie tare. Sunt şi mulţi proletari agricoli acolo. Lucrători la pădure.

Merge mai lesne.

— Să nu mai vină cu camionul tovarăşii. Aşa-i, Brâncuţă? Să intrăm în sat dinăuntru.

— Nici nu se poate altfel, mă fraţilor! Să găsim nişte oameni gospodari pentru Frontul Plugarilor.

— Poate Belcotă. Ce zici, Brâncuţă? Da’ tu, Vichente?

— Om.

— A-ntâia.

— Cu vipera aia care te-a împuşcat ce ai de gând?

Pătru se ridică în coate. îl priveşte cu ochi strălucitori. Febrili.

— Ziceai că-i revoluţie. La revoluţie nu merge cu

judecata, tovarăşe. S-or mai schimba ei plumbi între noi şi-ntre alţii. Fii dumneata fără grijă. Pe urmă, n-am martori…

— Îl laşi în plata Domnului?

— Îl aştept, tovarăşe, gâfâie Pătru. Asta-i fac. îl aştept.

— Voi să vă gândiţi bine până când mă-ntorc în octombrie. Vă las adeziunile aici. Care intră la noi la comunişti. Asta-i. Voi ştiţi ce ne aşteaptă? Facerea lumii, fraţilor! Facerea lumii ne-aşteaptă.

Omul are nişte mâini late, muncite. Şi le sprijină pe masă. Părul – negru, moale, ondulat, umezit de sudoare.

Răsuflă greu.

— Cred că m-am betejit în lagăr, zâmbeşte el. Când vorbesc, mă astup. Sunt cam ostenit, şi până la Cănicea am o bucată de vreme. Mă apucă noaptea-n codru.

Afară înserează. Pătru se uită la Iancu Vichente. La

Brâncuţă. „Se gândesc la facerea lumii”, îşi spune Pătru.

Au feţe supte. Pline de taină şi de putere. Au feţe de dumnezei. În odaie, umbrele amurgului se lungesc nefiresc pe ziduri. Oamenii tac. Îşi ascultă gândurile.

— Tăureştii ăia or să vrea să ne bea sângele, şopteşte Ilie Brâncuţă.

— Zicea… domn maior… tovarăşul Cătălină să-l aşteptăm pe secretarul de plasă, că el vine cu organizarea.

Oţelarul de la Ferdinand râde uşurel.

— Păi n-a venit? Eu sunt secretarul ăla de plasă.

De afară se aude tropotul unui cal şi duruit moale deşaretă. Mama iese-n prag într-un suflet.

— Bună seara, domnu’ doptor. Poftiţi, poftiţi… Hai.

Piţule, şi tu. Poftiţi, domnu’ doptor.

Doctorul – înalt, slab, cu zvicheri, uşor adus de spate – rămâne în prag. Îşi obişnuieşte ochii cu semiîntunericul. Mama îi face plecăciuni. Piţu, obosit, cu opincile enorme pline de praf, îşi lasă băţul cu traista în cuină. Oamenii tac. Se uită la doctor, care şi-a pus geanta pe masă.

— Am întârziat, spune doctorul. Se aşază sleit pe

marginea patului. Apucă încheietura vânjoasă a Pătrului, cu degete subţiri, îngălbenite de nicotină.

— Am avut o naştere Sub Pogara. N-am medicamente. Dumneata ai medicamente? îl întreabă pe secretarul de plasă. N-ai nici dumneata. Firele de lumină ale amurgului îi joacă în sticlele bombate ale zvicherilor. Oamenii mor, şi eu n-am medicamente. Tu scapi. Eşti cât un taur. Uite ici.

Rana ţi s-a cicatrizat. Da femeia aia a murit. Şi ea, şi copilul. S-a subalimentat. Mâncaţi prost, asta faceţi. Mâncaţi prost. Nu ştiţi să trăiţi. Ăia de Sub Pogara n-au mălai de jumătate de an. Era tânără şi frumoasă. N-a rezistat. A pierdut prea mult sânge, ştiu şi eu?…

— Mănâncă prost, n-au mălai, doctore! auzi, n-au mălai, spune secretarul de plasă.

— Poate aveţi o cană cu lapte.

Doctorul îşi şterge fruntea brobonită. E neras, cu gulerul cămăşii murdar, sfârşit, neglijent, are pete de sânge pe dosul palmelor, pe manşetele cămăşii. Marna îi aduce laptele. îl bea lacom, clănţănindu-şi dinţii pe marginea cănii.

— Medicamentele se vând la negru, doctore! Directorii de spitale, medicii-şefi fac averi. Vând la negru.

— Da. Se vând la negru, şopteşte doctorul. Dacă n-ar fi fost baba Belcotă cu unsorile ei de nalbă-creaţă…

Glonţul era ruginit, Petre. Te duceai… N-ai febră. N-am

— Termometru. L-a spart un copil. Da, n-ai! Mănâncă, să te-ntremezi. Pasăre la-nceput. Pe urmă… Ştiu şi eu?…

Mama îşi pune mâna la gură. O podidesc lacrimile.

Auzi? Pasăre. N-a mai rămas în curte decât Iancu, cocoşul. Toate găinile i le-a fiert lui Pătru. Doptoru ăsta ştie una şi bună. Dă-i pasăre. Are să-i dea. Dacă-i nevoie, are să vândă o oaie, să cumpere păsări.

Doctorul oftează. Se ridică, şovăie, îşi trece mâna peste frunte.

— Groaznic! bolboroseşte el. Mălai. N-au ce mânca.

Groaznic!

Îşi uită geanta pe masă, Se loveşte de uscior. Mama fuge cu geanta după el.

— Măi tovarăşe Petre, nu-i vreme să zaci. O să trimitem de la plasă un camion cu mălai şi nişte medicamente. Vedeţi voi de ăia de Sub Pogara. În ţara mălaiului. Tu-i…

Cineva tuşeşte pe prispă. Intră Mărtin Balaci cu

Florea Belcotă ciungul.

— Ăsta-i Mărtin Balaci, de care ţi-am vorbit, tovarăşe secretar. Şi ăsta-i Florea Belcotă. Neam cu Belcotă, de ziceam pentru Frontul Plugarilor. Spune, Piţule, ce făcuşi la judecată?

— S-a amânat. Mă poartă pe drumuri până turb.

— Ştii, tovarăşe secretar, el e cu condica aia de datorii pe care a rupt-o.

— Da, da. Condica. Te-ai apucat să rupi condicile cu datorii? zâmbeşte secretarul. O fi vreun semn şi ăsta.

Zici că te-a amânat? Pe când?

— Pe 10 octombrie.

Omul scoate un carneţel cu scoarţele ferfeniţă. Un capăt de creion. Notează ceva în carnet.

— Să vii în zece, la mine la plasă. Înainte de judecată. Auzi?

— Vin.

— Să-ntrebi de Alexandru Jucu… Va să zică, aici am ajuns cu începutul. Ne cunoscurăm. Vă povestit ceva de greve. De lupta clasei muncitoare… De ce-a făcut partidul până acum în satele din pustă. Să-nfiinţăm celula. Pe urmă vă bateţi voi şi pentru consiliul comunal de iniţiativă, şi pentru comisia interimară. În octombrie o să se ţină conferinţa naţională a partidului. O să ştim să luptăm mai bine de acum încolo. Principalul e să intraţi în consiliul comunal de iniţiativă. Să ajungeţi la inima satului, pe dinăuntru, aşa cum spunea tovarăşul Pătru.

— Da cu reforma agrară? şopteşte cineva.

Se face tăcere. Secretarul de plasă priveşte-n gol.

— La pustă merge. Aici?…

Pătru îi urmăreşte faţa, dintr-odată chinuită. De ce-o fi chinuit obrazul secretarului, care zice c-a fost oţelar la Ferdinand şi l-au vârât la carceră şi-n lagăr… Tăureştii? Gonţeştii? Guguleştii?

— Aici are să fie greu, dar trebuie!

— Are să fie greu, râde prosteşte Mărtin Balaci, şi

Pătru înţelege că-i e frică.

Nu mai ascultă ce spune oţelarul despre comisia interimară, care e obligată să pună în practică legea reformei agrare. Se gândeşte la Tăureşti. La Gonţeşti.

La Guguleşti şi la puterea lor asupra satului. Acum vine un oţelar şi-i vorbeşte lui de o comisie interimară. Ce-i aia interimară? Care are putere să umble cu legea de împroprietărire. îl doare rana, e sleit. A mai avut şi altă dată răni în trup. îl dureau şi-atunci. Se trezea noaptea în spitalul de campanie. Era singur… Auzi, să intri în comisia interimară şi să aduci acolo legea…

— Cu organizarea, tovarăşe secretar, şopteşte el cu glas gâtuit.

— Păi… Omul răsfoieşte carnetul. Uite ici, Prislop.

15 octombrie. Ia stai, facem altfel. Azi e în 20 septembrie. Ia să zicem noi aici Prislop, 1 octombrie. La 1

octombrie, mai sub seară, vă gândiţi unde ne adunăm, fără zarvă, şi punem bazele celulii de partid.

— Numa să nu uiţi, tovarăşe secretar, spune cineva din umbră, că noi…

— Vi-s sătui de vorbe, râde oţelarul. N-ai auzit de planificare? Nu-i nimic. O s-auzi. Eu vă las cu bine.

Asta-i tot până la-ntâi.

Alexandru Jucu se scoală greoi. Strânge bărbăteşte mâinile celor adunaţi. Afară se cern apele zmeurii ale amurgului. Se opreşte la picioarele patului. Se uită lungi la Pătru.

— Frăţie, rana asta s-o ţii ca pe-o decoraţie. Auzi?

Sângele ăla de-l vărsaşi stropi facerea lumii.

E noapte târzie. Pe geamurile deschise intră frigul

toamnei, amestecat cu mirosul amărui al livezilor gata de cules şi cu lumina verde a lunii. Pătru pipăie scoarţele moi ale broşuricii lăsate de secretar. Nică sforăie cu ţolul tras peste cap. Mama şi Mădălina lucrează ceva în cuină. Rana nu-l mai doare. Glonţul de browning, nici cât unghia, e făcut pentru came moale, de domn.

Se simte slăbit. I-a scris generalului încă înainte de negeie. L-au lăsat la vatră. Generalul Cristescu era numai colonel la Vyzovice…

Venise într-o noapte, la compania de cercetare. Era zăpadă, lună, brazii sclipeau. I-au atacat alpinii fascişti pe schiuri. Colonelul a ieşit cu pistolul. A luat un glonţ în pântec. Compania s-a retras. Nemţii îi împuşcau cu automatele pe răniţi. El – era sergent-major atunci – s-a întors. Văzuse unde căzuse colonelul şi l-a scos de sub nasul schiorilor, târându-l prin zăpada afânată… Colonelul s-a vindecat. Prin martie, a luat comanda diviziei, îl făcuseră general…

Mama deschide uşa.

— Doarme, şopteşte ea.

…Ce noapte fusese noaptea aia de la Vyzovice! Albă şi scânteietoare, şi cum lunecau schiorii pârâind din automate!… Secretarul ăsta e greoi ca un urs. Parcă poartă-n spate lumea-ntreagă. L-au petrecut până-n sat

Brâncuţă şi Iancu Vichente. Iancu Vichente zice c-a lucrat la Ferdinand. Trebuie să se-nţeleagă cu Bloch. A

stat în lagăr. L-au chinuit şi pe el…

— Atunci, ce-i facem de făină?

— Zic să-mi vând nişte ţoale.

— Ce ţoale, Mădălină? Ce să iei pe ţoale? Şi cât ne ţine făina aia luată pe ţoale? Şi tu să rămâi goală?

— Atunci?…

— Punem războiul. Am auzit că se mărită Ruja.

— Cu cine?

— Cu Pavil Lala.

Pătru o simte pe Mădălina suspinând uşurată.

— Să se mărite odată!

— Vorbesc cu mâni-sa, să ne dea să-i ţesem.

…Muierea de Sub Pogara a murit de foame. S-ar putea una ca asta? Colonelul îşi astupase rana cu palma. Era greu şi galben…

— Mâine să-l tăiem pe Iancu, spune mama.

— Ne omoară tata. Ne omoară!

— Nu-l tăiaţi pe niciun Iancu. Hai, Mădălină, şi te culcă.

— Nu dormeai, dragule?

— Mă gândeam, mamă.

— Tăiaţi-l odată şi tacă-vă meliţa, coţofenelor, izbucneşte Nică de sub ţol. Nu l-a făcut un cocoş pe Nică Drăgălina…

Se răsuceşte, geme şi pufăie mânios.

Se aud foşnete de fuste. Lipăit de tălpi. Simina scânceşte prin somn… Era galben colonelul, cu faţa broboane, şi prin brazi ţupăiau veveriţe… Mădălina se strecoară în pat. Se lipeşte de el. E caldă. Miroase a lapte de oaie, a foc făcut în vatră. Îi sărută rana, gâtul şi colţul buzelor. Pătru îi ia capul în palme, îi aşază obrazul la subsuoară şi-i dezmiardă cosiţa revărsată pe umeri.

— Dormi, brăduţu meu; dormi, Petre, şopteşte Mădălina.

Pătru se pătrunde de căldura vie a femeii. Îi simte inima bătându-i la piept. Îi mângâie umerii rotunzi, tari şi catifelaţi, apoi adoarme. Afară, peste lunca Toplei, peste coamele livezilor şi peste creştetul negru al codrilor se cerne lumina verde, spălăcită a lunii în scădere.

După-amiaza de 1 octombrie e senină, călduţă şi adâncă. Pământul miroase trist, a ierburi palide. Frunzele nucilor sunt melancolice. Peste livezile bolnave de ftizie, în aerul aproape incolor, trec funigei. Oamenii stau tolăniţi lângă sălaşul lui Florea Belcotă, aşezat în malul unui pârâu care se varsă în Rămână, deasupra morii lui Pavel Lala.

— Nu mai vine tovarăşul ăla, spune Mărtin Balaci. Şi iar îmi trage Bimbi clin plată.

Şade rezemat cu spatele de bârnele sălaşului.

— Vine, Mărtine! E doar planificat.

— Dă-te, mă Vichente, dracului! Planificat! auzi la.

el ce vorbă scoase.

— La iarnă-i musai să lucru la stânjeni. Nu ies la capăt, şi pace!

— Cum nu ieşi, mă Brâncuţă? Ai oi. Ai cinşpe pruni.

— Nu ies, Piţule.

— Eu v-aş propune ceva, spune Sergiu Bloch, frământându-şi degetele.

Stă pe un bolovan de gresie. Pe sub haina de doc poartă o flanea de lână ţărănească, nevopsită.

— S-auzim.

— Eu aş zice, tovarăşi – spune cuvântul sfios, înroşindu-se – aş zice să constituim sindicatul muncitorilor forestieri din Prislop. Stabilim lefurile zilerilor în funcţie de preţuri şi silim patronii să le plătească. În plus, îi silim să facă un economat. Să aducă alimente, cum spunea atunci tovarăşul acela din Rusca.

— Şi dacă nu vor? întreabă Florea Belcotă.

— Dacă nu vor? Nu lăsăm să lucre joagărele.

— Suntem cam puţini, Petre. Dacă i-am putea aduce pe toţi… Şi slugile, şi păcurarii, şi pe ăi de la mori.

Atunci se schimbă socoata.

— Nu vă spuneam eu că Piţu ăsta are un cap cât doi? râde Pătru. Ia tăceţi, mă. Vine un camion. Ia uite, ăla de pe scară e Ianoşel Sabin, păcurar la Ilie Jura.

— Ptiu, anafura mamii lui! Ălălalt seamănă cu Ianoşel, ăla care te-atinse cu frâul la priveghi.

Mărtin Balaci înjură crâncen. Sergiu Bloch se-nroşeşte.

— Aia de pe saci e muiere-ta, Petre, spune Piţu.

Camionul se opreşte-n drum. Ianoşel Sabin sare de pe scară. De lângă şofer se dă jos secretarul de plasă.

— Petree! Petre! strigă Mădălina, fluturându-şi mâna.

— Hai acolo.

Alexandru Jucu gâfâie de parc-ar fi dus camionul în

spate. Îi bate pe umăr. Râde singur. Se-nvârte în jurul maşinii. Loveşte pneurile cu vârful bocancilor.

— Am aici doi candidaţi, îi spune el lui Pătru.

Oameni exploataţi. Ce ziceţi, frăţie, de sacii ăştia, ai?

Ianoşel, sluga lui Cristea Tauru, rânjeşte mieros. Se gudură pe lângă Pătru.

— Hai sus, tovarăşi. Ne repezim până la Pogara. Ce zici, tovarăşe Petre? Nu zici nimic? Cum e drumul?

Încape maşina?

— N-or văzut ăia mărşână de cându-i lumea lume, spune cineva.

Oamenii se suie în camion. Drumul de munte e plin de bolovani, îngust şi prăpădit. Crengile arinilor biciuie cabina. Mădălina chicoteşte. Stă în vârful sacilor; e frumoasă, rumenă şi veselă. Se pleacă la urechea lui Pătru.

— Nu ştia pe un să vină cu mărşâna. Vezi, poate ne dă şi nouă, dacă eşti de-ai lor.

Pătru o strânge sălbatic de mână. Mădălina geme. Îi trece veselia.

— C-un sac din ăsta ajung până la Crăciun, spune

Mărtin Balaci.

Mângâie sacul cu labele lui negre, scorojite de muncă.

— Taci! şuieră Pătru. Taci, n-auzi?!

Oamenii îl privesc miraţi. Din maşină se văd undele aurii ale Ramnei şi petele galbene de soare căzute pe faţa apei prin sita rărită a frunzetului.

Cum de nu înţelege Mădălina că drumul pe care-l fac ei astăzi n-are asemănare cu niciun drum de până acum? Uite-o aici lângă el, cu genele umezite de aerul tăios, cu o şuviţă de păr arămiu jucându-i peste frunte, bucuroasă că se plimbă cu maşina, mulţumită şi parcă împăcată cu viaţa. Îşi strecoară palma aspră şi fierbinte sub mâneca bărbatului. îl strânge dornic de încheietură.

Nu-i spune o vorbă, şi el ar vrea să-şi audă gândurile prin gura Mădălinei, s-o audă cum se minună că nişte oameni muncitori se gândesc la alţi oameni muncitori de

Sub Pogara, bătuţi de Dumnezeu între munţii lor, că-i ajută cu făriná. Ar vrea să audă de pe buzele alea roşii, pătimaşe, nu vorbe de dragoste. Ar vrea să-l întrebe cum se simte el, Pătru, aici în maşină şi să-l ghicească alt om, aşa cum e acum, când se duce să-mpartă ţarină, când toată viaţa a muncit pe la alţii pentru un

ciur de mălai. S-audă buzele astea roşii, umede „cum îi zic:

„— Mă, Petre, am auzit că faceţi voi o comisie şi aduceţi legile reformei agrare, să nu mai moară de foame muierile de Sub Pogara.

— Facem, Mădălină.

— Ce oameni sunteţi voi, de umblaţi cu legile?”

Buzele roşii, umede, care zâmbesc cald, se miră că ăştia din camion umblă cu legile. Aici, unde legea era pusă ca o lespede de mormânt şi-o ţineau cu mâinile lor

Tăureştii şi jandarmii, şi avocaţii şi tribunalele, o lege aspră, nemiloasă, la care ei nici nu cutezau să ridice ochii, aici vine un om care-i secretar de partid la plasă şi le spune lor că guvernul le dă legea pe mână, altă lege, a împroprietăririi – auzi, Mădălină, şi tu, Mărline, care nu-nţelegi ce vreme duceţi voi în camion, auzi, mă, ducem vremea în camion, şi de asta suntem, prostule, înalţi cât munţii şi mai înalţi decât ei, mai drepţi şi mai mândri. Îşi aduce aminte cum a zis secretarul de facerea, lumii; uite-aşa începe facerea lumii, cu ei, nişte flenduroşi, care au să dea un camion de făriná la ăi de Sub

Pogara, cum n-au dat nici generalii, nici regii. Dar ei? …

— Un camion de făriná daţi, Petre, şoptesc neauzit buzele Mădălinei. Mă mir de unde-aveţi voi atâta făriná

şi-atâta inimă.

— Avem, că noi ni-s legea ai nouă.

E mare, puternic, bun, şi de aceea se miră când Mădălina îl strânge de mână şi-l întreabă cu glas tremurat:

— Ţi s-o deschis rana, Petre, că arzi! Îţi ard ochii şi…

Pătru râde amar. Maşina trece pe lângă undele aurii

ale Ramnei. Păcat! Buzele roşii n-au înţeles cât e el de altfel şi ce gânduri aşteaptă de la ele. Petele galbene de soare căzute pe faţa apei tremură, se sparg, şi-n adâncimi săgetează păstrăvii…

Deasupra cătunului se ridică Sglivărul şi Vlaşcu. Jos, printre livezi, printre stânci şi pripoare mâncate de ape, curge Camăna. Casele din Poiana-Lungă se-nvăluie în fumul albăstrui care iese în şuviţe prin şindrila acoperişurilor. Copiii coboară cu oile. Cu caprele. Câteva bătrâne, uitate de moarte, se uită de departe la maşina lăsată într-o coastă. Alexandru Jucu se scarpină în cap. O babă-şi face cruce.

— Care cunoaşte pe cineva? întreabă oţelarul.

— Ce nu v-apropiaţi, maicilor?

— Ce-i aia, Chivo? Ce-i joavina aia-nfierată, n-auzi?

ţipă o bătrână la urechea alteia.

— O fi mărşână, cum povestea nepotă-tu c-o văzut în pustă.

Pe drumul râpos, înşurubat în coasta muntelui, coboară o muiere cocoşată sub o sarcină de fân. Pătru îi iese-n cale. De sub fân nu se văd decât opincile cu guma roasă şi poalele murdare.

— Măi muiere!

— Ha…

— Cu cine stăm noi de vorbă? Nisăm de la Partidul Comunist şi v-am adus nişte făr ină.

Se-apropie şi Mădălina.

— Spune-i, Petre, lu’ ăla de mână, să dudăie.

Pătru o priveşte chiorâş.

— Să nu te mai…

— Las, c-am priceput, zâmbeşte Mădălina. Dacă nu-i, nu-i!

Muierea, frântă, cu fruntea aproape de gurguiele opincilor, îngenunche. Se-ntoarce într-o rină. Aşază sarcina uşurel. Pe urmă se ridică. Răsuflă greu. Se pune pe picioare.

— Coborâi din Vlascu, spune ea pierit.

E o muiere puţintică, slabă, poate tânără, cu faţa străvezie, cu pielea zgrunţuroasă, galbenă. Sânii îi atârnă fără vlagă sub ciupag. Se uită la Mădălina cu ochi osteniţi. În jurul gurii i s-au înfipt cute amare…

— Coborâi din Vlascu, şopteşte muierea. Cu fân pentru capră.

Pătru se uită în depărtarea palidă în care pluteşte muntele Vlascu. Se uită la muierea pirpirie. I se pune un nod în gât. Se apropie un cârd de copii. O fată mărişoară, nepieptănată, cu oasele desenându-se cenuşiu sub pieliţa subţire. Ţine în braţe altă fată, poate de-un an.

Pe lângă ea merg patru copii. Au capete mari. Umeri subţiri. Burţi umflate. Mădălina se-ntoarce la maşină.

— Pătru zice să dudăiţi, spune ea tare.

— Claxonează, frăţie. Claxonează, că ne-apucă ziua aici.

— Făină? întreabă femeia în jurul căreia s-au adunat copiii. Cu cât o daţi?

Ochii i se măresc. Încearcă să-i zâmbească lui Pătru cu o urmă de cochetărie. E ştirbă, n-are decât nişte rădăcini galbene în loc de dinţi. Pe urmă ochii i se cască peste măsură, şi femeia izbucneşte într-un plâns mut, neomenesc. Şoferul claxonează strident. Babele se-ndepărtează, făcându-şi cruci mărunte. De prin casele pitice de bârne, unele lipite cu pământ, îngropate sub acoperişurile negre şi sub pometuri, se simte mişcare.

Peste gardurile de mărăcini se arată feţe bănuitoare.

— Care-i ăla cu nevasta moartă acu-s două săptămâni, mă muiere? Hai şi nu mai boci, că făina-i fără plată.

— Tovarăşe Bloch, sunt aici cam 800 de chile de făină şi cam 1.200 de bucăţi de conserve cu carne de porc.

Eu propun să adunăm sărăcimea. Să faci un tabel. Fiecare casă câte suflete are… Uite aici hârtie şi creion.

Voi, tovarăşi, daţi o mână de ajutor la împărţeală.

— Ia faceţi-vă-ncoace, mă muieri! strigă Mădălina.

Aduceţi nişte traiste, ceva. La ce vă uitaţi ca

proastele?

Văzând-o pe Mădălina foindu-se pe lângă maşină, muierile prind curaj. Se-apropie. Maşina n-a putut urca mai sus de cele dintâi case ale cătunului, semănate sub coasta muntelui. Aici e o pajişte, sub nişte uluci, deasupra cărora îşi împrăştie ramurile un nuc vechi.

— Hai, dragile mele, spune vesel Alexandru Jucu.

Poftiţi la făină. Câte una. Vă spuneţi frumuşel numele, câte guri aveţi în casă, unde vă lucră bărbaţii. Ei, iacătă-i şi pe gospodari. Apropiaţi-vă, pogărenilor.

— La ce să ne scrie numele? se aude un glas înrăit de muiere.

— Nu vrem să ne scrie numele.

— Cine ştie ce-i în mărşâna asta?!

— Se aude că vor să ne ia copiii.

— Cine vi-s voi?

Oţelarul se uită îndurerat la chipurile sălbăticite ale femeilor. Cei câţiva bărbaţi tineri, neraşi, se apropie nepăsători. Sergiu Bloch îşi întinde hârtia pe aripa maşinii. De pe drumul care şerpuie leneş prin faţa caselor din cătun, vin patru bătrâni.

— Ăsta-i Mărtin Balaci, de la compania patra, spune unul dintre pogăreni.

— Noroc, frati-miu! se bucură Mărtin.

Soarele se pleacă peste Cernevârful muiat în sânge.

Cu toate că cei doi se cunosc din război, pogărenii se lasă greu.

— Nu ne scrim, spune unul cu fire albe în barba nerasă de-o săptămână. Se aud multe. Ne scrim acolo, şi pe-un ciur de făină ne luaţi oile.

— Aşa-i.

Alexandru Juncu se face alb.

— Pe aici a trecut un găzdoni înaintea noastră, îi spune el lui Sergiu Bloch… Mamă, că nărozi mai sunteţi! Care va să zică, auzim noi că vi-s înfometaţi…

— Care noi? se răsteşte cel cu fire albe în barbă.

— Ia ascultă, tu ăla. Dracu’ să-ţi dea făină când

crapi de foame, şi s-o iei. Vreţi să veniţi aici, ori întorc maşina şi-o descărcăm în Poiana-Lungă?…

Muierea care-şi lăsase sarcina de fân în drum alergase acasă şi se-ntorsese cu o traistă.

— Dumnezeu şi Maica Domnului să vă dea sănătate, domnule. Fii bun şi scrie-mă acolo. Mă cheamă Dragomir Saveta, am şase copii, şi bărbatul, Dragomir Ioan, o murit oră front. La primărie nu-mi dă pensia.

— Ai copii mici, se vârâ Mădălina.

— Am, se ruşinează muierea, că nu pot singură, da ăsta-i beţie şi lucră la stânjeni. Ce câştigă, bea.

Cei doi fraţi Ianoşel aruncă un sac de făină pe oblonul maşinii. Piţu şi Brâncuţă îl coboară. Mărtin Balaci îşi face de lucru la sacii de conserve. Vârâ câteva cutii în sân. Dragomir Saveta se lasă în genunchi. Deschide gura traistei cu mâinile tremurând…

…De poartă atârnă o cârpă neagră. Casa abia se ţine sub gluga de şindrilă. Omul stă pe prag. Se uită la fetiţa cu păr negru, creţ, care muşcă dintr-un măr. După ce muşcă, omul îi întinde un olcuţ cu lapte.

— Bea la tata, spune omul. Bea.

N-aude paşii lui Pătru. Capra, legată de-un prun, behăie uşor.

— Bea la tata, bea…

Afară se-ntunecă, şi omul se uită cum fata cu păr negru şi creţ muşcă din măr şi soarbe câte-o gură de lapte.

— Nu-i mai da măr cu lapte, spune Pătru, şi nu-şi mai cunoaşte glasul. Strică la burtă.

— N-am altceva, răspunde cel din prag, fără să-l privească. Ea s-o dus, ştii doar că s-o dus, am pus şi cârpă. Acu mi-s singur şi n-am, că mă batjocoreşte

Dumnezeu…

A ieşit tot cătunul. Mai ales babe. Cu saci. Cu traiste.

Copiiise-ncurcă printre picioarele muierilor. Se-nnoptează. E rece. Deasupra, în cerul verzui, încep să clipească stelele. Pe vale s-a strâns un văl de ceaţă şi întunericul. Pătru ştie acum că pe om îl cheamă Văler

Sava. Stă cu el în poartă. Se uită cum împarte secretarul făina şi cutiile de conserve. Îi place că Mădălina nu se află-n treabă de pomană. Numără cutiile de conserve. Grăbeşte muierile. Glumeşte cu Mărtin Balaci.

— Cum trăieşti? îl întreabă pe Văler Sava, care-şi ţine copila în braţe.

— Ctitm pot, oftează bărbatul înalt, legat, cu trăsături frumoase, umbrite de durere.

Îi lipseşte un dinte din faţă, are ochi verzi, e păros şi tăcut.

— Văzui o blană de vulpe pusă la uscat.

— Vânez pentru Iosâm Cerbu.

— Ai puşcă?

— Ba. Îmi dă el. Şi puşcă, şi curse.

— Scrie-te la noi.

— La ce?

Pătru arată cu capul la maşină. Omul înţelege. Oftează.

— Mi-s singur. Ea s-o dus. Mă batjocoreşte Dumnezeu.

— Ai să fii cu noi. N-o să te mai batjocorească nima.

— Mă Ianoşelule, dumnezeirea cui te-o… Ce faci cu sacul ăla? strigă Mărtin Balaci.

Se repede la Ianoşel, sluga lui Cristea, şi-i arde un pumn după ceafă.

— Tovarăşe Balaci! Tovarăşe Balaci, gâfâie secretarul.

Sacul zvârlit pe marginea oblonului se sparge. Zboară un nor alb de făină. Femeile chiăie. De unde stăteau în şir, aşteptându-şi rândul, se reped ca turbate la grămada de făină căzută jos. Strigă. Se-mping.

— L-am văzut eu, zbiară cu glas nefiresc Mărtin Balaci. L-am văzut cu sâmceaua. A spart sacul cu sâmceaua.

— Auziţi, mă? Ăştia or venit cu sâmcele. Asta era.

— Vi-s nărozi, strigă Mădălina. Lăsaţi cutiile. Petree, Petre! Săi, Petre, că-mi fură cutiile.

— Îi dăm noi lu’ Pătru ăsta. Văzurăm noi ce făcu la negeie, blăstămatul, se aude limpede glasul ăluia cu fire albe în barbă.

— Oameni buni, gâfâie secretarul. Staţi pe pace, oameni buni!

Până s-ajungă Pătru la maşină, muierile tabără pe Mădălina.

— Are ciupag de bumbac, diavoliţa!

— Ia să le luăm sacii, fraţilor.

Mădălina se-ntoarce cu spatele. Apără grăma-joara de cutii cu braţele. Pogărencele îşi înfig unghiile în părul ei. Pogărenii dau să se urce în maşină. Alexandru Jucu îi înhaţă pe rând şi-i zvârle cât colo. Sar Piţu, Brâncuţă.

Iancu Vichente. Mărtin şi Ianoşel Sabin se aţin la obloane. Pătru vede negru. Tabără pe-o băbătie care-l înghesuie pe Sergiu Bloch, vrând să-i ia tabelul din mână. O-mbrânceşte. Izbeşte în dos muierile care-o jumule pe Mădălina.

— Ne omoarăăă! strigă una ca înjunghiată.

— Fără lovituri, gâfâie secretarul. Fără lovituri, tovarăşe Petre. Faceţi lanţ. Mâinile. Daţi mâinile!

Se prind de mâini. Sar şi cei din maşină. Iese şoferul.

Sergiu Bloch intră în lanţul viu galben, cu buzele tremurând. Mădălina, în genunchi, strânge cutiile împrăştiate sub caroserie. Lanţul de oameni apără maşina. Pogărenii stau în faţa lui. Unii înjură. Alţii scuipă ruşinaţi.

— Mă oameni! spune secretarul, dojenitor. Mă oameni, mă oameni. Ei, vă trecură fierbinţelile? Lesne vă mai aprindeţi voi aici Sub Pogara! Ia zi-i, tovarăşe

Bloch, undei ajunserăm?

— La Vulpescu Nănuţa, cu trei copii.

— Gata, tovarăşe! Să-i dăm zor. Să-i dăm zor. Vulpescu Nănuţa.

— Aici, aici…

Se-ntunecă de-a binelea, şi din vale urcă valuri de aer rece, tăios.

Peste sălaşul lui Florea Belcotă se arcuiesc fuioare

groase de pâclă. Constelaţiile toamnei plutesc în aerul rarefiat. E trecut de miezul nopţii. Undeva, sub poala ruginie a codrului, urlă o lupoaică. Nucile se desprind din găoacea de carne vegetală, izbesc crengile cu un sunet uşor şi cad în iarba cu miros amar. În sălaş arde moale un foc de vreascuri. Mădălina stă într-un colţ, pe-o mână de fân. Se uită la Pătru. Ar vrea să-i intre în inimă. Nu poate. Îşi stăpâneşte cu greu icnetul de plâns care-i îneacă pieptul.

— Nu putem trece la alegerea secretarului celulii de partid şi a locţiitorului, până nu clarificăm chestia cu sacul, spune Alexandru Jucu.

E obosit. Are cearcăne. Zece zile înainte de a veni cu făina a alergat să cunoască oamenii din Prislop. I-a telefonat lui Cătălină la Judeţeană, ca unuia care i-a recomandat pe Pătru, Bloch, Brâncuţă şi Vichente. Ştie aproape tot despre Piţu şi Mărtin Balaci. Despre Florea

Belcotă. Pe urmă, bătălia pentru făină. Conservele cedate de marea unitate şi întrebarea chinuitoare dacă n-a fost prea pripit cu adusul făinii, dacă ce a făcut e un act politic, dacă astâmpărând pe o lună foamea pogărenilor a realizat sau nu ceva. Pe Ianoşel i l-a recomandat tovarăşul Gruiescu, de la plasă, responsabil organizatoric. Ce a făcut cu câteva sute de kilograme de făină? A dat în Pogara 400. Au mai rămas 400

pentru Verendin. Are informaţii că acolo sărăcimea o duce greu…

— Auzi-o, şopteşte Florea Belcotă.

Urletul lupoaicei se prelinge sub acoperişul sălaşului.

— Coboară pe urma oilor.

— Cu sacul e cum spun eu, tovarăşe secretar. L-a lovit cu sâmceaua.

— Tovarăşul Mărtin Balaci are pică pe mine, tovarăşe secretar. De când cu priveghiul ăla. Parcă eu de capul meu am dat cu frâul? Dacă nu dădeam, mă omora

Stângu. Nu ştiţi cine-i Stângu, tovarăşilor? Sunt slugă, vai de capul meu, cum să dau cu sâmceaua în pita

săracilor? Nu mi-s bolind.

— Ia nu mai chiră, mormăie Balaci înciudat.

Ianoşel îşi freacă fruntea îngustă. Se uită la ei cu nişte ochi zemoşi.

— N-a dat, spune mohorât Ianoşel Sabin. S-a agăţat într-o aşchie.

— Mi s-o fi părut.

— Altă dată să nu mai sări cu pumnii, tovarăşe

Balaci.

Mărtin se aşază mai la dos. Cutiile de conserve s-au încălzit la sân. Îşi trage laibărul vechi, strângându-şi-l la piept.

— Trebuie să trăim altă viaţă, în sânul organizaţiei.

Tovărăşească. Organizaţia se conduce în spiritul centralismului democratic, tovarăşilor.

— Adică cum vine asta? întreabă Pătru.

În sălaş se aud numai pocnetele mărunte ale vreascurilor. Pluteşte o lumină slabă, care joacă pe bărbiile oamenilor. Pe gurile lor. Frunţile şi ochii le stau în întuneric.

— Adică în partidul nostru, membrii de rând aleg conducătorii. O dată alese, organele de conducere hotărăsc, şi hotărârile lor trebuie îndeplinite, tovarăşe!

Toate problemele le dezlegăm în organizaţiile noastre, şi hotărârile majorităţii sunt cele care trebuie îndeplinite. Nimeni aici la noi nu stă deasupra partidului. Toţi membrii noştri, până la cea mai înaltă funcţie în partid, se supun aceleiaşi discipline.

— O armată, şopteşte Pătru.

— Detaşamentul de luptă şi stat-majorul clasei muncitoare, bădie.

Focul îşi învăluie lumina roşiatică între bolovanii vetrei. Prin grinzile sălaşului intră frigul nopţii de octombrie, cu iz cenuşiu de vegetaţie bolnavă. Alexandru

Jucu se uită la feţele muntenilor, pe care joacă umbrele dese de deasupra flăcărilor. E o linişte atât de adâncă, încât se aude chiţăitul speriat ale unei veveriţe,

undeva în nucii livezii.

— Vedeţi voi, urmează secretarul de plasă, mă doare sufletul şi-acum… La ce-au sărit ăia la noi? Că doar suflet şi inimă le-aduceam în făr ina aia albă.

Pătru aude flăcările umblând uşor prin vatră. Cuvintele secretarului cad undeva într-un adânc pe care nu şi-l ştia. Acolo vorbele sună dintr-odată ciudat şi-ncep să se umple de nişte înţelesuri noi.

— I-au uitat acolo în sălbăticie, ca să-i scoată din vreme şi să-i stoarcă, spune secretarul. Rostul nostru e să-i aducem în vreme.

Pătru îl vede pe Gruiţă mort la Izvorul Lotrilor, îi vede pe Guguleşti colo-n vale gata să-ncalece, şi priveghiul cu Gruiţă-n nisip. Aude fâlfâitul lumânărilor, răsufletul greu al Tăureştilor, simte mirosul de fată al

Rujei, pe urmă negeia cu taragotul şi salbele muierilor.

Ăl-ai Prislopul închis în curţile Tăureştilor – în legea lor… şi dintr-odată se aude *Internaţionala*, şi se tulbură negeia, şi se face vânăt colonelul, şi-l iau ăia în gheare.

Le simte pumnii în fălci şi-n piept…

— Să le trezim conştiinţa. Să-i facem oameni…

— Se pune un nod în gât… Oameni sunt ei, dar ce fel de oameni, că-i acoperă munţii?! Dintr-odată, vede sălaşul în care stau ei, mic şi coşcovit, iar de jur-împrejur cresc munţii pieptoşi, negri, afunzi, vechi, împietriţi, peste ei Tăureştii călări, şi popa Barbă Neagră face semnul crucii peste munţi şi peste Tăureşti. Colonelul

Vărzaru dă nişte ordine, şi munţii încep să se mişte peste sălaş…

— Avem de lucru cu facerea lumii, zâmbeşte ciudat secretarul de plasă.

Pătru are un junghi în el tot. E prea mic sălaşul aici în noapte, înconjurat de munţi şi de Tăureşti. Se uită la oţelarul de la Ferdinand. Stă grămădit lângă foc, voinic, răsuflând greu, cu sprâncenele căzute pe colţul ochilor, şi iarăşi i se pare lui Pătru că omul ăsta duce pământul în

spate, că-şi adună gândurile greu şi neîndemânatic, că ceea ce spune izvorăşte dintr-o cunoaştere a lumii pe care el, Pătru, n-o are şi după care se simte mai însetat ca oricând.

— Auzi, tovarăşe secretar? spune, şi flăcările catifelate îi joacă pe bărbia pătrată, pe urma albăstrie a rănii, la care se uită Mădălina. Auzi, tovarăşe secretar?

Noi ăştia de nisăm aici, aşa cred eu, căutăm partidul cu inima, n-avem încotro ne duce decât la partid, asta-am înţeles pe front. Da, gândesc eu, nu-i destul atât

— Nu-i destul îndemnul inimii? întreabă Piţu.

— Nu-i, Piţule.

— Ce vrei să zici, Petre?

— Vreau să zic, Brâncuţă, că-i musai noi oamenii de partid aici în sat – aşa-i, tovarăşe secretar? – să ne întrebăm şi de rosturile lumii aşa cum le vede partidul nostru. Să ştim încotro şi de ce. Să-i putem lămuri pe oameni, nu ca atuncea la joagăr. Eu unul nu mi-s sătul numai când am.

— Ba eu da, râde Mărtin Balaci.

— Vreau să şi ştiu.

— Are dreptate Pătru, spune slab Iancu Vichente.

— Stăm aici la foc, focul ăsta ne luminează mâinile şi piepturile, da deasupra e noapte şi-i întuneric până-n grinda sălaşului, şi de-acolo, până dincolo de stele.

— Asta te chinuie, tovarăşe Petre?

— Asta, tovarăşe secretar. Uite, stai aici cu noi, zici c-ai fost oţelar, ne vorbeşti de centralismul democratic, şi eu mă gândesc că din veac n-a venit nima să stea cu noi la foc, să ne deschidă mintea.

— Noi am fost buni numa la poruncă, spune Piţu. La robotă. La porţâie. La stat în munte pe graniţă.

Îşi priveşte gurguiele opincilor. Moţul castaniu îi joacă pe frunte. Mădălina se uită la oameni şi nu-i mai cunoaşte.

— Ceea ce e nemaipomenit, uluitor, spune Sergiu

Bloch, este că gândirea partidului a pătruns aici, în

munte, unde n-a gândit nimeni în afara tradiţiei…

Tace brusc, îşi trosneşte degetele lungi, străvezii, tuşeşte şi-şi adună haina de doc peste pieptul îngust.

— De ce te-ai oprit, tovarăşe Bloch?

— Mi se pare că vorbesc totdeauna prea mult. Eram în lagăr, iubeam o fată, nu făcusem nimănui niciun

rău, ea nici atât. Eram tineri, ne rugam lui Dumnezeu şi…

Se poticneşte. Îşi pleacă fruntea.

— Şi?…

Afară, prin nuci, trece o aripă de vânt, foşnind frunzeturile.

— Eu îl înţeleg pe tovarăşul Pătru. Ştiu de ce vrea să vadă în întunericul ăsta care se-ntinde până-n stele, pentru că eu, tovarăşi, am făcut Facultatea de litere şi filosofie. Sunt chiar licenţiat (lucrul ăsta îl mărturiseşte nespus de ruşinat). M-am specializat în filosofia religiilor. De acolo credeam eu că vine salvarea umanităţii…

— Salvarea paraziţilor, se aprinde secretarul. Ah.

Dumnezeu ăsta bun…

Mădălina se-nfioară. Ianoşel îşi face cruce cu limba-n gură.

„Dumnezeu ăsta bun”, îşi spune Pătru şi-i leagă de gândurile dinainte, de colonelul Vărzaru, care-l chema parcă pe Dumnezeu la ordin când comanda divizia.

Poate-l cheamă şi acum, când duce scândurile şi bulumacii de la joagăr. Ciuleşte urechea la vorba repezită a secretarului. O ciuleşte în afară, şi-n acelaşi timp aude un Pătru, pe care nu-l bănuia, cum începe să se frământe în el şi cum încearcă să iasă la lumina asta palidă a focului.

— Până la salvarea umanităţii mai e, tovarăşe Bloch.

Noi ăştia de aici şi de la plasă o salvăm începând cu

Prislopul., Cu Sub Pogara. Am început s-o salvăm cu reforma agrară.

— Reforma agrară, şopteşte Mărtin Balaci.

— Şi-aici e ceva de făcut, se aude Pătru spunând cu glas străin. Cu păşunile la goluri, arendate la a doua mână,

prin Guguleşti.

— Prin părintele Barbă Neagră.

— Şi cu nişte locuri de livede pe care le plantează moş Argintam în parte, de la comunitate.

— Prima sarcină, după ce-om curăţa aparatul de stat, asta e, tovarăşi. Să reînfiinţaţi comitetul local de reformă agrară şi să treceţi la reformă… Satele de munte au rămas mult în urmă. Înaintaţi planurile de reformă comitetului judeţean. O să fie greu cu creditele pentru inventarul agricol. Băncile sunt în mâinile capitaliştilor.

Fac afaceri murdare. Sabotează mai ales reforma. Şi industria.

Alexandru Jucu îi urmăreşte cu coada ochiului. Oamenii par străini. Adânciţi în ei.

„E greu cu muntenii”, îşi spune secretarul. De unde să-nceapă? Ce ştiu prislopenii ce forţă au creditele?

Cum le-ndreaptă bancherii spre cocoşei, spre valută străină – dolari şi lire sterline – cum scot aurul din ţară şi cum vor să creeze haos, neîncredere în guvern, cu preţul mizeriei maselor? Cum să le spună toate astea, că le vede ochii împâcliţi, şi Pătru, în care-şi pusese atâta nădejde, e departe, cu gândurile la altceva.

— Şi Bloch face cum fac bancherii? întreabă Piţu.

— Da… răspunde târziu şi slab Sergiu Bloch. Transformă câştigurile în aur.

— Să deschideţi ochii, tovarăşi, să vedeţi viaţa satului…

Secretarul tace. Nu-i ăsta drumul. Trebuie să apuce întâi un fir. Un fir de la care să descurce singuri tot ghemul. Şi firul ăla nu poate-ncepe decât de la temelie.

— Să faceţi voi reforma, şi pe urmă încep să se vadă ele toate.

Pătru îşi trece mâna peste foc. Iese greu din adâncuri, şi când iese dă peste oamenii aşezaţi pe lângă vatră, tăcuţi, peste Mădălina, care-l priveşte ca o necunoscută, şi peste secretarul de plasă, care se caută în buzunarul de la piept, scoate nişte broşuri cu scoarţe roşii,

i le-ntinde lui Sergiu Bloch şi spune:

— Ia-le, tovarăşe Bloch, şi organizează un cerc de lectură cu membrii de partid. Trecem acum la ordinea de zi. Pe urmă vedem ce-i de făcut în Prislop. Comitetul de plasă, tovarăşi, vă propune ca secretar al celulei pe tovarăşul Petre C. Dragalina. Are referinţe bune, din războiul antihitlerist.

— Şi-n sat a stat pe picioare, sare Piţu.

— Dacă sunteţi de acord cu propunerea, vă rog întăriţi-o prin ridicarea mâinii…

Mâinile, late, muncite, crăpate, se ridică sfios.

— Te felicit, tovarăşe Dragalina, în numele comitetului de plasă. Şi-ţi transmit recomandaţia comitetului de a-ţi rezolva legal situaţia familială.

Nu ştie ce-nseamnă secretar de celulă. Mădălina îşi şterge ochii cu năframa. A înţeles că partidul are grijă de ea, dacă-l sfătuieşte să se-nsoare. Sergiu Bloch are urechile roşii. Piţu se trage de moţ. E tot numai zâmbet.

Va să zică e om. Tovarăşii de la plasă şi-au pus nădejdea în el. Se uită la secretarul de plasă şi-i întâlneşte privirea cercetătoare. Aude noaptea de octombrie prin nuci şi că-l aleg locţiitor de secretar pe Potoceanu Piţu

(ridică mâna odată cu ceilalţi). Ianoşel Sabin spune că

Ilie Jura nu le-a dat leafa de-un an, nici ţoalele. Secretarul de plasă are parcă o tresărire de nemulţumire, poate se gândeşte la mai mult decât ţoalele ciobanilor

— O fi şi asta, e musai să fie – dar ştie, înţelege şi simte că altceva se-ntâmplă acum în sălaşul lui Florea

Belcotă.

— Dacă ni-s cu muncitorii… şopteşte el şi vede dincolo de sălaş munţii, şi dincolo de munţi – luminile oraşelor, aşa cum le vedea vara de pe Sglivăr.

Aici trebuia să ajungă după ce-a făcut războiul până-n

Bratislava. Aici era musai să ajungă, şi acum e uşor ca peana, împăcat cu el însuşi. Care va să zică, în noaptea

asta calendarul nu-i mai calendarul vechi, numa se poate zice că-i noaptea-ntâi a facerii lumii.

Secretarul îi spune să vină la plasă pe ziua de 20 octombrie, odată cu Piţu, pentru carnete, statut. A uitat statutul, în graba plecării cu fărina. Sergiu Bloch zice t-ar fi bine să ţină fărina aici, pentru economatul sindicaliştilor, că o s-o plătească ei mai în toamnă, da să aibă cu ce pleca la drum, şi dacă vor, el are să fie administratorul economatului. Toţi aprobă cu ridicarea mâinii. Se mai vorbeşte ceva, apoi ies în toamna alburie de afară, în mirosul trist al livezii de nuci, peste care se arcuiesc suluri de ceaţă lăptoasă. Umerii negri ai munţilor sprijină cerul înstelat. Pătru răsuflă adânc.

Mărtin Balaci se strecoară pe lângă secretarul de plasă şi-i spune şoptit:

— Tovarăşe, uite, ia cutiile astea de conserve. Căzură când se împinseră pogărencele.

Secretarul se pleacă spre el.

— Ţine-le! Dar altă dată…

Mărtin înghite-n sec. Se uită speriat la secretar. La tovarăşii suiţi în camion. Mădălina îşi lasă tâmpla pe umărul lui Pătru. Stau amândoi rezemaţi de cabină.

— Numa omenie fu în noaptea asta, Petre, şopteşte ea cu glas tremurat. Numa omenie. Da să ştii că Ianoşel sparse sacul cu sâmceaua.

— Am să-i suc grumazul, spune Ianoşel Sabin, venind lângă şi. Nu-i zi nimic, tovarăşe Petre, că-l vindec eu, scrâşneşte ciobanul lui Ilie Jura, privind duşmănos în ceafa lui frate-su, care, aşezat pe podea, îi şopteşte ceva lui Iancu Vichente.

Maşina intră în umbrele lăptoase ale dimineţii de octombrie, sparge ştergurile de ceaţă care se-nfoaie peste drum, smulge drumul din întuneric cu tăişul sclipitor al farurilor, iar deasupra, în cerul negru, îmbibat de gustul veşted al toamnei, constelaţiile se răsucesc uşor, ducându-se la culcare în aşternutul lor de catifea.

Pătru se uită la Piţu. Stau amândoi la uşa

secretarului de partid al plăşii. Afară e o zi senină. Călduţă. Lumina intră veselă şi aurie pe geamurile sediului. Câţiva gură-cască se plimbă prin faţa judecătoriei de ocol.

În prag iese un bărbat frumos, cu tâmplele uşor cărunte. În spate se vede chipul congestionat al secretarului. Primpretorul se răsuceşte. Trece glonţ pe lângă cei doi. Iese-n drum, înjurând cumplit de dumnezeire.

— Aţi văzut, frăţie? Aţi văzut? Să-mi dea cinşpe la sută, dintr-un post de notar.

Alexandru Jucu îşi şterge fruntea cu mâneca hainei.

— Picarăm prost, râde Pătru.

— Auzi, bestia… Haide, tovarăşi! Intraţi! Intraţi, nu staţi în uşă.

Cei doi îşi scot căciulile. Îşi bat opincile de prag.

Pătru îşi lasă traista prinsă-n boată la uşă. În birou se află o masă de scris, bănci lungi pe lângă pereţi, o casă de fier. Tencuiala tavanului e căzută. Pe alocuri se vede trestia. Între geamuri portretul lui Gheorghiu-Dej. Pătru se apropie de portret.

— E tânăr, spune secretarul. Muncitor de-al nostru.

Primul secretar al partidului. Ministrul comunicaţiilor.

Vine prin noiembrie, cu Pătru Groza. Mergem la Caransebeş să-i primim. Acu şedeţi. Uite ici statutul şi carnetele. Vezi de cotizaţii. Îşi trece mâna tremurătoare prin păr, zâmbeşte stânjenit – ăsta, Ionaşcu ăsta, îl apără printr-un clănţău de-al lui pe Bloch. Procesul e pe rol mai târziu. Fii liniştit. O să vină şi avocatul nostru. E de la social-democraţi, dar e băiat bun şi pornit de jos.

Se opreşte. Tropăise până atunci greoi prin cameră, peste scândurile din care ies pânze de praf. Gâfâie. Poartă bocanci. Pantalon golf, vechi, cu urme de ulei, cu ţesătura roasă, dintr-o stofă aspră, maro, pulover gros, din lână ţărănească. Îşi freacă bărbia. Se aşază la birou.

Pătru îşi dă seama că nu-i place să se aşeze acolo şi

că mai ales nu-i învăţat s-o facă.

— N-am mâncat nimic, de ieri.

Deschide un sertar. Scoate pe birou brânză, slănină, o pâine neagră, uscată, şi câteva cepe.

— Veniţi aproape, tovarăşilor. V-o fi foame.

Pătru se miră cât de firesc îi pare să tragă laviţa lângă birou, să spargă ceapa cu pumnul, o ceapă de apă cum nu prea se vede în munte, şi să-şi taie cu sâmceaua felii de slănină cu gust de afumătură proaspătă.

Mănâncă toţi trei şi tac. Secretarul are un briceag cu prăsele din corn de cerb.

— Fainã brişcă! mormăie Piţu cu gura plină.

Secretarul i-o întinde. Piţu desface pe rând limbile.

Tirbuşonul. Cuţitul de tăiat conserve. Foarfeca. Fierăstrăul.

— Are şi firiz. N-am mai văzut aşa brişcă.

— Îţi place?

Pătru vede că lui Piţu îi place briceagul după cum îşi plimbă buricul degetului pe tăiş. Parcă-l mângâie. Înţelege că secretarului îi place şi mai mult. Altfel, nu l-ar purta în toc de piele şi n-ar mânca cu el.

— Frumos, constată indiferent Piţu.

Secretarul râde dintr-odată copilăreşte. Strânge ce a rămas. Scoate de sub birou un cârceag lucrat cu înfloriturí de pe Clisură.

— Beţi…

Piţu se şterge cu mâneca la gură. Trage din cârceag din vârful buzelor. Face ochii mari. Secretarul râde din nou copilăreşte. Pătru ia cârceagul. Se gândeşte că o fi răchie prăfriptă, care-ţi arde măruntaiele. Bea tot din vârful buzelor. Pe urmă trage cu nădejde. E apă proaspătă, rece şi veselă. Apă de munte. Se simte dintr-odată bine. Îşi întinde picioarele. Scoate tabaclierea.

— Nişte ţigări ungureşti.

Îşi aprind ţigările.

— Ce ziceţi de Conferinţa naţională a partidului?

— Ne-a citit Bimbi ăl mic din foaie. Parcă ar fi fost

acolo şi careva din Prislop, spune Piţu.

Pătru vede limpede seara când Bimbi a venit cu foaia.

Abia isprăviseră munca la joagăr şi era cu oasele zobite de greutatea buştenilor, flămând. Venise Bimbi, aprinsese un lămpaş sub şopru. Bimbi ăl mare făcea socotelile în birou. I se vedea chelia lucindu-i galben în lumina petromaxului. Bimbi începuse să citească cu glas subţirel ce a hotărât conferinţa după ce a analizat situaţia ţării în jumătatea asta de an care s-a scurs de la încetarea focului.

— V-a citit, da?…

Pătru îşi lasă bărbia-n piept. Închide ochii. Ar fi vrut să le înţeleagă pe toate. Îi era o foame şi o sete cumplită de ce scria acolo.

— N-am prea priceput…

— Ce vrei să zici, tovarăşe Petre?

— Vreau să zic că n-am priceput ce-i cu punctu unu.

Pătru îşi desface laibărul. Scoate dintr-un buzunar interior un carnet-notes cu scoarţe de carton presat.

— De la Bimbi. La toţi membrii de partid ne-a dat câte unul… îl răsfoieşte cu degete lăţite de muncă. Alexandru Jucu se pleacă peste birou. Se uită în carnetul scris cu litere citeţe, poate prea mari, dar trase sigur pe hârtia cu pătrăţele albastre. Petre C. Dragalina, secretarul celulii din Prislop, a copilărit la oi. La joagăr. Are patru clase primare. Acum vrea să înţeleagă de ce spune conferinţa că e nevoie să se utilizeze la maximum capacitatea uzinelor de fier din Hunedoara, a minelor de cărbuni din Valea Jiului, a uzinelor metalurgice din

Reşiţa, Titan şi Nădrag-Calan. Se lasă comod pe spătarul scaunului, până-l aude pârâind.

— Aşa-ncepe facerea lumii, tovarăşe Petre! Cu punctu unu. Adică metalurgia.

Pătru înlemneşte pe laviţă. Aşa face mereu de la o vreme. Vin atâtea lucruri noi pentru el, unele după altele… Aude atâtea cuvinte grele…

— Îi musai să facem şi la noi cooperativă, spune

Piţu. Altfel, ne ia şi viaţa Ilie Jura pentru sare. Pentru petrol.

Pătru ştie că după ce cuvintele astea grele cad în el, după ce umblă prin el şi-i lasă miezul, el de fiecare dată când le mistuie e alt om. Tot ăla de pe Topla, vecin cu Voica şi cu Scordilă, care trage la buşteni de i se frâng şalele, tot ăla care urca în Tatra ca pe Sglivăr, şi totuşi altul. I se pare câteodată că i se desferecă mintea. Că-i trosneşte creierul. Că lumea începe să se aştearnă astăzi altfel decât a cunoscut-o ieri, şi abia aşteaptă să vină mâine, ca s-o cunoască altfel decât a făcut-o astăzi. îl ascultă pe secretar şi se întreabă cum a ajuns să lege aşa de strâns Reşiţa de Prislop şi reforma agrară de ceea ce se-ntâmplă în el, de gândurile lui, de viaţa lui de om. Şi câte din viaţa largă, necunoscută, au să mai intre în el de-acum încolo? Stă aici pe laviţă, intră lumina de aur pe geamurile prăfuite, secretarul vorbeşte de conferinţă ca de ceva viu, de ceva puternic, care are să schimbe în bine viaţa prăpădită de după război. Dar Tăureştii şi Ilie Jura ce-or fi zicând de Conferinţă? Adică dacă merg mărfurile pe calea ferată, pe Dunăre, ce-o să facă colonelul Vărzaru cu camioanele diviziei? Da punctu unu tot nu l-a înţeles…

— Aveţi sarcina să supravegheaţi însămânţările de toamnă. Niciun lot de pământ neînsămânţat.

— Puterea Prislopului stă în oi, tovarăşe secretar, şi în vite mari, spune Piţu. În căzanele de răchie. În livezi.

Pătru aleargă să-i ajungă din urmă. A rămas în gândurile lui. Se smulge din ele şi-l vede pe secretar cu sprâncenele căzute peste găvane. Cu gura posmăgită.

— Primăria n-a dat nici acum tabelele cu situaţia din

Prislop. E sarcina celulii de partid să pună lucrurile la punct.

Pătru se însenineză. Acum ştie pe ce picior stă.

— Facem o comisie, mormăie el şi se gândeşte de ce a spus secretarul că punctu unu din facerea lumii se cheamă metalurgie. Adică să fie fierul înaintea bucatelor? Nu aude când se deschide o uşă în spatele biroului.

Intră un bărbat înalt, cu faţa ciupită de vărsat, ras în cap, cu nişte sprâncene groase. Îi atârnă o mână. Stânga.

Nu se uită la cei doi ţărani.

— O făcuşi, tovarăşe Jucu, spune el cu glas blând.

Nu trebuia, frate dragă! Ce dracu'?! Nu folosim metode barbare…

Pătru vede vâna care se umflă pe fruntea secretarului. Ce nu trebuia? Nu-i place omul. Poate pentru că e ciupit de vărsat. Mai curând pentru că e ras în cap. De ce s-o fi ras?

— Da' nici cu zece perechi de mănuşi, cum umbli tu.

Gruescule, nu facem noi revoluţie.

— Lasă, frate dragă! Nu te enerva. Un comunist e întotdeauna calm. Nu suntem singuri, şi… arată cu capul la cei doi.

Pătru se simte umilit de gestul ăsta.

— Uite! Tovarăşul Dragalina şi Potocean sunt…

— Ştiu, ştiu, spune Gruescu ca şi când atunci i-ar fi văzut. Secretarul şi locţiitorul din Prislop.

Le întinde o mână moale. Umedă. „Are pielea de broască", constată Pătru. Se întoarce iarăşi la punctu unu din facerea lumii. Fierul. Fierul înaintea bucatelor.

Îi musai să stea de vorbă cu Bimbi, ca să fie cu sufletul împăcat.

— De asta ai venit? întreabă secretarul.

— Nu-i de glumă! Trebuie tact. Ţi-am mai spus. Sunt tari, frate dragă. Partidele istorice sunt foarte tari. Pe urmă, nu uita. Coaliţia guvernamentală. Vă las. Voi acolo, cu tact, tovarăşi. Când ne-o da o maşină, ceva, o să vin şi eu la Prislopul ăla. Norocul ăl bun, tovarăşilor!

Vrea să iasă. În uşă se loveşte de un om scund, lat în umeri, cu picioarele crăcănate, în nişte pantaloni de schi. Omul e neras. Cu ochii mici, apropiaţi de rădăcina nasului. Înfundaţi adânc sub arcade. Poartă şapcă soioasă, cu cozorocul pleoştit. Scurtă din foaie de cort.

Bocanci ţintuiţi.

— Ce-i, tovarăşe Ardey? Parcă te spulberă vântul.

— Rău, tovarăşe Jucu. Rău. S-au strâns în faţa judecătoriei. Primpretorul le vorbeşte. N-o să iasă la prestaţie.

— Ţi-am spus eu, frate dragă…

— Ăştia trebuie puşi la zid, scrâşneşte tovarăşul Ardey. La zid. Se învârte prin birou cu mâinile la spate şi spune mereu: La zid, cu o ură stătută.

— Parc-ar fi Atila, Ardey ăsta, îi şopteşte Piţu.

— Rup steagurile, tovarăşe Jucu, continuă omuleţul.

La adunarea populară din Mehadia au tras cu automatele. Şi-n Portiţa. Şi-n Aşchiuţa. La zid! La zid! Jandarmeria zice că legionarii au început să scoată capul. Nu se poate. Arestări masive. Asta-i. Să le vârâm frica în oase.

— Tact! frate dragă. Auzi? Arestări masive în loc de tact!

Secretarul bate-n furca telefonului.

— Dă-mi postul de jandarmi, drăguţă. Postul… Alo, postul?… Cu domnul plutonier-adjutant. Cum? în patrulare? Cine l-a trimis?… Domnul primpretor… Câţi jandarmi ai la post?… Unul?… Să fii sănătos şi închide uşa cu cheia, să nu vă-nghită ăia, cu bocanci cu tot.

— Uite-i, spune omuleţul ţupăind la fereastră. Uite-i

— Îşi scoate şapca (Pătru bagă de seamă că şi tovarăşul ăsta e ras pe cap), pe urmă şi-o pune la loc, trage un pistol Beretta din buzunarul pantalonilor şi-l încarcă. Uite-i! mai strigă el.

— Vâră pistolul la loc, tovarăşe Ardey.

— Eu am spus, frate dragă. Taact! Tact! mai am nişte treabă.

Tovarăşul ciupit de vărsat se grăbeşte prin uşa din dosul biroului. De afară se aud strigăte. Înjurături.

Fluierături. Secretarul adună repede hârtiile de pe masă.

Le-nchide în casa de fier.

— Tovarăşe Pătru, treci şi semnează aici de primirea carnetelor. Aşaaa! Nu prea mânui peniţa – râde uşurel,

copilăreşte; nici eu, îmi vine cam peste mână.

Ia să vedem noi ce vor dumnealor.

„E vesel, gândeşte Pătru, şi nu ştiu de ce. Ăia de afară nu sunt prea veseli”.

Secretarul împătură hârtia semnată, scoate un belciug pe care zornăie nişte chei, închide casa de fier, şterge cu mâneca un colţ al mesei de scris şi spune răspicat:

— Niciun stângism, tovarăşe Ardey. Stai lângă mine şi încuie biroul, să-l punem la adăpost pe Gruescu… Da cu tact, frate dragă, cu tact. Hai, tovarăşilor.

1 Acu începe politica, Petre.

— Adică cum?

— Ai să vezi tu cum, râde într-un dinte Piţu.

Pătru îşi dă seama că Piţu înţelege mai repede lucrurile decât el. A vrut s-o ia pe Uţa. Dacă ar fi luat-o

Piţu pe Uţa, acu ar fi fost cumnaţi. E mai bine că n-a luat-o. Poate nu i-ar fi fost aşa aproape. Când să iasă în prag, are o străfulgerare. Dacă nu-i fier, cu ce să scoată bucatele din pământ? Pluguri nu-s. Grape nu-s.

Cociile n-au rafturi. Se plâng cocişii. Nu-s vagoane pe calea ferată. Nu-i fier. De ce nu-i fier? Că muncitorii vor să fie. Lucră de se spetesc. De aia-i punctu unu fierul… Nu-i grâu? Nu-i pită!… Nu-i fier? N-ai pe ce pune mâna… Pe zidul sediului flutură un steag roşu cu secera şi ciocanul. Piţu-i dă un cot şi spune:

— Ai văzut primpretorul? Politică veche.

— Fierul, Piţule. Aia-i.

Piţu râde uşurel. îl bate pe umeri. Îi atârnă moţul pe frunte.

Ies în urma secretarului. Sunt câteva trepte din uşă până-n drum. Un trotuar pavat cu cărămidă. Dincolo de el – tei străvechi. Casele – cu olane roşii. Gospodăreşti. Cu porţi de cetate. Deasupra – coamele roşcate ale munţilor, şi peste tot – aerul de toamnă. O pulbere grea, de aramă, prin care se vede cerul palid. Înalt. Gol.

În faţa sediului se împing câteva zeci de munteni.

Muieri rumene. Cu bondiţe. Nişte babe negre. Pătru se uită lacom la oameni. Nu-i cunoaşte. Peste drum e şcoala. Din cărămidă. Jumătate acoperită cu ţiglă. Jumătate cu gudron. În geamul şcolii se arată un chip frumos şi speriat, de dăscăliţă. Pătru aude limpede

— Pământul e rotund; nu chiar rotund, ci turtit la cei doi poli.

Geamul se închide cu un zgomot uşor. Chipul dăscăliţei piere.

— Noroc, mă oameni, spune secretarul, din capul treptelor. Ce veste-poveste?

— Pe mumă-ta.

Pătru îl vede. E un bărbat vânăt. Dolamă vânătă. Faţă vânătă.

— Acu-ncepe politica! Acu-ncepe, se bucură Piţu.

— Până una-alta, ia să iau eu steagul ăsta de-aici, râde secretarul. Să nu s-aprindă careva. Sunt şi din ăia.

Când văd roşu… ca bicii…

Le-ntoarce spatele. Scoate prăjina din suport. Înfăşoară pânza liniştit. De ce l-a suduit pe secretar? Piţu are dreptate. Aia-i politică, nu suduitură.

— Ia-l şi du-l în sediu, tovarăşe Ardey… Ei? S-auzim!

Ce-i, frăţie? V-a supărat că l-am jumulit pe primpretor?

— Cine eşti tu? se aude acelaşi glas vânăt. Cine eşti tu, vinitură, să dai în domnu' prim?

— Cine eşti tu, să mă-nveţi cum se samănă cucuruzu la munte?

— Ce-i aia?

— Ce zice ăla?

— Ce vreţi, mă *bolşovicilor*?

— Să rămână copiii cu tărâţa?

— Laptele care l-ai supt de vini tură!

— Auzi, Petre!

— Mă! Dacă ieşi noaptea, să-ţi tocmeşti popă.

Muntenii strigă. Stau în loc şi strigă.

— Hai, mă Cernichezule, cu manifestaţia la primărie,

că mă grăbesc, spune cineva.

— Îi fată vaca.

Secretarul râde. Tot copilăreşte.

— Cernichezul ăsta al vostru o să cam între la răcoare.

Pătru simte în glasul secretarului ceva dur. Bolovănos.

— Pe mumă-ta! strigă omul vânăt.

Îşi trage clăbăţul pe nas.

— Hai cu manifestaţia, mă!

Cel grăbit e cam trenţăros. Cu laibărul peticit. Are o boată. Îi fată vaca.

— Te ţii de agitaţie, Cernichezule?

— Mă ţin de dreptate, mă!

— Agită, Cernichezule! Am vreme.

Unul lung, cu albeaţă pe ochi, se scobeşte în măsele c-un fir de fân. Altul, pântecos, aici, aproape de scări, vorbeşte de un proces pentru păşunat. Pătru se-ntreabă dacă ştie ce-i aia fierul. Fierul, fonta şi oţelul, îşi aduce aminte limpede.

— Cât îţi dădu ţie Ionaşcu din milionul ăla pe care-l luă când vându postul de notar din Mărginiş? Un sutic îţi dădu? Hai, mă Cernichezule! Fă agitaţie de un sutic.

Cernichezul cel vânăt se uită cruciş.

— Taci, mă *bolşovicule*. Dacă eşti din Feneş, taci.

— E văr de-al doilea cu Niculae Ohăbeanţ. Dă-l dracului!

— Trăiască maiestatea-sa! răcneşte omul mic, trenţăros, căruia îi fată vaca.

— Trăiască *anglejii*!

Muierile rid. Una cu o bondiţă tivită strigă ceva, apoi înjură urât, de precistă. Babele îşi fac cruce. Celelalte muieri chiăie.

— Vă scopesc, fir-aţi…

Pătru îi arată degetul mare vârât printre arătător şi mijlociu. Muierea îşi bate dosul. Dinspre judecătorie se-aude toba. Pe uliţă vine un cârd de copii. Scot nori de praf.

La colţ se arată un bărbat înalt, cu mustăţi lungi, negru, cu o tablă la gât. Îl împinge un jandarm cu patul armei. Toboşarul bate într-o tobă răpănoasă. Copiii ţopăie. Bărbatul înalt cu tablă la gât îl înjură pe jandarm.

— Mă oameni. Ascultaţi aici ce zice hotărârea judecătoriei de ocol populară…

Trei bătăi în tobă. Linişte. Se deschid toate geamurile şcolii. Ies capetele copiilor. Pătru o caută pe dăscăliţă.

E acolo. Plecată peste pervaz.

— Unu! Legea democratică pedepseşte aspru pe speculanţi.

Jandarmul e recrut. Pătru îl cunoaşte după cum poartă uniforma. Are capelă albastră, pe care sunt două litere de postav negru: J.R. Puşcă, Manlicher, din primul război.

— Doi. Speculantul Nicorovici Gh. Ion din Orşova a supt sângele poporului. Trei. Se pedepseşte cu confiscarea mărfii: trei vagoane sare. Unu vagon petrol. Patru. Va fi purtat din post în post, în toată plasa Orşova şi Teregova cu tabla de gât şi arătat poporului, spre ştiinţă. Cinci. Care face ca el, ca el va păţi.

Toba răpăie mărunt. Copiii chiuie.

— Acesta este un speculant, spune limpede glasul dăscăliţei.

— Îşi bat joc de oameni! strigă Cernichezul.

— Nu mă lăsaţi, fraţilor, spune dintr-odată omul cu tabla de gât.

Cernichezul o ia la fugă, urmat de o mână de bărbaţi în dolame. Jandarmul nu ştie ce să facă cu arma. Cineva i-o smulge din mână. Pătru dă să se repeadă. Secretarul îl prinde de umăr. Jandarmul o ia la fugă. Nu mai are capela albastră cu două litere negre J.R. E tuns zero. Fuge straşnic. Cernichezul pleacă cu cel înalt şi mustăcios. Oamenii strigă. Se risipesc. Rămân muierile.

— Bine că s-o gătat manifestaţia! spune cel trenţăros.

De după tei, Pătru nu vede pe nimeni; porneşte *o* rafală de automat, care face zob geamurile sediului.

Femeile o iau la fugă. Geamurile şcoliise-nchid speriate.

Drumul rămâne pustiu.

— Mă ăla, chior mai eşti! strigă secretarul. Ce ai cu geamurile? Nu mă vezi? Ici în uşă!

Asudă dintr-odată. Îşi şterge obrazul cu mâneca.

— Mă prăpădiţilor, nu v-apucaţi de lucru, trăsni-v-ar Dumnezeu să vă trăsnească de bolunzi! auzi, Petre?

Când ţi-oi frige una cu zbiciul, te săc la inimă! *Bolşovicule* şi scârnăvie ce eşti! Mă, fir-aţi să fiţi! Eu nu mi-s sărac? La ce vreţi voi să-mi moară copiii de foame, tune dracu-n foalele voastre! Ce nu vorbiţi, mă? Ce-aveţi, mă, de nu vreţi să munciţi? Vă dă de la comunişti făină? Mie cine-mi dă, mă? Cine-mi dă?

— Ia mai taci, Văsâle.

— Cum să tac, Pătrule? Acu-ţi vărs maţele.

— Ce să tacă, mă a lu' Nică?

— Dacă punem mâna oră ţăpine, vă ciocănim până rămâneţi laţi.

— Ce vă proptirăţi baş în mijlocul drumului cu cociile? strigă un glas răguşit din pâclă. Pe un să băgăm oile?

— Prin a mă-tii, izbucneşte cineva cu glas stors de mânie.

Din norii plumburii, lăţoşi, încremeniţi în crengile jumulite ale arinilor, curge o zeamă rece. Măruntă. Crengile se pierd în cenuşiul murdar al ploii. Rămână îşi rostogoleşte la vale apa galbenă. Lutoasă. Cociile cu butuci se-nşiră-n drumul plin de băltoace. Caii stau cu crupele căzute. Uzi. Cu capetele plecate. Turmele care coboară din munte la iernatic behăie spetit. Oamenii de la joagăre, cu glugile de la dolame ridicate, cu saci în cap, cu săcurile subsuoară, stau chirciţi pe sub streaşina joagărului. Prin şopronul plin de butuci netăiaţi.

— Nu se poate, Petre, să-i lăsăm pe ăştia fără pită, spune Iancu Vichente.

Pătru se uită la omul pirpiriu, slab, cu barba nerasă de câteva zile, care-şi spală singur copiii. Are patru. La

buzele lui vinete. La cojocul flenduros. La opincile pline cu paie. I se-nmoaie inima. Îşi muşcă buzele, de necaz că i se-nmoaie.

— Nu-i bine cum gândeşti, tovarăşe Vichente. De murit nu mor ei, şi până la urmă patronii – aşa le zice acum proprietarilor de joagăr – îi musai să o lase pe a noastră. Îi musai să-nregistreze scândura şi să plătească impozitul la stat. Să facă economatul.

— Ce-ţi pasă, mă, de stat, tu-ţi statul tău, Petre!

— Să nu sudui statul, Lungulescule. Dacă nu pricepi, să nu sudui!

— Ce-avem noi cu stătu, mă? Ia zi! Ce-avem?

— Cu joagărul avem! Daţi drumul la joagăr, lotromanilor.

Pătru îşi cercetează oamenii. Au stivuit scândurile, şi-acum aşteaptă să vină jandarmeria să întocmească proces-verbal. Bloch cu Jura nu înregistrează decât o parte, din trei. Două părţi le suie în maşinile diviziei.

Le vând la negru. Asta se cheamă şi evaziune fiscală, şi speculă.

Mărtin Balaci îşi face o ţigară din frunză de nuc tocată.

— Ce făcuşi, Mărtine, cu oamenii?

— Ce să fac, Petre? Eu zic că vin!

— Şi slugile?

— Şi!

— Dacă pune Pavil Lala ghioaga oră mine, îmi frânge grumazul, spune un flăcău voinic, slugă la moară.

E desculţ. Cu un sac de făină în cap. Râde şi pufăie dintr-o ţigară groasă, care afumă amar, cu gust de jurnal ars. Se aude Rămână plescăind în scocul joagărului.

Oile behăie din ce în ce mai aproape. Ciobanii înjură.

— Mă, n-auzi?! răcneşte înciudat Vasile Lungulescu.

Ia veniţi încoa la ăştia. Ia veniţi, să le arătăm noi.

Ilie Brâncuţă sare de sub şopru. Îl apucă de mâini pe cel care voia să dea drumul la apă şi-l împinge, înjurându-l încet, printre dinţi. Vasile Lungulescu loveşte scurt cu

ţapina. Pătru sare într-o parte. Ţapina se-nfige, zbârnâind, într-un stâlp al şoprului. Piţu ridică săcurea.

— Pe el, mă! strigă îndârjit Lungulescu.

— Staţi! tună Pătru. Staţi, n-auziţi?

Oamenii, învrăjbiţi de sărăcie, uzi – unii umblă cu cociile prin ploaie de azi-dimineaţă, pe drumuri surpate de munte, ceilalţi stau şi fac metări de scândură de cinci zile, fără să câştige un leu – îşi descarcă mânia.

Topoarele izbesc cu muchia. Un cociş înalt sprijină cu coada ţapinii lovitura lui Mărtin Balaci. Cu o lovitură piezişă îl izbeşte cu coada ţapinii în pântec. Mărtin se-ndoaie, cu ochii holbaţi. Sluga de la moară mânuie un lănteţ. Ţopăie desculţ prin ploaie, râde şi cară lovituri peste glugile scorţoase. Brâncuţă căşună pe cel care umblase la stăvilar. îl înşfacă de poala dolamei. Îi trage câteva picioare în dos. îl zvârle în Rămână. Locul se umple de icnete. De vâjâitul boatelor. Cei de la joagăr sunt mai mulţi. Mai acriţi. Îi cotonogesc pe cocişi.

— Na, mă Lungulescule, joagăr! geme cineva. Na, mă, joagăr! Na…

— Staţi! strigă Pătru. Staţi! N-auziţi?!…

Îi vine să plângă. Dă şi el în stânga şi-n dreapta, pe urmă vede brişcă galbenă a lui Ilie Jura urcând la trap întins. Ciomăgeala se linişteşte. Dă buzna în calea briştii, cu părul vâlvoi. Vasile Lungulescu, cu sângele şiroindu-i dintr-o arcadă, cu buza ruptă, scoate un răcnet neomenesc şi se repede pe urmele Pătrului, vânturând ţapina pe deasupra capului. După el, de-a valma, cei de la joagăr şi cocişii ţopăie cu opincile prin bălţi.

— Întoarce deja, dragă domnule Jura. Întoarce deja, pentru numele lui Dumnezeu! chirăie Erwin Bloch de sub pelerina de cauciuc.

— Trage, don sergent-major. Trage! ţipă piţigăiat Ilie Jura.

Struneşte armăsarii înhămaţi cu juguri de piele şi opritori. Momârlă se ridică bondoc pe capră. Îşi scoate carabina de sub manta.

— În numele legii, vă somez să staţi! în numele legii!

Mărtin Balaci înhaţă armăsarul din brazdă de sub zăbală. Pe celălalt îl înhaţă bărbatul care-l pocnise cu coada ţapinii. Armăsarii sforăie. Se ridică pe picioarele dinapoi. Oamenii înconjoară brişcă.

— Lasă carabina, domn sergent-instructor.

— Care va să zică, iarăşi tu, Dragalina!

Apa îi curge de pe calota caschetei pe umerii mantalei. Se prelinge de pe cozoroc. Momârlă macină din fălcile pătrate.

— Ai venit să-nregistrezi? întreabă Pătru.

— În numele legii, vă somez să părăsiţi joagărul!

— Care lege, mă Momârlă?

Oamenii înghesuiţi în jurul briştii galbene, cu aripile stropite de noroi, îşi stăpânesc răsufletul. Armăsarii fumegă.

— Mie să nu-mi zici pe nume, că n-am păscut bobocii împreună. Auzi? Cum care lege? Legea!

— Legea ta, mă dulăule? Legea ăstora? A lu’ Ilie

Jura? Care i-a umflat lui praşchia, şi pe noi ne-a ţinut flămânzi?… S-a dus legea aia, Momârlă. Auzi, mă?

— Domnu’ Petre! Domnu’ Petre, zâmbeşte galben Erwin

Bloch de sub pelerină, rotindu-şi ochii de peşte şi faţa lucioasă. Am o hârtie că lucrez cu domnul Ilie Jura în contul armistiţiului. Vă rog. Am hârtie de la comandamentul teritorial…

— Cu cât i-ai plătit-o lu’ Vărzaru? Dai la armistiţiu lătunoaiele. Scândura a-ntâia nu se duce? Tovarăşe

Bloch! Tovarăşe Bloch! Ia vin şi arată-le ăstora ce scot ei din munca noastră.

— Mă Petre, eşti bolind! ţipă Ilie Jura. De astea-mi arde mie? auziţi aici, fraţilor!

— Frate eşti cu moartea, nu cu noi! strigă Piţu.

— He-he-he! Oameni zăticniţi ce vi-s voi. Dacă nu lucră joagărele, cine vă mai dă de mâncare? Şi vouă, şi ălora cu cociile… De ce nu zici, Lungulescule, ni’ca?

Pătru se face alb. Îi tremură mâinile. Momârlă se uită la el. Rânjeşte. Oamenii se foiesc pe picioare. Apa i se scurge din păr pe ceafă. Pe sub cămaşă. Pe şira spinării.

Se gândeşte fulgerător la mişelia lui Ilie Jura. La îndoiala pe care-o strecoară ca o zeamă otrăvită cu fiecare vorbă.

— Ascultă ici, Ilie Jura, spune Pătru. Dai bani pentru economat. Ziua de lucru de opt ore, după legea nouă.

Dacă vrei să-ţi umble joagărul zi şi noapte, plăteşte trei schimburi. Pe ăştia cu cociile îi plăteşti tot la ziua de opt ore şi le dai un spor de plată pentru drumul de munte, că-şi prăpădesc oamenii caii şi cociile.

— He-he-he!

— Nu mai râde, spune încet Vasile Lungulescu.

Îl apucă pe Ilie Jura de-un picior. îl strânge până când faţa trasă înainte a crâşmarului se face vânătă.

— Domnul Bimbi ăl mare, la fel. Tu, Momârlă, şezi binişor. Lasă carabina. Am văzut eu mitralieră în mâini de fascist, şi…

Îi simte pe oameni în jurul lui. Le aude răsufletul pripit. Pe undeva pe aici, aproape de sufletul lui şi al lor, simte bucuria celei dintâi izbânzi politice. La Conferinţă nu s-a vorbit de joagăr. Nici de evaziunea fiscală. Nici de specula lui Bloch şi-a lui Ilie Jura din

Prislop. Dar ştie acum că negura şi spaima din ochii lui

Ilie Jura, ochii care-i fug mereu pe de lături, ca şi rânjetul prostesc al lui Momârlă nu sunt decât semnele izbânzii ăsteia politice, care se trage din înţelesul Conferinţei. De aceea îşi umflă glasul, îşi scoate pieptul şi spune hotărât, ca şi când nimeni şi nimic nu poate schimba ceea ce se face acum.

— Care va să zică, ne-am înţeles. Auzi, mă Lungulescule?! Ne ajută patronii să facem economat… De aici nu plecaţi până nu iscăliţi procesul-verbal. Până nu înregistrăm ce se cuvine statului. Tovarăşe Bloch, spune cât a câştigat domnul Bimbi în vara asta. Câştig curat.

— Patru milioane cinci sute de mii zero patruzeci şi şapte lei, spune Sergiu Bloch.

Scoate un carnet din buzunarul scurtei din foaie de cort. îl răsfoieşte înfrigurat. Pătru i-l fereşte sub poala căputului.

Erwin Bloch îşi priveşte fratele, cu o spaimă de moarte.

— Auziţi, mă oameni, bâlbâie Vasile Lungulescu. Auziţi, mă oameni. Şi eu?… Eu!

Mărul lui Adam i se urcă sub bărbie cu un sunet sec.

Omul se-apucă de tâmple. Se răsuceşte ca turbat. Înşfacă amândouă spătarele briştii. Răcneşte. Începe s-o scuture. Momârlă înjură. Erwin Bloch se agaţă de spătarul din faţă. Ţipă înăbuşit, cu glas de scapet. Ilie Jura se bălăngăne. Vrea să se agaţe de ceva. N-are de ce.

Întinde mâinile spre Momârlă. Acesta se scutură. Abia-şi ţine carabina. Ilie Jura cade între oameni. Se izbeşte de mirosul lor. De ochii lor. De piepturile lor.

Lumina galbenă a gazorniţei desenează un arc de cerc pe scândura cu vopseaua scorojită a catedrei. Dincolo de catedră, lumina cade pe rândul întâi de bănci, pe mâinile mari ale lui Mărtin Balaci, pe faţa nerasă, cu ochi întunecaţi, a lui Vasile Lungulescu, pe fruntea teşită a lui

Ianoşel Ion, pe urmă se pierde dincolo de ei, lăsând să se ghicească numai conturele capetelor şi umerilor.

Sergiu Bloch se sufocă în aerul greu, îmbâcsit cu miros rânced de obiele ude, cu duhnetul pieilor de cojoc prost argăsit, îmbibat de izul acru al trupurilor năduşite.

Ploaia răpăie mărunt pe acoperişul de tablă. Din când în când, trece un răbufnet de vânt, care se opinteşte în teii din curtea bisericii. Se strecoară sub streaşină, aulind a jale. Pipăie ferestrele, făcându-le să tremure în cercevele. Se mistuie, scâncind, în tufele ude de liliac. Se aud paşii mărunţi ai şobolanilor alergându-se în pod.

— Zi-i, domnu’ Bimbi, spune cineva din fundul clasei.

Zi-i mai departe cu sindicatu şi cu economatu.

— Zi-i, la ce te-ai oprit? încurajează alt glas.

Sergiu Bloch răsuflă greu. Tuşeşte chinuit. Îşi pune batista la gură.

— Nu-l vezi, mă Gligore, că are oftică?

— Săracu'…

— Ar trebui să te duci la baba Belcotă! Să-ţi dea nişte plămâni de căţăi stropiţi cu ud de om, sfătuieşte o voce din întuneric.

— Face minuni.

— Tăceţi, mă oameni, spune Pătru dintr-o bancă de lângă uşă.

— Nu-i cu supărare. Musai plămâni de căţăi de trei luni, cu ud de om sănătos.

Sergiu Bloch vede dincolo de ziduri noaptea udă de noiembrie. Tot peisajul Prislopului învăluit în pâcla lichidă. Îşi aduce aminte cum l-a zvârlit frate-su din casă după cele întâmplate azi-dimineaţă la joagăr. Se concentrează. Caută sufletul sălii ăsteia, aflată departe de lume. Înconjurată de munţi şi de nori.

— Rămăsăşi la împărţirea satului, domn Bimbi, îl ajută cineva.

— Da, spune el cu glas uscat şi se îneacă. Avem în sat 850 de proprietari de pământ şi livezi; 72 proprietari de cai; 130 proprietari de boi; 680 proprietari de oi; 4 cârciumari; 28 de meseriaşi şi 1.491 de proletari agricoli. Adică oameni ca dumneavoastră. V-am arătat cum e împărţit pământul arabil. Păşunea şi pădurea. Trebuie să mai ştiţi că numai familia Tăureştilor.

Bloch şi Ilie Jura câştigă anual, câştig curat, cât câştigă toţi cei 1.491 proletari agricoli în douăzeci de ani.

În clasă foşnesc murmure speriate. De afară pătrunde tropotul sec al unui cal. Se aude poarta şcolii scârţâind.

Nişte paşi. Uşa se deschide şi intră o muiere. Pătru-şi simte inima-n gât. E Voica. Apa i se scurge de pe dolamă. Îşi dă gluga jos. Vine lângă el în bancă. Îşi potriveşte cârpa. Îi dă bună seara. Se aşază greu. Se vede că-i însărcinată.

— Acuma urmează să vi se explice ce poate face sindicatul pentru proletariatul agricol.

— Cine *esplică*?

— Deschideţi unul geamul, spune Voica. Nu vedeţi că nu-şi poate trage omul sufletul?!

— Deschide, mă! E greoane, şi-i vine greaţă.

Oamenii se foiesc. Băncile scârţâie. Se aude un amnar izbind cremenea. Sergiu Bloch coboară de la catedră.

Pătru se urcă în locul lui.

— Sunteţi aici mai toţi ăia de azi-dimineaţă, spune el.

Smulserăm semnătura patronilor. Adică noi ăia de lucrăm la joagăre şi cocişii ne-am făcut un contract colectiv, cum s-ar zice – aşa ne-nvaţă pe noi clasa muncitoare, şi-i bine. Nu ne mai călăreşte nima. Acum vrem să vă-ntrebăm pe voi, ăi de sunteţi slugi şi păcurari: ce-aveţi de gând?

Se face linişte. Se aude numai ploaia.

— Îi musai să intrăm şi noi la sindicat.

— Care vorbişi, mă?

— Ianoşel Sabin vorbi.

— Dacă nu vorbea el, vă-nfruntam eu, spune limpede

Voica. Zicea Scordilă c-o fost Mărtin Balaci la sălaş ca să-l cheme la adunarea asta. Zbură vestea cu bătaia de azi-dimineaţă. Au, au, Lungulescule!

— Ia taci, muiere!

— Ssst! Linişte, mă oameni!

— Ilie Jura nu dă plata la păcurari, spune Voica netulburată. Nici la soroc, nici după un an de la soroc.

Nici plata, nici hainele. Tu ce taci, Gligore? Da’ tu.

Lae? Ianoşelule?!

— Un să mai vorbească dacă torăi tu? râde cineva.

— Ia ţine-ţi gura, se răsuceşte Voica neîndemânatic.

Am văzut eu cum l-or puşcat pe Pătru. La ce l-or puşcat? La ce vor ăia fugiţi să-i ia viaţa? Guguleştii?

Se tem! De ce se tem? De el? De Piţu? De ăilalţi care-s la comunişti? Poate. Mai ales se tem de vorbele şi de

gândurile astea ale lor. Şi nici de asta atâta, cât de ăia cu care-s împreună. Aşa m-am gândit eu în munte, cu mintea mea de muiere. Le muncim. Să ne omenească. Asta-i!

— Asta-i!

— Auzi-o, afurisita!

— Vorbeşte ca domn Paraschiv, a dracului!

— Mă oameni, spune Pătru răguşit.

— Se pune un val de ceaţă pe ochi. Nu mai cunoaşte pe nimeni. I se zbate ceva dureros şi amar în piept.

Se gândeşte că s-a cununat cu Mădălina, că a împlinit voia partidului, c-o iubeşte pe nevastă-sa. Se uită la

Voica, la ochii ei tari, cu o durere mută ascunsă-n ei, şi se-ntreabă la ce-o fi venit aici, şi se mânie, şi se bucură.

— Mă oameni, mai îngână el.

— Nu-ţi uitaşi drăguţu, Voico, râde cineva fără răutate.

— Vă ser îţi, ori nu vă scriţi la sindicat? izbucneşte Vasile Lungulescu. Atâta. Vă scriţi?

— Ne scriem, mă, ce zbieri?

— Auzi-l cum se-nfoaie.

— Azi-dimineaţă, gata să-i înfigă ţapina lu' Pătru, şi-acu…

— Eram orb, mă! Eram orb.

— Acu vezi, diavole? Vezi?

— Şi cine să răspundă de păcurari? întreabă Piţu.

— Ianoşel Sabin, spune Voica.

Ianoşel se uită la băciţă. Îi tremură buzele. Frate-su se-ntoarce spre el. Râde tâmp.

— Şi de slugi?

— Moş Aflat! strigă unul din fund.

— Hai, mă, acas, că-i noapte.

— Ha-ha-ha! Moş Aflat! Moş Aflat!

— Vă curge apa prin ţoale, şi voi…

— Râdem, Pătrule, ca omul năcăjit.

Pătru ştie că-i scapă ceva. Ce anume, nu-şi dă seama.

Se uită la umbrele oamenilor. Ar vrea să le vadă

ochii.

Poate atunci ar fi altfel. Nu i-ar mai scăpa acel ceva necunoscut.

— Atunci, să zicem că am făcut azi, în 22 noiembrie 1945, o adunare a proletariatului agricol din comuna Prislop şi că am hotărât să ne închegăm într-un sindicat.

— Aşa-i, Petre!

— Aşa am hotărât.

— Să-l punem preşedinte pe Piţu. Ce ziceţi? întreabă Pătru.

— Mai bine pe Lungulescu. Are cocie.

— Are cocie. Poate umbla.

— Lăsaţi-l pe Piţu! strigă Lungulescu. A fost sergent.

— Are drept Lungulescu. Piţu-i sergent.

— Cocie îi mai dăm şi noi.

Uşa sălii se cască de perete. Intră grăbiţi patru oameni – în dolame, cu glugile ridicate. Ţin automatele cu ţevile spre adunare. Cineva suduie. Vrea să sară pe fereastra deschisă.

— Înapoi!

Lampa filează. E curent. Geamul se trânteşte cu un pocnet înfundat. Se aude o poruncă.

— Închideţi uşa! Nimeni nu mişcă!

Unul dintre cei patru calcă îndesat cu bocancii de munte ţintuiţi. Îşi zvârle gluga pe spate, cu o mişcare scurtă a capului.

— Domn profesăr…

— Domn profesăr Belcotă, şopteşte sala.

— R Dă-te jos de-acoao! Tu-i agiţi? Tu eşti Pătru a lu’ Nică?

— Eu.

— Dă-te jos!

— Ba!

Profesorul se opreşte mirat. Pe craniul sferic poartă o bonetă tricotată, din lână. Îşi trece cureaua automatului peste umăr. Apa se scurge de pe poalele dolamei,

desenând un cerc negru în jurul bocancilor ţintuiţi. Oamenii abia mai răsuflă. Unul dintre cei cu automatele se repede la Pătru. Profesorul îl opreşte cu un gest.

— Până la urmă ai să te dai tu jos de unde vrei să te cocoţi. De voie, de nevoie.

— Uite ce-i, domn profesăr. Eu n-am venit să-ţi stric dumitale adunările din munte. Nu ne strica nici dumneata adunarea.

— Nu o strica, don profesăr! strigă Piţu, roşu de mânie.

— Vorba! tună unul cu automatul.

— Mă, spune Vasile Lungulescu. Lasă jucăria aia, că…

— Să nu dea Sfântul să te căutăm noi ăştia în munte, domn profesăr! Să nu ne mânii oră noi.

Simu Belcotă se uită curios la Pătru.

— Repede vă mai ia gândul rău minţile! spune el.

Ei, acu taci, să le vorbesc oamenilor. Sunteţi liberi să faceţi ce vreţi. Înainte însă, trebuie să mă ascultaţi.

— Taci, Petre!

— Vorbeşte, domn profesăr!

— E domn mare, ridicat dintr-ai noştri.

— S-auzim! S-auzim…

Dincolo de lumina gălbuie a gazorniţei se văd umbrele celor din sală. Cineva lipăie pe coridor cu nişte şlarfi. Pipăie clanţa uşii. Cei cu automatele se lipesc de zid. Uşa se deschide, şi-n prag se arată directorul, în cămaşă de noapte, papuci, ciufulit, cu ochii de bazedovian holbaţi.

— Mă Petre! Mi-e somn şi vreau să-nchid şcoala.

Îl recunoaşte pe Simu Belcotă. Cască gura. Se sufocă.

Cineva îi lipeşte ţeava automatului de gât.

— Poftim, domn director! Poftim, zâmbeşte Simu Belcotă. Lasă, camarade, automatul.

În fundul sălii se aud râsete înfundate.

— Parc-ar fi sfântul Ion Botezătorul domn director al nost!

— Faceţi-mi plăcerea şi fiţi arbitru, domnule director, în disputa mea etico-socială cu comuniştii.

— Eu… vedeţi… mă iertaţi… eu…

— Lăsaţi-l să iasă. Dar, domnule director, de-a dreptul în patul conjugal. Şi nicio mişcare, pentru că altfel…

Directorul i se de-a-ndărătelea, cu faţa descompusă.

— Săracu’! Se teme, spune Voica. Dumneata, domn1 profesăr Belcotă, n-ar trebui să-ţi baţi joc de oameni.

Dacă ai să spui ceva, de ce nu vii dumneata ziua? Ori duminica, după ce se iese din biserică.

— Taci, Voico!

Voica ridică din umeri. Simu Belcotă se apropie de bănci. Se uită în sală. „Iată nivelul catedrei mele universitare, îşi spune el. De la problemele filosofice ale culturii, la o şedinţă cu slugile din Prislop”. Încep să-i tremure mâinile. Se stăpâneşte. Poate era mai bine să fugă în străinătate. Numai efebul idiot şi cazon de Radu îl ţintuieşte aici…

— Sunteţi grăniceri, spune el tare. Noi grănicerimea avem viaţa noastră. Slobodă. Codrul nostru.

— A lu’ Goanţă!

— Taci! răcneşte profesorul. Te-am răbdat destul.

O singură vorbă, canalie… Uite cine vă ia minţile.

Călcaţi legea strămoşească în picioare. De ce, mă? Ce s-a schimbat, mă, în lume de la începutul veacului?

Ce vreţi voi să schimbaţi? Soarele răsare de milioane de ani de unde a răsărit cu alte milioane de ani înainte?

Ciclul anotimpurilor nu e acelaşi? Vreţi să-l luaţi pe Dumnezeu?

— Îl luăm, se-ndârjeşte Pătru. Da mai ales o să smulgem puterea din ghearele ălora. Auzi, domn profesăr?

Asta facem noi.

— Păcătosule! Teme-te şi căieşte-te. Nu huli, larvă.

Vrei să-l iei tu pe Dumnezeu? Vrei să smulgi tu tradiţia focului păstoresc? Ascultaţi aici. Vă spun ca un părinte.

Lăsaţi nebunul să urle în pustiu. Voi respectaţi legea

strămoşească, Altfel… în cuie am să vă bat, ca pe

Cristos. Şi acu, ăia care sunteţi de omenie ieşiţi afară.

Nu mă uit la voi. Nu vreau să ştiu că aţi greşit. Dar dacă vă mai prind o dată aici… Cu ăştia…

— Pas alergător! spune unul cu dolamă.

— Mână, n-auzi? Mână!

În sală se face învălmăşeală. Băncile trosnesc.

— Politică ne-a lipsit! spune cineva şi-njură cumplit.

— Lasă-i, vere, să-şi scoată ochii ăi de vor s-ajungă la putere.

— Mână!

— Pas alergător! N-auzi? Ia pas alergător!

Oamenii se-nghesuie la uşă. Simu Belcotă se propteşte în faţa lui Pătru. Se uită la el cu ochii verzi. Tăioşi.

Zâmbeşte.

— Masa ştie de bici, băiatule, spune el încet. De conducător.

— N-are conştiinţă, bâlbâie Pătru. Apoi tare: Staţi, mă, un' vă duceţi? Ce facem cu sindicatu?

Cineva dintre cei înghesuiţi în uşă îl înjură de născătoare. Oamenii tropăie. Se-mping. Unii îi spun lui Simu

Belcotă:

— Să trăiţi, domn profesăr!

— Ni-s şi noi proşti.

— S-avem şi noi iertare.

— Ne-mbeată ăştia cu apă rece.

— Tare vi-s, mă, scârnavi şi fără virtute! spune

Ianoşel Sabin.

— Dacă nu vi-oi rupe eu spinarea… scrâşneşte Vasile Lungulescu.

— Mână! Mână!

— Lasă vorba!

— Ia pas alergător!

— Camarade Săgeată! Scrie pe-o listă numele ăstora

care-au rămas în bănci.

Unul cu automatul îşi face loc sub catedră. Poartă

— Cârpă neagră, petrecută peste faţă. De sub glugă nu

— Se văd decât ochii. Mâna care ţine automatul n-are un deget. „Degetul mare”, îşi spune Pătru. Cineva de afară bate în cerceveaua ferestrei. Semnalul se repetă de trei ori.

— Retragerea! ordonă profesorul.

— Toată lumea la stânga-mprejur! strigă camaradul Săgeată. Culcat! Culcat, n-auzi? Culcat, că trag!

La uşă e înghesuială. Cei rămaşi în clasă se culcă unii peste alţii. Lampa filează. Camaradul Săgeată se repede la ea. Sparge sticla cu ţeava automatului.

Trage o rafală scurtă pe deasupra băncilor. Oamenii înjură. Un geam cade zăngănind. Se aud tropote. Încă o rafală stinsă în noaptea umedă de afară. Pătru fuge spre uşă. Se simte apucat de mână. Mâna care-l ţine e aspră şi fierbinte.

— Nu te duce, Pătrule. Te puşcă, spune Voica din întuneric.

— Ce-i aici, mă, cristelniţa şi…

Lumina unei baterii sfâşie întunericul.

— Ce faceţi aici, n-auziţi? Ce staţi, mă, şi bateţi mătănii? Ce-i aici, n-auziţi?

— A fost profesărul cu banda lui, domn plutonier-major, şi ne-o cam pârâit cu automatele, spune Pătru.

O aude pe Voica răsuflând uşurată. Cineva scapără un chibrit.

— Se-mpute, mă camarade. Nu-ţi spusăi eu încă de-atunci că se-mpute?! Am nişte bănuieli. Bănuieli de jandarm. Mai rabd un piculeţ. Le verific. Dacă-i aşa, îmi scrii câteva rânduri către domn maior Cătălină.

Nu pot ierarhic, că-mi pun singur juvăţul de gţt.

— Vii, Petre? se aude din ploaie glasul lui Piţu.

— N-aş fi făcut nimic dacă-i urmăream. Stăteau ascunşi după vreo tufă şi mă găureau neîmpărtăşit. Când

mai ţii vreo adunare din asta, spune-mi şi mie. N-o să-ţi pară rău. Ascultă ici, un jandarm bătrân. Nu umbla noaptea singur. Dacă te strigă cineva la fereastră, pune cojocul pe coada măturii, căciula peste cojoc, deschide fereastra c-o mână şi stai cu Parabellumul ăla în cealaltă. Scoate momâia, da' nu-ţi scoate capul. Ai unul singur, mă camarade. Altul nu-ţi mai dă statul. Aşa-i cu bănuiala aia a mea. Mâine fac o patrulare spre Cănicea şi-i scot pe toţi legionarii din bârlog. Las, că vine iarna. Să-i văd atunci…

— Uite, domn plutonier-major. Am găsit asta pe catedră.

— Petre, ne ploaie, mă, n-auzi?

— Acu, Piţule!

Amăriuţii aprinde lanterna. În fascicolul alb de lumină, stropii de ploaie trec pieziş şi repede. Pătru se desface la dolamă. Se-ntoarce cu spatele în ploaie. Ţine biletul la adăpost.

— Moarte trădătorilor… silabiseşte Amăriuţii. Organizaţia Codrului Verde. Auzi, Zdup? Ai dracului! Codrul

Verde?! Le dau eu codru verde! Ţine-o, mă camarade!

Noapte bună. Hai, Zdup. Codrul Verde zici? Ai dracu' legionarii ăştia! Nu pot ei fără un strop de verdeaţă.

Pătru îl aude intrând în post. O ia prin ploaia rece de toamnă pe drumul negru, peste care gâlgâie şuvoaiele. Din negură se arată umbre.

— Ce-a vrut? întreabă Mărtin Balaci.

— I-ai văzut pe ăia, spune Voica din şa. Tu voiai să-i scoţi la lumină. Numa s-o zbârlit profesărul la ei.

Dârze, nu bărbaţi. Voi la ce n-aţi sărit să le luaţi armele? ziceaţi c-aţi fost la război. Ce fel de război a fost ăla, nu ştiu, dacă v-a luat glasul profesărul cu un puşcoci ca a lui.

Piţu mormăie supărat.

— Ia taci, Voico! se răsteşte Mărtin Balaci. Ce ştii tu?

— O fi! Haida, mă!

Calul de munte se urneşte, ţăcănind pietrele

descărnate de ploaie. Voica tace, adunată sub dolamă. De sus zemuie ploaia rece. Din când în când coboară din munte câte un răbufnet de vânt, aducând cu el miros de ger şi de zăpadă.

— A nins în Sglivăr, spune Piţu.

— Bine că nu ne puşcară! se bucură Mărtin Balaci.

Răsuflă lacom.

— Nu te bucura. Mai au vreme să vă puşte, spune Voica.

De lângă primărie urcă doi oameni. De la dispensar – alţii.

— Care vi-s?

— Noi ni-s, Piţule.

— Ne-or puşca pe noi. Da gândurile? Cum ar vrea să puşte vremea, Voico!

— Gândurile stau în oameni, Petre. Fără oameni nu-s nici gânduri. Haida, mă!...

Pătru râde aspru. Calul piere în negură. Într-un horn ţipă o cucuvea.

— Noi ce facem, Petre?

— Ne-ntoarcem, Brâncuţă.

— Avem multe de hotărât.

Vântul loveşte orbiş în crengile uscate ale fagilor.

Oamenii pornesc spre şcoală, sub năvala rece a ploii de toamnă.

Stau în coridorul şcolii.

— N-avem lampă, Petre!

— Ia taci.

— La ce să tac?

— Auziţi?

— Ce?

— Se-ntoarce vântul.

Vântul se răsuceşte pe undeva, prin noapte. Pătru îl simte cum se răsuceşte. Poate prin Retezat. Acu, dacă se răsuceşte, mătură norii şi spinările munţilor. Coboară gerul de la goluri. Dintre bărbile jnepilor. Pătru se duce la director şi cere o lampă.

— Hai, don director, cu lampa. Dacă ai fi cu noi, ne-ar veni mai lesne. Oamenii vă cunosc. Pe mulţi i-aţi învăţat la şcoală. Uşa se deschide cu teamă.

— Lasă-mă, Petre, amarului. Sunt slujbaş de stat. Am nevastă. Copii.

Pe faţa directorului joacă lumina galbenă a lămpii.

— Se vede albul ochilor. Îi întinde lampa. Din casă se strecoară un abur de aer stătut. De aşternuturi calde şi umede.

— Să-ncui şcoala, Petre. Cheia pune-o pe geamul meu.

Noapte bună.

Pătru râde uşurel. Niciodată n-a căutat înţelesuri în adâncul oamenilor. În adâncul întâmplărilor. Dacă nu se temea de ei, n-ar fi venit profesorul cu automatele. De unde-a auzit că ţin şedinţă? Care a spus? Şi de ce?

Se întoarce cu lampa. Intră în clasă. E rece şi umed. Prin colţuri tremură nişte umbre cocoşate. Pe geamul spart intră vântul, cu miros de ger de la goluri. Când ridică lampa pe catedră, vede un om gârbovit într-o bancă.

Îi simte pe tovarăşi opriţi în uşă. Omul îşi ridică obrazul tras de suferinţă, înspre el.

— Ne-am întors, tovarăşe Bloch... spune Pătru cu glas blând. Înţelege din ochii albi, din gura strânsă dureros că omului îi e frică. Ne-am întors să gătăm şedinţa.

Sergiu Bloch încearcă să zâmbească. Vântul trece la galop peste acoperiş. Spulberă un roi de stropi în ferestre. Se face dintr-odată o linişte adâncă, în care se aude limpede cum picură burlanele.

— Noi ca noi... Intrăm care la sindicat, care la economat. O scoatem. Avem program. Luptăm. Da ce facem cu vădanele? Cu orfanii... Cu invalizii... Ăi fără pământ... Că dacă m-am scris la comunişti, nu m-am scris să ajung primar. Fără numa să fie omenie pe lume. Cum aducem noi omenia-n Prislop, că până acum n-am adus-o...

— Primăria, Brâncuţă. Asta-i.

— Cum primăria, Piţule?

— Adică puterea.

— Puterea aia stă în oameni.

— În care oameni, Petre?

— Nu văzuşi oamenii?

— Noi ni-s de vină că oamenii…

Tac. Se uită la Ianoşel Sabin. Ciobanul îşi saltă sarica între umeri. Stă singur într-o bancă. O umple cu miţa udă, din care ies aburi calzi cu miros iute de fum şi acru de zăr.

— Întâi să fi vorbit cu ei. Noi ştim una şi bună.

Joagăru. Parcă Prislopu-i joagăru. Tovarăşul Pătru ar trebui să se gândească la sat.

„Ăsta nici n-a-ncorporat, şi se ia de mine, gândeşte Pătru. Nici soldat n-a ajuns încă, şi se vâră în superior”.

Râde-n el de toana asta. Aspră milităria! I-a intrat în sânge. Ianoşel Sabin are dreptate. N-a-ncorporat, dar are dreptate. Aşa o fi centralismul democratic. Să vorbească neîncorporaţii cu gradele, să aibă dreptate, şi gradele să nu mârâie. Să nu le-o reteze. În grănicerime e o lege nescrisă. Ăi tineri să nu mişte-n front.

Macină din fălcile pătrate. Se uită urât la Ianoşel…

Are dreptate, dar nu se cuvine.

— Pornim de la joagăr să ajungem în sat, mârâie Pătru.

Piţu îşi ridică moţul. Dă din cap nemulţumit. Mărtin se bucură. Pătru ştie că a vorbit Pătru C. Dragalina, plutonierul de trupă lăsat la vatră. Scuipă scârbit. Mârâie în continuare:

— Mai bine zi-i, Săbinule, dacă N-ai dus munca cu ciobanii de la stânele Tăureştilor.

— Dus.

Îl simte pe flăcău dintr-odată înmuiat. Îi pare bine cu răutate. Nici n-a mirosit praful de puşcă, loaza!

— Şi?

— Nu vor.

— Ei vezi?

— Petre!

— Ce-i, Piţule?

— Lasă-l. Nu de asta am stat în ploaie.

— Tovarăşi… întâi şi-ntâi…

Sergiu Bloch are faţa înecată într-o sudoare galbenă.

Tuşeşte. Se zgribuleşte.

— Ia şuba mea, tovarăşe Bloch. Trage de la geam.

Ianoşel Sabin îşi scoate şuba. Rămâne sub lumina lămpii, înalt, zvelt, strâns în praşchie. Pătruse-nchide-n el. Ăsta se uită prea lung la Voica. Săptămâni cu ea în munte… Sergiu Bloch apucă şuba, se vâră-n ea copilăreşte şi-i zâmbeşte lui Ianoşel.

— Întâi şi-ntâi trebuie să-nvăţăm lumea să vină undeva. Poate aici, la şcoală. Da să vină. Duminica. Să facem o serbare, ceva. Nu ştiu ce să zic.

— Ni-s prea puţini să batem munţii după fiecare turmă. Şi eu simt că-i musai să adunăm oamenii.

— Şi ce să facem, mă Brâncuţă, cu ei, dacă-i adunăm?

— S-ajung eu la registru cadastral, şi să vezi că avem ce face, Mărtine, spune Piţu. Primăria. Asta-i. Ca la tema de luptă. Obiectiv principal pentru mitralieră.

Obiectiv secundar ar fi…

— Care-ar fi, Piţule?

— Îs prea multe, şi noi ne mişcăm greu. Avem gânduri, cum ziceai tu când ne-am întors de la plasă, dar nu-i rânduială prea bună între ele. Asta-i.

Pătru nu prea s-a gândit la sarcini. Nici nu le-a citit organizaţiei. Poate aici e miezul lucrurilor. Poate aici stă puterea. Se desface la laibărul siniliu, cârpit în coate, cu buzunarele şi mânecile roase. Scoate carneţelul. Trage lampa de pe catedră. O lasă pe bancă.

Deschide carneţelul. Sunt patru sarcini, numerotate de la

— La 4, şi dintr-odată ştie că cele patru puncte sunt patru misiuni de luptă, pe care ei au să le-mpartă şi de care au să răspundă cu viaţa. Pentru că îi vede cum se adună lângă el cu nişte feţe aspre, îi e ciudă pe Ianoşel

Sabin, care stă cu Voica în munte, că acum

— Se lipeşte de umăr şi se uită în carneţel, şi se miră cum ciuda asta acră i se şterge când Ianoşel silabiseşte greu:

— Întâi… să se stabilească terenurile de expropriat şi să se facă lista îndreptăţiţilor.

Noaptea se opreşte sub ferestrele şcolii şi ascultă.

Flacăra lămpii tremură pe feţele bărbăteşti. Încordate.

Pătru ştie că tot ce-a fost până acum n-a trecut dincolo de hărţuiala de patrule şi că adevărata bătălie de la întoarcerea lui din război – abia în noaptea asta se pregăteşte.

Ascultă cum aşteaptă munţii şi Prislopul iarna adusă de vânt de la goluri. Pe geamul spart intră un val de aer cu miros înţepător şi aspru de ger.

Pe geamurile primăriei intră lumina sinilie a după-amiezii. Se văd norii atârnaţi deasupra dispensarului.

O cioară grivă, mare, morocănoasă, cu pântecele gri, croncăne iritat pe gardul de bolovani al postului de jandarmi. Stângu Tauru se uită la cioară. La nori. Cască.

Ştie că la noapte are să ningă atât de vârto –, încât mâine poate veni la biserică cu sania. Primpretorul zice că-ndeseară să treacă pe la popa Barbă Neagră. Are o vorbă… Cască. O fi I

— Stângule, n-auzi?… Unde-i registru cadastral?

— Registrul cadastral funciar, subliniază glasul lui

Paraschiv. Secretarul primăriei stă pe vine lângă soba de tuci. O îndeasă cu lemn sănătos de cer. Registrul cadastral funciar, o lucrare topografică excepţională.

Petre. Artă. Mare artă. Făcută de inginerii imperiului…

— Deschide geamul, don Paraschive.

— La ordin, don primar.

Don Paraschiv îşi mişcă cocoaşa la geam.

„Şi-a-nvelit-o în cojocul răposatului sergent Borcean”, îşi spune Pătru.

Dă buzna un val de aer rece, care se transformă într-un abur vesel. Cioara grivă croncăne de câteva ori răguşit. Se păduchează cu ciocul negru sub aripă. Se scutură. Îşi umflă penele. Se scarpină cu gheara sub guşă, apoi se aşază pe coadă. Stângu râde dintr-odată, puternic.

— A dracului!

Scoate pistolul, un Radom polonez de 9 lung, îşi sprijină cotul pe birou, ocheşte scurt şi trage. Pocnitura răsună sec în primărie. Pătru adulmecă mirosul iute al prafului de puşcă. Cioara tresare. Se saltă o palmă deasupra gardului. Deschide aripile. Cade în curtea postului de jandarmi. Don Paraschiv aplaudă, zgribulit în cojoc.

Se face dintr-odată vânăt. Bubuliţele i se fac stacojii.

— Tragi bine, Stângule, spune Pătru. Da scoate registru.

— Trage ca un lotru, râde Piţu.

Îşi saltă dolama între umeri.

Stângu îi cercetează fulgerător cu privirea lui albastră. I se pare că Piţu are ceva sub dolamă. Mărtin

Balaci rânjeşte în uşă, cu o flendură de zeghe legată în spate. Brâncuţă stă rezemat în uşa primăriei. Lângă el – Iancu Vichente. Sergiu Bloch se zgribule cu mâinile înfundate în buzunare. Cu urechile clăpane roşii.

Sub geam vine legănat Ianoşel Sabin. L-au prins. Ca pe-un vulpoi bătrân căruia i-a fost lene să-şi sape o ieşire ascunsă. Cine-i Pătru ăsta a lu’ Nică? Se uită la el. Pătru zâmbeşte aspru. E neras. În barba ţepoasă, rana din bărbie i se vede albă. Era altfel când s-a întors din război. Ca un tăuraş de rasă. Tânăr. Fălos. Mergea milităreşte, cu pistolul lăsat pe şold. Cu capela trasă pe-o sprânceană. Îşi zăngănea decoraţiile. Acu îi ard ochii. S-a ţărănit. Umblă-n nişte ţoale amărâte. Vrea ceva. Încă nu ştie ce. Dar vrea… îşi mângâie mustaţa porumbie. A văzut mulţi oameni în viaţa lui. Nu-i plac oamenii… Ăia de-i stau în cale?! Râde… Pătru se pleacă peste birou. E încruntat.

— Nu râde, Stângule. Noi nu ni-s nici ăia – Stângu

înţelege fulgerător că Pătru ştie la ce s-a gândit, nici aia de pe gard. Şi acu, scoate registrele. Că de nu…

— Că de nu?…

Îi tremură colţul buzelor. Îi tremură mâinile. Vede ca prin pâclă norii agăţaţi, negri, de hornul dispensarului. Pe poarta aia a văzut intrând jandarmii ungureşti cu pene de cocoş la pălărie. Aude răsufletul lui Paraschiv puţind a frică…

— Că de nu, ce, mă Petre?

— De nu, le luăm singuri, mă Stângule.

— Şi să ne dai registru ăla cu inventarul animalelor.

— Ce, mă Piţule?

— Ce-ai auzit.

Asta era. Inventarul animalelor. Asta voiau. Nu ştiau cum să aducă vorba: impunerile. Bătuse câte-o scândură la fiecare intrare în sat. Scândură o scrisese cu fierul înroşit.

Care vine cu impunerea, plumbu…

Bătuse scândurile ziua-n amiaza mare, stând călare.

Le bătuse cu muchia săcuricii. Erau de faţă agenţii fiscali. Îi adusese în pieptul calului şi-n râsul satului.

Mai ales al muierilor. După ce bătuse scândură dinspre

Meegie, scoase pistolul şi trăsese în ea. Câte-un glonţ în fiecare literă. Agenţii se scăpaseră pe ei. Pe urmă i-a luat în pieptul calului şi i-a dus până-n Camăna.

I-a-mbătat. Le-a dat bani. De-atunci n-a mai venit nimeni cu impunerea. Pătru ăsta vrea însă ceva.

— Hai, don Paraschive, scoate registrele.

— Cu plăcere, Petre. Dar sunt închise la domnul notar.

Şi domnul notar…

— Ieşiţi afară, spune Stângu încet. Ieşiţi afară. Ieşi.

Petre, până nu uit…

Se ridică uriaş. Cu privirea albastră. Cu colţul buzelor căzut. Izbeşte scaunul cu piciorul. Scaunul zboară-n perete. Se face ţăndări. Parcă ar fi fost din aşchii.

Don Paraschiv se-ndeasă după uşă. Dintr-un pas lung.

Pătru e lângă el. Piţu se prelinge lângă telefon. Mărtin

Balaci o ia spre fereastră. Brâncuţă urcă scările primăriei. Nu vorbeşte nimeni. Lemnele de cer trosnesc vesel, în soba de tuci. Pătru se vâră în Stângu. Îşi simt răsufletul pripit pe obraji. Stângu ştie că dacă-n clipa asta nu-l trăsneşte la mir, dacă-n clipa asta nu-i lungeşte la pământ, nu-i calcă în picioare, ăştia-i pun zăbala. Muge o dată din rărunchi. Pătru îi înfige ochii în inimă.

— Auzi, Stângule?

Ridică o mână. Arată afară.

— Ce să aud, Petre, că…

— Vremea, mă.

— Ce să aud? Ce zici?

— Vremea.

Îi întoarce spatele. Mărtin Balaci râde prosteşte.

— Ieşi de după uşă, don Paraschive, şi scoate registrele. Mână-l, Stângule, pe moş Aflat după comitetul ăla de reformă agrară. Să vină-ndeseară. Cu toate actele.

Stângu Tauru începe să râdă. Un râs uscat. Înspăimântător. Sergiu Bloch aude râsul primarului. I se goleşte obrazul de sânge. Don Paraschiv urinează pe el. De când a tras cu pistolul i-a venit să urineze.

— Scoate registrele, don Paraschive, spune Stângu. Duminică-ţi plătesc a dintâi molifdă, Petre. Să-l întrebi pe popa Barbă Neagră când ţi-oi plăti-o pe a doua. Atunci să te spovedeşti.

— Stângule!

— Lasă-l, Piţule.

— Să vii la mine să te trec în registrul stării civile.

La rubrica Decedaţi. Şi să iscăleşti… Mişcă, don Paraschive! tună vesel glasul primarului.

Burţile norilor se fac negre. Pătru le vede cum atârnă.

grele de zăpadă între hornurile dispensarului.

— Poftiţi în prânzitor. Pofteşte, fiule. Răchie, coană preoteasă. Şi nişte nuci. Poftiţi.

— Ninge, părinte.

— Vreme să treci graniţa, moş Argintarule.

— O ştie sfinţia-ta prea bine.

— Belcotă n-a venit?

— Nu.

— S-a dat cu *bolşovicii*.

— Zice că l-ar cunoaşte pe Pătru Groza.

— De la Coştei l-ar cunoaşte.

Îşi bat cizmele în prag. Îşi scuturǎ şubele de zăpada moale. Pe uşa prânzitorului iese o căldură plăcută, cu miros de mere şi gutui. Se aude glasul vesel al preotesei:

— Staţi, domnule primpretor.

— Sărut mâna, coniţă. E plăcut lângă sobă.

Coridorul se umple de mirosul şubelor bine argăsite.

Popa Barbă Neagră se apropie de urechea primarului.

— Ce-au vrut, Stângule?

— De toate, părinte.

Intră cu toţii în prânzitorul luminat electric. Popa are moara lui, care produce şi curent. Preoteasa e înaltă, bălaie, voinică, cu gâtul puternic, răsărit alb din despicătura adâncă a gulerului. Poartă rochie neagră de jerseu, care-i strânge pieptul bogat şi-i cade frumos pe şoldurile ovale. Stângu Tauru îi sărută mâna. Preoteasa are aproape 40 de ani. Îşi păstrează pielea fragedă. Mulţi bani a aruncat el pentru ochii verzi ai preotesei. I-a aruncat în zadar. Gurile zic că ar fi beteagă la partea femeiască. Vorbe! Se uită lung la cocul ca de mătase împletită. La umerii plini ai femeii. La buzele umede ale primpretorului.

— Poftiţi, domnilor fruntaşi. Staţi.

— Să trăiţi, don’prim.

— Bună seara, domnilor.

— Haide, coană preotească.

— Îndată, părinte.

Glasurile îi zumzăie supărător la ureche. Stângu are gura amară. E sleit. Mahmur. Cu oasele frânte. Ca după o beţie de trei zile. Sau după o bătaie crâncenă. De ce nu l-a

puşcat la mir? Drept la mir să-i fi pus glonţul.

Se lasă pe scaun. Îşi aşază mâinile mari pe masă. De ce nu i-a pus glonţul la mir? Asta-i! De ce nu i l-a pus? Moş Argintam ştie de ce nu i l-a pus? Dar Ilie

Jura? La ce s-o fi adunat tot sub laibăr, că nu lui i-au luat registrele. De ce n-a tras? Avea şase cartuşe în încărcător. Unul pe ţeavă, şapte. Atunci, pe Spurcăciu, pentru banii ăia pe cai, l-a făcut ciur. Numai pe

Spurcăciu?

— Domnilor fruntaşi, spune primpretorul, şi se tot uită la uşa pe care-a ieşit preoteasa; domnilor fruntaşi, e timpul să luăm măsuri chibzuite. Comuniştii nu respectă modul de guvernare în comun. Îşi impun punctele de vedere. Dar ceea ce constituie pericolul numărul unu e că se organizează la sate. Vor să smulgă ţărănimea de sub influenţa conducătorilor ei fireşti.

— A fost ceva astăzi la primărie.

— La primărie, părinte?

— Ce-a fost?

— Spune, Stângule.

Stângu îşi ridică privirea. La un cap al mesei de nuc lustruit stă primpretorul. Îşi mângâie părul cărunt de pe tâmple. Ce vrea la o adică? La capătul celălalt stă popa. Vârât tot în plete. În bărboni. În reverendă. Ăsta ştie ce vrea. Moş Argintaru îşi pigule o sprânceană. E

rumen. Mic. Îi joacă ochii-n cap, de hoţ. Goanţă, în uniformă, îşi scoate ceara din urechi. Îi ocoleşte privirea. Ilie Jura şi-a vârât ochii în fundul capului, ca să nu-l găsească nimeni. Numai Guga ăl bătrân, tatăl Mădălinei, îndesat, cu faţa prelungă păzită de mustăţile lui de lotroman, îi vâră ochii ăia negri în ochi şi-i spune:

— Uit, Stângule, ce-a fost cu oile Mădălinii. La primăvară, să-mi dea Cristea fânaţul şi livada. Acu merg, em mână-n mână. Ce-or vrut, mă, *bolşovicii* la primărie

Ce-au căutat ei la primărie?

Stângu se apleacă peste masă. Îi cade părul pe ochi.

— Să-mi spui, Gugo, de ce nu l-am puşcat la mir…

Asta să mi-o spui. De ce nu l-am scris la mir. Auzi tu?

De ce?

Vorbeşte jos. Abia şoptit. Bate odată cu amândoi pumnii în tăblia masivă de nuc.

— De ce, mă?

Se ridică. Ajunge până-n tavanul din grinzi.

— Asta să mi-o spuneţi. Atunci stau la givan.

— Domnule Stângu…

— Asta-i, don primpretor. Să vă gândiţi bine de ce nu l-am scris la mir. Şi-atunci…

Râde. Îi cad mustăţile pe bărbie. Îi cad colţurile gurii. Umerii.

— Toate registrele le-or vrut.

— Şi le-ai dat?

— Dat, părinte. Acu, dacă vi-s învăţaţi, spuneţi. De ce nu l-am scris la mir?

— He-he-he! behăie Ilie Jura.

Îşi înghite râsul. Stângu se îndreaptă. Îşi răsuceşte mustăţile.

— Să nu mă-ntrebe nima de ce le-am dat, mârâie el.

Atât. Să nu mă-ntrebe. Acu pe mine mă iertaţi, don primpretor. Mă aşteaptă Iconia. E în călduri şi nu pot s-o las… (Râde într-un dinte.) La a dintâi ninsoare o apucă…

Iese. În prânzitor nu suflă nimeni. Din coridor se aude glasul limpede al preotesei:

— Pleci?

— Dacă te-ar fi lăsat părintele la givan, n-aş fi plecat.

Preoteasa râde. Paşii primarului răsună greu. Popa oftează.

— Dacă ne-am fi împotrivit…

Ridică din umeri.

— He-he-he! behăie satisfăcut Ilie Jura.

— Mă simt obligat să vă fac o informare asupra politicii interne şi externe, domnilor fruntaşi, pentru că grănicerimea…

— Am nişte răchie pentru export, don prim. Când

începem comerţul de export?

— Atâta timp cât comuniştii sunt în guvern, Occidentul nu reia legăturile comerciale, domnule Argintam, şi noi trebuie să acţionăm.

— Cum?

— Prin toate mijloacele, părinte. Şi, slavă Domnului, avem destule.

— Comuniştii or scris scândura de la joagăr, don

primpretor. Domnii Jura şi Bloch n-au forme legale pe surplusul de lemn. Mă tem.

— Atâta vreme cât sunt în comitetul comunităţii, n-ai de ce te teme, domnule Goanţă.

— Să lăsăm astea, domnilor fruntaşi. Să-l ascultăm pe domnul primpretor.

— Cum să le lăsăm, părinte? *Bolşovicii* le lasă?

— Te gândeşti la ce le-or fi trebuit registrele?

— He-he-he… Le trebuie. Pentru cote le trebuie. Pentru reformă le trebuie.

— Domnilor!

— Dacă mai umblă mult controala pe motoţiclu, n-are să mai fie petrol. Nici sare pentru vite. Nici zahăr. Nici opinci. Nici hamuri. Nici piatră vânătă. îl cheamă

Petrescu pe *sublocotenent*, don prim. E Tău. Nu vrea să-nţeleagă. N-o să avem cu ce stropi livezile. He-hehe… şi eu nu mai am de unde da, dacă nu aduc să pun la loc.

— Măsurile comuniştilor, domnilor, sugrumă comerţul. Domnilor fruntaşi! Ne aflăm în preajma unor evenimente excepţionale. Apusul n-a încheiat pace cu noi, şi noi trebuie să dovedim prin toate mijloacele – şi, repet, avem destule – că nu suntem de acord cu comunismul.

Că dorim şi meritărn o intervenţie. Că suntem în stare să dejucăm toate manevrele comuniştilor, domnilor 1

Avem foruri înalte în armată, alături de noi, domnilor I

Avem o forţă de şoc care loveşte şi va lovi acolo unde şi când trebuie. Am venit la dumneavoastră să stabilim un program de luptă eficient. Domnilor, nu-mi place vorba

lungă. Vreau să ştiu cine are vreun debit, vreo creanţă sau poliţă, cine are vreun act oficial cu numitul

Dragalina C. Petre, elementul de dezordine în comuna dumneavoastră.

— Eu am, şopteşte Ilie Jura. Eu.

Îşi scoate gâtul din laibăr. Ochii căzuţi în fundul capului i se însufleţesc. Îşi răsuceşte capul mic, teşit, spre fiecare dintre cei de faţă, i se înroşeşte nasul şi spune repede:

— Eu am! He-he-he! Am eu! Am eu!

— Părinte, cu Stângu am să vorbesc mâine. Aici, cu domnii fruntaşi, trebuie să vă luptaţi să nu intre niciun comunist în diferitele comisii pe care le-nfiinţează.

Asta-i metoda. Înfiinţează comis-ia, sau comitetul, îşi vâră oamenii, fac adunări populare, agitaţie… Contracaraţi. Repet. Suntem în preajma unor evenimente excepţionale. Excepţi-o-na-le… Ne trebuie oameni tari.

Care să rişte oricând un foc de pistol. O lovitură de sâmcea. Suntem grăniceri, domnilor fruntaşi! în concluzie, nu-i lăsaţi să se organizeze. Dacă ajunge şi-n Prislop politica impozitelor, care ştiţi că se aplică proporţional cu averea, veţi avea de suferit. Fii atent, domnule Ilie

Jura. Mai ieri au plimbat un negustor de cereale din

Orşova, cu tabla de gât, prin toate satele din plasă. Vă dau un sfat… Dacă faceţi stocuri, depozitaţi-le acolo unde nici dumneavoastră înşivă să nu le mai găsiţi.

Ăştia sunt puşi pe jaf…

Îşi scoate manşetele. Nişte manşete crem, scrobite, cu butoni de aur. Poartă haină sport, din lână englezească, în carouri mari, vag cenuşii, cu buzunare aplicate, despicată la spate; pantalon *biilish*, de culoarea fumului, vkât în cizme franţuzeşti cu burduf, strânse în şiret, cu talpă dublă şi rama cusută. Popa Barbă Neagră îl priveşte pe sub gene.

— Mă duc să mai aduc o cană de răchie, spune popa.

— Mă cam duc şi eu.

— Stai, domnule Ilie Jura. Nu ţi-ai lămurit încă

poziţia.

— He-he-he! Poziţia? Care poziţie, don prim?

Popa iese în sală. Închide bine uşa prânzitorului. În fundul sălii se vede un dreptunghi subţire de lumină.

Popa face câţiva paşi prelinşi. Îşi ţine poalele reverendei în mână. Bate uşor în uşă. Din prânzitor se aude glasul behăit al cârciumarului.

— Nu fac politică, don prim. Asta-i poziţia. Nu fac politică.

— Astăzi, toţi trebuie să facem politică, domnule

Jura. E o datorie patriotică, spune aferat şi baritonal primpretorul.

— Intră, bărbosule!

Barbă Neagră deschide uşa. Se strecoară hoţeşte în dormitorul conjugal.

— Parcă mi-ai fi amant, nu soţ. Aşa vii la mine.

Preoteasa stă în faţa oglinzii şi se piaptănă. E în cămaşă de noapte. Popii i se usucă cerul gurii. I se aprind ochii, O ridică de subsuori. Îi dezgoleşte sânii. O

sărută lacom.

— Nu te mai satură Dumnezeu, zâmbeşte moale femeia.

— După ce pleacă ăia, ia-ţi capotul şi vino.

— Mi-e somn.

— Nu-ţi place?

— Nu. Se uită la mine de parcă aş fi goală.

Popa râde bărbăteşte.

— Proasto! Ai rămas tot frumoasă. Frumoasă şi proastă.

O sărută pe gât.

— Are-n el ceva. Trebuie să ştiu ce are-n el.

Iese tot hoţeşte. Intră în cuină. Fluieră. A luat-o de la mănăstire. Într-o noapte cu tunete şi ploaie. După un hram. O văzuse între maici. Îi plăcuse. A venit călare şi a luat-o. Scandalul ajunsese până sus. Pe urmă se uitase. O luase dintre maici şi fusese fecioară. Avea 17

ani. O ţinuse în Prislop până aproape de 30. Era

gelos. O

Iubea. O iubeşte şi astăzi. Atunci, într-o duminică după

Paşti, o scosese la Timişoara. Se uitau ofiţerii după ei pe stradă. Nu-i venea la-ndemână, în reverendă, bărbos, lângă femeia îmbrăcată uşor, suplă şi frumoasă. Se dusese la catedrală. O văzuse o înaltă faţă bisericească.

Înalta faţă avea obiceiul să vândă parohiile. Ţinea evidenţa preoţilor cu neveste tinere şi frumoase. Era o înaltă faţă cu apucături democratice. Umbla pe jos prin oraş. Binecuvânta mamele tinere care-şi plimbau odraslele. Mamele-i sărutau mâna. Înalta faţă, bărbat frumos, tânăr, le mângâia duhovniceşte pe obraz. Le chema să le împărtăşească… I-a trimis un diacon după slujbă. Nu-l cunoştea şi voia să ştie dacă are unde dormi în oraş…

— Ce faci, părinte? Visezi?

Femeia e doar în ciupag şi-n poate. Vădană de război din Camăna. Are douăzeci de ani. O ţine pe lângă casă.

Oacheşă. Îi zâmbeşte cu buzele rumenite de somn. Cască.

Popa-i vâră mâna sub poate. Carnea tânără îi frige degetele.

— Nu mă ispiti, diavole.

— N-ai mai fost la mine de marţi.

— Şi azi e sâmbătă, necurato.

— Dacă nu vii, îmi iau altul.

— Adă răchie şi taci.

— Fără răchie nu mai poţi?

Popa Barbă Neagră o ciupeşte de sân. Femeia îl trage după ea în pridvor. În lumina gălbuie a becului de la colţul grajdului cad liniştit şi spornic puzderie de fulgi.

Zăpada s-a aşternut pufoasă şi strălucitoare. Popa Barbă

Neagră trage lacom în piept aerul rece şi tonic. Se simte tânăr. Nespus de tânăr. îl inundă o bucurie sălbatică. Popii Barbă Neagră au stat aici sub poala munţilor de-o veşnicie. Au trecut peste ei imperiile otoman şi habsburgic.

Coroana maghiară. Au stat, au luptat, s-au bucurat până în rărunchi de belşugul vieţii. Femeia se strânge lângă el. Popa o ridică în braţe. Coboară cu ea în curte. Rămâne o clipă nemişcat sub ninsoare. Fulgii îi năpădesc barba. Pletele. Sprâncenele. Râde gros. Din ciupagul femeii abureşte un iz cald de trup tânăr. Trece cu ea în braţe spre grajd. Zăpada moale, pufoasă şi strălucitoare îi fâşie tinereşte pe tureatca cizmelor.

— Nu se gândesc decât la interesele lor meschine.

Argintaru – la export. Goanţă – la lemnul furat de la comunitate. Ilie Jura – la cârciuma şi negustoria lui.

— Mi se pare mai potrivit Guga.

— Da, părinte.

— Ce facem cu Stângu?

— Stângu… Stângu… Ăstuia-i lipseşte o Rosinantă, că pe Sancho Panza îl are.

— Paraschiv?

— Aţi ghicit, doamnă!

Preoteasa, într-un capot de mătase de culoarea frunzelor de muşcată, se leagănă uşor în balansoarul de lângă soba de teracotă. Râde gâlgâit. Primpretorul se plimbă agitat prin sufrageria largă, scundă, cu iz medieval. Odată, când fusese deputat, rostise o cuvântare înflăcărată la Cameră… Odată… Se opreşte brusc. Îşi scoate manşetele cu un gest scurt. Toată viaţa dorise să iasă din anonimatul lugubru al unei plase de munte.

Procesele ţărăneşti, conversiunea, participarea în consiliul de administraţie al comunităţii de avere, acţiunile la Banca sătească îi aduseseră avere. Avere… îşi ridică fruntea. O priveşte pe preoteasă, fără s-o vadă. Nu vrea decât o carieră politică în Capitală. Atât…

— Da, doamnă! Suntem în preajma unor evenimente excepţionale, vă repet, excepţionale, şi ei nu se gândesc decât la punga proprie. Părinte, aici sfinţia-ta are ceva de făcut. Când am vorbit atunci în Cameră…

— În Cameră? se miră naiv preoteasa şi trage cu coada ochiului la soţul ei…

„Toarce ca un mârtan, diavolul, îşi spune. Iar s-a culcat cu Floarea”.

Popa stă comod sub plete şi-n barbă, destins în fotoliul adânc din partea cealaltă a sobei. Îi clipeşte înţelegător din ochi. Atunci, la Timişoara, n-a putut să refuze invitaţia înaltei feţe bisericeşti. Înalta faţă a cinat cu preotul de ţară şi consoarta lui. A doua zi l-a delegat la o sfinţire de biserică. A treia zi l-a însărcinat cu o misiune delicată pe lângă un seminar teologic dintr-un oraş apropiat. A patra zi i-a dat să-nţeleagă că dacă preoteasa continuă să-şi bată joc de el, sfinţia-sa va trage cele mai supărătoare consecinţe.

— Soţul meu nu mi-a spus niciodată că aţi fost deputat…

— Din gelozie, doamnă. Vă asigur. Deputat şi aproape ministru.

— Trebuie să ştiu tot. Tot, domnule primpretor.

— Şi probabil viitor ministru, spune popa, din fotoliu.

Primpretorul îşi mângâie cochet părul cărunt de la tâmple. Îşi trage un scaun lângă preoteasă. îl înfioară aerul de feminitate stăpânită. Ochii verzi, care-l privesc rece. Tăios. Barbă Neagră se lasă mai adânc în fotoliu.

— Sunt cam obosit, mormăie.

Îşi ascute toate simţurile. Ce ştie primpretorul?…

Are-n pod porumb. Vagoane. Are-n pivniţă rachiu. Trei mii de litri. Are-n munte turme. Toate astea au făcut plăcută şi inteligentă viaţa popilor Barbă Neagră. Are în proiect să construiască o turbină specială pentru debitul de apă de pe canalul morii lui. De fapt, ingineria, acest demiurg modern, care creează viaţa mecanică, opunând-o canoanelor teologice, este în el însuşi mai mult decât îi place să creadă. Reşiţa îi cere sume fabuloase să-i toarne piesele de bază. Cât despre o comandă în străinătate, nici nu poate fi vorba…

A şasea zi, înalta faţă nu s-a mai arătat, şi diaconul, care făcea slujba de codoş, l-a trimis la plimbare, împreună cu consoarta. A mai venit înalta faţă într-o inspecţie

duhovnicească. Cu un Buick enorm. Negru.

Lustruit. În reverendă de mătase albă. Cu potcap alb.

Era într-o vară. A ascultat slujba din strana rezervată înaltelor feţe. A binecuvântat mirenii. S-a uitat lung şi părinteşte la mirene. Dar mai lung şi mai părinteşte la preoteasă. La masă i-a dat să-nţeleagă părintelui că în curând se va face un loc vacant de protopop, chiar în oraşul de scaun al înaltpreasfinţiei-sale. El s-a uitat la preoteasă. Se făcuse vânătă. S-a uitat la munţii care înălbăstreau pe cerul de vară. În livadă cânta un cuc.

Pe Camăna avea câteva mândre. Pe Topla – altele. Sub

Cozia – altele. Preoteasa i-a făcut semn. S-au întâlnit în coridor.

— Vrei să fii protă, diavole? l-a întrebat, şi l-a apucat de barbă.

— Tu ce zici, măicuţă Filofteio?

— Drac, nu protă. Stai pe-afară.

S-a întors singură. După un ceas, înaltpreasfinţia-sa a plecat înjurând. Cu potcapul tuflit. Cu reverenda de mătase albă, hărtănită…

Nu-i bună maica Filofteia pentru treburi politicheşti”, râde în sine popa Barbă Neagră. Îşi ţine maica

Filofteia obrazul în palmă, primpretorul îşi apropie genunchiul de genunchiul ei, dar nu vede, prostul, cum s-a aricit toată. Acu-i sare-n obraz şi-l ia în unghii. Se ridică din fotoliu.

— Du-te şi te culcă, coană preotească. Eşti ostenită.

Primpretorul se întoarce contrariat. Popa îl priveşte vioi. Preoteasa răsuflă uşurată. Se duce fâlfâindu-şi poalele capotului.

— Acu să descurcăm lucrurile ca-ntre bărbaţi, domnule primpretor.

Popa e înalt. Masiv. Negru. Îi ard ochii. Primpretorul are brusc un complex de inferioritate.

— Neamul românesc a crescut din munte, domnule primpretor. Apropo… Soţia mea e castă. Curios, dar cişa e.

Primpretorul se-nroşeşte.

— N-am venit aici să atentez la castitatea…

— Coanei preotese, râde puternic popa, bizuiţi-vă pe mine. Şi s-o luăm de la *a*.

Primpretorul tace prelung. Îşi trage manşetele nervos.

— Ei bine, părinte… a venit vremea să reorganizăm milităreşte grănicerimea.

— Straşnică vreme! tună popa. Şedeţi. Vă ascult.

Primpretorul se aşază la masă. Îşi încrucişează braţele pe tăblia de nuc lustruit. Îşi lasă bărbia în piept.

Ce trebuie şi ce nu trebuie să ştie acest popă de munte, cu mutră de tâlhar?… în octombrie venise la el inginerul Valentin Brahonsky din Timişoara, în numele organizaţiilor unite legionaro-hitleriste. Îi ceruse să stabilească legătura cu organizaţia hitleristă din Orşova, care

— Fusese informat precis – ascundea trei ofiţeri superiori hitlerişti din S.S. Îi adusese un mesaj cu cifrul cunoscut, din partea unuia dintre şefii partidului, care îi ordona în termeni categorici să înfiinţeze grupuri de şoc paramilitare şi să dea ajutor oricui se va prezenta în numele lui Steanţă Dumitru, unul dintre conducătorii

Sumanelor Negre. Ce trebuie şi ce nu trebuie să ştie acest popă cu mutră de tâlhar, posesor absolut al femeii care şi-a lăsat în odaie ceva din straniul ochilor verzi, despre Mişcarea Naţională de Rezistenţă, în care partidul şi şeful lui au investit încredere şi, mai mult decât încredere, fonduri suculente? Ce carte poate juca aici şi cât la sută din apropiata carieră politică poate să-i aducă această carte?

— V-ascult, repetă popa şi se pleacă spre el, peste masă.

Primpretorul îşi ridică fruntea. Pendula din perete – o pendulă sobră, dreptunghiulară, de fabricaţie vieneză

— Bate, sonor şi muzical, miezul nopţii.

În biserică miroase a blană de oaie argăsită. A ceară.

A tămâie. A trupuri înghesuite. A dresuri femeieşti.

Mădălinei îi plac mirosurile astea toate, care îi amintesc de când era fată şi s-apropiau sărbătorile. Stă între

Livia şi Năstăsia. Se uită la Voica. Îi dă cu cotul Liviei.

— Uite la ea ce bondiţă poartă!

— Muiere de baci, afurisita!

— Auzi, Năstăsio…

— Taci. Acu iese popa cu predica.

— Auzi, Năstăsio… Câte rânduri de galbeni are Văleria, că de aici n-o văd bine.

— Patru. Ş-acu taci.

Când era fată avea şase. Poartă bondiţa pe care i-a dat-o mnmă-sa de zestre. Tivită cu blană de vulpe. Are poate frumoase. N-are broboadă nouă de lână, ca Văleria. Şi stă aici la urmă, printre muierile sărace, când ar fi putut sta în faţa Văleriei. Acolo unde stau şi se înfoaie în bondiţe noi alea din neamul Tăureştilor, al

Gonţeştilor. Se ridică pe vârfuri. Taică-su îşi mângâie mustăţile. E în strană. La loc de cinste. Se uită pe geam.

Ninge. Văleria se-ntoarce. O vede. Îi dă cu cotul vecinei. Vorbesc ceva şi râd. De ea râd. Dacă l-ar fi ascultat pe taică-su, astăzi n-ar fi râs-o nimeni. O cuprinde un greu şi o lehamite, o scârbă de ea şi de sărăcia lor, i se-nlăcrimează ochii, şi-i pironeşte pe icoana cu Cina cea de taină. Vrea să se roage lui Iisus şi celor 12 apostoli să-l scoată pe Pătru din politică, să-l împace cu taică-su, ca să aibă şi ei un rost pe lume. Nu poate să se roage. O simte prea aproape pe Voica. Uite-o, afurisita, cum se apropie de Năstăsia…

— Să nu plecaţi după slujbă. Veniţi la şcoală. La ai voştri o să le fie greu.

— Ţie ce-ţi pasă? Vezi-ţi de Scordilă.

Voica se uită lung, cu ochii ei albaştri. Nu-şi dă cu nimic pe obraz, da’ e albă şi frumoasă ca o fată.

— Îmi pasă, Mădălină. Ar trebui să-ţi pese şi ţie.

Se-ntoarce şi se duce dreaptă, voinică, lângă nevasta:

Învăţătorului Ion Cătălină. Învăţătoarea face un semn.

Nişte muieri – unele le ştie că sunt văduve, poartă, broboade negre – se strâng pe-alături. Pătru le-a spus să vină după slujbă la şcoală. Va să zică, a vorbit şi cu Voica. Ce-o fi fiind aici, de ea nu poate să priceapă, nu ştie. Dar la Voica nu se lasă, nici dacă ar fi să roadă scoarţă de pom. Acu s-asculte predica, c-aşa a rugat-o

Pătru. S-o asculte şi să i-o spionă. La şcoală avea ţinerede-minte, că aproape tot ce spunea învăţătorul îi rămânea cuvânt cu cuvânt.

Popa Barbă Neagră se uită în biserică pe sub perdelele de mătase vişinie. Toate neamurile Prislopului stau în strane. Lumina sfeşnicelor mari cade pe chipurile bolovănoase ale Tăureştilor. Tauru ăl bătrân ascultă corul, cu pletele albe căzute pe umerii şubei. Cu ochii pironiţi în catapeteasmă. Stângu îi şopteşte ceva la ureche. Tauru ăl bătrân mormăie gros, în semn de încuviinţare. Popa înţelege că ăştia n-au să se ducă la adunarea comuniştilor. Ilie Jura se strecoară spre uşă cu mutră de mironosiţă. Popa îl înjură de pricească. Un ticălos. Goanţă ţine isonul corului. Cântă plăcut. Dăruit.

Aşa cum îşi ţine capul pe spate, cu părul roşu vâlvoi, spân, cu genele spelbe, nemişcate, cu degetele butucănoase, retezate, împreunate pe pântecul verde al mantalei, pare un porc york travestit în tenor… Pe ăsta bogăţia l-a cretinizat, îşi spune părintele. Astăzi e nevoie de altceva”. Caută în biserică acel altceva de care ştie că va fi nevoie. Pavel Lala stă lângă Ion Cătănuţă. Ion Cătănuţă ăsta-i prea cinstit. Grănicer ca-n vechile stampe, dar prea cinstit. Rămâne Pavel Lala.

Încruntat. Duşmănos. Închis în el. Zvârle priviri negre spre locul unde stau Belcoteştii. Poartă o şubă aruncată pe umeri. Popa nu ştie anume ce are sub şubă. Dar azi-noapte, când a trimis după el să i-l prezinte primpretorului, Pavel Lala a ascultat fără o vorbă tot ce i s-

a spus. Când s-a urcat în sanie n-a zis decât: „Am înţeles, don primpretor”. Înconjurat de o ceată de feciori. Unii.

de pe văi. Nu-i cunoaşte pe toţi. îl are în dreapta pe

Vasile Ambrozie. Atunci, e bine. Ambrozie ştie ce-i sâmceaua. Încă dinainte de război.

E vremea să iasă cu predica. Îi porunceşte dascălului să lase luminările din sfeşnice aprinse. Deschide uşile împărăteşti. Calcă canoanele, dar le deschide şi rămâne sub catapeteasmă, cu odăjdiile strălucind. Masiv. Negru.

Ţine crucea, cu care-a botezat jumătate din sat şi-a-nmormântat altă jumătate, în mâinile încrucişate la piept, tace şi se uită pe rând, stăruitor, la toţi cei de faţă. Se aud foşnete speriate. Cineva tuşeşte. Se ridică un murmur surd. Se aud glasuri uscate de babă.

— Doamne, apără-ne!

— Stă în uşile împărăteşti.

— Parcă ar fi vlădica.

— Apără-ne, Doamne!

Apa trece, pietrele rămân, îşi spune popa. Şi pietrele.

stâncile, suntem noi”. Îşi mai trece o dată privirea peste capetele ridicate spre el. Aşteaptă să se facă linişte.

Liniştea aceea adâncă, în care îşi aude gândurile rotindu-i-se sub frunte.

— Grăniceri, tună sub bolţi glasul adânc de bas.

Mădălina se cutremură. Îşi face cruci repezi.

— Grăniceri. Grănicerese. Satana şi-a schimbat faţa.

Satana a ieşit din adâncurile pământului, a luat chip de om, şi-acum intrat-a în Prislop, în grănicerime, s-aducă vrajbă, pieire şi pierzania sufletului. Ieri în amiaza mare, Satana purtând arme a intrat în primărie. A rupt în bucăţi cartea care păzeşte din vremea Mariei Terezia avutul câştigat cu sânge şi cu trudă.

— Apără-ne, Doamne!

— Miluieşte-ne, Doamne!

Mădălina ascultă tăcerea de moarte care îngheaţă zidurile bisericii. Îşi simte inima bătându-i în tâmple.

Cuvintele popii Barbă Neagră îi pătrund în cuget şi-o

ard de parcă ar fi înroşite la foc.

— Acu ies din biserică.

— Vezi să nu te bucuri prea devreme, Piţule.

— Devreme, mai târziu, tot mă bucur, Petre.

— Eu mă duc, tovarăşi, să mă mai uit o dată prin clasă.

— Du-te.

— Feriţi-vă. Dacă vor să spargă adunarea, nu săriţi cu pumnii.

— Dacă ne pălesc?

— N-or să cuteze. Uite-l pe don plutonier-major.

Haide, moş Aflat. Ia-o către biserică şi bate-o până-i crapă pielea.

— N-o bat, săraca dobă. Numa o mingii. Că onvieţu-i lotru, şi tălianu…

Piţu râde copilăreşte. Ţine la picior, ca pe o hampă de drapel, un sul mare de hârtie, tivit la margine cu o şipcă de lemn proaspăt geluit. Mărtin Balaci joacă-n loc, cu mâinile vârâte în buzunarele şubei, din care ies smocuri de floci. Deasupra intrării în şcoală, Sergiu

Bloch a scris cu cretă, pe o fâşie de hârtie roşie:

BINE AŢI VENIT, DRAGI ÎNDREPTĂŢIŢI!

Ianoşel Sabin, urcat pe umerii lui Gligor, vâră cetină sub marginea hârtiei. Brâncuţă şi celălalt Ianoşel, sluga lui Cristea Tauru, agaţă o ghirlandă de cetină deasupra pervazului uşii.

— Am împletit cu Livia toată noaptea, râde Mărtin

Balaci. Mi-au înţepenit degetele.

Sergiu Bloch dârdâie într-un palton vechi, ros până la urzeală.

— Du-te în clasă, tovarăşe Bimbi. Du-te, c-aici răceşti.

— Neaua moale trage umezeală.

— Mă duc, tovarăşi. Mulţumesc. Sunt cam obosit.

A lucrat toată noaptea cu Piţu la harta cu loturile din perimetrul comunei. La tabelele comparative cu capetele de vită, impozite asupra averii, venituri. A fost ideea omului ăstuia cu opinci uriaşe din anvelopă, în care a vârât

nişte zdrenţe de sac în chip de obiele, cu moţul castaniu care-i atârnă de sub căciula răpănoasă, cu faţa deschisă şi veselă, care s-a descurcat ager în topografia minuţioasă a inginerilor imperiului habsburgic; a fost ideea lui să le arate prislopenilor cum stau în averile lor grănicereşti. A citit tovarăşul Piţu toate decretele publicate după 23 August… Sergiu Bloch intră în clasă.

În soba mare de zid arde focul. Sala e decorată ca ghirlande de cetină.

…Sunt nişte urme mari, venite, în linie dreaptă, de la poartă, până la uşa şcolii. Opinca de cauciuc a bătătorit zăpada proaspătă. Urmele astea mari au intrat adânc peste urmele opincilor. Le-au călcat cu ţintele aşezate în linie pe patru rânduri. Ăla care calcă aşa are inima tare. Ştie ce vrea. Opincile au bătătorit curtea şcolii în lung şi-n lat. Opincile sunt neliniştite. Au alergat unele la altele. S-au întrebat ce-o fi cu adunarea asta populară. Cine sunt îndreptăţiţii. Şi la ce sunt îndreptăţiţi. Bocancii n-au întrebat pe nimeni nimic. Au venit drept din ninsoare, la şcoală. Dinspre Cruci fac cotul săniuţele copiilor. O grămadă de miţe albe şi negre deasupra tălpicilor, din care ies nasuri roşii şi chiote.

Ninge. Vârfurile munţilor sunt sub ninsoarea deasă şi vânătă. Pe crucea bisericii stau trei ciori. „Cine-a venit cu urmele alea?” se-ntreabă Pătru.

— Zdup! La picior, Zdup!

— Haide, Petre. Or intrat în clasă.

— Treci, jandarm, la uşa şcolii. Are dreptul să intre şi să iasă oricine. Nimeni n-are dreptul să provoace scandal. Înţeles?

— ’Nţeles, don plutonier-major.

— Executarea… De mine să nu-ţi pese, camarade.

Nu sunt oficialitate. Fui oficialitate până plantai santinelele. Acu stau în clasă ca oricare civil.

Amăriuţii îşi bate cizmele de prag. Poartă manta albastră, cu nasturi de alamă. Zdup se tăvăleşte în zăpadă, cu limba scoasă.

— Hai, Petre, n-auzi?

— Hai, Piţule.

Amăriuţii bocăne pe coridorul şcolii. Piţu îşi duce sulul de hârtie ca pe o lance. Directorul şcolar vine dinspre locuinţă cu ochii holbaţi. „Frica, îşi spune Pătru…

Ăsta cu bocancii nu ştie ce-i frica”.

— Accept să iau cuvântul la început, gâfâie directorul.

Am o dispoziţie. Le-o comunic. Pe urmă…

Ridică din umeri. Se rostogoleşte în clasă.

Cineva a aşezat în spatele catedrei trei scaune cu.

spătar. Pătru se trezeşte sus, pe locul dascălului, cu

Belcotă în dreapta şi directorul în stânga. Nu vede nimic. I se pare că ghirlandele atârnă şui. Numără prosteşte steguleţele. Parcă erau zece azi-dimineaţă. Acu nu ies decât opt. Peretele din fund e lăsat pe stânga.

N-aude altceva decât sângele care-i bate în urechi. I se usucă gura.

— Oameni buni. Şcoala a fost făcută din contribuţia, părinţilor voştri.

Directorul îşi şterge sudoarea cu o batistă cadrilată.

Boţită. Cravata îi atârnă strâmb sub gulerul transpirat al cămăşii.

— Aici aţi învăţat să scrieţi, să citiţi.

De ce o ia aşa pe de departe?” se întreabă Pătru.

Se uită în sală şi vede nişte capete albe, când lungi, când late, care joacă ciudat unele lângă altele.

— Respectaţi şcoala. Nu rupeţi. Nu stricaţi. Asta nu-i o adunare politică, să vă spargeţi capetele.

— Ba-i politică, don *deiectoi*, s-avem iertare…

sare Piţu.

— Aţi văzut, mă? Ce vă spuneam eu?

— În mrumă-sa, dacă-i politică.

Pătru îşi rupe nasturele cămăşii de cânepă. Răsuflă uşurat. Adânc.

— Şi-o rupt bumbul de la gât, Livio. N-ai văzut unde-o căzut, că n-am altul de os.

— Taci.

— Se limpezesc ochii. I se desfundă urechile. Pavel

Lala stă lângă uşă, alături de Amăriuţii. Florea Belcotă, ciungul, îi spune ceva Lungulescului. Peretele din fund se îndreaptă. Numără steguleţele. Sunt zece. Amăriuţii e roşu. Cu vinele umflate pe frunte. Îi vine să râdă. Ai să vezi, don plutonier-major, ce-o fi când întinde

Piţu harta.

— Vă rog să respectaţi şcoala. Eu atât vă rog. Am un ordin de la Ministerul învăţământului. Din iarna asta, începem campania de alfabetizare. Facem tabele. Pe văi. Fiecare vale cu învăţătorul ei.

— Da moş Aflat e în tabel?

— Ha-ha-ha!

— Moş Aflat.

— Şi baba Belcotă?

— Moş Gheorghe Stânjenaru, mă.

Vorbesc nişte feciori din fundul clasei.

— Ia tăceţi, berbecilor! ţipă o femeie subţirică, uscată, şi se ruşinează cu mâna la gură.

— Numai proştii pot râde când e vorba de lumina

Învăţăturii, spune directorul. Şi tu, Niculae, tare mai erai prost la carte! Te ţii fălos că ai cazan? Zece cazane să ai, mă, că tot cu mintea aia proastă ai rămas.

Se face linişte. În liniştea asta adâncă şi sfioasă, Pătru întâlneşte privirea Voichii.

— Nu vă vorbesc de ce înseamnă măsura guvernului.

Vă spun ca să daţi de ştire pe văi. Acum vă mai rog o dată să nu ieşiţi din omenie, că n-am clase unde să vă-nvăţ copiii dacă mi-o spargeţi, ca atunci…

Li-e ruşine, se gândeşte Pătru. Şi Voica prea se uită prin mine. Stă cu soţia tovarăşului Cătălină. Cu văduvele. Vorbeşte bine directorul”.

— Hai, Petre, aude din sală.

— Şi-acu cine-a adunat lumea?

— Petre, n-auzi?

Uşa scârţâie. Directorul numai e în stânga. I-a lăsat

flancul stâng descoperit şi, dintr-odată, parcă e gol în faţa zecilor de ochi. Se ridică. E şi mai gol. Ar vrea să

— Se vadă inima. Asta ar vrea.

— Noi am adunat lumea, spune cu glas egal.

— Care noi, mă?

— Cojoc ai?

— Cumpără-ţi cojoc, să fii în rând cu oamenii, Petre!

Pe urmă, dacă o fi, te-ascultăm.

— Ce-ai tu cu lumea? Mi-ai luat fata cu sâla.

— Nu-i drept. Io m-am dus la Pătru, că ăia…

— Aici nu-i treabă muierească, Mădălină. Mi-ai luat fata. Credeai că după fată vine şi averea. Acu, dacă n-a venit, ţii adunare?

Guga stă în banca întâi. Lângă catedră. De aia nu l-a văzut.

— E o chestiune de principiu, grăniceri, ţipă piţigăiat don Paraschiv, de lângă fereastră, şi se uită provocător la Amăriuţii. S-a prăbuşit dictatura cizmei de bizon. A

vinii de bou. Suntem în democraţie. Cine a mai adunat femeile la sfat de obşte până astăzi? *Şerşe la fam*, cum spune francezul.

Amăriuţii înjură printre dinţi. „Ştie şi franţuzeşte, satirul!”

— Ia taci, loază! se-nfurie Guga. Politica-i pentru oameni sănătoşi.

Paraschiv calculează rapid pe cine are în spate Guga.

Pe Stângu Tauru nu. Se ridică pe vârfuri. Îşi trece palma peste freza unsă din belşug.

— Mai bine o cocoaşă cu cap, domnule Guga, decât nici cocoaşă, nici cap. Am zis! *Howg*!

Don Paraschiv se aşază cu zgomot. Se uită lacom la

Voica. Deocamdată n-a avut succes. Va mai lua însă cuvântul. Pătru se pleacă peste catedră. Cu aceeaşi sfială cu care stau în bănci cei mai mulţi prislopeni. Stă aşa plecat. Se caută în buzunarul laibărului. Scoate câteva cărţi poştale. Le frunzăreşte lacom. Alege una.

Pe celelalte le aşază pe catedră. Cartea poştală e

frântă.

Are nişte pete vechi, aproape negre.

— „Prislop, la 15 decembrie 1944”, citeşte el cu glas gâtuit.

— Ce-i asta, mă? îţi baţi joc de mine?

— Răspunde la ce ţi-o zis, strigă moş Argintarii.

— Răspund… Ăsta-i răspunsul!

Se îndreaptă. Îi curge o asprime rece pe toată faţa.

„Parcă-i de piatră, îşi spune Mădălina. Trăiesc cu el de o jumătate de an, şi nu-l cunosc”. Verbele de foc ale popii îi ard şi acum inima: „Satana, care vrea să strice orânda satului”.

— „Dragă Ioane. Află despre mine că o duc bine cu sănătatea, care-ţi doresc şi ţie. Măriuţa a avut fierbinţeli în sara de San Niculae, da acu se află bine, care-ţi doreşte şi ţie”.

— *Bosco gipo mile*, şopteşte o femeie din sală.

— „Mai află că m-o rămas Guga ăl bătrân în judecata cu fânaţul din Cozia, aşa că m-o scos judecata datoare cu oile, că n-am lapte, nici lână şi o ducem greu”.

— *Bosco gipo mile*, icneşte aceeaşi femeie.

— „Ţi-am trimis pachet pe Pavil Lala, care-a fost în conced trei zile. O păreche de ştrimfi de lână, să te primeneşti şi tu de sfintele sărbători. Şi-atât, că n-avem.

Aici e neaua până-n streaşină şi ne gândim la tine cu drag, că ţi-o fi greu la război. A ta nevastă şi fiică care te doreşte”.

Voica ascultă nemişcată. Glasul lui Pătru are-n el o durere adâncă. Bărbătească. O răscoleşte. O scoate din clasă şi-o poartă prin anii ăia, când muierile stăteau cu neaua până-n streaşină. Ăştia le rămâneau la judecată, şi ele scriau cărţi poştale bărbaţilor. Glasul Pătrului are atâta durere în el, încât vede anii ăia. 11 vede zăcând – asta se-ntâmplă aproape în fiecare sară de când l-o puşcat ofiţerul –, îl vede zăcând într-o tăietură de codru, şi parcă e un munte, şi dincolo de munte – o urmă de codru ars, cu cioatele descărnate şi negre răsucite spre cerul neguros.

El zace acolo în sânge, se uită la cer, o cheamă, şi ea stă-n pat cu Scordilă. Masa-i plină cu bucate. Scordilă o gâdilă cu mustăţile, şi Pătru stă singur sub cerul neguros. îl doare rana, o cheamă, ea-l aude, şi râde, şi se culcă cu Scordilă. Îi e silă de ea. De viaţa ei. Tot ce face Pătru acum, îi e nespus de limpede. Ştie că are drept să le ceară ăstora socoteală.

Are drept să citească aici cartea asta amărâtă. Ar vrea să-ntindă mâinile, să-i apuce obrazul aspru în palme, să-i tragă capul la piept. Să-i mângâie toate rănile. Da Pătru n-are lipsă de mângâierea asta slabă, numa are lipsă de cineva care să-nţeleagă de ce citeşte el cu glas gâtuit cartea poştală pe care-a purtat-o în foc, ca s-o aducă aici, la adunare.

Pătru întoarce cartea poştală. Sala de clasă e plină până-n tavan de o linişte deasă.

— „Caporalul Birău N. Ion”, citeşte el, şi dintr-odată, în liniştea deasă, se aud icnete de plâns ucise-n capetele broboadelor.

— Cu asta nu-mi iei m-au, Petre.

— La o adică, ce vreţi voi, mă?

— Ia tăceţi, muieri!

— Îi chestiune de principiu, domnilor. O adunare populară este o adunare liberă şi democratică.

— V-am adunat aici pentru două lucruri, spune Pătru.

Întâi: să vedeţi cum îi împărţit muntele. Al doilea: să alegeţi, ăi de aveţi dreptul, un comitet de împroprietărire.

— Eşti bolând?

— Cine te-o pus pe tine, mă? Eşti tu chinez în sat?

— O ministru?

— Nu-s chinez, moş Argintarule.

— Moş eşti cu fenea, nu cu mine, nima-n lume.

— Nici ministru nu sunt. Mă oameni. Au venit aici vădanele. Invalizii. La ce tăceţi? Legea nouă îi pentru voi. Până azi, a ascuns-o Stângu.

— Minţi!

— Taci, Gugooo! ţipă isteric o muiere. Taci!

— Cred că ar trebui să ascultaţi în linişte ce vi se spune. Pe urmă să vorbiţi pe rând, omeneşte. Legea împroprietăririi e o lege a statului. S-au dat ţăranilor până acum sute de mii de hectare.

— La noi nu-s moşieri, doamnă învăţătoare.

— Noi grănicerii îl respectăm pe don maior Cătălină.

Nu ne place c-o trecut la *bolşovici*, da-l respectăm.

— Dacă nu-s moşieri, deci nu-i de unde expropria, atunci de ce ţipi, domnule Argintam? Mă bucur, domnule Guga că-l respectaţi pe soţul meu. Vă propun să nu mai tulburaţi adunarea.

— Nu suferim să vorbească muierile politică.

— Care nu suferi, mă?

Voica se ridică greoi din bancă. Îşi acoperă burta cu capetele broboadei. Îi cade cârpa pe umeri. Rămâne cu părul negru-albăstrui în văzul oamenilor.

— Care nu suferi? Tot tu, Niculae? Când te-a învăţat să scrii, ai suferit? Acu ai dat cu nasul pe la aia, şi nu mai suferi?

Mădălina se răsuceşte. Se ridică. Iese între bănci.

— Ai fost tu pe front, loază? Cum vorbeşti înaintea ăstora? Al meu are trei plumbi în el.

Spune „al meu” şi se uită rece la Voica. Îşi vâră cosiţa arămie sub cârpă.

— Ce-ai făcut tu, ăla, când au murit ăia de Sub.

Pogara de foame?

— Mădălină! strigă Guga.

— Nu-s la casa ta. Pătru n-a vrut oile tale. Ţine-le.

Pe mine m-a vrut, aşa că vorbesc.

Se gândeşte la Satana. La ochii holbaţi ai popii. La gheaţa care s-a lăsat între zidurile bisericii. Îşi face cruce cu limba în gură. Ameninţă feciorii cu pumnul.

— Când o să daţi voi făina ălora care mor de foame, atunci să vorbiţi.

E leoarcă. Se aşază. Se uită la Pătru. Are obrazul rumen. Broboane mici de sudoare pe buza de sus. Îi strălucesc ochii.

Voica primeşte vorbele Mădălinei ca pe bici. Parc-au biciuit-o pe pielea goală. Închide ochii, să-l vadă pe

Pătru singur, în muntele ăla pustiit de foc.

— Te fac muierile chinez, râde Guga.

— Nima-n lume, chinezu' muierilor, strigă cineva din fund.

— Harta asta au s-o înţeleagă şi muierile, care n-au făcut armată. Care va să zică, ce-i aici? *Semplu*. Averile. Cu galbăn îs vopsite pământene părintelui Barbă

Neagră. Cu negru – ale lui Ilie Jura. Verde – Tăureştii. Albastru – Gonţeştii. Lila – moş Argintaru. Pământiu – Guguleştii. Roşu – noi ăştia. *Semplu*. E roşu pe hartă? Asta-i Bela Reca. Lunca. Se vede roşu?

— De un să se vadă, Piţule, mânca-te-ar lupu?

— Da ce se vede, Lungulescule?

— Galbăn se vede.

— Negru.

— Ce-i aia negru, muiere?

— Au, bată-te norocu, că şod mai eşti, Piţule! Negru zisăşi că-i Ilie Jura.

— Bine-l molări!

— Negru ca-n cerul gurii, arde-l-ar nevoia de hameş!

— Care va să zică, pe harta veche pământene îs trecute în iugăre mari. Adică, 1.600 de stânjeni pătraţi iugărul.

Arată pe hartă pata galbenă din lunca Bela Recii.

Gr. ga-i alb. Pavel Lala doarme de-a binelea. „Cine a venit cu urmele alea drepte? se-ntreabă Pătru. Cine a călcat peste urmele nehotărâte ale opincilor?" Se uită la picioarele oamenilor. Nu se văd. Nu vede decât opincile mari, cu obielele proaspăt spălate.

— Pe foile de posesie la unii-s trecute în iugăre mici…

— Ce zice ăia? Ce-i aia?

— Cum în iugăre mici, dacă averea-i în iugăre mari?

— Bine, Floreo! Adică *semplu*. Ilie Jura, Guga aici de faţă, moş Argintaru l-or cumpărat pe notarăş. Pe fişcal.

— Mă! răcneşte Guga.

— La judecată cu tine, cioclendăre!

Feciorii tropăie. Fluieră. Amăriuţii se scarpină în cap prostit. Din duşumea ies nori de praf. Dintr-odată, în clasă e înăbuşitor de cald. Lumina intră cenuşie. Firavă.

Piţu se scarpină cu varga de alun pe sub căput. Mărtin

Balaci hăhăie fericit. O înghesuie pe Mădălina. Trage o palmă zdravănă pe spatele lat al Liviei.

— Nuntă, Petreee, chiuie el.

Moş Argintaru parc-a-nghiţit un os. Zdup se ridică pe umărul plutonierului. Latră furios. Pătru se bucură.

Adânc… Piţu ăsta-i cap, nu glumă!” Năstăsia se uită la bărbatu-su. Se înfoaie ca o cloţă. Moş Argintaru se scoală în bancă.

— Cum cutezi tu, leoarfă de pe Topla… Se-neacă. Tu, căcatule…

Năstăsia, mică, subţire, îşi roteşte o dată ochii neastâmpăraţi. Iese între bănci.

— Mă linge-blide. Mă…

Năstăsia-şi smulge cârpa din cap. O vâră sub poate.

O scoate repede şi i-o trece peste gură. O dată. De două ori. Feciorii chiuie. Moş Argintaru rămâne cu gura căscată. Mărtin Balaci se bate cu palmele peste Durta.

— Care mai vrea? ţipă Năstăsia. Care mai vrea, n-auzi?

Face doi paşi mărunţi spre grupul de feciori. Moş

Argintaru înjură scârnav. Scuipă. Tuşeşte. Iese din clasă cacârjat.

— Care va să zică, e *semplu*. Averi în iugăre mari, după care se plăteşte impozit pentru iugăre mici. Rămân să-i facă bani lu’ moş Argintaru…

— Fărbuitu.

— Moş Argintam fărbuitu…

— Rămân să-i facă bani fără impozit, care va să zică un iugăr mic are 1.200 de stânjeni – cam patru iugăre mari, bune.

— Şi eu, suspină în broboadă o văduvă.

— Eu n-am, de tot pământul, nici 20 de stânjeni.
— Mai mult, mă oameni.
— Se poate mai mult?
— Se poate, Lungulescule.
Pătru simte iarăşi în clasă liniştea aceea dureroasă, care se-ndeasă până ajunge-n tavan. Muierile cu broboade negre au feţele aidoma. Învăţătoarea, nevasta tovarăşului Cătălină, îşi ţine mâinile frumoase, albe, pe bancă. Se uită trist la hartă. Voica stă lângă ea. Aspră.
Duşmănoasă.
— Ce se poate, Piţule?
— *Semplu*. Se poate ca pământu' din luncă, ori fânaţurile de pe coastele de miazăzi, astea albastre…
— Gonţeştii!
— Şi astea verzi…
— Mari îs, Doamne!
— Tăureştii!
— Astea zic ca şi livezile din Nigiugini să fie pământe a-ntâia.
— Care a-ntâia? se-neacă Lungulescu.
— Prima, nu a-ntâia.
— În luncă scoate la 3.000 de chile cucuruz de iugăr.
— Livezile?
— Vagonul de poame.
— Ziceţi că-s pământe a-ntâia?
Piţu se întoarce spre clasă. îl arată cu varga pe Florea
Belcotă, ciungul.
— A-ntâia, strigă invalidul.
— Lungulescule!
— Prima pământe!
— Le-am lucrat! ţipă văduva lui Ion Birău. Le-am lucrat când era Ion… ca untul…
Piţu scoate câteva hârtii din buzunarul peticit al căputului.
— „Copie după foaia de posesie, citeşte el limpede.
Numărul casei 104".

— Ilie Jura, şopteşte cineva.

— „Numărul topografic 6. Numele: Jura Ilie. Arabil 10 iugăre; 25 stânjeni pătraţi. Bonitatea solului…”

— Ce-i aia bonitate?

— A-ntâia; a doua; a treia; aia-i bonitate, explică grav Belcotă, de lângă catedră. Pământene se-mpart în cinci clase. De la una la cinci. Să se poată pune impozitele după venit…

— Va’s că e *semplu*, râde Piţu. Bonitatea solului: 3…

— Lunca?

— Cum 3, Piţule? Ai nărozit?

— Aşa-i scris, Lungulescule, în foaia de posesie.

Negru pe alb. Va’s că plăteşte după 10 iugăre mici şi după clasa pământului cum o am eu pe Topla. Tot 3 am.

Asta vrui eu să vă bag în teorie. Teoria despre pământe.

Foi de posesie. Registru cadastral funciar… Acu are cuvântul tovarăşul Petre Drăgălina, să vă bage-n teoria despre comitetul de reformă. Rezervele statului. Pământene nescrise ale comunităţii.

Pune varga de alun pe catedră. Se duce lângă Mărtin Balaci. Calcă uşor cu opincile lui mari, cu gurguiele întoarse.

— Parcă-i *anjinir*, se aude un glas din clasă.

— Legea reformei agrare zice că-ntâi şi-ntâi se împroprietăresc cei fără pământe care au luptat pe front. Văduvele ălor căzuţi. Orfanii.

— Din ce să se-mproprietărească, Petre?

Pătru îşi muşcă buzele. „Va’s că aici ai ajuns, Gugo? Îmi zici Petre. Stăm de vorbă!”

— Avem 102 îndreptăţiţi în sat. Pământe?… Sunt! Să se întocmească comitetul, şi se află ele şi pământene.

— Legea reformei e limpede, mă oameni, se întoarce Guga către clasă. Se expropriază de la 100 de iugăre în sus. Are careva 100 de iugăre în sat? Care are, Piţule?

Văd că faci pe *anjinirul*. Care are peste 100?

— Să taci, ţipă văduva caporalului Ion Birău. Să

taaaci, Gugo!

— Pe cine vrei să-mbeţi tu, Gugo, cu apă rece? Ce-l cu iugărele alea mari, trecute în foaia de posesie ca iugăre mici?

— Mai bine ţi-ai vedea de ale tale, Lungulescule.

— Astea-s ale mele, Gugo, auzi? Ş-acu taci, să nu-mi aduc aminte câte cocii de piatră ţi-am tras la deal şi mi le-ai plătit în bătaie de joc.

— A cui e adunarea asta, Petre? strigă o muiere pe care n-o cunoaşte.

Pătru repetă în gând întrebarea cu o bucurie sălbatică.

— A noastră, răspunde atât de limpede, încât toţi ochii se îndreaptă spre el.

— Atunci, să alegem comitetul, spune Lungulescu.

— Piţu să fie, strigă muierile.

— Ai văzut cum ne-a arătat?

— *Anjinii*.

— Cine-o crezut că au atâtea pământe?

— Potocean Piţu.

— Şi Belcotă.

— Mă aia pe comisia voastră… A lu’ Piţu, nu te uita la mine şi nu mozoli cârpa aia, că nu-s moş Argintaru. Mi-i scârbă, mă, de prostia voastră. Aţi venit cu desaga, voi alea care chirăiţi?… Că n-avem mălai… Că ne mor copiii de foame… Că ai noştri îs în bătaie… Cine vi-a. dat, mă? Ăştia?

— Ţi-am lucrat.

— Ne-ai jupit pentru o desagă.

— Ia mai tăceţi! se amestecă Mădălina. Ce ai, tată?

— Pe Pătru să-l puneţi, spune Voica. El o adus din război asta.

— Şi eu am fost în război, tresare Pavel Lala, de: lângă şeful de post.

— Splendid! *Forum romanum*, *romanorum*… *Roma*… aaa. *Şerşe la fam*, strigă victorios don Paraschiv. Discuţii publice, ca-n vechea Atenă. Voica Scordilă are

dreptate. Să-l alegem pe Dragalina…

În fundul clasei răsună o pocnitură seacă. Don Paraschiv paralizează. Sub tabloul lui Mihai Viteazu izbucneşte un fuior de fum cenuşiu. Pocniturile se-ndesesc.

Din mijlocul clasei ţâşneşte alt fuior de fum. Face clăbuci verzui. Femeile ţipă.

— Foc!

— Ne arde!

— Ne puşcă.

— Fugiţi, măăă! răcneşte un glas cârcâit de fecior necopt.

— Ne-omoară *bolşovicii*.

— Linişte! strigă Pătru. îs luminări fumigene.

— Petarde.

— Deschideţi geamurile.

— Ne-omoară *bolşovicii*…

Zdup latră. Amăriuţii deschide uşa. Ordonă în coridor:

— Nimeni nu iese din curte, jandarm!

Piţu, Mărtin, Brâncuţă sar la geamuri. Trâmbele de fum se încovoaie sub tavan. Se răsucesc verzi-roşietice pe sub bănci. Înghit oamenii. Ling pereţii. Aerul de afară se lasă sub ele. Rece.

— Au aprins patru luminări, Petre.

Pătru intră cu coatele în feciorii care chiuie. Care semping şi-l scot pe Amăriuţii din clasă. Aude uşa trosnind din ţâţâni. O găseşte pe Voica singură în bancă, îşi ţine capătul broboadei peste gură. O învăluie palele călduţe cu miros de front. De atac.

— Treci la geam, Voico!

Îi ghiceşte albul obrazului. Îi simte toată căldura trupului. E lângă el. Atât de aproape, încât îi vine să strige de bucurie. Îi apucă umărul. Voica înlemneşte. Îi aude glasul aspru, venit de departe, dintr-o viaţă pe care parcă ar fi trăit-o altul.

— Du-te la oameni, Petre. Îi musai, acu, să fii între oameni… Lasă-mă şi du-te.

…În curte sunt numai văduvele. Jandarmul de santinelă are centura strâmbă. Capela – răsucită. Doi nasturi – smulşi cu stofă cu tot. Pătru cercetează lacom urmele. Ninge. Urmele sunt aici. De la prag, prin nea, la poartă. Drepte. Neşovăitoare. Undeva înspre Cruci, feciorii cântă un cântec grăniceresc. Urmele mari, cu ţinte în linie pe patru rânduri, se pierd în ninsoare. Pe geamurile deschise ale clasei ies trei fuioare subţiri de fum.

Va’s că urmele, gândeşte Pătru. Zâmbeşte. Astea-s alte puncte decât cele patru pe care le-a notat la plasă în carnet. Alte puncte, care se trag din punctul unu:

Împroprietărirea”. Amăriuţii îi pune mâna pe umăr.

— Fui civil, de aia mă luară în ghionţi. Nu-i nimic.

Se-mpute… Zdup, treci la picior! Jandarm! Aranjează-ţi ţinuta. Altă dată, dacă te mai violează în post, îţi mut fălcile. Acu rămâi cu văduvele, Petre. Ăia nu se mai întorc. Luminări fumigene? Cristoşii şi anghinarea voastră de demobilizaţi! Aduseră-ţi tot arsenalul armatei de pe front.

Intră în ninsoare. Zvârle peste umăr:

— Piţu ăla are cap de doctor. Mă arseră ăştia de-o viaţă. Urât mă arseră cu iugărele alea! Cu bonitatea aia.

Fui jandarm, ori fui babă turcească? Treci la picior, Zdup!

— Hai, Petre, spune Piţu din coridor. Hai, muieri.

Când se întoarce, Mădălina îl aşteaptă în pragul clasei.

— Am făcut rânduială, Petre… Cu tata nu-ţi bănui. îl ustură, de aia… îl priveşte speriată.

— Lasă-l.

În clasă sunt cocişii. Oamenii de la joagăr. Câteva slugi. Vin şi văduvele. Voica îşi trage cârpa pe frunte.

Don Paraschiv se plimbă prin faţa catedrei, cu mâinile la spate. Miroase a praf de puşcă. A fum. Afară ninge spornic.

— Sui la catedră, Petre, şi să alegem comitetul, spune cineva din clasă.

Dimineaţă fumurie la începutul lui decembrie.

Rămână coboară dintre munţii îngropaţi în cerul de pâslă pe sub platoşa de gheaţă verde. Ajunge deasupra satului pe

Cracul Morilor. Morile şi râşniţele din bârne, risipite în lungul malului, dorm sub glugile pufoase de zăpadă.

Platoşa de gheaţă verde ţine până-n pragul de gresie al cascadei. De-acolo curge în franjuri, poleieşte câteva stânci răzleţe, se subţiază către maluri şi atârnă în ţurţuri grei de rădăcinile arinilor suspendaţi deasupra golului. Apele, scăpate de sub crusta verzuie, ţâşnesc în aerul dens, învăluindu-se în pulberi vătoase. Trâmba verde-fluid, cu inflexiuni oţelii, e sculptată în ametist lichid. Jos, apele fierb în clocote. Sonorităţile cascadei se absorb în pereţii malurilor capitonaţi alb. În zătoniul

Turcului se varsă o vână de apă fierbinte, strecurată de sub poala unei stânci de granit în formă de obelisc.

Prislopenii vechi au săpat o albie în piciorul obeliscului. Femeile spală aici rufele.

— Nu le-o dat pământe la ăi bătrâni Maria Terezia.

— Franţ Ioşca.

— Era împărat.

— O să le dea Pătru a lu’ Nică?

— Le dă.

— Te-ai culcat cu el, să-ţi dea?

— Nu vorbi cu păcat, Ană.

— Da te-ai culca?

— Pasărea mălai visează.

— Taci, n-auzi?

— Să tac eu? Să taci tu. Uite la ea! Doarme în patul lu’ Borcean cu Paraschiv…

— Îţi umbla Borcean prin grădină?

— Îmi umbla.

— N-aţi văzut-o pe Voica?

— Mădălina aia are nişte ţâţe…

— Îţi pare rău că n-ai tu?

— Piţu Stă noapte după noapte închis la primărie.

— Îl păzeşte cu jăndari.

— Se-aude că scoate nişte pământe de la comunitate.

— Nici n-am ştiut că are muiere.

— Îl fărbuie una Năstăsia pe moş Argintaru şi-o ştie o lume.

— Coraj la ea!

— Ia nu vă mai bateţi gura de pomană. V-a luat minţile Pătru, că-i vânos. I-aţi sări toate-n… Doamne iartă-mă!

— Ce i-ai mai sări tu, dacă ai avea dinţi!

— Al meu s-o întors zdravăn. Aşa că, fără dinţi cum sunt, îmi ajunge. Zice să vă duceţi la Pavil Lala la clacă.

— Ptiu!

— Nu scuipa. Nu vă duceţi pă d-aficea. Dă urlău. O traistă de cap.

— De unde fenea ai tu *sopon*?

— De unde! Nu ţi-a scris al tău? Ambrozie o fost sanitar.

— De-aia n-aveau ai noştri cu ce să-şi spele pelea…

— Zicea Florea că-i îngropa cu păduchii prin gene.

— Nu mai frecaţi cu cenuşă. Arde.

— Dă-ne tu *sopon*, şi nu mai frecăm.

— L-ai văzut pe Guga?

— Ieri o plecat cu trei sănii de mere la Craiova.

— Nu te mai opinti atâta. Acu lapezi.

— Pe ăsta cu cine l-ai făcut, Marie?

— Cu al tău, Floareo.

— Mai ai mălai?

Dintr-odată, se face linişte. Muierile se-apleacă deasupra rufelor. Bat în duşmănie cu maiul. Stau două câte două faţă-n faţă. Punţile de lemn scârţâie. Rămână, coborâtă din munte în albie de gheaţă, se aruncă zveltă şi verde în zătoniul Turcului.

— Câtă căpară vrei, mă Lungulescule?

— De la voi nu vreau nimic.

— Adică zici că nu mergi la Caransebeş cu merele?

— Nu merg.

— Ai auzit de molifda lu’ Pătru?

— Ia vezi, Niculae, să n-ajungi tu mort fără molifdă.

— Ameninţi, Lungulescule?

— He-he-he! I s-a lungit nasul. Nu-ţi dau, mă, de lucru. Nici ţie, nici la alţii. Să vă dea Pătru. Dacă nu te duci cu merele, ce-o să bagi în tine de Crăciun?

— Nu tragi lemnele din munte?

— Treaba mea!

— Să nu crezi că aduci pe alţii. Ai contract de muncă cu noi. Te strângem de boaşe, până-ţi sar ochii.

— Am auzit că Pătru ăsta vrea să ia pământene.

— Ce să le mai ia, Niculae? I-a slujit popa molifda de viu.

— Stângu i-a plătit-o!

— L-a înscris şi-n registrul de stare civilă. Decedat în anul… a lăsat loc gol, ziua… iarăşi a lăsat loc gol.

— He-he-he! auzi, Lungulescule? Tu, Brâncuţă, auzi?

Clopotul de la uşa crâşmei sună vesel. Intră unul de pe Bela Reca. În crâşmă e cald. Miroase a rachiu nou.

Omul îşi bate opincile de prag. De afară se aud zurgălăii de la gâtul cailor.

— Mă Văsâle, îi spune Niculae Guga noului-venit.

Mergi, mă, până la Caransebeş pe San Niculae cu nişte mere?

— Îţi plătim treizeci de mii, zvârle Ion Guga.

— Să mai găseşti două sănii. Treizeci de mii de sanie lungă, întăreşte Firu Guga.

— Nu ştiu cum aţi scăpat de lege, ca să aruncaţi cu zecile de mii.

— Uite aşa, Lungulescule!

— Scrie-te, Lungulescule, la noi, râde cu dinţi albi şi umezi Niculae Guga. Scrie-te, şi iei zecile de mii până la Caransebeş.

Fraţii Guga stau la masa din mijlocul crâşmei. Beau de dimineaţă rom dintr-o sticlă cu etichetă mare şi guler de staniol.

— Mergi, Văsâle?

Omul rânjeşte prostit.

— Treci să guşti câta rum, Văsâle.

— Îndeseară să fii cu săniile la noi.

La mese stau bărbaţi de pe văi. Au ieşit dintre nămeţi să lucreze pe mălai. În munte nu-i mălai. Anul ăsta n-a fost nici în pustă.

— Au urcat pe la sălaşe tot felul de vorbe. Au aripi.

Zboară din gură-n gură. Le-aduce careva în straiţă. Le dă drumul pe munte. Vorbele zboară din turmă în turmă. Din stânjenar în stânjenar. Se opresc pe la sălaşe.

Prin cătune. Trec munţii în valea Cernii. Urcă spre stânele din Retezat. Ăsta-i datul vorbei. Să umble. Ca banul. În loc să slăbească de atâta umblet, vorbele se îngraşă. Îi pune un păcurar un înţeles. Altul îi mai pune unul. Stânjenarii o îngraşă cu de-ale lor. Umblă vorba tot muntele. Se îngraşă ca porcul. Când coboară iarăşi în sat, nici n-o mai cunoşti. Plesneşte aici, în crâşma lu'

Ilie Jura. Îşi varsă toate înţelesurile. Vine o muiere să cumpere un deţ pentru al ei. O găseşte în crâşmă, stoarsă de vlagă. Cârpă. Bătrână. O ia, o vâră sub cojoc şi fuge cu ea la zătoniul Turcului. Vorba se încălzeşte între ţâţele muierii. Începe să prindă puteri. Când o zvârle între suratele care meliţă din gură, vorba întinereşte dintr-odată. Joacă pe limba uneia. S-ascute pe limba alteia. Începe să prindă cheag. Se schimbă la faţă. Adună miere. Adună fiere. După anii şi inima muierilor. De la zătoni, o iau muierile şi-o duc acasă. O cos şi-o descos până o vâră în capul bărbaţilor. O duc săracii la stânjeni. La joagăr. Pe la focuri de stână. Cum dă de oameni, iar se umflă vorba. Iar îşi face cale pe vale. Iar o ia de la capăt ca să ajungă aici, leoarfă stoarsă de vlagă… Aşa-i vorba. Curvă. De aia-am urcat noi ăştia din Cerna pe sub Sglivăr, de s-au ţinut lupii după opincile noastre până-n marginea Prislopului. Să vedem ce-i cu ea. De unde nu-i foc, nici fum nu iese.

ne-am zis noi. Aşa-i, vere Ioane?

— Aşa-i.

— Aşa-i, vere Niculae?

— Aşa-i.

— Aşa-i, vere Mărine?
— Aşa-i.
— Aşa-i, nepoate Văsâle?
— Aşa-i.
— Aşa-i, nepoate Gheorghe?
— Aşa-i.
Bărbatul îşi strigă verii. Nepoţii. Cumnaţii. Fraţii.
Vreo douăzeci. E înalt. Slab. Negru. Chior. Spusese povestea vorbei rar. Cu voce joasă.
— Dacă-i aşa, s-auzim şi noi ce-i cu pământene.
Ni-s obştea lu' Sglivăr. Muncim la codru. Vânăm pentru
Iosâm Cerbu. Ni-s păcurari la Ion Cătănuţă. Ţinem livezile lu' moş Argintam de pe Cerna. Duminică sub sară a sunat moş Sglivăr din corn. Ne-am adunat.
— S-aud vorbe, zice moş Sglivăr.
— Ce fel de Vorbe?
— Pământene!
— Ia mai dă-te-n aia – a mă-tii, mă ăla de pe Cerna, se supără Niculae Guga. Ce-mi pasă mie de obştea voastră din Cerna?
— Ce-ai, Oaro, de fugi ca bolânda?
— S-omoară ăia la birt. Nu mă ţineţi de vorbă. M-or mânat la post.
— Cin s-omoară, Oaro?
— Ăia din Cerna.
— Auzi, Marie?
— La ce se omoară?

— Pământene! Acu mă duc.
— Ia vin pe punte, Oaro!
— Stai ici.
— Fă-i loc, Leno!
— Spune.
— Or vin't pentru pământe. Au patru invalizi. Cinci vădane.
— Şi?

— Taci, Leno!

— Zice unul negru, chior, că umblă vorba cu pământene. Că l-ar cunoaşte pe Pătru a lu' Nică.

— Văzuşi?

— Şi ăia îl cunosc.

— Că dacă-i lege, să fie lege şi pe Cerna. Să ia livezile lu' moş Argintaru, că le lucră de douăzeci şi cinci de ani. Că moş Argintaru nu vine decât o dată în an. La cules.

— De ce să se omoare, dacă vine o dată în an?

— O sărit Niculae Guga să-i suduie. Ce au ei cu pământene altora?

— I-a scăpat Goanţă pe bani.

— Stau acasă, bată-i crucea.

— Gruiţă – în mormânt.

— Ăla chior l-o suduit înapoi.

— Pe Niculae?

— Pe Niculae!

— Ş-atunci?

— Niculae bea mm din uiagă cu argint.

— Dimineaţa?

— Tocmeau ei nişte sănii. Treizeci de mii un drum la Caransebeş.

— *Bosco gipo mile*.

— Atunci, scoate ăla chior o boată de lupi de sub dolamă…

Muierile strâng repede rufele. Au braţele înroşite de apa fierbinte. De ger. Maria îşi potriveşte pe creştet covata scobită în tei. O ia repede la picior spre deal.

Lena, cu albia sub braţ, o ia la vale. Oară bate-n poarta

Săvetei. Strigă peste gard:

— S-omoară la Ilie Jura, Săvetăăă… S-omoară!

Celelalte muieri se-ndreaptă repejor către casă. Bat la ferestrele vecinelor.

— L-or omorât ăi din Cerna pe Niculae Guga.

— Fiecare naş îşi găseşte nănaşul.

— Or buit ăi din Cerna să ia livezile.

— De la Pătru a lu’ Nică se trag toate.
— S-aude că lucră la primărie pentru cote.
— *Bolşovicii*!
— Anticriştii!
— Lasă-i să le ia livezile.
— De ce să le ia?
— Dă treizeci de mii pentru o sanie.
— Bătaie de joc!
— De unde are să dea cu zecile de mii?
— Codrul grăniceresc, săracul!
— Ăla face zecile de mii.
— Ilie Jura nu mai vrea să taie la metări.
— Îl dăm la sindicat.
— Aia-i facem.
— Avem lege pentru Ilie Jura.
— Fugi, mă Gheorghe, la Pătru.
— S-adune sindicatul.
— V-o bolânzit Satana. Aia v-o făcut!
— Fiţi oameni în omenia voastră.
— Am fost.
— Ce-ai tu dacă-i dă, o nu-i dă pământ lu’ ăla de pe Cerna?
— Am!
— Eşti nărod, mă?
— O eşti bătoc?
— Mi-s limpede.
— Tu-i lumina lui de Pătru!
— Să nu-l sudui.
— Mă nima-n lume mă! Du-te până nu slobod câinii…
— Ai vrea… Nu mai e pe vremea lu’ Antonescu.

Se trântesc porţi grele. Se vorbeşte peste gardul grădinilor. Vorbele urcă spre casele risipite pe văi. O iau fuguţa la vale. Le duce Bela Reca. Rămână. Când seara se lasă violet între coamele munţilor, se ştie că *„bolşovicii”* au sculat obştile din Cerna, neamurile din Topla.

Cămana şi Cozia, să-mpartă muntele. Niculae Guga e mort. L-a văzut Oară lu’ Datcu cum l-au omorât ăi din

Cerna cu boatele de lupi. L-au omorât şi l-au lăpădat în neauă. Când au venit jandarmii, ăi din Cerna le-au luat. armele şi i-au rugat frumos să meargă cu ei să împartă muntele, după cum scrie legea ai nouă, făcută după război. Acu se aşteaptă să se-mpartă codrul grăniceresc. Livezile. Fânaţurile. Pătru a lu' Nică e la un pas de mormânt. I-a plătit Stângu Tauru molifda. L-a scris şi-n registru. L-a scris şi popa Barbă Neagră la biserică. Păcat de el! S-arată om, dacă a venit de pe front plutoner şi se luptă cu fruntea Prislopului pentru legea ai nouă. S-aude că Guguleştii au pus rămăşag cu Ilie Jura, la crâşmă, că Pătru n-apucă sărbătorile. Ilie Jura ţine rămăşagul pân' la Anul nou. Zice că de Crăciun, Pătru-şi pierde numai mâinile şi cheagul.

Zice aşa şi râde. Ce vrea să zică? Nu poate nimeni şti.

Guguleştii se bat cu pumnii-n piept că-i suflă în lumină lu' Pătru cu trei zile înaintea Stângului. La care şeful de post a zis că-i puşcă în prag cu mâna lui şi-i lapădă, să-i roadă vulpile.

Luna de crai-nou se ridică în creştetul alfo al Sglivărului. Munţii strălucesc în noaptea străvezie. La zătoniul Turcului malurile sunt înalte. Tăcute. Stâncile, îmbrăcate în platoşe de argint, meditează la destinul ciudat al vorbelor.

În seara ajunului de San Niculae* gerul uşor prăfuieşte aşchii sclipitoare de zăpadă. Între munţi pluteşte o lumină sidefie, vagă, ireală. Mărăcinişurile de pe

Topla sunt liliachii. Înserarea vişinie incendiază zăpezile.

— Am scos 75 de iugăre mari. Toate numai din cele neîntabulate. Fânaţuri la intrândurile de pădure. Coturi de luncă. Spinări de deal. Hotare între comune. Între loturi cumpărate după întâiul război. Acu trec la cele scrise fals în foile de posesie. Mai scot pe puţin

50 de iugăre.

— Mie să-mi dai aici pe Topla. Să fiu aproape de casă. Mi-ar plăcea cotul ăla, unde samănă Ion Cătănuţă grâu. O

viaţă am vrut să pun câţiva stânjeni de grâu.

— Ăla o să-l dăm la o văduană, Mărtine! E pământ pentru muieri. Se lucră uşor şi dă rod greu, spune Piţu.

Pătru iese din gânduri. Coboară toţi trei de la joagăr.

Neaua scârţâie sub opinci. Îi place să umble prin culorile iernii. Topla-i alta. Munţii sunt alţii. Stau într-o singurătate de poveste. Te-aştepţi să iasă pricolicii din lunca gătită cu poate albe, lucrate toate numa-n fir de argint. El mai curând s-aşteaptă să iasă mioara înţeleaptă, care să-i grăiască aidoma ca-n *Mioriţa*:

Stăpâne, stăpâne, îţi cheamă ş-un cine;
Cel mai bărbătesc
Şi cel mai frăţesc.
Că la apus de soare
Vreau să mi te-omoare
Baciul ungurean
Şi cu cel vrâncean…”

Stângu i-a plătit molifda. L-a scris în registrul de stare civilă la decedaţi. Guguleştii – nu ştie nimeni ce lege de amnistie i-a scăpat – s-au legat cu rămăşag că-l ucid înaintea Stângului. Poate altă dată ar fi zis şi el ca baciul cel vechi.

Oiţă bârsană.
De eşti năzdrăvană
Şi de-o fi să mor…”

Se uită urât la poalele de neauă zmeurie care învăluie lunca. Uşor i-ar fi Stângului ori lui Niculae Guga să-l pândească de aici! Să-i sloboadă un plumb în inimă. Are să caşte ochii.

— Mărtine, Mărtine, spune cu glasul egal pe care-l câştigase în adunarea populară, când l-a frânt pe Guga;

cum tragi tu cu ochiul numa la casa ta şi la ale tale…

Dacă nu l-ar fi frânt, n-ar fi aprins ăia luminările fumigene. Nici n-ar fi stricat adunarea cu petarde. N-ar fi avut lipsă de aşa ceva dacă nu s-ar fi simţit slabi.

Dacă Piţu ăsta n-ar fi întins harta să-i zobească în faţa oamenilor… Când crezi, Piţule, că eşti gata cu situaţia

pământelor?

— La a treia duminică din februarie poţi aduna comitetul, Petre. Dau listele. Schiţele de situaţii.

— Să telefonez la plasă?

— Telefonează.

— Scoţi pentru toţi îndreptăţiţii?

— Mai mult decât avem noi trei la un loc pentru fiecare îndreptăţit, Petre.

Cu toate că lucrează noapte de noapte la primărie

(Amăriuţii îl păzeşte cu carabina şi cu Zdup, pune o pătură în geam, să nu tragă careva din drum, şi umblă cu Zdup pe-afară), Piţu a întinerit. îl aduce Amăriuţii cu câte-o sanie scrisă la porţâie. Ori cu vruna de la sindicat. Doarme câteva ceasuri. La cinci dimineaţa îi bate-n poartă. Se duc la joagăr. Lucră până înţepenesc.

Ilie Jura a vrut să închidă joagărul. Au chemat un avocat de la sindicatul muncitorilor forestieri din Caransebeş. L-a strâns pe Ilie Jura cu legile pân-a scos zăr din el…

Când ajung în dreptul Voichii, aud hârşâitul unei rindele.

— Toată ziua lucră Scordilă, spune Pătru. Parcă a turbat. Face dolapuri. Lăzi. Înfloreşte spete de război cu sâmceaua.

— Zice Livia că ia o groază de parale pe înfloriturile lui.

— Dă-l dracului de mormoloc, se supără Piţu. Voi le-aţi târguit ceva la copii?

Pe urmă se ruşinează, tuşeşte şi se uită la vălul de zăpadă portocalie care se arcuieşte peste Broschin.

— Aşa-i obiceiul. Copiii nu ştiu de-ale noastre. Sara bună, Petre. Hai, Mărtine!

Cei doi pleacă la vale. Urmele tălpicelor de sanie şerpuie albăstrii sub umbrele verzi ale luncii. Rindeaua lui Scordilă hârşâie neobosit. Şi el i-a adus Siminei o jucărie. I-a făcut-o la joagăr, din nişte scândurele. Când strângi beţele, omul agăţat între ele se dă peste cap…

Poate s-o despartă pe Voica de-odinioară de Voica de acum? E mereu lângă el. O simte alături. Puternică.

Când încearcă să se apropie, e rece. Duşmănoasă. Poate se caută pe ea în viaţa satului, aşa cum se caută el.

Să fi uitat? Cum trăieşte cu Scordilă? A rămas greoane de la Scordilă.

— A fost, spune el tare, şi trece drumul spre casă.

De când n-a mai văzut casa sub iarnă? Poartă clăbăţ alb. Grajdul parcă-i făcut din turtă dulce. În curte, zăpada e cât gardul. Umbrele părului se întind până-n grădină. Mestecenii se topesc în sângeriul înserării.

Totul pare mai mic. Portiţa scârţâie a ger. Îşi bate opincile de prag. N-are vreme să deschidă uşa, că se smuceşte singură, din casă iese un val de aer cald „care se face abur, şi aburul ăsta miroase plăcut, a aluat, a păsulă fiartă. Din pânza alburie ies două braţe rotunde, care i se încolăcesc pe după gât, simte un trup plin de muiere lipindu-se de el, un miros străin de parfum şi glasul dintotdeauna al soră-sii, spunându-i:

— Petre, Petre, că dor mi-a fost de tine, Petre!

Mădălina, roşie în obraz, voinică, se uită galeş la.

bărbat. Îşi potriveşte cârpa sub coc. Fuge la cuptor „în care se coc plăcintele cu mere. Mama stă îngândurată, lângă foc. Trage cu coada ochiului la Uţa. Oftează, stăpânit.

— Vezi, Magdalieno, vezi, râde mulţumit Nică ăl.

bătrân. Ăsta se întoarse plutoner plin de decorăţii. îl.

puşcară ofiţârii. Acu-i secretari şi-i ţine sama până şi.

Stângu Tauru. Astălaltă, zbrudata asta, nu zice ea, da simt eu că se mărită cu popa ăla tânăru. Dacă n-ar fi aşa, nu i-ar fi cumpărat popa ţoale de doamnă şi părfium… Ia mai fierbe, Mădălino, un şol de răchie. Mă cam doare reuma, da sunteţi toţi acasă şi mi se moaie inima.

Nică stă sub chipul împăratului Franţ Joseph. Pe geamurile lipite cu hârtie se varsă în odaie vâlvorile moi ale asfinţitului.

— Ce bine-i acasă! spune Uţa, E linişte, te simţi, aşa

deodată, copil, nu te mai doare nimic şi aştepţi să vină noaptea.

Se-ntinde. Se uită la Pătru cu ochii ei negri, mari şi înspăimântaţi. Poartă rochie de stofă maro, strânsă pe corp, cu guler alb, mâneci scurte, din care îi ies braţele suple, frumoase, ciorapi de mătase şi pantofi cu toc înalt. Are părul negru, lăsat în plete pe umeri, obrazul – cu pieliţa subţire şi aibă. Un puf de mustaţă pe buza de sus, răsfrântă, roşie, ţuguiata ca la copiii răsfăţaţi. Pătru se uită la soră-sa. I se pare străină şi nelalocul ei în odaia scundă, lipită cu pământ. Şi-n glas are ceva străin, când aspru, când dureros, atât de dureros, încât i se strânge inima. Nu ştie ce să spună.

— Mai ţii minte, Petre, când ne jucam pe luncă?

(Auzi, Uţa spune pe un e limpede, orăşenesc.) Cu Piţu…

Tare mai era prost Piţu! râde Uţa. Una-ntr-una, să mă mărit cu el, că-mi face o căleaşcă numa şi numa de răchită şi înhamă la ea un lup şi un urs şi mă duce în palatele lui din Broschin, unde o să vină regina albinelor să-mi dea miere pe buze, şi regele fluturilor să-mi închidă geana cu aripa. Aşa-mi spunea prostul de Piţu…

şi Pătru înţelege că prostul de Piţu înseamnă pe buzele

Uţei „dragul de el”.

Uţa-l priveşte cu ochii ei mari, şi-n ochi îi joacă lacrimi.

— Ce face popa? întreabă Nică. La ce nu l-ai adus aici, să-l cunosc şi eu?

— Mai taci cu popa! spune aspru mama din cuină.

— Se-mpacă cu Năstăsia, Petre?

— Se-mpacă bine, Uţo.

— Ce bine-mi pare că se împacă! şopteşte Uţa. Şi ce bine-mi pare că o ai pe Mădălina! S-o ţii lângă tine.

Petre, şi să n-o amărăşti şi să n-o asupreşti, că inima femeii e ca o durere toată; auzi, Petre? Ca o durere.

— Tu?

— Lasă-mă pe mine, Petre, râde Uţa. Mai bine să-mi spui cum a fost în război. Mi-a povestit mie un sublocotenent de vânători – îl chema Georgică, avea mustaţă. Uţa îşi leagănă pieptul şi umerii. Un prost. Credea că ţine vraja la mine…

Se-nroşeşte. Sare de pe laviţă. Tocăne mărunt cu tocurile înalte, până la pat. Scotoceşte într-o valiză. Aruncă afară câteva combinezoane mirosind a colonie. Mădălina se miră cu mâna la gură.

— Cu astea cred şi eu că le place la doamne, spune ea. Ia te uite, Petre, ce mândreţe.

— Ia-le tu. Toate ia-le. Uite, tată, aici nişte ciorapi groşi de lână. Şi dumitale, mamă, ţi-am adus de-o bluză de molton. Să-ţi ţie cald şi să-ţi aduci aminte că m-ai dat să cunosc lumea…

— Iartă-mă, Uţo, spune încet mama din cuină.

— Ia auzi la ea! chiriăie Nică. La ce să te ierte.

Magdalienă? C-o scăpaşi de pământ pe jos şi de opinci?

N-o vezi? Parcă-i floare.

— Place-ţi cârpa asta, Mădălină? râde Uţa. Place?

Flutură un batic din mătase multicoloră. Baticul unduieşte lin în pulberea sângerie a asfinţitului, spre încântarea Mădălinei.

— Şi ţie, Petre. Cămăşi ţi-am adus. O pereche de mănuşi de piele îmblănite.

— Poate îmi dai mie mănuşile, Uţo. Că lui i-a făcut nevastă-sa.

Pătru vede cămăşile. Unele mai mari. Altele mai mici.

Mănuşile bărbăteşti purtate. I se strânge ceva dureros în piept. Uţa-i pune mâna peste gură. O mână moale, curată, cu unghiile tăiate rotund.

— Dacă vrei, aruncă-le, spune ea. Nu sunt oameni.

Petre. Sunt câini… Şi mai rău decât câinii.

Totdeauna s-au înţeles dintr-o vorbă. Dintr-o privire.

Pătru ştie acum totul despre Uţa.

— Nu-i spune mamii o vorbă, Petre, şopteşte ea.

Nu-i băga nicio vină. Ş-acu, gata!

Bate din palme. Fuge la Mădălina, care se găteşte în oglindă cu baticul de mătase. Pe urmă se întoarce la valiză. Scoate un costum de copil. îl ţine de umeri în lumina ştearsă a amurgului. Oftează. îl strânge la piept, rămâne o clipă nemişcată, cu obrazul lăsat pe-un umăr, apoi se duce şi-l aşază uşurel pe marginea leagănului în care Simina îşi suge degetele, uitându-se-n grindă. O ia în braţe. O-neacă în sărutări.

— Bolândă mai eşti, Uţo! râde Nică. Las, că-ţi face şi ţie sfinţia-sa un pui de popă. N-o mai strânge, c-o omori, nu vezi?

— Aprinde lampa, Mădălină, spune mama. Şi aşterne masa, că-i gata păsula şi turta cu mere…

Uţa bea răchie în rând cu bărbaţii. Mai scoate din valiză o sticlă de vin înfundat. Ochii îi joacă în cap.

Râde mult. Ciripeşte. Mădălina se vaită c-o doare capul.

Mama stă pe pat, cu mâinile în poală. E tristă. Nică îşi potriveşte glasul.

— Hai, tată, strigă Uţa, şi bate din palme. Iese în mijlocul odăii, îşi apucă poala rochiei cu două degete şi-o ridică uşor, se înclină spre cei de faţă şi spune:

Doamnelor şi domnilor! Renumitul tenor Nică Dragalina va interpreta pentru dumneavoastră un cântec de cătănie.

— A dracu’ zărghită! se holbează Nică.

Pe urmă dă drumul la cântec, cu glas dulce, uşor răguşit de băutură:

Auzit-am, auzit
Dintr-o albă albinioară
Că m-or scris domnii cătană…”

— „Că m-or scris domnii cătană”, cântă sus, cu glas cald şi pătimaş de alt, Uţa.

„Eu m-aş ruga florilor
Să se roage domnilor…”

— „Să se roage domnilor”, suspină Uţa.

Vine lângă Pătru pe laviţă, i se sprijină de umăr şi-i spune încet, cu ochii în gol, în vreme ce glasul plăcut al lui Nică ăl bătrân se stinge uşor sub grinzile negre ale tavanului:

— „Că-ţi împletesc o caleaşcă numa şi numa de răchită”, da’ eu, Petre, n-am fost mulţumită cu una din răchită. Am vrut-o din aur. Am avut-o o clipă pe aia de aur, şi acu-s goală, singură şi cu inima numa sânge.

Peste casă trece o aripă de vânt. Focul pocneşte în vatră. Pătru aude noaptea de iarnă umblând cu paşi de gheaţă pe afară…

…Se trezeşte spre ziuă. Iancu, cocoşul, trâmbiţă în grajd. Se aud oile behăind blând. Mădălina răsuflă uşor sub dună. Bagă de seamă că uşa e deschisă, şi-n cuină e frig. Ei dorm pe lăzile de zestre, în cuină. Se scoală, îşi ia bocancii pe piciorul gol, cojocul şi iese în prispă.

Noaptea e verde. Stelele sclipesc a ger. Craiul-nou pluteşte în ape de argint. Zăpezile scânteiază albastru. Vede nişte urme de paşi în troianul dinspre fântână. Umbrele crengilor de păr tremură pe albul sclipitor, şi acolo, lângă fântână, un trup negru atârnă de-o creangă, un trup parcă viu încă. Se-năbuşă. Geme ca lovit în moalele capului. Se repede în zăpadă, cade. Ajunge sub păr şi-o vede pe Uţa atârnând de gât, numai în ciorapi, cu faţa umflată, cu limba scoasă, schimonosită într-o batjocură cumplită, într-o durere fără margini, şi printre ramurile pudrate ale părului din care mâncau ei pere când erau mici, curge apa de argint a lunii. Pătru se întoarce în cuină, pipăie după sâmcea, la căpătâi, îşi stăpâneşte un hohot de plâns şi-i spune Mădălinei cu glas străin:

— Scoală, Mădălină! Scoal’, că s-a spânzurat Uţa.

Iese în noaptea de San Niculae, taie cureaua cu care se spânzurase soră-sa, prinde trupul îngheţat în braţe, îl strânge o clipă la piept. Trupul pare de lemn. Cosiţa lungă şi neagră măturăzăpada strălucitoare, şi peste lume sclipesc stelele de iarnă, iar cerul verde şi înalt se răsuceşte deasupra munţilor, până se face ţăndări.

— Iarna asta cobori oile la pustă?

— Ba.

— De ce?

— Zicea nea Ilie că-i zăpada de doi metări peste tot.

— Pe la sălaş nu mai dai?

— Are grijă Ianoşelu Gligor.

— Ziceai că te duci să-i ajuţi la trasul cucuruzului.

— Vrei să scapi de mine?

— Vreau. Îmi hârâi toată ziua în cap cu rindelele şi teslele tale. Din baci, te făcuşi tişlăr.

— Ţi-ar place să rămâi lângă Pătru, acu, după ce Uţa…

— Mi-ar plăcea să nu te mai văd hameş, Scordilă i

Ai făcut dolap. Ladă ai făcut. Masă. Îi destul. La ce te zobeşti toată ziua? Pentru cât ne trebuie nouă, avem.

— N-avem, Voico. Vreau de zece ori cât am astăzi.

Că dacă avea Nică cu ce s-o ţie pe Uţa la uşa lui, n-ajungea fata de râsul domnilor, să cânte la Pomul de aur. Să se betejească de beteşuguri lumeşti.

— De unde ştii tu?

— Ştiu.

— Nu în avere stă omul, Scordilă!

— Asta-ai câştigat-o de la adunările alea, la care te duci? Voico, Voico! Dacă nu-l poţi vedea altfel, te apucaşi de politică.

— Poate.

— N-a schimbat nima lumea din veac. Omului îi e dat să strângă.

— Nu numai să strângă, Scordilă!

Voica se întoarce la război, schimbă spetele şi-ncepe să bată. Scordilă se uită la ea. Cu toate că e însărcinată, cu faţa plină de pete, Voica e frumoasă, aspră, şi acum e mai închisă în ea ca oricând. Scordilă îşi plimbă privirea prin odaie. Zâmbeşte sub mustaţă. Se mai uită cu coada ochiului la Voica, apoi împlântă vârful sâmcelei în carnea tare a stejarului. Iconia lu’

Stângu Tauru vrea spată lucrată în flori. O s-o

plătească, într-o iarnă, când l-a mânat Ilie Jura cu niscai brânzeturi la Caransebeş, i-a dat vecina nişte lână să i-o ducă Uţa la vopsit. Atunci a văzut-o el coborând dintr-o sanie.

Era îmbrăcată ca doamnele şi-o ţineau de subsuori un popă tânăr şi-un ofiţer.

Vârful sâmcelei scormoneşte cu mişcări iuţi. De nu s-ar fi întors Pătru, toate ar fi fost aşa cum şi le-a dorit. Mare bucurie simte el când sapă în lemn, când e iarnă şi are muierea aici şi bate la război cu mâinile ei albe şi mândre! în aur o s-o scalde, şi ce i-ar lipsi muierii decât să fie casa îmbelşugată, să iasă din sărăcie şi să se aşeze printre oamenii cu omenie?

— Ce altceva ţi-ar lipsi, Voico?

Voica opreşte războiul. Se uită afară.

— A rămas singur, fără juneţe, spune ea încet.

— O are pe Mădălina. Pe tată-su.

— Juneţea i-ai furat-o tu. I-o ucis-o Uţa.

— Lasă-l.

— Vede-n viaţă altceva. E alt om. Mi-a deschis ochii.

— Eu?

— Tu, Scordilă, ridică-te dintre oi, între oameni.

— Cum?

— Uită-te roată. Pricepe.

— Ce?

— Ce-i în mine. Ce-i în Pătru. În Piţu. În Sabin.

„Ce-i în mine, se-ntreabă Voica? Am ieşit dintre caşuri, dintre oi, dintre putinile cu străgheaţă, în altă lume. Sunt şi nu mai sunt Voica”.

— Auzi, Scordilă?

— Aud. Vorbeşti altă limbă, Voico!

— O-nvăţ acu.

— Pătru te-nvaţă?

— Nu-l amesteca în toate. Nu mi-l vârî în suflet. Ţi-am jurat pe Evanghelie.

— Spune-mi ce-i cu tine. Poate ne-nţelegem.

— Nu ştiu nici eu. Dă-i musai să fiu acolo.

Se uită pe fereastră. Scordilă clatină din cap. Suveica fuge, sprintenă, prin urzeală.

— Mă-nspăimânt cât de departe fugi, Voico…

Muierea ridică din umeri. Scordilă nu spune cât de singur i se pare c-a rămas în odaia caldă, cu miros de mere, de curat, în care intră albastră lumina zilei de iarnă.

— Ordinu-i ordin, domn Dragalina. Ţara asta are legi, eu sunt ăla care… ce mai vorbă?! Don'plutonier-major primeşte hotărârea judecătoriei, mă cheamă şi-mi zice:

„Du-te, Momârlă, şi execut-o, că eu nu pot". „De ce nu puteţi, don'plutonier-major?" „Marş d-aici şi executa ordinul!" zbiară el, şi i se umflă vinele. „Ah, ah, mă gândesc eu. Ce te-ai mai vopsi tu cu roşu, majorule!" îi zic să trăiţi, şi iacătă-mă cu executorul, cu toboşarul şi-n Ajunul Crăciunului, don Dragalina. Ce să-i faci, bădie?

E mai uşor să-i dai cu exploatarea pe la sindicat decât să-ţi plăteşti datoriile.

— Cea' Pătruleee! Cea' Pătrule! Hai la însăniat, strigă

Văsâlică din capul grădinii.

Nu i se vede decât căciula. Înoată până-n brâu prin neaua poleită de soarele rece care se rostogoleşte peste coamele munţilor.

— Am îngheţat, don'sergent-major, spune Ilie Jura din sanie. Grăbeşte-te, că vreau să bat uşile-n scânduri.

Stă pe capră, într-o sanie uşoară, vopsită albastru.

E îmbrăcat într-un cojoc argăsit, lung până jos. Se scoală. Pune păturile pe spinările armăsarilor. Din păr se scutură un puf moale, argintiu.

— Ce-i, Petre? întreabă Mădălina îngrijorată, crăpând uşa.

— Du-te în casă, nevastă, spune Pătru. Du-te în casă.

— Du-te în casă! râde Momârlă.

Îşi freacă obrazul roşit de ger.

Pătru îşi saltă cojocul între umeri. Iese la gard. Ilie Jura se face că nu-l vede.

— Nu-i nădejde, Petre, hârâie moş Aflat. Ăsta-i ca

piatra. Are să-i îngroape diavolul inima la Cleanţu Nălucilor. Că tălianu nu vine cu *baineta*, da onveţu-i lotru şi puşcăreşte din şanţ.

— „Sentinţă de evacuare”, silabiseşte Pătru pe hârtia întinsă de Momârlă cu antetul judecătoriei de ocol.

Lângă cuvântul judecătorie, tipărit, e scris cu litere lunguleţe de mână: populară. Pătru zâmbeşte amar.

— He-he-he! Să-ţi dea, mă, sindicatu. Cere, mă, de la economat. Ai bani la economat. Ia de acolo, şi-i pui tu la loc. Nu-i păcat de căsuţa asta să rămână-n neauă până în primăvară?

— Numai asta te ustură, Ilie Jura? Sindicatu?

Joagăru?

— V-Fii om de omenie, Petre! şuieră Ilie Jura.

Sare grăbit din sanie. Scârţâie cu bocancii prin zăpadă. Se propteşte cu umărul de gard.

— Om te fac, mă Petre. Dă-i, mă, în mă-sa cu sindicatu lor! Lasă-i. Las-o şi pe Mădălina. Ţi-o dau, mă, pe Lena şi te bag în crâşmă şi la joagăr pe jumătate.

Nu mă uit în gura lumii. Nu te uita nici tu. Eşti sărac. Te fac bogat. Casă-ţi iau, mă, în Caransebeş, o unde vrei tu, la oraş, să trăieşti lume albă cu Lena, că numa pe ea o am, Petre, şi vreau să fie împăcată.

Vorbeşte repede. Îi caută ochii cu ochii lui mici, căzuţi în fundul capului. Pătru se uită peste el în lunca

Toplei. O vede pe Uţa spânzurând de fiecare arin. Îşi aduce aminte cât de tare era pământul în morţărie. Ca târnăcopul l-au spart. Cum stătea Piţu alb de durere şi de mânie. N-o uitase, cu toate c-o îngropase în el şi nu mai scosese o vorbă. De zece ani nu mai scosese Piţu o vorbă. Cum popa Barbă Neagră nu voise să-i slujească.

O blestemase pe mama că-i măştioane de comunist. Nici în biserică nu voise s-o primească. A venit la morţărie popa Suciu, beat mort. A cerut plata înainte. Ei n-au putut să-l împace, şi popa a lăsat-o neslujită, ocărându-i că l-au scos din casă pe vremuială. S-a dus ca un bivol lovit între coarne, poticnindu-se de cruci şi de morminte.

Piţu era să-l strângă de gât. Abia l-au putut scoate din ghearele lui Piţu.

— Haide, Petre, zâmbeşte Ilie Jura. Îşi îndulceşte glasul. Îşi linge buzele. Haide! Dacă vrei, te scriu numai pe tine la joagăr, şi ai să cunoşti şi tu bucuria banului şi a sătulului şi a cojocului nou iarna şi a cizmelor!

Auzi, mă Petre? Asta-i singura bucurie pe lume, mă!

Să nu degeri. Să nu-ţi fie foame. Să fii înţolit. Mai ales să nu te speteşti pentru alţii, Petre! Crezi că eu nu văd.

Petre? Nu-nţeleg la ce te zbaţi?

Pătru tresare. Cuvintele îi plesnesc în obraz. Asta a înţeles Ilie Jura? Numai atât? îl vede dintr-odată mic. Singur. Înconjurat de zidurile crâşmei. De butoaiele cu vin. Cu răchie. Stă singur acolo între butoaie, are cerul gol deasupra, un cojoc nou, un sac de bani, cizme, dune, pocroviţe, mănâncă nişte cârnaţi de porc, parcă stă în patru labe, se uită la el cu ochii căzuţi în fundul capului, râgâie şi spune încet:

— Asta-i singura bucurie, mă Petre!

De jur-împrejurul lui e un gol trist. Nu se vede urmă de om. O tristeţe sfâşietoare pluteşte peste cel aşezat în patru labe pe dunele şi pocroviţele lui. Mai gol şi mai pustiu e cerul verde de deasupra.

— Hai, don’plutoner, se aude glasul mamei. Hai în casă. Pofteşte-i, Petre, în casă.

— He-he-he! râde spart Ilie Jura. Du-te, don’sergenţinstructor. Du-te! Eu mai stau o clipă… într-un ceas, ai sărit din turma ălor aproape de necuvântătoare, între oameni, mă! Că n-ai să-l îmburzi tu pe rege şi pe toată puterea lui, Pătruţule!

Om înseamnă cojoc. Cizme. Iugăre. Casă de zid. Fânaţ.

Asta-i tot ce înţelege Ilie Jura din om. Piţu nu-i om.

El nu-i Brâncuţă. Bloch ăl mic. Ilie Jura îi pune mănuşile de lână peste mâinile împreunate pe gard.

— Pe a ta o duci la Guguleşti, că au destule, şi-ntr-un

an se mărită. Care n-ar râmni la averile Guguleştilor?

…Vorbele subţiri ale lui Ilie Jura îl răscolesc adânc.

„… Du-o! Lapăd-o! Ţi-o dau pe Lena…”

În ziua când a înmormântat-o pe Uţa se pornise Haţeganul şi vuia peste munţi, spulbera neaua şi o ridica în vârtejuri. Piţu venise cu traista. După ce au coborât-o în groapa îngheţată, în care zăpada se troienise văzând cu ochii, şi-au astupat-o cu bulgări de lut, Piţu s-a răznit către Nigiugini. L-a ajuns în livezi. Înota în troian, cu clăbăţul în mână, cu cojocul desfăcut, cu neaua îngheţată în păr. Nu voia nimic, decât să se ducă şi să-l ucidă pe popa care o batjocorise. Abia l-a oprit.

Aproape că s-au bătut acolo în viscol. Livezile hohoteau, şi trosneau nucii din rădăcină. I-a spus lui Piţu că dacă-l omoară pe popa ăsta, o să se găsească alţi popi şi alte fete în ţara asta, şi n-o să-i poată ucide pe toţi, că o să putrezească la temniţă. Că ei sunt comunişti şi o să ucidă nu un popă bolnav de sfrenţie şi ticălos, ci întreaga lume veche, care-şi bate joc de viaţa, de cinstea şi de inimile oamenilor, care schilodeşte pe alţii, dar se schilodeşte şi pe ea, aşa cum s-a schilodit Ilie Jura ăsta, care vrea să-l cumpere. Sărmanul de el, n-a auzit cum îi trosneşte pământul sub picioare, sau poate a auzit, că altfel nu s-ar teme atâta de sindicat, nu s-ar teme de comuniştii din sat, o mână de oameni săraci, şi atât…

Îl priveşte pe Ilie Jura, îi zâmbeşte şi-i spune încet:

— Vezi, că nu-i numai ş-atât, mă Ilie Jura! Asta-i, şi nu-ţi mai răci gura.

Se-ntoarce şi intră în casă, unde Momârlă se dezmorţeşte lângă foc şi-i râde Mădălinei. De afară răpăie toba lui moş Aflat. Nică ăl bătrân bocăne cu piciorul de lemn până la fereastră, şterge ochiul de geam aburit, îşi lipeşte nasul coroiat de el, încep să-i tremure mâinile şi întreabă pierit:

— De ce bate doba, Petre? N-auzi? De ce bate doba.

Petre? Cine să audă aici? auzi, Mădălină? Bate doba, muiere.

Se-ntoarce înspre ei. Zâmbeşte. Îşi frânge mâinile. Îi tremură mustăţile. Spune şoptit:

— Du-te, Magdalienă! Du-te şi vezi ce vrea să strige moş Aflat. Vreo poruncă de la primărie. Poate ne scoate să curăţim drumul de zăpadă. Du-te, n-auzi?

Se uită la Pătru cu spaimă cumplită în ochii lui şireţi. După moartea Uţei, slăbise. Vorbea noaptea cu

Uţa şi-i spunea să mai aştepte o ţâră până vine domnul părinte de la Caransebeş, că i-a bătut o telegramă.

— Ei, dacă nu se înţelese domnu' Ilie Jura cu Pătru, se cheamă că trebuie să vă evacuez silit, moşule. Iacă, vă las până la amiază, să nu ziceţi că sunt om fără inimă. Strângeţi şi duceţi-vă unde-o da Dumnezeu. Aveţi casa din sat., aşa că nu vă plâng.

Nică s-aşază prostit pe-o laviţă. Îi tremură fălcile.

Se uită în gol. Bâlbâie:

— Las, Uţo, că vine domnu' părinte îndată. I-am bătut telegramă, fato!

Momârlă tuşeşte. Îşi saltă la umăr carabina aburită.

Iese bocănind. Zvârle printre dinţi:

— Politică, frati-miu, ce să-i faci?!

Afară, Ajunul Crăciunului e limpede, alb şi îngheţat.

Zăpada de pe culmi absoarbe lumina amiazului, transformând-o într-o irizare scânteietoare. Rece. Diamantină.

Ilie Jura bate uşa în scânduri. Izbiturile răbufnesc surd în casa goală, se izbesc de pereţii prispei, vibrează în aerul condensat străveziu, scutură pulberea fină din crengile părului, apoi se pierd în moliciunea de vată a luncii.

— Şi zici că i-ai scos afară din casă?

— He-he-he! Eu aşa zic, mă Piţule.

— Da dacă ne mâniem noi, vecinii, ce ai să zici?

— Nu mai bate cuiele, n-auzi? C-acu-ţi bat eu spinarea cu parul ăsta.

Ilie Jura se întoarce mirat spre Mărtin Balaci. Îşi clatină cu mâhnire căciula cu spic mătăsos din blană de

pisică sălbatică. Îşi vede de treabă fără să-i răspundă.

Mădălina scoate oile din ţarc.

— Mă, n-auzi? Nu mai bate!

— Te-ascultai destul, se umflă Momârlă. Evacuează incinta, că…

— Petre, arză-te focul, de ce-l laşi, mă? ţipă Livia.

Înoată prin troian rumenă, albă, încondeiată, cu broboada de lână aruncată peste cojocelul de oaie cu tiviturăde blană. Tu n-auzi? De ce-l laşi, Petre?

— La o adică, de ce-l laşi? întreabă mirat Mărtin Balaci.

Pătru strânge în funii balotul cu ţoalele de pat. Năstăsia cu mama i-ajută.

— Aşa-i, Petre, spune Piţu. Hai, mă, să-i zvârlim peste gard.

Ilie Jura nu mai bate. Momârlă înjură încet şi scârnav.

Oile behăie. Răsufletul oamenilor se ridică în aţe subţiri, albe. Pătru se uită la ei. Nică umblă prin curte cu cocoşul sub braţ. Îşi târâie piciorul de lemn prin zăpada murdară. Mângâie cocoşul pe zalele porumbii.

Se opreşte la colţul casei, scobeşte cu unghia zidul, clatină nedumerit din cap, urcă treptele, vrea să intre şi dă peste Ilie Jura. Rămâne cu ochii holbaţi la scândurile bătute cruciş peste uşă. Îşi trece mâneca pe frunte, înghite în sec, ca într-o clipă să fie altul, să zvârle cocoşul, să înhaţe securicea din mâna lui Ilie Jura şi să i-o repeadă la mir.

— Te-ngrop, născătoarea şi pogribania! Sub pragul ăsta te-ngrop, gâfâie Nică.

Ilie Jura are vreme să-şi tragă bărbia în piept. Tăişul albăstrui îi sparge căciula. Îi crestează fruntea. Până să strige ajutor, Nică tabără pe uşă. Îşi vâră degetele bătrâne sub capătul unei scânduri. Smuceşte turbat cu piciorul de lemn înfipt în prag.

— Casa mea lotrilor… Casa moşilor mei…

Schimonosit, cu balele curgându-i pe la colţul gurii.

Nică trage vârtos. Scândura pârâie. Momârlă se

repede pe scări. Piţu-l apucă de centură.

— Scordilăăă! Scordilă, ţipă piţigăiat Ilie Jura. Să-i. Scordilă, că mă ucid.

— Dă-mi drumul, scrâşneşte Momârlă.

Livia intră pe poartă valvârtej.

— Dă-i, Mărtine!… Dă-i! Ce stai, drace? Atinge-l, n-auzi?

Iancu ţopăie prin zăpada bătucită. Se scutură. Cuteurigeşte supărat. Vine şi Voica, legănându-şi burta mare sub cojoc. Pătru îl apucă pe Nică de umeri.

— Las, mă tată, uşa! Lasă-l, Piţule, pe don'sergent-major.

Nică se frânge în el. Se uită rătăcit la Pătru. Îşi suge mustaţa aspră. Nasul coroiat i se învineţeşte.

— Tu, Petre, îngaimă el, tu, Petre, eşti o dârză, mă, că şi pe Uţa ai lăsat-o, şi casa… Zici că ai fost plutoner, mă? La ce te-or fi făcut plutoner, Petre? îl apucă de pieptul căputului. Spune-mi, mă, la ce? N-auzi? La ce, Petre?…

Ochii mici, vioi altă dată, se împâclesfe. Lacrimile îi cad peste obrazul scofâlcit. Pătru se uită la mestecenii din fundul grădinii, poleiţi de soare, la părul bătrân de care s-a spânzurat Uţa, la lunca Toplei, ţesută în pânza strălucitoare a zăpezii, se gândeşte că aici i-a fost copilăria şi juneţea şi spune încet:

— Du-te, tată, că-i musai, şi nu te fă de râs în ochii ăstuia. Se întoarce la Ilie Jura: Bate, mă Ilie Jura, scândurile în cuie, că aşa-ţi bătuşi singur cuiele în copârşeu.

Te-ai legat de avere, ca de un mormânt.

De undeva din adânc răbufneşte o durere mută, chinuitoare. Pătru o simte încleştându-i-se în gât. În inimă. Vede roşu. Vede securicea căzută în târnaţ. Se uită la fruntea însângerată a lui Ilie Jura, la faţa plină de ură a lui Mărtin Balaci, îşi muşcă buzele şi se stăpâneşte să n-apuce securea, să n-o apuce, că atunci răzbate cocleala din el, răzbate şi-i amestecă pe ăştia cu zăpada, că atâta aşteaptă Piţu şi Mărtin şi Livia.

— Eu, mă, îngaimă şi face un pas spre secure „spre oţelul acela albăstrui. Atunci i se înfig ochii în ochii Voichii: adânci, reci, albaştri, tari, mai ales – i se par lui – cercetători, cu atâtea întrebări în ei, încât se cutremură şi-şi înăbuşă în piept durerea surdă, pătimaşă, care-l răscoleşte. Eu, mă, scrâşneşte el, ucid.

În mine tot, auzi tu? Tot ce-a fost. Se uită la mesteceni, la culmea scânteietoare a Broschinului, la Sglivărul plutind măreţ în verdele adânc al cerului de iarnă. Nică ăl bătrân se aşază zdrobit pe trepte. Ilie Jura scapă, un oftat de uşurare.

— Mă duc să-nham la sanie, spune Voica c-un.

suspin uşor.

— Hai, Petre, să scoatem lădoniu în curte, spune mama. Scoală, Nică, de acolo, că nu-i sfârşitul lumii.

Ilie Jura îi priveşte nedumerit. Îşi pipăie zgârietura din frunte cu degete tremurânde.

— Să mergem, don’sergent-instructor. Ferestrele, vin şi le bat mâine.

Îşi ia securea sub braţ. Adună un cui căzut pe jos.

Oamenii îi fac loc să treacă. Momârlă pleacă închinând parastase gerului. Mădălina intră în grajd, să-i dea ţâţă Siminei.

— Credeam că se-mpotriveşte, să-l pot aresta, spune

Momârlă, din sanie.

Ilie Jura smulge păturile de pe armăsari. Smuceşte frâiele. Întoarce sania în loc. Armăsarii o iau la vale, sunându-şi clopoţeii. De sub copite zboară pulbere măruntă de zăpadă. Pătru iese la gard. Se uită lung după sania care se topeşte în depărtare.

— Mâine să astupăm uşa asta, Petre.

— Face o uşă la tişlăr, mamă. N-o astupăm. Treci mai lângă vatră, Petre. Trage.

— Vezi să nu răcească, râde strepezit Nică. Treci, don’plutoner, mai lângă foc.

— Taci, Nică! E Ajunul.

— Păi eu ce zic? Place-ţi, don’plutoner, casa lu’

mumă-ta? Tu ce tot. faci acolo, cioară bătrână? Ce tot umbli la bradul ăla?

Nică ăl bătrân stă lângă vatră cu bărbia ascuţită în pumni, înfofolit în pocroviţă. Flăcările se ridică trosnind pe despicăturile de brad.

— Adu, Mădălină, nucile şi merele.

Pătru se uită la femeia scundă, legată cu broboada peste cojoc, cu mâinile învineţite de frig, care a scos de undeva câteva saloane învelite în hârtie de argint şi acum le agaţă cu degetele îngheţate în crengile mărunte ale brăduiului. Mădălina scotoceşte în vraful de ţoale clădit într-un colţ. E rumenă, cu opincile pline de zăpadă şi se uită la el pe sub gene. Pătru se înfioară plăcut. Mădălina bagă de seamă. Zâmbeşte pentru ea.

Simina doarme în duna tocmită în colţul de lângă vatră.

Se aude abia ghicit un colind spulberat în vântul care ţiuie în pod, răbufneşte prin scândurile bătute în ferestrele fără cercevele, umflă ţolul întins în rama uşii, îşi trece lama rece prin odaie, apoi grămădeşte sub prag o zăpadă măruntă, albă şi scânteietoare.

— Când trăia mumă-ta, şopteşte Nică, şi Uţa era mică, aduceam de la oraş nişte globuri albe şi roşii. Atunci aveam cai şi picior de carne, nu ciorapul ăsta de lemn.

…Auzi, Uţo? Mai aşteaptă până la Anul nou, că vine domnul părintele… O fi frig la tine în groapă, Uţo?

Frig zici?

Tace. Se uită în foc cu ochi goi. De afară răzbate colindul cântat cu glasuri subţiri de copii. Mama dă fuga la o straiţă. Scociorăşte repede. Scoate un blid cu plăcintă de mere, făcută din făină neagră adusă prin economat.

— Nu cred c-o să ne colinde, spune Mădălina.

— De ce?

— Zicea Livia că popa Barbă Neagră îl afuriseşte la religie pe Pătru. Îi învaţă pe copii că-i anticristu.

„Steaua sus răsare
Ca o taină mare…”

Colindul cădelniţează cristalin. Intră prin scândurile bătute-n ferestre, odată cu răbufnetul viscolului. Din peretele coşcovit, crăpat, pe care joacă umbrele focului, cade bufnind o bucată de tencuială. Mama se uită la

Pătru. îl vede posomorât, cu fruntea sprijinită în palme, adunat în el, cu urma rănii din bărbie învineţită de frig, cu barba crescută aspră şi ţepoasă. Miroase iute, a fum.

A ger. A sărăcie. Viforul ăsta spulberă neaua peste mormântul necunoscut al lui Niculae, aruncat în cine ştie ce depărtare.

„Steaua luminează
Şi adeverează…”

Pătru îşi saltă fruntea. Mama are ochii de viezure încercănaţi şi trişti. Puful de mustaţă de deasupra buzei

— Umezit de aburul răsufletului.

— Poveşti! Poveşti de amăgit foamea şi întunericul, mamă.

„… Că astăzi fecioara…”

Pătru râde dureros.

— Fecioara! îngaimă el. L-a născut numai pentru bucuria gazdelor, mamă.

Mama îşi face cruce. Nică îşi ridică privirea goală, bătrână, nu-nţelege şi-ncepe să se legene îngânând alt colind, unul străvechi, cu melodie tânguioasă de fluier şi de cioban, de parc-ar plânge vântu-n cetini:

„Steaua care-a răsărit.
Leru-i, ler…”

Mama şi Mădălina vin lângă vatră. Se chincesc pe ţoluri. Întind mâinile deasupra flăcărilor. Nică tânguie colinda cu glas tremurat şi aburit de tenor Pe urmă glasul se frânge, privirea i se-nsufleţeşte, se uită la

Pătru şi spune:

— Mai bine nu te-ntorceai, Petre, din bătaie. Rămâneai, dragul tatii, acolo, că eu n-am putere să ţin pasul cu tine şi nici nu vreau să-l ţin.

— Nică!

— Asta-i, Magdalieno. Vă mulţam fain la toţi pentru Crăciunul ăsta.

— N-a cumpărat Pătru calul şi nu s-a îndatorat el la bancă?

— Mamă!

— Mă loveşti şi tu, Magdalieno?

Odată cu viscolul intră în odaie o duşmănie surdă.

Coclită. Mama zvârle un braţ de uscături pe foc. Mădălina aşterne strujacul pe jos. Nică se întinde cu spinarea la vatră. Vântul ţiuie ascuţit în pod. Pe sub streşini.

— Las, Uţo, că vin şi eu, fato, acolo la morţărie, că domnul părintele…

— S-a dus Nică, şopteşte mama cu glas frânt. îl acoperă cu cojocul.

Mădălina vine lângă Pătru.

— Mă gândesc cum l-ai pus jos pe Stângu Tauru.

Petre. Şi la negeie cu ofiţârii. Acu te-ai muiat.

— Taci, proasto! Unde vezi tu că s-a muiat? Are o credinţă a lui. Dacă trăia, Niculae mergea cu Pătru.

— Eu nu ştiu ce să zic, da mă bucur că ni-s aici.

Ne trăim viaţa, Petre, şi-ţi mulţam că nu m-ai batjocorit cu Voica.

Ridică spre el ochii albaştri, senini şi supuşi. Buzele îi sunt crăpate de vânt.

— De multe avem să ne lepădăm, spune mama. Geme istovită. Se vâră sub ţol lângă Nică. „Cum se lapădă

Pătru de povestea asta cu naşterea Domnului în staul, care o fi ţinând cald altora…” Se zvârcoleşte pe strujac, până-şi găseşte locul. Iartă-mă, Petre, da’ eu nu mă pot încă lepăda. Mă mângâie ca pe o mamă îndurerată ce sunt.

— Mai pune pe foc, Mădălină, şi culcaţi-vă…

Şi într-un târziu:

— Ne-o batjocorit Ilie Jura. Da’ nu de el mă tem.

De Tăureşti şi de Guguleşti mă tem, Petre!

Pe urmă nu se mai aude decât focul bucurându-se

între despicăturile de brad, sfârâitul înmiresmat al răşinii, vântul, răsufletul oamenilor şi al oilor. Mădălina îşi culcă obrajii pe genunchii lui. Adoarme în clipă. îmbrăcată. Încălţată. Un zâmbet moale şi tihnit îi deschide buzele. Pătru o acoperă cu pătura de lână. Muierea îi sărută mâna-n somn. Se uită în miezul alb-albăstrui al focului şi se gândeşte cum a înhămat Voica la sanie.

Scordilă nu s-a arătat şi i-a adus sania la poartă. I-a adus-o, la privit în lumini şi i-a zis:

— Dacă dai din tine cum dai acum, Petre, are să te creadă lumea.

Îi tremurau buzele. Genele. Ţâşnea durerea din ea.

Era frământată. I se ştersese asprimea de pe faţă, şi când i-a trecut frâiele li s-au atins mâinile. A trecut toată în el în clipa cât li s-au atins mâinile, care s-au căutat şi s-au găsit de atâtea ori în junie. Şi-a fost Voica de altă dată, atunci pentru întâia oară de când s-a întors din război.

După Voica l-a înţeles Piţu. I-a pus mâinile pe umeri şi i-a zis:

— Mulţam, Petre, că nu ne-ai lăsat să ne batjocorim numele de comunişti. Ţi-e greu! Şi nouă. Hai, Livie, şi ajută să urcăm ţoalele.

I-au petrecut până în sat. Năstăsia cu copiii. Văsâlică a mânat calul, Livia i-a zis Mădălinei, care venea cu oile, că-i aduce la primăvară nişte sămânţă de rujă roşie, cum nu se mai află în Prislop. Mărtin s-a jurat că nu se lasă până nu-l vede pe Ilie Jura în sapă de lemn. Năstăsia i-a adus Siminei un fagure. Nică ăl bătrân sta în vârful saniei. Tăcea. Se uita pierit la casa bătuţă în scânduri, rămasă singură, mică şi bătrână sub omăt. S-a uitat şi el. La casă. La casa Voichii. La mesteceni. La păr. La lunca albă a Toplei. La munţi. S-a desprins greu. Parcă i se înfipseseră bocancii în neauă.

Îi stătea sufletul în gât. Au buit peste el toţi anii de dinainte de război. Parcă-l încălzeau şi-l încolăceau, şi-l legau, şi-l ameţeau cu mireasma primăverilor de atunci.

Cu gustul amărui şi fierbinte al verilor, când se iubea

cu Voica prin luncă. Ştia că trebuie să se rupă. Că viaţa lui de acum e legată de oameni şi de sat într-un chip necunoscut chiar de el, dar pe care-l simte puternic, plin de nou, plin de primejdii. Din acoperişul Voichii ieşeau aţe subţiri de fum. S-a întors cu faţa spre sat, să ajungă sania. Piţu cu Mărtin l-au luat la mijloc.

— Am mai scos 25 de iugăre, Petre.

— A scos, al dracului! s-a bucurat Mărtin.

— Ai vorbit cu tovarăşul secretar?

— Am vorbit, Piţule. Zice să-naintez schiţele. Un proces-verbal de constatare cu nepotrivirea dintre registrul cadastral şi foile de posesie.

— Atât?

— Şi hotărârea comitetului de reformă.

— Cin să semneze procesul-verbal?

— Primarul. Un delegat al comitetului şi eu.

— Primarul?

Piţu a râs uşurel şi l-a bătut pe umeri.

Poate vorbise Momârlă la crâşmă. Poate moş Aflat.

Ori Ilie Jura. Unde se frânge drumul spre Cruci stăteau câţiva în şube. Era şi Vasile Ambrozie.

— Ce-i, Petre? Îţi cumpăraşi casă nouă?

— Să mă chemi, mă, şi pe mine la pomana porcului.

— Îi merge bine de când s-o scris la *bolşovici*.

— La secretar de *bolşovici* – casă nouă, mă.

— Să mă ţucaţi în cur, i-a repezit Livia şi s-a bătut pe dosul voinic.

S-a gândit atunci la vorbele lui Momârlă:

„Politică, frati-miu, ce să-i faci…”

A avut dreptate Momârlă. Ilie Jura ar fi fost în stare să i-o dea pe Lena. Joagărul. De ce? Ce nu înţelege

Ilie Jura? Nu înţelege că dacă înainte l-a cumpărat pe notarăş ca să-i treacă pe foaia de posesie iugăre mici în loc de iugăre mari şi bonitatea solului trei, în loc de întâi, şi nimeni n-a mai zis nimic, asta s-a putut pentru că era în firea lucrurilor şi obiceiurilor de atunci să se poată. Nu înţelege că dacă l-ar fi putut cumpăra pe el, Pătru

Dragalina, şi pe toţi comuniştii din sat, ar fi venit o zi când ar fi ajuns iarăşi în faţa comitetului de reformă, sau în faţa tribunalului popular şi al legii speculei, pentru că astăzi este în firea lucrurilor să se întâmple aşa. Gândul i s-a părut atât de luminos, încât

— S-a revărsat în suflet o căldură plăcută. I s-a aşezat sufletul. I s-a luat pâcla de pe ochi. A putut să vadă bine cele trei. muieri în broboade negre, din Cruci.

A venit una şi i-a întins mamei o pită de tărâţe.

— Pentru că şi-a adus Pătru aminte de al meu, în adunarea aia, maică.

A venit a doua muiere şi i-a întins Mădălinei două ouă. Le-a scos dintr-o cârpă şi i-a zis:

— Aşa m-a batjocorit şi pe mine Ilie Jura în vremea bătăii. Că acu stau cu copiii într-un sălaş a lu'

Pavil Lală şi-i plătesc chirie două zile de lucru la moară, pe săptămână.

A venit a treia muiere şi i-a dat lui o pereche de ciorapi de lână. I-a zis:

— Poartă-i, Petre, şi să fii sănătos. I-am împletit pentru Gheorghe când era în Slovacia.

Pe el l-a năpădit dintr-odată o durere adâncă. Nu o durere care te sfâşie. Una care te înalţă, te face om, te topeşte în lumea din jur, îţi deschide toate tainele din firea oamenilor. Atunci a înţeles că-i musai să ia darurile alea. Şi-a adus aminte că despre muierile astea spunea Ilie Jura că-s aproape de necuvântătoare; iar despre cei în şube zicea că-s oameni…

Pătru ascultă glasurile nopţii. Într-un târziu, se întinde lângă Mădălina şi-i cuprinde uşor umărul cu palma.

PĂMÂNTENE!

— Nu ne târguim! Statul are legi. Ne supunem.

— De unde ştii tu legile statului, Petre?

— Le ştiu! Citeşte ziarele şi dumneata. Citeşte Monitorul Oficial.

— Vă vine acolo la sediu?

— Ne vine.

— Eu tot nu-nţeleg ce-i cu comisiile şi comitetele astea de pe lângă primărie, oameni buni. N-avem chinez?

Notarăş? Ăştia la ce iau banii? Să-şi roadă şezuturile de scaun? Stau câteodată şi mă gândesc. A boaânzit lumea? Ori vrea statul ăsta să se aşeze numa pe spinarea plugarului? Fără numa, acum plătim şi comisia interimară, şi conziliu comunal de iniţiativă, pe care-i vrea ginerele ăsta al meu, ginere de sâlă, şi comitetul de reformă… Mai ai, gineie, vreun conziliu, printre legile alea noi?

— Dac-o fi nevoie, mai facem…

— Mă tot mir: cum înainte de război puteau trei oameni să ducă primăria, şi-acum nu-s destui cincisprezece? O douăzeci, câţi vrea Pătru a lu' Nică? Dumneata ce zici, chinezule?

— Ascult!

— Am auzit că sunteţi gata cu tabelele de-mproprietărire, Petre. Vă jucaţi, mă, cu focul! Aia faceţi.

— Suntem, domnule Argintaru. Dacă ne arde, pe noi ne arde focul ăla. Eu zic să trecem şi s-alegem con

— Ziliu comunal de iniţiativă, după lege. Cât despre câte a dus plugarul în spate, lasă-i pe alţii să vorbească.

Dumneata…

— Eu?

— Le ştii mai bine ca mine. Şi tot atât de bine ştii că oamenii din conziliu nu se plătesc. E muncă obştească, învaţă unii şi alţii să conducă treburile satului.

— Asta era?

— Asta.

— Cât priveşte celelalte treburi… hai să le lăsăm după ce alegem conziliu.

— Să fie în conziliu, dacă-i musai conziliu, gospodari adevăraţi. Oameni care ştiu cum să-şi ducă averea.

Şi-au dus-o pe a lor, or avea cap s-o ducă şi pe-a satului. Moş Argintaru, aici de faţă. Jura. Părintele. Notarăşu. Goanţă, aici de faţă. Cristea Tauru. Ion Cătănuţă.

Iosâm Cerbu, vânătorul. Pavil Lala, aici de faţă. Ţi-

ajunge, Petre? La ce râzi, mă? Mă, n-auzi? La ce râzi?

— Dumneata nu te bagi în conziliu?

— Dacă zice chinezu', mă bag. Cu toate că-mi crapă buza de cât lucru am… Că ăia' care ar putea să mă ajute după datină… mi-e şi sâlă să vorbesc. Haide, că-i amânat. Avem drum şi se-nsară. De asta ne-ai chemat, chinezule?

— Domnule primar, pot să-ncep să redactez procesul-verbal?

— Mai aşteaptă, don Paraschive.

Stângu Tauru stă la biroul lui de primar. Cu căciula de astrahan brumăriu dată pe ceafă. Descheiat la găitanele cojocului tivit cu blană neagră de miel. Se pleacă peste birou.

— Să-mi arăţi şi mie legea aia în care vorbeşte de conziliu, Petre.

— Nu e lege. E o hotărâre a Conziliului de Miniştri.

— Aha!

— Şi chiar dacă n-ar fi, au făcut alţii. Facem şi noi.

— Care noi?

— Satul.

— Peste capul nostru?

— Care vi-s voi ăia? întreabă subţire Pătru.

Nu răspunde nimeni. Stau faţă în faţă în stânga şi-n dreapta biroului. Pe nişte bănci lungi. Ianuarie e pe sfârşite. Neaua acoperă satul până sub ferestre. Umbrele vineţii ale înse. rării plutesc pe la geamurile primăriei.

— Conziliu ăsta de iniţiativă are delegaţi. Cu drumurile. Cu păşunile.

— Cu păşunile, Piţule? Asta-i treaba primăriei.

— O fi fost, spune Lungulescu. Acu-i şi-a conziliului.

— Şi mai cu ce?

— Cu pădurile, zvârle Piţu.

Goanţă îşi scoate urechile păroase din gulerul mantalei, căptuşit cu blană roşcovană de vulpe. Ochii de gânsac umblă speriaţi pe feţele oamenilor.

— Cu care păduri, mă rog frumos? Cu ele statului?

— Cu toate, taie sec Piţu. Ale statului. Ale comunei…

Îşi freacă bărbia cu satisfacţie vie. Şi ale comunităţii, don brigader.

— Să-l prind eu pe ăla în codrii comunităţii!

Intră iarăşi în gulerul de blană de vulpe.

— Alţi delegaţi nu mai sunt? întreabă încet Stângu.

— Ba.

— Cu ce?

— Cu sănătatea!

Gazdele râd.

— Care-i, mă, doptoru? Tu eşti, Piţule?

— Doptoru-i doptor. Delegatul îl alegem. Şi pe ăsta, şi pe ăla care răspunde de reformă.

— Hai şi nu clănţăni de pomană cu reforma. Unde, mă, reformă? în stâncă?

— Mai ştii?... mormăie Piţu.

— Cu codrii şi cu pământene din Cerna să mă puneţi pe mine, tresare omul de lângă Pătru. Ţi-l căptuşii pe

Guga Niculae, don brigader? Cum nu se mai poate.

Umblă ăla frânt de şale o lună. Ai făcut osânză din codru? Ai făcut! Ţi-o scoate obştea lui Sglivăr osânza, cum o scoate din vierul sălbatic. Sunt în comitetul de reformă? Sunt. Ce zici, moş Argintarule? Livezile alea de pe Cerna?

— Tovarăşe Sglivăr!

— Am tăcut, tovarăşe Pătru.

Omul slab, înalt, negru, chior, nebărbierit de o lună, cu fumul sălaşului intrat în pori, îşi adună în spate cojocul spart, peticit pe alocuri cu bucăţi de postav cazon.

— Cu sănătatea stau eu. Dacă n-o fi altul, spune

Văler Sava de Sub Pogara. Mi-a murit nevasta la facere.

Pătru-şi reazemă coatele de biroul primarului. Vede şi simte cum umblă „conziliu” prin gazde. Goanţă se face că doarme. Stă la pândă. Cu urechile păroase, ciulite din blana de vulpe, îi tremură bucile, de încordare. Moş

Argintaru e vânăt. Răsuflă pripit. Se-neacă. Tatăl Mădălinei se uită-n gol. Numai Stângu Tauru îi caută ochii.

Când se găsesc, vede acolo nişte licăre vineţii,

tăioase, reci şi stăpânite.

— Nu-i rău conziliu ăsta, spune Pavel Lala. Dacă-s oameni cu cap, nu-i rău. Cu Pătru am făcut război. Nu vreau să mă stric. Intru şi eu în conziliu. Ca dWnobilizat şi rănit la Budapesta. Intru cu drumurile. Nu-s poduri. Când buie apele, strică podurile.

— Şi nu-ţi ajung ţie cociile cu cucuruz la moară?

strigă moş Argintaru.

Guga-i înfige mâna în umăr. Moş Argintaru înjură denălţare şi tace. Care din ăştia a venit cu urmele alea drepte, atunci, la adunare? Guga? Poartă opinci. Pavel

Lala? Şi el. Moş Argintaru? Tot opinci. E zi de vineri.

Poartă toţi opinci.

A ieşit alt om din noaptea Ajunului. După moartea

Uţei. Stă nopţile şi se gândeşte. Mădălina zice c-a ajuns umbră. O fi. Da' se gândeşte. Se gândea şi înainte. Când era cu oile. La ce se gândea atunci? La Voica. La hainele pe care n-avea de unde să le ia pentru horă.

La păşune. La berbecul ăla care nu se mai prăsea. În nopţile astea se gândeşte cum a ajuns el la politică.

Atunci nu ştia ce-i aia politică. L-a luat militar. L-a-ntâlnit pe Gheorghe Vâlcean. Târziu. Când cădea frontul la Iaşi.

— Eu zic să trecem la alegerea conziliului.

— Care conziliu, Petre? tresare Stângu.

— Păi…

— Ce păi, Piţule? Care conziliu? se miră Guga.

— Ziceaţi c-aveţi un comitet de reformă. Ajungă-vă.

— Aşa-i, moş Argintăriile. Să faceţi voi reforma, ş-om vedea noi şi de conziliu.

— Îmi place că glumeşti bine, tată-socrule, râde într-un dinte Pătru.

— Mă!

— Atunci, să scrii procesu-verbal, don Paraschive, spune Stângu.

Se-ntinde. Îşi trosneşte degetele mâinilor. Scoate pistolul din buzunar. Îi vâră un cartuş pe ţeavă.

Închizătorul ţăcăne metalic. Se uită la fruntea lui Pătru. De ce nu l-o fi scris la mir? Acu vine cu conziliu. Întâi să facă reforma agrară. De aia nu l-a scris la mir. S-o facă. Să le taie din poate ăstora cu pământe. Nici el, cât e de chinez, n-a ştiut de povestea cu iugărele mari, trecute în foile de posesie ca iugăre mici. Au pământe. Scot cucuruz. Ţin şi oi. Nu se cuvine. Aşa a zis asară Tauru ăl bătrân. Nu se cuvine. Oieri au fost trei în sat. Popii

Barbă Neagră. Ăi mai vechi. Neamul lu' Cătănuţă şi ei. Atât.

— Să scrii procesu-verbal… îşi vârâ pistolul în praşchie. S-aude de-o lupoaică turbată pe sub Camăna. D-aia l-am încărcat, Petre.

— Puteai să-l încarci şi pentru altceva. Nu te-am întrebat.

— Şi cam ce să scrie acolo, în procesu ăla verbal?

— Că-n Prislop nu-i lipsă de niciun conziliu, se bucură moş Argintaru.

— Cine-a zis că nu-i lipsă? Stânguse-ncruntă. Păi, la ce-am pierdut noi vremea la primărie?

— Stângule!

— Gugo!

Două nume rostite printre dinţi. Atât. Pătru înţelege fulgerător tot ce au adunat zecii de ani în numele astea. Parcă Guga nu ştie cum a fugărit-o Stângu pe

Mădălina… Nu ştie de oi… Procesele vechi pentru livezi… Povestea Nică ăl bătrân cum se snopeau cu boatele. Ieşeau cu toate neamurile. Cu slugile.

— Satu ăsta are un stăpân. Chinezu. Un conziliu comunal. Noi de faţă. Hai, chinezule, pân'la părintele.

Mă ăştia, ascultaţi un om bătrân care n-a-ncărunţit daficea. Când s-a sculat Horia, împăratul a zis că le dă drepturi. Aţi învăţat ce drepturi le-a dat. Când s-au sculat ai noştri în lotrie, iar aşa. Ştreangu. Plumbu.

Pârjolu. Asta le-a dat împăratu. Şi erau grăniceri. După bătaia ai mare, rejele Ferdinand nu s-a jurat că le dă pământe la ăi din Regat? Ce le-a dat, mă?… Şi ce le-a dat a

intrat pe mâna bancherilor. Multe ai vorbit tu, mă a lu' Nică, la adunare! M-a fărbuit muierea ta, mă ăla, că nu te cunosc. Om bătrân. Nu-i bai, mă… la noi cum a fost? N-au luat bancherii tot? Cine a fost, mă, la Bucureşti cu conversiunea? Voi? N-am fost eu delegat din partea muntelui? Nu m-am luptat eu cu Mocsonyi, care a zis că mă puşcă dacă mă duc la majestate? Şi nu m-am dus? C-un sac de plângeri am intrat la reje, mă.

Bea cafea. Scuipa mucurile pe jos. Era plin de mucuri, mă. Prin zece uşi am intrat. Păzite de ofiţâri cu zale de arjini. Nu eu i-am zis să citească Buletinu justiţiei? Să vadă câte mii de evacuări silite fac bancherii pe sate?

Şi cu ce m-am ales, mă a lu' Nică? Cu judecăţi. Rejele-i la Bucureşti. Noi nisăm la Prislop. Zice guvernu' aşa, să vă-mpece pe ăştia demobilizaţii. Pe urmă? Strânge guvernu' cureaua, sărută mâna majestăţii, şi voi încăpeţi pe mâna bancherilor. Cu ce lucri, mă, pământene? Cu unghia? Nu-ţi trebuie cal? Cocie? Plug? Ham? Grapă?

Sămânţă? De unde le luaţi pe toate, mă? Le dai la alea vădanele pământe? Ce au să facă, mă, cu pământene?

Le mâncă? O te pomeni că aveţi voi atelajele voastre?

Vă dă de la *bolşovici* atelaje? Când n-o plăti la fişcal, ce face cu pământene? Ai?

Aerul din primărie e greu. Plin de ameninţare ascunsă. Furişată în vorbele cu tâlc ale lui moş Argintam. Ameninţarea iese de undeva, din viaţa veche a

Stângului şi a Gugii, se prelinge pe lângă el, încearcă să-l învăluie, să-i abată gândurile, să-l prindă într-un laţ strâns, din care să nu-şi mai poată slobozi cugetul.

— De atelaje nu duce dumneata grijă.

— Aşa-i cum spune Lungulescu. Ne ajutăm.

— Cu fiscu ce faceţi, mă Piţule?

— O să vină lege şi pentru fisc. Ce nu-nţelegi dumneata, Gugo, e că războiul ăsta în care noi am luptat împotriva fascismului nu l-am făcut nici pentru majestate, nici pentru Mocsonyi, nici pentru bancheri.

— Da' pentru cine l-aţi făcut, mă?

— Pentru noi, mă!

Guga râde stăpânit.

— Asta-i drept, spune Pavel Lala. Avem şi noi o greutate, după câte zice Pătru… Se vede că avem. Stăm aici, cu conziliu comunal. Numai trei din toţi n-am fost pe front.

— Mi-am lăsat ochiul la Trencyn. L-am dat la cehi.

Să ştie.

— Ce să ştie, mă?

— Poveste lungă. Tu n-o pricepi. Stai, Goanţă, în blana de vulpe?… Eu mi-s proaspăt în comitet, da' m-am săturat de vorbă. Ce-i, Petre, cu conziliu ăsta?

— Are dreptate tovarăşul Sglivăr Ion! Ce-o tot pisăm pe loc, Petre?

— Vreţi conziliu? Staţi! Nu vreţi? Uşa…

— Mă ăla din Cerna, se-neacă moş Argintaru. Şi tu te-ai găsit să porunceşti aici?…

Stângu bate cu pumnul în birou.

— Se vede că nu mai vreţi să ştiţi de chinez. Eu ce-s aici? Dârză? Scrie, don Paraschive: „Întrucât nu s-a ajuns la nicio înţelegere în privinţa alegerii conziliului…"

— Ce vrei să zici, Stângule? se ridică Pătru, alb la faţă.

Se deschide uşa. Intră un val de frig.

— Să trăiţi, domprimar, spune Niculae Guga din prag. Să trăieşti, Petre. Şi tu ăla chioru. Să trăieşti cât te-oi lăsa eu, mă!

În spatele lui se văd feţele celor doi fraţi. Ion şi

Firu. Poartă şube. Ţin carabinele sub braţ. Piţu-i face semn cu piciorul. Afară, sub geam, se vede o gloată de oameni în şube.

— Închide uşa pe dinafară, Niculae, porunceşte răguşit Stângu.

— Am venit să-l luăm pe don brigader… Te aşteptăm afară, don brigader. Să trăiţi, don primar.

— Să trăieşti, Stângule, îşi pleacă Ion Guga faţa neagră peste umărul lui Niculae… Aici erai, Petre?

— Închide uşa, n-auzi? mârâie Stângu.

— Am înţeles, râde Niculae. Hai, mă… stăm pe afară, dacă zice don primar.

Închide uşa. Ies în faţa primăriei. Se aude glasul uscat al lui Ion Guga:

— O zis chinezu' să păzim primăria, că acu-i gata reforma.

Cei de afară înjură. Cineva bate cu boata în cercevele.

— Ia şterge ce-ai scris, don Paraschive… Ia altă hârtie… Şi zici că m-ai ascultat, don brigader Goanţă? Aşa zici dumneata? Să nu uiţi… Scrie, don Paraschive, tună primarul. Îşi păleşte căciula pe frunte. „Astăzi, 25 ianuarie 1946, de faţă cu noi, Stângu Tauru, primarul comunei

Prislop, şi cu vechiul conziliu comunal, compus din locuitorii Guga Gheorghe, proprietar; Goanţă Dionisie, brigader silvic la comunitate, proprietar, şi Argintaru

Ştefan, pomicultor, s-a trecut la alegerea conziliului comunal de iniţiativă, aşa cum prevede dispoziţia preturii Caraş-Severin cu numărul…" să pui numărul, don

Paraschive… Acum să alegem întâi şi-ntâi pe delegatul cu codrii. Aşa-i, don brigader Goanţă? Doar ni-s sat de munte. Cu codrii. MĂ ăla din Cerna, care te lăudaşi că-i scoţi osânza lu' don brigader ca la vieru sălbatic…

Cum îţi zice?

— Sglivăr Ion mă cheamă. *Contingent* '38… Decorat cu Bărbăţie şi Credinţă… patru răni… şi ăsta. Arată găvanul gol al ochiului.

— Zic să fie Sglivăr Ion cu pădurile, spune Stângu, şi râde dintr-odată, puternic. Îşi scoate cojocul. Tu, Petre, ce zici?

— Să fie, dacă-l *prepui* dumneata, domnule primar, zâmbeşte Pătru. „Întinde laţul, Stângule, se bucură în sine. Întinde-l".

— Haida, zbiară moş Argintaru. Haida, Gugo… Haida. Goanţă. Pavile…

— Dacă eşti „băut, să nu chemi conziliu comunal.

Stângule. Nu ni-s dârzele tale. Auzi, mă?

Guga scuipă scârbit. Goanţă se uită-n tavan. Se ridică.

Pleacă fără să dea bună seara. Pleacă Guga. Moş Argintam suduie scârnav. Pavel Lala rămâne. Stângu scoate o sticlă cu rachiu din birou. Afară se aude un lătrat puternic. Glasul şefului de post.

— La picior, Zdup. Treci la picior… Ce-i, mă, cu voi aici, sub geamul primăriei? Vreţi bonuri de lemne?

— Suntem noi, don plutoner-major.

— Care voi?

— Guguleştii…

Cineva tuşeşte înfundat.

— Mai ai piparcă, majorule?

— Mă Guga Ion! Dacă plătirăţi pe la judecăţi şi pe la legiune… auzişi, leat, cască urechile, aici în sat să nu umbli cu scandaluri, că…

— Că ce, majorule?

— Ne ridici iară în grindă?

— Ne pui, mă, la fum?

— Ce-i cu carabinele alea?

— Nimica. Ce să fie?…

— Plecăm în patrulare, don plutoner-major, spune

Goanţă. Se aude că intră ăi din Valea-Lungă cu săcurile în codru.

— Şi voi ăştilalţi, ce-i aici? Crâşmă?

Stângu iese afară. I se aude glasul gros din pragul primăriei.

— Să vă văd şi eu, mă, la ochi!… Aha! Bine, mă!

Acu staţi dacă vreţi. Pofteşte, don’şef. Pofteşte…

— Ei, Pătrule… oftează Piţu din greu.

Pătru se uită pe geam. Amăriuţii are doi jandarmi cu el. Alţi doi jandarmi stau în poarta postului. La dispensar, geamul doctorului e însângerat. „Sfinte soarele!”

se gândeşte Pătru. Oamenii de afară îşi ridică gulerele şubelor.

— Hai, mă, zice cineva.

— Să trăiţi, don plutoner-major, strigă Niculae Guga din sanie.

Dă bici. Caii-şi scuturară zurgălăii.

— Ai văzut, Petre? se miră Piţu. Au venit cu sania, şi noi n-am auzit neam.

— Nu stă bine, domnule primar, ca dumneata, omul legii, să-i plăteşti molitivă. Ce exemplu dai satului?

Guguleştii se lăudară că-l ucid cu trei zile înainte. Nu ne ajunse câţi muriră în război? O luăm de la capăt cu crimele? Cu ameninţările? Cine-i scoase pe ăia de sub acuzaţia de asasinat? Veni copie de pe hotărârea judecătoriei: „Legitimă apărare”. Pe Pătru-l chemară la proces? Pe mine? Nimic. Crapă judecătorii de foame, că-i inflaţie. Dădură ăştia milionul. Acu umblă cu carabinele… Dacă mai ameninţi, dom primar, îţi dresez acte.

Asta-ţi fac. Şi dacă… uite-mă ici… ai cuvântul meu de jandarm.

— Lasă-l, dom plutoner-major.

— Să am iertare de la consiliu, eu aici apar ca civil.

Petre, da’ nu te arestez, domnule primar.

— Bea, dom plutoner! Bea. Şi dacă nu mă arestezi, ce-mi faci?

Amăriuţii îşi scoate cascheta. Îşi şterge fruntea brobonită cu mâneca mantalei. Ia sticla. O priveşte în lumina lămpii.

— Hai să trăiţi cu toţii! spune jandarmul.

— Mă Stângule, cu astea să nu te glumeşti, că eu.

Sglivăr Ion, contingent ’38, cu neamurile mele, te scot de boaşe din fundul muntelui. Mie nu-mi place cum te glumeşti. Nu mă uit la tine că eşti chinez. Din partea mea, poţi fi şi iapanez, că tot de boaşe te apuc.

— Tovarăşe Sglivăr!

— Tac, tovarăşe Pătru.

— Asta-i treaba mea şi a Stângului. Aşa-i, Stângule?

A început din noaptea aia pe Topla.

— E treaba noastră, Petre… îmi place. Eşti bărbat.

— E şi treaba noastră. Mai mult decât credeţi. Ar fi

bine să nu vorbeşti ca înainte, Petre… Acu nu mai eşti ca-nainte.

— Are dreptate Piţu, spune Lungulescu. Nu mai eşti ca înainte.

— Vezi, Stângule, ce zic tovarăşii?

Râde şi Stângu. Pătru-l prinde într-o privire repede. În multe feluri mai râd oamenii. Dacă faci politică, îi musai să ştii în câte feluri râd oamenii. La o adică, pentru cine faci politică? Aşa, de dragul ei? Cred că politica începe de-acolo de unde cunoşti oamenii. Stângu râde, să-şi ascundă gândurile. Mai mult rânjeşte. Ca lupu. Sare de la un gând la altul. Face ce-i trece prin cap în clipă.

Nu ştii la ce să te aştepţi de la Stângu. Cu o mână te ucide. Cu alta te poate strânge la piept. Ce vrea? Ăia au plecat. S-au asigurat cu Guguleştii. Cu carabinele…

De când au început munca pentru reformă, intră pas cu pas într-un sat nou. Necunoscut. Legat într-un ghem de fire încâlcite. Sunt fire care se ţes între Guguleşti.

Goanţă, prefectură, prin Bloch la divizie; altele cu

Simu Belcotă, profesorul, prin satele din jur şi poate mai departe; sunt Tăureştii, şi popa, şi Ilie Jura, şi primpretorul, şi pământene, şi păşunile; mai sunt alţii prin sat; în cătune; dom Paraschiv ăsta şi Amăriuţii, cu ordinele pe care le primeşte ba aşa, ba tocmai pe dos, şi toate astea se mişcă, se adună, se despart şi se-mpreună; el trebuie să stea la mijloc, să vadă, să gin»

deascâ, şi cu el Piţu, şi ăsta chiorul din Cerna, care parcă-i stâncă. În autobiografie – că s-a dat membru de partid – zice că a fost la carele de luptă. S-a cerut la carele de luptă. Aşa i-a plăcut lui. A fost servant. Ochitor-trăgător… a făcut şi ceva şoferie. Ce-o fi căutat la carşle de luptă?… Lu Stângu-i cad mustăţile pe colţurile gurii.

— Care va să zică, don şef, mă ameninţi.

Se frânge, cât e de voinic, peste birou. Amăriuţii ridică din umeri.

— Ia-o cum vrei, dom primar.

— Înainte să mergem mai departe cu alegerea în

conziliu, am o vorbă. Aici de faţă cu comitetul de reformă. Ce ziceţi, tovarăşilor?

— S-auzim.

— Vorbeşte.

— Dacă zici tu, Petre… zâmbeşte primarul.

— Îi mulţumesc lui dom plutonier-xnajor, în numele comitetului. Ne-a ajutat. Ţine legea cu dinţii. Apără adunările. Ne uşurează munca. Eu zic că lucrăm cam ca pe front.

— Aşa-i, Pătrule.

— Este.

— Dom plutonier ne face siguranţa.

Amăriuţii e dintr-odată roşu. Îl mângâie pe Zdup.

Tuşeşte.

— Avui o credinţă. Mi-o călcară în picioare. De aia.

— *Alea jacta est*, spune profetic don Paraschiv.

Amăriuţii se uită chiorâş la secretar.

— Care va să zică, notează, dom Paraschive: „Jandarmeria din Prislop îşi face datoria faţă de guvernul democratic şi faţă de partidele democratice”. Să faci o notă la preţură. Şi una direct la legiune.

Toţi cei din primărie se uită miraţi la Stângu. Vorbele primarului, nu vorbele, gândurile lui, aşa bine rânduite, îl izbesc în fălci. Mai rău decât pumnii ăia schimbaţi pe

Topla. Îl zguduie ca o tragere de artilerie. „Ăsta-i Stângu?” se-ntreabă Pătru uimit.

— Mă! Eu preţui omu’ după faptă, nu după vorbă. Tu ăla, contingent treiş’opt, zici că m-apuci de boaşe. Eu zic să le laşi, până se mai usucă. Acu au sămânţă pentru tot muntele. Te aleserăm cu codrii. Mie să-mi aduci aici proces-verbal cum scoate Goanţă buştenii pe vălăul ăla vechi care dă-n Hideg…

— E rupt. Îl cercetai când fui în patrulare pe Cernevârf. Nu-i scoate în Reca.

— Ia vezi, că acu-ţi tom o notă că nu eşti jandarm adevărat, don şef… E o parte ruptă?

— Este.

— Cam cât?

— Trei-patru sute de metri.

— Nu te-ai mirat să vezi că acolo, sub partea aia care lipseşte, nu creşte tufanu?

— Cum nu creşte?

— Bine! Nu creşte că-l arde Goanţă. Are jgheaburile ascunse-n codru. Cu crăcani cu tot. Aia face. Aduce-n sat la joagăr. Asta-i o parte. Ailaltă parte o scoate-n

Reca. Atâta ştiu. Mai departe?... S-o afle ăsta contingent treiş'opt. Şi 'mneata, că de aia te plăteşte stătu.

Sglivăr Ion fluieră a pagubă. Se scormoneşte prin buzunarele numai flenduri. Scoate într-un târziu o bucată de hârtie de-mpachetat. Galbenă. O despătură pe genunchi. Se mai scormoneşte altă bucată de vreme.

Scoate un capăt de creion.

— Va's că j, g, h, e, a, b, îi spune el fiecare literă, şi o pictează pe hârtie.

Pătru se repliază ca după o retragere grăbită, când te ia inamicul în foc şi te scoate de pe poziţie până n-apuci să zici amin. De un să-l apuce pe Stângu? De ce tace Pavel Lala ca mormântul?

— Rămân păşunile. Drumurile. Acolo zic să-l alegem pe Pătru. Văd că ştie să umble cu oamenii. Are trecere.

Dac-o face reformă – eu mă mir cum şi unde –, atunci are cale slobodă la oameni... Şi ce-o mai fi rămas pe-acolo. Alfabetizare, sau cum îi ziceţi voi. Sănătate. Facem nişte dări de seamă la sfârşit de lună. La trimestru le centralizează dom Paraschiv. Le dăm drumul mai sus...

Stângu vorbeşte liniştit. „Stă în scaunul de primar şi stă bine", îşi spune Pătru. îl vede pe Piţu cum îl ascultă lacom.

— Acu trecem să-i alegem pe delegaţi. Ziceţi voi.

Scrie, don Paraschive... Nu vă miraţi, mă! Am primit ordin de la don primpretor personal. Îmi zice la telefon: „Aşa a hotărât Consiliul de Miniştri, aşa faci, domnule Stângu". Îmi spune domnule... Eu răspund: „Dă-i în mă-sa, don prim. Aduc conziliu făcut de nima-n lume? Coate-goale

ăia, care n-au după ce bea apă?”

„Aşa-i legea şi aşa facem”. „Nu i-aş ţine nici să-mi scoată cizmele, don prim”.

— Stângule!

— Taci, Petre, şi ascultă… „Cum să ruşinez eu Prislopu şi să-i pun în frunte nişte…”

— Ia mai, dă-te-n aia – a mă-tii, mă chinezule-iapanezule.

— Tu, mă… Stângu se ridică, îşi ia cojocul. Tu, mă, să nu cumva să te rătăceşti pe Camăna. Auzi? Scrie, don

Paraschive. Mâine semnez procesul-verbal de constituire… I-ai dat?

— I-am dat, don primar.

— Atunci, treci şi scoate-l din grajd.

Don Paraschiv se prelinge spre uşă. Lampa începe să fileze. Stângu-şi aprjnde o ţigară. Cel din Cerna înghite-n sec. Se uită lacom la ţigara primarului.

— N-am mai duliănit tutun, de pe front.

Stângu i-aruncă pachetul. Omul îl prinde din zbor.

Rânjeşte fericit.

— E năred, dă-l dracului de chinez-iapanez. Un se pomeneşte să lucri la butuci în miezul iernii? Minte, tovarăşe Pătru. Vrea să ne inducă în *iroare*. Ca ăia a lu’ Hitler când pregăteau atacu. Vârau un tractor, ceva, în vreo acoperire, şi-l hârâia toată noaptea. Dacă erai slab de înger, adunai acolo armele anticar. În zori porneau cu câteva care din flanc. De unde nici nu credeai.

Cât au avut benzină. Aşa şi ăsta. Ne vârâ pădurea-n ochi, să nu vedem altceva. Eu nu zic că nu-i bun conziliu de iniţiativă. Ce fac eu pe Cerna cu conziliu? Mie-mi trebuie mălai… S-o scoatem până-n primăvară, când dă măcrişul. Mă uit la harta asta. Frumos au făcut-o tovarăşii! Văd nişte pete roşii pe Cerna.

— Terenurile expropriabile.

— Da ăla verde ce-i, tovarăşe Piţu?

— Rezerva statului. Am cerut să vă dea şi din rezervă, până împliniţi iugărul.

E şi pe Rămână vopsit cu roşu, spune liniştit
Pavel Lala.

— De ce să nu fie?! Este… Piţu strânge harta întinsă pe biroul primarului. Ai văzut, Petre, ce părere are
Stângu despre conziliu?

— Hai acasă, că-i noapte, tovarăşi.

— Asta-i tot, Petre? se miră Pavel Lala.

— Constituirea, domnule morar. Constituirea… Atât.

Sunteţi delegat cu drumurile. Mâine vă fac delegaţii scrise cu peniţă Redis. Îmi permiteţi să-nchid biroul? De altfel, s-a sfârşit programul. Am onoarea, domnilor delegaţi.

— La-ntâi să ne adunăm iară-n conziliu… Tot aici la primărie. Cam la amiază.

— Poate se gândeşte Pavil Lala cum să verse la economat nişte mălai în preţ oficial. Îi muncim la primăvară. Nisăm douăzeci de bărbaţi în putere. Dacă ni-s delegaţi în conziliu, poate să se gândească.

— Ce să mă mai gândesc? Trageţi sania la moară, şi ne-om înţelege. Până atunci vă mai gândiţi şi voi cum e cu Rămână aia. Am luptat pe front şi nu şade frumos.

Piţule. Care merqe-n deal, că-l duc cu sania. Nu merqi.

Piţule?

— Dorm la post, Pavile.

— Bine, mă! Noapte bună.

— Să trăiţi, don plutonier-major.

— Până-n sus, ia-mă pe mine, Pavile.

— Te iau, Lungulescule.

Pavel Lala se-nfăşoară în cojocul nou, lung până la călcâie. Don Paraschiv se foieşte prin birou. Ar fi dat un ducat dacă peizanul, după ce-a întins harta, ar fi continuat să dea explicaţii amănunţite în legătură cu plănuita reformă. Totul se lucrează în secret.

Afară, luna în scădere stă lăsată peste Cernevârf.

Cerul străveziu înghesuie stelele printre coamele scânteietoare ale munţilor.

— Frig al dracului! mormăie Ion Sglivăr.

— Care doarme la post, Petre? Ăsta din Cerna?

Piţule, ziseşi că dormi la post?

— Mai am o vorbă cu Pătru.

— Bine. Noapte bună, mă!

— Să trăiţi, don şef.

Jandarmul îşi scârţâie cizmele prin zăpadă. Gerul le lipeşte nările.

— Zic să mergem la mine. Mai avem.

— De când tot aştept… se bucură Ion Sglivăr.

Se-nşiră unul după altul pe cărăruia vânătă, scobită în zăpada îngheţată.

— Stăm aici, spune Ion Sglivăr. La ce să sculăm oamenii? La urma urmei, nu-i bine să ne-audă nici vântu, nici pământu'.

— Te temi de muierea mea?

— Nu mă tem, tovarăşe Petre, dă-i mai sigur.

Oile se liniştesc în colţul odăii. Miroase plăcut, a lână. A lapte. Piţu aprinde o ţandăra de brad de la iască.

— N-am altundeva, tovarăşi. Casa-i cum o ştiţi. Stăm cu toţii în cuină, până la primăvară.

În lumina fumegoasă a ţăndării, ochii oilor lucesc galben. Oamenii trag câţiva butuci dintr-un colţ. Pătru aduce în mijlocul odăii o mână de vreascuri. Piţu le dă foc. S-aşază pe butuci, umăr în umăr. Întind mâinile în fumul călduţ.

— Nu-i vreme, tovarăşe Pătru. Îmi dai o bucată de mămăligă. Urc în Cernevârf. De aia au venit Guguleştii după Goanţă. Prindem firul. E un fir. Ni l-a dat Stângu.

Tragem de el. Vedem unde ajungem.

— Ziceai…

— Ziceam, că era Pavil Lala. Don Paraschiv. Ce-o să facă conziliu ăsta acum, că-i neaua până-n streaşină?

Drumuri? Fântâni? Clozete? Să măsoare pământene? Nu se poate… Dacă n-apucăm firul dat de Stângu, rămânem de râs. S-or băgat în conziliu, o să zică, să stea la primărie cu dosul lângă sobă… îl prindem pe Goanţă. îl

dăm în mâna legii.

— Nu-i rău, spune Piţu. Începe lumea să simtă că merge vremea altfel.

— Dumnezeu ştie, şopteşte Văler Sava.

— Are să-ţi fie greu, mă Pătrule, cu Guga.

Ion Sglivăr îşi întoarce faţa păroasă spre el. Flăcările mărunte îi aruncă umbre în găvanul gol.

— De ce? tresare Pătru.

— Muierea.

— Ce-i cu muierea? se miră Piţu.

— Lumea.

— Vorbeşte?

— Vorbeşte, Petre. Îţi zic pe nume, că ni-s între noi şi ni-s mai vechi… Vorba-i curvă, mă.

— Ce zice?

— Zice că eşti înţeles cu Guga. Că lucri cu Ilie Jura.

Cu Goanţă. Altfel, cum de nu te-au puşcat până azi? Că de unde ai avut să-ţi iei oi? Atunci cu Stângu, noaptea.

Zice c-ai fost şi tu cu oile alea. Că le ţine Stângu pentru tine. Te-ai învoit cu Guga să le ţină Stângu. Să-ţi dea brânza. Lâna. În parte.

— Cine zice asta? şopteşte Pătru.

— Vorba. Aia de umblă bolândă prin sat. Pe la stâne.

Ajunse şi-n Cerna.

— Aşa a ajuns?

— Aşa.

— Dumnezeu ştie cât îi de spurcată vorba. N-ai ce-i face. Aşa-i datu ei.

— Eşti cam moale, mă Văler Sava.

— Nu mi-s, tovarăşe Piţu, da’ n-ai ce-i face dacă-i ăsta datu ei.

De când aşteptase Pătru să-l izbească cu vorbele în fălci! Franţ Ioşca – aşa-i zice Nică ăl bătrân berbecului

— Iese dintre oi. Îi miroase pe rând la buzunare. Se culcă lângă Pătru. Rumegă uşor. Pătru îl scarpină sub barbă.

— Vorbele… spune el. Se uită în foc. Unele pornesc

din prostie.

— Şi alea taie, mă Petre.

— Taie. Alea care pornesc cu bună ştiinţă au alt tâlc.

Sglivăre.

— Ce-ai să faci?

— Ce-am să fac?

— Ce face de când s-a întors de pe front, se supără

Piţu. Aia are să facă. sjFapta rămâne. Vorba-şi sparge capul, dacă se loveşte de faptă… Dă-i în mumă-sa.

Petre! După câte văd, Stângu vrea să semneze procesuverbal. Duminică ai toate actele la dosar. Le trece tovarăşul Bloch pe curat. Şi adresa către comisia de la plasă, şi aia către comisia centrală de la minister, şi aia de la comunitate. Dacă ministerul mai dă din rezervele statului, nisăm domni.

— Mă Petre, văd că te ustură… Omul îşi pleacă obrazul sălbatic, schimonosit de ochiul scurs. Ai s-o tragi, ascultă-mă pe mine. Guga ăsta-i deştept. N-ai văzut cum o-ntorcea că i-ai fi ginere? Că te-ar ţine ginere, dacă eşti tu rău de colţ? Cască ochii. Ţine-o din zăbală pe-a ta. Muierea-i muiere. Umblă. O vede lumea. Acu, dacă ai, dă-mi nişte mămăligă. Mâine, cam pe la miezul nopţii, uitaţi-vă cu binoclul şefului pe Cernevârf. Dacă ăia lucră, aprind un foc. Dacă nu, cobor în sat.

— Merg şi eu, spune Văler Sava. Am săcure.

— La ce să mergi?

— Să fim doi.

Chioru ridică din umeri. Pătru intră în cuină. Nică horăie. E o lumină lăptoasă, de noapte de iarnă. Lucrurile se văd negre. Gheboase. îl furnică o oboseală lâncedă. Toată noaptea asta are gust amar. Putred. Se loveşte de un scaun. Mama tresare de lângă Nică.

— Ce-i, Petre?

Mădălina răsuflă uşor în patul lor.

— Mâncarea, mamă.

— Pe masă… nişte mămăligă cu brânză.

Pătru ascultă încordat răsufletul uşor al muierii lui.

Îl cuprinde o duşmănie grea. N-a vrut-o. N-a căutat-o.

S-a agăţat de el. S-a pus între el şi Voica. Trage după ea tot neamul Guguleştilor. Doarme. I-a adus copil străin în casă. Vorbe. Mai ales vorbe. Niciodată nu s-a gândit c-au s-ajungă atât de departe vorbele astea care

— Au mai trecut pe la ureche. Pe atunci erau uşoare.

N-aveau fierea ăstora auzite acum. I-ar veni lesne s-o lapede la ta-su-n voreţ. N-o să piară de foame. Vorba lui Ilie Jura: „Într-un an se mărită. Cine n-ar râvni la averile Guguleştilor?...” Nu poate să-l tragă de picioare.

Nu poate să-l scadă în faţa satului... Atunci, noaptea, când au pus ei temelia celulei, secretarul i-a zis să-şi intre în lege cu Mădălina. Ştia. E scris şi-n autobiografie. Cum stă faţă de partid cu Mădălina? N-a ţinut spinarea la greu? A ţinut-o, săraca...

— Ce-ai, Petre? şopteşte mama.

— Ni e.

— Ai băut?

— Mai rău... spune Pătru cu glas gâtuit de ruşine, mai rău 1

Pipăie după blid. Îi tremură mâinile. Dacă omenia îi cuprinsă în ce se gândea el despre politica partidului, care zicea că începe cu oamenii, atunci acolo se cuprinde şi Mădălina. Îi e ruşine. Vorbele lui Ion Sglivăr, aspre, izbite drept în obraz, rămân în el. Ştie că rămân. Le simte gustul coclit în gură. Le aude cum se lasă-n el. Acolo în adânc. Cum îşi scutură penele năclăite. Cum sâsâie şerpeşte. Cum îl muşcă şi se zvârcolesc.

Cum lapădă bale şi zoaie. Cum i s-aşază pe suflet şi cum îl dor. Cumplit îl mai dor. Atât de cumplit, încât atunci când intră la tovarăşi cu blidul i-l trece lui Văler

Sava, îl apucă pe Ion Sglivăr de umeri, îl scutură, îi vâră ochii-n ochiul ăla negru şi îl întreabă hârâit:

— De ce le-ai lăpădat, mă, aici? De ce? De ce, n-auzi? Ce nu era, mă, curat aici? Oile? Solda mea de front? Săraca soldă. Muierea? Casa asta care-mi cade-n cap? Viaţa mea, mă? Ce nu era curat aici? Uţa nu era, mă? C-au

betejit-o ăia acolo?

— Taci, Petre, icneşte Piţu.

— C-avea pruncuţ de trei luni? Şi că s-a spânzurat?…

De ce lăpădaşi, mă, vorbele?

— Ca să ştii. De aia…

Îi desprinde mâinile cu o strângere uşoară, frăţească.

Scormoneşte focul cu vârful opincii. Scoate pachetul de ţigări zvârlit de Stângu.

Na-vă câte-o ţigară… Hai, mă ăla de Sub Pogara…

Dacă vedeţi focu, faceţi cum ştiţi să-i luăm cu martori.

Să-i dăm în lege.

Îşi ridică faţa neagră spre Pătru.

— Ăsta-i numa-nceputul, Petre. Hai, pogăreanule.

Unde-i, mă, săcurea?

Ies în ger. Noaptea e de sticlă. Pătru-şi dă seama că cei doi sunt îmbrăcaţi în flenduri. Că nu i-a rugat nimeni să ia gerul şi muntele în piept.

— Ioane! Mă Ioane!

— A?

— Vezi să nu cădeţi în ghearele Guguleştilor… Pe tine te îngroapă Niculae Guga în neauă.

— Nu s-a născut ăla. Şi uitaţi-vă cu binoclu, să nu vi se pară.

Oamenii se zgribulesc în cojoacele flendurite. Se-ndepărtează-n noaptea albă. Li se aud paşii.

— Parcă eu sunt ăla care mă duc, spune Pătru.

— Te duci cu ei. Rămâi cu tine. Cu mine. Ni-s fiecare în fiecare, şi nu ştiu cum, da parcă mă-nmulţesc pe mine în fiecare zi.

Când se trezeşte din gânduri, Piţu nu mai e lângă el.

Are picioarele-ngheţate. Noaptea e toată de sticlă, şi zăpezile sunt albe, sclipitor de albe, atât de albe încât îl dor, cum îl dor toate gândurile care umblă prin el cu paşi din ce în ce mai grei.

Haţeganul ridică un vârtej de zăpadă. îl răsuceşte cu vuiet surd. îl înşurubează în cerul negru. I-l trânteşte în

piept. I-l plesneşte în obraz. I-l vâră după gulerul cojocului. Îi smulge parcă hainele de pe trupul sfârtecat de frig şi i-l biciuie cu zeci de gârbace de gheaţă. Vârtejul trece aulind gros, îi astupă ochii, se-ntoarce şi-l doboară-n zăpada îngheţată. Pătru încearcă să se ridice, îşi adună genunchii sub el. Caută sprijin pentru mâini.

Neaua de munte-nşală. Sub crusta tăioasă a rămas moale. Afânată. Mâinile i se înfundă până la umeri.

Neaua îi intră în mâneci. I se lipeşte de piele. Genunchii nu-l mai ascultă. Haţeganul se-ntoarce de la vârfuri cu putere sporită. Îi freacă obrazul cu o perie de gheaţă măruntă. Îi taie pleoapele. Tot muntele plânge. Geme.

Se vaită. Trebuie să ajungă la codru. Se simte apucat de subsuori. Cineva îi vâră genunchiul sub noadă.

— Ce-i, mă ostaşule? Ţi s-a muiat junghietura?

E glasul lui Stângu. Spart de viforniţă. Îi ajunge la urechi numai zdrenţe. Pătru s-adună în el, scrâşnind. Se ridică din zăpada care-i ajunge brâul. Stângu taie viscolul cu umărul stâng împins înainte.

— Trec eu în faţă, i se pare lui Pătru că spune.

Îşi fereşte ochii cu cotul. Sunt toţi aici, în urma lui.

Mărtin. Piţu. Brâncuţă. Amăriuţii cu doi jandarmi. Zdup aleargă pe coaja de gheaţă cu părul zbârlit. Cu colţii rânjiţi. Viscolul smulge poalele cojoacelor. Ale mantalelor. Puştile jandarmilor au prins ţurţuri. Se-ntoarce cu umărul în vânt. I se pare că e de lemn. Că stă gol şi c-are s-ajungă tare şi uscat ca Uţa. Stângu se vede ca o linie frântă. Se-ndeasă-n zăpadă. Îşi smulge piciorul stâng. Trece o veşnicie până face un pas. Altă veşnicie până-l face pe-al doilea. Când au început să urce – Haţeganul se juca peste sat – cam pe la întâiul cântat, era un cer negru cu stele rare. Văzuseră focul cu binoclul. Strălucea viu pe unde sunt Cleanţurile Lotrilor.

Amăriuţii sculase jandarmii. Stângu aştepta la primărie.

Zisese că nu crede s-ajungă-n munte ăla contingent

treiş’opt din Cerna şi că vine viscol. Că unde au să urce ei cu nădragii ăia rarii? O să le-ngheţe bucuria muierilor pe-acolo, şi dac-ajung, îi dă la vulpi Guguleştii. El urcă, dar nu ca primar. Urcă pentru o vorbă a lui cu

Goanţă. S-a aşezat în urma şirului care luase muntele-n piept, călca pe poteca tăiată cu sudoarea şi cu vlaga celorlalţi şi fluiera frumos, bărbăteşte, de se bucurau livezile troienite ca de o cântătoare venită înaintea sorocului, fluiera şi din când în când striga cu glasul lui gros:

— Mai poţi, Petre?

Nu-i răspundea. Stângu făcea iar pe mierla. Pe sturzul.

Pe grangurul. Oamenii urcau. Pătru simţea că-l ascultă cu plăcere. Le era greu. Se opreau. Răsuflau adânc. îl ascultau pentru că niciodată nu auziseră sturzul şi grangurul la vremea asta. Când a mijit de ziuă, Haţeganul şi-a oprit jocul. S-a lăsat un ger vânăt. Ei îşi trăgeau sufletul. Atunci Stângu a început să fluiere şi să guruie ca privighetoarea. Dacă nu era gerul, neaua, şi nu l-ar fi văzut cum stă cu ochii mijiţi pe geana de lumină care îmbrăca umerii Sglivărului, ar fi zis că ascultă privighetoarea. Poate aşa primea Stângu ziua.

Cântându-i ca privighetorile… Piciorul iese greu din puful alb. Alt pas. Şi altul. O veşnicie de paşi târâţi sub biciul viforului, cu sleiala căzându-i greu din umeri. Din coşul pieptului. Cum poate Stângu să cânte ca privighetorile, când mâna lui a ucis de atâtea ori? Privighetorile nu ucid. Alt pas. Încă unul. Ce gânduri i-au scos de pe lângă vetre, de lângă dosul muierilor, şi i-a semănat sub duşmănia Haţeganului? în Tatra era războiul. Şi firul ăla de nădejde că dincolo de război au să-şi găsească vieţile! Asta i-a urcat pe cleanţurile repezi şi i-a coborât în văile Waagului. Ale Moravei. Era un gând şi o nădejde care mâna sute de mii de oameni. Acum urcă ei patru, jandarmii şi Stângu. Muntele-i străin. Nu ştie

Cernevârful ăsta cu fruntea ascunsă-n viforniţă că vin

să-l apere tocmai ei. Asta-i! Au plecat să apere muntele. Gândul îl înviorează. Să apere muntele. Asta-i. Şi încă multe. Care? Zdup trece pe lângă el. Mârâie. Îi sticlesc ochii. Caută urmele Stângului cu botul pe jos.

Le-a umplut neaua. Pătru se miră cât de mult îl adună în el vijelia care-l sfârtecă cu ghearele ei de gheaţă.

— Să ne-ntoarcem, Petre! răcneşte Stângu.

Îşi apără obrazul cu mănuşa mare din blană de oaie.

S-apleacă spre el. I-a îngheţat neaua în sprâncenele stufoase. În mustaţă. În gene. Ceilalţi stau chirciţi la rădăcina unui stejar. Au ajuns în codru. Crengile se bat unele de altele. Stejarii se răsucesc din trunchiuri. Vântul vuieşte cumplit pe deasupra. Aici, sub coasta împădurită, e dintr-odată linişte şi cald.

— Şi tovarăşii?

Stângu râde.

— Dă-i în mumă-sa. Urcăm mâine.

Îi înfige ochii ăia oţelii în suflet şi-şi bate joc de el.

— Nu vezi, mă, că ţi-a spart Haţeganu nădragii?

Aşa e. I s-au sfârtecat cioarecii în genunchi. I se văd izmenele cazone din flanel. Rupturile atârnă şleampăt.

Piţu se ridică. După el – ceilalţi.

— Hai, Petre!

— Trec eu în faţă, spune Brâncuţă.

Mărtin e vânăt. Tropăie pe loc. Îşi bate mâinile de şolduri. Jandarmii se sprijină unul pe altul. Amăriuţii îşi ridică clapele căciulii.

— Dacă ne prinde noaptea în tăietură, ne adună ăia la primăvară, Petre. Hai! Încolonarea!

— Mă tem că la Grumazu Obârşcerului a-ndesat Haţeganu neaua.

— O spargem, spune Pătru.

Îşi aducea aminte cât de uşor au plecat în munte Ion

Sglivăr şi Văler Sava. Au luat un bruş de mămăligă cu brânză şi-au plecat. Văler Sava şi-a lăsat fata pe Sub

Pogara. Ion Sglivăr are trei copii. Doi ai lui. Unu i l-a făcut frate-su când a fost într-un concediu. Aşa scrie în

autobiografie. Acum stau undeva în muntele ăsta sălbatic, fără mâncare, cu Guguleştii într-o coastă, cu

Haţeganu în alta. Amăriuţii are trei cutii cu pâine de război.

— Rămâi la urmă, Petre.

— M-am hodinit, Piţule.

— Rămâi, dacă-ţi spun. Când ieşim în tăietură…

— Bine, mă. Trec eu atunci.

— Treci, că ai ciobănit aici. Eu nu cunosc Cernevârful.

Oamenii se înşiră în urma lui Brâncuţă.

— Ce facem, Petre?

Cuvintele vin din om în om. Zdrenţuite de sughiţul furtunii.

— Înapoi, răcneşte Stângu Tauru. Înapoi, Petre!…

Uite, mă, fagu.

Pătru s-aşază cu spatele n vânt. Au ajuns la Gâtul

Obârşcerului. Codrul rămâne în vale. Până-n buza prăpastiei. În stânga sunt cleanţurile. Hornurile de stâncă, prin care Haţeganul trece cu chiote năprasnice. În dreapta

— Spintecătura adâncă de câteva sute de metri, peste care vântuie ţiuind pulberea de zăpadă. În faţă, nămeţii astupă intrarea în Gât. O punte de trecere printre stâncile înalte, unde în vremea lotriei prislopenii au aşteptat un detaşament de cuirasieri împărăteşti. I-au luat în furci. În coase. I-au trântit în prăpastie. Pe colonel l-au spânzurat de-un fag. Poate de fagul ăsta care stă plecat spre prăpastie şi pârâie din încheieturi. Dincolo de Gât e o tăietură. Pe urmă se poate umbla pe sub coastă, până unde sunt oamenii. Viforul îl taie în două. Îi intră pe sub haine. Îi fură căldura. Nu-şi mai simte vârful degetelor.

— Înainte! strigă Pătru peste umărul jandarmului.

Cuvântul urcă până la Piţu, adăpostit după o stâncă.

— Tu n-auzi, mă, fagu?

Stângu se pleacă peste el. Zăpada trece printre ei. Se ridică în vârtejuri. Îi plesneşte în obraz. Se răsuceşte pe după stânci, în fuioare cenuşii. Tot muntele ţiuie.

Bubuie. În iadul de vârtejuri, oamenii urcă pe brânci.

Piţu sapă cu mâinile. Apasă opinca enormă până când dă de tare.

— Îl aud.

— Atunci?

Mai ţine, Stângule.

Pătru aruncă o privire uriaşului care se zbate în văzduhul chinuit. Se-ndeasă pe lângă jandarmii cocârjaţi în potecă.

— O puserăm de mămăligă, Petre!… Amăriuţii se uită urât în prăpastia căscată în buza potecii.

Un te duci?

— Fac drum.

— Ia-l pe Zdup. Dă-i drumu’ înainte. Ăsta simte unde nu ţine zăpada… Du-te, Zdup! Haide. Caută…

Câinele lup se prelinge spre Gât.

— Merită Goanţă zdroaba asta, Petre?

— Codru o merită, Mărtine!

Când iese de după stânca unde s-adăposteşte Mărtin, vântul îl înhaţă de un umăr. Îi smulge zăpada de sub bocanc. îl răsuceşte. îl orbeşte. Bocancul lunecă pe cremenea lustruită de ger. De zăpadă. Cade. S-agaţă cu mâinile de vânt. Vântul îl împinge în gol. Simte golul în toată fiinţa. I se ridică în gât un urlet de spaimă. îl opreşte acolo. Mărtin îl apucă de o gleznă. Golul e aici.

Sub pieptul lui. îl vede prin pânza zbuciumată a zăpezii.

— Un te duceai, Petre? rânjeşte Mărtin Balaci.

Îl schimbă pe Brâncuţă. Are încă în tot trupul spaima căderii în gol. Zidul de zăpadă închide intrarea în Gât.

Dincolo, poteca e slobodă. Piţu a săpat un tunel cât să intre omul. Zăpada e îngheţată. Brâncuţă l-a adâncit cu încă un stat. Jandarmii trec prin locul bătut de furtună, ţinându-se de armele întinse între ei. S-apucă de săpat cu mâinile. În tunel e aproape linişte. Spaima i-a gonit gândurile. Acum se-ntorc pe rând. Dacă-şi pune viaţa, o face pentru cei doi din munte. Sapă cu înverşunare.

Piţu aruncă zăpada cu clăbăţul. Brâncuţă curăţă ce mai rămâne.

— Luaţi armele, le spune Amăriuţii. Puneţi baionetele.

Săpaţi cu baionetele.

Aşa, treaba merge mai bine.

— Ce-or fi făcând tovarăşii? îi gâfâie Piţu în spate.

Pătru nu răspunde. Sapă. Se aude un pârâit înfricoşător. Ceva se smulge din inima muntelui. Un răcnet cumplit. De moarte. Trosnete prelungi. Sfâşietoare. Un bufnet înfundat. Bolta de deasupra se surpă. îl izbeşte ceva în moalele capului. Se face linişte. O linişte nemaipomenit de adâncă. De albă. O linişte moale, albă şi odihnitoare.

Focul de cetină e vesel. Miroase a răşină. Vijelia goneşte peste codrul de brad. Codrul de brad vuieşte plăcut. Adormitor.

— De ce m-ai scos, Petre?

Pătru se uită în foc. îl ghiceşte pe Stângu ridicat într-un cot. Ceilalţi dorm. I-a zobit urcuşul. Lupta cu

Haţeganul.

— Nisăm oameni.

— Oameni, şopteşte Stângu Tauru cu un glas pe care

Pătru nu i l-a auzit niciodată.

— Fluieri frumos, Stângule.

Stângu râde înăbuşit.

— Îmi iei poliţă în alb, Petre. Noapte bună!

Iar nu s-aude decât Haţeganul, codrul şi răsufletul adânc al oamenilor. Coliba boarilor din Cernevârf e făcută din trunchiuri cioplite. Fumul se adună sus. Iese prin crăpături. Boarii i-au găsit loc bun. După rădăcinile unui brad, smuls de alte furtuni mai vechi. Focul arde în gura colibei. Dă un abur de căldură. Dorm toţi, cu tălpile spre el. Ion Sglivăr cu Văler Sava, când au văzut ce vijelie se pune, au umplut coliba cu cetină. Cu despicături de crengi. Ion Sglivăr cunoaşte Cernevârful. A

fost boar în Prislop, cinci ani. Înainte de război. După ce-au umplut-o cu cetină, au coborât. Ziceau să le iasă în

cale. Să-i ajute acolo, în Gâtul Obârşcerului. I-au auzit intrând în neauă. I-au strigat. Pe urmă Haţeganul a smuls fagul ăla rămas singur între cleanţuri. De ce o fi rămas fagul singur? Săcurea l-a lăsat singur. A avut viforul spor. L-a abătut peste potecă. Şi-a rupt crengile în cădere. Altele au dărâmat neaua peste ei. Jandarmii ascunşi printre cleanţuri au scăpat. Pe ei i-a îngropat.

Au săpat jandarmii. Au săpat Ion Sglivăr cu Văler Sava.

I-au găsit. N-aveau nimic. Crengile s-au proptit între stânei. A rămas loc gol între ele. Sub trunchi. După ce a ieşit din ameţeală, s-a tras sub trunchi. S-a întâlnit cu.

Piţu. Cu Brâncuţă. Era întuneric. Cald. Răsuflau greu.

— Venişi la iernatic, Petre? l-a întrebat Piţu.

Îi auzeau pe ceilalţi pe afară. S-au apucat să sape.

Le-a fost uşor. Au ieşit printre crengile fagului. Nu era

Stângu. L-au strigat. L-au strigat în cor.

— S-o fi-ntors, a spus Amăriuţii fără să-l privească.

Hai să-i dăm drumu', că ne-apucă noaptea.

— Aşa-i, a-ntărit Ion Sglivăr, tot fără să-l privească.

Nu-i nima! Hai, Petre…

I s-a părut că aude un strigăt.

— Haţeganul, a zis Piţu.

Nu i s-a uitat în ochi.

Pătru a vrut să iasă de sub scutul stâncilor. L-au apucat de braţe. De umeri.

— Un te duci, Petre?

— L-o fi-nghiţit Haţeganu.

— Le-a suflat în lumină la mulţi.

— S-a proptit în faţă şi Amăriuţii.

— Mă Petre!

Voiau să-l apere de Stângu. I-a plătit doar molitva.

Dar nu-l apărau bine. S-a uitat în ochiul ceacâr al plutonierului. Amăriuţii s-a moşit dintr-odată. S-a-ntors la jandarmi. A răcnit turbat:

— Legaţi-l cu curelele de armă peste mijloc. Ţineţi-l

bine… Mişcă…

L-au legat peste mijloc. A ieşit sub spulberul hohotit al viforniţei. A ascultat. S-a târât în lungul fagului cu crengile atârnânde peste prăpastie. L-a buşit furtuna. L-a orbit. S-a dus o dată până la capăt. Jandarmii – târâş după el. S-a-ntors. S-a mai dus o dată. I s-a părut că scrâşneşte cineva. Că suduie. A-ncălecat fagul. L-au ţinut ostaşii de curea. Stângu era acolo. Ţinea o creangă între picioare. Era cu capul gol, plin de zăpadă. Vânăt.

Se ţinea cu mâinile lui mari de-un ciot. Avea degetele negre. Unghiile i se albiseră. L-a simţit. A ridicat fruntea. Vântul îl legăna deasupra golului. Îi căzuseră umerii obrajilor. Avea zăpadă în sprâncene. În mustăţile răsfirate sălbatic. I-a rânjit. Şi-a lăsat barba-n piept. Şi-a dat drumul la o mână. S-a uitat sub el. Degetele rămase încleştate au început să-i alunece…

— Şi-o fi adus aminte de priveghi, şi-a zis el. Nu vrea să mă roage.

L-a apucat de sub praşchie. Peste ei trecea Haţeganul.

Cum trece şi acum prin noaptea de afară.

— Stai, Petre. Stai la mama şi mâncă.

— La paradie, numa că vine-mpăratu, într-o caleaşcă cu şase cai.

— Mai lasă-l supărării de-mpărat, Nică!…

Totul e neobişnuit la amiazul ăsta. Faţa de masă curată, lucrată cu flori. Brânză de oaie. Ceapa. Mămăliga aburindă. Berbecul cu coarnele împodobite. Mădălina cu ciupagul spălat ca de sărbătoare. Simina, care-i râde din vârful patului. Cetina pusă-n geam. E flămând. Într-un blid e zeamă de găină. Într-altul – o găină întreagă.

— Parc-ar fi praznic.

— Este, râde Nică, întinerit. Tot e bine, mă, să fii secretar.

— Taci, Nică, n-auzi?

Mădălina se-nfoaie. E roşie şi-l împinge cu genunchiul pe sub masă. Pătru mestecă rar, cufundat în

gânduri.

Nică vorbeşte cu Franţ Ioşca, berbecul…

A doua zi au coborât în codru. Era aşa cum spusese

Stângu. Haţeganul se oprise. Ieşise soarele. Codrul strălucea. Au făcut un plan de luptă. Amăriuţii cu un jandarm au ocolit colibele stânjenarilor. S-au lăsat pe jgheab până jos, în drumul de sănii care dă în Hideg.

Ei s-au tupilat sub nişte cetini. Goanţă în cămaşă, cu mânecile suflulcate, la fel şi Guguleştii, munceau cot la cot cu stânjenarii. Din când în când, Goanţă cu Niculae

Guga ridicau un jgheab de lemn, care venea de la izvor, şi-l legau de vălăul pe care dădeau drumul la butuci. Era cald, da apa-ngheţa. Butucii alunecau mai bine.

Codrul răsuna de bufnituri înfundate. Un stânjenar frigea o capră sălbatică în faţa colibei, ascunsă sub brazi şi sub neauă. Pielea, încă sângerată, atârna la uscat.

Stângu pândea măcinând din măsele. Era alb de mânie.

O mânie care-i făcea plăcere… Carabinele Guguleştilor spânzurau în crăcanul de la gura colibei.

— Acu, Petre, i-a mârâit primarul la ureche.

După plan.

S-a ridicat. A dat ocol printre brazi. A ieşit între oamenii care trăgeau un trunchi uriaş de brad în vălău şi între coliba cu carabinele.

— Să trăieşti, brigaderule Goanţă! a strigat Stângu.

Oamenii au înlemnit. S-au trezit Guguleştii. Întâi s-au uitat de jur-împrejur. N-au văzut pe nimeni. Niculae

Guga a luat-o pe stânga. Ion pe dreapta. Stânjenarii şi-au cumpănit ţapinele. Goanţă era verde.

— Ai venit să ne tocmim?

— Niculae! Ioane! Staţi, mă!

Cel care frigea capra s-a sculat. Stângu i-a repezit un dos de palmă. L-a trântit în neauă cu nasul mânjit de sânge. Şi-a scos pistolul. N-a vrut să-i strice plăcerea.

Ion Sglivăr era bucuros. Jandarmul se tot căuta în sacul de merinde, unde ţinea lanţurile şi lacătul.

— Puşti unu. O doi. Da tot aici te-ngropăm, Stângule, a spus Ion Guga.

— Hai, mă, a poruncit Niculae Guga.

Stânjenarii, a numărat paisprezece, s-au mişcat. Pătru a prins privirea Stângului. Îi cerea ajutor. A râs în el.

L-a lăsat până l-au strâns ăia bine. Când a văzut că ridică pistolul, a ieşit de sub cetină cu Văler Sava şi

Ion Sglivăr.

— Nu ţi-ajunse, mă Niculae, ce-ţi dădui la crâşmă? a întrebat Ion Sglivăr.

— Astâmpără-te, Goanţă, c-am venit cu conziliu.

— Conziliu mă-tii! a răcnit Ion Guga.

A smuls o ţapină. Avea ochii plini de sânge. S-a repezit la el prin neaua până-n brâu. Urca şi gâfâia. Stânjenarii s-au împărţit în două grupe. Stângu râdea, să crape! Goanţă, acum roşu, cu vinele umflate pe frunte, nu ştia ce să facă.

— Stăi! a strigat jandarmul de sub cetină. Stăi, că trag!

— Daţi-le, mă, a răspuns Ion Guga.

Ajunsese atât de aproape, că-i simţea mirosul gurii.

Jandarmul a tras un foc în aer. Stângu – altul… Pe urmă i-au legat pe toţi. I-au coborât în vale. Amăriuţii arestase oamenii de la sănii. I-a urcat în sănii. I-au adus la post. Au întocmit proces-verbal. Au luat declaraţii.

N-au dat toţi declaraţii. Au un dosar de cincizeci de file. A plecat, cu un jandarm, direct la plasă. Amăriuţii a luat fiecare declaraţie în dublu exemplar. S-a bătut toba. Ştie tot Prislopul…

— Mă numesc Goldemberg Avram, sunt consilier în

Ministerul de Justiţie. Tu cine eşti?

— Pătru a lu’ Nică.

— Răspunde omeneşte, plutonierule! Domnul consilier are o misiune.

— Nu-s plutonier, dom căpitan. Is Pătru Dragalina.

— E supărat. O să fie şi mai supărat când o auzi ce vrea domnul conzilier.

— Aici nu merge pe supărare, domnule Stângu. Chestiunea e gravă şi n-ar strica să fiţi mai atenţi când dresaţi acte de dare în judecată.

— Actele-s dresate după lege, dom căpitan Ceauşu.

Le-a găsit bune până şi tribunalul. Se cheamă că are Goanţă parale, dacă l-a adus aici pe domnul conzilier.

— Nu văd legătura, domnule primar.

— Eu o văd.

— Dumneata eşti secretarul celulei de partid?

— Eu.

— Domnilor, ne puteţi lăsa o clipă singuri?

— Mă duc să controlez maşina. Ne-ntoarcem la Orşova?

— Dacă nu abuzez, domnule căpitan

— Vă rog…

Omul îşi scoate ochelarii cu ramă subţire de aur.

Poartă haină în carouri vagi. Cămaşă albă. Scoate un dosar voluminos dintr-o servietă din piele de şarpe. Când se mişcă prin biroul şefului de post, pantofii elveţieni scârţâie discret. Pătru îi adulmecă mirosul. Într-o seară

— Erau la Cotul Donului, înainte de încercuire – a intrat în adăpost un general. A stat o clipă, a zis „Bravo, băieţi!” şi s-a dus. Mirosea la fel. Sublocotenentul a tras mirosul pe nas. A scuipat. A zis:

— Cocotă masculină.

Consilierul ministrului miroase la fel ca generalul. Nu ştie ce-nseamnă cocotă. Consilierul trebuie să ştie. Ar fi aflat atunci, că voia să-l întrebe pe sublocotenent.

Sovieticii au dat un atac de noapte, şi sublocotenentul a murit. Consilierul îi arată carnetul de partid. Pătru-l răsfoieşte fără să citească. Fotografia seamănă. Ce-o fi vrând? Să-l scape pe Goanţă? Uite şi dosarul. S-a ngrăşat. Scoarţele i-au rămas aceleaşi.

— Îţi vorbesc ca de la membru de partid, la membru de partid. N-o putem lua aşa, cu ruptul. Îi strângem. De acord. Dar nu intentăm procese de sabotaj economic fără o bază materială solidă. Cazul a ajuns la domnul ministru. A

constituit un adevărat scandal juridic. Tribunalul, care a dat curs, va primi mustrările ministerului.

Tăbărâţi cu armele asupra oamenilor. Smulgeţi declaraţii care se contestează în instanţă. Nu zic. Strângeţi-i!

Dar nu uita, avem nevoie de ei. Deocamdată produc, tovarăşe. Produc. E limpede? Produc…

Zâmbeşte fin de câte ori spune „produc”. O spune cu voluptate. Pătru stă pe bancă. Se uită la vrăbiile din pervazul ferestrei. Vrea să-l întrebe cam ce ar fi făcut

Guguleştii dacă ar fi urcat fără jandarmi. Consilierul ridică mâna.

— N-am isprăvit… Deci, poziţia ta la reluare e limpede. Eşti membru de partid. Luminat. Sunt în joc interese naţionale. Na-ţi-o-na-le. Înţelegi? Lemnul e o problemă naţională. Retragem dosarul. Adică voi de aici cereţi tribunalului retragerea. E mai bine aşa.

— De ce?

Consilierul rămâne descumpănit.

— Credeam că-ţi vorbesc ca unui tovarăş şi înţelegi…

— Nu-nţeleg!

Omul se face stacojiu. Ţăranul cu faţa pătrată nu se intimidează nici de titlul sonor, nici de intimitatea afectată.

— Dar e nespus de limpede.

— Pentru mine, nu! Dumneata cunoşti muntele?

— Nu! Adică într-un fel… Sinaia. Poiana-Ţapului. Buşteni…

— Ăia taie codru. Asta-i. Nu-i în lege. Ce nu-i în lege, nu-i. Dosaru e bun.

— Aici e chestie de politică subţire, tovarăşe! N-o putem lua aşa, cu otuzbirul.

Se uită la ceasul-brăţară, de aur. Râde. îl bate pe umăr.

— Va să zică, suntem înţeleşi. Du-te şi cheamă-i pe ceilalţi. Organizaţia o lămureşti. Le spui de mine. Am venit direct de la cabinet. Asta-i linia partidului. Te consulţi cu tovarăşul Ardey. îl cunoşti? Om! Deci, e limpede… Poftim,

domnule căpitan. Poftiţi, domnilor.

Parcă eraţi mai puţini.

— Am adus repede conziliu de iniţiativă. Ăla care răspunde de codri e pe Cerna. Sunt destui şi ăştia.

— Da’ nu ţi-am cerut aşa ceva, domnule primar.

Chestiunea… vă rog…

Pe geamul postului se văd caii de la o căruţă trasă-n poartă. Răsuflă cu capetele-n pământ. Sunt caii Lungulescului. „Dacă e vorba de apolitică subţire», atunci Stângu îi musai să fie primar în Prislop”, gândeşte Pătru. Intră

Brâncuţă, Lungulescu, Florea Belcotă ciungul, Gheorghe

Belcotă, Sergiu Bloch. Căpitanul Victor Ceaşu îşi piguleşte ceva de pe epolet. Stângu Tauru se reazemă de tocul uşii. Consilierul trece în spatele biroului şefului de post. Scoate un petic de piele de căprioară. Îşi abureşte ochelarii. Şi-i şterge cu luare-aminte. Îi priveşte cu ochi de miop. Stângu se uită la Pătru. Zâmbeşte larg.

Pătru ştie că-i spune:

— Strânge-l! Ţi-l dau pe mână. Mă aperi? Te apăr!

N-ai vrea să te iau în braţe, mă nima-n lume…

Asta-i politica subţire. Se-nvăluie pe flancuri unul pe altul. Să vrea partidul să-l ierte pe Goanţă? Pe

Bloch? De ce să-i ierte? Că pustiesc codrul? Că adună milioane?

— Noi nu putem, spune Pătru, până nu convocăm consiliu. Până nu discutăm în organizaţie… Aşa am făcut şi când am întocmit dosaru. Altfel nu se poate.

— Vreţi să beţi o ţuică? întrebă Stângu Tauru. Una cum nu se găseşte decât la Prislop?

Pătru simte că Stângu îşi bate joc de căpitan. De ăla de la Bucureşti. Oamenii aşteaptă pe bănci. N-au înţeles încă. Tovarăşul de la Bucureşti răsfoieşte dosarul.

— Primul lucru pe care-l cerem noi, spune el răspicat, este legalitatea…

— Momentul implică sinceritate deplină. Îmi place să

cred că sunt cel mai bine informat om din partea locului.

Drumul alb intră vertiginos sub botul nichelat al Mercedesului. Consilierul îşi muşcă buzele. Tace.

— Nu mă interesează cazul Bloch… Mă interesează ceea ce l-a pretextat.

Consilierul se uită cu coada ochiului la profilul sumbru al căpitanului de jandarmi. Este omul indicat de informaţiile cabinetului. De altfel, cabinetul are reţeaua lui în jandarmerie.

— Care este situaţia legionarilor în regiune?

— Bună.

— Ce vreţi să ziceţi?

— Se reorganizează. Adică fac ceea ce-i nevoie ca, prins un fir, să se deznoade tot ghemul… Deocamdată îi menajez.

Apasă pe *îi*.

— De ce?

— Citesc presa de partid.

— Şi?

— Mai ales citesc printre rânduri.

— De ce încetiniţi?

— N-o doriţi?

— Sunteţi bun psiholog.

— Meseria…

— Îmi pare nespus de bine că ne-am cunoscut.

— Onoarea e pentru mine.

Căpitanul apasă frâna. Maşina stopează lin sub un dud. Victor Ceauşu îşi întoarce faţa prelungă, osoasă, perfect rasă şi palidă spre consilier.

— V-ascult.

Consilierul are un moment de ezitare. Jandarmul pare mult mai bine informat decât lasă să se bănuiască.

— Profesorul, profesorul, un profesoraş de nu ştiu ce, la o facultate…

— Simu Belcotă, zâmbeşte Victor Ceauşu.

— Parcă. Informaţiile noastre vorbesc de o reţea.

— Da! Profesorul a făcut joncţiunea, e ipoteza mea, şi

vă rămân îndatorat dacă o veţi comunica domnului ministru, cu tabăra Bătuta din valea Mureşului.

Consilierul scoate un blocnotes cu scoarţe de piele.

Un stilou mai gros decât cele obişnuite, cu o peniţă ciudată. „Marfă nouă”, îşi spune Victor Ceauşu. Scrie fără ca stiloul să lase vreo urmă vizibilă.

— V-ascult cu cea mai mare atenţie, domnule căpitan.

— În regiunea de munte, poate în zona Retezat.

Ţarcu, Godeanu, a fost paraşutat sau au fost paraşutaţi…

— Data?

— Noaptea de 10 spre 11 aprilie.

— Aţi comunicat ierarhic?

Victor Ceaşu se uită în gol. Se pleacă spre consilier „cu o mişcare scurtă. Consilierul are o clipă de panică.

Nu e întâia oară când vede asemenea ochi pironindu-l pe sub o vizieră lăcuită. Dacă fascistul îl împuşcă pur şi simplu? Se face livid. Victor Ceauşu sesizează instantaneu panica consilierului.

— Sunt printre puţinii cu care puteţi înnopta singur şi-n siguranţă, domnule Goldemberg. N-am comunicat încă ierarhic.

— Sunt de părere nici să n-o faceţi. Interesele statului poate cer astfel.

— Atunci, tac.

— Dimpotrivă. Vorbiţi.

— Printre cei paraşutaţi, am informaţii precise, a venit Bălteanu…

Consilierul îşi scoate ochelarii. Îi tremură mâna.

— Dar bine… spune el şi se bâlbâie.

— Ştiu precis cu cine a luat legătura aici… Dar mai ales ştiu tot ce-a făcut la Bucureşti.

Consilierul Goldemberg Avram are impresia că în maşină s-a urcat însuşi Mefisto… Dacă acest căpitan de jandarmi n-are haruri de vrăjitor, înseamnă că ceea ce se face cu atâta grijă sus e doar o mică farsă pentru îmbrobodit copiii. Toate atuurile au trecut în mâna

jandarmului.

— Câştigaţi un sfert de milion în aur la afacerea

Goanţă-Bloch, spune calm Victor Ceauşu. Foarte bine!

Întindeţi-mi o punte solidă spre cabinet. Recunoaşteţi că în vest nu aveţi un om mai bine informat. Lucraţi prin mine, şi vă garantez pe cuvântul meu de ofiţer că veţi reuşi. Nu ştiu dacă în altă parte da, însă aici sigur.

Consilierul îşi dă seama că stă pe marginea abisului.

Mercedesul demarează elegant.

— Atunci… îngână consilierul.

— Ne întoarcem să vi-l prezint pe profesoraşul – subliniază ironic – Simu Belcotă… Contactele personale nu strică niciodată în asemenea împrejurări…

…Poiana e inundată de ultimele raze ale soarelui.

Peste munţi curge o lumină mov. Goldemberg Avram e neliniştit. Munţii au o sălbăticie care-l înfioară.

— Dar bine, spune el. Îl cunoaşteţi şi…

— Secrete de jandarm, domnule consilier. Bucuraţi-vă că vi-l ţiu la dispoziţie, bine conservat şi utilat.

— Utilat? Ce vrea să zică asta utilat?

— Ssst… Profesoraşul se prezintă destul de punctual.

Consilierului îi tremură picioarele. S-a vârât într-o afacere afurisit de-afurisită. Bănuieşte siluetele unor oameni care înconjoară poiana. Pe poteca pe care au urcat-o şi ei, vine un bărbat scund, voinic, cu un cap mare, perfect sferic, acoperit de un păr arămiu, buclat, strălucitor. Are alură de sportiv. Poartă pantalon de stofă gri, pulover finlandez şi e încălţat în pantofi uşori de gimnastică, cu talpă de azbest. Consilierul răsuflă uşurat. Se aştepta să întâlnească un bandit bărbos, înarmat până-n dinţi, ca în nuvelele lui Prosper Mérimée…

Târziu, când lumina nu mai era decât umbră, consilierul ministerial îi spune profesorului Simu Belcotă:

— Renunţaţi la frondă. Deocamdată nu vă sfătuiesc să vă riscaţi libertatea; aşa-i, dom’le căpitan? întreabă ironic, însă oamenii dumneavoastră necompromişi ne

interesează. Avem o opoziţie puternică în conducere, dar… face o pauză… cineva de cea mai mare greutate, repet, de cea mai mare greutate, vă întinde o mână prietenească. Vrem să avem alături oameni încercaţi şi capabili, indiferent de trecut, cu condiţia ca astăzi să fie devotaţi şi sinceri. Devotaţi acelora care le-au întins o mână, când puteau să le arate vârful baionetei.

Reţineţi asta.

— În concluzie?

— În concluzie, dom'le profesor, o adeziune verbală şi un *statu-quo*, până la noi precizări.

— Aveţi mâna mea.

— Mulţumesc.

…Maşina fuge lin pe asfaltul dintre Mehadia şi Herculane.

— Rămânem să cinăm la Băi?

— La ce oră am rapidul?

— La miezul nopţii!

— Opreşte aici.

— Opresc!

— Perfect!

— Dacă se reia dosarul?

Consilierul se întoarce zâmbind spre căpitan.

— Sunt atât de tăcute şi uituce arhivele justiţiei… oftează el, şi-i oferă o ţigară Camei, dintr-un portţigaret din aur masiv.

— Vă leagă comuniştii la gard, nefericiţilor! Vă leagă pentru că făptuiesc. Şi în spatele fiecărei fapte strecoară o idee. Da voi? Vouă v-a luat Dumnezeu minţile.

— Părinte!

— Taci, Gugo!

— Nu mai tac, părinte. I-a venit apa la moară lu'

Stângu? Se ortăceşte cu Pătru să ne strângă de gât?

— Cu Pătru şi cu ăia din Cerna a venit la munte.

— Asta-i disciplină de partid, domnule Stângu?

— Afară cu el din partidu nost!

— Domnilor fruntaşi!

— Afară!

— N-aveţi idei, diavolilor. Linişte! Aici nu vă scapă decât forţa.

— Au adus diplomele de împroprietărire, spune calm Pavel Lala. Le-am văzut…

— Câte erau?

— N-are importanţă asta, domnule Jura. Te-asigur că una e şi pentru dumneata. Domnilor! Domnilor! Mi s-a comunicat oficial de la comisia judeţeană că la 1 Mai vine de la Bucureşti delegatul Ministerului Agriculturii.

— La ce?

— Pentru pământul din rezervele statului. Probabil va verifica şi situaţia loturilor de la comunitate, arendate la a doua mână.

— N-are niciun drept să se bage în pământene comunităţii. Precesta lui de Pătru!

— I-ai plătit molitivă, Stângule!

— Vrea să-l vadă cum ne taie din pământe. Să râdă. Aia vrea.

— Domnilor, vă rog linişte!

— Cu toporu te tai, Stângule, se aude clar glasul lui Guga.

Stângu Tauru îşi întinde picioarele pe sub masă.

Cască. În prânzitorul popii Barbă Neagră, lumina după-amiazului intră îndulcită prin perdelele de borangic.

— Domnilor. Situaţia s-a limpezit. La 1 Mai se deschide campania electorală. Comuniştii au elaborat Platforma-program a aşa-zisului bloc al partidelor democratice. îl felicit pe domnul Stângu pentru jocul în partidă dublă. Dar…

— Afară din partid!

— Domnilor… domnilor…

Primpretorul se întoarce suplu spre Stângu. Poartă cizmele, sacoul şi cravaşa, însemnele campaniei electorale.

— Dar… spune cu voce joasă. Îşi joacă sprâncenele ameninţător… îl rugăm să ne explice ce are de gând să facă de-acum încolo.

— Asta-i.

— Să explice!

— Credem că jocul în partidă dublă a mers prea departe.

— Lasă asta, domnule primpretor… Spune-mi, ce contramăsuri s-au luat ca să facem faţă propagandei şi măsurilor luate de comunişti? Dumneata, voi, robiţilor pântecului, nu înţelegeţi că nu mai merge cu apa în piuă?

Vi-am spus. Chemaţi-i la lucru. Să închidă Jura joagărul. La o nevoie, îl ardem.

— Ai bolânzit, părinte? se închină Goanţă, alb la faţă.

Popii i se zbârleşte barba. Îşi holbează albul ochilor.

Primpretorul e un cretin. Toţi sunt cretini. Afară de bestia de Stângu… Popa are curţile lui, ferecate în piatră. Are proiectul de turbină. Are tihna adâncă, sătulă, a anilor. Sentimentul fericirii pe care şi-a realizat-o având. A băgat zeci de mii în procesele din vremea războiului. Şi de mai înainte. A concentrărilor. Cu zecile astea de mii a câştigat lunca. Acolo se poate face agricultură după modelul olandez. Dintr-un condei, comuniştii îi iau zece hectare. Nu există nicio bază juridică să şi le apere. Sunt din cele trecute în iugăre mici în loc de iugăre mari. Nu le poate contesta decât cu forţa. Nu poate face nimic fără cretinii ăştia îndobitociţi de ură pe Stângu, care a fost mai deştept decât ei. E înnebunitor să ştii că peste trei zile îţi răşluiesc lunca. Pământul de cultură olandeză. Turbina. Tot ceea ce te ridica mai presus de turmă şi-ţi dădea lăţime spatelui. Lumină frunţii.

— N-am bolânzit, Goanţă tâmpit ce eşti… îi putem aduce la mălaiul nostru. Joagărul îi adună. Le dă putere. Ia să n-aibă… Ia să-i plătim bine… Măcar un an.

Măcar până la alegeri. Să-i risipim. În munte, cu oile.

La lucru în luncă. La pădure. La fân. Câte zece să luăm fiecare. Să le dăm ţoale. Să le dăm făină. Cucuruz.

Atunci? Dar mai ales să-i risipim… să-i risipim, gâfâie popa.

Cuvintele cad peste capetele celor de faţă. Îi plesnesc

după ceafă. Goanţă răsuflă ca un peşte pe uscat.

— Şi ce m-ai întrebat dumneata pe mine, don prim?

To-te feţele se întorc spre Stângu. Cască de-i trosnesc fălcile. Primpretorul se simte umilit de tonul întrebării. Dar mai ales se simte umilit de haosul pe care-l găseşte în organizaţiile săteşti. Parc-au înnebunit cu toţii. Le e gândul numai la afaceri. Toţi vor să facă afaceri în stil mare. Singura nădejde – echipele de şoc.

Coaliţia cu generalii. Organizaţia partidului în armată.

Popa pufăie supărat:

— Iar o luaţi de la capăt?

— E necesar să-şi precizeze poziţia, părinte.

Stângu se ridică încet. Se pleacă spre primpretor. Îi spune uşor, ca şi când l-ar mângâia:

— Mă e… pe tine şi pe domnul prim Maniu… Mă fac chinez la *bolşovici*. Auzi?

Îşi rânjeşte dinţii. Se îndreaptă domol spre uşă. Se întoarce.

— Să m-aştepţi, Goanţă, când n-ai să m-aştepţi. Auzi?

Şi tu, Gugo, să tai pe cine ai mai tăiat.

— Stângule!

— Tu, popo, fă-i molidva două, duminică. Ziua bună, fruntaşilor.

Oamenii nici nu răsuflă.

— Nemaipomenit! îngână primpretorul.

E vânăt şi asudat.

Se deschide uşa. Tresar cu toţii.

— N-aţi răspuns la ce v-am întrebat atunci? De ce nu l-am scris la mir? Şi de ce mugiţi ca vacile duse la tăiere? Şi de ce vă contraţi să nu spargeţi joagărul care-i adună, cum bine zice popa? Şi de ce vreţi, mă, numa aor, dacă v-am băgat în comisia economică să vă bateţi cu *bolşovicii*? Scrie don prim că mi-am făcut cerere să trec la Tătărăscu. Are bot de moimă, dă-i mai cuminte decât Maniu. Lu ăla i-a căzut mintea-n nădragi.

Aşa că m-am dat cu liberalii.

Râde puternic, de unul singur, un râs batjocoritor şi dur. I se aud paşii coborând scările de piatră.

— Bestia! scrâşneşte primpretorul. Bănuiam încă de atunci când cu registrele.

Mutrele care-l înconjoară i se par stupide. Perfide. Îşi pierde cumpătul. Asta o face din ce în ce mai des în ultima vreme. Începe să umble repede prin sufrageria popii. Numără culorile scoarţei aşternute pe duşumea.

— Dumneata te gândeşti numai să-ţi vinzi rachiul în străinătate. Şi tu, dobitocule de Goanţă, microcefal sinistru, m-ai vârât până în gât cu lemnele alea din iarnă.

Ştii cât are să te coste, imbecilule? Ştii? Am să-ţi vând şi izmenele, nenorocitule! Cât despre tine, Ilie Jura, stai tu! Vrei să te strecori între două ape?… în fiecare zi am să-ţi trimit organele economice pe cap. Gata cu gazul vândut la de zece ori preţul. Gata cu miile de chile de sare, vândute la o sută de ori preţul oficial.

Crezi că dacă până acum te-am menajat, nu ştiam? Ori vă băgaţi minţile-n cap, ori vă arăt eu ce înseamnă disciplina de partid. Disciplina grănicerească…

Ştie că fiecare vorbă zvârlită în plus e o sinucidere.

Se sinucide repetat, cu o voluptate încă necunoscută.

Trebuie treziţi. Ori, dacă nu, rade Prislopul din ordinea de bătaie şi-l lasă pe mâna comuniştilor. Să dea un exemplu întregului Banat. Ideea i se pare strălucită. Genială.

— Vă rugăm să nu vă mimaţi pe noi, don prim, spune egal şi potolit Guga. Dacă ne mâniem, nu mai facem nimic. Mânia nu-i bună gazdă pentru sfat. N-am putut să întoarcem cum am vrut noi în conziliu, că ne-o jucat

Stângu. Avem pe mână comisia economică.

— Am văzut eu cum o aveţi, zvârle primpretorul…

Stângu, notarul, Belcotă de la Front, şi de la noi dumneata, cu moş Argintaru. Straşnică majoritate! Domnilor, vă rămâne ultima şansă. De la 1 Mai se vor înfiinţa consiliile politice săteşti. Ele pregătesc alegerile din toamnă. Vă priveşte cum luptaţi. Am să-l scot pe

Stângu de la primărie…

— Mai bine ar fi să-i lăsaţi pe *bolşovici*. Îl scot ei, don prim.

— Nu ştiu ce are Simu de se fereşte, se trezeşte popa Barbă Neagră răspunzându-şi tare unor gânduri.

— Cu casa lu’ Nică am făcut după poruncă… Atunci, de ce să aduceţi organele economice, don prim?

— Avem o comandă de la Băile Buziaş. De la fabrica Muschong, se bâlbâie Goanţă.

— Domnilor fruntaşi, pentru numele lui Dumnezeu, am venit în vederea deschiderii campaniei electorale.

— Să ne spuneţi cum facem cu pământene. Dacă nu spuneţi, eu nu mişc un deget. Nu dau nici măcar o straiţă cu uruială.

Moş Argintaru susţine privirea chiorâşă a primpretorului.

— Eu zic să aducă don prim nişte cocii cu feciori de pe sate, că pe-ai noştri nu-i bine să-i ştie nima.

Părintele să vorbească cu don profesor Belcotă. Să coboare cu cătanele lui. Spargem adunarea. Nu lăsăm pământene. Don prim, asta-i lege la noi. Nu lăsăm pământene. Dacă ăştia iau din pământe, noi am pierit din ochii satului. Ni-s făcuţi zob. Călcaţi în picioare. Asta-i de vorbit acum. Şi-mi pare bine că nu-i Stângu aici.

Primpretorul îşi recapătă calmul. Se aşază.

— Precizează-ţi ideile, domnule Guga… Mi se pare că-n mare ai dreptate. S-auzim.

Oamenii răsuflă uşuraţi.

„Tocmai asta e, îşi spune popa. Că n-are idei. Planul o fi bun, dar n-are idei. Trebuie să-l văd neapărat în noaptea asta pe Simu. Neapărat…”

…Lumina verzuie a lămpii de birou îi cade pe mâinile mari, abandonate pe tăblia de nuc a biroului. Primpretorul i-a adus Platforma-program. Încă n-a apărut în presă, dar a obţinut-o. Până la urmă au ajuns la un plan comun. Se apără. Primpretorul trimite echipele de şoc din cinci comune. Vin în goştie pe la neamuri. El trebuie să

stabilească legătura cu Simu. I-a spus Pavel

Lala că de trei zile a coborât acasă. Vede noaptea lumină în odaia lui. Până în zori. Zice că ar fi dat drumul oamenilor. Nu mai are decât nişte fugari de prin alte părţi. Astea toate sunt fleacuri. Unde sunt însă ideile?

Îl obsedează întrebarea. După ce a pus totul la punct, diavolul de Guga are o minte de general. Primpretorul a plecat cu maşina la Armeniş. El a rămas în birou şi a extras toate punctele din Platforma-program care se referă la satele de munte. Asta l-a îngenuncheat. Merg atât de departe, împing raţiunea organizatorică atât de adânc, încât n-au scăpat lumea satului în general, însă uite aici, pe puncte, lumea satului de munte. Imbecilul de primpretor i-a spus: „Fleacuri. Propagandă”. A râs

Ca un tembel îngâmfat... „Noi, părinte, suntem vechi în politică. Pe astea le-am fumat de mult!... I-a venit să-l sugrume. Îşi apleacă bărbia peste foaia de hârtie, scrisă cu litere mici, rotunde, de om obişnuit să folosească cifrele. Ochii-i fug peste cele câteva alineate înşirate ordonat unele sub altele:

„Gospodăriilor de munte între trei şi patru hectare li se vor fixa sarcini fiscale cât mai mici”.

Bestiile! Bestiile! Adică majorităţii. Adică celor nouăzeci la sută din gospodării. Implicit le revine celor zece la sută să ducă povara fiscului. A cotelor. Bestiile! E

doar o frază, dar ce miraj pentru toate căsuliile şi sălaşele! Au să se întărească. N-au să mai vină la lucru.

„Se va aplica principiul progresivităţii la gospodăriile mari”.

„Ţărănimii sărace i se vor acorda credite pe termen lung”.

— Auzi, Goanţă cretin! auzi, Argintarule? mormăie popa.

Îi vine să urle. Să-şi smulgă barba. Puteau să le-o ia înainte. Dacă l-ar fi ascultat, neghiobii! Dacă ar fi pus foc joagărului! Dacă i-ar fi împrăştiat în munte!

Cât de perfide sunt alineatele! I se par nişte şerpi.

Nişte vipere care-i încolăcesc inima.

„Se vor atribui loturi de casă ţăranilor săraci şi neîmproprietăriţi”.

„Se va reglementa păşunatul în poieni şi goluri de munte, pentru împiedicarea speculei prin arenzi mari sau subarendări”.

Asta era. Aici voiseră să ajungă. Ce minte diabolică au acolo în conducere! De unde ştiu ei care e mecanismul complicat al arenzilor la goluri, care au adus popilor Barbă Neagră în un an tot atâta venit cât le-au adus turmele în trei ani? Şi ce-i priveşte pe ei golurile de munte, locurile din veac ale grănicerimii?... Să fim raţionali! Să iim raţionali, îşi spune popa.

„Se vor asigura vitele...”

Subliniază alineatul cu creion roşu. Ar fi ceva. Le asigură. Pe urmă? Le mănâncă lupul. Rămâne şi vita, şi asigurarea.

„Produsele industriale vor fi distribuite prin cooperative, la preţul oficial”.

Auzi, Ilie Jura? îşi urmează comentariul. În definitiv, fiecare pe cont propriu. Scape cine poate.

Salariaţilor agricoli li se vor reglementa condiţiile de muncă şi salarizare”.

Ca la fabrică. Condiţii de muncă. O să-mi pretindă să-mi ţin ciobanii câte opt ore în munte... Idiot. Am devenit un idiot... Vrea să recitească alineatele. Nu poate.

Sunt atât de limpezi, încât nu mai poate. Îi ţâşneşte un cuvânt din creierul înfierbântat: Lunca. Îl năpădeşte o dorinţă aprigă, fierbinte, s-o vadă. S-o miroasă. S-o mângâie. Lunca! Niciodată nu l-a chinuit un dor atât de mistuitor. Niciodată nu l-a chemat trupul unei femei cu atâta pasiune. Se ridică de la birou. Fuge în grajd, cu capul gol. Îşi smulge găicile de la reverendă. îl izbeşte mirosul iute de cal. Cel dulce de fân. Caii îl simt. Nechează uşor. Tropăie. Îl desprinde pe Baltazar, armăsarul.

— Cine-i? Cine-i, n-auzi? întreabă un glas somnoros de muiere.

— Taci!

— Un te duci, diavole?

Slujnica se ridică din iesle. Popa îi ghiceşte pieptul alb, în întunericul palid al grajdului. Scoate armăsarul în curte.

— Dacă te duci la drăguţă, te spun… N-auzi, popo?

Goneşte pe deşălate. Îi flutură pulpanele reverendei.

Îl învăluie perfid miresmele sfârşitului de aprilie. Luna stă s-apună. Aerul e rece. Baltazar, luat pe neaşteptate, se destinde în galop lung. Aude greierii. Milioane de greieri. Năvăleşte în luncă, negru, cu barba desfăcută în două, cu ochi de nebun.

— Stai! Stai, că trag, tu-ţi lumina ta, mârâie un glas răguşit de sub o salcă.

Popa îşi pierde minţile… Au şi venit”, se gândeşte. Dă năvală cu armăsarul în umbra deasă de sub sălcii.

— Dacă nu-ţi vedeam barba, te puşcam, părinte…

He-he-he! Te cheamă lunca? Pomeneşte-mă duminică.

He-he-he! Barba te-a scăpat…

Îl înconjoară câteva umbre.

— Stăm de pază, spune moş Argintaru.

— Cu toate neamurile, întăreşte Guga.

Oamenii au puşti de vânătoare. Securi. Din luncă se ridică miresme ameţitoare de muguri. De sevă. De iarbă fragedă. De pământ greu. Visul lui de-o viaţă. Să bage plugul aici. Să-l scoată în capul satului. Descalecă. Merge ameţit până la hotarul lui. Îngenunche. Ceilalţi se descoperă. Tac.

Stau neclintiţi şi tac. Popa-şi lipeşte fruntea de holdă.

Aude cum creşte cucuruzul. Cum se mişcă greierii în găurile lor. Miresmele pământului pătrund în el. Toate miresmele pământului…

Nu ştie când a ajuns în curtea bisericii. Asta era ideea. Biserica. Râde. Biserica pe care el însuşi a hulit-o.

Mare. Albă. Cu clopotniţele-n cer. Leagă căpăstrul de grilaj. Face că ţiva paşi mari, până sub turnul de lemn în care e agăţat clopotul care vesteşte înmormântările.

Trage frânghia. O dată. Încă o dată. Şi încă. Mereu.

Trage de frânghie cu pletele căzute pe obraz. Cu barba despicată de goană. Mare. Negru.

Zvonul de aramă se ridică înfiorat peste Prislop. Din ce în ce mai limpede. Mai grav. Mai sonor. Popa Barbă

Neagră trage de frânghie cu mişcări sacadate. Puternice.

— Doamne, iartă-mă! Doamne, ajută-mă!

Trage mereu. Dangătele se risipesc în zorii de aprilie. Curg metalic peste acoperişurile Prislopului. Tremură pe deasupra luncii. Îi coboară adânc în suflet. Le primeşte ca pe o remuşcare. Ca pe-o pedeapsă. Ca pe-o iertare a necredinţei lui.

Pătru stă călare pe greabănul acoperişului. Ţine straiţa cu şindrilă agăţată de gât. S-a suit să schimbe şindrilele sparte. Sunt cam multe. Lucrează de două ceasuri. Merge greu. Din când în când, scoate binoclul şefului de post. Cercetează atent lunca Bela Recii. Sunt acolo. Aşa cum i-a spus ieri Guga, la înfiinţarea consiliului politic:

— Am auzit că vi-au venit diplomele.

— Venit.

— Nu te temi?

— Mţi.

— În luncă n-ajungi decât dacă treci cu armata peste noi.

— Vedem.

Tot satul vorbeşte că Stângu a trecut la liberali. Sunt

— Zece liberali cu toţii. Stângu a intrat în consiliul politic. De la ţărăniştii lui Maniu – Guga. De la social-democraţii Lui Titel Petrescuunul Işvănescu din Cozia.

Belcotă – de la Frontul Plugarilor. El – de la comunişti. Au stabilit cum o să meargă propaganda electorală. Parcă a fost o şedinţă de înmormântare. Nu le ardea de consiliu. Se gândeau toţi la pământe. Gazdele au oameni şi la joagăr.

— La ce-aţi cioplit, mă, o mie de ţăruşi? l-a întrebat

Guga când au ieşit de la primărie.

— Avem lipsă.

— Nu te gândeşti că ţi-s socru?

— Nu.

— Vai de tine, Petre!

Prinde în lentile cotul de la vad. Răsuceşte uşor pitiionul. Lunca îi intră în ochi. Sunt toţi. Guga le spune ceva. I se vede albul mâinii, pe care o flutură de colo-colo. Pe sub sălcii vine o muiere cu un coş pe cap.

Lena lui Ilie Jura. Le-aduce demâncare. Mâine vin muncitorii de la Orşova. Tocmesc uneltele ţăranilor. Secretarul de plasă zicea că vor să dea o serbare în cinstea împroprietăriţilor. Să dea. De trei zile umblă şareta primăriei cu moş Aflat. I-a dat-o Stângu. Bate doba prin cătune. Pe văi. A repezit câţiva călăreţi. În Cerna, la obştea lui Sglivăr. Sub Pogara. La sălaşele de sub Godeanu. Secretarul i-a telefonat că ajunge în Prislop pe la amiază, cu delegatul ministerului şi al comisiei de împroprietărire judeţene. Lena – ea e – pune coşul jos. Plimbă binoclul pe linia sălciilor. Ies unii cu topoare. Zece. Alţii, cu nişte arme. Cinci. Trebuie să fie bolânzi. Legea-i lege.

— Ce faci, Petre? Dormi?

— T-l 1

— Visezi cu ochii deschişi?

— Mă uit la primăvară, nevastă.

Nici nu-şi dăduse seama. Se uita la primăvară. Nigiuginul s-a acoperit cu blană verde. Sărăcuţă. Cerul e înalt. Străveziu. Zboară în el câteva berze. Se rotesc lin. Le simte plăcerea cu care plutesc. Sunt bete de cei senin. De soare. De primăvară. Casa mamei stă huluită într-o parte. I-a pus câteva propte. Pe şindrilă cresc muşchi. Tufe de urechelniţă. Grădina s-a sălbăticit. Aici sfârşeşte uliţa din spatele bisericii. Capătul grădinii dă în coastă.

— Auzi, Mădălină?

— Ha?

Femeia se opreşte din frământat. Îşi şterge fruntea cu braţul. Are poalele prinse în brâu. Mozoleşte nişte lut

de lipit, cu picioarele goale.

— Ce zici de coasta asta?

— De care coastă?

Se uită la el cu palma streaşină. Îi cade lumina-n cosiţă. În ochi. Pe gâtul rotund.

— Asta.

— Surpătură. Da ce-ţi veni?

— Aşa.

Mama stă frântă pe răzor. Se ridică în genunchi.

— Cu muncă ar merge o livede, spunea ea. Hai, Mădălină.

— Offf!

Pătru ştie că mama a înţeles. Comisia de împroprietărire i-a dat după lege. Voiau în luncă. N-a primit. Au pus vădanele în luncă. I-au dat aici. Coastă goală. Pământ sterp. Sub coastă cresc zmeure. Rugi de mură. Prin mijlocul grădinii trece un pârâu. Iese pe sub gardul de spini. Se duce la Rămână. Pe gardul vechi, înnegrit, cresc tufe de măzăriche. În nuc cântă o pereche de granguri.

Mama sădeşte flori. Ruje aduse de Livia. Micsandre.

— Ce faci, Nică? întreabă mama.

Taică-su îndeasă nişte şindrilă într-o straiţă spartă.

Săracu' tata! Plânge după Uţa. După casă. Are privirea întoarsă în urmă. Nu mai trăieşte. E mort tata. A murit tata… Dacă nu mai trăieşte decât din amintiri, e mort. Stă în cerul limpede de deasupra acoperişului şi-l doare gândul. Murim când nu mai vedem înainte. Murim când nu mai ştim să zicem astăzi. Poate l-am omorât şi eu. Poate îl omor zi de zi. Nu pricepe. Şi atunci îl omor… Nică e gârbov. Slab. Îi atârnă hainele pe umerii ososi. Îi tremură mâinile. Capul i se bâţâie.

— Ce faci, tată, cu şindrila aia?

Nică îşi ridică faţa scofâlcită. Nu-l vede pe acoperiş.

Are ochii albi. Scurşi. Bătrâni.

— Curge apa în casă. N-ai văzut? Mă duc să acopăr casa din Topla, că vine Uţa cu domnu' părintele, Petre!

Vorbeşte aiurea. Nu chiar aiurea. Trăieşte în Topla cu Uţa şi gândurile lui de acum zece ani. Trăieşte numai acolo. S-a închis în vremea de-atunci. De aia-i mort tata.

— Bine, tată, îi spune cu glas frânt.

— Crezi că m-a şters Ilie Jura din grumbuc?

— Nu l-am lăsat să te şteargă, tată.

— Atunci, stai pe pace, Petre. Vezi de casă. De Uţa.

Mi-a venit ainberuf de la măria-sa împăratul. Zice c-a-nceput bătaia ai mare şi nu poate fără mine… Că

Uţa cu domnu' părintele…

Rămâne cu ochii goi, spânzuraţi în streaşină. Râde uşurel. Saltă straiţa cu şindrilă în spate. Se-ndreaptă spre poartă. Îşi trage greu piciorul de lemn. Cade umbra nucului pe el. De pe acoperiş pare mic. Intrat în pământ.

— Straşnic, straşnic! spune gutural colonelul Văr

7 aru. Straşnic, domnule Stângu! Eşti un om şi jumătate, domnule.

— Să trăiţi, dom colonel I

— Câte spui că ai stocate aici?

— Zece cu toată muniţia. Uitaţi şi cutiile.

— Extraordinar! Cutiile originale. Şi benzile. Uită-te ce benzi, domnule. Marfă americană. O plăcere. Deschide mai tare uşa. Excepţional! Asta e pe afet. De necrezut!

Lumina amiazului pătrunde veselă în galeria îngustă, săpată în stâncă, căptuşită cu scânduri şi cu saci. Opt mitraliere grele de 13, 2, acoperite cu saci, stau negre, cu manşoanele îmbibate de vaselină, clădite cu grijă pe un podium de scândură. Stângu Tauru mânuie mitraliera jumelată, bine prinsă în turela ei mobilă. Colonelul Vărzaru descifrează iniţialele bătute pe închizătorul unei mitraliere. Stângu Tauru râde uşurel.

— Mai am ceva, dom colonel.

Vărzaru îşi cravaşează cizmele. Se congestionează de plăcere. Stângu desface cu băgare de seamă un maldăr de saci. Iese la iveală ţeava verde a unui aruncător de mine uşor, cu placa de bază aşezată pe un fund de butoi.

— Muniţie ai, gâfâie colonelul.

— Patru lăzi pline, dom colonel. M-a costat totului tot, aruncătorul şi muniţia, zece chile de răchie.

Îşi mângâie mustaţa porumbie. Acoperă aruncătorul cu grijă. Îndemânatic. Vărzaru îşi lasă bărbia în piept.

— Dac-ar fi toţi ca dumneata… Altceva?

— N-ajunge?

— Cine a demontat mitralierele?

Stângu râde uşurel.

— Gârbin le-a demontat. Acu lucră la nişte afete de stejar. O să stea ca-n avion, dom colonel.

În vara lui ’43, într-o noapte, era la stână. Stătea de multe nopţi la stână. Treceau avioane de la Dunăre. În valuri. A venit unul înaintea zorilor, cu foc în coadă.

Jos. A tras câteva paraşute luminoase. S-a nvârtit cu focul după el, ronrăind din motoare de vuiau munţii. S-a lăsat în pădurea străveche de brazi, dinspre Boldoveanu.

S-a dus acolo cu copiii şi cu taică-su. Avionul se aşezase pe brazi. Îi răsese. Făcuse pârtie. Au găsit câţiva răniţi. Focul se stinsese. Pe ăia i-au dumicat cu săcurile.

Pe urmă au demontat mitralierele. Câţiva kilometri de cablu. Maşini fel şi fel. Au tăiat pielea de la căpătâiele scaunelor. Era şi Gârbin cu ei. Fără el nu făceau nimic.

Aviatorii purtau inele, pe care erau săpate avioane.

Nişte cuvinte ciudate. Poate era numele lor. Nu mai ştie, că le-a dat pe la muieri, în şapte sate.

— Arsenalul de aici are să-ţi aducă un loc de deputat în viitorul guvern, domnule Stângu. Te felicit. Dă-mi voie să-ţi strâng mâna.

Stau la masă. Odaia e zugrăvită bizar, din duşumeaua proaspăt frecată până sub tavanul de grinzi, cu colonade în cele patru colţuri, isprăvite în nişte capiteluri dorice. Între colonade, tavan şi duşumea – câte un panou tivit cu o dungă de un maro-cald, acoperit de motive florale stilizate, pe fond de azur.

— Mi la pictat un pictor de biserici, pe alţi zece litri de răchie.

Iconia intră repede cu un talger de brânză untoasă, o

bucată mare de slănină şi cârnaţi de porc atunci scoşi din untură.

— Închide şolocatu şi lasă-ne, Iconie.

Colonelul Vărzaru bate darabana pe marginea mesei.

Odaia e luminoasă. Are două paturi masive. Noptiere de modă veche. Rectilinii. Un dulap cu oglindă. Lampă de porţelan pântecoasă, cu abajur smălţuit alb, într-un suport de bronz. Pe pereţi – fotografiile gazdelor. Mari.

Înrămate. Colorate neverosimil.

— Acu, dac-aţi văzut, ascult, dom colonel. Mâine-i Primu' Mai.

— Ştiu.

— Ce ziceţi?

Colonelul îşi lasă fălcile în piept. Părul roşcovan, tuns scurt, îi conturează puternic oasele mari ale craniului.

— Nici eu nu mă-mpac cu politica, domnule Stângu.

Mi s-a plâns primpretorul. N-ai făcut bine ce-ai făcut.

Dacă erai cu grănicerimea, mâine nu s-ar întâmpla nimic grav.

— De asta aţi venit? spune Stângu, cu glas jos. Înăbuşit.

— Şi de asta.

— Nu merg cu ţărăniştii. Fac echipe de şoc. Bătăi…

Nu ştiu ce vor. Asta-i… Tace. Se pleacă spre colonel.

Aici nu merge cu boata, dom colonel Vărzaru. Aici merge cu ce am eu.

— Nu-i aşa, domnule Stângu. Sigur. Politicienii încurcă lucrurile. De acord. Pe urmă zic: „Poftiţi.

Descurcaţi-le voi, militarii, cu armele". Foarte bine. Le descurcăm. Pân-atunci, grănicerimea trebuie să fie strâns unită.

— Nu se poate.

— De ce?

— Lucruri vechi… Până nu-l văd pe Goanţă gol, nu sunt Stângu Tauru. E omul dumneavoastră. Ştiu. Poate vreţi să ziceţi şi de procesul cu codrul? îl deschid, chiar dacă mă scriu la *bolşovici*, dom colonel.

— Mă nenoroceşti. Am tranşat cu Muschong.

— Până când?

— Iunie.

— Vi-l las până-n iunie.

Colonelul transpiră abundent. Stângu Tauru are ochii prea albaştri ca să-l ierte pe Goanţă. Aici numai Victor ar putea. Ce să poată? Principalul e să lucreze joagărul până-n iunie. Să aibă lemne. Goanţă? Dă-l în mă-sa pe Goanţă. Speculează pe toată lumea… îşi trage porthartul pe genunchi. Scoate o hartă militară, colorată verzui. Stângu face loc pe masă.

— Până la întâi iulie?

— Până la întri iulie, dom colonel.

— Mulţumesc.

Întinde harta, care foşneşte plăcut. Miroase a hârtie închisă în şef.

— Alegerile trebuie pregătite milităreşte, domnule Stângu.

Se gândeşte cum. era când se suspendaseră alegerile şi dicta din scaunul prefectului de Severin. I se umflă o vână groasă la rădăcina nasului. Nu asta-i principalul, îşi trece degetele butucănoase prin părul roşcovan. Păleşte. I se lasă colţurile gurii.

— Domnule Stângu… Tribunalele zise ale poporului…

Fraza rămâne suspendată. Colonelul se congestionează brusc. Îşi trage fălcile în piept. Stângu îşi vâră mâinile în praşchie. Se lasă pe speteaza scaunului. Îşi muşcă mustaţa porumbie. Mătăsoasă. Ştie că-n capul colonelului nu mai e altceva decât tribunalul poporului. îl prinde în privirea lui albastră. Străvezie şi rece. Tace. Altfel, nu face nimic. Toţi Tăureştii au făcut tăcând. Nici el nu vrea să-şi audă gândurile…

Colonelul Vărzaru ştie în clipa asta că e robul omului care-l încercuie în oţelul suplu al privirii albastre.

De ieri, secret, a plecat propunerea de a-l trece în cadrul disponibil. E un şef de stat-major fictiv. L-au înconjurat politrucii. Dacă n-ar fi Victor… A pierdut terenul

de sub picioare. Regele n-o să aprobe. Nici ministrul.

Cât? Trec unităţile pe sub fereastra biroului. În frunte sunt mulţi dintre ofiţerii lui. Îi vine să urle când trec.

Între el şi unităţi – golul. Politrucii. Subşeful de stat-major. Comandantul diviziei. Oameni ţinuţi la depozite pe vremea Mareşalului. Netrebnici… La judeţeana comunistă se strâng acte…

— În munte nu-i niciun tribunal, dom colonel. Numa codru şi Stângu Tauru.

— Adică?

— Când o fi, veniţi şi bateţi la poarta mea.

— Frământi, nevastă, din şold. Frământi…

— Ia nu te mai boldi! se repede mama.

— Maşina, stop. Alarmă la bord, măicuţo. Am acostat.

Marinarul intră în curte. Salută cu două degete la viziera crăpată. Pătru coboară de pe acoperiş.

— Mă, că mândră nevastă ai, tovarăşe Petre! Noroc.

— Dacă e mândră, e a lui. Dumneata fă-te că n-o vezi.

Mădălina, roşie”, îşi lasă poalele peste pulpele prinse-n arama subţire a lutului.

— Eşti în furtună, maico! Ai dreptate. Fă-te că n-o vezi pe frumoasă, dar mai ales că n-o auzi pe soacră.

Calelungă mă cheamă.

— Mai bine-ţi zicea Limbălungă, râde mama. Du-te.

Mădălină. Pofteşte-l, Petre.

— De la plasă mi-a spus că veniţi mâine.

Marinarul îi întinde mâna. Mare. I-o strânge zdravăn. Îi face cu ochiul.

— Tactică. Am tras învăţături de la nedeie.

— Pofteşte în casă.

Mădălina lipăie cu tălpile goale. Aduce un ulcior cu apă. E veselă. A scăpat de frământat. La gard s-au strâns copiii din vecini. Uliţa a înviat. Ale dracului!

Nu-i dau ziua bună. De când cu cotele. Le-a prins o dată la fântână. Să se bată. Sărace şi proaste. Uite-o şi pe asta. Portiţa din lătreţe scârţâie.

— Trecui pe uliţă; zic, ia să intru la Magdaliena, că am auzit eu ceva azi săptămâna, la biserică.

Sotomia e mică. Uscată. Iscodeşte peste tot, cu ochii înfipţi la rădăcina nasului.

— Auzi mai multe decât trebuie. Îmi spuse mie Ana ce meliţai la priveghi.

— Mădălină!

— Las-o, mamă 1 A venit să umple satu' cum stăm şi ce băgăm în noi.

— Ferească-mă Sfântu! Să mă bată Dumnezeu dacă…

S-apropie de mama. Îi şopteşte la ureche:

— E primejdie cu pământene, Magdalienooo! Da ăsta cine-i? Ha?

— Nu-i spune, mamă, n-auzi?

Calelungă ascultă muierile. Râde. Îşi scoate cascheta, în casă miroase a busuioc. E curat şi plăcut.

— Te-am văzut atunci, la nedeie. Când cu spadina comandorului. Îţi spun că mă bucur. Munca de partid m-a scos de la vapor. M-a adus în Prislop să te cunosc. Facem treabă?

E negru. Cu nasul coroiat. Puţin adus de spate. Nişte sprâncene răsucite în sus. Fără jumătatea de jos a urechii drepte. Ochii – căprii, neastâmpăraţi. Îşi suflulcă mânecile tricoului. Îi întinde mâna. A doua oară.

— Facem, râde Pătru.

Marinarul are tatuate pe braţe nişte femei-peşti.

— Sirene. Dă-le dracului. Ascult.

— Nu v-aşteptam astăzi. Nu ştiu dacă găsim de lucru. Pe urmă, la noapte…

— Ce-i la noapte?

— Ai auzit de profesărul Sâmu Belcotă?

— Legionarul?

— Da.

— S-aude c-ar avea nişte echipe de şoc.

— Cunoaştem.

— Să nu-ncerce…

— N-au vreme. Nici n-ar fi tactic. Mâine se bate

peştele… Crezi c-au să vină oamenii?

— Asta-i. Nu ştiu. Poate.

— De ce poate, şi nu sigur?

De azi-dimineaţă trăiesc în el doi oameni. Nu numai de azi-dimineaţă. Atunci când pun la cale câte ceva care să intre în adâncul satului, iese la iveală Pătru din noaptea când au închegat celula de partid.

Trăieşte ciudat o stare de fericire neîntâlnită. Nebănuită. Ca acum, spre pildă. Vede că jacheta marinărească e cârpită la guler. Că are un nasture de alamă nelustruit. Poate pune rămăşag că nasturele e prins cu sârmă. E necăsătorit şi poate n-are nici drăguţă. Îi răspunde:

— Mâine s-alege, dar nu ăsta e el, cel adevărat, ci celălalt, care ştie că mâine, astăzi, acum, se-ntâmplă ceva nemaiîntâlnit în viaţa Prislopului. Uite-l cum stă de vorbă, firesc şi apropiat, cu Calelungă despre ceva răscolitor, despre ceva la care n-a visat nici măcar Horia.

Ori Avram Iancu. Ori Eftimie Murgu. Ceva care a tulburat satul până-n străfunduri. Ăia umblă pe luncă cu topoarele. Cu armele. Cineva a tras clopotul de înmormântare, până i-a sculat pe prislopeni din aşternuturi.

Popa ţine vecernie zi de zi. Zi de zi predică. Vorbele predicii urcă pe văi. Le poartă babele pe la toate porţile. Seara se adună nişte muieri la Mădălina. Vin de la marginea satului. Vorbesc despre secetă. S-arată secetă. Nu scot un cuvânt despre pământe. Vorbesc numai despre secetă. Primăvara e uscată, şi ele se tem de secetă, cu toate că n-au nici zece stânjeni de pământ.

Acu, dac-a bătut doba, satul s-a închis în dosul porţilor.

Aşteaptă acel ceva răscolitor, de temut, ademenitor şi cumplit, pe care-l aşteaptă şi el. Ştie limpede c-a intrat în nişte legi care-l mişcă pe el, pe ceilalţi tovarăşi, nişte legi aproape vii, cum spune Sergiu Bloch. Are cunoştinţă că ei înşişi sunt una cu legile care au apucat satul şi-l frământă

şi-l întorc pe toate feţele. Poate vede încă tulbure, da vede. Uite-l pe Calelungă aici; a venit cu tovarăşii, mâine vin cei de la plasă, de la judeţ, de la minister, nu e singur, nu sunt singuri aici în munţi, la marginea pământelor locuite de oameni, şi asta-i dă o siguranţă deplină, îl face să răsufle adânc, să se bucure şi să-i spună lui Calelungă:

— Mâine s-alege. Şi să ştii c-aşa cum s-o alege mâine, aşa o să se aleagă şi la toamnă.

— Nu-nţeleg.

— Dacă o să dovedim că ni-s una cu satu', dac-o să dovedim noi că alianţa nu-i vorbă-n vânt, dacă-i punem jos pe găzdoni şi-i arătăm că-s ţărănişti, o istorici, atunci… Ştii la ce mă gândesc eu? Că vorbele astea-s cam puţine şi că niciodată nu-mi vin pe limbă aşa cum le-aud în mine.

Marinarul îl bate pe amăr.

— Amândouă înainte! Nu face cu mine filosofie, că mă atingi sub linia de plutire. Facem, şi gata! făcurăm în toată ţara, o facem şi-n Prislop. Vira ancora, că ne-aşteaptă tovarăşii.

Nu ştie de ce, dar îi vine să râdă. Poate că tovarăşu'

Calelungă are un carneţel în care scrie: 1 mai, împroprietărire în Prislop; 2 mai, împroprietărire la Cănicea;

3 mai, cursă cu vaporu la Severin. În Prislop, asta a-nceput din toamnă şi lasă urme pe o viaţă. De aici începe facerea lumii.

Merg pe uliţă. Calelungă îşi leagănă umerii. Poartă coafă albă la caschetă. Tricoul vărgat alb-albastru, pe sub bluza de doc. Pantalon de doc albastru – o fi fost altă dată – fără manşetă, jos larg până-n vârful bocancilor cazoni, ţintuiţi, cu care tropăie prin praf. Soarele după-amiezii zvârle umbrele pomilor în uliţă. Numai copiii se ţin după ei. Pătru simte oamenii ascunşi în curţi. După şolocate. Au să iasă muierile. Ies, că le poruncesc oamenii. Uită-le că ies, afurisitele! Nu le rabdă rânza. Se ţes de la poartă la poartă. Al dracu' Calelungă! Ciuleşte urechea retezată, ca iepurele.

— La a lu’ Nică or vânt.

— Ăi de-i bătură cu pietre, la negeie.

— Or aprins foc lângă bisearică.

— Cu mărşâna or vinit.

— Zicea unu că tocmesc pluguri.

— Pluguri. Coase. Sape. Hai, frumoaselor… Veniţi degrabă, să vă ţin loc. Altfel…

— Bine-auzi cu bearca! mârâie Pătru, şi-i place marinarul, că ştie vorbi cu muierile.

— Ăsta-i ăla de striga în trâmbiţă.

— Le faceţi scump, maistore?

— Pe o guriţă. Dacă nu te-nvoieşti, pe omenie.

Muierile chicotesc. Din josul uliţei urcă la trap mărunt cocia lui moş Argintaru. Bătrânul o are alături pe Domniţa. Lasă caii la pas. Îi zvârle peste umăr:

— N-o laşi, Petre?

Pătru ştie că vine din luncă, să afle ce-i cu maşina.

Cocia trece zuruind din bucşe. Domniţa se uită-n gol.

Stă ţapănă.

— Cine-i?

— Unul din luncă.

— Ce are să mai intre în furtună, copastia lui de contrarevoluţionar!

— Ssst! mai încet, Uţo, că măria-sa împăratu e-n casă cu domnu’ părintele. Ne-o adus Franţ Ioşca ainberufu şi mă roagă frumos să mă duc la bătaia ai mare, cu compania grănicerească. Auzi, granguru! zice c-o venit vremea să fac oltoane din salca aia… Al dracu’, parcă-s bolund, să oltonesc în salcă…

— Hai, că-i vreme să te duci acasă. Acu-nseară şi până ajungi cu oile…

Nică ăl bătrân drege gardul de spini cu mâini îndemânatice. Se uită mirat la Voica. Îşi clatină capul a mustrare.

— Voico, Voico, că şoadă mai eşti! Cum să mă duc, mă muiere, acasă? Păi nu-s acasă?

Voica stă pe scări. Gâfâie. Pruncul izbeşte de nădejde

în burtă. Mai are câteva zile până la soroc. Poartă cârpa legată sub bărbie. Are buzele vinete. O-ncearcă o sfârşeală grea, care îi înţepeneşte mâinile. I s-au umflat picioarele. Pe deasupra zuzuie albinele. L-a văzut pe

Nică intrând în curtea pustie, cu desaga plină. Aşa vine bătrânul, în fiecare zi. Aduce şindrilă. Strânge mărăcini. Taie mladă de salcă. Pe urmă lucră şi vorbeşte singur. O încearcă un amar greu şi o singurătate sleită.

Viaţa-l căzneşte pe Pătru. Nici Pătru nu se lasă. O căzneşte şi el, de şi-a ridicat împotrivă toată puterea

Prislopului. Mâine are să-l vadă întins pe masă, la geamul de la uliţă. Se-ngrozeşte. Poate-i biruie. Că e de piatră. Atunci la adunare, când i-a pus mâna pe umăr

— Alea chirăiau –, o-neca fumul, da' i-a pus mâna pe umăr şi a fost a lui, peste voinţa şi peste împotrivirea ei. Ar vrea să fie tânără, frumoasă, nu cu burta sub guşă. Să se ducă mâine. Să vadă cum se-mpart pământene. Să fie lângă el, dacă nu-l omoară în noaptea asta. A fost Năstăsia. I-a zis să coboare cu coasele.

Cu sapele. Vin maistorii. Le-a strâns. Are să coboare.

Au trecut câţiva din Valea-Lungă. Pe jos. I-a auzit vorbind. De pământe. Ea are să fie mamă, tinereţile s-au dus, şi zilele s-au făcut aspre în Prislop. Numai Topla rămâne şuvoitoare, învăluită în lunca proaspătă, cu mătasea frunzişului strălucind verde, mirosind a reavăn, a apă şi a salcă.

— Hai, taică, oftează Voica. Hai, că te aşteaptă cu oile.

Se ridică de pe trepte. Vine legănându-se lângă Nică.

Îl apucă de braţ. Bătrânul începe să tremure. Vede

Sglivărul. Cu creasta înzăpezită. Merii bătrâni îşi leagănă mugurii abia înfioraţi de adierea serii. Toate zgomotele cunoscute, intrate adânc în el, îi însufleţesc ochii sclerozaţi. Răsuflă lacom. Trage pe nări mireasma amăruie a livezilor.

— Voico!

Îşi lasă capul în piept. Începe să plângă fără niciun

scâncet. Plâns de om zdrobit. Oile behăie în marginea drumului. Voica aude tropote obosite. Un cal nechează prelung. Glasul răguşit al lui Scordilă domoleşte calul:

— Nie, mă, n-auzi?

— Fără armig nu puteai, behăie alt glas, şi Voica ştie că-i al lui Ilie Jura.

— Nu puteam, bade Ilie. Am umblat destul în coada satului.

— He-he-he! Scordilă. Ce zici, mă, de vreme?

— Secetă.

— Cumplită, Scordilă! în pustă crapă holdele. Îi bine c-am luat cucuruzu ăla azi-iarnă? Ai?

— Aor!

— Vino-n luncă, după cum ne-am înţeles.

— Nu-i bine să te pui cu legea, nea Ilie.

— Care lege, mă? A cui lege? Asta-i lege? Vino, şi te fac om… Altfel…

Voica nu mai aude. Cei din drum vorbesc în şoaptă.

Pe urmă Ilie Jura:

— Aşa o zis dom colonel. Nu te teme. Câştigi şi atât.

Rămâi sănătos.

— Umblă cu bine.

Ilie Jura trece cocârjat pe cal. Nu se uită la casa

Pătrului. Voica îl scoate pe Nică în drum.

— Acolo erai? spune Scordilă neguros.

— Acolo.

Îi îngheaţă inima. Îi musai să coboare. Ori să fugă-n deal la Năstăsia, să-i spună ce-a auzit acum.

Nică şontâcăie la vale. Berbecul se ia după el. După berbec – oile. Piciorul de lemn şi picioarele oilor stârnesc o pânză subţire de praf. Scordilă se uită la nevastă-sa cu ochii lui verzi, tari. A urcat să cerceteze stânele. Păşunile din anul ăsta. S-a tocmit cu Ilie Jura să-i plătească munca în cucuruz. S-au învoit. Îi dă cu cinci saci mai mult dacă se duce mâine-n luncă.

Nu-i numai el. Sunt mulţi. Se duce. Nu-i drept să ia pământene altora. Nu-i drept, şi se duce. Seceta asta, pe

care o simte plutind în cerul fără nor al muntelui, îi poate aduce turma dacă ia cucuruzul de la Ilie Jura.

— Am coborât pentru cucuruz, Voico!

— Nu te mai satură Dumnezeu.

— Du calul în grajd.

— Aţi trecut pe la Iconia?

Scordilă tresare. Bate armăsarul pe gâtul încordat.

L-a cumpărat de o săptămână din Pecinişca. Sur rotat, cu glezna subţire, rotund. Sforăie pe nările de catifea, îşi roteşte ochii înroşiţi. Ciuleşte urechile.

— Haida, Voico! Adapă-l mai amânat. E-ncintrat şi-i musai să cobor.

— N-ai răspuns.

— N-am ce răspunde.

Voica apucă armăsarul de sub zăbală, cu mâna albă, voinică. Armăsarul sforăie înciudat. Holbează ochi răi.

Voica strânge zăbala. Scordilă râde şi intră în casă cu desagii.

— Hai, mă drace, ocărăşte Voica.

Nu-i place armăsarul. Are o privire rea, furişă.

Muşcă când nu te aştepţi. Scordilă s-a schimbat de când s-a întors Pătru. E alt om. Mai închis în el. Mai hameş după bani. Şi-acu, de la o vreme, de când e ea greoane.

— Se pare că se ţine de călcâiele Iconiei lu’ Stângu

Tauru. Şi ce-au ei doi, Scordilă şi Ilie Jura, de-i dau zor cu seceta? Ce vor ei de la secetă? Şi ce vor să facă la noapte, în luncă? Pătru! Asta era.

Bagă armăsarul în grajd. Vor să oprească vremea?

Proştii! S-apleacă. Ia o mână de fân, să-l buciume. Armăsarul se repede să-l muşte pe Sura. Voica strigă la el. Se grăbeşte, şi dracu’ ăsta o ţine în grajd. Îi dă un pumn sub pântec. Armăsarul nechează scurt. O

Izbeşte cu piciorul în burtă. Lovitura o doare în creier.

Se-năbuşe. I se pune o ceaţă pe ochi. Armăsarul dă s-o muşte, Voica se clatină. Caută sprijin. Ştie că trebuie să iasă dintre stănoage. O trec năduşelile. Se clatină. Mirosul

de grajd îi sfârtecă măruntaiele. Vede lumina albastră a înserării. Icneşte. Iese afară. Se sprijină cu spatele de zid. Ar vrea să-l strige pe Scordilă, dar buzele uscate hârâie aspru alt nume:

— Petre! Mor, Petre! Petre, n-auzi? Mor!

Se lasă uşor pe lângă zid, în patru labe. Cineva îi umblă în pântec cu un cuţit. Se târăşte în lungul grajdului. Cârpa i se desprinde. Părul negru, lucios i se năclăieşte de sudoare. Geme greu. Se opreşte. Vede grămada de gunoi fumegând îmbietor la câţiva paşi în dosul grajdului. Îşi adună puterile. Se târăşte pe gunoiul călduţ, mirosind iute a ud de cal. Geme sfârşită.

Durerile îi sfârtecă pieptul. Se răsuceşte pe spate. Nu-i mai pasă de nimeni şi de nimic. E toată chin. O sfârtecă de vie. Rămâne acolo, cu ochii albaştri căscaţi, plini de spaimă, în vreme ce, din Sglivăr, seara de aprilie coboară uşoară şi diafană…

Scordilă se uită mulţumit prin odaie. De câte ori vine din munte, de atâtea ori i se pare că intră într-o casă nouă, de mult râvnită. Culoarea albastră de pe mobilă s-a învechit atât cât trebuie. Pipăie colţul patului. Luciul şters al lădoniului. Îi saltă capacul. Scoate un cojocel nou, de blană, îl miroase lacom. Mirosul de piele proaspăt argăsită îl încântă. I l-a cumpărat de Paşti. Lucrat în cusături de cel mai meşter cojocar din Caransebeş.

Ridică nişte poate. Nişte cearşafuri de cânepă ţesute de Voica. Mâinile tremură uşor când apucă teancul de bancnote, legat cu sfoară, aşezat pe fundul lăzii. Bani câştigaţi astă-iarnă din sâmcea şi din rindea. îl aşază la loc. Caută după tutun. Îşi răsuceşte o ţigară. Iese în târnaţ. s-o vadă pe Voica ducând caii la apă. N-o vede. Uşa grajdului e-n lături. „Muierea asta e numai cu gândul la politică”, îşi zice. Se duce la grajd cu paşi leneşi. Nu-i. Armăsarului nu i-a pus fân. Intră între stănoage. Coboară o furcă de fân din pod, vede urmele de sudoare de pe spatele rotatului şi se gândeşte unde-o fi umblând muierea lui, de nu-şi vede de-ale ei. Buciumă spinarea rotundă, cu păr lucios.

Armăsarul îşi întoarce capul şi-l prinde cu dinţii de poala cămăşii. Râneşte.

Pe urmă iese în prag şi se uită la casa pustie a vecinilor. Din deal se aude glasul Năstăsiei lui Piţu. Strigă la copii şi-i afuriseşte. Pe urmă nu se mai gândeşte decât la pruncuţul lui, care o să fie fecior şi pe care o să-l poarte în munte de fraged, la oile lui. Atunci are să aibă oi, să-l deprindă cu băcia, că nu-i nimic mai frumos pe lume decât să stai la plai cu mioarele, să te dezmierde vântul, să n-ai altă grijă decât turma şi alt stăpân decât soarele... Se întunecă. Voica nu-i.

S-o fi dus la a lu' Piţu. Aude un geamăt neomenesc în spatele grajdului, un geamăt frânt, o opinteală sălbatică, dă fuga şi-o găseşte pe Voica într-o baltă de sânge negru, rezemată de gunoi, cu capul căzut pe un umăr, cu picioarele desfăcute, cu poalele scoarţă, şi între poate – un ghem vânăt de carne, cu capul ciudat, lunguleţ, răsucit nefiresc.

— Taie-i aţa, Scordilă, geme Voica sleită.

Scordilă scoate sâmceaua ca-n vis. Se lasă-n genunchi.

Se năclăieşte. Mirosul de sânge îl îngreţoşează. Taie aţa, apucă lacom ghemul de carne, îl ridică, îl ascultă, îl scutură; braţele copilului se desfac şi atârnă moi, buzele vinete rămân mute. O muscă dă târcoale feţei mici, zbârcite. Scordilă îi suflă în gură, îl întinde, tremură tot, se uită pierdut ia Voica, la cer, geme-n el, şi peste curte trec umbrele dese ale serii.

În peticul de iarbă dintre biserică, Kamna şi gardul de zid al postului de jandarmi e tras camionul acela verde, ciocănit, cam într-o rină, cu tabla cabinei peticită, cu masca motorului turtită, fără un pneu la roata dinapoi, care i-a intrat în viaţă la nedeie. Pătru ar vrea să-l mângâie. E înduioşat. Camionul hârbuit are în el ceva de veteran, E car de luptă. Asta e. Şoferul pufăie din ţigară, aşezat pe scară. Momârlă, încins, cu cizmele lustruite, îi spune tare:

— Nu ştiu dacă-i legal ce vreţi voi. Meseriaşii din sat au să facă întâmpinare. Atunci?

— Să plece don sergent-instructor! strigă Sângerete.

Eu mi-s covaci. Plătesc calfe. Cărbuni. Plătesc dare.

Ăştia-mi iau pita de la gură.

Mic, ras în cap, cu nasul mâncat de sifilis, c-un ochi căscat, urduros, cu porii îmbibaţi de praf negru, Sângerete cu cei patru feciori ai lui şi cu două calfe se-nghesuie lângă maşină.

— Nu pot lua nicio măsură până nu vine şeful de post. Dumneata, meştere, eşti în drept să protestezi.

Dumnealor nu sunt înscrişi în registrul Camerei de muncă şi comerţ. Nu plătesc impozite.

— Nici bani nu luăm, spune şoferul.

— Aşa că eu zic: sunt ilegali. Asta-i!

— Cam cum vine ilegali? Cam ca pe vremea lui Antonescu, jandarmule?

— Bă, tu eşti marinarul ăla care o luă pe cocoaşe?

Ia vezi… Ăştia nu uită.

— Bine că te-ai întors, tovarăşe Calelungă! spune cineva de sub maşină.

— Ce-i, bă Petre? îţi veniră prietenii?

— Venit.

— Uite-l şi pe don’primar. El hotărăşte… Ăsta te buşi, marinarule. Aşa că… am onoarea.

Rânjeşte. Se-ntoarce la post. Stângu coboară din Cruci.

Se leagănă-n şaua înaltă de lemn, acoperită cu ţol albastru de lână. După el vine Iconia, cu cocia plină de scule. Mână-n picioare. Îi zâmbeşte. Pătru abia-şi stăpâneşte zâmbetul. „Stângule, diavole…” în cocie, la şireghe, stă Ianoşel Ion.

— Îl torpilez, se-ngălbeneşte Calelungă.

— Ba!

— Ce, mă? N-a asmuţit ăsta satul pe noi?

— Lasă-l.

Vine lângă ei un bărbat cărunt, încins cu şorţ de piele

peste cămaşa cadrilată. Aduce o vadră cu apă de la Rămână.

— Zâmbeşte-i! Hai, Calelungă, zâmbeşte-i, dacă-ţi spune tovarăşul secretar.

— Zici să-i rânjesc, Petre?

— Ba bine că nu! Dă-i şi mâna. Pofteşte-l.

— Gabaritul şi hubloul mamii lui de fascist… Cu ăsta, ca-n Baltica. O rafală, şi amândouă la drum.

— Fă ce ţi s-a propus, spune dur omul cu şorţ de piele.

Calelungă ocoleşte maşina.

— La noi vii, primarule? strigă el.

Stângu trage de frâu.

— Spuse Pătru c-aduce maistori. Acu-ncepe munca şi n-am ce-mi lipseşte.

— Noi suntem maistorii. Ne mai cunoşti?

— Oho!

Se strânge lume. Din vale. Din deal. De pe uliţe. Pe lângă primărie. Pe lângă pod. Nu s-apropie. Ascultă.

Copiii, în faţă. Muierile. La urmă, în grupuri, bărbaţii. E pe-nserat, şi ziua de la sfârşitul lui aprilie îşi joacă luminile peste munţi.

— Pace?

— Pace, râde Stângu. Conziliu ăsta de iniţiativă m-o bolânzit. Că vin maistorii să ne ajute. Că maistorii aşa. Că maistorii pe dincolo. Trage, Iconie, cocia. Voi ăia, ce staţi? Trap după hârburile voastre.

Îşi împinge calul spre Pătru.

— Mă duc în vale. Am o treabă… Se pleacă-n şa.

Îi sullă: Plătesc din poliţa aia în alb, Petre…

Pleacă la trap bătut. Iconia trage cocia lângă camion.

Calelungă se uită ciudat la Pătru.

Poliţă-n alb? „Reflectorul mă-sii de treabă! Holbează telescoapele, îşi zice Calelungă. Ăsta-i momeală grasă pentru somn de o sută de chile, nu pentru plevuşcă”.

— Cum de-a ştiut că venim, Petre?

— La asta mă gândesc şi eu.

— Gândeşte-te bine, rânjeşte rău marinarul… A fost o dată o momeală”, cântă gros. I se propteşte în faţă.

Cunoşti cântecul?

Pătru îl suduie de născătoare pe Stângu. Îşi bate joc de viaţa lui. Se linişteşte când îl vede pe Lungulescu, cu cocia plină de hârburi. După cocie – Brâncuţă. Vichente. Mărtin şi Piţu cu altă cocie, de la sindicat.

Sergiu Bloch. Toată celula. S-aud muierile sfătuindu-se.

Un glas de bărbat.

— Du-te, Oaro, după coasele alea.

— Oaro! Oaro! Spune-i la a mea să-mi aducă coasa.

Şi săpile.

— Aşa-i la munte, tovarăşe Calelungă. Se află. Uite-i pe-ai noştri… Cântecul cu momeala să mi-l cânţi altă dată.

Dinspre Globurău s-aude ropotul des al unui galop.

Vine Guga, călare pe păr. Fără frâu. Urcă la moş Argintam, fără să se uite la ei. Doi muncitori instalează o forjă pe rotile. Sus în camion, o fată zveltă, cu părul în bucle aurii legate sub un tulpan roşu de muselină, întinde celor de la forjă câteva unelte.

— Gata transmisia, tovarăşe Vâlcean?

— Gata, Calelungă, răspunde cel culcat sub maşină.

Pătru se-nvioreză. S-apleacă sub camion.

— Tovarăşul Vâlcean? Gheorghe, n-auzi? Aici e Pătru, mă.

Omul se răsuceşte pe pântec. Iese de sub camion.

— Nu-s Gheorghe. Grigore mă cheamă.

E tânăr. Faţa – în colţuri. Sprâncene dese. Negre.

Frunte lată. Luminoasă. Are o alună în obrazul drept, care-i îndulceşte privirea. Tot felul de a fi. Ca Gheorghe.

Când era mai aspru, la atac, aluna aia îl făcea să pară sfios. Blând.

— Dacă dumneata nu eşti Pătru C. Dragalina, eu nu sunt fratele fratelui meu.

— Nu mai vorbi ca-n romane, taie Calelungă.

— Ăla din poză?

— Ăla din poză, cu beretă de *marinei*, că alta n-a avut cea' Gheorghe la el.

Îşi strâng mâinile. Pătru e dintr-odată uşor. Lungulescu vorbeşte cu muncitorii. Descarcă cocia. Iconia se înfoaie şi strigă:

— Când plăteşti, Petre, ce-mi rămăseşi la priveghi?

— Sub sară, Iconie! Sub sară.

Nişte muieri chicotesc. S-apropie. S-apropie şi bărbaţii.

— Coboară ăia de Sub Pogara, Petre, spune Piţu.

— Din Valea-Lungă.

— Ion Sglivăr zice că în sara asta e aici, cu tot neamul.

— Vin să fie hodiniţi mâine.

— Mie nu-mi pasă, strigă Sângerete. Iese din spatele maşinii. Mie să-mi spuneţi de ce aţi venit să-mi luaţi pita de la gură.

Muncitorul cu şorţ de piele, care adusese apă de la

Rămână, aprinde focul în forjă. Peste piaţă se răspândeşte mirosul iute al cocsului.

— Mie să-mi spuneţi…

— Ia mai taci, Sângerete! se aude un glas domol.

Iei şapte piei de pe om, să-i lipeşti o trupiţă.

— Nu se găseşte oţel, se îneacă Sângerete.

Ochiul holbat, cu pleoapa de jos căscată, sângerie, îi lăcrimează.

— Dă-te, mă, în fras, şi taci, n-auzi?

— Lasă viaţa să curgă firesc, îi spune în treacăt cel cu şorţul de piele. Las-o…

Are ceva plin. Statornic. Ceva greu şi apropiat. Îi place. Calelungă îi prea iute la limbă. Cum vine aia să curgă firesc? Muncitorul îi face cu ochiul. E cărunt.

Tuns scurt. Cu şanţuri adânci săpate la colţul buzelor.

Pe frunte. Mustaţă groasă. Sură.

— Lasă oamenii să spună dacă-i bine ori ba… Şi fii atent cum desfăşurăm discuţia. Mai târziu.

Pătru se uită în jur. Lumea se-ndeseşte. Gheorghe

Belcotă se apropie încet, din vale. O fi fost în Nigiugini, la sălaş. Domnişoara Baby, telefonista, îşi scoate zulufii pe fereastră. Se ţine fată mare. E cam trecută. Acum râde, tare, să fie auzită, şi spune:

— Vai, domnule Paraschiv!

Dom Paraschiv se saltă pe vârfurile pantofilor sub fereastra telefonistei. Şopteşte ceva. Pescuieşte grijuliu un fir de păr căzut pe umărul sacoului sport.

— A dracului iapă! bufneşte de la fereastra dispensarului moaşa. Trânteşte geamurile. Telefonista se face că nu aude.

— Să-ncepem, mă oameni, spune Calelungă.

Se suie în camion. Abia atunci vede Pătru că osia din spate a maşinii e suită pe chituci de stejar. Scoate o husă mânjită de ulei de pe un strung mic. Grigore

Vâlcean cu şoferul cărunt deschid oblonul lateral. Trec o curea de transmisie pe tamburul fără cauciuc al roţii.

Şoferul porneşte motorul. Calelungă dă drumul la strung. Piaţa se umple de un bâzâit subţire. Vesel.

— Ziceai să-ţi lipesc osia aia pentru sindicat. Nu ţi-o lipesc, că şi aşa n-are să ţină prea mult. Vă strunjesc alta.

Pătru ştie că n-are nicio osie de lipit pentru sindicat, dar răspunde grav:

— Fă cum vrei dumneata.

Întinde sapele de acasă lui Grigore Vâlcean. Atunci.

Sângerete i se repede în piept. îl loveşte cu pumnul peste braţ. Năvălesc şi feciorii. Sângerete gâfâie. Trage de o sapă.

— Pita mamii tale de comunist, că numa tu i-ai adus pe ăştia…

— Lasă, mă Sângerete, sapa, spune Pătru, domol. Şi tu, ăla, vârâ sâmceaua la loc, că vă chem în faţa sindicatului.

Muncitorii tac. Aşteaptă. Prislopenii sunt de piatră.

Pătru îi întoarce spatele. Sângerete, plin de bale, cu ochiul holbat lăcrimând, înjură scârnav printre dinţi.

Se răsuceşte pe călcâie. Pleacă urmat cu cei patru feciori şi de cele două calfe.

— Ai văzut? spune cineva.

— Dacă nu vin cocişii de la sindicat la el, gata!

Muncitorul cărunt de la forjă întreabă:

— Care are trupiţe de lipit? Ori cormane?

Cineva aduce o semănătoare Stopper. Hârb ruginit, fără o rotilă. Iancu Vichente – o prăşitoare cu cuţitele rupte. Muncitorul de la forjă se dezbracă până la brâu.

Flăcările iuţi, violete îi joacă pe pieptul păros. Pe umerii rotunzi, lac de apă. În focse-ncălzeşte la alb un fier de plug.

— Vedre spoiţi? întreabă un glas de muiere.

— Spoim, răspunde fata, căreia Grigore Vâlcean îi spune Marişca.

Strungul macină mărunt, dintr-o bucată lungă, albăstruie, de oţel. Un muntean necunoscut, cu barba crescută, stă lângă Calelungă în camion. Se uită la strung.

— Dacă nu veneaţi, era musai să mă duc la Orşova după osie, şi n-am bani de tren.

Se-nsară. Peste Rămână trece o răgace. Bâzâie din aripi.

Urcă pe verticală peste coamele negre ale teilor din faţa bisericii. E bine, îşi spune Pătru. Stă lângă forjă, îl strâng oamenii.

— Şi zi-i, mă a lu’ Nică, mâine?

— Mâine, cea’ Negulescule.

— Nu vă lasă ăia, Petre!

— E lege.

— S-a făcut în toată ţara, spune muncitorul gol până la brâu.

— Acolo e altă *setuaţie*.

— Asta cu iugărele mari trecute-n iugăre mici ce *setuafie* e, mă?

— Lasă-l pe Pătru să răspundă.

— A aprobat judeţul. Ministerul.

— De unde ştii, mă, c-a aprobat?

— Vin mâine delegaţii.

— O fi.

— Da cu Goanţă?

— Te rămase Goanţă, Petre.

— Zice că ţi-o băgat conzilieru pumnu-n gură, detenecai dacă nu era Stângu.

— Al dracu' conzilier! râde Pătru. Altceva mai ştii, mă?

— Dă-l dracului. Nu-l cunoşti pe Ambrozie?

— Sanitar. Ce, e combatant, ca alţii?

Încep să bată clopotele bisericii. În dungă. Prelung. Dureros.

— Parc-ar fi la foc.

— O la mobilizare.

— Iar le-ncurcă dascălu.

— S-o-mbetat, diavolu!

Pătru ciuleşte urechea.

— Bing. Bing. Bang. Bing. Bing. Bang.

Mereu la fel. Gheorghe Belcotă îşi face loc lângă el.

Arată cu capul spre munte. Muncitorul se uită la ei pe sub sprâncene. Ascultă şi Calelungă.

— Îmi povestea frati-miu… cea' Gheorghe.

— Pe unde mai e?

— Secretar de partid la oţelării. La Reşiţa. Povestea cum atunci, la Turda… dumneata, cu o puşcă mitralieră…

— S-o-ntors plutoner. Plin de decorăţii.

— Aşa-i.

— Petre, să vii până la post…

Amăriuţii îşi biciuie cizmele cu harapnicul. Nu-i place că-l cheamă. Îi place aici. În zarea de lumină verzuie, oamenii par săpaţi în ceară. Stau – cu ochii pe forjă. Pe mâinile muncitorilor. Pe strung. Sunt trei grupe. Una lângă camion. Alta aici. Cealaltă – unde tocmeşte Spiridon coasele. E lăcătuş mecanic. Acolo s-aud râsete. Chicote vesele de muieri.

— Dacă te cheamă, du-te, Petre, spune Belcotă.

Adusei nişte grape. Nişte tuciuri.

— Drumuuu, drumuuu, măăă! Drumu’!

— Hu, nu, huuu!

Pocnete de pistoale. Vin la galop trei cocii pline.

Urcă zuruindu-şi rafturile pe drumul de piatră. Caii sunt gătiţi cu panglici. Trec în goană peste pod. O iau pe uliţa bisericii, învăluite în praf.

— Peţitori la Domniţa lu’ moş Argintaru.

— Acu, primăvara?

Chiotele şi pocniturile se-ndesesc. Pătru se duce după

Amăriuţii, la post. Jandarmul se uită-n piaţă pe geam.

— Sunt jandarm bătrân, mă! N-auzişi clopotele? Popa râse dacă-l întrebai. Zise că i se-mbătă dascălul. Ăl-ai tras de om beat?

— E semnal, domn plutonier-major.

— Pentru cine, mă?

— Muntele.

— …tu-i vascrisu mă-sii…

Face un salt până la uşa dormitorului trupei. O deschide dintr-o smucitură.

— Ce faci, mă Momârlă, aici, tămâia ta de informator! Mă, n-auzi?

— Raportez.

— Ce să raportezi, Momârlă? Marş în patrulare, după ordin! Să nu te-ntorci decât mâine seară, că…

Momârlă salută. Pleacă liniştit.

— Nici măcar nu se mai ascunde. Văzuşi, Petre?

În post e întuneric. Pe domn plutonier trebuie să-l tragem în partid. Şi-au dat actele Paraschiv. Notarăşul. Doi dascăli tineri. Pavel Lala. Moaşa. Pe asta, Gruiescu de la plasă i-o vâră pe gât. Mai rămâne să-şi dea cerere

Stângu Tauru, Momârlă. Ori socru-su. Guga.

— Îţi spusei eu că se-mpute, Petre? Parcă-i o mână de fier, care-i apără, mă, pe legionari şi: nourcă lucrurile.

— De asta m-ai chemat, dom şef?

— Am ordin să mă prezint până la ora douăşpatru la plasă. Cu însoţitor. În ţinută. Cu cinci încărcătoare.

Cu sabia.

— Şi mâine?

— Mâna aia, Petre. Lăsai trei jandarmi la post. Le dădui consemn să stea la ordinul tău. Făcuşi război.

Eşti plutonier. Descurcă-te. Astă-iarnă făcui raport să-mi dea un pluton. Curăţăm muntele. Le aflam gazdele prin sate. Legiunea zise că-i problemă de stat. Îmi arse o mustrare scrisă că nu raportai ierarhic.

— Clopotele. Trei cocii cu feciori nu se ştie de unde.

Ăia din luncă. Cu topoare. Cu arme. E limpede.

Intră un jandarm.

— Să trăiţi, dom plutoner! Căruţele o luară spre moara lui Pavil Lala. O parte din flăcăi rămase la

Argintam.

— Continuă observaţia. Ştii cui raportezi?

Jandarmul s-apleacă spre Pătru. E cel de atunci, când cu Guguleştii.

— Ştiu, să trăiţi!

— Muncitorii să doarmă în camion dacă nu vor în post. E mai bine în camion. Aici vă prinde ca pe bursuc în vizuină. Ăştia trei ostaşi vă fac siguranţa. Acum încalec, să fiu la plasă. Poate prevăd ăia tulburări de-ntâi Mai.

Cineva bate în geam. Amăriuţii deschide. Calelungă îşi sprijină braţele tatuate de pervaz.

— Îl anchetezi, dom major? Anchetează-l, frăţie, cât o să mai poţi.

— Du-te, Petre, spune sleit Amăriuţii.

— Ar fi bine să-ţi faci o cerere, dom plutoner. O

autobiografie.

— Ce, mă?

— Să te-nscrii la noi… Mai gândeşte-te, spune Pătru destul de tare, să-l audă Calelungă.

Afară tropăie caii patrulei. Prin faţa geamului trece

Momârlă, urmat de un jandarm. Pătru iese din post.

— La ce te-a chemat? întreabă Calelungă rece.

— Să-ntocmim planul de apărare, răspunde Pătru.

Oamenii vorbesc tare. Trag cociile lângă gardul

postului de jandarmi. În faţa primăriei. A poştei. În malul jos al Ramnei. Coboară mereu. Câte o vale cu copii cu tot, încărcată în câteva cocii lungi de munte. Alţii vin călări. Au coasele în teci de lemn. Fără dârjale.

Mai ales coase aduc. Se strâng în jurul camionului.

Pătru se trage sub salcâmul crescut în coasta gardului de zid. Pe malul Ramnei. Apa trece neagră, cu stelele în ea.

Aici era ziua întâi. Pământene. Nu toţi ăştia care coboară din munte sunt îndreptăţiţi. Puţini îndreptăţiţi are Prislopul. Puţin pământ de dat. Sunt rudele îndreptăţiţilor.

Verii. Cumetrii. Vecinii. Nu pentru pământe vin ăştia.

Vin să vadă cu ochii lor legea nouă. Pe ăia care cutează să intre în averile popii Barbă Neagră. Ale Guguleştilor.

Ale lui Ilie Jura. Pătru aude tot murmurul pieţei. Prinde din zbor frânturi de vorbe. Oameni vin să-i vadă pe ei.

O ştie şi pe asta. O aude. Coboară muntele, să vadă ce se-ntâmplă. Ce-au să facă unii. Ce-au’ să facă alţii.

Au luat ei nişte legi. Literă moartă. Le-au vârât în inimi. Le-au vârât în Prislop. Acu legile umblă singure, pe picioarele lor. Scot oamenii din munte. Tulbură

Prislopul. Muncitorii bat cu ciocanele pe un ilău coborât din maşină. Calelungă lucră la strungul luminat de un petromax. O bătrână porunceşte cu glas hârâit:

— Du-te, fato, şi adă un ol cu lapcie pentru oamenii ăştia, că-s lic de apă şi le-o fi săcie.

— Ce-o fi mai cu omenie? întreabă Belcotă. Să umbli cu automatele, ca hăndrălăii, cum umblă neamul meu profesărul, de zice că-i învăţat; ori să baţi fierul de plug cu ciocanul?… Altfel cum să-şi scoată omul pita din pământ?

Stă lângă forjă. Îi dă ajutor muncitorului cărunt.

Flăcările-i joacă pe căpăţâna rasă.

— Mă gândeam că acu vine coasa şi n-am cu ce, spune unul din întuneric.

— Are Ilie Jura niscai coase.

— Şi Bimbi ăl mare.

— Scumpe foc.

— Sunt ele de toate. Şi coase. Şi pluguri. Le ţin capitaliştii în depozit, spune muncitorul.

Scoate fierul de plug cu cleştele. Fierul alb-portocaliutaie noaptea, scânteind. Zboară pe ilău. Muncitorul îl frământă cu ciocanul din lovituri repezi.

— Ăsta-i mai meşter ca Sângerete.

— Are putere, nu glumă!

— Dă-i, maistore.

— Dă-i până-i cald.

— Păi de ce ziceai că ţine capitalistul coasele, dacă avem lipsă de ele?

Îl umple o căldură neaşteptată. Necunoscută. Poate i-ar fi plăcut să fie acolo lângă ilău. Lângă forjă. Să le explice cum e cu alianţa. Să câştige ce-a pierdut la adunarea de la joagăr, când era plutonier, da' nu era comunist. Aşa, lucrurile sunt fireşti. Ştie că e şi el în noaptea asta. Undeva în adâncul lucrurilor. Al oamenilor. Al întâmplărilor. E acolo, după cum e şi aici, să gândească. Să se bucure… Grigore Vâlcean stă rezemat de caroseria maşinii. În spatele strungului. În umbră. Uite-o pe Marişca. Trece repede pe lângă el.

Se apleacă şi-i dă o gură. Din zbor… Pătru e fericit.

Parcă l-ar fi sărutat pe el o muiere necunoscută. A ieşit din întuneric. L-a sărutat. A pierit în întuneric. Calelungă mută petramaxul pe cabina maşinii. Îi micşorează flacăra. Sare jos lângă Vâlcean. îl ia de umăr şi-l împinge încoa, spre Rămână. Ajung la apă. La câţiva paşi mai la vale. Se lasă pe vine. Se răcoreşte pe obraz.

Pufăie.

— Ce zici de secretarul ăsta de organizaţie? Omul jandarmului, reflectorul ei de treabă! Omul primarului.

— De unde ştii?

— Mi-o spuse unul… Ţine pe fata unuia, Guga. Ţărănist. Chiaburoiul chiaburoilor.

— O fi vreo calomnie. Parcă ai fost la el acasă…

— Fost.

— Şi?

— Lipit.

— Atunci?

— Ce-are cu jandarmul?

— Ia nu-i mai băga pe toţi într-o oală. A luptat cu frati-miu. Curat ca oglinda.

— Ştii tu, bă mucea, ce-nseamnă pentru ăştia averea? Pământul? Dacă-l joacă socru-su?

— Eşti cam sectar. Care ăştia?

— Muntenii.

— Nu prea cunoşti la oameni, tovarăşe Calelungă. Şi mai ales ai un dispreţ prostesc pentru tot ce nu-i marinar.

— Ia balansează maşina, băieţică! Când eu făceam legătura cu Spania roşie, tu îţi târai, bă, ceva prin ţărână.

— Cred că nu eşti grozav de bun pentru munca la sat, tovarăşe Calelungă, spune aspru Grigore Vâlcean. Prea-i iei pe toţi pe… torpilă.

Calelungă se culcă pe pântec în malul apei. Îşi vâră capul în Rămână. Pătru-şi lasă ceafa pe trunchiul salcâmului. E dintr-odată gol. Uscat.

— Să nu ne scarpine legionarii cocoaşa, pufneşte marinarul. Nu-mi plac mie muntenii, şi pace! N-ai auzit clopotele?

— Ce-i cu clopotele?

— A fost un semnal, tovarăşe Grigore, spune Pătru.

Cei doi vin lângă el.

— Ai auzit?

— Am auzit, marinarule!

— Dacă nu-i adevărat, iartă-mă.

— Cine-ţi spuse?

Calelungă se uită la careul de feţe luminate violet de flăcările mărunte ale forjei.

— Unul. Nu-l văd.

— Jandarmul e cinstit. Umblă după dreptate.

— O fi… Ascultaţi aici un matroz de cursă lungă.

Facem treabă, da-ncel. Aici vii cu mitraliera.

Amândouă la drum. Revoluţie ca-n flota din Baltica. Asta-i linia.

— Vezi să n-o mai spui şi la alţii. Scoate-ţi-o din cap şi urmează linia partidului, tovarăşe Calelungă.

— Cum e cu capitalistul ăla? spune un glas răspicat. Mă, pe ginerele meu nu-l văzurăţi?

Pătru se strânge-n el.

— Uite-l şi pe socru-meu, tovarăşe Calelungă… Hai să vedem ce vrea.

— Petreee! Tovarăşe Pătru… Venii cu obştea. Bună sara la toată lumea. Hai, tată, să te cunoşti cu tovarăşii. Ce-i, Gugo? Gata cu pământene!… Auzii că veni un conzilier… Norocu ăl bun, tovarăşi. Mi-s Ion Sglivăr.

Ăsta-i tata. Ăia din urmă – fraţii. Cumnatele. Verii.

Văruicile… Floare, Rujo, Ană, Dobriţo! Treceţi aici.

Din întuneric ies nişte femei înalte. Ion Sglivăr îl vede. Îi întinde mâna.

— Uite-l, Petre, pe tata.

— Hu-hu-hu, râde moşul. E mic. Crăcănat. Vârât până la genunchi în obiele. Are nasul vânăt. Lung. Încovoiat pe stânga. Mustaţa – perie. În vârful nasului – un neg plin de păr. Pe cap – clăbăţ din blană de lup. Tu vrei să iei pământene lu' moş Argintaru? Ai coraj, Petre!

Şi minte. Dacă avem minte, i le luam eu. Şi după ce le iei, ce faci, mă? Ni le dai nouă! Şi? Pe urmă ne scrii la colhoz? Cu pământe cu tot?

În piaţă se face linişte.

— Ba bine că nu! se bucură Guga.

Moş Sglivăr se răsuceşte în opincile de anvelopă.

— Dacă rămâneam acolo, azi nu-ţi mai vedeam botul de enot. Ştii, măi, ce-i câinele enot? Nu ştii, că eşti prost. Am luptat în gărzile roşii. Că ne-a luat pe ăi de-am vrut. Eram *prinzioner* în lagăr, pe Kama. Pe urmă am fost la Moscova, la şcoală. Stăteam în odaie ca un chinez. L-am văzut oră Lenin. Dacă faci colhoz, să mă pui preşedinte, Petre.

Moşul îl priveşte cu ochi mici. Şireţi. Vârâţi adânc

sub arcade.

— Ăsta-i tata, Petre, spune mândru Ion Sglivăr.

— Văd şi-un matroz, se bucură bătrânul. Trăiască flota roşie… când strigam eu aşa, tu ăsta matrozu tăceai chitic în pântecu lu' mâni-ta.

Grigore Vâlcean îi dă un cot marinarului.

— Descurcă-te, tovarăşe Calelungă, şi… amândouă la drum.

— Hai, Petre, c-am o vorbă.

— Spune-o aici. Ni-s între prieteni.

Guga-i caută privirea.

— Nu te temi, Petre?

— La ce să mă tem?

Oamenii se-ndeasă în jur. Muncitorul de la forjă lasă ciocanul.

— Te lapezi de pământe? Tocmai tu?

Pătru simte oţelul vorbelor tăindu-l la inimă. Prinde în coada ochiului obrazul încordat al lui Calelungă.

Muncitorii se strâng lângă camion.

— Lasă vorbele în doi peri.

— Mă gândeam că nu-i frumos să te lapezi de zestrea Mădălinii, pe care ai primit-o, pentru trei sute de oi, câte-ţi dă Stângu să mergi cu liberalii. Să le spui şi ăstora cât îţi dădu Goanţă şi Bimbi ăl mare ca s-aduci conzilieru… Ăsta-i, mă oameni, ginerele. Ginere de sâlă şi de scârbă, mă!

— Taaaci, Gugooo, taci! ţipă o muiere din întuneric.

Varsă lături, tu-i mama lui, că n-a putut să-l cumpere…

Eu nu ştiu cum o pus-o pe Sotomia s-o cumpere pe

Magdaliena? Că venea, săraca, la mine şi plângea de ruşine… Taaaci, arde-te-ar focu de hameş şi de lotru!

— Când te-oi însemna la mir, aici muşti ţărâna, Gugo, tună din Rămână glasul lui Stângu Tauru.

— Pielea de pe noi ai tras-o, când ăsta era în bătaie.

— Mi-ai scris zile de lucru până la San Petru, pentru un sac de mălai, nu te-ar mai răbda pământu'!

— Lasă-l, Gugo, că-l apără muierile, spune cineva.

— Le coţopeneşte pe la conziliu, de aia-l apără.

— Unde ziseşi că-i dai zestre Mădălinii? întreabă

Pătru liniştit, dă-i vuiesc tâmplele, îi zvâcneşte sângele-n urechi şi se stăpâneşte greu să nu-l amestece cu ţărna.

— Lunca. Partea aia scrisă la voi.

— De unde ştii care-i scrisă?

— Nu-mi spuseşi tu? se miră Guga.

— Aşa era şi în Rusia, râde moş Sglivăr. Îşi vârâ nasul cu neg între Guga şi Pătru. Acolo îi zicea *predatei belogvardeeţ* \ îl prindeau şi-l puneau la zid. Atât.

— Vezi să nu te iau în boată! mârâie Ion Sglivăr.

— Ştii că te-ar putea da în judecată? întreabă Grigore Vâlcean.

— Lăsaţi-l, spune Pătru.

— Dacă-i aşa, Petre, s-aduceţi armata, mă. Nu le dăm fără armată… Voi ăia cu cămionul… D-abia mâine începe propaganda electorală. O luarăţi cu douăsprezece ceasuri înainte. Nu-i legal. Am să anunţ comisia politică judeţeană.

— Eşti deştept, catargul tău de…

— Sunt, mă. Aşa că, Petre, te linsăşi pe bot de zestre. Rămâi între ăştia, ca să nu-ţi pară rău la noapte.

— Daţi-le peste bot la *bolşovici*.

— Vă fură minţile cu o lipitură de coasă.

— Ăsta strigă… Puneţi mâna pe el!

— …tu-i buricu lui! Scapă.

Oamenii se frământă. Guga vine mai la lumină. Se-ntâlneşte cu Stângu.

— Iconie, urc până-n Cozia. M-aştepţi aici… Gătat-ai?

— Mai am tuciurile alea, răspunde cântat muierea.

— Să ţineţi rându-şi omenia, spune Stângu. Tu, Gugo, dacă vrei să stai la post mâine, zi-i înainte.

Spune vorbele atât de liniştit, încât Guga înjură printre dinţi şi se duce. Cineva-l fluieră. Pătru îşi şterge fruntea. Sudoarea rece îi curge în şiroaie pe spinare.

Ar vrea să sfâşie. Să omoare. Nimic nu-l loveşte mai rău, mai dureros, decât vorba scârnavă. Decât minciuna.

Nu ştie să se ferească de ea. De plumb, da. De carul de luptă, da. De sâmcea, da. Înţelege ce citeşte Bimbi ăl mic la cercul de lectură. Înţelege ce scrie în ziar. Înţelege oamenii. Îi simte. Minciuna, vorba cu tâlc, lucrurile astea care îl înconjoară ca şerpii, reci şi umede, toate astea sunt peste puterile lui.

— Nu-ţi zisei eu?… îi şopteşte Ion Sglivăr.

Îl apucă o ură cumplită pe Mădălina. O-njură scârnav.

— Ce-i cu capitalistul ăla, tot n-am priceput. De ce să ţină el coasele?

— Ca să te înverşuneze pe dumneata. Să arunce vina pe comunişti şi pe ruşi. S-aştepte până când îţi crapă buza după o coasă şi apoi să i-o plăteşti cu un car cu mere, ori cu o oaie, că banul îl făcură ei praf, răspunde muncitorul cărunt, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Aşa-i.

— Are drept.

— Ce-i banul?

— Ia adă trupiţa aia.

— Domnule, da sapa mea n-o faci? Fii bun, că n-am cu ce mă duce la copăit de cucuruz şi mă scrie domnu' părintele pe ţâdulă.

— Ia-ntrebaţi, mă, la ce-au venit?

— Care-i ăla?

Glasul s-aude din altă parte.

— Numa aşa, că ne iubesc ei?

— Asta-i după plan.

— Vă fură minţile.

— Vă scrie pe ăştia care v-aţi tocmit sculele.

— Pe urmă, la colhoz cu voi!

Sunt câţiva pierduţi în întuneric.

— Nu vă spuneam eu?… hinchineşte moşu Sglivăr.

Aşa era şi în Rusia.

Oamenii n-ascultă glasurile. Se înghesuie lângă parapetul de piatră al podului. E cam târziu. Muierile de pe văi s-au tras pe la cocii. Cele din sat se duc spre case.

Torăie pe uliţe. Noaptea e luminoasă şi rece. Grigore

Vâlcean îl ia de braţ.

— Uite-l pe tovarăşul Spiridonică. Nu-ţi face inimă rea. Aşa-i lupta politică.

— Mi-e greu faţă de tovarăşi, spune Pătru încet. Nu mă cunosc…

Cel numit Spiridonică, nu-i vede obrazul, tropăie nerăbdător.

— Am vrea o cooperativă, ceva, tovarăşe Petre. La noi e greu cu de-ale gurii. Ne ajutăm? Ce zici?

— Să mergem la oameni.

— Mergem.

— Tu eşti, Petre?

— Eu.

Bărbaţii sprijiniţi de parapet îi fac loc. Unii pufăie din ţigări. Miroase puternic a frunză arsă de nuc.

— Mă cam gât să cobor în pustă.

— S-aude că-i secetă.

— O fi. N-am mălai. Stau o lună. Două.

— Nu te ţin ăia din pustă pe mălai.

— Noi… spune Spiridonică.

Pătru îl strânge de umăr. Muncitorul tace.

— Dar pe ce mă ţin?

— Pe bani.

— Pe bani?

Omul râde scârbit.

— Auzi, Petre, cum drac ai făcut tu cu economatu vost, că făină aveţi, unsoare aveţi, ba şi crumpi vi-o adus Bimbi ăl mic astă-iarnă.

— Nu ne bagi şi pe noi în economat?

— Dacă-i secetă în pustă, murim, mă!

— La economat nu se poate decât dacă munceşti la codru. La joagăr. Dacă eşti sindicalist. Şi sărac.

— Aha!

Îi simte dezamăgiţi. Tac.

— Dacă vă scriţi mai mulţi, faceţi o cooperativă.

— Dă-o-n fras, mă Petre! N-ai auzit ce-a făcut popa Barbă Neagră cu cooperativa lui?

Ştie. Omul vrea să povestească. 11 strânge de umăr pe tovarăşul Spiridonică. Omul joacă în loc. N-are răbdare. Nu-i cunoaşte pe munteni.

— Nu.

— Aducea boambe. Grâu. Cucuruz. Dacă veneau muierile de pe vale cu bani puţini, nu le dădea. Ieşea popa în prag la *Munteana* cu poalele sumese şi striga la muieri: „Acest porumb nu este pentru voi. Pentru bogaţi este şi pentru porci”… Dacă îl mâniau cu rugăminţile, le suduia de cruce.

Pătru îl împinge uşor pe tovarăşul Spiridonică.

— Cooperativa asta s-ar putea face să aveţi folos şi dumneavoastră, şi noi.

— Cine eşti dumneata?

Umbrele oamenilor se adună.

— Aha!

— Îmi făcuşi coasa.

— Sunt responsabilul cantinei muncitoreşti de la

Topleţ. Sunt şi în conducerea economatului. Dacă aţi aduce aici brânzeturi, lapte, lână, fructe. Mai ales fructe şi lapte. Mai câte o oaie. Am veni cu camionul. În schimb v-am aduce niscai făină. Mălai. Cartofi. Asta pe linie de cantină. De la economat v-ar veni mărfuri industriale. După statut. La preţ oficial. Unelte agricole.

Stambă. Coase. Văd că vă lipsesc coasele.

Nu răspunde nimeni. Se aude numai Rămână, foşnind tainic sub pod. Pătru îl simte descumpănit. Tovarăşul

Spiridonică îşi trece mâna peste obraz.

— Am putea încheia nişte contracte pentru lemne.

Prin comună. Sau direct prin cooperativă. Ne cam lipsesc lemnele, încearcă muncitorul să însufleţească tăcerea.

— Până vă puneţi pe picioare vi-l dăm noi pe Bimbi ăl mic să vă ajute.

Se aude un răsuflet unanim de uşurare.

— Umblu cu contractele şi cu statutele cooperativei la mine, se bucură Spiridonică. Dacă vreţi, haideţi la

maşină. E lumină. Le citim. Poate se găseşte un comitet. Putem începe să livrăm, să zicem de la înfiinţare, în două săptămâni.

— Şelainã! 1 strigă cineva. Vor să ne minţească cu cooperativa.

— Care-i ăla?

— Sare aduceţi?

— De ce nu?!

— Da petrol?

— Şi

— O să crape Ilie Jura, spune Pătru. Faceţi voi cooperativa. Dacă nu merge, vă leagă cineva s-o ţineţi?

— Are drept Pătru.

— Hai mai la lumină, să vedem statutele alea.

Din uliţa bisericii vine repede o muiere. Îi fâşâie opincile pe drum.

— Ce-i, Mădălină?

Îi vine să sară la ea între oameni. S-o amestece cu pământul.

— Vină! Vină să-ţi spun ceva.

— Ce să-mi spui? răspunde duşmănos. Acru.

— Vină, şopteşte muierea.

— Am treabă… Lasă-mă. O îmbrânceşte. Du-te… Să nu te mai prind… îi înfige degetele în umăr.

— Mă doare, suspină Mădălina”.

— Du-te, n-auzi?

O împinge până-n malul apei.

— Petre, icneşte în plâns muierea. Petre, n-auzi?

Ia-sară Simina o făcut patru paşi şi zice mama să vii la cină, că n-ai cinat.

Luna de crai-nou, subţire, argintie şi curată, se ridică deasupra Sglivărului. Coama de gresie a Nigiuginilor luceşte mat acolo unde ceru-nstelat îşi culcă tâmpla pe umerii rotunzi ai munţilor. Constelaţiile se răsucesc uşor, măsurând timpul pe bolta de aqua marin. Din valea Ramnei coboară unde de aer glacial, încărcate cu esenţe tari de cetină, de goluri alpine, zăpadă şi răşină.

Din când în când, satul răsuflă adânc, şi atunci Pătru simte mireasma subtilă a ierburilor crude, a mugurilor abia plesniţi, strecurându-se printre mirosurile oamenilor veniţi aici să dea faţă cu ziua întâi. Simina a făcut patru paşi. Cei dintâi paşi ai vieţii ei. Paşii Siminei i-au şters mânia nedreaptă. Din pietrele drumului se ridică valuri subţiri de aer încropit. Se amestecă cu mirosul iute al grajdurilor, cu reveneala jilavă a luncii, cu mirosul pneurilor, al benzinei şi cocsului strălucitor din forjă. În spatele maşinii s-aude glasul repede al tovarăşului Spiridonică. A pus petromaxul pe o lădiţă cu scule.

De jur-împrejur se văd feţele albe ale muntenilor.

— M-aş lega eu pentru Valea-Lungă.

— Scriţi acolo pe tovarăşul Sglivăr Ion pentru cătunul Cerna.

— Ce noapte minunată! suspină Marişca şi se înfioară sub jacheta subţirică de pichet.

Grigore Vâlcean îi ţine capul pe genunchi. Stă rezemat de roata dinainte a camionului. Pătru îşi secat. e dolama. Acoperă fata cu un gest gingaş.

— Mulţumesc! Acum e-aşa de bine…

— Într-o noapte din asta, navigam cu un şoner…

— Ce-i aia şoner? întreabă fata, cu glasul cotropit de somn.

— O copaie cu pânze. Pe ăsta îl chema *Garrucha*, da noi îi ziceam *La Passionaria*. La o adică, nu era o copaie. Alb, cu pânze albe, avea două catarge, ca orice şoner, făcea 12 noduri cu vânt de pupă şi încărca până la trei sute tone armament. În noaptea aia luasem nişte muniţie de la Palma. Plângeau tovarăşii după muniţie.

Nişte tunuri de câmp. Le amarasem pe punte. Palma asta e pe insula Maiorca. Navigam în vederea capului Tortosa. Căpitanul, un pescar din Barcelona, voia să debarce muniţia la gura Ebrului. Ce mare era în noaptea aia! Albastră şi luminoasă, foşnea sub chilă şi cânta… Eu stăteam la gabie. Pe urmă a ieşit un submarin nemţesc. Fasciştii îşi făceau de cap. Luau sânge Spaniei, şi

capitaliştii credeau că-i satură cu sânge spaniol. Roşu.

— Ş-atunci?

Întrebarea se stinge în tăcerea de după miezul nopţii.

— M-am temut că n-au să vină, spune muncitorul care lucrase la forjă. Îl cheamă Pascu Petre. I-a spus că e prim-topitor la Toplet

— Sunt la pământ, nea Pascule. N-ai văzut? O sculă ca lumea n-au.

— De unde scule?

— Aşa-i, Brâncuţă. De unde?

— Văd că se înţeleg cu cooperativa, spune şoferul. Ar trebui ca voi s-o îndrumaţi.

— Să nu facă mărfurile picioare.

— Mai ales să nu ia calea consiliului de conducere.

Grigore Vâlcean acoperă fata. Spune încet:

— Auzi, tovarăşe Petre. Citeam săptămâna trecută *Pe Donul liniştit*. Nu ştiu de ce, mă gândeam la dumneata. La Prislop. Povestea cea' Gheorghe cum vă luptaţi pe front. În Tatra. Zicea că te-ai dus o dată voluntar în cercetare. Singur. Să prinzi „limbă". Aşa spunea cea Gheorghe. Te aştepta toată compania. Te-ai întors a doua seară, cu un căpitan neamţ, slab, lung şi cu ochelari.

— I se stricase motocicleta. L-am luat ca din oală.

— Auzi, tovarăşe Petre. Ce tot îi dădea socrul ăla cu lunca?

— Don Bimbi să fie… Ce te bagi tu, mă ăla de pe Topla?

— Ştii tu la socoată?

— Ştiu, rânjeşte Mărtin Balaci.

— Mărtine! cheamă Pătru domol.

— Ai dracu'… râde Mărtin. Neam să mă lase la cooperativă! zicea ăla şchiopu că-s în stare să le beau petroleu.

— Cu lunca e o minciună, tovarăşe Calelungă. Să mă murdărească în faţa voastră.

— Eşti îndreptăţit?

— Este… ar fi bine să nu-l mai bănui.

— Lasă, Piţule.

— Nu las. El, eu – ca preşedinte de comisie – şi tovarăşul nostru Mărtin Balaci, toţi îndreptăţiţi, am luat într-o surpătură, aici în spatele bisericii. Acolo ne-a repartizat comisia. Acolo am luat.

— Grigore, nu ţi-e frig la spate?

— Dormi, Marişca. Nu mi-e frig.

— Adă mâna, Petre. Mola parâma. Amândouă la drum.

Dacă o ţineţi aşa şi cu cooperativa…

— Aţi început să iniţiaţi cercuri săteşti de citirea ziarului?

— Ba.

— N-ar fi rău.

— S-a pornit o întrecere între organizaţiile de partid.

Între membri. Pentru cât mai multe abonamente la ziarul partidului, spune Pătru.

— Şi-a dat acte de primire în partid Paraschiv. Notarăşu. Noi, organizaţia, nu-l primim.

— Notarăşu a fost legionar.

— Ţineţi-vă tare.

— M-apucă câte un dor de Gheorghe… Bine-am dus-o pe front cu el!

— Are de lucru până peste cap.

— Odihniţi-vă, tovarăşi, spune Piţu. Aţi lucrat la uzină. Muncirăţi aici. Las, că de pază stăm noi.

Sergiu Bloch se ridică de lângă forjă. Pleacă să-şi aducă vioara. Nu ştie de ce, dar trebuie s-o aducă.

— Atunci, mâine dimineaţă facem procesul-verbal de constituire, spune vesel tovarăşul Spiridonică. Pe urmă, împuternicitul comitetului semnează contractele cu responsabilul. Pe 15 mai viu cu camionul…

E îmbrăcat într-o flanea de-a *Wehrmachtului*. Scund.

Atletic. Se ridică dincolo de cercul alb al petromaxului.

Se întinde. Cască.

— Dacă nu v-o fi bine şi nu ne-o fi şi nouă bine, să nu-

mi ziceţi Spiridonică.

Sergiu Bloch se întoarce cu vioara. Vine lângă forjă.

O scoate din cutie. Lemnul patinat străluceşte moale. O

acordă. Oamenii se ridică intrigaţi. O mângâie cu arcuşul, îşi culcă obrazul cu un gest de abandonare. Degetele lungi, străvezii, ca nişte umbre, încep să-i vibreze, şi în noaptea de mai curge tragic şi robust, dramatic şi tonic, beat de încântare şi adânc melodios sufletul zbuciumat a lui Beethoven.

Pătru se deschide sunetelor care-l pătrund. Ceva neaşteptat, dureros până la bucurie, ceva copleşitor şi necunoscut i-o aduce aproape pe Mădălina şi Uţa; pe

Nică ăl bătrân şi pe mama străină, pe Voica, viaţa lui de-atunci şi viaţa de astăzi. Unde sclipitoare îi spală sufletul, îl simte aproape pe Calelungă şi Grigore Vâlcean, ascultă cu ochii închişi, rupt din el, frământat în el, ascultă atât de cufundat în marea de sunete necunoscute şi zbuciumate, încât n-aude când se opreşte cântecul şi când Piţu spune răguşit:

— Ăsta-i răspunsul lor.

Când deschide ochii, vede în luncă izbucnind focuri înalte, cu flăcările până dincolo de creştetul sălciilor.

— Trei.

— Cinci.

— Şapte.

Piaţa se umple de freamătul oamenilor. Şapte focuri uriaşe joacă trupul zvelt şi roşu al palelor în întunericul luncii.

— Altele.

— În Nigiugini.

— Două.

— Cinci.

— Şapte.

Oamenii se ridică de pe straiţe. Din cocii. Muierile îşi fac cruci dese. Focurile ţâşnesc spre stele. Ard pe coasta neagră a Nigiuginilor. Nu se vede nimic pe lângă ele. Nu s-

aude nimic. Ard sălbatic, cu flăcări prelungi, neliniştite.

— Doamne, apăre-ne! se aude un glas de femeie.

— De ce nu mai cânţi, tovarăşe? spune cineva.

Sergiu Bloch îşi culcă din nou obrazul pe vioară, cu un gest de amant obosit. Începe *Sonata lunii*. Craiul-nou pluteşte pe cerul diafan. Judith îl priveşte zâmbind. Se eliberează treptat de sine însuşi, se topeşte în noapte, vede şonerul Garrucha plutind cu pânzele întinse pe marea fluorescentă, câmpiile liniştite ale Guadalguivirului, unde soldaţii roşii aşteaptă ca nişte umbre fantaste muniţia adusă peste mare de Calelungă, focurile, câte şapte, „Cei şapte stâlpi ai minciunii", încearcă să lege pământul de stele. Cântă dăruindu-se şi se gândeşte că ei l-au adus pe Beethoven până în Prislop.

— Rându, mă oameni! strigă Mărtin Balaci. Treci la rând, ca la moară.

— Lasă-i, Mărtine! Ce te bagi, omule? Da mie, maistore, îmi faci inel pentru vârtelniţă? se alintă Livia.

Îşi joacă sprâncenele trase cu cărbune. îl înghesuie de-aproape pe Calelungă.

— Livio, mârâie Mărtin.

Marişca vine cu un braţ de mladă înmugurită. S-a spălat în Rămână. Are pieliţa rumenă. Aurie. Ochii albaştri, încercănaţi îi strălucesc.

— Grigore. Grigore. Uite c-a-npupit salca. Uite ce soare, Grigore!

Grigore Vâlcean trage o glugă roşie peste cabină.

Marişca aşază ramurile de salcie la portiere. La oglinda retro. Le-mpleteşte pe capota motorului.

— Piaţa e plină de lume. Uliţa bisericii. Cociile stau pe lângă case până sus, în Cruci. Deasupra, cerul e limpede. Străveziu. Cu gust de primăvară.

— Petre! Hai şi te bărbiereşte. Te-mbracă ca oamenii.

E sărbătoare.

— Vin.

Strungul bâzâie îndârjit. Spiridonică şi nea Pascu bat pe ilău. Şoferul e vârât sub maşină. Muntenii stau pe jos.

Îşi aşteaptă rândul. Feciorii de pe văi iau urma fetelor, care se plimbă-n cârduri.

— Ia vin, Piţule, la apă şi te spală, că ţi-am adus schimburi, dacă pe-acasă nu mai dai. Văsâlică, vin

la mama…

— Petre! Ia vin, Petre, c-am o vorbă. Lasă-l, Mădălină, că nu ţi-l fur.

Livia vine repede de lângă Calelungă. Îi vâră şoldul în pulpă.

— Un ne-ai dat pământe, Petre? Dacă ne-ai dat pe

Rămână, în îi vedea lui Pavil Lala, viaţă dulce duci cu mine, mă. Altfel?… Te tai cu toporu.

— Lasă-l, Livie, se supără Năstăsia. Se pleacă la ureche şi-i şopteşte: Voica a lăpădat. Mort l-a lăpădat.

A lovit-o armigu, că nu-l mai satură dracu’ pe Scordilă.

Zace ca moartă”.

— Doctorul.

— Pe fenea! zice Scordilă că-i crapă capul doptorului. Nu vrea s-o vadă ochi de bărbat. O grijeşte baba

Belcotă. Văsâlică lotrule! Dă-te jos din mărşână, n-auzi?

— Ce-ţi tot spunea Năstăsia, că te-ai albit la faţă ca mortu’? Poartă vorbe de la Voica?

— Lasă-mă, Mădălină.

— Petre, Petre! Nu te-ascunde de mine, Petre!

Pătru se uită-n cerul voios, care plesneşte de bucurie.

Cântă grangurii prin grădini. A coborât tot muntele.

Tovarăşii sunt aici. Cântecul de azi-noapte îi mai stăruie pe undeva, la adânc. I-a apropiat-o pe Mădălina. Acu a venit Năstăsia. O vede pe Voica albă, cu ochii închişi, şi toată dimineaţa asta însorită e numai zdrenţe.

— Loc, mă! Loc!

O cocie plină cu tuciuri îşi face loc printre cetele de feciori şi fete. Râd. Unii se ţin de mână. Pătru nu poate să se bucure pentru ei.

— Nu m-ascund, Mădălină. Voica trage să moară.

De aia…

— Ia te uită la ăştia! se miră Vasile Lungulescu. Mă brânzarilor, vă gândiţi că aici e pomana lu’ Cremene?

Ce-i cu tuciurile astea, mă?

— Adă tablourile, Marişca.

— Grigore!

— Adă-le, fată! împodobeşte-le cu salcă.

Grigore Vâlcean sare jos din camion. Îşi freacă mâinile mulţumit. Marişca aşază pe cabină tablourile lui

Petru Groza şi Gheorghiu-Dej, tivite cu ramuri subţiri de salcie înflorită.

— Hai, Petre, şi te bărbiereşte, că-i voinică şi scapă, spune încet Mădălina.

Pe la zece, clopotele bătrâne din turla bisericii îşi împrăştie dangătele peste Prislop. Babele, cernite, gârbove, aşteaptă să înceapă slujba. Biserica e aproape goală. Dascălul îşi târşâie opincile pe la sfeşnice. Ia mucul lumânărilor. Cântă ceva pe nas.

— Auzi, mă Lupule? întreabă cu glas rău mama lui

Pavel Lala. Ce-i cu popa de nu vine la slujbă?

Dascălul se întoarce cu tot corpul. Ţâfneşte pe nas.

Intră în altar.

— Potop de lume, sfinţia-ta, îi spune popii.

— De unde?

— De pe văi. Din cătune.

— Vezi să nu se-apropie careva… Atunci, care-i părerea dumitale? se întoarce popa spre Guga.

Dascălul iese. Trage perdelele.

— Îi lăsăm să se strângă. Văd că au împodobit camionul. O să se urce sus, ca să vorbească. Atunci vin eu cu manifestaţia. Adică deschid campania electorală, cum s-ar zice. Îmi fac cale spre primărie. Unul o să zică una. Zicem şi noi.

— Dar dacă nu zice nimeni nimic?

— O să zică, părinte. Am oameni.

— Pe urmă?

— De aici începe. Ăia îl suduie pe domnul Maniu.

Pe maiestate. Noi îi suduim pe ai lor… Le spargem adunarea.

— Dacă vă biruie?

— Când o fi la greu, să intre domnul profesăr cu feciorii. Nu-i costă nimic. Şi aşa sunt fugiţi. Să-l puşte pe Pătru. Pe ăia doi din Topla. La desime nu se vede cine a tras.

— Mai bine cu sâmceaua.

— Ba. Puşcătura sparie. Le intră frica în oase. Uită de pământe. Se întorc în munte.

— Şi muncitorii?

— Avem grijă când se întorc. După Globurău.

N-ajung ei acasă.

Popa râcâie cu unghia nişte ceară de pe altar.

— Cu cei de la plasă ce faci?

— Am nişte feciori în drumul Ruschii. Îi ţinem pe loc până mâine.

Barbă Neagră ia Biblia. O şterge cu mâneca largă a reverendei. Se uită cu ochii mijiţi la stelele de aur semănate cu dărnicie pe bolta albastră a altarului.

— Înainte de asta, încerc încă o dată cuvântul Domnului. Sunt preot.

— Risipeşti cuvântul Domnului de pomană, sfinţia-ta.

L-am încercat pe Pătru asară… Stâncă!

— Sunt preot! Sunt preot!

— Te-aştept aici, părinte… Cu ăştia nu merge altfel.

Am greşit că i-am lăsat să se-ntărească. Numa Stângu, dumnezeu lui…

— Nu huli în altar… Şi-acum, Doamne-ajută-mă!

Ajută-mă, Doamne! Hărăzeşte-mi cuvânt de foc. Hărăzeşte-mi tăria prorocilor tăi. Ajută-mă, Doamne-Dumnezeul nostru, că a ta este dreptatea, şi viaţa veşnică, şi tăria.

Guga se face mic. Popa se roagă cu mâinile zvârlite spre boltă. Cu capul pletos lăsat pe spate. Prin fereastra cu ochiuri roşii, albastre şi galbene intră razele tinere ale soarelui…

Ilie Jura îşi frânge mâinile. Uliţa geme de lume. El ţine crâşma-nchisă. Puşca-i la moş Argintaru în luncă.

Uite, bat clopotele. Acu îi musai să fugă în luncă. Aici geme uliţa de oameni. Pierde o avere astăzi. Fir-ai de zece ori afurisit, Petre! Scordilă nu-i. O să-l belească pe Scordilă.

— De ce nu te duci tu, Cătănuţă, în luncă? Eşti mai tânăr. Eşti voinic. Parcă ţie nu-ţi ia, dacă nu-i oprim?

— Nu-mi iau. îs în regulă cu actele.

— Îţi iau, mă! Nu ţin ăştia legea.

— Ţi-ai tocmit păcurarii la ăia cu mărşâna?

— Ce vrei să zici, Cătănuţă? He-he-he! Cum vine asta?

— Sunt. acolo.

— Care?

— Gligor. Ianoşel Sabin.

Ilie Jura se face galben. Ochii mici, căzuţi în fundal capului, îi fug în lături. Toarnă rachiu vechi, galben, în ţoiuri. Ion Cătănuţă, înalt, negru, cu ochi verzi, cu mustaţa pe oală, cu laibărul vânăt pe umeri, stă la masă şi se uită prin odaie. Ilie Jura îi urmăreşte privirea.

Lacom. Viclean.

— Asta-i, Ioane, casa. O iei pe jumătate, cu jumătate ştalul, crâşmă, o mie de oi şi cincizeci de coase în

Mumuieţu.

— Te-ai făcut darnic cu ce-ţi iau *bolşovicii*?

— Taci! Nu iau nimic. Vorbe… Lena-i fată bună.

Ascultătoare. Munceşte… Dacă te văd feciorii, prind inimă. Du-te, şi batem palma. Eu deschid crâşma. Îi mai ţin pe ăştia. Îi îmbet. Crâşma-i văd dulce. Uită de politică.

Ion Cătănuţă îşi scutură coama retezată pe ceafa roşie. Vânoasă.

— De asta m-ai chemat?

— De asta.

— Ţineţi-o, nea Ilie! Şi fata. Şi averea. N-am lipsă decât să fiu slobod.

— He-he-he! râde gâtuit Ilie Jura.

Din spatele uşii se aud icnete de plâns. Paşi târşâiţi.

Faţa uscată a cârciumarului se schimonoseşte dureros, îi vine să urle. Trage cu urechea la vuietul glasurilor din uliţă. Cineva bate cu pumnul în oblonul crâşmei.

— Mă nea Ilie, o răchie nu dai?

— Să udăm pământene.

— Hai, mă nea Ilie, deschide!

— De ce nu le deschizi?

— Lunca!

— Faci din crâşmă astăzi, un sfârtai din ce pierzi în luncă.

Ilie Jura e vânăt.

— Du-te, bâlbâie. Du-te, Cătănuţă, până…

Iese prin fundul grajdului. Se strecoară prin livadă, în faţa crâşmei stau muntenii, roate-roate. Ilie Jura îşi freacă tâmplele… „Doamne, Doamne, ce-a dat peste capul meu, Doamne!” Şovăie. Se întoarce. N-au mălai.

N-au nimic. Pentru răchie au. Sunt şi feciorii ăia de pe sate. Bogaţi. N-au unde intra. Ce-i pasă lui de echipele de şoc? Grăbeşte pasul. Vine o adiere reavănă din luncă. îl ţintuieşte cu fruntea-n pământ. Lunca. Şovăie. Se întoarce iar. Aproape fugind. Bat clopotele. Când iese prin fundul livezii şi dă în Bela Recavede trei călăreţi – doi sunt îmbrăcaţi nemţeşte – cum coboară din

Nigiugini, trec Bela Recaşi intră pe uliţa primăriei…

— …Te blestem pe tine, şi tot neamul tău, Petre!

Trăsneşte-l, Doamne, cu mare mânia ta! Să n-aibe parte de hodină, şi Arie cu tot neamul lui să-l batjocorească.

Viermii să te mănânce de viu, mă! Să n-ai parte de ce ţi-e drag. În patru vânturi să ţi se spulbere spiţa.

Popa îşi holbează albul ochilor. Stă cu capul gol în mijlocul drumului şi strigă cu glas baritonal, adânc:

— Preacredincioşilor creştini! Nu vă lăsaţi amăgiţi de unealta diavolului. Cine se aşază mai presus de orânda Domnului? Cine a cutezat din veac să intre în averile

grănicereşti fără pedeapsă cumplită? Suntem noi grănicerii moşieri ca în Regat? Dacă îmi ia mie un iugăr, mâine nu vă bagă pe voi la colhoz? Şi-n locul sfintei biserici n-or să facă grajduri?

— De dimineaţă ai luat-o cu propaganda electorală, părinte.

Oamenii din piaţă se strâng aproape.

— Tovarăşul secretar, se bucură Pătru.

Alexandru Jucu strânge mâinile muncitorilor. De după camion iese un bărbat voinic, rumen, bine bărbierit, bălai, în haine ţărăneşti din Crişana, peste care e îmbrăcat cu o haină bleumarin la două rânduri, din stofă ieftină.

— Te-am ascultat, părinte, cu atenţie. Vreau să spun că n-are să intre nimeni în averile grănicereşti. Dimpotrivă. Am venit să restabilim legalitatea cea mai fermă a acestor averi.

— Cine eşti tu?

— R Sunt Ion Gemene, delegatul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor… Iar dumnealui e preşedintele Comitetului Judeţean de reformă agrară. Prieteni, vă rog prezentaţi delegaţiile dumneavoastră… Primarul comunei e de faţă? Preşedintele comitetului sătesc este de faţă?

— Este, spune Piţu.

— Şi chinezu', se aude în toată piaţa glasul puternic al Stângului. Poftiţi la primărie, domnilor delegaţi.

Stângu stă pe pod. Pătru e sigur că până atunci a stat sub pod. A venit pe malul apei. S-a ascuns sub pod.

Popa e descumpănit, ÎI înjură printre dinţi pe Guga, cu echipele lui de şoc.

— Apropo, părinte, spune Alexandru Jucu. Dacă-i cunoşti cumva pe băieţii ăia care-şi pierd vremea în drumul Ruschii, trimite-le vorbă să nu se mai obosească.

Calelungă a oprit strungul. Cei de la forjă se şterg pe mâini cu nişte bumbac. Soarele-i alb. Don Paraschiv ţopăie pe urmele lui Stângu Tauru, care intră-n primărie.

— Anatema. Uitaţi-vă bine, prislopeni. Ăştia sunt stăpânii voştri de-acuma. Dumnezeu să vă miluiască!

— Doamne, apăre-ne, şi nu te mânia pe noi, bolboroseşte o muiere.

— Hai, părinte, şi tocmeşte-mi săpile. Lasă slujba, tocmeşte-le, şi-ţi copăiesc la cucuruz trei zile.

— Muiere, talpa-iadului.

— Talpa-iadului eşti tu, drac bărbos. N-ai venit la mine când eram vădană şi-mi descântai – arde-te-ar focul de armig nesătul – c-o laşi pe preoteasă, că are o hibă jos, şi mă iei pe mine?

Cineva chiuie. Muntenii râd stăpânit. Popa se face alb.

— Muiere, nu huli, spune părintele şi îşi vântură mânecile largi ale reverendei.

Calelungă i se apropie de ureche.

— Nu prea stai bine cu morala proletară, sfinţia-ta, îi şopteşte. Vira ancora, că pe-aici intri în furtună.

Se-nalţă în drum. Mare. Negru. Cu barba vâlvoi. Îşi răstigneşte mânecile reverendei. Se uită-n cerul uscat.

Glasul baritonal, uşor nazal, vag melopeic, se revarsă peste capetele oamenilor. Pluteşte ca o ameninţare oarbă, a unor forţe oarbe, cărora li s-au închinat de veacuri. Muierile se închină. Unele se strecoară spre biserică. Izbucnesc clopotele. Popa o ia cu paşi mari prin mijlocul drumului.

— Ptiu, bătu-l-ar Maica Precesta! îşi scuipă în sân

Vulpescu Nănuţa, muierea zdupeşă care-l ocărise. Aşa m-a înfricat şi pe mine ochiosul, până mi s-a urcat în pat.

— Al dracului îl mai dor pământene! spune cineva dintre munteni.

Pătru ascultă răsufletul de uşurare al mulţimii. Se grăbeşte în calea secretarului de plasă, care-l ia de umăr şi-l întreabă vesel:

— Partea tehnică e gata, Petre?

— Gata, tovarăşe secretar.

— Ai prelucrat oamenii, cum ţi-am spus la telefon?

— Prelucrat.

— Să nu răspundă la provocări… Am văzut cu binoclul nişte haidamaci la podul dinspre Rusca… Ştii ceva?

— Nimic.

— Profesorul?

— Până acum, nicio mişcare.

— Atunci, să-i dăm drumul. Cei de la minister sunt încântaţi de felul cum aţi lucrat.

— Delegatul pare ţăran.

— Este, nu pare… Verifică foile de posesie. Registrele.

Secretarul e voios. Pătru-l cercetează cu coada ochiului. „Face pe voiosul”, îşi spune. Omul e mai bătrân.

Cu cearcăne vinete. Îşi frânge degetele. Înainte n-o făcea. Lungulescu trage cocia cu ţăruşi din curtea postului.

— Ce-i acolo, Lungulescule?

— Ţăruşii.

— Lanţu, mă!

— Uite lanţu.

— Loc, mă oameni!

— Uite lanţu.

Cineva sare în cocie. Ridică lanţul de cadastru deasupra capului.

— Moş Sglivăr, tovarăşe secretar.

Grigore Vâlcean desfăşoară un steag tricolor. Marişca

— Unul roşu; Brâncuţă pune o laviţă lângă oblonul maşinii…

În maşină sunt aşezate câteva bănci. Delegatul ministerului pune registrele deasupra strungului, acoperit cu pânză roşie. Stângu stă solemn lângă secretarul de plasă. Don Paraschiv îşi instalează masa lângă maşină.

Are cerneală roşie. Albastră. Pătru vrea să urce în camion. Pavel Lala îl apucă de poala cămăşii.

— Nu stă bine, Petre!

— Ce, Pavile?

— Nu stă bine să luaţi de la unul din conziliu. De la un demobilizat. Ştii că am luptat cinstit cu nemţii.

— Luptat.

— Atunci?…

— Ai înşeluit stătu, Pavile.

— Pe ăla vechi, de care vorbeşti tu c-a batjocorit lumea.

Pătru se uită de-aproape la Pavel Lala. Vorbeşte liniştit. Parcă n-ar fi ale lui pământene. E îmbrăcat de sărbătoare.

— Ai înşeluit statul democratic, că nu le-ai declarat.

— Lasă-mi-le.

— Pavile! E o lege.

— Petre!

Îi vede bocancii. Nişte bocanci cazoni, noi, de vânător-de-munte. Coboară de pe bancă. Îngenunche.

— Ce-ai, Petre? Eşti nărod?

Pătru îi ridică talpa. Ăştia-s bocancii de astă-iarnă.

Ăia care au venit drept din neauă. Care au călcat cu şirurile de cuie pe patru rânduri urmele înfricoşate ale opincilor. Se ridică. îl trage de gulerul laibărului, până-i simte răsufletul pe buze.

— Mare duşman eşti tu, mă Pavil Lala!

Îl lasă. Se urcă sprinten în camion.

— Prieteni, spune tare delegatul ministerului. Astăzi este zi de sărbătoare pentru întregul popor muncitor şi de două ori zi sărbătorească este pentru voi, locuitorii comunei Prislop…

Secretarul de plasă îl ia de braţ. Îi şopteşte:

— Unde-i şeful de post, Petre?

— Zicea că a fost chemat la plasă.

— Aha! Bine…

Oamenii ascultă cu feţele ridicate în lumină. Bătrânii îşi scot căciulile. Glasul delegatului trece peste capete, până în susul uliţelor care dau în piaţă. În cerul limpede, strălucitor, se roteşte un vultur. Pătru stă între secretarul de plasă şi Stângu Tauru. Delegatul ministerului vorbeşte pe înţelesul oamenilor de însemnătatea reformei agrare. De vigilenţa şi iscusinţa comuniştilor din Prislop, care au

demascat manevrele celor care şi-au dosit pământene. Le spune că statul s-a învoit să cedeze 25 de hectare din rezervele lui, pentru împroprietărire…

Din luncă urcă miresme aţâţătoare de apă limpede, de pământ jilav, muguri şi flori de salcă. Stă în camion, care miroase a strung. A benzină. Drapelele fâlfâie uşor.

În mlada care împodobeşte portretele lui Petru Groza şi Gheorghiu-Dej bâzâie albinele. Pătru se uită la munţi, la creasta înzăpezită a Sglivărului. Vorbele delegatului cad în el ca într-o fântână adâncă. îl încearcă o bucurie năprasnică, sfâşietoare. Ar vrea să se ridice, să le-o spună prislopenilor. îl cutremură liniştea cu care oamenii ascultă, liniştea în care aude zumzetul albinelor. Le vede feţele. De mult a învăţat să vadă feţele oamenilor, obraz cu obraz, să le citească în ochi, să le pipăie sufletele. Acum ar fi voit să închidă ochii. Să se bucure că au ajuns aici. Atât. îl pătrunde căldura soarelui. Mădălina i-o arată pe Simina. Livia-i trage cu ochiul. Năstăsia nu-l slăbeşte pe Piţu. Unul slab, negru, lângă Ion Sglivăr, murmură o rugăciune. Se uită la delegatul ministerului ca la Mesia. Bate din buzele uscate. Înghite la răstimpuri. Mărul lui Adam îi umblă prin gâtul slab, numai vine. Muierile ascultă cu mâna la gură. Uite-o pe aia. Vădana. Se uită la el. Îşi pleacă fruntea. Şopteşte pentru ea. O aude. Cum aude şi înţelege toate vorbele nespuse, lipite pe buzele oamenilor

Să-ţi dea Dumnezeu sănătate, Petre”, spune văduva.

S-a întors astă-vară. Cu cizme. Decoraţii. Amintiri de front. Stăteau în el grămadă exploziile. Mersul târâş.

Atac. Contraatac. La baionetă. Pământ de front. I se lipise pământul de burtă. De obraz. De cizme. Sapă.

Sapă, mască individuală. Iar sapă. În Ardeal. În Ungaria. În Cehoslovacia. Au săpat pământul minele. Proiectilele. Ce gânduri! Nu e Voica. Piaţa e pustie. Voica zace. S-a întors astă-vară. A făcut un drum prin vreme. De-atunci până în clipa asta, s-a lepădat de zeci de ori pe sine însuşi, ca să se găsească de zeci de ori altul.

— Mă Petre…

Ar trebui să nu-l strige nimeni. Să-l lase cu bucuria lui. Cu gândurile lui. Să-l lase aici în mijlocul oamenilor tăcuţi. Cu privirile agăţate de ei, când aude zuzuitul dulce al albinelor şi când îl doare că nu-i Voica la sărbătoarea asta.

— Mă Petre… Ia citeşte, mă…

Stângu Tauru îi vârâ-n mână o adresă a preturii. La început nu vede decât nişte şire negre, pe albul luciu al hârtiei. Pe urmă citeşte. Hârtia e din martie. Un ordin să se stabilească stocul de reproducători masculi.

Pentru o statistică pe ţară.

— Acu mi-l dai, Stângule?

Stângu i se uită în lumini. Are ochii albaştri. Tăioşi.

— Acum, mă. Mi-am urcat turmele la munte. Vino să numeri reproducătorii… Râde. Adu conziliu. Or comisia, să-i numere… V-aştept, mă, în munte.

Înconjoară cu degetul munţii albaştri grămădiţi de jur-împrejur. Până-n fundul cerului. îl ghiceşte în glasul coborât jos pe Stângu Tauru de la priveghi. Pe ăla cu care s-a bătut în Topla.

— De azi găsiţi-vă alt chinez. Eu zic să-l puneţi pe

Piţu. Dacă vrei să-mi aduc aminte de tine, nu-l uita pe Goanţă…

Se-ntinde. Cască.

— Se va da citire listei de îndreptăţiţi, spune delegatul ministerului. Fiecărui îndreptăţit i se va spune şi lotul de pământ. Formele se fac pe loc.

Mulţimea se înfioară prelung. Stângu se ridică. Sare jos din camion.

— Găseşte-ţi chinez, Petre, îi şopteşte.

Pătru înţelege fulgerător că Stângu a fost mai dibaci ca ei toţi la un loc. A pornit proces lui Goanţă cu mâinile lor. Şi-a pus turmele la adăpost. I-a lovit pe cei cu pământe. Acum, când totul e gata, când împroprietărirea e făcută, nu semnează procesul-verbal. E cu toţi şi cu nimeni.

— Uraaa!!

— Trăiască guvernul democratic!

— Trăiască rejele!

— Asta era, Petre, spune înăbuşit secretarul de plasă.

Toată mulţimea se-ntoarce spre Cruci, de unde coboară o coloană de bărbaţi cu drapele tricolore. Cei din faţă duc câteva portrete. Secretarul îi strecoară binoclul.

— Îi cunoşti?

Pătru plimbă lentilele pe feţele celor care duc un portret al regelui.

— Ba.

— Uraaa I

— Trăiască domnul Iuliu Maniu, apărătorul grănicerimii!

— Uraaa!

Câteva pocnete de pistol. Mulţimea se întoarce, alarmată, cu faţa spre biserică. Dinspre Globurău urcă o cocie, împodobită cu ramuri verzi de salcă. Cu drapele tricolore. În cocie stau câţiva trompetişti. Doi taragotişti. Unul cu toba mare. Încep un marş grăniceresc.

Drapelele fâlfâie. În jurul cociei – feciori. În spate – oameni. În faţă – Guga.

Oamenii se strâng în jurul camionului. Murmură.

— Ăştia vor să spargă reforma, spune Ion Sglivăr.

— Petre!

— Uite-i, mă, pe Guguleşti.

De pe uliţa bisericii vine a treia coloană. Fraţii Guga merg în faţă. Sunt îmbrăcaţi în uniforme verzi de codreni. Au carabinele în bandulieră. În ţevi – ramuri de salcie. Îşi flutură pălăriile vânătoreşti, cu smocuri din coama mistreţilor împuşcaţi. Coloana cântă *Deşteaptă-te*, *române*! Vine în cadenţă. Scoate praf de sub opinci. Oamenii poartă dolame. Sub dolame se văd capetele boatelor ciobăneşti. Delegatul ministerului se-ntoarce spre secretarul de plasă. Toba bubuie asurzitor.

Trompetiştii sfâşie ziua albastră de mai. Alexandru Jucu îşi scoate ceasul de buzunar. Un ceas mare, gros, cu orele scrise în cifre latine.

— Încă un ceas, şi totul e bine, spune. Se ridică.

Trece în faţă. Mă oameni! strigă. Prieteni îndreptăţiţi.

Strângeţi-vă lângă camion. Vă rog să nu răspundeţi dacă veţi fi provocaţi. Vă rog să păstraţi disciplina. Se va striga lista îndreptăţiţilor. Fiecare îndreptăţit semnează tabelul. Pe urmă trece în stânga maşinii. După semnare, ieşim în teren. Astăzi împărţim lunca. Mâine şi poimâine, comisia va lucra în munte şi pe Cerna.

— Uraaa! strigă coloana din Cruci.

— Uraaa! răspund Guguleştii.

— Trăiască domnu' Maniu! ţipă subţire Guga.

Trompetiştii sună onorul la general.

— În mumă-sa, Maniu!

— Jos cu rejele!

— Care-ai strigat, mă?

— Îl suduie pe maiestate.

Coloanele închid gurile pieţei.

— Ce aşteptăm, Petre? spune limpede Ion Sglivăr. Vrei să ne jugănească?

— Care-ai suduit pe maiestate?

— Ăsta!

La coloana din Cruci se produce învălmăşeală.

Pătru-şi macină măselele.

— Nu da, mă, n-auzi?

— La ce dai?

— N-am zis o vorbă.

Muntenii se înghesuie. Între cei din piaţă şi coloană rămâne loc gol. „Ţara nimănui", îşi spune Pătru.

— Începem strigarea, anunţă delegatul ministerului.

— Hei, coloanele! strigă secretarul de plasă. Vă rugăm, nu tulburaţi adunarea. Dacă aveţi adunare electorală, vă facem loc să treceţi.

— Pe mumă-ta!

— Cine eşti tu, să porunceşti?

— Mă oameni! Trăgeţi-vă mai aproape. Lăsaţi drumu' slobod.

Cei din obştea lui Sglivăr îşi fac loc cu coatele. Ion

Sglivăr se strecoară pe lângă maşină. Moş Sglivăr sare din cocia cu ţăruşi. Strigă puternic:

— Muieri… Aici în deal. Laufştit… Laufştit… Halt![3]

Forvărţ frunt[4].

Comenzile răsună peste glasul trompetelor. Muierile din Cerna – înalte, Spătoase – stau în preajma moşului. Ţin negeacurile (nişte baltage cu coada din corn) în cumpănire.

— Moşule! Hei, moşule! strigă secretarul.

— Nu te teme, tovarăşe… Ăştia-s de la Ohrana…

Moş Sglivăr se agită în obiele, care-i vin până la genunchi.

— Ne-au încercuit, tovarăşe secretar, spune Pătru liniştit. Nu ştiu cum cred ei c-au să oprească reforma cu steaguri şi cu torogoata.

— Numa să nu curgă sânge, Petre… Cine-i moşul ăla cu muierile? E nebun?

— Lăsaţi-l! Ne apără spatele.

— Cu muierile? Ce dracu'?… Prieteni…

Soarele trecut de turla bisericii bate-n plin geamurile postului de jandarmi. Lui Pătru i se pare că vede un soldat dându-se înapoi cu mâinile ridicate. Doar o umbră în spatele sticlei acoperite de praf. Zvâcneşte din camion. Grigore Vâlcean se uită la el mirat. Se strecoară printre muieri, vede curtea goală, uşa postului dată de perete, i se pare că s-a tupilat cineva în spatele grajdului, pe urmă aude un glas spart, înjurând scârnav înăuntru:

— Culcă-te pe burtă, jandarmule. Nu crâcni, că-ţi suflu-n luminare.

Glasul îi încremeneşte de ciudă şi de mirare. Astă-toamnă, la şedinţa de constituire a sindicatului, ăsta s-a repezit la el. Se vede la catedră singur, sub ochii iscoditori ai profesorului. Aude cum îl înjură cei din clasă. Se zbârleşte tot. Va să zică, au venit şi legionarii.

Aici e un plan de luptă în toată regula. Vor să

---

3 Stai ! (Germ.).

4 în germană, corect : Vorwârts Front — înainte, la front.

înconjoare maşina. Asta vor. Urcă neauzit în coridorul mirosind a bradolină şi a murdărie de şoarece, cu toţi muşchii vibrând.

„Judecarea situaţiei, judecarea situaţiei”, îşi repetă aproape mencanic.

— Unde-i, mă, muniţia? Răspunde! Ţi-ai muşcat limba, răcane?

Se aude un bâlbâit. Nişte pumni izbesc înfundat. Pătru ajunge la uşă. Se tupilează jos. „Lupta în localităţi”, zâmbeşte el aspru, şi dintr-odată nu mai e Pătru a lu’

Nică. Faţa pătrată îi devine dură, nasul, uşor coroiat.

— Se albeşte, ochii-i negri au o fixitate şi o intensitate sălbatică, nefirească. Într-o clipă, îi piere bucuria adâncă, răscolitoare. îl cuprinde o mânie aspră. O ură pe care n-a-ncercat-o nici împotriva nemţilor pe front.

Acolo era război. Aici e mai mult decât război. Aici e facerea lumii, şi ăştia… Vede nişte picioare crăcănate, în obiele groase, roşii, nişte opinci de cauciuc care duhnesc, un jandarm livid, cel din Vlaşca, c-un fir de sânge curgându-i din nas, iar pe unul dintre paturi – alt jandarm, numai în izmene şi cămaşă, sculat atunci din somn, cu ochii holbaţi, leoarcă de sudoare, cu mâinile ridicate.

— Ce se-ntâmplă, tovarăşe secretar? întreabă din uşa postului Grigore Vâlcean.

Atunci, Pătru ţâşneşte în dormitorul mirosind a obiele şi efecte, îl apucă pe cel în opinci peste braţe, îl smuceşte pe sus şi se lipeşte cu el de zid, ţinându-l în faţă, scut. Alt bărbat, scund, îmbrăcat cu haine orăşeneşti, ponosite, iese de undeva de după un dulap.

Ameninţă cu automatul. Ţipă isteric. Dă buzna pe uşă.

Trage o rafală-n tavan când îl vede pe Grigore Vâlcean încremenit în prag. Celălalt strigă gâtuit:

— Nu mă lăsa, camarade Buzilă!

De după arestul postului, un tânăr bărbos şi pletos, aşezat în genunchi, trage un foc de pistol în Grigore

Vâlcean. Glonţul se înfige în tocul de lemn al uşii.

Buzilă ţâşneşte pe lângă Vâlcean. Aleargă caraghios, cocoşat, ţine automatul în mână ca pe un par şi strigă ajutor.

— Intră-n post şi închide uşa! Tu, frăţie, nu mai bate din picioare şi nu te mai smuci, că acu te izbesc cu capul de perete. Hai, jandarmilor. Puneţi mâna pe arme. Asta vă fuse observaţia şi pânda, tu-vă… Adă la mine un cearşaf. Trap!

Grigore Vâlcean închide uşa postului. Jandarmul din

Vlaşca se repede la prizonier. Îi trage un pumn în tâmplă. Îl înjură. Camaradul lui îşi îmbracă uniforma cu mâini tremurânde.

— Daţi-mi drumul, scrâşneşte cel din braţele lui Pătru. Daţi-mi drumul, până nu-i prea târziu.

— Ajută-mă să-l leg, tovarăşe Vâlcean. Cu cearşaful.

— Vă tovărăşesc eu, leprelor!

Legionarul e voinic. Se smuceşte în jos. Îi pune o piedică lui Pătru. Vâlcean şi jandarmul din Vlaşca tabără pe el. Îl pisează cu pumnii. îl culcă pe duşumea.

Legionarul izbeşte cu picioarele. Muşcă. Are nişte ochi negri, scăpărători, cu vinişoare roşii în cornee. Pătru îi sare pe picioare. Îl imobilizează.

— Bine că am ocupat postul înaintea lor! se bucură el ursuz. Acum să vedem cum asigurăm adunarea…

— Ai să vezi tu asigurare, mă *bolşovicule*, rânjeşte legionarul legat în cearşaf.

Are dinţii plini de sânge. Faţa – stâlcită de lovituri.

De afară se aude chirăiala femeilor. Glasul puternic al marinarului Calelungă, care strigă: „La mine, tovarăşi!” O rafală scurtă de automat zboară-n ţăndări geamurile postului. Gloanţele se-nfig în zidărie c-un plesnet sec. Legionarul oftează mulţumit.

— Of, of, vitejilor! Ce-am să vă tăbăcesc eu pielea, fire-aţi de trei ori afurisiţi!

Pătru se apleacă brusc. îl înşfacă de subsuori. îl târăşte ca pe un sac, până sub fereastră. îl ridică în picioare. Deschide geamul. Vede mulţimea înghesuită în

malul Ramnei. Comisia – singură în camion. Lângă camion – obştea lui Sglivăr. Cu muierile. Cu muncitorii.

Cu celula din Prislop. De jur-împrejurul pieţei patrulează bărbaţi înarmaţi. Unul scund, cu o scurtă de piele, pune-n bătaie o puşcă mitralieră Z.B. Pătru priveşte lacom luciul mat al încărcătorului. Îşi dă seama că omul mânuie arma cu pricepere. Poartă legătură neagră peste un ochi. Stângu Tauru stă în pragul primăriei, cu mâinile la subsuoară. Muncitorii fac front pe lângă maşină.

Soarele-i alb. Dintr-odată, vine dinspre livezi un miros amărui de frunză crudă. Cineva ţăcăne un închizător.

— Se furişează unul spre uşă, şopteşte jandarmul din Vlaşca.

— Dacă se apropie careva de post sau de maşină, vi-l fac ciur pe ăsta, strigă Pătru din fereastră.

Mirat, omul de la puşca mitralieră rămâne într-un genunchi lângă patul luciu al armei.

— Tune dracu-n foalele voastre de nărozi! strigă Vulpescu Nănuţa, din mulţime. Ce aveţi, mă lotromanilor, cu maistorii? V-o chemat popa să-i păzaţi pământene?

Dinspre biserică vine profesorul Simu Belcotă. Părul inelat, arămiu e plin de soare. Îşi ţine dolama verde, cusută cu suitaşuri, agăţată de-un umăr. Zâmbeşte. Se opreşte lângă puşca mitralieră. Clopotele încep să bată rar. Dangătele sunt limpezi, sonore şi melodioase. În ziua albastră de mai, cu aer dens şi înmiresmat, sună puternic. Profesorul îşi face cruci smerite. Pătru se uită la el.

La feţele împietrite ale muncitorilor de lângă maşină. îl vede pe Mărtin Balaci cum se strecoară şi se ascunde în spatele Liviei. Sergiu Bloch, cu buzele vinete, stă pierit lângă Calelungă. Marişca îşi aranjează tulpanul roşu, cu mişcări frânte.

Se gândeşte cât de repede au acţionat legionarii. Au venit pe cursul Ramnei. La adăpostul coloanei conduse de fraţii Guga. Cel pe care-l ţine în fereastră pute a sudoare stătută. A rufe neprimenite. Întâlneşte privirea

secretarului. Îi face semn să fie atent. S-aştepte.

— Tovarăşe Vâlcean, adă-mi automatul ăstuia. Tu, jandarmule, ocupă poziţie de tragere la geamul celălalt. Când ordon foc, împuşti trăgătorul de la puşca mitralieră.

— Am înţeles.

— Mă *bolşovicule*. Lasă-mă din geam, dacă vrei să nu mori de mâna mea. Nu mă fă de mirul lumii.

Pătru îi dă un pumn în ceafă. îl înjură urât. Soldăţeşte. Grigore Vâlcean vine lângă el. Trompetiştii sună:

„Atenţiune!” Popa Barbă Neagră, îmbrăcat cu patrafirul, cu Evanghelia într-o mână şi crucea în cealaltă, îşi face loc, urmat de dascăl. Dascălul cădelniţează speriat.

— Halal propagandă, părinte! spune Alexandru Jucu.

Dumneata nu-ţi dai seama la ce te expui? Voi, maniştii ăia cu trăiască domnul Iuliu Maniu… Ce-i asta? Adunare electorală?

— Am venit să-mpiedic vărsarea de sânge, tună popa

Barbă Neagră. Se opreşte tot lângă puşca mitralieră.

Fraţilor creştini. Să ne rugăm Domnului-Dumnezeului nostru. În genunchi să ne rugăm pentru iertarea rătăciţilor din acest sat. Pentru aceşti rătăciţi, care vă iau minţile cu minciuni.

— Te somez să încetezi, părinte!

— Taci, nevolnicule! Ai intrat în grănicerime. Căieşte-te, până nu simţi mâna istoriei în beregată.

Simu Belcotă îi şopteşte la ureche:

— Nu trebuie să-i îndârjim. Păstrăm *statu-quo*-ul, părinte.

— Eşti tembel? Spulberă-i. Dacă nu m-ascultă, spulberă-i.

— Îmi liberez camaradul şi mă retrag.

— Simule!

— Ce vrei, dom’ profesăr, de la noi?

— La ce ne stricaţi adunarea?

— Prieteni, spune cu glas sonor secretarul de plasă.

Pătru-l vede cum se uită mereu în susul luncii. „Mie

mi-a făcut semn s-aştept. Pe cine? în susul luncii nu e nimic. Câteva cătune. Dincolo de munte – Rusca”. Îi vine să chiuie. Rusca. Asta aşteaptă secretarul. îl apucă pe legionar de sub genunchi. Îi trece picioarele peste pervazul ferestrei. Îi vâră stânga sub centură.

— Stai şi ascultă, frumosule, îi spune vesel.

— Atenţiune! strigă legionarul bărbos care trăsese de după arestul postului. Vorbeşte comandantul.

— Munteni! Români! Doresc să nu fie vărsare de sânge între fraţi. Pentru asta, vă ordon, în numele legii strămoşeşti, să părăsiţi piaţa. Întoarceţi-vă pe la casele voastre. Din moşi-strămoşi…

Popa Barbă Neagră se sufocă. Idiotul. Senilul. În ce gol de idei cade… în spatele lor e lunca. Toţi îi simt mireasma jilavă. Ameţitoare. Acum, în clipele astea, se hotărăşte soarta luncii. Ce are lunca cu focul strămoşesc? … Numai plumbul îi alungă pe ăştia la sălaşele lor. Numai plumbul îi aduce iarăşi la lucru în luncă.

La oi. În munte, la stânjeni. Asta e singura idee care poate să triumfe împotriva miresmelor aţâţătoare, tulburătoare, care vin din luncă şi împâclesc ochii hămesiţilor ăstora. La biserică nu i-a văzut niciodată. Dar aici…

— Bă ăia cu puşcoacele! Ce le plimbaţi pe sub prova mea, că acu…

— Nu răspunde la provocare, tovarăşe Calelungă.

— Prea-i lăsăm să-şi facă de cap, tovarăşe secretar.

„Ce-o fi umblând prin capu’ ăstuia?” se-ntreabă Pătru. Stângu Tauru trece prin faţa lui Guga. Cei din cocie îl salută. Strigă:

— Să trăieşti, chinezule!

Guga le spune ceva. Muzicanţii tac.

— Ce ne-au înghesuit aici ca pe berbeci? strigă Lungulescu.

— Ce vreţi, mă, de la noi?

— Petreee, Petre! Pământene, Petre!

Glasul muierii ţâşneşte sfâşietor în cerul limpede.

— Care pământe, vânduto Satanei?

Popa ridică Evanghelia. Stângu ciocăne radiatorul maşinii. Vine agale lângă puşca mitralieră. O apucă de mâner. O ridică de sub nasul omului în scurtă de piele.

Se uită la ea îndelung. Pătru chicoteşte.

— Al dracu' armig! s-aude un glas de muiere.

— Ăsta nu se teme nici de Dumnezeu, nici de Satana.

— Domnule Stângu…

Stângu nu-i răspunde profesorului. Lasă puşca mitralieră jos. Se uită-n soare. Se-ndreaptă spre post. Se opreşte sub pervaz. Umerii îi ajung până la tocul cercevelelor.

— Să nu tragi, Petre. Mi-s eu, Stângu.

În piaţă se face linişte… A băgat spaima în oameni ani de zile. „Nimeni nu mişcă", îşi spune Pătru. îl vede pe secretarul de plasă cum scoate un pistol de rachete şi i-l trece lui Calelungă. Calelungă se strecoară în mulţime, urmat de Piţu. Pătru iese de după legionar.

— Petreee, Petre! ţipă sfârşit Mădălina.

Dă buzna cu Simina în braţe. Îi iese în cale Niculae Guga.

— Unde fugi, văruică? Stai pe loc… O apucă de umeri. O strânge-n braţe. Tare mi-era, văruică, dor de tine…

— Las-o, Niculae, mârâie Stângu.

— Ce vrei, Stângule? întreabă popa.

— Auzi, Petre, ce zic eu, spune Stângu limpede cu glasul lui puternic. Dă-l, mă, lu' domn profesăr pe nărodu ăsta holbat.

— Domnule Stângu, te-am ascultat destul. Atenţie toată lumea la mine!

— Domn profesăr, eu nu ţi-am luat vorba din gură.

Până azi sunt chinez în satu' ăsta, şi dacă mi-s chinez, nu-mi place să-mi sufle nima-n oală. Am poruncă de la preţură să dau sprijin pentru reformă.

„În definitiv, ce-are mişcarea cu cele câteva iugăre

ale popii Barbă Neagră?” se gândeşte Simu Belcotă.

Vizita consilierului înseamnă o perspectivă uluitoare.

Ceauşu i-a confirmat-o. Mai mult: i-a spus că Bălteanu se-ntoarce de la Bucureşti, probabil cu veşti esenţiale.

Demonstraţia de forţă nu strică. Deocamdată, însă, atât.

— Aşa că – zic – ia-ţi omul, dom’ profesăr, şi retrage-te… Cu ăştia a lu’ Guga vorbim noi.

— Profesore, spune secretarul, şi vine la marginea camionului. E bine să-l asculţi pe primar. Tot circul ăsta e ridicol. Probabil că mâine-poimâine, o să te scoatem din munte… Să te deferim justiţiei. Avem aici un delegat al ministerului. Nu ne faceţi să pierdem vremea.

Oamenii înghesuiţi în Rămână s-apropie. Ies mame cu copiii în braţe. Legionarii feresc armele. Mădălina fuge la fereastră. O ridică pe Simina. Zâmbeşte speriat.

— Ia-o, Petre. Ia-o.

Se-nalţă pe vârful picioarelor. N-ajunge. Simina bate din palme. Râde. Vrea să-i dea copila, să-l apere de plumb. Stângu apucă fata. O saltă în pervaz.

Pătru scoate ţeava automatului pe geam. O trece pe

Simina lui Grigore Vâlcean.

— Dă-o dracului, camarade Belcotă! spune cel legat în cearşaf. O făcurăm de – oaie. Trebuia să păziţi bine uşa postului, nu cu căcănarul ăla de popă.

— Adună-ţi oamenii, dom’ profesăr. Colo-n drum. Pe ăsta ţi-l aduc eu până-n marginea satului.

Uite-l pe Stângu la mijloc, zâmbeşte Pătru în el.

Scapă adunarea populară. Ajută reforma. Îl scapă şi pe legionar. îl scoate pe profesăr din încurcătură”.

— Atenţiune, îndreptăţiţii! Veniţi, vă rog, la maşină.

Dom Paraschiv iese de sub masă. Se scutură de praf.

— Vă dau zece minute să evacuaţi piaţa, spune rece secretarul de plasă.

— Bă canalie roşie!

— Am spus! Zece minute.

Cineva ţipă speriat.

— Nu da, mă!

— La ce dai?

— Nu da, n-auzi?

— Obştea lu’ Sglivăr. Aici?

— Laufştit!

Pe pod e învălmăşeală. Guga, roşu la faţă, mânuie o boată. Trompetiştii sună atacul. Coloana din vale scoate boatele de sub dolame. Cea din Cruci se izbeşte în mulţime. Muierile din Cerna tabără pe cei cu portretul regelui, conduse de moş Sglivăr. Chiorul de la puşca mitralieră ridică arma. Pătru vede fulgerarea cenuşie a ascunzătorului de flăcări. Omul trage o rafală lungă peste capetele mulţimii. Pătru îi răspunde cu una trasă razant peste coloana din deal. Retează prăjina unui drapel. În aceeaşi clipă, din mijlocul mulţimii ţâşneşte o rachetă. Urcă pe verticală, într-o mănuşă de fum albicios. Pocneşte undeva deasupra primăriei. Se desface în trei globuri roşii, strălucitoare, care cad pe trei parabole luminoase, sfâşiind mătasea albastră a cerului.

— Retragerea! ordonă cu glas alterat Simu Belcotă.

Pătru scapă o înjurătură scârboasă. Legionarul sare din iereastră. Cade elastic pe opinci. Ţopăie caraghios pe loc, bandajat bine în cearşaf. Unul scund, îmbrăcat într-un hanorac de camuflaj strâns în centură, cu câteva grenade Kissel la brâu, se repede la el. Scoate o baionetă nemţească din carâmbul cizmei.

— Vă fac ciur pe amândoi! strigă Pătru.

Cel în hanorac se uită speriat la gura automatului.

Are buză de iepure, rânjită caraghios. Patrulele de pe marginea pieţei se fac nevăzute.

— Nu trage, bâlbâie cel cu buza de iepure. Nici noi n-am tras.

— Retragerea. Retragerea.

— Staţi pe loc! tună popa Barbă Neagră. Staţi pe loc!

— Petre, Petre… suspină Mădălina sub fereastră.

— Retează-le, mă, ghearele la ăştia ai lu’ Guga… Nu

vezi că nu-s din sat?

— Lasă automatul, tovarăşe Dragalina! strigă secretarul de plasă. Hei, coloanele. Vă somez pentru ultima oară să-ncetaţi provocarea.

Din geamul postului se vede toată piaţa. Legionarul prins în jandarmerie şi cel cu buză de iepure se strecoară pe lângă gardul de zid. Livia sare la ei. îl prinde de glugă pe cel cu hanoracul. Îi trage câţiva pumni în ceafă. îl înjură. Legionarul o loveşte cu patul automatului în burtă. Celălalt sare în Rămână. Grupa de lângă camion îşi face loc spre pod. În faţă merge cel cu puşca mitralieră. În spate – Simu Belcotă cu doi pistolari care ameninţă mulţimea. Muierile din Cerna, sprijinite de Lungulescu, pălesc cu negeacurile în boatele celor cu portretul regelui. Moş Sglivăr spune ceva unor munteni flenduroşi, care-şi scuipă în palmă. Pătru sare pe geam. Se vârâ-n Stângu.

— Al dracului eşti, mă… Pân-acu ai ieşit bine. Da să ştii că tot nu scapi cu turmele.

Îşi face loc spre camion. Mulţimea, până atunci tăcută, fierbe.

— Staţi să vă spargă ăştia reforma? întreabă liniştit o femeie frumoasă, scundă, cu ciupag lucrat în flori vii.

— Haidaţi, mă, spune unul cu barbă mare, de doliu.

Pătru simte mişcarea lentă a mulţimii. Nu strigă nimeni. Nu aleargă nimeni. Bărbaţii trec pe lângă muieri.

Unii o iau spre pod. Alţii urcă spre Cruci. E o curgere lină. Adâncă. Puternică. Abia-şi croieşte drum printre umerii, cefele, obrazurile acelea împietrite care-i curg prin faţa ochilor într-o tăcere nefirească. Nu li s-a spus decât să nu răspundă la provocări.

— Dacă-i lege, să fie lege.

— Ăştia nu ştiu de lege.

— Îi învăţăm să ştie.

— Of, pământene!

— Pământene!

Vorba trece repede printre rânduri. Aleargă în faţă.

Se-ntoarce. Se ţese din om în om.

— Pământene!

Locul de lângă camion e gol. Secretarul îşi şterge obrazul asudat cu batista cadrilată. Pătru sare sprinten pe platformă.

— Numai să nu se tragă, gâfâie secretarul.

— Reforma a devenit cauza îndreptăţiţilor, spune de1 legatul ministerului. Nu-i mai putem opri.

— Aud nişte tropote, zâmbeşte Stângu Tauru. Aţi chemat cătanele?

Secretarul se înveseleşte subit.

— Tovarăşi muncitori… Unde vă sunt instrumentele?

— Catargul mă-sii de instrumente! îi lăsarăm pe verzi să ne scape din labă. Uite ce se mai duc la deal.

— Merg la oameni, tovarăşe secretar.

Alexandru Jucu îl prinde de umărul laibărului.

— Stai aici, Petre. Uită-te şi învaţă.

Trompetiştii sună din nou atacul. Pătru fierbe. Guga stă pe parapetul podului. Dă o comandă. Oamenii din spatele cociei cu muzicanţii, năvălesc în piaţă. Patru grupe înarmate cu boate. Lucrează repede. Fac loc gol.

Se-ndreaptă spre maşină. Din malul apei aleargă Piţu, cu Mărtin Balaci. După ei – nişte oameni din văi. N-au decât palmele. Îi snopesc ăia cu boatele. Fraţii Guga taie calea spre primărie. Le iese înainte Ion Sglivăr.

Niculae Guga îşi smulge carabina de pe umăr. Ion

Sglivăr îi sare-n beregată. Ion Guga mânuie închizătorul. Pătru aude limpede ţăcănitul metalic. Unul din

Cerna îi dă un pumn în ochi. Secretarul de plasă îi înfige unghiile în umăr.

— Uite-i! Haidem, tovarăşi, *Internaţionala*.

Calelungă duce trompeta la buze. Din Craci vine la galop Amăriuţii. La două lungimi de cal – jandarmul însoţitor. După el – Ion Ogârlaci din Rusca. Cinci călăreţi. Zece. Cincisprezece. Douăzeci. Dincolo de sat – câteva cocii. Vin în goană. Se văd steagurile roşii, fâlfâind. Muncitorii dau drumul la cântec. îl amestecă cu ropotul

des al copitelor. Cu strigătele puternice ale ruscanilor. Ion Ogârlaci e cu capul gol. Îi joacă soarele pe ţeasta albastră, plină de cucuie.

Coloana din Cruci se frânge. Amăriuţii îşi ridică iapa în două picioare. Popa Barbă Neagră răsare în coasta jandarmului. Trece pe lângă el. Îi flutură barba. Se repede la Ion Ogârlaci. îl pocneşte cu Biblia în ţeastă. îl smulge din şa cu o singură mână. Ion Ogârlici zboară în drum. Ceilalţi călăreţi îl ocolesc. Popa urlă ceva.

Nu-l aude nimeni. Toată piaţa e plină de *Internaţionala*...

— ...Repede, tovarăşi! Repede. Luaţi-vă la braţ.

Repede...

Totul se răstoarnă cu repeziciune uimitoare. Coloana din Cruci se spulberă prin grădini. Amăriuţii fugăreşte cu iapa roşcată pe cineva care ţipă şi aleargă pe uliţă.

Guguleştii, scăpaţi din pumnii obştii lui Sglivăr, cu pălăriile verzi tuflite, fără carabine, barează podul cu cocia muzicanţilor. Secretarul de plasă, roşu, asudat, îl ia la braţ pe delegatul ministerului. Muncitorii se leagă-n lanţ lângă secretar. Pătru se simte luat între ei.

Vine Sergiu Bloch. În spatele lor se leagă alt lanţ. Calelungă. Piţu. Topitorul Pascu Petre. Brâncuţă. Pornesc pe uliţa primăriei spre luncă. Lungulescu mână cocia cu ţăruşi. Se-ngrămădesc muierile. Moş Sglivăr, cu un ochi vânăt, cu cămaşa sfârtecată, se caţără în cocie. Cineva îi dă registrele. Ion Sglivăr duce în spate masa părăsită de dom Paraschiv. O babă ţine sticlele cu cerneală. Ion Ogârlaci, plin de praf, cu bărbia zdrelită, călăreşte pe flancul stâng al coloanei care se încheagă din mers. Ruscanii, călări, îl urmează încolonaţi pe trei rânduri. Sosesc în goană cociile. Oamenii chiuie ca la nuntă. Cei de pe pod încep să cânte *Trăiască regele*. Din luncă se ridică câţiva norişori de fum alb. Se aud trosnete slabe. Mult în faţa coloanei, cad câteva alice. Rândul din faţă intră în cadenţă. Popa Barbă Neagră rămâne singur în mijlocul pieţei. Ridică Biblia. Soarele luceşte vesel pe ferecăturile

metalice. Pe patrafir, care-i atârnă strâmb.

— Vă blestem. Vă blestem în numele… Vă blestem.

Glasul i se topeşte într-o hârâială nearticulată. Pătru nu vede decât lunca, cerul şi lumina. Satul rămâne în urmă. Drumul şerpuie lin printre grădini. Calcă apăsat, în stânga şi-n dreapta îl strâng braţele puternice ale tovarăşilor. Îl îneacă o bucurie plină. Îşi umflă pieptul.

Se uită lacom la cerul străveziu de mai, prin care ţâşnesc rândunelele. Cuprinde în privire coama verde a

Nigiuginilor. îl ameţeşte mireasma aţâţătoare a luncii.

Toată strălucirea îmbălsămată a zilei intră în el. Îşi ridică fruntea. Soarbe încă o dată aerul plin de mirosurile primăverii. Dintr-odată, se goleşte de gânduri.

Pomii sunt văruiţi. Mugurii au dat frunze mici cât unghia. Prin mijlocul drumului ţopăie o broască. Aude în el, adânc, răscolitor, pasul mulţimii. Începe să cânte.

Are glasul puternic. Bărbătesc.

Sculaţi, voi, oropsiţi ai vieţii.

Voi, osândiţi la foame, sus…

Nu ştie când au început să cânte ceilalţi din jur.

Caii ruscanilor tropăie mărunt. Oamenii vorbesc de reformă. Soarele ţese lunca într-o maramă strălucitoare de borangic. Izbucnesc clopotele. Trag într-o dungă.

Trist. Sfâşietor de trist. Ştie de ce plâng clopotele…

Cântă. Se ridică alte ghemotoace de fum în luncă. Trosnetele puştilor se-aud mai bine. Alicele răscolesc praful la picioarele lor. Amăriuţii, cu patru jandarmi, trece la galop pe lângă coloană. Simte mirosul sudorii de cal, amestecându-se cu cel acru de bărbaţi năduşiţi, cu gustul fraged al frunzelor, cu miresmele reavăne, dulci şi răscolitoare ale luncii. Niciodată n-a fost atât de lacom de mirosurile astea. Niciodată n-a ştiut că pot trăi împreună. Niciodată n-a bănuit că-l pot ameţi… Acum nu mai cântă. Ascultă glasurile puternice ale muncitorilor.

Ale ruscanilor. Ochii i se umplu de albastrul neprihănit al cerului. De toată frumuseţea îmbălsămată a

zilei.

Calcă voiniceşte, şi adierea care se trage pe luncă îi zbiceşte lacrimile căzute fără voia lui pe obrajii supţi, arşi de soarele şi de vânturile muntelui.

FOAMEA

l

Mădălina rămâne în capătul potecii. Ţine albia de rufe pe cap. Îi place să vină la zătoniul Turcului să spele rufele. Le-ar putea spăla în Rămână. Aici e mai bine. Se-adună muierile din tot satul. Aninii au înfrunzit. Stau deasupra zătoniului. Le curge lumina de mai printre ramuri. A-nflorit rocoina. Omagul. Ciuboţica-ursului îşi leagănă florile purpurii. Dinspre capătul zătoniului, acolo unde apa bălteşte grasă, urcă mireasma aspră de busuiocul-cerbilor. Grangurii galbeni zboară printre nucii din deal. Fluieră. Tot muntele e plin de glasul păsărilor. Deasupra e un cer limpede, luminos şi cald. E mai bine-n sat decât singură în Topla.

Muierile bat rufele cu maiul.

— Nu speli, Mădălină?

— Spăl.

— Atunci, vină… Hai, că-ţi fac loc.

Altă dată n-o lăsau nici la fântână. Îi treceau pe dinainte. Coboară poteca. Îşi leagănă şoldurile. Capul şi umerii îi ţine nemişcaţi. Poteca s-apleacă sprintenă printre stânci.

— A dracului! Nici nu pune mâna pe troacă.

— Să nu scapi troaca, Mădălină.

— Dă-te, Floare, mai încolo.

— Are să fie secetă, nu glumă!

— Zice Pătru că nici nu s-au topit zăpezile, şi Rămână abia mai curge.

Muierile se uită la cascadă. Apa subţire, anemică, se prelinge printre stânci. Cade obosită în zătoni, cu un murmur nedesluşit. Mădălina îşi suflulcă mânecile ciupagului. Muierile o privesc cu coada ochiului. Înmoaie rufele în vâna de apă fierbinte. Scoate maiul cioplit de

Nică ăl bătrân din lemn alb de tei.

— N-ai *sopon*?

— N-am.

— Credeam că ai de la cooperativă.

— Nu-i cooperativa mea.

— Am văzut că puneţi pomi în lot.

— Am pus.

— Nu-i amânat?

— Mama zice că se prind.

— Un te duci, Marie?

— N-ai gătat rufele, şi te duci?

— Te-aşteaptă careva pe luncă?

— Dac-o aşteaptă, ce?

— Al ei a putrezit în pământ.

Văduva îşi trage cârpa pe ceafă cu o mişcare lină.

— Mă duc în luncă. Să văd dacă-i bun cucuruzu de sapă.

— Uită-te şi la al meu, Marie.

— Mă uit.

— Ale dracului! Cucuruzu meu.

— N-au trecut nici două săptămâni.

— Pământu' meu.

— Cucuruzu meu.

— Pătru zice că-i al lor. După legea reformei.

— Crezi tu că se lasă popa? Ilie Jura?

— Se lasă.

— Ia mai taci, Ano! Nu ziceai tu că nu le-a dat pământe Maria Terezia?

— Franţ Ioşca?

— Erau împăraţi. Nu le-a dat.

— Le dădură ăştia.

— Zici că-i mândru cucuruzu, Marie?

— Minunea lu' Dumnezeu, Mădălină! Să ai parte de Pătru…

Văduva trece puntea. Urcă repede poteca.

— A-ntinerit Maria cu zece ani.

— Drăguţu îi mai lipseşte, şi trăieşte lume albă.

— Cât o lăsa-o popa.
— S-aude că le-or dat în lege pe toate.
— Nu-i istină. Nu poate să le dea!
— De ce, Mădălină?
— Legea ai nouă le apără. Aşa zice Pătru.
— Nu-ţi bănui după taică-tu?
— La ce să-mi bănui?
— Te ţinea ca pe o doamnă. Aveai slugă. Porc. Cocie. Livadă.
— Te duceai la Meegie la târg.
— La Caransebeş.
— O ţine Pătru… din aia…
Muierile chicotesc.
— Mă ţine şi-mi place. Aveţi voi ceva de-aici?
— Gândeam că-ţi ia Pătru în luncă. Pământe a-ntâia.
Zestrea ta.
— N-a luat. Are o credinţă.
— Nu ţi-am zis, Ano? Aşa i-am zis şi eu. Are o credinţă.
— A pus jos pe Guguleşti.
— Or vrut – a spargă reforma.
— Dacă nu veneau ruscanii cu caii, o spărgeau.
— N-o spărgeau, că-i după lege.
— L-or pus ăia din munte chinez pe Piţu.
— Şi noi l-am pus.
— Are cap de *anginir*.
— Măsoară cu lanţu şi socoate de miru lumii.
— Ce zici, Mădălină, aduc făină la cooperativă, după cum or vorbit?
— Aduc.
— Aduc pe fenea! Vă ia minţile.
— Nimic nu-ţi place, Ană?
— Nu-i place, că al ei era acolo pe pod. Dădea cu boata în oameni.
— Ţi s-a suit la cap, Mădălină.
— Pătru stătea cu ăla în fereasta postului, şi-al tău dădea cu boata.

— Dădea, dac-aşa-i plăcea lui…

— Ia trage-ţi izmenele alea mai la vale.

— Nu vezi că umpli apa cu zoaie de berbec!

— Te ţii făloasă c-o fost Ambrozie sanitar?

— Las, că-l scoate Piţu la porţâie şi pe sanitaru tău. N-ai grijă.

— S-o suit scroafa-n copac.

— Lăsaţi-o… Al ei umblă-n opincile lu' Pavil Lala.

— Vă văd eu mai în vară. Iar veniţi cu mâna-ntinsă la moară. Îi spun eu lu' Pavil.

— Să nu vii tu la cooperativă.

Muierile bat înverşunat cu maiul. Mădălina îşi vâră cosiţa sub cârpă. Ana lu' Ambrozie se uită la ea cu coada ochiului. Spune subţire:

— Abia o lăpădat Voica, abia o pus-o baba Belcotă pe picioare, că iar a-nceput cu politica…

Nu mai bate nimeni cu maiul. Mădălina se simte înconjurată de priviri lacome. S-apleacă deasupra rufelor.

Muierile îi iscodesc obrazul. „Mă cântăresc ca p-o junincă", îşi zice.

— Cum a-nceput, Ană?

— Bine. Zice că vrea să facă leagăn.

— Ce să facăăă?

— Leagăn.

— Cum adică leagăn?

Ana lu' Vasile Ambrozie îşi îndreaptă şalele.

— Nici eu nu ştiu prea bine. Tu ştii, Mădălină?

— Ce zice al tău de leagănu ăsta? întreabă una din capătul punţii şi chicoteşte cu palma udă la gură.

— Ia lăsaţi-o… O fost Voica şi la mine. Am umblat la şcoală împreună. Facem leagăn.

Mădălina îşi simte sângele în obraji.

— Adică să lăsaţi copiii la doamna lu' don'văţător

Cătălină, spune ea. Când mergeţi la sapă. La fân. Stau acolo. Îi luaţi sara. Aşa mi-a spus Pătru.

— Tu o dai p-a ta la leagănu ăla?

— Stă şi Voica la leagăn?

— O dau. De ce să n-o dau?

— Acu vă scrie copiii. Vai de voi, nătăntoacelor!

Auzi! Se bucură că le ia copiii.

— Am auzit că vrea să facă un sfat de muieri.

— Cine?

— Voica.

— A dracului!

— Ce să facem la sfatu ăla?

— Dacă-l aduce pe Pătru, mă scriu şi eu…

— Să-l aducă.

— Ce zici, Mădălină? Biruie cu toate?

Mădălina îşi stăpâneşte lacrimile. Limpezeşte rufele în zătoni. Apa e răcoritoare. Limpede. Ana lu' Vasile

Ambrozie limpezeşte lângă ea. Mădălina clăteşte cămaşa lui Pătru. Biata cămaşă! Poartă urma sudorii la subţiori. În spate are un petic mare, de pânză gălbuie.

Izmenele lui Ambrozie sunt noi. Cum clăteşte cămaşa, agaţă mâneca într-o piatră. Pânza veche de cânepă pârâie. Crapă toată mâneca. Ana lu' Ambrozie râde.

— Las, Mădălină, că-i dă legea ai nouă alta…

Soarele bate-n zătoni. Lumina pătrunde până la fundul au-iu. Joacă acolo în unduiri strălucitoare. Un pescăruş-de-mun-e, cu pieptul albastru, face plecăciuni în

Vârful unei stânci.

— S-aude c-a ieşit poruncă să se scrie marvele.

— Nu marvele. Ăia de prăsilă.

— Dacă-i scrie, se prăsesc mai bine?

— Îi scrie ca să ştie cum să-i ia la cote.

— Cin le lucră pământene la vădanele din luncă *i*

— Ce samănă la toamnă?

— La fiscal cu ce plătesc?

— De arat cu ce ară?

— Pe astea ţi le-a mai spus Pătru?

— Ară cu caii de la sindicat. Când o-ncepe praşila, vin ăia cu rariţa. Ne ducem noi, cu toţii.

— Care noi?

— Împroprietăriţii.

— Te ţii proprietărită, şi taică-tu are un sfârtai din Prislop.

— Eu n-am dat nimic la cumpărătivă.

— De ce?

— Vreau să văd dacă nu-i celainã.

— Nu-i celainã. Răspunde Bimbi ăl mic.

— Aşa e.

— N-am dat.

— Eu am dat.

— Duminică vine cămionu.

Ana lu' Ambrozie stoarce rufele. Le aşază în albie.

Saltă albia pe creştet.

— O să v-aducă căcat cămionul ăla. Tu, Mădălină, vezi să nu facă Voica leagăn ca să-l adoarmă-n el oră

Pătru. Ce-o lăpădat de la Scordilă poate prinde de la al tău…

Mădălina se ridică pe punte. Ana e înaltă. Spătoasă.

Ciolănoasă.

— Las-o, Mădălină.

— Dacă mai vii la zătoni, aici te-nec, spune Mădălina printre dinţi.

Una dintre muieri aruncă o piatră. Ana râde. Se duce la deal, cu paşi mari, bărbăteşti.

— Al meu zice că de când s-o pomenit n-o văzut să facă ăia care bat politica ce făgăduiesc. Zice că comuniştii ăştia or făcut ce nu s-o pomenit în munte. Că or făcut bine. Că n-or vorbit să bolunzească lumea la cap.

Că or arătat cum şi-or bătut gazdele joc de viaţa noastră. Că ce-au făcut ei cu pământene e de miru lumii.

Aşa că am dus la *cumpărătivă* zece chile de brânză.

Nişte lână. Trei metări de lemne. Le-o scris Bimbi într-o carte groasă. Le-o socotit. Acu aşteptăm duminica să ne luăm coase. O grapă. Cuie. Niscai var. Că nu cred eu să ne înşăluie maistorii, că or lucrat atunci şi s-or pus pentru pământe. Mă-nscriu şi-n sfat. C-o fost Voica la mine la poartă. Zicea că de ce să lăsăm copiii în breazdă, să-i ardă

soarele? O în livadă, să-i înţepe albinile. O să-i muşte vipere. Îi lăsăm acolo la leagăn.

Face primăria nişte ţarcuri la sindicat. Stau ca mieii în ţarc. Doamna îi învaţă să cânte.

Muierea e mică. Rotundă. Roşie în obraz. Are ochi negri. Sprâncene subţiri. Puf de mustaţă. Nişte buze roşii. Răsfrânte. Mădălina îşi ia albia. Se duce lângă ea.

— Nu te cunosc.

— N-ai de unde. M-a adus al meu din Cozia.

— Care-i al tău?

— Văsile Brâncuş.

— Cum te cheamă?

— Maria.

— Vrei să spălăm amândouă?

— Vreau.

Lumina trece prin apele zătoniului. Grangurii fluieră dezmierdat. Mădălina se uită la trupşoru rotund, vesel al Mariei. Se-nveseleşte şi ea. Era prea singură.

— Dacă vrei, vino să le-ajutăm pe alea din luncă.

— Vin, se bucură Maria. Zicea Voica să facem un cor de muieri. Facem, că ştiu să cânt.

S-alintă. Îşi trece braţul gol, cu pielea albă, burată de stropii limpezi, peste obrazul rumen şi-ncepe să cânte cu glas nespus de dulce:

Gugulan cu car cu mere
Şi c-o mândră de muiere…

Cântecul fuge pe faţa lucie a zătoniului. Se izbeşte în malurile de stâncă. Se ridică printre crengile de aur ale aninilor, în cerul albastru, luminos şi cald.

Plânsul dureros, sfâşietor, tulbură liniştea adâncă a răsăritului. Izvorăşte parcă din holdele învelite în ceaţa groasă, ca un plâns al pământului.

— Ce-i, Petre?

— Nu ştiu, mamă.

— Plânge o muiere.

— O muiere, Mădălină.

Din drum se ridică o adiere călduţă, mirosind a praf.

Valea e plină de neguri. Din munte coboară valuri de aer rece. Lunca îşi ridică fruntea deasupra pânzei groase de ceaţă albă, încolăcită printre sălcii. Pătru duce desaga cu demâncare, agăţată de coada sapei. Merge înaintea mamei şi a Mădălinei. Mădălina o duce pe Simina în coşul din coajă de tei, agăţat în spate, ca o raniţă.

Mama poartă sapele şi cârceagul de apă.

Muierea plânge jalnic undeva în ceaţă, dar parcă şi plânsul ei se topeşte în răsufletul profund, larg, ameţitor al pământelor. Soarele trage un brâu de aur peste coamele albastre ale munţilor.

Toată dimineaţa îi pătrunde în suflet ca o chemare atotbiruitoare a vieţii. Din susul drumului se aude tropotul mărunt al unui cal. Pătru încearcă o strângere de inimă dureroasă. A-nceput să se teamă de tropotul singuratic, care coboară din Topla.

— Cu… cu… cu… ăăă… cu…

În marginea holdei se vede un om frânt în două. Dă din mâini. Arată spre cele patru zări. Bâlbâie greu, nearticulat. Sunetele ţâşnesc şuierat. Omul se-ndoaie ciudat în toate părţile. Se pleacă spre şanţ. Ameninţă cu pumnul. Plânsul izbucneşte mai puternic. Un hăhăit prelung.

— Cu… Cu… Guga…

Numele îi rupe pieptul.

— Gâgâilă, spune mama.

Lumina zmeurie a răsăritului umple toată lunca. Omul are o guşă, care-i atârnă până la mijlocul pieptului. Cămaşă din petice. Un crac al nădragilor – scurt până sub genunchi. E încins cu o praşchie nouă din piele galbenă, bătută în ţinte de alamă.

— Ce-i, mă Gâgâilă? Pe cine eşti mâniat?

Omul îşi întoarce faţa roşie de efort. Are ochi de bazedovian ieşiţi din orbite. Cu corneea plină de vine roşii. Se uită la Pătru ca un câine bătut. Îi arată o muiere trântită în şanţ. Bate dureros din buzele groase.

Crăpate.

— Cu… cu… I se umflă vinele gâtului. Smulge jalnic fiecare sunet: Guga!

— Mă! se aude un glas rău din luncă. Dacă vă mai prind, vă rup oasele.

— Ce-ai, Şchiopule, cu copiii?

— Să nu umble în holdă.

— E holda lor.

— Pe mumă-sa! O muncesc de când sunt la moş Argintam, Burfane.

— Lasă-i.

— Mamăăă! Mamă!

— O schimbat ţăruşii, mamă…

Muierea se ridică din şanţ. Are ochii rătăciţi. Obrazul – devastat. Părul – ieşit de sub cârpă.

— Asta să fie Maria de la zătoni? şopteşte Mădălina. Auzi, mamă? ziceau muierile c-a întinerit cu zece ani.

Doi copii vin în fugă printre şirele de cucuruz. În ceaţa diafană, subţiată de curentul proaspăt al luncii, se-arată două umbre. Pe holda popii Barbă Neagră răsună glasul proaspăt al unei muieri:

— Cea, Baltazar!… Cea, diayole, n-auzi?

Tropotul mărunt din drum se apropie. Mama trece şanţul.

— De ce plângi, muiere?

„Au mutat ţăruşii, îşi spune Pătru. De asta au tăcut de la reformă până astăzi”.

La capătul holdei lui moş Argintaru e trasă o cocie.

Caii, deshămaţi şi-mpiedicaţi, pasc pe marginea drumului. În cocie se vede cormana prăşitorii. Guşatul face nişte semne. Vine lângă Pătru. îl trage în marginea holdei.

— Petre, şopteşte văduva.

Copiii se ascund după ea. O ţin de poate. O fată bălaie. Un băiat smolit. Desculţ. Cu un cojoc bărbătesc în spate. Cojocul îi vine până la călcâie. Guşatul e sluga lui Ilie Jura. Pe holda popii, o muiere tânără, cu pulpele goale, cu o cârpă galbenă legată sub coc, mână prăşitoarea trasă de doi cai negri, puternici.

— Bună dimineaţa! spune un bărbat cu capul lunguleţ, scund, cu burta umflată, goală, care ţine în spate un laibăr zdrenţuit.

Poartă căciulă desfundată. O obială albă. Alta – roşie.

— Ce faci aici, Burfane? întreabă Mădălina cu glas pierit.

— Uite-o pe Mădălina, se bucură omul. Îi atârnî sprâncenele. Obrazul pământiu. Când se mişcă îi joacă burta. Omul şi-o acoperă cu palmele. M-o mânat taică-tu la praşilă. M-o bătut cu leuca să schimb ţăruşii. I-am schimbat. Azi-noapte i-am pus la loc. Ce face Simina?

Unde-i Simina?… I-am făcut o fluieră. Cum ţi-am făcut şi ţie când erai mică.

— Are să-ţi dea ţie Guga fluieră, rânjeşte vlăjganul de lângă el.

Îşi trage piciorul. Îşi încruntă fruntea teşită. Îngustă.

— Ce-i, mă Petre? Venişi la clacă? Nu-i, mă, clacă!

— Or rupt ţăruşii, Petre, bâlbâie văduva… Acu pică împroprietăriţii, şi n-avem unde lucra, Petre.

Gâgâilă joacă în loc. I se mişcă guşa vânătă, în stânga şi-n dreapta. S-apleacă. îl trage lângă el. Îi arată cu degetul locul unde-a fost ţăruşul.

— Bună dimineaţa! spune Voica din drum.

Pătru îşi înfige privirea în groapa goală a ţăruşului, din care iese o râmă lungă, alburie. Ştia că vine Voica.

Ştia că tropotul mărunt o aduce aici… Pământul are scoarţă tare. Crăpată. Nu l-au lucrat. L-au lăsat nelucrat. Şi-au lucrat numai pământene înscrise în foile de posesie după reformă. Le încearcă puterile. Şi răbdarea.

Se ridică. Voica stă călare. Ţine o sapă în curmezişul şeii de lemn. Mădălina, albă, îşi scoate coşul din spate.

O ajută Burfan, sluga lui Guga.

— Care se duce la primărie? întreabă Pătru. Să-i spună lu’ Piţu să vină cu schiţele. Cu lanţu. S-aducă comitetul. Şi pe Amăriuţii…

— Ai să vezi tu comitet, n-a: grijă, rânjeşte sluga lui moş Argintaru. Şchioapătă repede la cocie. Desprinde un

cal. Îi sare în spate cu o mişcare uşoară. Mă!

Să nu intraţi în pământe, că vă beleşte al meu.

Voica are obrazul de var. Subţire. Arată aşa cum era când a încorporat. Pătru vede dungile, abia nişte umbre, care i s-au săpat la coada ochiului. Mâinile frumoase, albe, sprijinite de oblânc, par obosite. Are-n ea ceva nou, O sfială duioasă aplecată în genele lungi, amestecată cu o durere adâncă, stăpânită, care-i strânge buzele pline, care-i umbreşte ochii albaştri. Se uită la

Simina. Mădălina îi prinde privirea. Îşi vâră cosiţa sub cârpă. O ridică pe Simina în braţe. Spune tare:

— Ai văzut, Burfene, cât a crescut? Ce zici?

Mândră-i?

— Mândră, se bucură Burfan. Parcă-i floare.

Buzele Voichii cad amar. Undeva în adâncul ochilor, abia ghicit, Pătru vede durerea şi singurătatea Voichii.

— Mă duc eu. Ţine-ţi sapa. Vine şi Mărtin cu a lui.

Năstăsia.

Sluga lui Argintam bate calul cu capătul căpăstrului. O ia la goană spre sat. Calul rămas la cocie nechează uşor. Voica îl întoarce pe Suru cu o mişcare puternică a mâinii. Se-ndreaptă în şa…

— Nu te prea pricepi la păune, Petre.

— Nu mă pricep, mă Brâncuş. La ce să zic că mă pricep?!

— Când ăsta se târa pe brânci prin sârma ghimpată, tu făceai şcoală de agricultură. Dă-te dracului.

— Mă târam şi eu dacă mă lăsa peptul, Mărtine.

— Petre, vin la mine… Am să-ţi spun ceva.

— Lasă-l, râde Mădălina.

— Auzi, Mădălină… Ce se tot bagă aia în el? întreabă Maria Brâncuş.

Şi-a legat cârpa după ceafă. Sapă în rând cu Mădălina. Năstăsia sapă în rând cu Voica şi cu mama. Văduvele, zece, cu cârpele negre înnodate sub bărbie, sapă înaintea bărbaţilor.

— Aşa-i Livia. Dă-o dracului.

— Văsâlică… Ai grijă de Simina, diavole… Un te duci? strigă Năstăsia.

— După fluturi. Mai taci, moară neferecată!

Muierea care prăşeşte în holda popii opreşte caii.

Se reazemă în coarnele prăşitoarei. Pătru sapă rândul care-i trece pe la picioare. I le vede. Arămii. Puternice.

Cu pulpa acoperită de păr mărunt. Poartă ciupag curat, în care-i joacă pieptul ca de fată mare. Are buzele roşii. Ochii – verzi, sclipitori.

— Are să vină popa, spune muierea încet. îs vorbiţi… Dacă vrei, la amiază mânc în luncă.

Scoate nişte buruieni dintre cuţitele prăşitorii. Îi arată picioarele până sus A dracului! gândeşte Pătru.

S-o rupi în două".

— Haida, Baltazar! Haida, Cezar!

Muierea smuceşte frâiele bărbăteşte. îl dor şalele, îl arde soarele-n ceafă. Şi-a scos brăciră. Dacă n-ar fi muierile, şi-ar scoate şi cămaşa. Pământul se fărâmă mărunt sub gura lucie a sapei. Ce pământ! Sub scoarţa albă, crăpată de zăduf, e negru.

— Prin prăşire distrugem scoarţa care se formează la suprafaţă şi ajutăm la menţinerea umezelii în pământ. Mărtine, sapa nu-i săcure, mă. N-o ţine aşa, că-ţi face băşici. Dă cu ea uşor, ca şi când te-ai juca.

Mai pe dungă.

— Dacă vin ăia, Petre? întreabă văduva. Mor de frică, Petre.

— Ia nu mai chirăi, râde Livia. Îşi ia sapa pe umăr.

Trece lângă Pătru. Mădălină, du şi rându meu… Fă-mi loc, Petre… Iau eu şiru ăsta. Ai văzut, diavole încopitat, ce pământe? Unt! Nu era bine să fim vecini la holdă?

Săpam ce săpam. Mai stăteam în luncă… Vorbeşte repede. Voinică, încondeiată, chicoteşte şi se face că-i scapă sapa pe picior. Ce-ţi spuse aia? N-o cunoşti?

Drăguţa popii. Vrea să mergi în luncă?

— Sapă şi taci.

— Ba. Vreau să ştiu cât o să fiţi voi urma satului.

N-am, mă, ce le da la copii. Nici Piţu nu prea are.

— Eu am?

— Petre, cum drac de te-ai bolânzit la cap, mă? Acu, dacă aruncară ăia ţăruşii, la ce-ai intrat în holde?

— Cum la ce-am intrat?

— Bine…

— Aşa-i după lege.

— Gândeam că dacă ai decorăţii eşti mai cuminte, mă. Eu le-aş fi lăsat aşa. Aş fi zis că le-am dat, dacă n-au putere să le ţină, să le lucre. Veneam cu altă lege. Eu eram aici. Atunci să mă fi scos careva din pământe…

— Du-te, Livie, mârâie Pătru.

— Nu mă duc. Îmi place lângă tine. Eşti prost, da miroşi a bărbat.

Burfan prăşeşte în lotul lui Guga. Are cai suri. Rotaţi.

Gâgâilă prăşeşte la Ilie Jura cu nişte şargi înalţi, cu coamele tăiate. Din holde se ridică aburi tremurători.

Pământul răsuflă cald şi adormitor. Lunca e plină de păsări.

— Îmi lucru pământu’ şi trăiesc. Lucru după carte.

Dacă n-aş fi beteag de pept…

— De ce taci, Voico?

— Ce să vorbesc?

— Al meu s-o făcut chinez. Da tot îmi plânge inima după luncă.

— Aşa e mai curat.

— O fi.

— S-or prins toţi prunii. Facem livede şi-n surpătură.

— Dacă Pătru n-ar fi făcut aşa, n-ar fi fost om, spune Voica cu glas adânc, şi se gândeşte că Pătru ăsta de-acum are-n el ceva atât de curat, de puternic, ceva atât de drag şi că oricât ar durea-o pierderea pruncului, parcă a uşurat-o, parcă i l-a apropiat mai mult, parcă a rămas mai slobodă pentru ceea ce are să fie mâine – şi când zice mâine, zice o viaţă.

Nu poate să-l deosebească bine pe mâine de astăzi,

dar simte cu toată fiinţa ei că mâinile ăla creşte năvalnic în ea, mai repede şi mai dureros decât a crescut pruncuţu pe care l-au îngropat în morţăria veche, numai ea cu Scordilă şi cu popa. Dacă nu şi-a ţinut legământele jurate în nopţile alea fierbinţi, dacă n-a aşteptat să fie muierea lui, atunci are să fie altfel alături de el.

Are să fie alături de el bărbăteşte. Unde-o pune Voica mâna… Zâmbeşte aspru când vede umerii laţi ai Pătrului mişcându-se rotund sub cămaşa udă între spete.

Pătru se uită peste luncă. În urma văduvelor sapă câţiva copilandri. Cozile sapelor sunt mai mari decât ei.

Ziua e albă. În drum opreşte cocia Lungulescului. Lungulescu desprinde caii. Câteva muieri coboară prăşitoarea din cocie. Acu au şi ei prăşitoare. Se uită la slugile singure pe holdele gazdelor. Piţu zice c-are să vină la amiază. Să intre în loturi şi să le lucre. Telefonează la plasă…

După ce au împărţit loturile, i-a spus secretarului că Stângu a lăsat primăria. Venise tot satul în luncă.

Era lume de pe văi. Din munţi. Secretarul i-a zis să vorbească. S-a urcat în cocia care adusese ţăruşii. S-a uitat cum se uită acum, peste întinsul, holdelor, închise în rama verde a brazdelor de hotar. Cucuruzul firav abia ieşise din pământ. Ţăruşii se vedeau albi, semănaţi în adâncimea luncii. Deschideau capete de pod într-o lume care stătuse din veac deasupra mulţimii adunate în grămadă acolo, pe capetele de pod însemnate de ţăruşii ciopliţi la joagăr. Intrau în pământe cei din drum. Numai în pământe? Piţu măsurase cu lanţu toată după-amiaza. Stătea obosit în buza şanţului. Se-nsera, când a auzit că-l propune pe locul de primar. Şi-a ridicat moţul spre el. L-a ameninţat cu pumnul. Mărtin rânjea fericit, călare pe ruda cociei.

Aici în drum era lumea. Potop. Aici peste luncă s-au revărsat glasurile acelea puternice.

— Să fie chinez!

— Ăsta ştie soarta pământelor.

— Cunoaşte muntele.

— Ţine socoata ca *anjiniru*...

...Lungulescu înhamă la prăşitoare. Una dintre văduve – n-o ştie –, subţire, înaltă – n-a văzut-o –, se sprijină în coada sapei. Îşi petrece dosul palmei peste frunte. Spune limpede:

— Ce ne-am fi făcut, Petre, fără voi? Mi-s din sus.

Am trei meri. Socru-i beteag. Soacra – slabă de minte.

Mamă n-am. Nici tată. Gheorghe m-a lăsat cu doi prunci. Acu, după proprietărire, vrea să mă ia un văduvoni. Vine la mine într-o sară. Zice: „Te iau dacă scrii proprietărirea pe numele meu”. M-am gândit la al meu. Pe unde-i zac oasele... Proprietărirea e a lui. Pentru oasele alea. Zic:

„Vino în grajd. Vorbim...”

Zice: „Vin...”

Începe să se desfacă la izmene. Aveam o furcă în grajd. Mă pipăie. Tremură. Dă jos izmenele. Mă-mpinge pe fân. Acolo era furca. Îi dau una jos. Sare până-n pod. Vreau să-i bag furca în e...

Zic: „Na proprietărire!”

Văduvele râd cu mâinile la gură. Una trecută, galbenă, spune:

— Trece moş Argintaru pe la poartă. Stă în cocie.

Mă strigă.

„Placă![5]”.

„Îţi dau zece mii. Du-te la primărie şi spune că faci acte pentru Domniţa mea”...

Mă gândesc. Strânsesem nişte baligă să murui. Era aproape caldă.

„Pe cinşpe mii mă duc”.

„Uite banii”.

Coboară din cocie. Intră în curte. Mă gândeam cum l-ai fărbuit tu, aia a chinezului. îl poftesc în târnaţ.

Strâmbă din nas. Iau baliga. Moşu, sprinten. Vârâ banii în praşchie. Sare la mine. Îmi dă câteva picioare în

5 Placă — poftim.

dos. Se duce. Scapă nefărbuit…

— Nu ştiu dacă ajungem să culegem noi cucuruzu ăsta, oftează alta.

Înserarea curge pe deasupra luncii. Holdele săpate se odihnesc în patul de pământ negru, aromitor. O sfârşeală plăcută îi cuprinde tot corpul. Văduvele îi dau mulţam. Se ţes pe lângă el. Una vine să-i ia sapa. Se duc la mama. La Mădălina. La Lungulescu. Slugile trec spre casă în cociile stăpânilor. Trece şi muierea din holda popii. Mână la pas. I se uită în ochi. Şi-a pus o floarea-paştelui în cosiţă. Spune cu glas cald, mângâietor:

— Mai bine veneau, mă… Acu, dacă n-au venit, teme-te!

Dă bici. Caii, zdraveni, se urnesc la trap. Văduvele merg ciopor. Cu copiii printre poate. Trece Voica. Văsâlică mână caii Lungulescului. În cocie – Năstăsia. Livia.

Mărtin.

— Sui, Petre?

— Ba.

— Hai, Mădălină.

— Magdalieno!

Mădălina se uită la spatele Voichii. Trece mamei coşul cu Simina.

— 1 Vin cu Pătru pe jos. Suie, mamă.

Rămân în urma cociei. În urma văduvelor.

— Să nu-l tragi în şanţ, Mădălină, strigă Livia. Să nu-l tragi, că-ţi scot ochii.

Se sting tropotele. Zăngănitul rafturilor se pierde. Se pierd glasurile. Mădălina îşi potriveşte paşii. Îşi înnoadă cârpa sub coc.

— De nu ştiu când, n-am mai umblat singură cu tine pe-nserat, Petre.

Are glasul plăcut. Parcă l-ar întreba de ce n-au umblat

Împreună pe-nserat. A ars-o soarele şi i-a scos pistrui deşi pe nas. îl ia de mână sfios.

— Acu te cinsteşte muntele. Mie mi se pare că nu mai

eşti tu. Umbli plin de gânduri. Neguros. Ce-ai tu.

Petre, că umbli neguros? Dacă le-ai făcut bine la astea

şi la ăia lu' Sglivăr, atunci de ce să umbli tu neguros?!

Piţu-i chinez. Tu l-ai pus chinez. Râde, şi la oameni le place să vadă un chinez râzând. Mai spune o vorbă şoadă când îi scoate la porţâie. Nu le place, da când aud vorba şoadă, se-nveselesc.

Ies stelele. Lumina se stinge peste Cernevârful ars de vâlvătăile asfinţitului. Trece neauzit un liliac. Undeva, strigă o buhă mare, de codru. Pătru îi strânge degetele fierbinţi. Licuricii îşi poartă felinarele verzi prin marginea drumului. Aşa coboară noaptea, grea de miresmele holdelor. Piţu a fost cu Amăriuţii. Au bătut alţi ţăruşi. Nişte crengi de salcă. Groase cât braţul, înalte cât omul. Niciun stăpân nu s-a arătat în luncă.

— Eu vorbesc, şi tu te gândeşti… La ce te gândeşti.

Petre?

— Hai s-ascultăm greierii, nevastă…

O trage în marginea şanţului. Iarba de mai e mătăsoasă şi îmbălsămată. S-aşază amândoi cu picioarele în şanţ. Mădălina îşi lasă tâmpla pe umărul lui, cu un suspin uşor.

— Hai s-ascultăm greierii, dacă vrei tu, şopteşte mai mult pentru sine.

— Adică nu legea… Normele de alegere a delegaţilor. Adică tot legea.

— Râzi de mine, Petre?

— Nu râd.

— Atunci, de ce mă scoateţi voi la porţâie, acu, în toiul lucrului, mă? De ce-mi bateţi voi doba la poartă, precum că n-am ieşit, şi mă faceţi de miru lumii? De ce mă impuneţi voi la bir, dacă nu ies cu cocia la piatră? Pe mine. Pe moş Argintariu. Pe

Ilie Jura. Nu-l scutiţi nici pe părintele. Ne-aţi luat din pământe. Ajungă-vă. Asta-i luptă politică, mă? Batjocură,

nu luptă politică.

Geamul primăriei e dat de perete. Dimineaţa de mai se răsfaţă prin cireşii înfloriţi. Aerul, plin de mireasma amăruie a livezilor, intră leneş în biroul cu duşumelele proaspăt date cu bradolină. Din Cruci vin la pas câteva cocii. Pătru vede bărbânţele cu brânză. Mieii legaţi în şireghe. Ion Sglivăr îşi arată obrazul între zăbrelele de fier.

— Parcă ziceaţi că vorbiţi de propagandă electorală, Petre.

Lângă Ion Sglivăr se urcă pe banca de sub fereastră un muntean.

— Vine mărşâna, Petre?

— Vine.

— Vine, Leno, se-ntoarce omul spre piaţă.

— Auzi, Parasco, ce zice al meu?…

— Ce?

— Vine.

Mieii behăie pe lângă zidul postului. La umbră. Muntenii pirotesc sub tei. Muierile torc. Trec cârduri de fete spre biserică. Sergiu Bloch a vorbit cu tovarăşul

Spiridonică la telefon. I-a zis că vine. Între munţi, primăvara se coace leneşă sub cerul sticlos. Gheorghe

Belcotă bate cu mâna lipsită de trei degete în tăblia biroului.

— Prieteni! Ne-am adunat să ne-nţelegem omeneşte în legătură cu propaganda electorală.

— Mă Ambrozie, spune cineva de lângă telefoane.

Urcă pe bancă şi vezi ce fac ăia în conziliu.

Vasile Ambrozie îşi arată chipul rânjit lângă Ion

Sglivăr. Se apucă cu labele negre de zăbrele.

— Ce-i, Petre, cu conziliu? Umblă vorba că iar scriţi marvele. Istină-i?

— Scrie marvele, strigă cineva de sub fereastră.

— Du-te-n mă-ta de provocator, mârâie Ion Sglivăr.

— Prieteni… Conziliu s-a adunat la cererea naţional-ţărăniştilor… Lipseşte Stângu Tauru de la liberali.

— Lipseşte şi reprezentantul social-democraţilor,

spune don Paraschiv.

— Atunci, nu se poate ţine conziliu, prieteni… Noi de la bloc suntem de faţă. Dacă se ia vreo hotărâre, prietenul Guga poate să ne bage vină că nu respectăm norma de conducere a conziliului.

— Să vă bage, că scoateţi lumea la porţâie cu jandarmii, zvârle Vasile Ambrozie.

— Dă-te, mă, jos din geam!

— Nu mă dau, don primar Potocean Piţu.

— Ce zice ăla în primărie?

— De ce nu mai vine cămionu?

— Ia închide fereastra aia, don Paraschive!

— La ce s-o închidă, Gugo?

— Mă Petre. Mie nu-mi zice Gugo. Să-mi spui cum de-a aflat Stângu că scriţi reproducătorii. Cum de-a urcat turmele la munte înainte de San Constantin şi

Elena. Cum de nu i-aţi făcut şi lui recensământ. Cât ţi-a plătit să nu faci recensământ. Poate pe locul de primar i-ai vândut recensământu.

Belcotă îşi freacă craniul albastru cu podul palmei.

E ars de soare. Faţa fără sprâncene se miră de când a intrat în primărie. Pătru îşi întinde picioarele. Cască, îl încearcă o moleşeală plăcută. Leneşă. Guga, vânăt, îl apucă de piepţii cămăşii.

— Nu tăcea. Răspunde, Petre!

— Ia să nu-l apuci de pept în primărie, spune Piţu.

Afară se aude răpăitul îndesat al tobei. Moş Aflat stă răscrăcărat în mijlocul pieţei. Alămurile tobei lucesc.

— Întâi, strigă toboşarul. După ieşirea din biserică să se strângă muierile la şcoală, ca să facă sfat muieresc.

Al doilea… Podu de peste Bela Recae spart, că au tras bulvani în vremea războiului şi nima nu i-a dus grija. Aşa că s-a adunat conziliu de *enţiaţivă* şi chinezu' ăl nou. Drept care poruncesc. Toţi oamenii care au trăgători să se *prezante* la primărie duminica ce vine, în zori, pentru porţâie. Al treilea… Tot duminica de vine, conziliu de *enţiaţivă* şi chinezu' ăl nou poruncesc să vină doptoru de

marve de la plasă, drept care toţi porcii să se *prezante* la primărie pentru *enjecţie*.

Moş Aflat bate mărunt în pielea uscată a tobei.

Oamenii se strâng în mijlocul pieţei… A-ntinerit moş

Aflat, îşi spune Pătru. Şi e prea multă primăvară p-afară”. Guga se uită pe fereastră. Faţa prelungă, arsă de soare, i s-a uscat. Mustăţile de lotru îi atârnă deasupra bărbiei. Ochii negri, vii au în ei ceva tulbure şi rău. Pătru îşi spune că omul voinic, smolit, închis în el îi e socru. Că-i iubeşte fata. Îi creşte nepoata. Se-mplineşte anul în august de când trăieşte cu Mădălina, şi n-a fost o dată în casa socrului. Nimic nu-l leagă de bărbatul pe care-l aude răsuflând pripit.

Sunt prea multe între ei. Când n-au să mai fie? Când n-au să se mai urască oamenii? Să fie oameni, şi atât.

De ce-l ustură până la rărunchi lotul ăla din luncă?

Îl face mai bogat? Mai bun? Şi la o adică, de ce merge cu Maniu? îi vede pieptul tresărind dureros. O vână groasă, albastră, bătându-i-se în gât. Omul de lângă el a crescut-o pe Mădălina. În carnea aurie a muierii, în buzele ei fierbinţi e ceva din el. Din tinereţile lui.

Din dragostele lui. De aia zicea el că-i lumea strâmbă şi pocită. Are-n ea sămânţa duşmăniilor. Averea.

Nu-l duşmăneşte pe Guga. Dar nu-l înţelege. Asta-l doare. Pentru Guga îl doare.

— De ce ai mutat, mă omule, ţăruşii?

Guga tresare. Se uită la el ca prin ceaţă. Pătru ar vrea să vadă în ochii socrului o urmă de blândeţe.

Ceva cald. Înţelegător. Care să-l îndemne să-şi înmoaie asprimea din glas.

— E al meu, mârâie Guga sub mustaţă. O plăteşti Petre. N-ai grijă.

Pătru-şi închide sufletul. A dracului primăvară!

L-a-mbătat.

— Crezi c-ai să ne opreşti cu torogoata şi cu boata?

Auzi, mă Gugo? Cum puneţi voi torogoata, care are glas vesel, de bucurie, o de doină, lângă boată? Şi ce vreţi,

mă, să opriţi cu boata? Vremea?

Guga îşi mijeşte ochii.

— Nu mă-nvăţa tu cum se face propaganda.

Pătru înţelege că toate gândurile lui trec pe lângă celălalt, fără să-l atingă. Se ridică.

— Nu putem ţine conziliu politic, chinezule. Eu mă duc.

— Când primesc dispoziţie, ţinem adunare populară, să alegem delegaţii pentru congresul plugarilor. Primăria şi conziliu de iniţiativă au luat nişte hotărâri. Le facem cunoscut. E bine să le ştii şi dumneata, locuitorul

Gheorghe Guga.

Al dracu' Piţu! Parcă l-ar fi făcut mumă-sa primar.

Are o singură cămaşă. I-o spală Năstăsia în fiecare seară. Se bărbiereşte tot a doua zi. Îşi taie unghiile.

A pus să spoiască primăria.

— Şi cam ce vreţi voi de la mine? întreabă Guga.

Pătru iese-n piaţă. La soare. Vine una care toarce.

— Am adus un miel, Petre. Îmi dă coasă?

— Mă Petre, s-o huluit podu' ăla din Camăna. Nu mai mere cocia.

— S-aude-n munte c-aţi scris berbecii.

— Aşa-i.

— La ce vă lipseşte să scriţi berbecii?

— Când mai vin maistorii, Petre? Mi se rupse trupiţa.

— Şi-acu ce vreţi, mă, cu sfatu muierilor?

— Vă scrie muierile, mă, ca pe berbeci. La *bolşovici*, muierea-i ca pământene. A satului.

— Te scrii la primărie cu care vrei să te culci.

— Dacă-i slobodă, meri la ea.

— Cu ceasul, Văsâle.

Lângă pod trage o cocie cu un singur cal. Oamenii îl înconjoară din toate părţile. Ion Sglivăr îl ghionteşte în coaste.

— O cocie-ntreagă aduserăm din Cerna, Petre… Hai, mă tovarăşe secretar, că am o vorbă, îi suflă la ureche.

Sergiu Bloch deschide uşa dublă a cooperativei.

Pătru se uită printre gene. îl bate soarele în ochi. Au reparat o casă veche, părăsită, care sta să se huluie. Au muncit o săptămână până noaptea târziu. Casa fusese o crâşmă a unuia Mărotund, venit de prin Almăj. De mult. După întâiul război mondial. Se zice că l-ar fi găsit spânzurat de grindă. N-avea pe nimeni. Cânta seara din clarinet.

Au muruit pereţii. Piţu a zis că-i clădire de folos obştesc. L-a pus pe Bloch ăl mare s-o văruie. Are şi firmă. Scrisă cu litere albe, de tipar, grase, pe fond roşu, tineresc:

COOPERATIVA „BELŞUGUL”.

COM. PRISLOP

— Deschide cooperativa, mă oameni.

— Parasco, cooperativa, n-auzi?

x – Leno!

— Nu te-mpinge…

— Cooperativa…

Se face loc gol. Bat clopotele. Rândunelele ţâstuie.

E cald. Oamenii se-adună în faţa cooperativei. Ţin mieii în braţe. Piaţa se umple de behăituri. Cociile cu bărbânţe îşi fac loc cu greu. Nevasta învăţătorului Cătălină trece pe partea umbrită.

— Te-aşteptăm la şcoală, Petre.

Îi zâmbeşte şi se duce subţire, în rochia roşie cu buline albe.

Din cocia cu un cal trasă la Rămână, se ridică unul ciung, cu un ciomp de lemn, în care e bătut un cârlig, de care ţine agăţate frâiele. Are barbă cânepie. Cămaşă curată, încinsă cu praşchie de piele moale, galbenă. Păcru se munceşte să-şi aducă aminte unde l-a mai văzut.

— Or vânt cu firizele. Să taie prunii din lot, spune

Ion Sglivăr. Noaptea. Ne-am bătut cu boatele. Cu lanţurile. Frati-miu, ăla care mi-a făcut copil în conced, trage să moară.

— Cine?

— Ăştia.

Îl arată pe Guga, care-şi desprinde calul legat de

gardul primăriei.

— Cunoşti vreunul?

— Ba.

— Mână marvele la cote, fără nicio socoteală. Ăia din Globurău le-au ascuns în codru. La Verendin, la fel.

Ce nu se taie să se vândă la oraş, se urcă la codru.

Am luptat pe front. În vest. Până la Bratislava. Cu ce m-am ales? N-am avut oaie. Mi-au luat calul de la cocie. N-am o mână. Am lăsat-o la Tisa. Acu mi-au luat calu. Ce fac în munte fără mână? Cu un singur cal?… Blochează cucuruzu. La toamnă nu lasă nici de sămânţă… Aduc moldoveni pe sate. Dacă nu puneţi bine, muriţi cu dinţii rânjiţi de foame.

— Hai acolo, spune Pătru.

— Dacă n-o fi agent electoral, să nu-mi zici Ion Sglivăr.

Ciungul şade pe loitră. Vorbeşte limpede. Trece frâiele pe capul leucii. Scormone cu cârligul sub fân. Scoate un ham nou-nouţ, cu jug de piele neagră bătută în ţinte mari de alamă.

— Cum e cu marvele la Globurău? întreabă Vasile Ambrozie. Uite-l pe *bolşovicu* nost. Ce-i, Petre, cu conziliu? Când veniţi după marve?

În jurul cociei se strâng munteni. Nişte bătrâni cu desagi. Muieri. Ciungul se-ntoarce spre Pătru. îl trece printr-o privire cenuşie. Moartă.

— Am o cruce, spune ciungul. Asta… se-nchină. Vine cota la Ion Pânişoară.

— Îl ştim.

— Ăla de pe uliţa bisericii.

— Ăla.

— O fost la escadronu doi.

— Sergent.

— Ăla.

— Şi dacă vine cota?

— Zice: „Mă Ion Pânişoară. Ai de dat cinşpe chile de carne… Dă-le…” „N-am”. „Nu se poate să n-ai”. „Uite că se

poate…” „Oi ai?” „N-am”. „Văd o junincă”. „Nu-i junincă. E vacă”. „Păi de ce zici că n-ai cinşpe chile, dacă noi vedem că ai pe puţin două sute?!” „Luaţi voi cinşpe chile, din astea două sute”. „Bine, mă. Ne laşi să luăm?” „Vă las…” Intră ăia în voreţ. Măsoară ei vaca cu un metăr de pânză. S-apucă să taie din ea.

— De vie?

— De vie. Ziceau că-şi ia cinşpe chile, cota. Îi lasă restul lu’ Ion Pânişoară.

Se face o linişte nefirească. Oamenii se uită-n cerul albastru. Plin de bucuria soarelui.

— Ia du-te, tovarăşe Sglivăr, la primărie. Roagă-l pe chinez să caute cu telefonu pe primaru’ din Globurău. Să-l întrebe cum e cu Ion Pânişoară ăsta, de la escadronu doi…

— Mă duc şi eu, Petre, spune un bătrân pe care nu-l cunoaşte.

— Du-te, taică.

Ciungul se dă jos din cocie. Ridică hamul.

— Care-l cumpără? Dacă n-am cal, ce să fac cu hamu? O sută cincizeci de mii, cu căpeţel cu tot. Nu-l cumperi, mă *bolşovicule*?

Vine aproape de el. E înalt. Cu cămaşa desfăcută.

se vede părul roşu, sârmos de pe piept. Sudoarea brobonită între muşchii rotunzi.

— Scump.

— Nu mai e de ţinut marvele.

— N-auzişi ce-a bătut doba?

— Acu le trebuie musai, porcii.

— Zice că le dă injecţie, dă-i scrie, spune Vasile

Ambrozie. N-aduc porcul, nici să mă beleascâ. La o adică, de azi nu mai am porc, Petre. îl tai… tu-i osânza lui, da vouă nu vi-l dau, mă.

— Adică mă cauţi cu telefonu, mârâie ciungul, şi iar îl trece prin privirea cenuşie.

— De ce n-ai număr la cocie? îl întreabă cu glas jos. De ce n-ai număr, mă?…

— Ia zi, Petre, ce-i cu cinşpe chile alea?

— Ce-i cu marvele?

— De ce să vină, mă, muierile la sfat?

— Tăceţi. Lăsaţi-l să vorbească.

— Tu ăsta cu cocia, hai la post. Dacă ai minţit, răspunzi. Dacă nu… slobod ca pasărea…

Nu-şi isprăveşte vorba. Ciungul îl izbeşte cu cangea în frunte. Atât de neaşteptat, că-l frânge. În aceeaşi clipă, cineva îi dă un pumn după ureche. Cade-n drum.

Izbeşte piatra încinsă cu dinţii. Ciungul zvârle hamul în căruţă. Se urcă sprinten. Dă bici. O ia la trap mărunt spre Globurău.

— Aşa să vă purtaţi, mă, cu cânii ăştia! Vă scrie muierile, şi voi tăceţi. Păduchilor!

— Hai, mă, că ne pune Amăriuţii martori.

— Ne poartă la judecată.

— Zice c-am fost vorbiţi.

— Hai, Văsâle, că-ţi face şefu’ proces.

Vasile Ambrozie se depărtează cu paşi mari. Se vâră între oamenii adunaţi la cooperativă. Pătru se scoală greu. Îi vâjâie urechile. Vede negru. Îi vine greaţă.

Scuipă sânge. Simte gustul sângelui sărat în gură.

E singur. Guga îşi vâră calul în el. Pătru îl apucă de frâu. Îi mângâie gâtul mătăsos. În neştire. E gol. Cumplit de gol.

— Ai s-o duci greu, mă. Ca un câne ai s-o duci.

Mân-o pe Mădălina acasă, până nu-i prea târziu.

Îl împinge cu pieptul calului scund, de munte. Îi vâră mustăţile în obrazul mânjit de praf. De sânge.

— Când ţi-oi da sufletu’, să te gândeşti la Guga, Petre.

Să ştii că ţi-a vrut binele. Şi că tu nu l-ai primit…

Haida, mă. Dă drumul la frâu, că trec peste tine.

Pătru se duce la Rămână. Lumina trece prin undele limpezi, până s-aşterne albă, pe nisipul fundului. Câteva raţe moţăie lângă mal, cu ciocurile vârâte sub aripi.

Soarele joacă pe oglinda tremurătoare a apei. Se lasă pe mâini. Îşi vâră capul în Rămână. Nu-l doare izbitura, îl

doare altceva. Nu osul izbit cu fierul. Omul îl doare…

— Ce căutaţi, ţapilor, aici?

— Mă armigilor…

— Nu-i lăsa, Marie, să intre.

— Ia plimbă calul! se răsteşte Momârlă.

Are fălcile rase până la sânge. Cizmele – oglindă.

Poartă pantalon de doc decolorat. Tunica – de postăvior ofiţeresc, peste pieptul căreia şi-a petrecut furajera albă, de jandarm.

— Numai pe dumneata, don Drăgălina, te primesc frumoasele… Pofteşte don Drăgălina… Lasă-l să treacă, fruntaş… Pe aici. Avuseşi o discuţie amicală cu controversă la frunte?… Uite-o şi pe doamna Valeria Negru.

Poftim, cuconiţă. Sărut mânuţele care mulg vaca, cucoană

Valeria Negru! Aţi rânit astăzi în grajd? Aţi binevoit să ţesălaţi boii?… Domnul locotenent aviator Radu Belcotă vă neglijează. Nu uitaţi că sunt un jandarm simţitor, doamnă cu opreg… Mă cârlane! îţi mirosi a fustă?

— Lasă-mă, Toadere.

— Tu-ţi lumina ta de muiere! Acasă. La oală.

— E democraţie, Toadere. Las-o la adunare.

— Cum s-o las, don sergent-instructor?

— Las-o. Vine învăţată. Vrea ruj şi oje. Egalitate.

O zi faci tu mâncare. O zi face ea. Când se duce la adunare, dai ţâţă la copil. Ai lapte, Toader Zăvoi?

— Trap, leoarfă, că acu… îţi arăt eu adunare!

— Lasă-ne şi pe noi, don sergent-instructor.

— Poate au alea nevoie de ceva.

— Bă cârlane. Ia scoate-o, să vedem câte parale face.

Aici e de lucru, nu glumă!

— Îl ajutăm pe Pătru.

— Petre, n-auzi? Lasă-ne şi pe noi.

Feciorii stau grămadă în faţa şcolii. Ciupesc fetele.

Fetele chicotesc. Trec pe lângă Momârlă.

— Ar trebui să le percheziţionez, rânjeşte jandarmul.

Ce-ai, tu aia negruţă în ciupag?… Să nu care cumva

să ascunzi vreo grenadă defensivă, că…

— Ar fi bine să păstrezi ordinea, şi-atât, spune Pătru din pragul şcolii.

Bărbaţii stau sub teii din curtea bisericii. Muieri cu olcuţe de pământ, din care se ridică fumul subţire al tămâii, trec printre crucile din morţăria veche. Oamenii din faţa cooperativei se aşază pe două rânduri. Câţiva feciori încalecă gardul şcolii. Pe marginea drumului vine repede Ruja Belcotă. Momârlă o opreşte la poartă. Pătruse-ncruntă. Ruja a slăbit. Pare mai înaltă. Poartă părul negru, strălucitor, împletit într-o coadă groasă, trecută peste umăr, până la şold. După ureche – floare roşie de muşcată.

— Asta are două proiectile anticar în ciupag, spune

Momârlă, în hazul feciorilor din drum.

— Pipăi-o, don sergent-instructor.

— La horă nu joacă cu nima.

— I-a dat profesării o boambă.

Fruntaşul de santinelă rânjeşte zâmb. Momârlă cuprinde umerii fetei. Ruja se uită la Pătru. Repede un cot în bărbia jandarmului. Cascheta îi sare în şanţ. Momârlă trage câţiva dumnezei. Un fecior îi ridică cascheta.

Momârlă îl izbeşte cu ea peste faţă.

— Marş d-aici! se zborşeşte la feciori. Ia pas alergător, până nu-mi ies din ţâţâni.

Pătru răsuflă uşurat. Fata se opreşte pe treapta de jos.

Îi cade lumina de mai în cosiţă. Pe obrajii rumeni, cu puf auriu, ca un abur.

— În iarnă n-ai venit la nicio şezătoare, Petre.

Îi tremură buzele cărnoase.

— Am avut treabă, Ruj o.

— Ştiu.

— Ai venit la sfat?

— Pentru cor.

— Intră.

— Eşti băut?

— Ba.

— Ce-ai pe obraz?

— Vremea, râde Pătru. Hai, că te vede lumea.

Fata îşi scutură capul.

— Tu vii?

— Vin.

— Te râd muierile. Hai la fântână să te speli. Uite ce-ai pe chimeşe. Nu te mai astâmpără Dumnezeu.

Îl duce la fântână. E atât de proaspătă, de nevinovată, aduce cu ea atâta neştiinţă… Se simte deodată tânăr şi fără griji. L-a umilit lovitura aceea scurtă, trasă la mir, care avea în spate gânduri murdare. Ruja îi spală fruntea cu năfrămuţa. Pe acoperişul fântânii ciripesc vrăbiile. Tufele de iorgovan stau să dea în floare.

— Eşti vânăt. Te-ai spart şi la buză… Avem trei sute de miei. Cea' Radu scrie de la Bucureşti că-i foamete mare în Moldova. De când i-a murit drăguţa în bombardament, nu mai vrea să se-nsoare. Cum o duci cu

Mădălina? spunea cea' Gheorghe că ţi-e greu. Dacă mă luai, nu-ţi era. Stai să te spăl pe obraz. Te-am văzut o dată la joagăr. Tu nu m-ai văzut, că m-am ascuns în luncă. Erai cu barbă. Galbăn. Ostănit. Nu mai semănai cu ăla de atunci, când te-ai întors de la război şi eram în Nigiugini. Uite-o pe Voica. Hai, că te cheamă doamna învăţătoare. Vezi, că la San Constandin urc la sălaş.

Îi răsfiră pe buze răsuflarea uşoară. Mireasma de soare din cosiţă. Căldura sfioasă a trupului de fecioară împlinită. Voica intră călare. îl trage pe Suru la vălău.

Descalecă.

— Bună ziua, spune şi nu se uită la ei.

Leagă frâul de belciugul vălăului. Slăbeşte chinga.

— Pofteşte, Petre, spune doamna Cătălină. Aşteptăm delegatul consiliului de iniţiativă, ca să-ncepem adunarea.

Suru se joacă cu buzele în vălău. Leorfăie apa. Voica vede umerii largi ai bărbatului legănându-se lângă Ruja.

„N-aş vrea să se ţină de asta. Nici de altele, îşi spune. Să-şi vadă de-a lui". Parcă acum i-ar plăcea de

Mădălina. Prea-l lasă slobod. Pătru îi musai să-şi vadă de conzilii. Are treabă la joagăr. Cu adunările. Ce-i poate spune una ca Ruja? Mădălina ar trebui să umble cu el, peste tot. Dac-ar fi fost al ei, ar fi umblat. Vrăbiile astea ciripesc de parcă toată lumea ar fi a lor. Gândul că Pătru ar putea să se mai uite la una ca Ruja o supără. N-ar vrea, dar o supără. Au avut o tinereţe.

Nu le-o poate lua nimeni. Acu-s la căşile lor. Altă viaţă.

Se găsesc amândoi aici. În viaţa satului. Ce-ar putea vrea mai mult?

— Ho, Suru! N-auzi?… Afurisite vrăbiile! Ciripesc de parc-ar fi venit vara!

Sala de clasă e împodobită cu crengi înflorite de zarzăr. Cu brânduşe galbene, de primăvară. Cineva a pus un mănunchi de măzăriche pe sub colţul tabloului din care Mihai Viteazu ameninţă cu barda ridicată.

Livia vine în banca din faţă. Îşi lasă mânecile ciupagului peste braţele pline, arse de soare.

— Cine drac te ciupeli, Petre? îl întreabă cu glas tare.

Năstăsia stă pe rândul din mijloc. Are ciupagul călcat.

Ruja se aşază lângă ea. Valeria Negru, înaltă, spătoasă, cu ochii verzi, prelungi, vorbeşte cu Ana lu’ Ambrozie.

Mădălina cu mama stau în spatele Năstăsiei. Văduvele s-au strâns lângă uşă. În picioare. Nu prea e plină clasa.

Doamna Cătălină, îmbujorată, coboară de la catedră.

Tropăie cu tocurile înalte pe duşumea.

— Vă rog să şedeţi… Şedeţi… Toată lumea e poftită să stea. Voica Scordilă, vino te rog la catedră. Delegatul consiliului. Pofteşte, Petre, la catedră. Nu prea avem multă lume. Staţi, dragile mele. Nu vă sfiiţi.

Livia îl apucă de mână.

— Vin lângă mine, Petre… îţi place cum îi de mândră clasa?

Pătru se sfieşte. Într-o vreme credea că s-a învăţat cu adunările. Chiar îi plăceau. După o adunare se-ntâmpla totdeauna ceva. Se-ntâmpla ceva în timpul adunării. Se umplea clasa de oameni. Sau piaţa. Lansau ei o lozincă. Alianţa. împroprietărirea. Sindicatu. Lozinca intra în adunare. O scormonea. Veneau din munte. Din cătune. Din sat. În adunare ieşeau gândurile din oameni. Se-alegeau. Era numai viaţă. Luptă. Se luptau între ei cu vorbe. Vorbele alea aveau chile grele.

Tone. Altă dată erau subţiri. Tăiau. Se aşezau pământene, livezile, turmele, faţă-n faţă cu lozincile pe care le aduceau ei. Odată cu turmele, cu pământene, ieşea popa cu Dumnezeu şi cu crucea. Comunitatea, cu Goanţă.

Adunările erau, în vreme, ca nişte baze de plecare la atac. Acum stă la catedră. I se pare că e gol, ca atunci când a vorbit aici şi stăteau pereţii strâmbi.

Doamna Cătălină e între el şi Voica. Doamna miroase plăcut, a colonie. A săpun. A femeie îngrijită. El simte ca o adiere uşoară mirosul de demult al Voichii. Unul sălbatic. De munte. De livadă. De fânaţ dospit în soare.

Muierile tac. Atât de apăsătoare e tăcerea, că vorbele învăţătoarei cad trist şi se ofilesc înainte de a se desprinde de pe buze. Vede cum se pot ofili vorbele…

Muierile se uită la învăţătoare, cu ochi prin care nu se poate trece. Învăţătoarea vorbeşte de cor. De leagăn.

De ajutoare pentru copiii moldovenilor, alungaţi de foamete. De trenurile foametei. Vorbeşte frumos. Îi dau chiar lacrimile. E roşie-n obraz şi-i dau lacrimile când le roagă să-mpletească nişte ciorapi de lână pentru pruncii moldovenilor.

— Dau eu trei perechi, spune Valeria Negru.

se scuturǎ salba cu cinci şiruri de galbeni mari, împărăteşti. Parcă s-a făcut mai goală clasa după ce-a vorbit Valeria Negru. Învăţătoarea nu ştie de unde să-nceapă.

— Tremură inima-n vădane, cu pământene, spune

Voica cu glas adânc… Până nu se văd cu actele gata,

stau ca puii când trece huliu deasupra luncii, îi musai să umble la lucru. Unde lasă copiii? îi lasă la leagăn.

Muierile răsuflă uşurate. Mama, rumenă, dolofană, îşi trece repede palma sub cârpă.

— Putem face grădină pentru leagăn, pe lotul şcolii, spune mama. Au pruncii zarzavat.

Muierile tac. Mamei îi vine să plângă.

— Când dă primăria actele, Petre? îl întreabă Voica.

Nu se uită la el. Se uită la Ruja.

— Până la cinşpe iunie, ăl târziu.

Mădălina îl întreabă din ochi ce-a făcut la frunte.

— Atunci, să vedem cu leagănul, doamnă învăţătoare.

— Să-mi spuneţi de ce-aţi zis să facem sfat de muieri. N-am copii pentru leagănu ăla. Vreau să ştiu ce-i cu sfatu. Ce facem la sfat? Are putere sfatu să-i scoată pe ăia din crâşmă? Dacă ne ologesc cu leuca, ce face sfatu?

Pătru asudă pentru tot consiliul. Se pleacă spre învăţătoare.

— Poate dacă nu eram aici, vorbeau altfel, doamnă învăţătoare.

— Da' pe leoarfa aia a lu' Grigore Cerbu ce-aţi adus-o? întreabă un glas ascuţit.

Învăţătoarea păleşte. De lângă fereastră ţâşneşte o muiere tânără. Slabă. Negruţă.

— Eu leoarfă? La ce-ai venit tu, că eşti plină de sfrenţie.

— Tu eşti. Că ţi-a ieşit sfrenţia pe obraz. Uită-te ce obraz ai. Vânăt ca un e… de găină neouată.

Negruţa iese între bănci. Muierile din fund chicotesc, învăţătoarea spune ceva cu glas gâtuit. N-o aude nimeni.

— Ţi-i ciudă că te-o lăsat Grigore?

„Ale dracului iepe 1 se gândeşte Pătru. Le aduni să le scoţi în rând cu oamenii, şi ele…"

— Ia să tăceţi, spune Voica încet. N-aveţi obraz?

Ăştia or stat prin război. Noi om fi dus-o, da' nu ne-or măcinat carnea. Ne-am măritat. Am făcut prunci. Acu vin ei cu conziliu. Cu pământene. Cu cooperativa. Uşurează

viaţa. Tu, Vălerio, nu râde, că aici nu-i nimic de râs. Dacă vrei să-mi zâci ceva, zi… Atunci, dacă nu zâci, ascultă! Vreţi să vă pună Ilie Jura pruncii pa la porci? La oi? Voi să-i munciţi, şi el să vă pună pruncii? Ori vreţi să-i aduceţi la leagăn, să fie oameni?

Să simtă şi ei, câtu-s de micuţei, că-s oameni. Că s-au întors ăştia din război altfel. Cu alte puteri. Asta s-o spuneţi. Şi să nu ocărâţi şi să vă spurcaţi aici unde învaţă carte, că…

Îşi aşază mâinile albe, puternice pe catedră, se uită-n sală, ştie că Pătru a-nţeles tot şi se bucură intens de larma veselă a vrăbiilor.

— L-a omorât pe ăla cu săcurea.

— Tăceţi dacă vă zice!

— Ruşinatelor!

Muierile îşi aruncă priviri înveninate. Negruţa se aşază lângă Mădălina. Se deschide uşa clasei. Văduva din luncă, aia care plângea la picioarele lui Gâgâilă, se reazemă de toc. Îşi apasă mâna pe inimă. Se uită prin clasă cu ochi căscaţi. Înspăimântaţi, îl vede. Întinde mâna spre el. Rămâne nemişcată. Cu mâna întinsă.

Cu cârpa căzută pe ceafă. Părul despletit.

— *Bosco gipo mile*, şopteşte văduva înaltă, care povestise ce făcuse cu văduvoiul.

— Du-te, Petre, spune Voica dureros.

Când se dă jos de la catedră, văduva se trânteşte pe duşumea. Îşi bate pieptul cu pumnii. Nu spune nimic.

Nu-i curge o lacrimă. Îşi bate fruntea de scândură. Când se ridică în genunchi, îşi face cruci repezi. Muierile ies din bănci. Una chirăie isteric. Văduvele se strâng speriate lângă uşă. Voica trece pe lângă Pătru. O apucă bărbăteşte de subsuori. O ridică. Îi trece palma albă, voinică peste obraz.

— Cucuruzu, bâlbâie văduva.

— Ce-i cu cucuruzu?

— L-or păşunat azi-noapte cu oile.

Văduva îşi linge buzele uscate. Pătru o vede pe

Voica cum înlemneşte cu ochii pironiţi în gol. Trece peste el o privire cenuşie. Ţâşneşte plânsul văduvelor.

Toate loturile împroprietăriţilor fuseseră păscute cu oile.

Muierile se strecoară pe uşă. Învăţătoarea spune stins:

— Lăsaţi, dragile mele! Lăsaţi!

— Nu vă cântam eu la zătoni că tot la mâna lu’

Pavil Lala ajungeţi? râde din prag Ana lu’ Vasile Ambrozie. Hai, Vălerio, că văzui şi sfatu muieresc.

— Nu mai plângeţi, spune mama. Nu mai plângeţi, că dacă l-a păscut cu oile şi nu mai dă, puneţi crumpi.

— Se poate, Petre? întreabă cineva.

— Da! Se poate. Ieşim cu toţii la muncă, şi se poate.

Se aude un duduit de motor. Din ce în ce mai aproape. Pătru ciuleşte urechea. Cineva chiuie prelung.

— Cămionuuu, măăă!

Pe sub geamul şcolii trece, încărcat vârf, camionul verde, ciocănit, cu un pneu lipsă la roata dinapoi.

Pneu în locul căruia stă tamburul de la transmisia strungului. Scoate nori de praf. Merge cam într-o rână. După ce trece, Pătru aude cum guruie porumbeii pe streaşina şcolii.

Căpitanul Victor Ceauşu răsfoieşte gânditor caietul gros, cu scoarţe de carton negru, pe care este imprimat titlul: *Maşini electrice*. Foile sunt împărţite în două. Pe partea de lângă cotor sunt desenate cu mare precizie, cu creioane colorate bine ascuţite, schemele unor maşini electrice. Fiecare schemă poartă un număr de ordine.

Pe jumătatea liberă sunt trecute formule. Texte scrise cu litere rotunde. Ferme. Probabil note referitoare la schemele respective.

Odaia e scundă. Cu tavan de bârne. Pereţii – spoiţi alb. De jur-împrejur – rafturi masive de stejar, bucşite cu enciclopedii maghiare legate în pânză, cu cotoarele aurite, lângă care se alinie tomuri mohorâte de fizică, un Brockhaus în douăzeci şi unu de volume, ediţie 1934, cu

cotoarele negre şi titlul în aur, scris pe manşeta cărămizie. Cărţi de ştiinţă popularizată. Multe cărţi cu subiect electricitatea. Câteva cursuri ale Politehnicii din

Timişoara. Facultatea de electromecanică. Documente ale grănicerimii, legate în coperte de dosar verde.

O arhivă întreagă. Într-un colţ – un banc de ceasornicar, cu o menghină mică de oţel albăstrui. O lădiţă cu scule. O trusă de pânză, din care ies capetele unor pile fine. Aude paşi în casă. Lasă caietul pe biroul de stejar lustruit. Se strecoară neauzit în spatele uşii. Preoteasa trece pe coridor, cu paşi leneşi. Fredonează o romanţă, cu glas profund, de alt. Căpitanul ascultă paşii.

Foşnetul capotului. Închide uşa. Popa Barbă Neagră este chemat la un botez, în Poiana-Lungă. N-are să vină decât în preajma adunării. Trebuie să-l fixeze. A intrat în casă nevăzut. Acum are să-l repartizeze în planul de operaţie. Deocamdată n-are niciun punct de plecare.

Scoate o legătură de chei din porthart. O găseşte pe cea potrivită. Încuie uşa. Îşi scoate pintenii. Trage peste cizme nişte botine de stofă neagră, cu talpa de pâslă.

E după amiază, pe la patru. Lumina intră aurie prin perdelele de borangic. Dincolo de fereastră atârnă câteva mlădiţe de viţă. De dimineaţă a cercetat casa cu binoclul.

Se pare că exteriorul corespunde interiorului. Dacă există vreo ascunzătoare, nu poate fi decât în spatele grajdului, sub pintenul de stâncă în care se încheie gardul înalt de piatră, al curţii. Căpitanul ciocăne pereţii cu degete experte. Scoate din rafturi volumele cele mai groase. Lucrează repede. Cu dexteritate. Popa nu s-avântă. Pentru că se ştie acoperit din toate părţile.

Deschide biroul. Câteva tratate ungureşti de agro-zootehnie. O cutie de compas. Rechizite de birou. Îşi şterge faţa palidă cu batista de mătase. Cineva încearcă uşa.

— Al naibii popă! se aude altul preotesei. N-am ce să citesc, şi el încuie uşa… Floare! Floare, spală-te pe

picioare şi hai sus, să stăm de vorbă.

Căpitanul întoarce tamponul de lemn pirogravat în motive florale. Din obişnuinţă. Scoate o oglindă de buzunar. Citeşte în ea ce-a uscat sugativa. Câteva adunări de ordinul milioanelor. & formulă cu trei radicali.

Se pleacă peste birou. Apropie oglinda de tampon…

„N-au idei. Nu gândesc… ştii fac. Platforma-program nerealizabil. Schimb în valută… plictisit de ea… femeieintelect… Carne, am destulă aici”.

Rândurile sunt întrerupte. Aşezate unele sub altele, într-o simetrie riguroasă. Căpitanul se lasă în jilţul popii, aşternut cu o pocroviţă sinilie. Trage în faţă caietul pe care scrie „Maşini electrice”. Abia atunci vede că sub titlu este imprimat cu cifre latine II. Pe colţul biroului există un caiet identic. „Maşini electrice” I…

Victor Ceauşu îşi scoate botinele. Le vâră în porthart, îşi pune pintenii. Îşi aranjează ţinuta. Se cufundă în lectura textelor care-nsoţesc schemele de maşini electrice. Descoperă cu aviditate un univers bizar, care-ncepe cu o notă genealogică, aşezată în dreptul schemei nr. 1. „Maşina Gramm”.

„Destinul parohilor Barbă Neagră supravieţuieşte imperiilor şi se confundă cu însuşi pământul pe care-l stăpânesc, pământul fiind în esenţă structura eternă a existenţei. Fără pământ nu poate exista Dumnezeu. Înainte de a fi fost parohi, am fost războinici. Unii dintre noi – cneji. Suntem toţi o Fiinţă, pentru că am existat dintotdeauna aici. Timpul nu face decât să pună în valoare Existenţa. Existenţa dă valoare Pământului. În *definitiv, asta înseamnă Tot. Documentul nr. 1* – vezi *vol. 1 din* Documente grănicereşti – *menţionează în arhiva regelui Ladislau, un Barbă Neagră distins în luptele împotriva cumanilor la anul 1091. Iată dec*: *un început în documente. Unde-ncepe de fapt realitatea*?

Dincolo de neolitic. Probabil erau nişte Barbă Neagră care vânau antilope pe valea Ramnei, atunci plină de aburii, ferigile şi eucalipţii erelor întâi”.

Sub text e desenată o grotă în secţiune orizontală, cu un canal spiral, cu titlul: *Grota A. Săpătura din*

16. XII.1932. Vezi schiţa de plan V. Textul continuă la pagina următoare, care n-are niciun desen.

„1172. Bela III instituie serviciul de cetate la Orşova. Niculae Barbă Neagră de Prislop, portar al cetăţii. (*Doc. gr. I.*)

— 1233. Apare Banul de Severin în documente. Odată cu el – un cneaz: *Ion Barbă Neagră de Prislop.*

Atenţie. Şirul se pierde până-n sec. XV. Scris canonicului Mathvăs la Budapesta pentru relaţii. Iancu de

Hunedoara distinge sub steaguri trei Irati: *Pătru, Ştefan şi Iota Barbă Neagră, călăuze în Bulgaria. Trecuţi în cavaleria grea nobiliară. Pătru moare la apărarea Belgradului. Justificarea proprietăţii din Sglivăr – Pe*

Cerna. Lot. XV. – 1522. Bali-bei, comandantul Belgradului, pradă Banatul. Cneazul Grigore Barbă Neagră, poreclit de turci Iavuş – Sălbaticul, cu o ceată de lotromani călări, îl atacă mai jos de Mehadia, într-o noapte. Vezi Biblia latină, editată la Roma – anul 1450

— Ultimele pagini, în biblioteca lui Ion Sârbu, istoricul, la Rudăria-Almăj. Copia în Doc. gr. I. De-acum în stăpânire – cumpăraţi pe pradă – munţii Vlaicu, Pleşu şi versantul sud din Mumuieţu. Proces cu Comunitatea

12. X.1936. Câştigat muntele Pleşu. Se adaugă la preţul plătit de Grigore suma de lei 7.000, plătită de mine cu cheltuieli de judecată în 1936. (*Mihai Barbă Neagră – paroh*).

— Cucerirea Banatului de turci… Toleranţă. Îmbrăcăm reverenda.

— 1600. Barbă Neagră – paroh îl conduce pe Mihai Viteazu de la Caransebeş la Sarmizegetusa.

— Barbă Neagră în răscoala împotriva lui Lodi Simon, creatura lui Basta. Decapitat.

— 1699. Pacea de la Car Iov ăţ. Caransebeşul sub ocupaţia Porţii. Registrul de negoţ cu oi la Istanbul şi

Dubrovnik. Se cumpără păşunile: *Pietrele Albe,*

Cracu

Drăguţu, Staracinu, Cracu Iauna. Slatnicul. Vreme de mare prosperitate. Barbă Neagră există. Muntele. Pământul. Barbă Neagră. În cenuşă regalitatea maghiară.

Imperiul româno-bulgar. Cumanii. Imperiul otoman. Urmează imperiul habsburgic.

— Iosif II. *Confiniul militar banatic. Baronul colonel Papilla – batalionul valahic de Jupânec. Ne rupem de administraţia imperială. Lacomi. Usucă Banatul*! *Contrabandă de porci din Ţara Românească. Belcoteştii participă la războaiele antinapoleoniene. Documente pentru muntele Staracinu. La Marengo, lena, Austerlitz sunt ofiţeri în regimentul valaho-iliric. Câştigă Cracul Iauna.*

Locotenentul de grenadieri Vasile Belcotă străpunge cu sabia pe Ilarion Barbă Neagră, teolog la Virşeţ, în locul numit La Cruci”.

Aici nota genealogică se sfârşeşte. Sub titlul *Maşini electrice în industria modernă* încep însemnări aproape zilnice, în care datele sunt trecute ingenios sub un radical solemn şi imparţial. Faţa osoasă, cadaverică, perfect rasă a căpitanului de jandarmi se destinde într-un zâmbet ironic. Îşi scoate stiloul. Un carnet. Se aşază comod în jilţ şi se cufundă în lectură.

— Asta este situaţia, domnilor! Fără niciun echivoc.

Ieri s-a pronunţat sentinţa. La moarte. Notaţi vă rog data. 25 mai 1946. Vă întreb: Ce facem? Vă rog. Răspundeţi-mi.

Colonelul Vărzaru, în ţinută de campanie, cu baretele decoraţiilor umplându-i pieptul, stă în mijlocul biroului.

Răscrăcărat. Cu mâinile la spate. Fălcile înfundate în piept. Victor Ceauşu îşi alunecă privirea cenuşie la popa Barbă Neagră. A venit de la botez rumen. Cu chef.

Poartă cămaşă ţărănească, descheiată la pieptul acoperit din belşug cu blană neagră. Sârmoasă.

— Toţi, geme primpretorul, prăbuşit într-un jilţ.

— Toţi.

— Şi Mareşalul, mârâie popa.

— Mai ales Mareşalul, spune răguşit colonelul. Dumneata, domnule profesor, nu zici nimic? De zece mii de ori te puteam curăţa cât am fost prefect. Te-am mântuit, trimiţându-te să te reabilitezi. Acum ce zici?…

— Vă mulţumesc…

— Atât?

— Domnule colonel!

— Niciun domnule colonel… Ai oameni. Ai armament.

— Aţi vrea să dau o lovitură de stat, cu o jumătate de pluton?

— Dumneavoastră aveţi divizia, insinuează primpretorul. Grănicerimea. Tot Banatul.

Vărzaru îl fixează cu ochi răi, bulbucaţi, plini de vinişoare roşii.

— De un an îmi cânţi de organizaţiile dumitale paramilitare! Vă ştiu eu ce mişcări subterane organizate excelent, cu specialişti străini, gata să preia puterea la un semn… Ce faceţi acum? îl sacrificaţi pe Mareşal, ca să vă salvaţi pielea? Credeţi că după ce-l îngroapă, comuniştii se mulţumesc cu atât?

Colonelul frământă duşumeaua cu paşi îndesaţi. Pintenii zuruie ameninţători. E încins. Poartă toc din piele de căprioară, din care se vede patul unui pistol polonez

Radom.

— Papa!

— Da, Victore.

— Să fim calmi, domnilor. Situaţia e dramatică, dar nu disperată.

Se uită la abajurul mov, prin care se filtrează lumina catifelată… S-au legat de Mareşal ca de o ancoră. Mai ales papa, îşi spune căpitanul de jandarmi. Sentinţa i-a pus în panică. După şefi, vine rândul şefilor mai mici. Al subşefilor. Tocmai aici stă cheia problemei”.

— Au început lupta împotriva timpului. A existenţei în timp. A permanenţei pământului.

Se uită cu coada ochiului la Barbă Neagră. Preotul

încremeneşte în jilţ. Ceilalţi ascultă miraţi. Colonelul se opreşte lângă bancul de ceasornicărie. îl loveşte nervos cu pumnul.

— Nu-nţeleg, Victore!

— E simplu, papa. Decapitează stâlpii sistemului cu o mână. Cu cealaltă creează breşe. Astăzi, împroprietărirea. Paralel cu asta, îşi vâră oamenii în aparatul de stat. Controlul industriei prin sindicate. Mâine?

— Mâine?... gâfâie sacadat colonelul, şi se congestionează brusc.

— Naţionalizează. Pe urmă...

— Victore...

— Ce soluţie daţi, domnule căpitan? întreabă moale primpretorul.

Victor Ceauşu tace cu intenţie. Popa Barbă Neagră răsuflă greoi. Pipăie înfrigurat caietele de Maşini electrice.

— Să-i izbim, tună popa. Să-i izbim de moarte şi pretutindeni. Să lenăbuşim ideile. Trebuie să mergem pe principiul proprietăţii mijlocii, perfect utilate tehnic.

Altfel, pierim. Trebuie să facem o ţară de fermieri bogaţi. Surplusul de braţe să fie folosit în ferme. Fără pământ, nu mai existăm, domnule colonel. Înţelegeţi?

E sfârşitul.

— Mă interesează care este punctul de vedere al forţei politice, părinte. Visele de reorganizarea agriculturii, mai târziu.

— Dar asta e esenţa! strigă popa. Asta n-o înţelegeţi niciunul?

— Părinte!

— Spune, domnule primpretor. Pe ce putem conta din partea partidului naţional-ţărănist?

Primpretorul ştie că nu mai poate ţine nimic pentru el decât cu riscul să-i piardă pe toţi cei prezenţi. E nevoie de nume. De fapte. De certitudini. De conştiinţa puternică a unui angrenaj perfect pus la punct.

— Generalul Aldea...

Colonelul Vărzaru se face stacojiu. Cu un gest scurt,

îşi muşcă reverul tunicii. Trage de el cu dinţii.

— Nu colaborez… Se repede la primpretor. Îi înfige degetele în umerii sacoului. Nu colaborez, auzi?… E un porc… Şi te rog, altă dată pune-ţi mai puţină vată la umeri. E mai sobru şi mai decent.

Primpretorul, livid, îşi pipăie inconştient umerii sacoului.

— Are dreptate părintele, urmează Vărzaru.

— Ceea ce e important, papa…

— Da, Victore!

— Important este să se nască o mişcare locală – accentuez, locală – de rezistenţă activă. O mişcare impetuoasă, cu lovituri puternice, care să atragă atenţia, în conjunctura actuală sunt create toate premizele. Domnul primpretor are la dispoziţie echipele de şoc şi tineretul partidului. În echipele de şoc sunt oameni încercaţi.

Iată asigurată linia politică. Linia militară se va concentra…

— Desigur, domnul colonel este omul cel mai indicat, răsuflă uşurat primpretorul

— Mulţumesc, mârâie Vărzaru.

— Din munte va acţiona domnul profesor.

— Auzi, domnule?

— Da, domnule colonel.

— Părintele are în mână o forţă teribilă: predica. Căpitanul surâde cadaveric. Şi ideile…

— Ce-nseamnă să atragi atenţia, Victore?

— Străinătatea… O dată puternic aici, poţi trata cu Aldea şi nu strică – de la egal la egal.

— Visează rolul de şef al statului… Nu colaborez.

— Chestiune de viitor. De conjunctură. Esenţial este să nu se stea. La măsuri, contramăsuri zdrobitoare.

Apropo… îşi cercetează atent unghiile bine îngrijite, cu pieliţa tăiată. Ce bine ar fi fost dacă dumneata, profesore, ai fi acţionat mai hotărât când cu muncitorii… Reforma…

— I-am spus-o de atunci, clănţăne Barbă Neagră. Astăzi aveam lunca. Principiul integral al pământului.

Colonelul se aşază în jilţul acoperit cu blăni de lup cusute între ele.

— Ţi-am creat toate condiţiile.

— *Statu-quo*, bâlbâie Simu.

— Ce *statu-quo*, domnule?

— Domnul profesor face aluzie la o întrevedere, papa… Chestiunile nu se exclud, domnule Belcotă. Jandarmeria era goală. Îi aveai în mână. Dacă nu voiai în sat, eu raţionez că acolo era locul şi momentul, dar, mă rog… între Prislop şi Globurău, la podul de peste

Bela Reca, codrul coboară până-n drum…

— Codrul coboară până-n drum, profesore! E o chestiune de aritmetică elementară a tacticii, latră Vărzaru.

Se uită unii la alţii, atraşi de forţe necunoscute. Colonelului îi tremură buza de jos. Îşi trece degetele boante prin părul scurt, roşcat.

— La moarte, şopteşte el… îngrozitor… Mareşalul…

Nu-mi vine să cred…

— Nu mai pot nimic, spune slab Simu Belcotă.

Se uită înspăimântat la ferestrele cu obloanele închise.

— Profesore!

— A venit Bălteanu, domnule căpitan.

Căpitanul Victor Ceauşu îşi trage cizmele de bizon sub jilţ. Inspiră adânc. Zeci de gânduri îi electrocutează creierul. În sfârşit! A pus mâna pe lozul cel mare. Nu azi. Nu mâine. Cazul decisiv de peste ani. Profesorul a lansat bomba. Să stăm în explozie. Intuieşte fulgerător că Ionaşcu, trecut pe lista neagră când colaborase cu

Armand Călinescu, va intra imediat sub ordinele lui papa. Să se pună la adăpost. Popii i s-a zbârlit barba. E

considerat şi astăzi transfug. Renegat. Bălteanu aici.

Veşnica enigmă a Siguranţei statului. Teroarea politicienilor. Papa are să facă un atac de cord. Când

Bălteanu s-a refugiat în Germania, l-a luat un avion chiar de pe aerodromul de tranzit din marginea oraşului în care-l asigurase pe Antonescu că-l prinde cu mâna lui. Era mai mult colonel decât prefect şi bănuia că în culisele politicii se umblă călare, cu sabia la umăr. Bălteanu, egal asasinate politice. Execuţia câtorva membri marcanţi ai mişcării bănuiţi de trădare. În secţia specială a lui Goebbels. Misiuni în Spania. Italia. America Latină.

Să fie legată venirea lui de întrevederea cu consilierul

Goldemberg Avram? Probabil cu existenţa în teritoriu a grupărilor hitleriste, conduse de ofiţerii SS rămaşi după retragerea trupelor. Înseamnă că zona e cuprinsă într-un plan vast, construit acolo de unde a decolat avionul care l-a paraşutat.

Simu Belcotă îşi freacă tâmplele. Nu trebuia să spună.

Jurase să nu spună.

— Trebuie să plec, bâlbâie.

— Te conduc, spune căpitanul. Aşteptaţi-mă. Îi voi comunica eu ceea ce se hotărăşte. Părinte. Lumina!

Barbă Neagră stinge lumina.

— Parc-am fi conspiratori, şuieră colonelul. Doi ofiţeri activi, un preot şi un primpretor… în ţara asta…

Înjură cazon. Popa îi conduce prin coridorul mirosind a mere. Noaptea de mai e stătută. Traversează curtea. În spatele grajdului – o portiţă de fier. Căpitanul notează drumul în memorie. N-a descoperit portiţa, cu tot binoclul. Portiţa nu scârţâie…

— Mă-ntorc singur, părinte.

Popa se face nevăzut. Ies în buza dealului. În dreptul unui pâlc de pruni se văd trei cai mici, de munte.

— Să trăiţi, don căpitan!

Momârlă se ridică din iarbă. Ţăcăne uşor din pinteni.

— Vreo mişcare?

— Nimic, să trăiţi!

— Continuă observarea.

— Am înţeles.

Simu Belcotă îi strânge încheietura. îl trage spre dealul împădurit.

— M-a ameninţat cu moartea, domnule căpitan. E

stăpânit de dementa uciderii. Şi-a format un nucleu de informatori.

— Păstrează-ţi calmul.

— Mi-e frică.

— N-are de ce. Ai puterea în formaţie.

— Deocamdată.

— Curând, vin la dumneata pentru totdeauna, fraţii

Guga. Sprijină-te pe ei.

— Cum vin?

— Vor fi siliţi... de împrejurări. Ţii legătura direct cu mine prin numărul trei... Obiectiv principal. Băiteanu. Nu uitaţi că legătura care v-am creat-o sus vă deschide perspective neaşteptate. Mâine întâia comunicare. Locul taberei. Intenţiile. Comportarea... Vă las.

— Domnule căpitan...

— Fiţi bărbat.

— Dacă sentinţa de care am aflat e numai începutul, sunt un om curăţat.

— Poate fi sfârşitul. Noapte bună.

Simu Belcotă rămâne singur în umbra gardului masiv de piatră. Căpitanul coboară fără zgomot. Dinspre sat urcă aburi calzi, cu iz de bălegar.

— Mai mult! mai mult, Petre I Lasă-l pe Ardey. Acţionaţi. Acţionaţi mereu. Nu cred că e bine să mai întârziaţi cu leagănul. Cu echipa folclorică. Daţi drumul sărăcimii să-şi spună cuvântul. Mai mult! Zi de zi. Clipă de clipă.

— Domnule Cătălină.

— Un moment, Petre! Vă ascult, domnule procuror.

— Cred că nu este nevoie să recomand deplină discreţie.

— Mă rog.

— Doresc să ascult relatările individuale ale

martorilor din consiliul de iniţiativă.

— Nu sunt toţi, domnule procuror. Martorul Ion Sglivăr, de exemplu, e la o depărtare de o zi călare peste munte.

— Dacă-mi permiteţi, don procuror…

— Spune, plutonierule.

— Eu zic să-i aduc la post pe inculpaţi. Stau aici, în siguranţă. Dacă află, ăia îşi fac vânt la codru. Încalec şi-i iau de lângă muieri… Sunt periculoşi. Le confisc armamentul. Au rude în tot muntele.

— De unde crezi că e bine să-ncepem cercetarea?

— Din codru, don procuror. Aduc mâine stânjenarii care-au lucrat acolo. Pe Stângu, Goanţă. Reconstituim.

Dacă aveţi actul de la comunitate…

— Îl am.

— Atunci, merge repede. Când mă-ntorc, sigilez joagărele. Magaziile. Faceţi inventar…

— Nu e rău, plutonierule!

— Nu e rău de fel domnule procuror. Cred că trebuie să procedăm în viteză. Altfel…

— Doresc să rămân singur cu martorul Dragalina Petre… După aceea, vom lua toate măsurile necesare.

— Să ordon echiparea, don procuror?

— Ordonă.

— Eu rămân la post, Petre. După ce termini cu domnul procuror, continuăm.

Ion Cătălină îl bate pe umăr. Se răsuceşte pe călcâie.

„E la Judeţeană, şi tot mic a rămas, zâmbeşte Pătru.

Mic. Spân. Numai ochii vii, veseli, jucăuşi altă dată, i s-au adâncit în orbite. Parcă i s-au mărit peste măsură.

Se uită într-un fel ciudat. Lacom”.

— Stai, Dragalina, spune procurorul, cu glas tăios.

Pătru se aşază pe scaunul tras în faţa biroului. Nu ştie de unde, Amăriuţii aduce un petromax. Petromaxul are un scut de carton. În spatele scutului se lăţeşte un pătrat de umbră. Procurorul se instalează acolo.

— Mai aproape de birou, Dragalina. Aşa…

Lumina albă îi bate în ochi. Pe la zece ceasuri, se culcase. Toată ziua făcuse gropi pentru crumpi în pământene văduvelor. Vine un jandarm şi-l cheamă la post. Îl găseşte pe dascălul Ion Cătălină. Procurorul.

Un delegat de la comunitate. Ţăran din partea Almăjului… Nu-i place lumina care-l înţeapă în ochi. Ferestrele sunt acoperite cu pături cazone. Cenuşii. Încearcă să se uite în ochii procurorului. Nu vede bine dincolo de lumină. Tăcerea se prelungeşte. Rămâne pe scaun. Nemişcat. Cu trăsăturile împietrite. Ieri, sub sară, a fost la morţărie. A urcat printre tufe de iorgovan înflorit.

Fluierau mierlele. Era un cer blând. Mormântul Uţei – plin de flori. îl grijeşte mama. N-are parte să-şi grijească feciorul. Grijeşte mormânt de fată străină, dată-n lume s-o cunoască. Ţârâiau greierii. Trecea un vânt prin frunzele nucului din capul dealului. Aducea cu el mireasmă de fânaţ.

— Nu ţi-e frică de nimic, Dragalina?

Glasul îl plesneşte sec în urechi.

— De ce să-mi fie frică, don procuror?

— Se pare că asupra acestui caz Ministerul Justiţiei s-a pronunţat clar.

— Gândesc că ba.

— Adică?

— Tovarăşul conzilier de la minister a vrut să ne îmbete cu apă rece.

— S-ar putea să-ţi primejduieşti situaţia.

— Care situaţie?

— Mai precis: libertatea.

— Vreţi să mă ameninţaţi?

— Vreau să te previn.

Pătru ridică din umeri. Procurorul împinge petromaxul pe marginea biroului.

— Am deschis procesu, pentru că nu-i pe dreptate.

Conziliu de iniţiativă nu-i mulţumit de ce a făcut ministerul. Nu-i mulţumită nici organizaţia de partid. Satu murmură. Zice că ne-a cumpărat Goanţă cu Bimbi pe toţi,

cu minister cu tot. Că lupu-şi schimbă păru, da năravu ba.

— Dacă se va lovi, se va lovi în tine… Oricând ţi se poate găsi o vină. Îţi periclitezi libertatea.

— Ce vină?

— Orice. Complot antistatal. Calomnia regimului. Port ilegal de armă.

Pătru tace. Îşi aduce aminte de Ardey. Cam aşa vorbea. Cam cu aceleaşi vorbe. Dar mai ales cu acelaşi ton.

Cu ceva ascuns, rău, duşmănos şi stătut, strecurat în fiecare cuvânt. Din spusele procurorului se strecoară o ameninţare surdă. Măcar dacă l-ar putea vedea…

— Asta-i minciună! Cât. umblu în lumină, nil mi-i frică, don procuror. Tot iese adevăru. Şi adevăru aici e că Guguleştii cu Goanţă au tăiat codru fără milă.

L-au vândut. Îşi umplu buzunarele cu aur. Lucră mână-n mână cu Jura. Cu Bloch Erwin. Cu Vărzaru de la divizie. Îşi bat joc de lege. Asta nu se poate. De aia am deschis proces.

— Gândeşte-te înc-o dată. Îţi las cinci minute de

gândit. Ai împotriva ta pe cei mai influenţi oameni din sat. Cu legături puternice la episcopie. La comunitate.

La divizie. Dar mai ales în justiţie… Ascultă-mă pe mine. Numai după ce-ai fost grav bolnav ştii să preţuieşti sănătatea. Numai după ce eşti în întunericul, temniţei ştii să preţuieşti libertatea. Soarele. Căldura.

Ciripitul păsărilor. Eşti singur, sau aproape singur. Dincolo?… Forţa care te va zdrobi. Am văzut prea mulţi ca tine măcinaţi în lanţuri, ca să nu-mi fie milă. Ai luptat pe front. Bucură-te c-ai scăpat teafăr… Ai cinci minute.

Scoate un ceas de buzunar cu capace de crom. îl aşază în lumină, pe tăblia biroului. Pătru îi vede mâna.

Bărbătească. Aude tic-tacul ceasului bătând în birou.

Dintr-odată, ştie ce-nseamnă timpul. Tic-tacul pătrunde în el. Umple tot postul. Toată lumea. Parcă bate în bolta-nstelată, pe care o ştie deasupra Prislopului. Îi e un dor cumplit de noaptea de-afară. De mirosul livezilor. Al munţilor. Era acolo lângă mormântul Uţei, trecea înserarea

prin tufele de iorgovan, cu fluier de mierlă, Uţa era în pământ, şi deasupra era cerul. În luncă păscuseră cu oile cucuruzele văduvelor, ăia se bătuseră în munte cu lanţurile, voiseră să taie prunii de pe loturi. O patrulă de jandarmi l-a găsit pe Ambrozie cu o secure în alt lot de împroprietărit. Trăgea cu sete într-un cireş înflorit. De peste tot se pornise o duşmănie surdă. La cooperativă se pornise schimbul.

Erau trei sute de cereri noi. Preţura nu-i dădea actele lui Piţu, tot zicea că va veni o comisie, şi-acu uite procurorul şi ceasul, care umple noaptea cu bătăile lui…

Împinge ceasul în umbra din spatele petromaxului.

— N-am lipsă de cinci minute, don procuror. După lege este aşa cum am făcut noi. După dreptate. Am trecut prin foc. Trei ani. Nu mă tem.

Procurorul iese repede din umbră. E scund. Voinic.

Parcă n-are gât. I se propteşte în faţă, cu mâinile la spate. Poartă cămaşă cadrilată. Haină de cusătură cazonă. Cizme bilghere. Îi întinde mâna. I-o strânge cu putere.

— Are să ne fie greu, Dragalina, mârâie el. Sunt mulţi. Tari. Noi avem legea. Bine ai spus. E vremea să folosim legea. Îmi placi. Eşti bărbat. Te-am încercat.

Ştii ceva de comunitate? Nu ştii. Mă bucur. Alaltăieri s-a schimbat toată comisia de administrare a comunităţii de avere. Au jefuit milioane… Preşedinte e un grănicer de-al vostru. Petre Popovici-Bujor. O să facem lumină în afacerea asta. Dacă intrăm la beci, înseamnă că-s mai tari ca noi.

Îi înfige mâinile în umeri. Pătru îl vede zbârlit. Cu ochii mici. Negri.

— Parc-aţi fi mistreţ, don procuror.

Procurorul râde puternic. îl bate pe spate.

— Pornim una din cele mai grozave acţiuni din analele justiţiei, băiatule. La luptă, deci! La luptă!

Izbucnesc clopotele. Toate. Bat în dungă. Procurorul ascultă mirat. Se aud paşi. Strigăte. Telefonul ţârâie speriat. Cineva strigă: Alarmă! Clopotele bat înnebunite.

Amăriuţii smuceşte uşa.

— Arde! strigă răguşit. Arde…

Năvălesc afară. Pătru se înăbuşă. Deasupra Cernevârfului arde cerul. O pânză de văpaie sângerie, în care ţâşnesc clăbuci roşii de fum.

— A trădat cineva, spune Ion Cătălină. Trebuia acţionat altfel…

E palid. Devastat.

— Credeţi c-au pus foc intenţionat?

— Mai mult ca sigur. Nu se mai poate face nicio> cercetare, domnule procuror.

Pătru rămâne pironit în uşa postului. Clăbucii defum bufnesc groşi, încărcaţi de scântei… Arde codru”, îşi spune. Nu aude clopotele. Porţile trântite. Nechezatul cailor. Comenzile plutonierului. Un jandarm trece pe lângă el la galop. Vede trompeta, pe care-o ţine, regulamentar, la centură. Peste câteva clipe, trompeta sună alarma.

— Telefonează Rusca, don plutonier-major, strigă un soldat din prag. Au plecat la faţa locului.

Amăriuţii îşi împinge iapa roşcată lângă el.

— Petre!

Pătru îi apucă frâul. Amăriuţii se ridică în scări.

— Ce-ai, mă? Ai turbat? Ce clănţăni din măsele?

— Trimite un jandarm, să vadă dacă-s ăia acasă. Doi trimite. Să-l aresteze pe Goanţă. Dă-mi un cal. Să rămână careva cu Piţu la primărie. Să-mpartă oamenii pe cocii. Să scoată toate cociile din sat. Oamenii să aibă săcuri. Hârleţe. Să vină o coloană prin Nigiugini. Alta pe la Izvoru. Crezi că-i mai găsim la codru?

— Pierdem vremea. îs la adăpost. Aici, sergent. Un cal… Să rămână la post soldatul Catrina.

— Tovarăşe Cătălină, veniţi cu cociile în Nigiugini.

Îi musai să n-ajungă focul la codru de brad. Dacă ajunge, e prăpăd.

— Bine, Petre!

— Merg şi eu cu dumneata, domnule Cătălină, spune procurorul.

Vine Piţu. Fugise la primărie. îl aduseseră şi pe el de acasă pentru anchetă.

— Am telefonat la plasă. Tovarăşul secretar era de serviciu. Zice că anunţă armata. Pompierii de la Orşova.

De la Caransebeş. Du-te tu şi primeşte oamenii în munte. Telefonez la Cănicea. La Globurău. La Domaşnea.

— Uite calu, Petre.

Trec doi jandarmi, la trap întins. Bat clopotele. Bat mereu. Piaţa se umple de duruitul căruţelor. Coboară de pe toate uliţele. Noaptea de iunie e străvezie. Pătru pipăie scăriţa. Calul tropăie pe loc. Nechează. Trompeta sună alarma stins, undeva în capul satului. Dinspre cătunele risipite pe Bela Reca, răspunde chemarea unui corn. În Nigiugini s-aprinde un foc. În Cozia – altul, în Mumuieţu – altul.

— Se trezi muntele, spune Amăriuţii.

Pătru încalecă.

— Un să zic că-i punctul de comandă, Petre?

— La Cleanţul Nălucilor, Piţule.

Din întuneric iese Brâncuţă. Lungulescu.

— Venim noi cu cociile, spune Brâncuţă.

— De unde-o fi luat foc? întreabă Lungulescu.

Pătru dă călcâie. Piaţa e plină. Cociile stau bucşă-n bucşă. Nu s-aude niciun ţipăt. Nicio vorbă. Numai clopotele. Se văd cămăşile albe ale bărbaţilor. Cineva duce petromaxul pe scările primăriei. Când fac cotul spre Bela Reca, pe urmele lor tropăie trei jandarmi călări, Pătru îl vede pe Piţu în lumina albă a petromaxului. Îi aude glasul limpede. Poruncitor:

— Ascultă comanda la mine. De la pod spre Telefoane, fiecare cocie, numără…

— Trei.

— Patru.

Intră în întunericul străveziu al luncii. Dă drumul frâului, Cernevârful se ridică negru pe cerul portocaliu.

Dangătele clopotelor izbesc noaptea din toate părţile.

Chemarea cornului curge pe Bela Reca, din toate

cătunele. Apa e neagră. Cu stele. O sparg în piepturile cailor.

— Dacă-i prind, îi împuşc fără judecată, spune Amăriuţii.

Pătru se ascultă. Se aude ciudat pe sine însuşi. Încearcă să se asculte mereu. Şi mereu îşi scapă sieşi printre degete. I se pare că începe să cunoască lumea, făcând-o. N-a cunoscut războiul decât atunci când a-nceput să lupte. În răsărit n-a luptat. A tras cu puşca.

Atac. Contraatac. Marş. Mască individuală. Ciorba. În gropi. Tragere de artilerie. Singur. Sfâşiat de dorul Voichii. Sfâşiat de tragerile de artilerie. Convoaie. Răniţi.

Stepă. Singur…

— Zisei eu că-i o mână de fier în stat. De unde ştiură?

Caii urcă singuri poteca de sub livezi…

Noroaie. Ploi. Cer jos. De plumb. Singur. Gol sub cer. Adăposturi. Iarnă. Oraşe cu ziduri afumate. Ştirbe.

Oameni pe care nu-i vede. Tropăie, nici măcar în cadenţă. Singuri. Voia să cunoască războiul. îl cunoaşte.

Cum? Luptă. Se cere în cercetare. Duce plutonul la atac.

Plutonul – erau şaptesprezece cu toţii – se sălta ca un om. Era curios şi plutonul. Ce-i dincolo de linia de apărare fascistă? Altă linie. Şi dincolo de ea? Altă linie. Şi dincolo? Oraşele. Cu flori. Cu oameni plângând de bucurie. Znojmo. Fata bălaie cu bundiţă albă. Zeletova. Un moş îi dă o pipă cu capac. Unde e pipa moşului din Zeletova, la poalele muntelui Hora? I-au luat-o nemţii când au contraatacat. Îşi era străin de el însuşi. Îi era străină uniforma. Aia-l purta în front lângă alte uniforme, străine de oamenii pe care-i îmbrăcau.

Pe urmă i s-a lipit uniforma de trup. Era musai s-o poarte. Cum nu se poate acum să nu fie aici. În şa. A

fost în nedeie. A fost în drumul spre Sub Pogara. În coliba lui Florea Belcotă. E în pământe. Aşa cunoaşte lumea. Dacă se găseşte peste tot. Dacă nu se găseşte, înseamnă că-i mort…

Trece cerul cu stele pe deasupra lui. Trec crengile înverzite ale livezilor. Parcă ar alerga după el însuşi, în

Cernevârf. Nu după el aleargă. După oameni. Din moşi, când arde codrul se scoală satele. Aici e mai mult decât atât.

— Crezi c-au pus ăia, don plutonier?

1 Au pus. Să nu-mi zici jandarm dacă nu puseră ei.

Ce-i veni să ardă în noaptea asta?

Ies de sub livezi, într-o fâneaţă dulce. Aproape de culme, Amăriuţii îşi alătură iapa.

— Să fi ştiut?

— Ştiură. De când plecară procuroru cu don maior

Cătălină ştiură.

Să-şi fi bătut procurorul joc de el? Să-l aţâţe, ca să-i cerceteze cugetul? Cu ceasul în mână? Dacă ştia după ceas că n-o să mai fie unde să facă cercetare? S-a vârât în el ca un mistreţ şi era vorbit cu ăia. Nu se scoală el procurorul împotriva consilierului. Ai cinci minute…

După cinci minute s-a văzut focu. Fusese pus sub sară.

Altfel, nu s-ar fi văzut. Iar se face viaţa ghem. Cu zeci de fire încâlcite-n Prislop. De ce să fie-ncâlcite?

— De ce să fie-ncâlcite, don plutonier?

— Ce, mă?

— Firele.

— Înnebunişi, Petre. Că-ţi clănţăne şi-acu măselele.

Te crezui mai bărbat.

— N-am înnebunit. Da e simplu.

— Ce-i, mă, simplu?

— Tot.

— Vorbeşti în dodii?

— Aş!

— Zi, să pricep şi eu.

— Aici e luptă aspră, don plutonier-major. Ei lovesc în cucuruze. În reformă. În loturi. În adunări. În codru…

Adică lovesc în popor. Lovim şi noi. Ne cunoaştem.

Adică facem politică. Atât, că noi ni-s în viaţă. Ei stau

străini, în uniforme care nu le vin. Şi singuri.

Amăriuţii îl înjură încet de pogribanie. Ies în culmea

Nigiuginilor. Trec printre stânei albe, spălate de întunericul rar. Dincolo arde codrul. Se ridică o vâlvătaie cumplită, care joacă roşie pe stânei. Îi învăluie un val de aer fierbinte. Miros puternic de cenuşă. De lemn verde, sfârlogit. Focul aleargă pe sub fagi cu mii de picioare albastre. Învăluie tufarii cu limbi roşcovane, lacome. Se prelinge în jurul unui fag în putere. îl linge.

— Se retrage şiret. Izbucneşte în sus cu trupuri zvelte.

Se-agaţă de coroană. Se prelinge spre vârf, crescând din sine însuşi. Ţâşneşte deasupra fagului în marea de vâlvătăi. Cade istovit la pământ. Îşi răsuceşte coada. Şi-o propteşte în vatra de dogoare albă, ca s-o ia de la capăt spre vârful speriat al fagului. Codrul, bântuit de spaima flăcărilor, geme. Se-aude un tropot surd. Din vale ţâşneşte un cerb. Aleargă pe linia de flăcări cu limba scoasă. îl vede cum răsuflă. Greu. Goneşte la deal. Cu coarnele culcate pe spate. De pe potecă se strecoară Zdup. Mârâie. I se ridică părul pe gât. Cerbul saltă culmea pe lângă ei. I se aude răsufletul. I se vede albul ochilor. Rămâne nemişcat. Nu se uită la ei. Se uită la foc. Se destinde într-o copcă lungă. Taie noaptea cu coarnele. Zdup se aşază pe fund. Urlă. Jos, pe vale, trec mistreţii. Pâlcuri. Grohăie. Trec bârligi. Guiţă speriaţi. Îi cheamă scroafele.

Pământul duruie înfundat. Porcii urcă pe firul văii spre Izvorul Lotrilor. Rup cu piepturile hameiul. Curpenul împletit între tufe. Un şir negru. Grăbit. În spatele lor – codrul arde. Fagii plini de sevă, străvechi, îşi ridică poalele în cer. Să nu le-aiungă flăcările. Tremură din toate crengile. Sub ei, focul s-a mărit. A legat flacără de flacără într-o perdea de văpaie rubinie, pe care fremătă tot muntele. Trimite în cerul portocaliu roiuri de scântei. Stau deasupra unei căldări încinse, de jar.

Codrul arde cu mii de sunete dureroase. Şi peste tot trec pânzele groase de văpaie. Clăbucii de fum care se-

nşurubează în stele. Miroase până la greaţă a pământ ars. A lemn pârjolit. A cărbune. A frunze aprinse.

A piatră calcinată. De jur-împrejur stau munţii. Singuri sub jocul roşu al focului. Aici, sub culme, codrul de brad. Cu mireasma lui aspră de cetină şi răşină. Negru.

Răzbat, jocuri de lumină. Pătru se ridică în scară. Cum stă plecat uşor deasupra oblâncului, îl prind de jos apele flăcărilor. Amăriuţii îşi face cruce cu limba. Flăcările joacă pe un obraz făcut din lut roşu. Un lut nemaipomenit de viu. Se pricepe la oameni. Pătru ăsta ţine-n el şapte oameni. Şaptezeci şi şapte. Arde muntele, şi măreţia focului trece peste obrazul lui. Se topeşte într-o durere atât de omenească, încât jandarmul se sleieşte pe dinăuntru. Iese ura din Pătru. Parc-ar fi de o mie de ani. Neagră. „Vai de Guguleşti!” se cutremură Amăriuţii. Îi fug gânduri pe fălcile puternice.

Multe. Nu le poate urmări şi-nţelege pe toate. Îi fug pe fălci. Îi curg din frunte. Din ochi. Abia aici îi vede ochii. Negri. Scăpărători. Adânci. Ochi negri, înfundaţi, în căpăţâna de lut roşu. Vie. Dureroasă. Parcă ar arde el. Nevastă-sa. Parcă i-ar arde picioarele. Unul câte unul. Dacă-l doare atâta, ce-nseamnă? îl prinde sfiala.

Nu-l înţelege până la fund. Ţăranul plecat în şa, cu.

mâinile înfipte în coama calului, parcă crescut din spinarea lui şi totuşi plutind undeva, deasupra cazanului învâlvorat, îl face să se sfiască. Îşi împinge iapa mai aproape. Spune cu glas răguşit. Străin:

— Ziseşi să-mi dau cerere. Îmi dau, mă! Să mă scrii la voi. Atât. Scrie-mă.

— Petreee! Petre!

Chemarea intră-n el printr-un întuneric gras. Deasupra zboară o buhă mare, cu ochi roşii. Bate din aripi şi-i face vânt. Iese un mistreţ din foc, încălţat cu cizme bilghere. Spune:

— Până nu-i văd în ştreang, n-am linişte. Are părul vâlvoi. E negru pe faţă. Se repede-n stânjenarii aduşi de Amăriuţii. Legaţi la şa. Mă bandiţilor! Criminalilor!

— Nu noi, don procuror, zic ăia, şi sunt albi.

— Cine? Mărturisiţi. Aici. De faţă cu lumea. Altfel, vă bag la ocnă pe viaţă.

— Guguleştii, să trăiţi, don procuror.

E chior şi plânge.

— Am casă grea. Zece copii, să trăiţi!

În codru grohăie mistreţul, şi din foc ies câteva plutoane cu lopeţi Linemann.

— Un şanţ. Aduceţi apă pe şanţ, ordonă căpitanul lung, cu ordinul Mihai Viteazu pe piept.

Buha are elice. Face un viraj cu aripile-ntinse. Bâzâie din motor pe deasupra căldării de jar. Pe urmă pică drept în stâncile de la Cleanţul Nălucilor. Lasă o paraşută. Căpitanul o culege din cer. Citeşte:

— „Focul nu se poate întinde spre sud şi sud-est.

Răritură. Pajişte. Confluenţă de pâraie. Stop. Acţionaţi să izolaţi zona coniferelor”. Căpitanului îi cade falca.

Strigă: Asupra aruncătorului de la poalele stâncii cu cap de om, cu acelaşi înălţător, rafală de zece cartuşeee… foc!

Al dracu’ Ion Ogârlaci! îşi pune o pereche de aripi la picioare. Sare-n foc. Îşi pune şi el aripi. I le dă secretarul de la plasă. Bate din ele. Se desprinde de creastă. Ciudat de uşor. De liber. Se roteşte deasupra căldării de jăratic. Amăriuţii zboară lângă el. Îi zice:

— Uite ici puseră focu. În parchetul număru patru.

Unde-i prinserăm ast-iarnă.

Nu-i răspunde, pentru că zboară. Aerul îi vâjâie pe la urechi. Deasupra e soare. Senin. Miroase a cer. Dedesubt se-nvăluie clăbuci albi. Suluri cenuşii de fum din care ies crengi răsucite, negre. Cioturi goale înfipte speriat în zi. Coasta e goală. Neagră. Cioturile plâng.

Pustie. Umblă Stângu prin ea. Râde şi-l întreabă de ce nu vine să-i numere reproducătorii. Nu vine pentru că zboară după Ion Ogârlaci. Arde un paltin. Cade pe nişte oameni din Rusca. Vin pompierii cu furtunurile. Maşina

urcă greu pe drumul de munte. Ion Ogârlaci se lasă la paltin. Ăia ard. Strigă. Pompierii îi stropesc cu apă.

Miroase a om prăjit. Toţi sunt negri pe faţă. Ruscanii.

Prislopenii. Secretarul de la plasă umblă prin codru cu telefonul. El se ridică cu Ion Ogârlaci în braţe. Bate din aripi. Nu-l mai duc aripile. Cade în jărăgaiul paltinului, care ţipă „ajutor” cu glas de om. îl iau pompierii în trâmba de apă. îl plesneşte trâmba peste obraz. Îi smulge capul. Se rostogoleşte capul la vale. Amăriuţii – după el, călare pe Zdup. Deasupra – buha cu ochii roşii. Întunericul – gras. Lânced. Cu miros de lemn ars. De carne sfârlogită. Glasul subţirel, care-ncearcă să intre până la el şi nu poate:

— Petreee! Petre…

Deschide ochii. Deasupra tremură frunzele nucului.

Cerul e limpede. Agăţat de frunze. Mădălina se pleacă deasupra lui. Plânge răzbit. Îşi culcă obrazul pe umăr.

Îi mângâie fruntea cu degete care miros a zăr. A oaie.

— Au Petre, au… Cum vorbeai, Petre… Că dormi de-o noapte şi două zile, Petre. Nici în casă nu te-am putut băga. Ai stat trei zile în jărăgai. Nu mai ai sprâncene, brăduţu meu. Miroşi ca porcu’ de Ignat, Petre… Ăia din

Rusca or murit la dispenzar. Or buit muierile în deal.

Or pus foc la casa lu’ Niculae Guga. Toată o ars. Până-n temelie o ars. Procuroru ăla o mânat la Timişoara zece oameni. Şi pe Goanţă l-o mânat, că l-or găsit jăndarii în pat cu Amalia…

Vorbele Mădălinei picură adormitor printre crengile albastre ale nucului. Din grădină se ridică miresme uşoare de pământ dospit. Închide ochii. Cade într-un somn adânc, fără vise.

— N-avem unde ne duce! Cine crede omului sărac?

Uită-te la copiii ăştia! Mâncă de-o lună numa poame crude. Am coborât la joagăr să ne spui o vorbă. Încotro s-o iau? Gazdele nu mai bagă slugi! în pustă? Să mă duc cu ei în pustă?

— Nimic nu-i în pustă.

— Numa pârjol, holdele pierite şi spăhiile cu uşile-nchise.

— Pe nimic ne iau munca şi vlaga găzdonii din pustă.

— Auzi, Petre? îţi zic Petre, Că te simt lângă durerea mea de mamă. Să pierim de foame? N-a fost destul c-a pierit bărbatu-n bătaie? Acu să pierim cu toţiir că nima-n lume nu se gândeşte la coliba aia din munte, unde creşte piatră şi rodeşte muru şi zmeuru?!

Dragomir Saveta îi apucă mâna cu palmele negre.

Scorojite. Cu unghii lungi. Murdare. Are pielea lutoasă. Zgrunţuroasă. Buzele vinete molfăie cuvintele peste rădăcinile galbene rămase-n locul dinţilor. Numai ochii îi sunt vii, încărcaţi de spaimă şi durere. Copiii îi stau lângă poate. Murdari. Urduroşi. Cu oasele împungându-le pielea străvezie. Peste luncă trece un vânt fierbinte cu iz amărui de frunză sfârlogită. De piatră încinsă. Pătru decuplează căruciorul gaterului. Pânza fierăstrăului se mai mişcă de câteva ori în gol, cu dinţii plini de carnea albă a bradului. Erwin Bloch scoate capul pe ferestruica biroului.

— Ce s-a întâmplat, domnu’ Pătru? Mă rog, de ce aţi oprit producţia, domnu’ Pătru?

Nu primeşte niciun răspuns. Îşi şterge chelia unsuroasă cu batista cadrilată. Se uită la muncitorii care părăsesc lucrul. Oftează. îl caută din ochi pe frate-su.

Sergiu Bloch îşi face loc lângă oamenii coborâţi de Sub

Pogara. Din Topla. De p «Cămăna… O vei, ticălosul, îşi spune Erwin Bloch. Se crede Mesia. Ce are el cu sălbaticii ăştia, care şi-aşa crapă de foame?” Se uită cu ochi reci de peşte la figurile ascetice, tragice, ale oamenilor coborâţi din munte?… Trebuia să cumperi mai mult cucuruz, afurisitule, se ocărăşte el. Aşa cum a făcut Ilie Jura. Să te văd de unde onorezi comanda pentru Muschong”. Soarele îi prăjeşte chelia. Şi-o acoperă cu batista. „Dacă întrerup lucrul o oră, pierd o optime.

Drumul, lunca cu frunza pârlită, toată împrejurimea joagărului e plină de munteni. Mai ales muieri cu copii.

Lângă „birou”, spre luncă, un vlăjgan bărbos, cu opinci sparte, aduce un braţ de scoarţă. Muierea lui, cu faţa ascuţită, de vulpe, aţâţă focul sub tuci.

— Iar mâncăm zamă de pom, mamă? întreabă un glas piţigăiat de copil.

Alături, o babă curăţă nişte ciori. Penele negre, smulse cu înverşunare, pârâie.

— Zicea al meu că tălienii mâncă ciorăle ca pe pui.

— Stăncuţele, nu ciorăle, ghionoaie bătrână. Ia vedeţi-o pe cotoroanţa asta, mă oameni, şi spuneţi-mi dacă nu se cade să-i suc grumazu. Acu, la anii mei, să mă pună să mă sui în pom după cuiburi…

— Mai găseşti pui în august, moşule?

— Găsesc oră fenea!

— Da ciorăle?

— Am o şcătulă nemţască. Cu aia le prind.

— Sunt bune ciorăle, mătuşe? întreabă omul înalt, cu opincile sparte.

— Prinde şi gustă-le, spune acru nevastă-sa.

— În bătaia ai mare, la Piave, tălienii m-or găsit spart la picior, într-o groapă de obuz. M-or făcut om, cu carne de mâţ.

— Mâncă şi chiţorani.

— Pfui! Bată-i crucea!

— N-o fi rodind pământene.

— Nu. Că-s slabe.

— Se aude că Ilie Jura vinde cucuruz.

— Pe salbe. Pe oi.

— Pe bani nu?

— Bani? Ăştia-s bani?

— Ziceam aşa…

— Gheorghe a lu’ Ioţa din Topla o trecut munţii la Baia-de-Aramă.

— Şi?

— Ni e.

— Da Pătru ăsta a lu’ Nică?

— N-are, săracu’, nici el.

— Ziceau ăi din Pogara că atunci…

— Un să aducă comuniştii făină pentru tot muntele? Da’ ce, la ei creşte făină prin fabrică?

O pală de vânt fierbinte culege praful de pe drum.

Îl ridică-n văzduhul spongios, zăcut, apoi îl presară peste coasta galbenă a muntelui.

— De ce taci, Petre? Ăştia-s cu muierile. Au coase.

Se duc în pustă. Da eu? Că l-o rupt un buştean pe ăla beţivul şi-s singură, de mă spânzur ici lângă joagăr, dacă taci.

— Să rămâi la joagăr, mă muiere, cu copii cu tot.

— Petre!

— Ce-i, Mărtine?

Pătru nu se mai uită la Mărtin. Din duminica când legionarii umblau prin piaţă, şi el s-a ascuns în spatele Liviei.

— Nisăm destui şi aşa la economat.

Muntenii, aşezaţi pe pământul încins, tac. Se uită la Pătru.

— O cam tragi pe a ta, Mărtine. De mult o tragi.

— O fi, rânjeşte galben Mărtin. Da cu ăilalţi ce faci?

— Ia veniţi, mă, cheamă Pătru muncitorii de la joagăr.

Din vale urcă un convoi de căruţe încărcate cu buşteni retezaţi egal. Ilie Jura şi Bloch şi-au unit joagărele.

Ilie Jura are buşteni în depozit, cu acte legale. Depozitul lui Bloch e sigilat. De la codru nu mai vine nimic.

Nu aprobă încă noua comisie de conducere a comunităţii. Până nu se limpezeşte procesul lui Goanţă.

— S-o ţină, spune cineva. E vai şi-amar de ea.

— Ce-i? întreabă Ilie Brâncuţă.

— Iar stăm, se vaită Iancu Vichente.

— Mă comuniştilor! strigă un bărbat vânjos, frumos, cu barba roşcată, aşezat pe vine lângă o pereche de desagi roşii, peticiţi cu petice mari dintr-o foaie de cort. Veniăţi cu făină Sub Pogara, când nu vă chemă nima. Aduseră-ţi maistorii să lucre la coase. La pluguri.

Făcurăţi proprietărire. Luptarăţi să stingeţi codru. Acu să vă văd! Iacătă, ni-s aici. Lăsarăm cătunele. Sălaşurile. Ni-s ăi mai săraci de pe lume. Voi ziceţi că vi-s pentru sărăcime. Aud? Un să umblăm, mă? În care parte s-o apucăm? Mie-mi zice Dragotin. Ascult.

Peste luncă se aşterne o linişte grea. Oamenii-şi întorc feţele spre locul unde s-au adunat comuniştii. Aerul tremură sticlos deasupra luncii.

— Făcurăţi conziliu.

— Am coborât într-o duminică. Văd pruncii de la şcoală. Sădesc la pomi pe drum. Cu *directoiu*.

— Zice a mea că ţineţi pruncuţii la leagăn.

— De cincizeci de ani n-a avut nima grija podului de pe Camăna.

— Multe picioare de cai s-or rupt acolo.

— Chinezu vost l-o făcut. Cu gazdele.

— Aşa că acu vorbeşte, Petre!

Stau sub luncă. Pe lângă focuri, deasupra cărora fierb tuciuri cu urzici. Cu măcriş-de-munte. Cade pe ei lumina verde a luncii. Ion Sglivăr iese din spatele „biroului”. A coborât cu douăzeci de bărbaţi. N-au rămas în munte decât muierile şi moşu Sglivăr. Fratele lovit cu boatele a murit. „Aşa se moare în munte, îşi spune

Pătru. Nu te ştie nici vântu. Nici pământu’”.

— Aici e treaba comisiei economice, spune Ion

Sglivăr.

Pătru îşi simte picioarele ţeapăn înfipte în pământ.

Întrebările oamenilor îi oblojesc toate rănile. Răspund la toate întrebările lui. Când cu focul, ancheta a stabilit fuga fraţilor Guga în munte – procurorul a stat o săptămână în sat, a plecat cu trei dosare de câte o sută de file – secretarul de plasă i-a spus că s-au luat măsuri pentru un prim ajutor al înfometaţilor, adică un vagon de porumb boabe, în gară la Mehadia, pentru

25 iulie. Astăzi e 24 iulie. Un vagon de cucuruz nu satură muntele.

— S-a nmuiat comisia economică, spune Brâncuţă.

Ilie Jura face speculă.

— Aşa-i!

— Nima nu-l strânge în chingi.

— Vinde numa pe aor.

— Să vândă în preţu oficial.

Muntenii ascultă. Vasile Lungulescu desprinde caii.

Vine lângă ei.

— Mâine merem la Meegie, Petre?

— Mâine!

— Să ştim cum tocmim cociile.

— Să le puneţi loitre înalte. De nuiele.

— La ce vă lipsesc, mă, loitrele de nuiele? întreabă ăl cu barba roşie ca o coadă de vulpe.

— Aducem cucuruz, spune Pătru limpede.

S-aude Topla. E puţină, da s-aude. Toate feţele se-ntorc la el. Pământii. Sleite.

— Mă Petre! şopteşte cineva.

Dragotin barbă-roşie se scarpină sub pălăria soioasă.

Flocăită. Cu gardinele pleoştite, îmbibate de praf.

— Pentru cine?

— Pentru munte. Nu vă zic că e uşor. Ai făcut armata?

— Cu 7 Vânători-de-munte.

— Organizare. Nu te cunosc! Văd că te cam ascultă. Să se ducă în pustă ăi tari de lucru. Ăi mai slabi să stea.

— Auzi, Petre? spune Brâncuţă. Dacă am mai băga la joagăr?

— Da, şopteşte Sergiu Bloch.

La asta se gândise şi el.

— Tu ce zici, Mărtine?

— Ce să zic? Ce zic toţi. Bagă!

— Mai ales muieri singure.

Muntenii se ridică de pe lângă focuri. Dragotin îşi ia desagii. Uriaş. Cămaşa – petice. Ochii – albaştri.

Mari. Surâzători.

— Ia dă adunarea la joagăr! strigă el. Capii de familie. Adunarea… M-am judecat cu Goanţă. Cinşpe ani

m-am judecat.

— Aşa-i!

— I-a luat Goanţă şi coliba.

— E om drept.

— S-aude că s-a schimbat comanda la comunitate.

— Preşedintele e de-al nostru. Grănicer, spune Pătru.

— E preşedinte şi la Frontu Plugarilor.

— Poate o să meargă mai pe omenie cu lemnele.

— Cu păşunatul la goluri?

— O să meargă!

Oamenii sunt pretutindeni în jurul lor. Ei sunt aici, în mijlocul oamenilor. Nu i-a chemat nimeni la joagăr. Au venit singuri. „Caută ceva? Ce caută?" se-ntreabă Pătru. E slobod. Nespus de slobod. Ca-n noaptea când era cu tovarăşii lângă forjă şi cânta Bimbi din vioară.

Aşa intră întrebările oamenilor în el. Tulburător, adânc şi mângâietor.

— Cin l-a închis pe Goanţă vreodată? întreabă Dragotin.»

— Aveţi putere, mă, nu glumă! spune cineva.

— Păi dacă l-or închis oră Goanţă, cum să n-aibă?…

— Să mergeţi cu noi, şi atunci le facem pe toate. Să ne ajutaţi. Că facem şi leagăne pe la cătune. Şi şcoli.

Punem pomi pe toate drumurile. Uşurăm sălaşele. Gospodăriile sub trei iugăre. Vă aducem prin cooperativă ce vă lipseşte.

— Istina. Aduc.

— Am luat pe-o oaie ce mi-a lipsit.

— Cu cucuruzu, Petre!

— Împarte capii de familie după greutăţi. Nişte liste cu ăi care coboară în pustă.

— Îi ajut eu, spune Bloch.

— Să trăiţi, dom Bimbi!

— Le dăm primarului. El ştie unde-i lipsă de braţe în pustă. Până atunci, noi mergem o ţâră la domnu' Bloch.

Vin, Mărtine. Brâncuţă. Hai, tovarăşe Sergiu.

Urcă malul. Din munte coboară Voica. îl trage pe

Suru după ea. Calcă sprinten. Cu poalele prinse-n brâu.

Îi vede. Îşi lasă poalele peste pulpele arămii. Îşi trage mânecile ciupagului.

— Am o vorbă, Petre.

Se uită la oamenii adunaţi în luncă. Albeşte. Îi tremură buzele.

— Te lăsăm, spune Sergiu Bloch.

— Nu-i de lipsă, taie Voica.

Vine lângă ei. Înaltă. Cu asprimea ei dintotdeauna.

Asprime dulce.

— Ce-i, Voico?

Nu se uită la el.

— Să ştiţi că Scordilă o păscut cucuruzele ălea. Adică nu Scordilă. El o coborât oile. O-nvoit păcurarii. De păscut le-o păscut Ilie Jura cu Lena. Cu Gâgâilă. Cu socru-tu, Petre.

Încalecă. Strânge frâul.

— Eu zic c-a ajuns vremea să-i luaţi lu' Ilie Jura ce-a păscut el de la gura vădanelor. Haida, Suru!

Pleacă la trap mărunt. Pătru se uită-n cerul gol.

— Pe mine de ce nu m-ai chemat, tovarăşe Pătru?

spune Ion Sglivăr. Doar eu mi-s responzabilu cu codru.

Pământul miroase a dogoare. Din iarba pătată de ulei, amestecată cu rumeguş, se ridică aburi fierbinţi.

Uşor acizi.

— Eu mă scot de la economat, spune sec Pătru. S-o treci pe Dragomir Saveta în loc, tovarăşe Sergiu.

Ilie Brâncuţă se face vânăt. Mărtin îşi freacă falca.

Zâmbeşte prosteşte.

— Să mă scoată şi pe mine, Mă beleşte Livia, da să mă scoată… Vine lângă el. Îi caută privirea. Hai, mă, şi nu te mai înfoia. Ţie nu ţi-a fost frică niciodată?

Pătru-l bate pe umăr. Mărtin clempăne fericit din fălci.

— Am şi eu. Oi. Câteva oi. Să mă scoată, oftează

Ilie Brâncuţă.

— Ridicăm problema în organizaţie. Noi mai avem.

Să intre muierile.

Lui Sergiu Bloch i se pune un nod în gât. Ştie ce are

Pătru. În câte feluri găteşte mama urzicile. Măcrişul.

Parcă atunci îşi vede tovarăşii întâia oară. I-a uscat zăduful. Ca pe cei din luncă. Figuri fără vârstă. Uniformizate de inaniţie. Erwin crapă în el până râgâie de sătul. Ce porcărie…

În magherniţă e zăpuşeală. Miros de şoareci. De păianjen. Amestecat cu mirosul scândurilor încinse. Erwin le aruncă o privire tăioasă. Se ridică de la birou. Îşi tamponează chelia cu batista cadrilată… îi e frică, îşi spune Sergiu Bloch. De când cu Goanţă, tremură”. Când era mic, Erwin avea părul cârlionţat. Moale. Mama îl pieptăna cu bucle. Erwin – alb, durduliu, rumen în obraji – semăna cu o fetiţă.

— Domnu’ Pătru, mă rog, aţi oprit joagăru. Îmi fa

ceţi pagubă, vai de capul meu! Acum iar aţi venit în delegaţie?

Sergiu îi vede ochii reci. De peşte. Ştie că nimic din glasul ăsta milog nu răzbate în adâncul fratelui său.

Că acolo, sub chelia transpirată, există o maşină de calculat perfect pusă la punct şi că Erwin trăieşte exclusiv prin această maşină de calculat.

— La asta ne-am gândit şi noi, îşi mijeşte ochii Pătru într-un fel de zâmbet interior, pe care Sergiu Bloch i-l descifrează acum pentru întâia oară şi se bucură că oamenii pe care îi cunoaşte îi oferă dintr-odată atâtea surprize şi atâtea subiecte de meditaţie.

— Ce vreţi să spuneţi, domnu’ Pătru?

— Dumneata eşti om înţelegător, domnu’ Bloch.

Ajuţi economatu…

— Mă rog, mă rog! Suntem oameni, nu câini.

— Ne-am gândit şi noi să te ajutăm pe dumneata.

Iarăşi mijeşte Pătru ochii. Sergiu Bloch se uită la

Erwin şi-l vede plecându-şi pleoapele grase. îl vede

cum se strânge în el. Cum aşteaptă. Bănuieşte că e ceva în legătură cu înfometaţii de afară, dar încă nu ştie de unde-i va veni lovitura. Aşa făcea şi când era mic. Aşa făcuse atunci când înghiţise pasca. Se zgribulise în el şi se uita la mama cu ochi reci, solzoşi…

— Ai comenzi multe. Noi nisăm două schimburi.

Abia le pridídim. Am vrea să câştigi şi dumneata, şi noi.

— Adică? Adică, domnu' Pătru?

— Adică să lucrăm şi noaptea.

Erwin Bloch se destinde. Îşi trece palma grasă, albă peste obrajii puhavi… Of, ticăloşii! Of, banul-bănuţul. Banii-bănişorii. Cum îi mai fac cu ochiul comunistului, şi eu, ca un jidan prost ce sunt, ca un jidan prost, n-am înţeles că banii-bănişorii şi banul-bănuţul…"

— Cum să nu, domnu' Pătru?! Asta-i o idee genială, domnu' Pătru, spune el tare. Mărim la fiecare schimb orele de muncă şi plătim ore suplimentare 50% din tarif…

Îşi freacă mâinile. Îi aruncă lui Sergiu o privire şi se gândeşte: „Sergiu dragă, ce mare caiafă eşti tu! Va să zică ai intrat la comunişti ca să-l ajuţi pe bietul Erwin.

O vei, ce fericire, şi ai tăcut, săracule, şi m-ai lăsat să te alung, numai să nu te trădez. Erau să te împuşte legionarii, şi tu, ca un erou… Sergiu, numaidecât am să-ţi cumpăr un cadou. Sau poate n-am să-ţi cumpăr, dar numaidecât am să te strâng în braţe".

Se plecă peste masa prost geluită. îl îneacă un acces de tuse astmatică. Chinuită.

— Cum să nu, domnu' Pătru?! Pentru conducătorii de schimb eu sunt dispus să acord 10 procente mai mult.

— E cam greu numai cu 50%, domnu' Bloch.

— Gândeşte-te şi dumneata: încă opt ore de lucru…

Intervine Mărtin rânjind.

— Cu domnu' Mărtin nu discut decât oficial, se necăjeşte Erwin.

— Păi nu discutăm oficial?

— Oficial, adică prin tribunal. Dacă m-aţi silit să

închid procesul cu domnu' Piţu, eu tot oficial vreau să discut cu domnu' Mărtin, care la proces n-a fost martor loial.

— Cincizeci la sută e cam puţin, dom Bimbi. Lucru de noapte… Greu. Butuci… Joagărul… îşi rupe unul un picior… Se taie…

— Domnu' Brâncuţă!

— Are dreptate Brâncuţă.

— Domnu' Pătru!

Erwin e fericit. Îşi molfăie buzele zemoase. Ştie că poate merge uşor până la 65% din tarif. Aici, la tocmeală, la calculul procentelor per oră de noapte, al metrilor cubi de lemn de construcţie, e la el acasă. Se uită indiferent la Pătru. Calculează febril costul comenzii fabricii de cărămizi Muschong din Lugoj. A căpătat-o prin Vărzaru. Gatciansky, directorul fabricii şi primul ei acţionar, este şi proprietarul băilor Buziaş. Se vede că acolo are nevoie de lemn de construcţie. Dacă merge până la 55% – oamenii ăştia sunt prea săraci şi flămânzi ca să reziste – atunci comanda asta, cea mai mare după anii războiului, are să ceară să fie plătită-n devize la o bancă din Elveţia. Cel mai rezistent şi mai lacom se arată dolarul. Dolarul stăpâneşte bursa pe jumătate din gloh. Partea lui Ilie Jura o să i-o plătească în hârtia-monedă curentă. El însă va tranşa afacerea cu

Gatcâansky personal, în dolari. În definitiv, cine-i poate oferi lemn lui Gatciansky la un preţ de transport atât de mic? Vărzaru o să participe la transport cu camioanele diviziei. Şi chiar acum, idiotul de Goanţă s-a lăsat arestat. Chiar acum, dracu' să-l ia de idiot! Lemn! De unde lemn… dacă idiotul…

— Gândeşte-te, domn Bimbi, că nu lucră un schimb încă opt ore. Nisăm două schimburi. Ar veni patru ore de schimb. Cu 50% nu merită.

— Altfel nu pot, domnu' Pătru. Mă ruinez. Asta vă priveşte cum aranjaţi lucrurile. Comunitatea nu mai livrează nimic. Mâine-poimâine, închid joagărul…

Pătru se gândeşte.

— Mda… Cu patru ore, cam greu. Voi ce ziceţi?

— Greu, oftează Mărtin ipocrit.

— Mai bine ar fi un schimb întreg de opt ore.

— Cum aşa, Brâncuţă?

— S-ar putea monta un dinam pe axul joagărului, ca să fie lumină electrică, şopteşte palid Sergiu Bloch.

Erwin ciuleşte urechile. Dinam? Curent electric?

Deci investiţii. Cu petromaxul nu vor. Le trebuie numaidecât curent electric? Şi cine, mă rog, plăteşte?

Caiafa de Sergiu? Şi de ce se uită domnu' Pătru atât de fix la el şi-şi strânge buzele ca un vampir?

— Noi ne gândim, domnu' Bloch, să te ajutăm cu un schimb întreg, spune Pătru, şi Erwin nu-şi mai poate smulge ochii din ochii aceia negri, cu luciri adânci, pătimaşe. Schimbul ăsta are să fie făcut din ăi mai săraci oameni din munte…

— Domnu' Pătru! Asta e samavolnicie. Asta este…

N-am nevoie de niciun schimb. Mă descurc şi aşa…

— Nu te descurci, domnu' Bloch. Ascultă-mă pe mine. Îi scrim la economat. Dumneata să te gândeşti la dinamul ăla. Aduci unul de la Răşiţa. O, de la Lugoj.

Nu se cade să lucrăm pe-ntuneric. Suntem vechi la dumneata şi n-ai vrea să ne vezi ciungi. Că schimbul nou îl băgăm ziua, ca să se-nveţe.

— Domnu' Pătru!

Erwin simte cum îl inundă sudoarea rece, rău prevestitoare. Are un acces puternic de tuse. Pe urmă, inima îi bate neregulat. îl cuprinde o ameţeală greţoasă. Respiră greu. Cu ochii ieşiţi din orbite.

— Rămâne deci aici tovarăşul Sergiu, să aranjeze formele. Noi dăm drumul la joagăr. După ce se anchetează cazul Goanţă, poate vorbim cu comunitatea să-ţi sloboadă lemn în preţ oficial. Dumneata ai grijă de economat. Vorbim şi cu Amăriuţii. Vine comisia economică. Verifică registrele de comenzi. Inventarul. Intrările. Ieşirile. Dacă eşti în regulă, dăm drumul la lucru, de zbârnâie. Hai,

tovarăşi!

Ies în lumina sticloasă de-afară. Muntenii s-au împărţit în două grupuri. Unul în luncă. Mai mult muieri.

Copii. Bătrâni. Altul, sub buza drumului. Cu coasele în teci de lemn. În picioare. Tăcuţi. Se-ntorc spre ei.

Aşteaptă!

— *Naltă-i mândra şi subţire*", cântă Lungulescu plăcut, cu glas de tenor. Auzi, Petre? Un vagon de cucuruz, mă!

— Haida, mă! Haida!

Caii bat drumul la pas. Cocia, încărcată cu saci până între lătunoaie, zuruie înfundat. Din urmă se aud celelalte cocii. Caii sforăie.

— Auzi, mă, cum scârţâie leucile? întreabă Pătru şi zâmbeşte unui gând.

— Aşa scârţâie când e plină cocia.

— Atât, că acu e plină pentru oameni. Ni-s ăi mai bogaţi oameni din lume, mă! Avem să dăm la tot muntele.

Stă trântit pe spate, deasupra sacilor. Cerul e jos.

Plin de stele. Din munte coboară miros de alunişte.

Licuricii au treabă pe lângă drum. Mâine se-mparte cucuruzu. Piţu lucrează la tabele. Ei aduc cel din urmă transport. Ciuleşte urechea. Dincolo de tropotul obosit ai cailor de la cocii, aude tropotul slobod al cailor de şa.

Amăriuţii i-a trimis doi jandarmi călări la gară. Încheie coloana. Muntele răsuflă îmbălsămat. Ţârâie milioane de greieri. E uşor. Cucuruzul din saci miroase îmbătător, a mălai. A mămăligă. A oameni sătui. A copii bucuroşi. A iarnă cu neauă sclipitoare şi foc în vatră.

Lungulescu îşi aprinde o ţigară. Pătru-şi potriveşte glasul. În juneţe, cânta cu Voica. Cu Uţa şi Piţu.

Gugiilan cu car cu mere şi c-o mândră de muiere"…

Cântecul se ridică puternic în întunericul sonor şi catifelat. Lungulescu îşi alătură tenorul limpede. Mărtin

Balaci – baritonul. De la alte cocii se alătură alţi tenori.

Alţi baritoni. Pătru tace. Se uită la carul-mic, cu

steaua polară înfiptă deasupra Sglivărului. Munţii dorm adunaţi pe pântece. Cu spinările scăldate în lumina dulce a stelelor. Undeva spre Bogâltin arde cu vâlvătaie roşie un foc de stână. Cântecul urcă în noapte. Noaptea îi spală sufletul. Au rămas undeva în el toate. Adunările.

Urcuşul în Cernevârf astă-iarnă. Când îl tăia Haţeganu.

Goana la plasă. Codrul arzând. Pământene. Niciodată n-au fost singuri. Aşa se cheamă bucuria adâncă, niciodată încercată atât de puternic ca-n ceasul ăsta. Nu sunt singuri sub stele. În munte. Mărtin Balaci se ridică din şireghe. Vine de-a buşilea lângă el.

— Te-ai cam înstrăinat de mine, Petre. Şi-mi pare rău. Şi Liviei îi pare rău.

Îşi apropie faţa neagră de obrazul lui. I se văd globii albi ai ochilor.

— Îmi pare şi mie rău, Mărtine.

— De ce te-ai înstrăinat, Petre?

— Eşti hameş, mă! Prea crezi că ce facem, facem să ne fie numanouă bine.

Mărtin se culcă pe spate. Scoate din buzunarul căputului nişte boabe de cucuruz. Le ronţăie.

— Am scăpat de plumb pe front.

— Am trecut pe-acolo, s-ajungem aici, Mărtine. Şi nici aici. Abia am început.

— Câteodată nu ştiu unde vrei s-ajungem, Petre!…

Nu ştiu, şi rămân cu sufletu-n gât.

O stea se desprinde din uranisc. Taie cerul cu o lumină de aur. Se stinge-n spatele munţilor.

— Steaua mea, spune trist Mărtin Balaci. Auzi, Petre? Dac-o fi să mor, mă, ai grijă de ai mei.

— De unde-ţi veni, Mărtine?

— Mă apasă ceva pe inimă, Nu ştiu. Poate-am sărit prea departe.

— Când sări departe, aruncă-ţi sufletu-nainte. Îţi vine mai uşor, râde Pătru.

„*Eu vând mere, eu vând pere*.

Da' nu vând a mea muiere", cântă Lungulescu. Drumul arcuieşte după o limbă de făget, coborâtă până-n marginea şanţului. O buhă ţipă în lunca Bela Recii.

— Dacă ne-aşteaptă, şopteşte Mărtin Balaci, numa la Crucea cu păr ne-aşteaptă.

Se răsuceşte pe-o coastă. Îşi trage traista aproape.

O desface. Scoate un automat Deimiler-Puch cu ţeava retezată. Îi pune încărcătorul. Mânuie închizătorul. Îi vâră un cartuş pe ţeavă. Pătru vede într-o sclipire cămaşa de oţel a glonţului.

— Te jurai că ai predat tot armamentul…

— Îmi bănui că nu-i Piţu cu noi.

Pătru pipăie patul pistolului ascuns sub căput.

— Crezi că?…

— Îs proşti să n-o facă, Petre?! Noi aducem cucuruzu. Ei îmbiată lumea cu apă rece.

— Cucuruzu ăsta-i dinamită, spune Lungulescu, dacă ajunge în sat. Eu îmi luai săcurea.

Caii se opresc. Răsuflă greu. Miroase puternic a sudoare de cal.

— Acu-şi dau arama pe faţă, mormăie Mărtin.

— Nu-s bolunzi, să greşească cu bună ştiinţă.

— Vedem, Petre! Haida, mă! Haida!

— Cu mălaiul oamenilor n-ar fi bine să se joace nima, spune Pătru aspru.

Cocia se urneşte greu. Lătunoaiele scârţâie. Pe deasupra trece în zbor un liliac, chiţăind subţire.

— Crucea cu păr, şopteşte Mărtin Balaci. Îşi ia automatul.

Coboară repede în spatele cociei.

— Dacă o fi ceva, spune el răguşit, te acopăr cu foc. Petre.

Cântecul încetează la toate căruţele. Nu se aud decât tropotele cailor. Greierii. Pătru se ridică într-un cot.

Crucea de lemn, aplecată într-o rână, acoperită cu un arc de tablă ruginită, stă bătrâneşte sub coama căruntă a părului crescut în marginea drumului. Dincolo de păr se-

ntind nişte sălciişuri. În spatele lor, Bela Reca. Peste râu – coastele blânde ale Nigiuginilor. Pe dreapta coboară un pinten de stâncăraie goală, care se-nfige-n drum, strâmtorându-l. Lungulescu îndeamnă caii. Drumul se răsuceşte pe lângă pintenul de stâncă. Pătru îşi scoate pistolul. îl dezasigură. Inima-i bate rar. O simte zvâcnindu-i în tâmple. Aici e mămăliga. Viaţa muntelui, pe care-o aduc ei. Cine-a făcut-o până azi?... Cocia trece de cotul drumului. Drumul e alb, şi-n stânga se aude apa... Nu numai viaţa. Cum stau ei faţă de viaţă? Cum o-nţeleg şi ce vor de la ea?...

— Petre! strigă Lungulescu.

Din şanţ sare o umbră adusă de spate. De sus, de pe spinarea stâncilor, porneşte ropotul sec al unei rafale de puşcă-mitralieră. Gloanţele bâzâie şi se pierd în luncă.

Se aud înjurături. Două cocii vin din urmă la trap.

Cel care sărise din şanţ apucă dârlogii.

— Stăăăii! Stăii! N-auzi?

— Atenţiune, spune un glas de deasupra drumului.

Toată lumea coboară din căruţe şi se alinie în stânga şanţului, cu mâinile la ceafă. Orice încercare de împotrivire va fi pedepsită cu moartea.

„E mai bine aşa, gândeşte Pătru fulgerător. Nici să fi vrut, n-ar fi putut fi mai bine". Strigă puternic:

— Domn profesăr! Nisăm noi, comuniştii. Aducem cucuruz pentru înfometaţi.

— Taci, Petre, şuşuie Mărtin Balaci. Minte-l, mă.

Ce faci, Petre? Petre, nu te scula, n-auzi?

— Cucuruz rusesc, bestiilor! strigă Simu. Executaţi ordinul.

În spatele cociei ies alţi oameni din şanţuri.

— Nu înainta, că trag!

— Care eşti ăla? Tu-ţi candela mă-tii! Niculae, suflă-i în lumină!

Pătru cuprinde dintr-o privire cele două cocii din spate, cu oamenii încremeniţi pe cucuruz. Postul puştiimitraliere. Prea sus ca să poată trage eficace. Nu ştie

ce se-ntâmplă dincolo de cleanţul de stâncă. Ştie câtă zdroabă au risipit tovarăşii ca să-i ajute cu mălai pe săracii săracilor. Ştie că asta-i o misiune de partid.

Ce fac jandarmii? Aude un răcnet turbat:

— Nu pune mâna, că-ţi crăp capul cu săcurea!

Un foc scurt de carabină. Un strigăt de spaimă. Sare din cocie la crupa calului din brazdă. Cel care ţine dârlogii îşi smuceşte automatul. Rafala îi trece pe lângă piept. Macină pietrele drumului. Pătru îi descarcă pistolul la mir. Omul se înmoaie ca o cârpă, cu mâna stângă agăţată de dârlogi. Caii se ridică în două picioare.

Sforăie. Pătru aude rafala trasă de Mărtin Balaci, îi strigă:

— Asupra puştii-mitraliere, Mărtine!

Se repede spre poala cleanţului, sărind în zigzag, urmărit de câteva rafale repezi. Caii se smucesc. Unul se prăbuşeşte peste rudă. Se văd flăcările violete de la gura automatelor. Din spate, dinspre munte, pârâie salvă de carabină.

— Retragerea, Simule! strigă un glas puternic. Ne atacă din spate. Organizat. Sunt înarmaţi până-n dinţi.

Pătru, tupilat în spatele unui dud, simte golul care se face în faţă. Aude pârâitul carabinelor. Recunoaşte dogeala Manlicherului jandarmeresc. „Amăriuţii trebuie să fie. Ce om!” Iese din spatele dudului. Începe să urce spre locul unde răpăie puşca-mitralieră. Mărtin Balaci răsare lângă el.

— Încotro? Nu-ţi ajunse?

— Dă-i drumul la deal.

Mărtin înjură. O iau la deal. Se caţără pe patru labe. Sub lăstărişul de făget miroase iute a praf de puşcă.

— Urât l-ai găurit! gâfâie Mărtin.

Se trântesc amândoi ca la comandă pe grohotiş, care le intră în carne. Deasupra lor clănţăne puşca-mitralieră. I se vede numai ascunzătorul de flăcări, atunci când ţâşnesc flăcările verzi ale rafalei.

— De-aş avea o grenadă I spune Pătru.

Mărtin nechează. Ocheşte lung. Trage o rafală. Puşcamitralieră amuţeşte. Se aud înjurături. Paşii cuiva fugind la deal.

— Înainte! chicoteşte el.

Se aude limpede glasul lui Amăriuţii, ţâşnind din ecoul împuşcăturilor care se sting pe vale. Când se ridică în picioare, le zbârnâie peste ţeste gloanţele trase de jandarmi.

— La flancul stâng, foc!

Pătru începe să râdă. Mărtin îi ţine isonul. Se aşază amândoi pe fund.

— Dacă mă prinde Amăriuţii cu automatu…

— Halal ambuscadă!

— N-ai o ţâgare?

— Am!

— Fă-te la mine, domn plutoner.

Cineva urcă spre creastă din partea opusă, înjurând cumplit. Se rostogolesc pietre.

— Trap, jandarm, n-auzi? Trap!

— Noi nisăm, domn plutoner-major, spune Pătru. Nu trageţi.

— Însoţitorii de la coloană, hăhăie Mărtin Balaci.

Pe cerul palid se-nscrie ţâşnită din pământ silueta plutonierului cu câinele la lesă.

— Nu mişca, legionar, că eşti înconjurat! tună jandarmul. Sus mâinile! Nu care cumva…

— Eu îs, domn plutoner. Pătru a lu’ Nică. Se-mpute rău.

— Ce-ţi spuneam eu, camarade? Fu aici o puşcă-mitralieră. Unde-i? Adunarea! Dă-i în mă-sa! Ne găureşte pielea pe orbeala asta.

Coboară arma în cumpănire. Cuiele de pe bocancii jandarmilor scrâşnesc. Zdup calcă uşor. Îi strălucesc ochii.

— Vă scăpai şi-mi scăpară!

Plutonierul miroase puternic a sudoare. A pielărie cazonă. A armament.

— Credeam că atacă la curmătură. Se vede că nu ştie

militărie.

— Hai, Petre, se aude de jos glasul Lungulescului, că-l puşcă Niculae Guga pe Văler Sava de Sub Pogara.

Lui Pătru i se-nmoaie genunchii… L-or puşcat pe

Văler Sava, care-i dădea fătuţii să bea lapte şi să mănânce măr, acu-i anul, când rămăsese văduv, şi-au dus ei cu secretară plăşii fărină, sus în cătun”.

— Auzi, Mărtine?

— Aud Petre!

— Dă-i drumul la căruţe, ordonă Amăriuţii.

Coboară cu toţii. Jandarmii îşi zdrăngăne armele. Lungulescu scoate hamul de pe calul mort în mijlocul drumului.

— Bă, ăsta cine-i? întreabă plutonierul.

Îşi scoate bateria. Un fascicol de raze albe învăluie cadavrul legionarului, răsturnat pe spate, cu picioarele strânse sub el, cu fruntea găurită, năclăită de sânge negru. Scurs pe faţă. Peste globul ochilor. Închegat în praful drumului. Omul frânt în şosea poartă haine orăşeneşti bleumarin, pline de praf, ponosite. Automatul agăţat de gât s-a-nfipt cu ţeava în praf.

— Pe ăsta lăsaţi-l aici pentru anchetă, spune Amăriuţii şi stinge lanterna. Tu, căprar, rămâi de santinelă cu toţi oamenii. Trageţi caii în luncă, mă!

— Ordonaţi, don’plutoner!

— Să nu care cumva să părăsiţi postul!…

— Vă raportez că legionarii are armament automat, don plutoner, încearcă un jandarm pipernicit, cu galoane de caporal, pe care Pătru nu-l mai văzuse la post.

— Jandarmul are legea, căprar. Bă Milostivule, ia pas alergător şi adu toţi caii! Vezi să nu-mi loveşti iapa.

Hai, Petre, să-l vedem şi pe Văler Sava.

— S-o dus Murgu, oftează Lungulescu.

Oamenii s-au strâns pe lângă căruţe. Fumează cu sete.

Tac. Mărtin Balaci îşi vâră automatul în traistă. Pătru se ţine după Amăriuţii. Văler Sava zace întins în buza

şanţului. Plutonierul îi plimbă lumina lanternei pe corp.

Îngenunche.

— În inimă îl găuri!

Întoarce cadavrul. Omoplatul e aproape smuls din loc. Toată cămaşa – scoarţă de sânge. Dedesubt – baltă. Capul omului se răsuceşte nefiresc. Pătru îi vede ochii verzi. Sticloşi. Se gândeşte că n-a petrecut mult pe lume Văler Sava după ce i-a murit muierea la facere.

A lăsat o copilă orfană. Ei au pierdut un om de nădejde, acolo Sub Pogara. Numai atât?!

Amăriuţii dă drumul cadavrului. Îi închide ochii.

— Pe ăsta nu-l lăsăm în drum. Pe răspunderea mea.

Urcaţi-l, mă, peste cucuruz. Şi hai, că-i târziu…

…Căruţa clănţăne din bucşe. Iapa roşcată a plutonierului-major joacă în ham.

— Nu-i învăţată la tovară[6], spune trist Lungulescu.

Săracu’ Murgu meu! Singur ar fi tras cocia, la o adică.

Avea un piept şi-un pas… Puteam să dorm în şa, sus la Cleanţul Nălucilor. Nu greşea poteca. Acu mi l-or puşcat şi n-am cu ce câştigă pita la ai mei.

Amăriuţii se culcă pe spate lângă Pătru, cu ceafa rezemată de şa.

— De, mă Lungulescule! Crezui că atacă la pod.

Din oală-i luam.

Mărtin Balaci fumează în şireghe. Plutonierul se răsuceşte spre Pătru.

— De acu, măi tovarăşe, să-ţi găseşti un căţel undeva. Noaptea să dormi în pod. Ziua să umbli pe lângă ziduri. Ăştia n-or să te ierte nici în mormânt.

— Nici eu nu-i iert, dom’plutonier-major.

Amăriuţii tresare. Pătru ăsta… Ciudat om! Vorbeşte parc-ar tăvăli fiecare cuvânt prin inimă. Cocia se hurducăne printre munţii negri, adormiţi în marginea drumului. Deasupra, cerul jos de vară îşi scutură poalele, risipindu-şi stelele. Cineva aprinde o făclie la cocia care

6 tovară: regionalism = greutate.

duce mortul. Flacăra albă, cu vâlvătăi fumegânde, joacă în întunericul cleios al văii…

— Mă Gligore!

— A!

— Ai văzut băciţa?

— Am.

*

— Merge cu noi.

— Pătru!

— Aşa crezi tu?

— E.

— Să fi păscut oile noastre cucuruzele?

— Ilie Jura.

— El… Am un gând.

— A!

— Să ştie lumea. Muntele.

— Băciţa!

— Ea a zis. Istina-i.

Gligor râde. Mai mult mormăie. Ianoşel Sabin îşi ia boata pe genunchi. Stau amândoi pe treptele din spatele primăriei. Fac de strajă la cucuruzul adus de la

Meegie.

— Frati-te…

— Ce-i, mă Gligore, cu frati-miu?

— Curvă.

— Tălianu vine cu *bainenta*, da onvieţu-i lotru…

Se aude un fluierat din gât. Paşi târşâiti.

— Încotro, moş Aflat? întreabă Ianoşel.

— Dau fân la bici. Am lipsă de bici, că-i urc la ciurdă. Îi aşteaptă junincile. Îi vară, şi cucuruzele…

Vine aproape. Noaptea e luminoasă. Adâncă. Din faţa primăriei se aud glasurile muntenilor. Ca un murmur.

— Cucuruzele, şopteşte moş Aflat, viaţă… râde uşurel.

Pleacă târşâindu-şi opincile.

Uşa primăriei se deschide. Don Paraschiv iese-n prag. Se-ntinde.

— M-a apucat somnul de când tot scriu la tabele.

Primară ăsta-i dracu'. Cât să fie ora?

Ianoşel Sabin se uită la stele.

— O fi un ceas după miezul nopţii.

— Caramba.

— Îhî.

— Mă, da rău mai puţiţi a oaie! se strâmbă dom Paraschiv. Sunteţi singuri?

— Că n-ai vrea să mirosim a fată mare… Ni-s păcurari.

— Căscaţi ochii.

— Nu-i lipsă de sfaturi.

— Tu eşti Ianoşel Sabin, sluga lui Ilie Jura?

Ianoşel Sabin se ridică încet. Apucă boata. E înalt. Subţirel. Mlădiu. Paraschiv îl ştie frumos.

— Eu mi-s. Ai ceva cu mine?

Gligor râde pe-nfundate. Dom' Paraschiv mormăie un „Noapte bună". Închide uşa. Rămâne o clipă pe coridor.

Merge în vârful picioarelor până la uşa arhivei, unde e depozitat porumbul. Scândurile scârţâie jalnic. Uşa biroului se deschide smucit.

— Ţi-ai făcut nevoile, dom Paraschive? întreabă Piţu din prag. Vezi, că avem de lucru. Acu-i dimineaţă. Vine tot cucuruzu de la Meegie şi-ncepem împărţirea.

S-a-ntors moş Aflat din cătun?

— S-a-ntors, domnule primar, răspunde Paraschiv onctuos. Conform ordinului dumneavoastră, i-am pus la dispoziţie şareta primăriei.

— Mai bine să umble moş Aflat cu ea decât să ţi-o preumble pe aia a lu' Ion Borcean la Meegie, cu brânză şi cu ouă.

Paraschiv înghite-n sec. Mârlanul începe să se-ntindă.

Până când mâna eminenţei-sale îl va înhăţa din umbră, în birou ard două lămpi de petrol. Miroase puternic a tutun prost. A opincă. Piţu, cu părul castaniu în ochi, cu

cămăşoiul încins cu o curea de armă, amintire din război, răsfoieşte un registru cu scoarţe albastre, spălăcite. Dom' Paraschiv ia o lampă de pe birou. O pune pe dulap. Îşi freacă mâinile uscate. Se caţără pe scaunul lui, după ce-şi aranjează perna. O pernă de puf, cu faţă de mătase vişinie.

— Am rămas la cătunul Ohaba, domnule primar.

Se sperie de propriu-i glas. I se pare nefiresc. Chicoteşte în gând. Eminenţa-sa şi-a desfăşurat aripile. Îşi încordează auzul până la durere.

— Ei, dom' Parasc Kive, dom' Paraschive! Mult ai mai tras şi tu de pe pielea prislopenilor…

— Domnule primar, mă jigniţi.

— Mie să nu-mi mai zici domnule primar cu gura făcută rotund ca un e… de găină, că nu se prinde.

Ia zi, de ce-l lăsaşi afară pe Niculae Bujor ăsta din

Ohaba? Şi pe Dragotin din Camăna? Să-i bagi pe urmă pe bani?

— Se poate, domnule primar?

Paraschiv se pleacă peste tabel. Urmăreşte cu unghia roasă şirul de nume.

— La ce te gândeşti, dom' Paraschive? mârâie Piţu.

Uite ici la casa cu numărul 10.

De afară se aude o bufnitură înfundată. Piţu ciuleşte urechea. Un tocăit scurt ca de bâte lovite.

Când a văzut lampa aşezată pe dulap, Pavel Lala, feciorul morarului, tupilat lângă zidul dispensarului, şi-a tras pe faţă o cârpă neagră, înnodată la ceafă.

— Merem, Pavile? întreabă Vasile Ambrozie.

— Merem. Numa tu ar fi fost bine să nu fi băut.

— Îs mai slobod aşa, râde omul, culcat pe burtă în umbra zidului.

— La ce-o fi plecat Amăriuţii cu patrula? se aude alt glas din spate.

— Mă! Cocia să tragă la poartă. Du-te tu, Ianoşelule, şi spune-i mamii să tragă cocia pe jos, pe lângă râu. Voi, ăştilalţi, haida!

Pavel Lala îşi cumpăneşte boata cu mâner scurt, la

capătul căreia e legată cu sârmă o roată dinţată de fier.

Ionaşcu i-a trimis vorbă prin Paraschiv. Să nu lase cucuruzu în mâna comuniştilor. Zâmbeşte într-un dinte.

Are moară. Acu are să aibă şi ce măcina. Trece drumul în umbra caselor. Pe lângă dispensar dorm cei coborâţi din munte de foamete. Se aud sforăituri. Se văd poalele albe ale muierilor. Dorm mai multe la un loc, cu capetele pe desagii puşi la mijloc. Pavel Lala ocoleşte Telefoanele. Intră în grădină printr-o ulucă, urmat de patru bărbaţi unşi pe faţă şi pe mâini cu funingine. Traversează grădina până-n gardul primăriei. Se tupilează sub viţa-de-vie, ridicată pe spalier. Vede umbrele paznicilor pe scara primăriei. îl aude pe moş Aflat bodogănind în grajd.

— Vinea tălianu oră foaie şi puşcărea de miru lumii, da onveţu-i onveţ…

— Tu, Rusalime, ai grijă de moş Aflat, şopteşte Pavel Lala. Trecem dincolo, când vine mama cu cocia.

Unul dintre paznici se scoală. Se-ntinde. Pavel Lala îi aude oasele trosnind. Îi spune celuilalt:

— Mă Gligore. Hai să ne cântărim câta-n boate, că m-apucă somnu.

— Şezi, Săbine.

— Hai, mă, n-auzi?

— Ba.

— Gligore.

— Ni e.

Ianoşel Sabin apucă boata. îl păleşte pe Gligor peste ţurloaie.

— Mă!

— Scoal’, n-auzi?

— Doare.

Boata se arcuieşte scurt. îl păleşte pe Gligor peste umăr. În aceeaşi clipă, Gligor se scoală. Mătăhălos.

Rade picioarele Ianoşelului. Flăcăul icneşte opintit.

Gligor hăhăie. Ianoşel îşi trece ghioaga în mâna stângă.

Îl izbeşte fulgerător la mir. Gligor sprijină, ridicându-

şi boata deasupra capului. O ţine de amândouă capetele.

Primeşte lovitura pe mijlocul ei. O răsuceşte cu dreapta.

O repede în coastele lui Ianoşel. Ciobanul sprijină. Boatele încep să se mişte din ce în ce mai repede. Vâjâie.

Se izbesc cu sunet de lemn uscat. Şerpuie pe deasupra capetelor. Se-mlădiază.

— Parcă-s vii boatele ăstora, şopteşte Vasile Ambrozie.

— Faini feciori!

— Ce, mă Rusalime? Te temi?

— Cam!

— Lasă-i să se zobească, mă.

Tot luptându-se, flăcăii ajung spre mijlocul curţii.

Gâfâie. Tropăie. Bat pasul pe loc. Se răsucesc din şolduri. Uşa primăriei se deschide.

— Care-i acolo? Ce-i acolo, tovarăşe Ianoşel? Vă bateţi cu boatele? Ce-aveţi, mă?

Flăcăii se descleştează din luptă.

— Nimic n-avem, tovarăşe Piţu. Mă apucase somnu.

— Ai dracului… mormăie primarul.

Trage un piept de aer curat. Se-ntoarce în biroul împuţit de fum. Domnul Paraschiv îl priveşte mirat.

— Nărozii ăia… s-or apucat în boate. Unde am rămas?…

„Care o umbla cu cocia la vremea asta?” se-ntreabă Ianoşel.

Căruţa urcă uliţa până-n dreptul porţii. Acolo se opreşte. Caii bat pe loc. Sforăie.

— Cine-i la poartă? se oţărăşte Ianoşel Sabin.

— Dracu’, răspunde un glas uscat de muiere. Hai, vin şi deschide, că m-o mânat Pătru cu cocia asta de cucuruz.

Ianoşel Sabin îşi ia boata sub braţ. Se leagănă agale spre poartă.

— Muiere o dată mumă-ta, şopteşte Ambrozie.

— Fiţi gata.

Ianoşel Sabin se caţără pe poartă.

— Zici c-ai adus cucuruz, maică?

— Hai şi deschide, că mi-s tăbărâtă. Ce mi te zâmbet ca Satana?

— Da cucuruzu unde-i, maico?

— În foalele lu' mumă-ta, nărodule. O eşti orb de nu-l vezi?

— Rea gură ai! râde Ianoşel.

Femeia, învăluită într-o broboadă neagră, se dă jos.

Apucă dârlogii de sub zăbală. Ianoşel o vede singură.

Ridică din umeri. Deschide poarta. Femeia trage cocia în curte.

— Un să mân, mă? Unde lapăd cucuruzu, ha?

— Aici, maico. Aici.

Ianoşel Sabin se pleacă deasupra loitrii. Pipăie sub porneava aruncată pe fundul cociei. Apucă un picior învelit în obială.

— săi, Gligore!

se opreşte strigătul în gât. Muierea scoate de sub broboadă o boată scurtă, la capătul căreia e înţepenită o bucşă. Îl izbeşte în ceafă. De sub porneavă iese un bărbat mânjit cu funingine. Îl vede pe Gligor. Îi sare în gât, pălindu-l la ţeastă cu muchia unei săcurici.

— După mine, spune Pavel Lala.

Năvălesc în curte. Gligor se apără cu înverşunare.

Săcuricea i-a luat pielea de pe frunte. A sprijinit-o prea târziu în capătul boatei. Sângele îi umple ochii. Loveşte o dată oticnit, şi cel cu securicea se moaie pe picioare, fără să mai suspine. Bătrâna îşi scoate repede broboada.

O zvârle pe cap. Gligor strigă odată cu glas puternic:

— săi, tovarăşe Piţu!

Se descurcă greu din broboadă. Pavel Lala îl izbeşte cu roata dinţată în creştetul capului. Gligor cască gura.

Holbează ochii. Sângele-i curge din belşug. Ambrozie îl doboară cu o lovitură în tâmplă.

— Daţi năvală! ordonă Pavel Lala. Mamă, rămâi

dumneata şi tocmeşte-i pe ăştia.

Bătrâna îşi culege broboada. E înaltă. Cu dosul lat sub poate. Voinică.

— Du-te, fătul meu, spune ea cu glas plin de duioşie.

N-ai grijă şi du-te.

Se apleacă peste Gligor. Căzut pe spate, ciobanul bate din picioare. Se zvârcoleşte. îl apucă de umeri. Se opinteşte şi-l trage sub scară. îl vede pe Ianoşel Sabin ridicat într-un cot. îl aude gemând. Se repede la el.

E toată îmbrăcată în negru. Îi dă un picior în obraz.

Se lasă cu genunchii pe pieptul lui. Îşi înfige mâinile în părul flăcăului şi-l izbeşte cu ceafa de pământul tare, până când îl simte cârpă.

— Mama voastră de slugi… şuieră bătrâna.

Se ridică, îl înhaţă de gulerul căputului şi-l leapădă alături de Gligor.

Piţu-şi freacă mâinile. Are ochii roşii de nesomn. Tabelele sunt gata. Pe dreptate şi după sărăcie. Un învăţător tânăr – îl chema Duncescu – făcuse o lucrare pentru şcoala normală, cu statistica pământurilor, a proprietarilor, a crescătorilor de oi şi de vite. Dăduse peste caietul şcolar, cu scris caligrafic. Citise până aproape de miezul nopţii, şi încet-încet i se închegase adevărata faţă a satului, din cifrele migălos trecute în acel caietr pe care-l poartă acum în sân. Stă scris acolo că-n tot satul sunt 12 curcani şi 16 curci, 47 de raţe, 2.560 de găini, 132 de cai şi 10.000 de oi. Cine are curcile? Poate moş Argintaru. Şi oile? Ca la trei mii – Tăureştii.

Ion Cătănuţă – alte două mii. Popa – două mii. Declarate. Statistica e dinainte de război. Astăzi? Ilie Jura câte o avea? Niciodată nu i s-a părut mai crâncenă sărăcia decât în noaptea aceasta migălind paginile învăţătorului. Tot acolo zice că o treime din prislopeni sunt bolnavi de sifilis şi tot o treime ştie patru clase primare. Chiar el, chinezul, n-are decât patru clase. îl cuprinde o ruşine nespusă. Dintr-odată, parcă tot satul se lasă pe umeri, cu toată sărăcia şi nedreptatea lui.

Lămpile pâlpâie ofticos. Dom’ Paraschiv doarme cu fruntea pe birou. Lampa de pe dulap îi zvârle o pată de lumină galbenă pe cocoaşă. Piţu deschide geamul. Nu credea că cifrele au atâta putere în ele. Citite cum trebuie, au putere cât zece cuvântări electorale. Are să le citească mâine în adunarea de la împărţitul cucuruzului.

Când cu pământene, a văzut linia aia care şerpuia prin livezi. Prin fânaţuri. Care le hotărnicea, după iscusinţa găzdonilor. Acum vede mai adânc în miezul lucrurilor.

Nimic n-a fost viaţa lui fără puterea asta de a vedea în miezul lucrurilor, ca prin sticlă. Cifrele… Mângâie cu palma scorojită de muncă lista lungă, în care a scris cu caligrafie de semianalfabet, pe coloane paralele, valoarea în cifre a averilor din Prislop… Astăzi înţelege ce-nseamnă politica financiară. A venit o dispoziţie a guvernului. Îi musai vădanele să ţie 30 de kilograme cucuruz boabe pentru însămânţat. Aşa-i hotărârea. Dă o lovitură la mir agenţilor electorali, care umplu satele cu minciuni. E greu cu împroprietărirea. N-au inventar agricol. S-a dat şi păşune. Ce să pască oamenii? Oi?

De unde oi? Oile nu se expropriază. Politică financiară înseamnă că-i strânge statul democratic în chingi pe ăştia care-au huzurit în statul vechi. Că sprijină gospodăriile mici, sărace. Le lasă să-şi tragă sufletul. Să se pună pe picioare. Nu numai că-nţelege politica financiară. Dar o şi vede. Acolo în livezi. În loturile împroprietăriţilor. Prin gospodăriile lui Goanţă. Ale Tăureştilor.

— Auzi, Savetă? spune cineva de afară.

— Dormi!

— Nu pot.

— Ce-i?

— Mă gândesc să mă scriu la ăştia.

— Te ţipă Iosâm Cerbu din codru.

— Nu poate… N-ai văzut cu Goanţă?

— Cine gândea c-o să-i ardă satu’ averile lu’ Niculae Guga?! şopteşte cu teamă femeia.

— Dacă-l găseau muierile, îl beleau.

— Taci, să nu te-audă careva.

— Tu ce zici?

— Dormi.

Pe geamul deschis intră o boare călduţă, încărcată cu mireasma tare a ierburilor uscate de secetă. Stă aici în miezul vieţii, e frânt de osteneală, dar uite că oamenii au început să-nţeleagă şi ei ce-i cu politica şi cum vrea statul democratic să aşeze vremea. Mâine e musai să afişeze satele din pustă unde e lipsă de braţe.

Tot mâine să bată doba. Să iasă cociile care n-au tras la cucuruz – zâmbeşte rău, se ştie cine n-a tras –, să care piatra. Are lipsă să întărească malul Bela Recii la Surpătură. În lotul împroprietăriţilor. îl mâncă viiturile în fiecare primăvară.

— Ia scoal', don Paraschive! Avem treabă. Vremea n-aşteaptă după noi.

Aude paşi în coridor. Zâmbeşte. Ia lista comunelor din pustă, aşa cum au dat-o tovarăşii de la plasă. Pătru zicea: Organizare. Uite că se organizează. Uşa se deschide smucit.

— Ce-i, mă Ianoşelule?

Nu-i Ianoşelu. E unul cu clăbăţul pe frunte. Cu o cârpă neagră, legată peste faţă. Piţu se dă îndărăt, până ce se lipeşte de zid. N-are nicio armă la el. Dom Paraschiv se trezeşte. Cască. îl vede pe cel care intră. Sare de pe scaun. Se mistuie sub birou. Piţu apucă scaunul. îl zvârle în necunoscut. Fuge la fereastră. Fereastra are zăbrele. El i-a pus zăbrelele. Se lasă în jos. Ceva zbârnâie pe deasupra capului. Sparge geamul. Cioburile cad cu zgomot. Aude cum cineva încarcă cucuruzul depozitat în arhivă. Se repede la picioarele mascatului, ÎI izbeşte cu fruntea la lingurică. Omul geme înăbuşit.

„Ăştia-s din partea ălor 6.107 hectare de păşuni", gândeşte Piţu trăgându-l jos pe omul cu cârpa neagră, îi încleştează mâna în cârpă, dându-şi seama limpede, uimitor de limpede, că politica pe care-o duc ei a-mpărţit satul în două părţi şi că amândouă părţile încep să-

nţeleagă că între ele numai lupta are să poată hotărî.

— Să te văd, lepră! scrâşneşte el.

— Pe mumă-ta de cioclender.

O lovitură în creştetul capului dată de Ambrozie îi despică toată fiinţa. Piţu se prăbuşeşte moale cu faţa pe scândurile roase, îmbibate de bradolină uscată. Pavel

Lala se ridică. îl pisează cu măciuca pe spate. Sare cu picioarele pe el şi-l frământă. îl înjură şi-l mototoleşte până când vede cum îi ţâşneşte sângele pe nas.

— Stinge lampa, dom' Paraschive, sâsâie Pavel Lala.

Tu, Ambrozie, închide geamul. Şi haida repede la cucuruz. Dom' Paraschive, lipeşte afişul ăsta pe geam.

Haida, mă! Pas alergător!

Înlemneşte cu afişul în mână. Din piaţă se aude ropotul des al tobei. Bate toba ca la foc. Răpăie îndesat.

Plină de mânie.

— Săriţi, oameni, c-or buit lotrii şi omoară straja şi vă fură mălaiul, fluieră cuvintele moş Aflat.

— Crucioiul mumă-ta, Rusalime! Stinge, mă, lămpile, n-auzi? Trap la cocie!

Pavel Lala se apropie de geam. Ambrozie suflă în lămpi. În piaţă, moş Aflat bate toba. Pavel Lala aude un zgomot surd, ca izvorât din pământ. Un ţâpăt sfâşietor de muiere:

— Săriţi, oameni, că ne fură pita!

Lipeşte cu scuipat foaia de hârtie pe ochiul de geam rămas teafăr. Sare la masă. Pipăie după lampă. O trânteşte de pământ. Scapără chibritul. În birou se răspândeşte mirosul greu de petrol. Aprinde. Pipăie din nou pe masă. Întâlneşte hârtia tabelelor. Vrea s-o smulgă.

S-o arunce în flăcăruile care se aleargă sprintene pe duşumele, lingând opincile mari ale primarului.

— Asta nu se poate, domnule Pavel Lala, scânceşte

Paraschiv, răsărit ca un păianjen de sub birou. Munca mea. Mâine mă pune să-l fac din nou.

Pavel Lala înjură scârnav. Sare în coridor, când de afară se aud lovituri puternice în uşa primăriei. Face câţiva

paşi până-n uşa din dos. De acolo, din prag, îşi ia vânt. Sare în cocie. Maică-sa şi ceilalţi sunt sus.

— Să-l omori pe Rusalim, că l-o scăpat pe moş Aflat, spune bătrâna.

Stă în picioare. Arde caii cu biciul. Le dă frâu. Fiu-su o apucă de umeri. Persida Lala răsuceşte cocia la galop în curtea primăriei. Biciuie caii sălbatic. Ianoşel Ion geme pe fundul cociei.

— La vale, mamă, să ne pierdem urma.

— Nu mă-nvăţa pe mine. Ţineţi-vă bine.

Cocia intră în uliţă pe două roţi. Pavel Lala prinde-n coada ochiului mulţimea care dă năvală în piaţă.

— Lotriii, măăă!

— Cu pietre, măăă!

— Lotrii, n-auzi?

Toba răpăie înfundat. Persida. Lala râde puternic.

Bărbăteşte.

— Nărozii! Măcar l-ai omorât pe cioclendărul ăla de

Piţu, fătu meu? strigă ea, s-acopere urletele mulţimii şi zdrăngănitul cociei.

— L-am mamă!

Pătru se dezlipeşte de patul pe care zace Piţu, cu capul învelit în bandaje năclăite de sânge. Doctorul doarme pe scaun, cu fruntea rezemată de masă. Cu mâinile căzute pe lângă trup. Ianoşel Sabin se zvârcoleşte.

Geme adânc. Dureros. Bate din picioare. Îşi zvârle pătura pe jos. Pătru îl acoperă.

— Apă, bolboroseşte flăcăul. Apă!

Pătru îi dă să bea. Gligor stă nemişcat. Cu ochii ţintă-n tavan. Cu picioarele trecute printre gratiile patului.

— Grigore, tu nu vrei, mă, apă?

Gligor nu răspunde. Ţine încleştată la piept o carte.

Pătru se pleacă peste mâna mare, care acoperă cartea.

Pe coperta zdrenţuită scrie „Abecedar”. „Unde l-o fi ţinut?” se-ntreabă. Se duce la geam. Ianoşel Sabin se ridică pe mâini.

— Ţiba, oaie, n-auzi? strigă tare, cu ochii holbaţi în gol.

Cade pe spate. Murmură vorbe fără şir. În dispensar miroase puternic a iod. Pătru se sprijină de pervaz. În mijlocul pieţei arde un foc mare, în jurul căruia stau chinciţi pe vine câţiva bărbaţi. Lumina roşiatică poleieşte geamurile poştei. Muierile s-au mutat cu desagii pe lângă zidul primăriei. Altele s-au culcat pe trepte, în curte arde alt foc zdravăn, care-şi joacă flăcările printre roţile cociilor încărcate cu cucuruz. De la înălţimea ferestrei se vede lunca Bela Recii, înecată în pâcla dinaintea zorilor. Deasupra ei – coama prelungă a Nigiuginilor.

— Şi-au pus viaţa pentru cucuruz, se aude de jos un glas dogit de bărbat.

— Dumnezeu să le dea viaţă şi sănătate. Acu ni-s scăpaţi de foamete. Doamne, dă-le viaţă, cum scăpară ei pruncuţii de la moarte. Doamne, fii bun şi nu uita.

Femeia vorbeşte ascuţit, de undeva din umbra zidului.

— Se cade să judecăm, mă oameni.

„Ăsta-i Dragotin cel roşcovan”, îşi spune Pătru. îl toropeşte o oboseală de moarte. Gândurile i se leagă greu. Anapoda.

— Ce să judecăm, Dragotine?

— Pe comunişti, mă. Veniră maistorii de la oraş să tocmească plugurile. Coasele.

— Pe d-aficea.

— Să-i puşte legionarii, nu alta!

— Ajutară pe ăi de Sub Pogara.

— Acu aduseră cucuruz. Cu viaţa lor.

— Doamne, dă-le viaţă! Doamne, fii bun şi dă-le viaţă!

— Ia mai taci, muiere!

— Parcă la Dumnezeu se roagă ei…

— Încotro vor să-ntoarcă lumea, Dragotine?

Se face linişte. Se-aud despicăturile de lemn trosnind în foc. Pătru îşi aude sângele bătându-i în tâmple. Ianoşel

Sabin râde. Vorbeşte cu băciţa. „Cu Voica”, zâmbeşte

amar Pătru.

— Dacă o-ntorc cu faţa de la găzdoni spre necazurile noastre, atunci eu zic c-o-ntorc bine, mă Savule.

Tu ce zici?

Deasupra Prislopului, în cerul alburiu, trece o boare de lumină sângerie. Pătru răsuflă uşurat. Se desprinde de fereastră. Dom Paraschiv a stins focul de la primărie. Cu haina lui ţesută de vădana lui Borcean. Şi-a ars mâinile. Şi-a ars haina. Văler Sava a murit. Pe geamul primăriei, oamenii au găsit o ţădulă scrisă nemernic cu creion chimic.

„Echipa de şoc”.

Ţădula e la Amăriuţii. A dat-o lui Zdup s-o miroasă.

Oboseala îi încleiază toată fiinţa. Aude ca prin vis un icnet de plâns din sala vecină. Cine-o fi? Şi pe cine plânge? Se opreşte în prag. Văler Sava zace pe ciment, cu palmele mari împreunate la piept. Cu faţa albă, golită de sânge. La căpătâi – o luminare aprinsă. Lângă el, grămădită-n genunchi, o femeie.

— N-o las, Văleriule, pe-a ta, ţucu-ţi inima şi ochii.

Văleriule. Uite că rămăsei vădană a doua oară, că dacă trăiai mă luai, Văleriule, că eram singuri oră lume şi ne băteau vânturile în colibă. Şi veneau lupii la Crăciun şi urlau în prag. Cum ieşeai tu, Văleriule, cu arma şi vineai până-n poartă şi mă-ntrebai: „Măriuţo, ţi-i frică?”

Şi eu zăceam că nu şi mă frigeau buzele de dorul tău.

Văleriule, şi tu ziceai ca să se-mplinească anul de când s-o dus a ta. Nici în braţe nu m-ai strâns, nici gură nu mi-ai dat, şi acu buzele tale-s reci, şi cum vineai tu cu lupu puşcat, aruncat pe-un umăr, că erai, Văleriule, vânător cum nu se află. Să-mi spui mie, lu’ Măriuţa ta să-i spui, cine ţi-o strâns lumina vieţii, că n-am hodină până nu-i dau să bea lapcie cu omag fiert, să-şi piardă vederile, să-mi spui, da’ tu nu poţi, că mi-ai spune, Văleriule…

Muierea stă cu spatele. Fereastra înaltă, aşezată spre răsărit, se umple treptat de lumină vişinie. O coamă de munte iese din neguri pe cerul verde strălucitor. Deasupra coamei tivite cu aur licăre viu o stea. Cornul ciurdarului

sună răguşit la marginea satului.

— Cui m-ai lăsat, Văleriule, cui?

Femeia tace. Se adună-n ea. Întinde mâinile, nişte mâini albe, mari, frumoase, nespus de vii. Le trece peste faţa mortului. Începe să bocească încet, abia auzit:

Cocoşii chitară.

Toţi mi se sculară.

Numai dumneatale

Nu te pui la cale…

Are un glas dulce, îndurerat, pătimaş. Cornul ciurdarului sună pe undeva pe aproape. Se aud mugetele vacilor. Porţi trântite. În fereastră se face ziuă. Pătru închide uşor uşa. Bocetul amar se stinge. Ianoşel Sabin doarme. Piţu îşi clatină capul înfăşat în bandaje albe.

Se ridică pe coate. Se uită la el cu ochii tulburi. Întreabă răguşit, strâmbându-se de durere:

— Or furat cucuruzu?

— Ba. Şi-acu taci, că-i bine.

Pătru îl apucă pe sub umăr. îl lasă uşurel în aşternut.

— Astăzi! bâlbâie Piţu.

— Astăzi, mă! Tot. Aşa cum am hotărât în organizaţie. În conziliu. Nu mai lăsăm nimic. Nu-s oameni.

Piţule. îs câini. Şi mai rău decât câinii. Ne-or atacat cu puşca-mitralieră. Cu automatele. Căzu Văler Sava. L-o puşcat Niculae Guga în inimă.

Pătru vorbeşte icnit. Îi suflă vorbele la ureche. Piţu pipăie cu palma lată. Muncită. Pătru îi prinde mâna. Piţu oftează mulţumit. Închide ochii. Ciurda trece pe sub fereastră. Ciurdarul plesneşte din bici. Se-aud zăngănind lanţurile fântânilor. Cerul se umple de lumină.

„A venit ziua, îşi spune Pătru. Se uită cu ochi mari, obosiţi în lumina puternică revărsată peste sat. A venit ziua! N-am mâncat de ieri dimineaţă. N-am dormit de alaltăieri. Sunt frânt ca după o zi şi o noapte de marş.

Nu mă pot gândi la mine. Doctoru’ zice că Piţu are capu’ întreg. Nu mă pot gândi la mine, pentru că m-aşteaptă oamenii”. îl încearcă o bucurie plăcută. Domoală.

Care-l cuprinde temeinic. Se duce la jgheabul de tablă în care se spală jandarmii. Scoate o vadră de apă. Se dezbracă.

Rămâne gol. Se spală. Ia apa în pumni. Şi-o varsă după ceafă. Pe piept. I se scurge pe pântec. Pe spinare. Pe pulpe. Pe Amăriuţii îl bărbiereşte un jandarm în uşa arestului. Altul îi lustruieşte cizmele. Zdup clănţăne după muşte.

— Telefonai la legiune… Al dracu' trup ai, Petre…

Numai muşchi. Aia-i urma plumbului lu' Borlovan?

— Da.

— În umăr ce-ai?

— Nişte schije.

— Te cam scrijeli războiul, Petre!

— M-a.

— Ia lasă, bă, cizmele şi toarnă-i o găleată de apă rece în cap.

— Ce-a spus la legiune?

— Să-l lăsăm acolo, că vine ancheta. Zbieră la mine unu nou că l-am ridicat pe Văler Sava.

Apa rece trece parcă prin el. Pufăie mulţumit. Amăriuţii îşi aranjează ţinuta. Vine lângă el. Spune încet:

— Nu pot, mă, în relaţiile de serviciu să-ţi zic tovarăşe Drăgălina. Te eroii cu centura când fuseşi flăcău.

Nu pot… La şedinţă se cheamă că trec în civilie. Atunci îţi zic. Te stimez. Ai urme de plumb. Din război. Pe mine mă scrijeliră tâlharii. Da' nu pot.

— Lasă, dom plutonier.

Plutonierul-major se uită aspru pe sub sprâncenele păroase. Scoate un pachet din buzunarul tunicii, E învelit în hârtie curată. îl vârâ sub nas.

— Dacă nu ţi-l leg astăzi pe ăla de fu azi-noapte la primărie, să nu-mi zici jandarm, Petre!

Pătru ar sta gol, în soarele trecut deasupra Sglivărului. Se-mbracă încet. Dincolo de gardul postului se-aud glasurile mulţimii. Foşnetele opincilor. Al poalelor.

Scâncetele copiilor.

— Aşezaţi-vă pe cătune, mă oameni, strigă cineva limpede, odihnit.

— Ăsta-i Brâncuţă, don plutonier.

— Poiana-Lungă. Lunca Diaica. Zănoghi. Camăna.

— Ăsta-i Lungulescu.

— Treceţi aici. Capii de familie. Ia, pas alergător!

— Mărtin, zâmbeşte Pătru.

— De aia trecui la voi, Petre, spune Amăriuţii.

Îl priveşte în ochi. Se duce la post, zornăind din pinteni.

— Ce te-nghesui, muiere? Eşti cap de familie?

— Sunt, spune un glas cântat, plin.

— Ia ridică poala să vedem, cârâie cineva.

— Dă-ţi tu izmenele jos, să le vadă ăştia că le porţi de fală. Scopitule!

Râsete. Pătru vede o umbră sus, după fereastra unde zace Văler Sava. Se umple de amărăciune. Muierea de acolo, Măriuţa cea cu mâini albe, care-l lăuda mort, cum poate nu-l lăudase viu. Pe vii îi sudui. Îi baţi. Îţi râzi de ei. Te certi cu ei. Îi omori. După ce-i omori, îi lauzi.

Atunci simţi locul gol.

— Zbegu. Cozia. Izvoru.

Încep să tragă clopotele. E duminică. Un grangur galben zboară-n teii bisericii. În uşa dispensarului s-arată

Piţu. Se ţine cu mâinile de zid. Închide ochii. Are bandaj nou. Vine şi doctoru'. Cu halatul murdar. Nebărbierit. Verde.

— Nu vrea… Ia-l, domnule, şi du-l la primărie. Are o ţeastă de fier, catârul.

— Am făcut tabelele, Petre. Am convocat de ieri conziliu politic. Conziliu de iniţiativă. Comisia economică.

E lucru mare. Nu pot, mă, să stau.

— Mergi singur?

— Merg.

S-aude şareta. Glasul lui moş Aflat.

— Lotrii, mă, sub cer, că-i vară, şi cucuruzele-s în oameni… Prrr… Asta-i muierea chinezului şi-i faceţi locr că

mălaiu îi aoru iernii. Tălianu vine cu *băineta*…

Intră Năstăsia, valvârtej. E galbenă. Plânsă.

— Lasă-mă, moş Aflat, să mân calu la primărie, strigă Văsâlică.

Pătru ştie că moş Aflat s-a dus de capul lui după Năstăsia. În poarta postului se-nghesuie muieri. Multe.

Tac. Stau cu mâinile la gură.

— Venii să te primeneşti, Piţule, spune Năstăsia încet.

Între muieri o vede pe Mădălina. Nu-ndrăzneşte să intre. Se uită la el. Îi tremură buzele. Piţu coboară scara.

— Fii bună, Mădălină, şi adu nişte lapte la dispenzar… Să nu m-aşteptaţi la masă, c-avem şedinţă…

— Vine Ambrozie cu cântaru de la moară. Am cântar pentru cinci sute de chile, spune Pavel Lala.

E bărbierit proaspăt. În cămaşă curată, încinsă cu praşchie nouă. Cu laibărul pe umeri. Aşa sunt îmbrăcaţi şi ceilalţi. Guga. Moş Argintaru. Belcotă.

— De unde ştiai tu, Pavile, de cântar?

— Mi-s în conziliu. Zic s-ajut cum pot.

— Gândeşti că-şi macină ăştia cucuruzu la tine, spune rău moş Argintaru. De aia.

— Poate, râde Pavel Lala.

Piţu nu se uită la el. Ştie c-a fost azi-noapte. N-are niciun semn. Da ştie. Poate glasul. Îi vine rău. O ameţeală care-i macină vlaga. Abia stă pe scaun. O greaţă care-i întoarce măruntaiele pe dos. Se sprijină cu braţele de birou. Asudă galben. Închide ochii. Pavel Lala se uită la el cu coada ochiului.

— De ce ne-ai chemat, chinezule? întreabă răstit Guga.

Toată noaptea a stat cu cocia în gura Văii Lupului, unde oamenii profesorului trebuia să aducă cociile ăstora. Cucuruzul. El şi încă cincisprezece oameni de-ncredere. Dacă ar putea, şi-ar înfige sâmceaua în inima lui Pătru.

— V-am chemat să-mi daţi lista cu zilele când aveţi

adunări electorale.

— Facem când vrem… Nu dăm listă.

— Ba daţi, spune Piţu. Primăria face tabel cu oamenii şi zilele de porţâie. Dacă nu ştim când aveţi adunare…

— Aşa-i, spune Belcotă. S-ar putea să cadă porţâia în zilele de adunare.

— Şi ce dacă?…

— Ori nu vă duceţi la adunare.

— Aia s-o crezi tu!

— Ori nu veniţi la porţâie.

— Şi ce dacă nu venim?

— Plătiţi, moş Argintarule… Amendă… Dacă nu veniţi de trei ori, vă dau în legea sabotajului.

— Aşa-i, întăreşte Belcotă.

A fost la Congresul plugarilor bănăţeni. A vorbit în numele muntelui. A cerut să se aplice legea speculei pentru ăia care iau pielea de pe munteni. A vorbit cu oameni mari. Plugarii au ajuns şi-n guvern. La Agricultură să fie agricultori. E bine ce-a făcut guvernul

Petru Groza.

— Aşa a hotărât şi Congresul plugarilor, spune el.

Să ridicăm satele… Porţâia ridică satul. Dacă n-o faci, se cheamă că sabotezi.

— Atunci, păţi ce-a păţit Goanţă, mârâie Ion Sglivăr.

Pătru stă lângă fereastra deschisă. Se văd urmele focului pe duşumea. Pe picioarele biroului. Fereastra are un ochi crăpat. Cioburile mai sunt încă prinse în ramă.

Patru bărbaţi aduc cântarul de la cooperativă. Mulţimea stă în piaţă, aşezată ostăşeşte, pe cătune. Muierile şi copiii – la umbră. Bărbaţii vorbesc încet. „Poate sunt o mie”, îşi spune.

— Gândesc că-i musai să bată doba peste tot, că ăia care-l sprijină pe neamu’ meu profesăru să ştie că intră-n lege. Nu s-a pomenit aşa ceva nici în vremea turcilor. Aduc prietenii cucuruz pentru munte, şi lotrii puşcă oamenii. Cine-i puşcă? Niculae Guga, care dădu foc la codru grăniceresc… Nişte ăia fugiţi de lege.

— Neamu’ tău îi ăla?

— Îi bolind, Gugo… Mai rău decât un cioclendăr. Aşa zice şi *locotenentu*. Radu.

Dragotin barbă-roşie se urcă pe banca de sub fereastră. îl bate pe umăr.

— Le tăiaşi nasu…

Alături de el se urcă alţi trei munteni.

— Istina-i că Niculae Guga…

— Sst…

Oamenii tac. Vasile Ambrozie mână caii în picioare.

Trece cu cocia în care e cântarul, prin faţa primăriei.

— Adunarea conziliului şi a comisiei economice are să propună: întâi, păşunatul la goluri. Al doilea, lemnele din codru comunal. Al treilea, tabelele cu primirea cucuruzului. Al patrălea… Hotărârea guvernului democrat cu reducerea cotelor…

Pătru se pleacă spre Guga. Îi şopteşte zâmbind:

— Ai auzit, tată-socrule? Acu, dacă le reduce, ce mai zice ăla ciungu, cu juninca aia de la Globurău?

— Ce zice acolo, Dragotine?

— Ce zice ăla de cote?

— Mă, n-auzi?

— Zice că le reduce.

— Da cu păşunatu?

— Ce-i, chinezule, cu păşunatu? întreabă Dragotin din fereastră.

— Spune-le să tacă… Facem adunare populară şi spunem tot.

— Tăceţi, mă, îşi întoarce uriaşul barba către mulţime. Facem adunare cu chinezu’.

Don Paraschiv lasă foaia de hârtie pe care caligrafiase „Proces-Verbal Nr. 5”. Iese în coridor. Se lipeşte cu spatele de zid. Îi tremură picioarele. Bestia! Bestia de primar! Faţa, lungită, i se schimonoseşte dureros…

Mai bine-l lăsa să ardă. Auzi! Să-mpartă acu lemnele!

Să nu le lase până la iarnă, când le crapă bojocii la

mojici după un bon! Când un bon de lemne face aur…

Lemnele sunt ale lui. Sinecura lui, lăsată de Stângu. Cu ce-are să-şi plătească femeile la Orşova…

Din Cruci vine la trap cocia lui Goanţă, gătită cu pocroviţe. Sofica Guga mână caii. Dragotin sare de pe bancă. Oamenii nu se mişcă din loc. Stau pe mijlocul drumului. Don Paraschiv se-nfioară. Elena Goanţă stă lângă Sofica. S-a dezvoltat de necrezut. Poartă rochie de mătase. Decoltată. Are braţele rotunde. Dragotin apucă caii de dârlogi.

— Vă duceţi la biserică? întreabă el.

Amalia, albă, revărsată veşted pe şiţul dinapoi, îşi lasă bărbia în piept.

— Mişcă de-acolo, spune Sofica.

— Vă rog păstraţi disciplina de adunare, cârâie don Paraschiv de pe trepte. Săru’ mâna, domniţă.

— Dă drumu’, mă, până nu te învaţă al meu cum să te porţi cu oamenii, şuieră Sofica Guga.

— Să-i spui lu’ al tău că dacă-l prindem în munte, îl jupim de viu, spune tare Dragotin.

Oamenii înconjoară cocia. Amalia ţipă isteric. Amăriuţii deschide fereastra postului.

— Faceţi loc, mă. Lăsaţi-le.

Eva, Sida şi Dida stau înghesuite. Tac. Bâzdnoc se ridică de lângă mamă-sa. Rânjeşte. Strigă.

— Trăiască maiestatea-sa, don plutoner. Acu nu mă mai bate nimeni. Trăiască maiestatea!

Sofica se răsuceşte fulgerător, ÎI arde cu biciul peste obraz. Din urmă vine cocia Belcoteştilor. Plină. Locotenentul Radu Belcotă mână caii. Poartă pantalon răcoros de balon. Cămaşă sport, cu mâneci scurte. Îşi trece privirile peste mulţime. A venit spre zori un jandarm călare. A răscolit peste tot. I-a raportat că-l caută pe „Domnul profesor”. Azi-noapte, imbecilul a ieşit în drumul mare. A-mpuşcat un om. Un demobilizat. Are un concediu de două săptămâni. Comandorul Iliaş, adjunctul flotilei, a fugit cu avionul în străinătate. A venit un ordin să

se scoată elicele şi cauciucurile avioanelor.

— Să trăiţi, don *locotinent* Belcotă!

— Să trăiţi.

Elena Goanţă îl priveşte peste umăr. Locotenentul nu-şi aduce aminte de fată. Belcoteştii coboară din cocie. Coboară şi el. Oamenii îl primesc tăcuţi.

Pătru o vede pe Voica cum trece călare printre oameni. Ajunge lângă dudul din faţa primăriei. Ţine de lanţ un căţelandru. Descalecă. Îşi înnoadă cârpa sub bărbie. Oamenii îi fac loc.

— Marie… spune Voica limpede.

— Au.

— Ştii cine ţi-a păscut lotu?

— Nu-nţeleg ce-i cu golurile, strigă Guga.

O aude pe Voica. Amuţeşte.

În primărie e cald.

— Adă registrele, don Paraschive. Şi nu mai umbla pe-afară, spune sleit Piţu.

Dacă arunci o piatră la zătoniul Turcului, se nasc cercuri unele din altele. Aşa-i şi aici. El e secretarul celulei de partid. Acu tace. Vorbeşte Piţu. Brâncuţă.

Mărtin. Ion Sglivăr. Voica. Dragotin împrăştie vorbele.

Mulţimea le ia. Le poartă în cercuri până la capătul pieţei. Mâine în pustă. La toamnă în munte. Lumina trece prin dud. Uşoară. Străvezie. Poate ăsta să fie unul din tâlcurile vieţii. Să te aşezi aici, sau dincolo, faţă de oameni. De întâmplări. De politică. De dragoste.

De moarte. Unde să te aşezi? Asta-i totul. Şi să nu stai. Ia ţine-l cu foc pe inamic. Foc viu. Bine ochit. Se mai scoală din groapă? Dacă-l vezi că vine şi-ţi vâri capul la adăpost? Te-nţeapă-n dos cu baioneta. Te ciuruie cu automatul de la gura ţevii… Uite-o pe Voica.

Ia ofensiva. Un vrăbioi se-nfoaie-n dud… Adevărul e c-au luat ofensiva… Se simte asta din ochii lu’ Guga.

Din cocia plină de muieri a lu’ Goanţă. Veneau la nedeie. La biserică. Gătiţi în uniforme de codreni. Cu

coamă de vier sălbatic la pălărie. Cu carabinele. Stângu stătea în pragul primăriei. Se uita la muieri.

— Cine a păscut, Voico? întreabă stins Maria.

Oamenii vin mai aproape. Se-ndeasă sub geamul primăriei. Ascultă. Se face linişte mare afară. Şi-n primărie.

— Oile or fost ale lu' Ilie Jura, spune Voica răspicat.

De păscut le-or păscut gazdele. Ilie Jura. Socru-tu, Petre, după cum ţi-am mai spus.

se uită-n ochi. Urcă treptele primăriei. Cu câinele după ea. Amăriuţii iese pe poarta postului, cu Zdup la lesă. Oamenii de-afară tac. Voica intră în birou.

— Ai uitat, chinezule, să chemi delegata sfatului de muieri. Ţi-am adus, Petre, un paznic. Ăsta într-un an nu se teme nici de urs.

Moş Argintaru îşi scuipă-n sân. Ion Sglivăr face loc pe bancă. Voica se aşază. Guga macină din măsele.

— Ajunserăm la givan cu muierile. Ptiu.

Scuipă cu scârbă.

— Să vă gândiţi cum ţineţi nişte cucuruz pentru leagăn. Tu, Gugo, nu stupi. Să-l puneţi să plătească paguba. Daţi-l în lege. V-a-ngheţat limba în gură? O va luat m-au ăia azi-noapte? Vezi, Petre, că se cam lasă din munte, pe Topla. îl cam întreabă pe Nică ăl bătrân de tine. Păzeşte-te… Guguleştii culeg la cireşe. Trag năsip la deal. Gândesc că vor să-i facă la loc casa lu'

Niculae.

— Ăsta vă porunceşte, răcneşte dintr-odată Guga.

De unde ştii tu?…

— La mine să nu strigi, spune Voica încet.

Se pleacă uşor spre Guga. Pătru o priveşte lacom.

Stă dincolo de fereastră. În umbra puţină a zidului. Îi vede gâtul alb. Cosiţa netezită pe frunte. Pieptul vârtos.

Mâinile mari, cu degete prelungi, lăsate slobode în poală. Glezna strânsă în obială. Aluna de sub ochiul drept. Nu din toate astease-ncheagă Voica. Alta e

Voica. O iubeşte cum n-a iubit-o niciodată. Cu

lăcomie vecină cu nebunia. O iubeşte cu patimă. Voica ţâşneşte din el când s-aşteaptă mai puţin. Voica e-n el. Dincolo de toate legile. Dincolo de toate depărtările.

— Dacă – ai martori, Voico, îi dăm în lege…

Se miră ce glas liniştit poate avea.

— Asta-i. Că încă n-am…

Apasă pe *încă*. Nu se mai uită la el.

— Vreau să ştiu: la ce ne-ai adunat? spune Guga.

Ascultă-mă, Petre. Şi voi ăştia. Mie nu mi-e frică de voi. Am păscut loturile? M-ai prins tu păscând? Am fost o săptămână la Caransebeş. Zece martori ţi-aduc.

Auzi, delegato? Ce vreţi, mă, cu cuduruzu? Să cumpăraţi muntele înainte de alegeri? Na-ţi, mă ăla a lu' cutare, o dublă, da-mi dai votu… Nu-i cum trebuie că daţi cucuruz. Am putea da şi noi, naţional-ţărăniştii.

Avem de unde. Nu dăm, mă…

— De ce?

— Nu dăm, Petre, că luptăm cinstit.

— Aşa-i, tună moş Argintam.

— Că ştim cu cine merge grănicerimea. N-o să meargă, mă, cu voi, nima-n lume. Urma satului…

— Daţi o dublă de cucuruz încins, ca să-i băgaţi la colhoz.

— Aşa că să ne spuneţi la ce ne-aţi chemat… Dacă mi-s de la naţional-ţărănişti în conziliu, vreau să ştiu.

Pătru se uită pe geam. Parcă toată piaţa, ca un singur om, se apropie de primărie. Cătunele se contopesc.

Nu mai rămâne loc nici să arunci un ac.

— Guga zice că de ce să împartă cucuruzu, spune

Dragotin cu glas de bas, de pe bancă.

— Cum de ce să-l împartă, Dragotine?

— Aşa. Zice că Pătru umblă să vă ia voturile. Să vă scrie la colhoz.

— La colhozu ăla se capătă făină?

— Ia întreabă-l, mă, pe Pătru.

— Dacă se capătă, să-l facă.

— Astăzi să-l facă.

— Mare bou eşti, mă Pavile!
— Eşti băut, tu-ţi lumina tea!
— Să iasă conziliu afară! strigă cineva.
— Şi Pătru ce zice, mă, de cucuruz?
— Taci.
— Să iasă conziliu!
— Dacă-i conziliu, s-auzim şi noi.
— Să spună de ce-a păscut oile în loturi.
— De ce vinde Ilie Jura oră aor.
Ion Sglivăr îi dă un cot lui Pătru. Şopteşte:
— Scoate, mă, conziliu!
— Să spună cine-o fost azi-noapte să fure cucuruzu.
— De ce să le fi dat la ăia cu boatele în cap?
— Să le spargă capu' că au adus cucuruz?
— De ce să-l puşte, mă, pe Văler Sava?
— De ce să pună ei foc la codru grăniceresc?
— Spune-le, Dragotine, să iasă afară cu conziliu.
Oamenii vorbesc tare. Guga se face vânăt.
— Ce ni-s noi, mă? Dârze? La ce să ieşim?
— Să le spui cu cucuruzu. De aia… Cu păscutul.
Poate ştii ceva de azi-noapte, Tu, Pavile, nu ştii?
— Ce să ştiu, Petre? De ce te joci, mă Petre, cu vorbele? Ce să ştiu?
— Să iasă conziliu.
— Auzi, Petre?… Dragotin îl bate pe umăr. Îşi vâră barba roşie printre zăbrele. Ieşiţi, mă…
— Ieşim. Că am o vorbă cu adunarea.
— Poţi, Piţule?
— Pot. Scoate, don Paraschive, registrele. Tabelele.
— Lasă, mă, că scoatem noi masa…
Voica vine lângă el. Se uită pe geam.
— Dacă-l laşi pe Ilie Jura, nu eşti om, Petre. Na cinele. îl cheamă Ursu. L-am crescut cu zăr. Cu mămăligă.
Ion Sglivăr cu Brâncuţă scot masa. Paraschiv ţopăie cu registrele sub braţ.
— N-am ce givăni cu voi, afară! Mă Petre. Nu-ncerca să-ţi baţi joc de mine.

— Cum îmi bat joc?
— La ce să mă scoţi din primărie?
— Ziceai că grănicerii…
— Ăştia-s grăniceri, Petre?
— Da’ ce-s?
— Bine, mă. Numa să nu-ţi bănui.

Afară, soarele bate de peste turlele bisericii. Din piaţă se ridică mirosul acru al trupurilor încinse. Pătru îl frământă în nări. S-a învăţat să simtă mereu mirosul trupurilor. Încinse de muncă. Asudate de încordarea adunărilor. Şedinţelor. Trece un freamăt prin toată mulţimea.

— Uite-l, mă, pe chinez.
— Urât te mai pisară, chinezule!
— N-aveam nimic la mine, spune Piţu. Că altfel…

Acu să tăceţi. Nu pot striga.

— Tăceţi, mă.
— Nu-l vedeţi că abia se ţine?
— Să mână muierea după nişte nalbă creaţă. Să ţi-o pună pe rană, strigă ascuţit o babă de sub dud.
— Bine, maico. O mân.
— Ai văzut? se bucură baba. E chinez, da ascultă de bătrâni. Să trăieşti, chinezule!
— Acu dau cuvântulu Pătru, să lămurească problema cucuruzului… La urmă îmi dau cuvântu’ mie, să vă spun de păşuni. De codru… Să vă comunic hotărârea guvernului democrat cu reducerea cotelor.

„Aşa, cu ţeasta muiată de ghioagele ălora, tot al dracu’ e Piţu”, îşi spune Pătru. Vede toată mulţimea cu faţa spre el. Rămâne pe treapta de sus.

— Zicea Guga de la naţional-ţărănişti, aici de faţă şi-n conziliu, că aducem cucuruzu să vă cumpărăm voturile.
— Aşa-i, strigă cineva din mulţime.

Guga rânjeşte. Îşi mângâie mustaţa de lotru. Îşi roteşte ochii negri. Strălucitori.

— Auzi, Petre?
— Aud, Gugo… Aud şi-ţi zic: ai dracu’ comuniştii

ăştia! Au ei cucuruz de la guvern, să dea la-nfometaţi.

Ăia mor de foame. Comuniştii le umple burţile c-o mână.

Cu alta le iau votu. Da mai zic… Unde-i fractu? Tovarăşe Bloch. Fractu…

Sergiu Bloch vine din fundul coridorului.

— Uită-l, tovarăşe Pătru.

— Va să zică, citeşte Pătru, „nouă mii şapte sute de chile”. Cucuruz boabe. îl aduserăm cu cociile sindicatului. Fără bani. Muncă de folos obştesc. Aşa ni-s noi.

— Pământene cin le-a lucrat, Gugo? întreabă ascuţit o muiere.

— Acu le preluăm astea nouă mii de chile cu delegaţii din comisia economică. Din partea cătunelor.

— Zi, mă, ce vrei şi nu mai bate din buze.

— Păi nu vreau nimic. Prislopu cu cătunele are…

— Trei mii trei sute unu suflete, spune Piţu. Scădem gazdele. Scădem pe ăi din registru cu peste un lanţ de ogor. Rămân numa proletari agricoli 1491. Unde pui pe ăia cu câte doi ari de livadă? Socotim om pe om, trei mii de suflete.

— Şi ce vrei, chinezule, cu socoata asta?

— *Semplu*, zâmbeşte Piţu, chinuit. Spune-i, Petre.

— Noi zicem să dăm la o mie de suflete cucuruz. Să ne dea ăia voturile. Dacă vor. Dacă nu, umble *sănăt* toţi! La ce rămâne, două mii de suflete, daţi-le voi, mă.

Naţional-ţărăniştii. Liberalii I Eşti în conziliu! Ţii prinsoarea? Deie-vă vouă voturile.

Guga gâfâie. Vine lângă el. Îşi şterge fruntea de sudoare.

— Mă! mârâie cu fălcile-ncleştate.

— Zi, Gugo! Ţii prinsoarea?

În piaţă se-aude ciripitul vesel al unei rândunele.

Trece peste capetele oamenilor. Ţistuie. Îşi arată guşa albă.

— Mă, n-auzi? şuieră Guga.

— Mai zic altceva, Gugo… Nu băgăm voturile. Alea

nu se ştiu. Omul vede. Se gândeşte. Judecă. Se uită în

Platforma-program. Vă ascultă pe voi. Ni-s partide politice. Avem fonduri. Hai s-ajutăm lumea. Uită-te, mă, la feţele noastre. Ce vezi? Uită-te, Gugo, bine.

Dintr-odată, Pătru îşi simte lăţimea umerilor. Înălţimea creştetului. Vorbeşte răspicat:

— Ai văzut? Ăştia ni-s noi. Şi ei: uscaţi de vânt.

De muncă. Punem noi. Puneţi voi. Ajutăm muntele să iasă din foame.

Îi întinde mâna. Guga îşi rupe bumbul de la cămaşă.

— Asta era, Petre?

— Asta.

— Aşa baţi tu politica?

— Aşa o batem noi.

Guga se-ntoarce către mulţime. Muierile stau pe lângă ziduri. Negre. Bărbaţii se uită la el de sub pălăriile flocăite. Au feţele trase. Cenuşii. Li se văd globii ochilor. Albi. Parcă-s de pământ. Îşi aduce aminte de vorbele popii… Să-i luăm la noi. Câte zece. Să le dăm.

Altfel…” Altfel, uite-i. I-a cunoscut pe la sălaşe: „Mă Ioane. Vii la praşilă?

— Vin.

— Bine, mă. Vină… Mă Gheorghe. Vii la cules?

— Vin.

— Bine, mă. Vină…”

Ăştia stau cu ochii zgâiţi. Aşteaptă. Numa cucuruzu-l aşteaptă?

— Am băgat un schimb la joagăr. Pe plată. Pe economat. Pe făină. Tu ţii toată vara câte opt muncitori.

Ţine cincisprezece. Mame cu prunci. Mamele. Că pruncii îi luăm noi la leagăn. Vorbele ginerelui, tu-i născătoarea lui de Pătru, îl izbesc peste dinţi.

— Oră mumă-ta! zbiară moş Argintaru. I se umflă vinele de pe frunte. Se-nroşeşte. Hai, Gugo. Nu vezi că-şi râde de noi? Hai, n-auzi?!

Bat clopotele. Se-aude un lătrat furios. Din curtea

primăriei iese un bărbat. Fuge spre biserică. Amăriuţii face colţul uliţei, la pas alergător. Îşi ţine carabina în cumpănire.

— Prinde-l, Zdup!

Câinele lup ţâşneşte în copci lungi.

— E Văsâle Ambrozie, spune cineva.

Toată lumea se uită într-acolo. Pătru îl caută din priviri pe Pavel Lala.

— Ce-o fi având, Petre, cu Văsâle?

— Vedem noi, Pavile.

Pavel Lala ridică din umeri. Guga se trage de mustaţă. Câinele lup îşi potriveşte paşii. Sare în spatele lui Vasile Ambrozie, ajuns pe pod. îl trânteşte cu faţa la pământ. Vasile Ambrozie îşi apără ceafa cu palmele împreunate. Zdup se culcă pe el. Întoarce capul spre jandarm, care ia pas de manevră.

— Acu aflăm şi cine-a umblat azi-noapte la cucuruz.

Cine-l pisă pe chinez. Cine zobi straja, spune Pătru.

Amăriuţii îl ridică pe Vasile Ambrozie de subsuoară.

Zdup mârâie. Arestatul şchioapătă... Amăriuţii îl conduce la post.

— Dacă n-o fi brăciră lu' Ambrozie, să nu-mi ziceţi

Dragotin... Am găst-o azi-noapte lângă scară... Don plutonier-major mi-a ordonat să tac, până ia urma cu cinele. Văd c-a luat-o.

— Ce zici, Pavil Lala? întreabă Piţu.

Îl apucă de braţ. Îşi vâră capul bandajat în obrazul morarului. Mulţimea se strânge mai aproape.

— Zic să-mi dai drumu'. S-aştepţi ancheta. Pe urmă n-ai decât să vorbeşti.

— Bine, mă! Dacă zici tu...

— Să răspundă Guga, strigă cineva.

— Să răspundă la ce i-o spus Pătru.

— Uite, Gugo... Ai aici una treia parte din tot muntele. Noi te lăsăm să faci, mă, propagandă electorală.

Spune-le la oameni ce program aveţi cu foametea. Cum luptaţi voi cu ea. Când şi unde luptaţi.

— Voi la ce nu faceţi leagăne?
— Dăm pruncii acolo.
— Plecăm în pustă mai uşori.
— Ambrozie ăsta nu-i ţărănist?
— Tot pentru voi o vrut să ia cucuruzu, rânjeşte Mărtin, de lângă scară.

Popa Barbă Neagră trece repede spre biserică. Se uită în gol. îl înjură în gând pe Simu. îl înjură pe Pavel Lala. Trece prin spatele oamenilor. Nu-l văd. Nu vor să-l vadă. Se opreşte în faţa postului.

— Mai daţi pe la biserică, păcătoşilor… Oamenii întorc capetele. Vă drese Satana coasele. Plugurile.

Domnu' a împietrit pământul, să nu intre plugul. A uscat holdele şi fânaţurile, să n-aveţi ce cosi cu coasele Satanei. Cei ce pe Domnul laudă au holde. Au livezi… Mai. treceţi pe la biserică, să vă uşuraţi sufletele. La amiază, ies cu prapurii şi cu icoana Preacuratei. Fac slujbă în Cruci. Veniţi să vă rugaţi. Să ne ierte Domnul şi să ne dea ploaie.

— Doamne, iartă-ne! spune baba de sub dud.
— Doamne, fii cu noi!
— Binecuvântă, părinte!
Guga coboară scările. Trece pe lângă zidul primăriei.
— Ascultaţi-l pe sfinţia-sa, spune moş Argintaru.

Poate se-ndură Dumnezeu de păcatele noastre. Dă ploaie.

Se fac bucatele. Scăpaţi de foame…
O ia pe urmele lui Guga. Oamenii se uită după ei.
— Îţi răspunsă părintele, Petre. Şi moş Argintariu…
„Adu, Doamne, ploaie". Uite, mă! Mergem şi-n Cruci. Ne rugăm cu toţii. O mie de oameni. Două. Câţi ni-s. aici. Punem pruncii să se roage. îs nevinovaţi. Da' nu ştim ce zic ăia a lu' Maniu de leagăn. De cucuruz.
— Duceţi-vă la adunarea lor şi vedeţi, Dragotine…
Noi ce-am avut de zis, am zis.

— Aşa că acu îmi dau mie cuvânt… S-a gândit conziliu şi comisia economică. A făcut socoata. A luat legea în mână. Legea zice să se oprească treizeci de chile de cucuruz de sămânţă pe fiecare hectar.

— Zice bine.

— Dacă-l mâncăm acu, ce semănăm la toamnă?

— Ăia care aveţi ce semăna.

— Tăceţi, mă. Nu vedeţi că abia se ţine pe picioare?

— Ne-am mai gândit în conziliu să facem o cotă pentru leagăn.

Oamenii tac. Ascultă. Pătru îl vede pe Pavel Lala.

Dă din cap la ce zice Piţu. Ambrozie e omul lui. Ambrozie nu face niciun pas fără Pavel Lala. El nici nu clinteşte. Guga a pus coada-ntre picioare. S-a dus cu popa la biserică. Ăsta a rămas. De piatră e. Zice satu' c-ar fi trimis peţitori la Ruja. Belcotă îşi scarpină ţeasta rasă, cu cele două degete tefere. Îi joacă soarele pe pielea albăstrită de brici. Don Paraschiv asudă la masă. îl necăjeşte o muscă mare. Verde. Soarele pripeşte. Undeva în mulţime se coace acel ceva necunoscut, tainic şi puternic, care a adus-o aici, care-o-nţepeneşte sub zăduf şi-o face s-aştepte nu atât cucuruzul, cât ceea ce va urma după aceea.

— Ne-am gândit să vă sfătuim aşa. Ţineţi cucuruzu pentru iarnă. Acu sunt urzici. Mai creşte măcrişul. Punem liste cu comunele din pustă unde-i lipsă de braţe.

Vă mai câştigaţi o straiţă de mălai pe-acolo. Cam greu să-mparţi zece mii de chile la trei mii de suflete. Aşa c-am vorbit cu Ilie Jura. Am fost în delegaţie. Eu.

Prietenul Belcotă de la Front… Vasile Lungulescu… îi zicem: „Ai cumpărat lesne patru vagoane. Vinde-ne în preţ oficial trei…”

Peste piaţă trece un vârtej fierbinte. Ridică o trâmbă albă de praf. Nu se mai aude nici răsufletul mulţimii.

Voica îi caută privirea… Stă lângă Suru. Dreaptă. Înaltă.

Voinică. Îi cade umbra uşoară a dudului pe obraz. A

trecut o viaţă printre ei… Acum, aici, aude cum creşte dincolo de linişte freamătul pe care-l aşteaptă el de-un an încheiat. Freamătul care-a trecut prin oameni, uşor, abia simţit, pe la adunări. Când au stins codrul.

Şi-nainte. Cu pământene. Ar vrea să intre în ochii fiecăruia. Nu poate. Nu mai vede decât mulţimea. Neagră.

Peste care curge zăduful. Barba roşie a lui Dragotin.

Ochii albaştri, tăioşi ai Voichii.

— „Nu vă vând, zice. Vă bateţi joc de munca mea?

De averea mea? Tocmai tu, chinezule, îţi baţi joc?…”

Zic: „Nu-mi bat joc. Îţi uşurăm, cu acte, să cumperi altele. La o adică, de ce-ai lipsă de patru vagoane?”

Freamătul din mulţime creşte. Fără să se audă. Dar creşte. Ceva îndepărtat. Poate pornit în cugetul fiecăruia. Peste Sglivăr trece un nor. Alb.

— Eşti singur cu Lena. Ai lunca. Pe puţin opt mii de chile… Vinde-ni-le, şi te iertăm de cotă. Îţi socotim cota în ce ne-ai dat…”

— Aşa-i spune Belcotă… Tot din alea patru vagoane, plăteaţi în preţ şi dădeam cota. Era satu’ liniştit. Aveau şi ăia de la oraş. Opream sămânţa.

— Şi?… întreabă un glas din mulţime.

— N-a vrut. Zic: „Ai păşunat oile în lotul vădanelor. Dă-le măcar ce-ar fi ieşit de-acolo”.

— Şi?

— N-a vrut. Zic: „Nu-i după dreptate… Ai mutat ţăruşii”.

— Şi?

— A râs. Zice: „Vă ţin la economat. Ajungă-vă. E cucuruzu muncit de mine”. Zic: „De ce-l vinzi pe aor şi faci speculă? Te dăm în «legea speculii»”. Zice: „Când m-oţi prinde, n-aveţi decât…” Acu îi dau cuvântulu Pătru să vă spună ce-a hotărât conziliu de iniţiativă.

— Să-mi dai mie cuvântu’, spune tare Ion Sglivăr.

Iar trece un vârtej peste piaţă.

— L-or omorât pe frati-miu. Cu lanţurile de la cocie.

Au intrat cu săcurile în lot. Să taie prunii.

— Cine?
— Neamurile lu’ Argintaru din Globură.
— Şi?
— Atât.

Bat clopotele. Dangătele mor în căldura stătută. Mulţimea se umple de foşnete. De murmure Asta era”, îşi spune Pătru. Voica îi face semn cu fruntea. Închide ochii.

— Să mergem, mă oameni, să luăm cucuruzu care l-a păscut el de la vădane. Şi ăla pe care l-a tras de pe pielea muierilor cât am fost noi în război. Şi pe ăla de-l vinde pe aor.

Voica e de piatră. Mulţimea se-nfige dintr-odată în drum. Pătru ştie că umple toată uşa cu umerii. Se ştie frumos. Bărbat. Simte în nări mireasma de izmă care iese din ciupagul Voichii. Se uită ţintă la ea. Voica stă cu ochii închişi. Abia văzut, îi tremură nările. Uite că s-a dat lui Voica asta nouă şi necunoscută, într-un fel nou, necunoscut, luminos şi încă de neînţeles. Freamătul pe care-l bănuise ţâşneşte deasupra oamenilor.

Izbeşte zăduful. Se înmulţeşte pe el însuşi de-o mie de ori între bărbaţi. Se-nmulţeşte de multe mii de ori între muierile care ies din umbra zidurilor. Se izbeşte de zidurile primăriei. Creşte, până se revarsă peste acoperişurile satului. Bat clopotele mereu – e doar duminică – şi Voica stă acolo sub dud, cu ochii mari deschişi, cu un abur de roşeaţă în pieliţa albă a obrajilor, stă ca o mireasă. Pătru ştie că e mireasa inimii lui, îi soarbe trăsăturile, umezeala roşie a buzelor, îi mângâie umerii, cosiţa, o dezmiardă înfocat cu mii de vorbe pe care niciodată nu şi le ştia ale lui, apoi o-ngroapă-n el, pentru că-l cuprinde freamătul puternic al mulţimii şi-l împinge în mijlocul drumului alb, fierbinte, care răsună puternic sub picioarele multe, nerăbdătoare; nu ştie de unde i se alătură Mărtin Balaci cu un steag tricolor, de unde vine Brâncuţă cu altul roşu, drumul răsună, şi-n cerul gol, pustiu, veşted, trece singur, cu aripile cruce, măreţ şi neauzit, un vultur negru…

…Coloana arsă de zădui se mişcă sub valul zăcut de

praf, care abia se ridică de sub opinci. Prin bandajul lui Piţu răzbate sângele. Câteva muşte mari, verzi, bâzâie îndârjite în jurul primarului. I se aşază pe bandaj.

— Pe Paraschiv l-am încuiat în primărie, să facă tabelele. Dac-a fost Ambrozie azi-noapte… Am mânat să-l aducă pe *director*. E om cinstit. Asta-i răspundere, nu glumă!

— Ţi-e frică?

— Nu de răspundere mi-e frică.

— Atunci?

— De mine mi-e frică.

— La ce?

— Vreau prea mult. Mă tem să nu pot prea puţin, Petre!

Ilie Jura aude zvonul mulţimii. Paşii. Gârbin, beat, stă turceşte în mijlocul crâşmei. Cântă o cântare bisericească de-a pocăiţilor. Larma de afară creşte. S-amestecă-n ea uruitul unor cocii. Lena fuge-n prag.

— *Bosco gipo mile*… Vin, tată, să-l vezi oră a lu'.

Nică. Şi Voica. Vin cu prapuri, tată.

Ce să caute la crâşmă cu prapuri?" icneşte-n el

Ilie Jura.

Se repede la Gârbin. îl înşfacă de subsuori. îl zvârle din crâşmă. Rămâne-n prag. O vede pe Voica în cocia

Lungulescului. Brâncuţă trece pe sub nasul lui, cu steagul roşu atârnând moale.

— Ce-i, tată? şopteşte Lena.

Vede uliţa. Desagii din spatele oamenilor. Toţi au desagi. Muierile. Au desagi… Sare-n crâşmă. Scoate arma de sub tejghea. Iese în prag. Se izbeşte de Pătru.

— Lasă arma, Ilie Jura! Am venit cu omenie. Cu puterea poporului.

— Pe mumă-ta!

Îl loveşte cu patul în piept. Trânteşte uşa crâşmei.

Trage zăvoarele. Străbate crâşma. Casa. Iese în curte.

— Încuie poarta, Scordilă, strigă cu glas gâtuit.

Încui-o.

Lumina albă îi zgârie ochii. îl vede pe Mărtin Balaci cum deschide poarta cu coada steagului tricolor. Poate

Scordilă-i înţeles cu ăştia.

— Scordilă, n-auzi?

Mulţimea se înghesuie în uliţă. Peste poartă se ridică un nor gros de praf. Glasul puternic, liniştit al lui Scordilă stăpâneşte larma.

— Ce vreţi, mă?

Se face linişte. Adâncă. Se aud doi golumbi guruind pe coama acoperişului. Ilie Jura se trage pe treptele pridvorului. I se înmoaie picioarele. Se aşază. Scordilă apucă săcurea de după poartă. Albastră. Nouă. Cu gura arcuită. Cu coada galbenă de frasin. Ilie Jura îşi aduce aminte c-a târguit-o de la un stânjenar din Cănicea, pe o traistă de cucuruz.

— Ce-i, Petre? spune baciul, domol. Te răzbuni?

— Scordilă… Noi n-am vorbit de când m-am întors de pe front.

— Vorbim acum.

— Îl aperi?

— Ce?

— Cucuruzu.

Scordilă păleşte. Şi turma? Slobozenia lui? Voica?

— Meri în treabă-ţi, Petre.

— Dă-te la o parte, Scordilă.

— Mă Petre!

— Scordilă, spune Voica.

Baciul îşi desprinde privirea verde, împâclită, din ochii Pătrului. Voica se uită la el din cocia Lungulescului. Li se izbesc privirile. Într-o noapte, Voica l-a întrebat: „De ce ai dus oile în luncă?” I-a răspuns a treia noapte: „Nu le-am păscut eu… Dacă avea cucuruzu, pleca cu ea în Dobrogea. L-a plătit pe ăla din

Globurău, s-o-nşeluie…” Zvârle securea. Se întoarce. Îi cad umerii. Îşi târşâie picioarele, Pătru simte o bucurie sălbatică.

— Scordilă, icneşte Ilie Jura.

— Nu pot, nea Ilie.

Cârciumarul sare-n picioare. Dă buzna peste Brâncuţă. Vrea să-l izbească cu patul armei. Mărtin Balaci îl împinge cu prăjina steagului. Trage un foc în aer.

Curtea se umple de fum negru. De miros puturos de pulbere. Cineva râde gros. Pătru îi smulge arma.

— Du-te şi adu cheile de la pod.

Scordilă îşi scoate armăsarul din grajd. Îi pune şaua de lemn. Nu se uită la nimeni. Mulţimea umple curtea, încalecă. O ia spre poartă. Se face pârtie.

— Prima baci! spune cineva.

— O laşi cu drăguţu, mă? şuieră un glas veninos.

Scordilă ridică fruntea. Trage armăsarul lângă cocia Lungulescului.

— Urci la stână? întreabă Voica.

— Urc.

— Ţi-am pus demâncare în desagi.

— Tu?

— Ţi-aduc schimburi. Mai încolo.

— Rămâi cu bine.

— Umblă sănătos.

— Mă a lu’ Nică, strigă cineva din mulţime. La ce să duci cucuruzu la primărie?… Nu-i bine să-l duci.

— Împarte-l pe loc.

— Petre, Petre… şuieră Ilie Jura. I se agaţă de braţ.

Lasă cucuruzu, Petre. Te bag în averea lu’ tată-tu.

Îşi prelinge spre el capul teşit, cu ochii mici, căzuţi în fundul găvanelor. îl înconjoară nişte munteni negri, cu buzele rânjite. Dragotin îşi împinge barba roşie pe deasupra capetelor.

— Stai aici, să semnezi actele. Să fii martor.

— Ce acte, Petre? se subţiază Ilie Jura.

— Îţi plătim la preţ oficial.

— Mă, n-auzi?

— La ce să-l ducem la primărie?

— Îl dăm pe tabel, spune Piţu.

Se clatină. Pătru-l sprijină cu umărul. Strigă:

— Suntem oameni. îl împărţim după dreptate. După nevoi. Plătim.

— Să ne scriţi voi sufletele, ţipă isteric o muiere.

Lungulescu trage cocia sub gura podului. Ilie Jura-l vede. Behăie: He-he-he! Nu se poate gândi la nimic altceva decât c-o să taie la joagăr nişte bulumaci de stejar, cu care o să-ntărească porţile cruciş şi curmeziş, şi că pe dinafară e musai să le bată în foi de tablă de fier, aşa cum văzuse la o spăhie în pustă.

Muntenii înconjoară cocia. Lângă loitră, unul scund, crăcănat, cu cămaşa numai petice, cu buzele frânte-n jos, cu albeaţă pe ochiul drept, se uită-n gura podului.

Strânge desagii cu palme cenuşii, murdare. Altul, deşirat, îşi face cruci dese. Îi clănţăne dinţii. Muierile au feţe de pământ. Unele macină între buze capetele cârpelor. Altele îşi ţin palmele la gură. Se uită toţi în gura podului. Tac. Aşteaptă scăldaţi în sudoare.

— Nu mai ieşim de aici cu cucuruzu, Petre, spune slab Piţu.

— Te-ai muiat. Treci în târnaţ.

— Nu pot. Sprijină-mă… Vorbeşte. Nu tăcea, Petre.

— Mărtine. Tovarăşe Brâncuţă, strigă Pătru. Umpleţi sacii. Cu numărătoare.

— Nu-i lăsaţi singuri în pod, spune unul vânăt, cu mustaţa căzută pe buze.

— Mă, tună Dragotin.

Mărtin apucă securea lepădată de Scordilă. Brâncuţă sprijină scara de gura podului. Pătru ascultă din nou freamătul care se naşte din oameni. Freamătul care le aprinde ochii… Foamea-i face aşa, îşi spune Pătru.

Foamea. Anii ăia mulţi, vechi, care i-a risipit prin munte…” Mărtin se caţără pe scară. Sparge lacătul cu muchia securii. Brâncuţă se urcă după el. Se mai urcă trei munteni. O muiere voinică. Dragotin le smulge desagii. Îi izbeşte cu ei după ceafă. Muierea chiăie. Dragotin o smulge de pe scară.

— Petre, bâlbâie Ilie Jura. Petre, n-auzi?

— Unu, strigă gâfâit Mărtin Balaci din gura podului.

Târăşte sacul dolofan până-n capul scării. Dragotin îl ia pe umăr. Îl coboară în cocie. Prin mulţime trece un foşnet abia auzit. Piţu se lasă tot mai greu. Pătru îl trage la umbra fântânii.

— Te ţii?

Mă ţin. Du-te acolo.

Sergiu Bloch notează un băţ tremurat într-un carnet ud de sudoare. Rupe o foaie. I-o-ntinde lui Ilie Jura, care se hlizeşte prostit la Brâncuţă, ieşit în gura podului cu al doilea sac.

— Notează, domnu' Jura, să putem confrunta.

— Doi, spune Brâncuţă.

Ilie Jura îşi înfige unghiile în umărul lui Pătru.

— Ia o cocie, mă. Dau o cocie, de bunăvoie. Eu o dau.

Îl apucă de piepţii cămăşii. Îi vâră buzele vinete în obraz.

— Şapte, strigă Mărtin Balaci.

Prin ochii lui Ilie Jura trece un licăr de nebunie.

Foşnetul din mulţime creşte.

— Eu zic să dăm drumul la cocie, se aude limpede glasul Voichii.

Pătru îl împinge pe Ilie Jura. Îşi face loc sub gura podului. Lungulescu se urcă pe saci.

— Paisprezece, numără Brâncuţă.

— Dă-i drumu', spune Pătru.

Caii se opintesc în jugurile de piele. Ăla crăcănat, cu albeaţă, apucă dârlogii. Mulţimea se strânge. Cineva pipăie sacii. Se aude un oftat ieşit din rânduri. Pătru înţelege. Îşi face loc la capul cailor.

— E greu, îi spune omului cu albeaţă… Trage-l pe ăla din brazdă.

Omul clipeşte prostit. Trage calul de dârlogi. Lungulescu şuieră din bici. Cocia iese în uliţă, hurducându-se.

Se aude strigătul uscat, gâfâit al lui Ilie Jura:

— Averea mea, lotrilor.

Altă cocie trage sub gura podului. Ilie Jura răsare la capul cailor, cu ochi de nebun. Dragotin se leagănă pe scară cu alt sac pe umăr.

— Cincisprezece.

Pătru se uită neliniştit la oameni. Foamea-i face aşa.

Foamea şi singurătatea. Nu se orientează încă. Toţi au dat în ei. Grofii. Turcii. Muntele. Gazdele. Războaiele.

Seceta… Ei n-au ajuns încă la sălaşe cu politica. Dacă ajungeau era altfel. îl scapă din ochi pe Ilie Jura. Cârciumarul scoate sâmceaua. Loveşte unul dintre cai. Un nechezat sălbatic. Calul se ridică în două picioare.

Smuceşte ruda, care izbeşte scara. Dragotin scapă sacul. Caii o iau la goană.

— Fereşte, mă!

Ţipete. Înjurături. Căruţaşul scapă frâiele. Caii se reped pe poartă, cu coamele fâlfâind. Mulţimea se despică. O babă neagră, surdă rămâne singură în mijlocul pârtiei. Ruda o izbeşte în furca pieptului. Calul din brazdă o macină între picioare. Roţile cociei saltă scurt peste trupul făcut mototol. Ilie Jura urcă scara cu sâmceaua în mână. Dragotin îi dă una cu talpa opincii în frunte. Pătru ridică baba în braţe. Atârnă moale.

— O cocie! strigă. Du-o, Vichente, la dispenzar…

— Coşărcile, oameni… Coşărcile! tună un glas de bărbat.

Toată mulţimea se întoarce fremătând. Cocia trage lângă el. Sunt cociile sindicatului. Mai aşteaptă câteva în uliţă. Vichente, galben, sare în şireghe. Pătru trece baba peste loitră. Îi curge sânge negru pe gură. Pe nas… Coşărcile pline încep să pârâie. Dragotin sare de pe scară.

— Mi-e ruşine, Petre, spune.

Coboară Mărtin. Piţu, rezemat de fântână, strigă cu glas pierit:

— Ce-i asta, mă? N-aveţi obraz?

Sergiu Bloch îl întreabă:

— Ce fac, tovarăşe Pătru? Mă duc să notez acolo ce

se ia?

Omul crăcănat, cu albeaţă pe ochi, trece pe lângă el.

Îi dă un pumn în piept.

— Uite-al dracu’ chior! se miră Pătru. De ce m-ai lovit, mă?

Dragotin îl plesneşte pe chior după ceafă. Omul se poticneşte. Apucă sacul căzut jos. I se umflă toate vinele. îl zvârle în spate. Fuge spre poartă, împleticindu-se. Dragotin îl ajunge din doi paşi. Îi smulge sacul, îi dă un picior în dos. Omul rămâne prostit. Curtea se umple de larmă. De urlete. De cârâitul muierilor.

Stinghiile coşărcilor sunt smulse. Ştiuleţii aurii, clădiţi, până sub acoperiş, se năruie. Izbesc feţele congestionate. Strivesc picioarele. Cineva râde în hohote. Altcineva strigă răguşit:

— Aor, mă! Aor!

Mulţimea se repede spre coşărcile ştirbe, din pântecele cărora se revarsă ştiuleţii de aur.

— Ce facem, Petre?

— Aşteptăm, Mărtine.

Pătru-şi zice: „Seceta. Mi-e ruşine că n-am ajuns cu politica până la sălaşe”.

— Auzi, Dragotine? Eşti voinic. Du-te cu Brâncuţă.

Închideţi ieşirea aia spre livede. Să nu iasă pe acolo.

Mărtine! Tovarăşe Bloch! Staţi aici. Dumneata cu sacul. Stai cu ai noştri. Să nu iasă careva. Ajută-i.

Chiorul îl priveşte prostit. Bâlbâie ceva. Pătru iese de sub poartă. Curţile lui Ilie Jura sunt înconjurate de ziduri. Muntenii colcăie-ntre ziduri. Se zbat să ajungă la cucuruzul huluit sub coşărci. Ţipă. Se calcă-n picioare.

Acu un ceas stăteau în rânduri, pe cătune. Judecau. Se uită în cerul gol. „Îmi vine greu, îşi spune. Nu ştiu de ce, da-mi vine greu”.

Iar bat clopotele. Se aude corul bisericesc... A ieşit popa cu prapurii. Voica vine lângă el.

— Unde-i Ursu?

— L-am lăsat la primărie.

— Cu ăştia ce faci?

— Îi las să vadă singuri.

— Atâta am avut să te întreb… Urc la munte.

— Leagănul cui îl laşi?

— Mă-ntorc într-o săptămână… Rămâne Mădălina.

— Mulţam.

— De ce-mi dai mulţam, Petre?

Pătru nu-i răspunde. Îşi aduce aminte cum s-au înfruntat în deal, la Piţu. Voica n-aşteaptă răspunsul.

Pleacă. Ştie că de aici Pătru se descurcă singur. Era musai să le facă dreptate vădanelor. Nu mai poate sta, să nu vadă Pătru ce-i în ea. Poate-l întoarce pe Scordilă cu faţa spre lumină. Are să-l întoarcă. Are să-l facă om. Ca să nu zică nima că şi-a pustiit viaţa. Să nu vadă niciodată milă în ochii Pătrului. Atunci n-ar mai fi ea. Ar fi vrut să rămână. De ce? Ca să fie lângă el. Să-l vadă cum răzbate. Să-l ajute. Nu se poate minţi… E muierea lui Scordilă. Şi-atât… îşi trece palma peste frunte, iese-n uliţă cu tot freamătul mulţimii în ea, se uită la singurătatea albastră a Sglivărului, se smulge din drum şi-o ia repede spre primărie, unde-o aşteaptă Suru.

— Mă cioclendărilor, noi n-avem pruncuţi?

— Nu-mpinge, bivole, n-auzi?

— Parcă-s bici.

— Mă calci, calce-te nevoia să te calce!

— Eşti găină, nătăntoaco. Cum să te calc, dacă nu eşti găină?

Pătru se duce lângă Piţu. Tot bandajul e numai scoarţă de sânge. Se uită trist la viermuiala din curte.

Cei rămaşi în uliţă bat cu pumnii în poartă. Ţipetele sfâşie zăduful. Muierile care au apucat să-şi umple desagii umblă cu ei în neştire prin curte. Îi privesc hoţeşte. Crâncen.

— Să treacă ei de la judecată la nebunie, Petre? întreabă slab Piţu.

— Le trece, îi răspunde o muiere frumoasă, năduşită, care trage apă din fântână. Scoate ciutura pe ghizd. Bei.

Petre? Bea, că e rece…

Pătru bea. Apa intră în el ca o linişte. Muierea îşi vâră pumnii în ciutură. Se stropeşte pe faţă. Îşi desface ciupagul la piept. Se stropeşte pe sâni.

— Foamea, oftează, un muntean şchiop, în cap cu clăbăţ întors pe dos. Lasă-mă, muiere, să beau şi eu.

— Chinezule! Chinezule! ţipă o muiere măruntă, arsă de soare. La ce fenea te-am pus chinez, dacă nu eşti în stare să-mpeci lumea?

— Hai, mă a lu’ Nică, că ăştia-s bolânzi.

Se strâng mai mulţi pe lângă fântână. Pătru aude corul bisericesc. Se bucură. I se pare că astăzi a cunoscut lumea mai adânc. Nu-şi poate spune cum, dar a cunoscut-o. Îi face semn lui Mărtin să descuie poarta. Ilie

Jura răsare pe treptele coşărcii.

— Pe toţi vă cunosc, mă! strigă. Pe toţi vă cunosc.

Vă trag în judecată. Goi rămâneţi. La puşcărie vă bag.

Tu eşti Văsâle din Camăna. Doi desagi zici c-ai luat?

„Ţine minte, mă! Şi tu, Duruianule din Topla.

— Ia să nu mă ameninţi!

— Speculantule!

Ilie Jura holbează ochii.

— Ăsta-i începutu, Piţule. Dac-ar fi. Acu du-te.

— Mă duc.

Mărtin deschide poarta. Cei de afară se înghesuie tăcuţi. Pătru-şi face loc cu coatele. Când îl vede, Ilie

Jura scoate un strigăt neomenesc. Sare pe grămada de ştiuleţi. Alunecă. Ştiuleţii se rostogolesc. Vrea să-i ia în braţe. Toată grămada s-o apuce. Toată coşarca. Face spume la gură. Bolboroseşte. Aspru. Înfundat.

— Cucuruzu meu, lotrilor. Cucuruzu meu. Al meu.

Al meu.

— Dacă credeţi că vă împăcaţi cu doi desagi, luaţi, spune Pătru.

— Ilie Jura îşi ridică faţa boţită de durere.

— Dacă gândiţi că-i lipsă de judecată… de împărţire

după greutăţi… de omenie, duceţi la cocii. Noi gândeam că ni-s oameni.

Cei din faţă se împing înapoi.

— Aşa e.

— Ia mână, mă.

— Un te-mpingi, berbecule?

— Ia nu mai călca cucuruzu.

Mulţimile au sufletul şi gândirea lor. Dacă n-ajungi la ele, nici în frunte nu te poţi aşeza. Uite că popa nu-nţelege cum se mişcă gândurile mulţimii. Dac-ar înţelege nu s-ar opri în poartă. Corul de copii cântă subţire: „Amiiin!” Ilie Jura îşi înalţă fruntea scăldată în sudoare. Muierile îşi fac cruci repezi.

— Doamne, apără-mă! Doamne, îndură-te de mine păcătosul! hohoteşte cârciumarul.

Se târăşte în genunchi spre poartă. Se opreşte. Se închină. Îşi loveşte fruntea de pământul uscat. Se bate cu pumnii în piept. Se închină. Iarăşi se târăşte spre poartă, în tăcerea zăpuşitoare a curţii. Mulţimea-i face loc. Pătru citeşte lacom gândurile de pe feţele oamenilor. Ilie Jura a stat de o viaţă între zidurile astea. Ei au venit pe rând, să i se închine pentru o desagă de cucuruz. Să-i aducă la picioare vlaga lor. A muierilor.

A copiilor. Acu s-a întâmplat ceva nemaipomenit în

Prislop. Au venit cu toţii, şi uite-l pe Ilie Jura cum se târăşte în genunchi la picioarele lor ostenite. Popa

Barbă Neagră intră repede în curte. Are barba zbârlită.

E asudat. Patrafiru-i luceşte pe piept. Strigă:

— Ce faceţi, nemernicilor? Ce faceţi, bandiţilor?

Aici aţi ajuns? Am să vă blestem să vă sece laptele oilor, al marvelor şi al muierilor, anticriştilor!

Ilie Jura ajunge în faţa lui. Are fruntea plină de ţărână. Şi-o bate de pământ. Apucă patrafirul ţesut cu fir de aur şi-l sărută. De sub fustele popii iese miros tare, înţepător, de picioare bărbăteşti asudate.

— Ridică-te, fiule, tună popa. Pe toate le vede

Domnul-Dumnezeul nostru, şi ăştia…

Popa-l apucă de subsuori. îl smuceşte în sus. Cineva îi strecoară la ureche, veninos:

— Domnul a dat, Domnul a luat, frate Ilie.

E moş Argintaru, care-şi face cruci smerite. Cineva împinge înainte icoana legată în argint a Preacuratei.

Ilie Jura se repede la icoană. Îşi lipeşte buzele uscate de geamul pătat de muşte. Aude pe cineva şuierând din dosul ramei de argint:

— N-ai vrut să dai pentru echipa de şoc… Acu descurcă-te.

— Îl găsi credinţa… cârâie rău o bătrână din procesiune.

— Când te rugă Pavil, nu vruşi să-i vinzi cucuruzul, spune acru mama lui Pavel Lala.

Ilie Jura e singur în curtea arsă de soare. Rămâne cu buzele lipite de geamul încins. Cu ochii închişi. Cu degetele zgârcite pe rama de argint.

— Trageţi cociile, spune tare Pătru.

— Vă blestem, nefericiţilor. Aici să vă putrezească oasele! Cum îndrăzniţi să intraţi în bunul aproapelui?

Cum păziţi, netrebnicilor, cele zece sfinte porunci?

— Părinte, vezi-ţi de slujbă, strigă Dragotin, alb de mânie. Aici se împlineşte voia noastră. Trageţi cociile!

— Ia faceţi un lanţ viu, spune Pătru. Treceţi de la cucuruz la cocie. Încărcaţi cu desagii. Treceţi un pichet la poartă. Altul la livede.

— Ia treci, Pavile, la poartă.

— Mă losâme!

— Muieri! Aduceţi desagii.

Iarăşi aude Pătru foşnetul ciudat al mulţimii. Oamenii se aleg repede. Unii se duc la porţi. Alţii încarcă.

O vede pe Lena. Stă cu faţa albă lipită de geamul culmi şi plânge. Un câine scheaună pe lângă grajd.

— Loc! strigă Lungulescu.

— Nu se poate să-i lăsăm, părinte, îi şopteşte Guga

Ia ureche. Dacă ne pun jos şi de data asta?…

Se uită în jur. Copiii, cu rochii albe, duc prapurii.

În urmă – mai mult babe. Bărbaţii sunt la sălaşe. Ăia care au, stau în averi. Numai pe ăştia i-a scos foamea din munte.

— Cu predica, sfinţia-ta. Astăzi îi ia ăstuia. Mâine mie… Poimâine nu te iartă.

— Dobitocilor! scrâşneşte popa. De când vi-am spus-o?!

Ridică crucea deasupra capului. Corul de copii izbucneşte speriat: „Doamne, miluieşte-ne!”

— Fraţilor creştini, nu-l mâniaţi pe Domnul.

Lungulescu trece cu cocia între el şi mulţime. Parcă-l rupe în două. Parcă-l smulge din mulţime şi-l zvârle undeva afară din sat. Totul e o idioţenie. Dumnezeu a plecat în vilegiatură. Ideile. Unde sunt ideile? I s-au răscopt pe zăduful ăsta. Bestiile de comunişti au ideile aici. Tone de idei, vârâte în ştiuleţii dolofani. Tot au ratat. Atacul de noapte. Totul merge anapoda. Nici blestemele nu le mai ştie. E ciudată, înnebunitoare lipsa asta de idei, care-l turbează.

— Fraţilor creştini… Cele zece porunci.

Oamenii stau cu spatele. Zeci de braţe arse de soare apucă cocia Lungulescului. O ridică de dricul dinapoi.

O alătură grămezii de porumb. Zeci de mâini negre, puternice aruncă ştiuleţii între loitre.

— Slujeşte, părinte. Slujeşte aici, spune sec Ilie Jura.

Slujeşte şi binecuvântă casa asta, spre luare-aminte.

Popa-şi umflă bojocii. Vede negru. Smulge un prapur din mâna unui băietan gătit cu şorţ alb. Se repede între muieri. Le loveşte cu piciorul. Mânuie praporul ca pe-o ghioagă. Pânza străveche, cu icoana sfântului Ilie ţesută-n fir de aur, se sfâşie într-un nor de praf, cu miros de naftalină.

— Cu predica, părinte… cu Sfânta Fecioară, se roagă Guga.

— Lasă-mă… şi Iisus i-a gonit pe zarafi cu zbiciul…

Staţi voi, tâlharilor! Dacă nu vă ajunge cuvântul

Domnului…

Muierile chiăie speriate. Câţiva bărbaţi rabdă să le dea peste spate cu prăjina praporului.

— Auzi, Petre, spune Dragotin. Ce să fac eu, mă, să mă scriu la voi? Zi-mi ce să fac şi scrie-mă… Dacă zici, uite, îl iau pe popă de bărboni… Văzui de două zile unde bateţi voi politica. Vreau s-o bat, mă, cu voi, că-i istina.

Pătru-i pune mâna pe umăr. Îl simte vânjos. De piatră.

Piţu se apropie de ei.

— Dacă-mi scapă popa prapuru în cap, gata mi-s.

— Mă Dragotine, spune Pătru. E bucuros. Om să fii.

Dragotine… Se gândeşte cum l-au pierdut pe Văler Sava.

Cum vine Dragotin la ei. Cum a venit Amăriuţii… Părinte, părinte! strigă el înveselit.

Lungulescu pocneşte din bici. Cocia plină de ştiuleţi se urneşte scârţâind. Popa se uită la Pătru. La mulţimea care umple altă cocie. La praporul făcut ferfeniţă, îl aude vag pe Guga: „Haide, sfinţia-ta, că nisăm puţini…” Iarăşi se simte aruncat undeva în afara zilei, a satului. Zvârle praporul, se întoarce şi iese din curte, cu dascălul (upăindu-i pe urme şi corul de copii cântând speriat „Doamne, miluieşte-ne!”, în vreme ce mulţimea freamătă sub zăduful toropitor, şi Pătru îi spune lui

Piţu, coborând între oameni:

— Nu ştiu, mă, unde stă puterea, în noi stă, da încă nu ştiu cum să umblăm noi ca s-o scoatem în lumină curată şi limpede.

Piţu-şi reazemă umărul de el.

— Iarna asta o trece muntele. Da la iarnă?

Pătru se uită la mulţimea care roboteşte tăcută, la

Ilie Jura, înlemnit în pragul casei, la munţii cocârjaţi sub zăduf, la casele semănate în livezi, la zidurile înalte de cărămidă ale curţii, aude scârţâitul osiilor, târşâitul opincilor, golumbii care guruie pe streaşină;

oamenii forfotesc în jurul lor, îi ating cu desagii, cu

umerii. Dragotin îşi aprinde o ţigară, care miroase a frunză de nuc; baba o fi murit, a murit şi Văler Sava, seceta e în toi, pe undeva-i pândeşte primejdia, uite.

Piţu are capu' zobit, abia se mai ţine pe picioare, Gligor cu Ianoşelu zac, da Scordilă şi-a bleojdit dintr-odată umerii, Ilie Jura stă singur în prag, popa n-a putut face nimic cu praporul, n-a făcut nimic cu blestemele, pentru că aici în Prislop, între munţii toropiţi sub cerul alb şi gol, freamătă altceva decât foamea, ceva ascuns încă în adâncul oamenilor, ceva necunoscut, ceva după care el e lacom şi pe care nu se poate pune mâna, dar care i-a scos din obiceiurile veacurilor şi i-a adus aici să-şi ia nişte cucuruz la care nu s-ar fi gândit să-l ia nici dac-ar fi crăpat de foame la poarta lui Ilie

Jura; un vârtej de prai se ridică din uliţă, trece pe sub porţi, îi învăluie într-o pală de aer fierbinte; lui îi place vârtejul, ştie că au pus foamea sub picioare, că la anul şi la alt an acel ceva după care aleargă are să capete chip, aşa se face lumea – greu, dar se face –, şi îi răspunde lui Piţu:

— La iarnă nisăm mai adânc în oameni, şi asta-i tot.

Piţule.

Îi place că vulturu ăla negru s-a suit şi mai sus în cerul gol şi că poate asculta freamătul viu al mulţimii, care-i înconjoară din toate părţile.

RĂSCRUCEA

Înserează. Peste Topla, cerul de septembrie, înalt, rar şi albăstriu, începe să se ofilească. Sglivărul pluteşte într-o infuzie de lumină sângerie. Deasupra Broschinului trec prin sclipirile diafane ale amurgului fire lungi şi strălucitoare de mătasea-morţilor. Voica se uită la mestecenii din capul grădinii lui Pătru. O grădină năpădită de bruscălani şi mătrăgună. Mestecenii au mai crescut. Au tulpinile albe. Frunzişul moale parcă plânge în văzduhul lin, mătăsos, cu miros de trifoi roşu, de suliman şi de dragostea-fetei.

— Vine toamna, oftează băciţa din pridvor.

— Vine, n-ar mai veni… se oţărăşte Năstăsia din

cuină. Vine, şi Piţu n-a tras un car cu lemne. Zice că dacă-i primari, se cuvine să rămână la urmă, nu să se-ndese la pomană. Voico, Voico, l-a nărozit politica. Nu mai dă pe-acasă, fir-ar să fie de potcaş! Se prinde în colţ cu găzdonii. Nu ajunge că i-or spart capu'... Văsâlicăăă, Văsâlicăăă... Dă-te jos din măr, că acu vin la tine, n-auzi? Şi tu, Aurele, ce-mi tot stai cu ochii la dodă-ta

Voica? Urcă la munte cu demâncare la baciu-tu Scordilă. Nu se duce pe cea lume. Şi Scordilă ăsta al tău o nărozât. Auzi? Să-ţi cumpere mătase pentru poate...

Că fără poate de mătase ţi se roade noada. Hai, Aurele.

Ia-ţi cartea şi să merem la mama, că-nsară. Mădălina a rămas greoane.

Năstăsia iese în târnaţ. De când e nevastă de primar poartă cârpă neagră de mătase, îşi primeneşte ciupagul

mai des şi nu mai umblă desculţă. Negruţă, mică, rotunjoară, o priveşte cu ochi vioi şi negri. Voica tresare.

Mestecenii stau trişti în capul grădinii.

— Mamă! Mamă! strigă Văsâlică din mărul scorojit, cu crengile sărace, pe care atârnă îci-colo câte un măr posmăgit. Coboară Nică ăl bătrân cu oile de la păşune.

— Săracu' Nică! oftează Năstăsia.

— La ce-ai venit? Să-mi spui de Mădălina?

— De asta.

— Şi de mai ce?

— Lumea zice că Scordilă şi-o luat oi pe cucuruz când cu foametea.

— Şi-a luat pe cucuruzu muncit de el.

— Un le ţine?

— Te-o mânat chinezu' să mă-ntrebi?

Năstăsia râde. Voicăi îi place cum râde Năstăsia.

Vesel. Din inimă. Îşi arată dinţii umezi şi albi.

— Ba! auzi, Voico? La ce te ţii tu de călcâiele lu' Pătru? La ce-ţi lipseşte ţie politica?

Voica albeşte. E înaltă. Parcă mai înaltă decât înainte.

Cu mijlocul mai subţire. Bine strâns în brăciră. Cu

şoldurile rotunjite.

— Năstăsio!

— Asta-i! Vezi-ţi de baci, c-a început să-i tragă cu deţu. Te are ca pe lumina ochilor. Şi-i păcat.

Voica se uită-n cerul înalt, veşted, de deasupra Toplei.

— Or plecat cucii, şopteşte ea.

Năstăsia ridică din umeri.

— Hai, Aurele. Voico, să nu zici c-am văzut şi-am tăcut!

— Nu zic.

— Atunci, drum bun! Când cobori din munte?

— Când mi s-o urî.

Băciţa ridică şaua de lemn şi desagii cu demâncare.

Năstăsia îşi ia blidul în care i-a adus trei faguri. Din Broschin s-aude zvon de clopot.

Ăsta-i Franţ Ioşca”, zâmbeşte Năstăsia.

Poarta de la drum scârţâie. De după colţul casei se arată un bărbat bondoc, îmbrăcat cu o scurtă de foaie de cort, cu pantalon cazon de vânător-de-munte, cu bocanci de alpinist, mari, scâlciaţi şi prăfuiţi. Are faţa pământie. Obosită. Pe cap – un basc plin de insigne.

Priveşte-n gol, pare bolnav şi duce pe umăr un automat.

Când întoarce ochii şi dă cu ei de Voica, îl scutură un fior abia stăpânit.

— Dumneata eşti Voica Scordilă? întreabă el cu glas uscat.

— Eu, răspunde Voica.

Iese de sub viţa-de-vie, care atârnă grea între salpii târnaţului, în lumina roşiatică a amurgului.

— Închină-te, măria-ta!

Berbecul, cu coarnele răsucite de două ori, poleite cu staniol, cu panglică roşie legată-n frunte, îşi scutură capul.

— Nu vrea, moş Nică, râde Văsâlică dintre crengile mărului.

E, ca întotdeauna, desculţ, mânjit de mure, cu

nădragii numai petice, cu hălăciuga de păr castaniu plină de scaieţi. Se uită la Nică ăl bătrân cu ochi verzi de pisică.

— Ei, măria-ta, măria-ta… Nu vrei să te închini la un copil. La măria-ta nuse-nchină toţi nărozii? Şi ispanu, şi general-baronu, şi domnu' minister? Da copilu-i sufletu' Domnului, că-i curat, măria-ta!

Berbecul îl priveşte cu ochi de chihlimbar. Blana-i miroase a soare. A cald. Rumegă domol. Oile pasc pe coama cu iarbă uscată. Franţ Ioşca bate din picior. Se scarpină cu cornul poleit pe spinare. Îşi freacă fruntea de piciorul de lemn al bătrânului.

— Ce zice, moşule? Ce zice?

Nică ăl bătrân se face că ascultă. Nasul coroiat i s-a subţiat. Nările i s-au albăstrit. Mustăţile ţepoase, arse de ţigară, i s-au rărit. Faţa ascuţită de vulpe e numai brazde adânci. Ochii mici, verzi îi sunt trişti şi apoşi.

— Aha! Zăce, zăce…

Văsâlică-şi dă drumul din creangă în creangă. Se prinde cu mâinile pistruiate de o ramură cioturoasă.

Se bălăngăne. Sare la pământ. Cade pe patru labe.

Berbecul îl priveşte c-un ochi. Se dă doi paşi înapoi.

Îşi face vânt. îl izbeşte cu fruntea în dosul numai petice.

Văsâlică se sprijină o clipă în nas, pe urmă ţâşneşte în picioare şi se ascunde după măr.

— Las, câte. spun eu lu' tata, fir-ai să fii de împărat! Să te ia la primărie şi să te… să te…

Se smârcâie. Izbucneşte în râs. Râde şi Nică.

— Uţa vine mai îndăsară cu domnu' părintele, să plivească grădina. Pătru unde-i, sufletu' Domnului?

— Îi la joagăr, cu cea' Mărtin Balaci. Spune-i să se-nchine, că-i dau un măr.

— Închină-te, măria-ta. Te roagă inimă de copil preacurată.

Berbecul îşi pleacă fruntea.

— O dată, numără Văsâlică.

— Hai, măria-ta!

Franţ Ioşca îşi mai pleacă fruntea o dată.

— De două ori. Vreau de trei ori, moşule. De trei ori, şi-i dau mărul.

— Eh, copilule, spiţă de om. La început ai zis că dacă se-nchină o dată. Acu vrei să-şi betejească grumazu în plecăciuni. Stai cu tata, Franţ Ioşca, că inima preacurată se arată hameşă.

— Nu m-arăt. Îi dau mărul şi-l ţuc.

— Dă-i-l!

— Nu mă-mpunge?

— Dacă te simte om de omenie, nu!

Văsâlică iese de după măr. Nică ăl bătrân s-aşază greoi pe pământul călduţ, cu iz amărui de coada-şoricelului. Berbecul se culcă lângă bătrân. Văsâlică vine lângă ei. Scoate un măr din sân. Franţ Ioşca apucă cu buzele. Oile se strâng pe-alături. Unele pasc. Altele se tolănesc. Rumegă cu ochii întredeschişi.

— Când nărozeşte lumea, te-nţelegi cu marvele. Uite, de-o pildă Franţ Ioşca.

— E deştept.

— Deştept? Pot să zâc că-i mai cuminte decât popa.

— Cum mai cuminte?

— Aşa. Mai cuminte. Nu cântă la besearică pe-o nară, ca pe ailaltă să suduie.

— Dacă i-ar da colaci şi pomană, poate ar cânta.

Nică ăl bătrân îl ia de bărbie. I se uită-n ochi. Îşi clatină capul. Poartă o pălărie veche. Slinoasă. Pleoştită. Prin deschizătura cămăşii i se vede pieptul slab, acoperit cu păr aspru. Alb. Pielea gâtului atârnă de vinele groase, vinete.

— Da lu’ Pătru ce pomană-i dă, Văsâlică?

— Păi cum? Cea’ Pătru cântă în besearică?

— Tocmai aia-i. Nu cântă acolo. Cântă d-aficea pe uliţă, la urechea surzilor.

— Cum l-ai învăţat să se-nchine?

— L-am învăţat. N-am pe altcineva. Simina nu-i din sângele meu.

— Cine-i Simina?

— O potcă.

— Aha!

— Tu ce zâci, Văsâlică? Mai vine la primăvară grangurele ăla?

— Grangurele din păru vost?

— Ăla!

— Vine. De ce să nu vină?

— Nu-i stăpân la casă, d-aia. Da poate se-ntoarce Uţa.

— Doda Uţa-i moartă. A îngropat-o ast-iarnă.

Nică ăl bătrân râde încet. Îşi clatină capul.

— Uţa moartă? Tare eşti tu micuţei, Văsâlică! Nimic nu pricepi. Franţ Ioşca-i mai cuminte. Zi-i, măria-ta.

Dacă vine Uţa cu domnu' părintele, tocmim grajdul, muruim pe jos şi-astupăm gaura aia veche. Aşa-i?

Berbecul se uită la el cu ochi galbeni, impasibili.

— Păi nu zice nimic, se miră Văsâlică.

— Tocmai asta-i cuminţenia lui, şopteşte Nică ăl bătrân. Că nu zice nimic.

Peste Broschin, înserarea de septembrie se lasă uşoară ca o adiere neagră.

— Tu, Văsâlică, du-te către casă. Hai şi noi, măria-ta.

— Cobor pân' la Voica. Mama meliţă pe-acolo. Mă laşi să mă sui călare pe Franţ Ioşca?

— Suie-te!

Nică ăl bătrân se ridică. Îşi potriveşte legăturile piciorului de lemn. Franţ Ioşca sare în picioare. Îşi scutură blana. Văsâlică-şi înfige mâinile în lâna măriei-sale. Îi saltă în spinare. Peste Broschin începe să cadă întunericul. Oile se strâng pe urmele berbecului. Coboară cu toţii prin păşunea uscată, din care se ridică ţârâitul greierilor şi al cosaşilor. Ajung înspre poala livezii.

De la rădăcina mestecenilor se desprinde un om.

— Bună seara, moşule!

— Sara bună!

— Ai un foc?

— N-am. Prr, oaie!
— Frumos berbec!
— Frumos.
— Îl vinzi?
— Ba!
— Păcat!
— Moşule, de ce are omul ăsta buză de iepure?
— Taci la moşu, că nu-i frumos.

Dintre bruscălanii crescuţi lângă gardul de spini saltă alt bărbat.

— Ăsta-i, camarade Velicescu?
— Ăsta trebuie să fie.

Omul îşi mângâie barba. Se apropie de Văsâlică şi-l ciupeşte de ureche.

— Ale tale-s oile, puştiule?
— Ba!
— Ale cui?
— Ale mele, spune Nică, moale. Sfârşit.

Se-ntoarce lângă berbec. Îi scarpină fruntea cu degetele bătrâne. Tremurânde.

— Pătru ăla îi copilul dumitale? întreabă Velicescu.
— Al meu!
— Aha!

Nică ăl bătrân îl ia pe Văsâlică-n braţe.

— Vreau călare pe Franţ Ioşca, scânceşte copilul.
— Stai la moşu. Stai la moşu, bâiguie Nică.
— Ce dracu’ de nu mai vine comandantul V
— Începem, părinte?
— Începem, buză-de-iepure!

Velicescu-şi trage automatul sub braţ.

— Dau lapte oile, moşule, dau?
— Ăsta da berbec! râde Codarcea. Uite ce fudulii.

Nu ca ale tale.

Nică ăl bătrân îl lasă pe Văsâlică la pământ.

— Du-te la Voica, Văsâlică. Du-te, puiule.

Apucă cârja în care se sprijină, scoate un răcnet turbat, se-nalţă dintr-odată pe piciorul de lemn şi-l

oticneşte pe Velicescu la mir. Luat pe neaşteptate, omul se clatină. Codarcea se repede la Nică. Îi dă un pumn în bărbie. Bătrânul se răstoarnă pe spate. Îşi prinde piciorul de lemn sub el. Văsâlică o ia la goană devale.

Urlă din răsputeri:

— Mamăăă! Mamăăă!

Velicescu înjură. Îndreaptă automatul spre bătrân, care se avăleşte pe jos, încercând să se ridice.

— Fără prostii, Velicescule! Lasă-l pe ăsta. Hai să-i dăm drumul, că se şucăreşte barosanu.

— Franţ Ioşca, puiule. Suflete, geme Nică ăl bătrân.

Berbecul behăie blând. Vine şi-l adulmecă. Îi vâră botul catifelat la subsuoară. Nică-l cuprinde de după gât. Îşi îngroapă faţa în blana caldă. Velicescu smuceşte berbecul, îi descarcă un foc în cap. Detunătura sună spart pe fundul văii. Franţ Ioşca cade fulgerat. Îşi zgârceşte picioarele. Oile se sperie. Focurile răsună unele după altele.

— Vezi că fuge aia la deal.

— N-avea grijă!

Codarcea trage o rafală scurtă. Oaia lovită-n pântece behăie jalnic.

— Hai, moşule, şi te scoală de acolo. Să-i dai lu’ fie-tu ţâdula asta.

Codarcea îl ia de umeri pe Nică. îl saltă în picioare.

Nică ăl bătrân rămâne stană de piatră. Din vale se aude glasul ascuţit al unei femei.

— săi, Voico, şi crapă-i capu’! Aţine-te, Voico!

Codarcea râde baritonal.

— Haide, Velicescule, că-l deflorează ruralele pe barosan.

Velicescu îşi pipăie fruntea.

— Al dracu’ hodorog! mormăie el. Nu luăm o oaie pentru pastramă, sfinţia-ta?

— O cari tu?

— săi, Voicooo! Păleşte-l I

— Trap, buză-de-iepure!

Cei doi îşi iau automatele în cumpănire. Coboară pe vale în pas alergător. Nică ăl bătrân rămâne pironit sub cer.

Întunericul umed al luncii se întreţese cu noaptea luminoasă care învăluie coamele munţilor. Luna de crai-nou stă spânzurată deasupra Sglivărului. Ilie Jura călăreşte cu bărbia în piept. Moţăie. Care va să zică.

Ambrozie n-a minţit cu echipa de şoc. Râde ostenit.

Se-ntinde în şa. N-are lipsă de echipă de şoc. A gătat podrumul. A săpat sub coşarcă alt podium. Pătru l-a lovit în inimă. Cucuruzu. Echipa de control la joagăr.

Astea toate pentru casă… Într-una din nopţi îi vin două camioane cu sare de la Slănic. O să-i beleascâ pentru fiecare chil de sare. Să-l vadă pe Guga fără sare, la oi.

Cine dracu' puşcăreşte sus în Broschin? Uite şi casa lui

Scordilă. Din deal se aud glasuri de muieri. Răsună limpede în singurătatea Toplei.

— Dă-i în mumă-sa, Voico! Hai să belim oile.

— Mai întâi să le golim de maţe, Năstăsio.

— Liviooo! Lasă-i dracului, că te puşcă.

— Unde-i Nică ăl bătrân, Năstăsio?

Ilie Jura trage de dârlogi. Descalecă. Îşi duce calul în luncă. Îl leagă de o salcă, în malul apei. Îşi scutură toropeala. Ascultă. Topla foşneşte între maluri. Din deal adie o boare dulce, cu mireasmă de viţelar uscat.

Urcă-n drum. I-a luat casa. Credea că-l loveşte. S-a luat după Ionaşcu. Nu l-a lovit. Pătru i-a smuls cucuruzul. Aor. Casa stă singură în noapte. Cu obloanele bătute în leaţuri. Părul are frunzele poleite. Le poleieşte lumina puţină a lunii. Ciuleşte urechea.

— S-o dus Franţ Ioşca, Uţo. S-o dus cu cuminţenia lui, şi acu mi-s singur pe lume şi bătrân, că tu…

Un geamăt sfârşit. Ilie Jura se-nseninează. Se uită peste gard. Pe treptele târnaţului – o mogâldeaţă. Pe drum – nimeni. Ce oi vor să beleascâ muierile alea?

E şi Voica acolo, în deal… La o adică, ce vrea? De ce-

mpinge poarta?

— Nică!

— S-o dus Franţ Ioşca.

— Dă-l în mumă-sa! Becherea la Viena, şi noi…

Nică râde dogit… Stă pe trepte, cu fruntea plecată pe genunchiul teafăr, cu cârja alături.

— Franţ Ioşca ăsta nu becherea la Viena. Cu mioarele becherea.

— De ce ziceai că eşti singur?

Nică ridică obrazul. Ilie Jura se pleacă peste el.

Aproape. Până-i simte răsufletul pe buze.

— Mă cunoşti?

Nică îl priveşte cu ochi goi. Râde.

— Ce vrei, Ilie Jura? Acu, dacă s-o dus Franţ Ioşca…

— Mă Nică!

— Vrei să mă omori?

— Asta vreau. Din osul tău spurcat o ieşit Pătru.

Nică. Mi-o ars inima, mă.

— Mi-s bătrân şi singur. Omoară-mă.

Glasul înăbuşit plânge de durere. Ilie Jura ascultă mirat glasul care plânge de durere. N-a auzit până acum asemenea glas. Îşi vâră la loc sâmceaua trasă pe jumătate din praşchie.

— Te doare, Nică?

— Mă doare!

— Rău?

— Rău.

— Ce te doare, mă?

— Viaţa mă doare.

— Dacă ţi-o iau?

— Îţi dau mulţam!

— Da al tău nu mă arde pe mine cu fieru roşu?

— Ai ars şi tu destui.

Ilie Jura tresare. Glasul lui Nică se-ntăreşte.

— Mă Nică.

— Am fost Nică. Acu mi-s nima-n lume!

— Dacă trag poliţa şi-ţi dau casă, tot nima-n lume eşti?

Bătrânul începe să bâţâie. Capul îi tremură.

— Casa?

— Casă, Nică. Asta în care te născuşi. Unde ţi-ai adus muierea dintâi, mă. Crezi că eu n-am inimă, Nică?

De ce să crezi tu una ca asta? Casa cu părul de care s-o spânzurat curva de fie-ta.

— Taci!

— Nu-ţi place? Nu era curvă? O ştia tot Caransebeşul, Nică. Şi eu m-am dus la ea, Nică, pe bani.

— Taci, n-auzi?

— He-he-he! Te ustură?

— Uţo, la tata, că domnu' părintele…

— Ăla de-a umplut-o de sfrenţie? Care părinte, c-avea tot seminaru, mă.

Nică holbează ochii. Nişte ochi înspăimântători. Prin întunericul subţire, Ilie Jura-i vede beregata. Pieptul gol.

Gâtul uscat. Nică izbucneşte-n râs. Din deal vine miros de sânge. De măruntaie. Lui Ilie Jura i se-mpăienjenesc ochii. Cum se culcase el pe cucuruz când i-au spart coşărcile, şi ei, cu inima de piatră, l-au lăpădat ca pe o dârză. Şi cum s-a târât în genunchi până la picioarele popii, alea de puţeau la fel cu toate picioarele, şi s-a lovit acolo de răutatea ălora de la care aşteptase ajutor… Nicăieri n-a găsit ajutor. Că a fost la preţură, şi primpretorul i-a râs în nas şi i-a spus că ori merge cu ei, ori să-nchidă uşa pe dinafară, că nu-i român şi grănicer. La judecătorie, procurorul a ridicat din umeri.

Nu-i pasă lui de zestrea Lenei, când poporul îşi face dreptate. Să fie mulţumit c-a scăpat aşa.

— De ce, mă Nică, să intre el în averea mea, că eu am muncit-o, Nică, şi averea-i sfântă şi după lege.

Iarăşi vine miros de sânge. De măruntaie. Nică bate din buze. Pipăie după cârjă.

— Ce ai zis, Ilie Jura, de Uţa, inima mea… bâlbâie bătrânul. Ce-ai zis tu de Uţa?

Ilie Jura îşi trage sâmceaua. Îi pipăie vârful cu buricul degetului.

— C-a ieşit din mumă-sa curvă şi ca o curvă a murit.

Şi tu eu tot neamul tău de cioclendări…

Nică se uită în cerul plin de stele. Luna de crai-nou parcă-i Franţ Ioşca, paşte în păşunile lui Dumnezeu, şi uite-o pe Uţa, împleteşte o cunună de flori, şi florile-s stele, şi-o pune pe frunte şi parcă-i mireasă, inima lui.

Uţa lui. Începe să cânte cu glas de tenor aburit de lacrimi, de o durere aspră, cumplită, care-i strânge grumazul:

„Auzit-am auzit
Dintr-o albă albinioară
Că m-or scris domnii cătană…”

„Că m-or scris domnii cătană…” îi răspunde dintre pajiştile cerului glasul înalt, dulce şi duios al Uţei. Ochii lui Nică se umplu de lacrimi. Nu-l vede pe Ilie Jura plecat deasupra lui. O gheară rece îi pătrunde în inimă.

Rămâne cu cântecul frânt pe buze. Cu ochii înlăcrimaţi privind cerul. Ilie Jura trage sâmceaua. Sângele abia ţâşneşte din trupul vlăguit. Şterge lama de oţel de cămaşa mortului, căzut pe spate. îl apucă de subsuori. îl târăşte în târnaţ. îl reazemă cu ceafa de uşa bătută-n lăteţi.

— Uite, mă Nică. Fără poliţă ţi-o dau, mă.

Aici l-a-nfrânt Pătru ast-iarnă, când a vrut el să i-o dea pe Lena şi să-l bage pe din două în avere. Greierii ţârâie în Broschin. Mortul cade pe o parte. Ilie Jura ascultă greierii. Coboară în curte. Smulge un braţ de spini din gard. Îi aşază în târnaţ, lângă pălimarul uscat.

Lângă uşă. De trei ori aduce spini. Pe urmă smulge nişte iarbă uscată. Nică zace în prag, frânt în două. Ilie Jura îngenunche. A adus o grămadă de spini. Face un şomoiog din iarba sfârlogită. Îi dă foc cu chibritul. O

vără sub uscătură. Frumos miroase iarba arsă! Ce vesel pârâie spinii! Flăcările ţâşnesc cu zeci de limbi albăstrii.

— Cum nu vrei tu să stai ca lumea, nici mort, mă

Nică? S-a făcut greu Nică. Pământ. îl răsuceşte şi-l reazemă cu tâmpla de tocul uşii. Dumnezeu să te ierte pentru răul care mi l-ai făcut.

Îşi face cruci smerite. Iese-n curte. Stă o clipă să se bucure de flăcările lacome care îmbrăţişează pălimarul, care se caţără sprintene pe stâlpii de lemn ai târnaţului. Pe urmă deschide poarta, trece drumul, coboară-n luncă, îşi dezleagă calul şi-l îndeamnă domol din călcâie.

— Haida, mă! Haida, că-i noapte!

— Un te bagi, Petre? Un te bagi în jărăgai?

— Udă-mă, Voico, şi taci.

Voica ridică vadra. Îi toarnă apa în creştet. Pătru îşi trage sacul pe spate. Se apropie de rugul care-şi înalţă fuiorul de flăcări, de scântei şi de fum, în cerul rar, de toamnă. Casa arde în vâlvătăi. Limbi roşii ţâşnesc prin găurile negre ale ferestrelor. Ling pereţii cu muruiala crăpată. Se strecoară prin acoperişul de şindrilă.

Se târăsc spre coama casei. Bufnesc pe uşă, învăluite în suluri groase de fum negru. Căpriorii trosnesc. Lemnăria uscată arde pârâind. Roiurile de scântei se-nalţă peste luncă. Dogoarea pârleşte frunzele părului.

— Să nu s-aprindă casa lu’ Scordilă, spune cineva din drum.

— S-aude că Nică ăl bătrân s-o-ncuiat în casă şi i-o pus foc.

— Voico! Ai bolânzit, muiere? Un te bagi? Şi tu.

Petre? Liviooo, sari şi ţine-o pe năroadă.

Pătru se apropie de casă. Îşi trage sacul ud peste umeri. Vâlvătaia îl izbeşte în obraz. Îi arde pielea, îi împunge ochii cu mii de ace. Voica îi încleştează braţul.

— Petre!

— Voico!

Voica îşi smulge cârpa din cap. O înmoaie în vadră.

I-o leagă peste obraz. În clipa când i-o petrece peste faţă, îi vede fruntea înaltă, luminată de flăcări, sprâncenele negre pârlite de dogoare, mustaţa răsucită bărbăteşte,

tăietura adâncă din bărbie, vânătă în strălucirea pălălaielor, ochii îndureraţi, şi-l recunoaşte pe Pătru al ei, Pătru tinereţii ei. Buzele astea roşii au răscolit-o şi-au înfiorat-o. Mâinile astea mari, late şi negre, i-au alintat trupul. Odată cu Pătru acela cunoaşte acum un alt bărbat. Abia ghicit odinioară. Un bărbat nespus de puternic. De neliniştit. Un om care trăieşte în adâncurile lui. Care înţelege viaţa altfel decât Scordilă. Cu ceva aspru şi necruţător în el. Dintr-odată, o îneacă o bucurie tainică. Nimeni şi nimic n-o-mpiedică să fie numai de ea ştiută, adevărata muiere a bărbatului căruia îi trece degetele peste obrazul chinuit. Pe care-l simte în ea, ca pe sine însuşi. Gândul ăsta fulgerat într-o clipă îi mlădiază trupul voinic. Îi trece prin ochii albaştri, reci o undă de bucurie păcătoasă. Îi umezeşte buzele. Pătru vede răsărind din lumina crudă a jarului o Voică atât de apropiată lui, încât îi vine să strige de durere. Livia, cu cârpa trasă pe obraz, se repede la el.

Îl bate cu pumnii în piept. Îi strigă:

— Un te bagi, Petre? Că aici pieri, Petre!

Voica o apucă de mini. O împinge înapoi:

— Lasă-l, Livio, să intre în foc după taică-su. Altfel, n-are să aibă hodină toată viaţa.

Pătru aude. Printr-un salt, trece pălimarul făcut scrum, în dreapta ţine o săcure. Săcurea Voichii. Tocurile uşii ard cu flăcări iuţi. Pătru intră în cuină. Dogoarea îi pârleşte mâinile. Grinzile tavanului sunt numai jăratic.

Fumul îl înăbuşă. Nu vede nimic. Sacul ud se usucă, îi arde spinarea. Cârpa Voichii îi frige obrazul şi buzele. îl înăbuşă cu mirosul ei ameţitor de busuioc.

— Tată!

Tavanul din odaie se prăbuşeşte c-un pârâit prelung.

Sfâşietor. Bufneşte într-o mare de scântei şi de flăcări, care-l izbesc în obraz, îl orbesc, îi taie răsufletul, îl aruncă în târnaţ, şi din târnaţ – afară, cu pielea scorojită, cu mustăţile mirosind a ars, cu cioarecii pârliţi.

Cineva îi aruncă o vadră de apă în obraz. Ochii îl

ustură. Sufletul îl ustură. Odaia de care se leagă tuşea lui Nică ăl bătrân, scârţâitul patului de lemn, oftatul mulţumit al truditorului, glasul duios al Uţei, lumina firavă a zorilor spălând ocheţii albăstrii ai ferestrelor, copilăria lui, aşa cum a fost ea, odaia se mistuie, şi odată cu ea se mistuie ceva din el însuşi, ceva atât de apropiat şi de firesc, încât îl podidesc lacrimile. Rămâne ţintuit în faţa casei care arde, fără gânduri, vlăguit, străin de el însuşi.

— Livio, un ziceai că-s oile?

— Pe culme, Mărtine.

— Hai, Năstăsio, să le coborâm. Vinde din ele şi-şi mai scoate paguba.

— Uite-l şi pe chinez.

— Cu calul primăriei.

— Pe deşălate.

— Voico, tu urci la munte?

— Urc.

— Mă oameni, ce mai stareţi în drum, că nu s-aprinde lunca.

— Noroc că n-a bătut vântul!

— Feriţi, că acu se huluie acoperişul.

— Mânia lu' Dumnezeu.

— L-o bătut pe Pătru. Să nu mai intre în averile oamenilor.

— Dumnezeu nu bate cu bâta.

Un galop oprit scurt. Zuruit de pinteni.

— Ia mai lasă vorba şi mişc-o la trap. Dă-i drumu'!

Ce-nlemnişi aici, leat? Ia, pas alergător! Nu rămâne decât ăla care a fost când a izbucnit incendiul.

Murmure. Paşi care se-ndepărtează pe drum. Flăcările ling streaşina. Ies fuior printre şindrile. Acoperişul se umflă dintr-odată, parc-ar vrea să zboare. Acolo-n pod, într-o vară, el şi Uţa… Taică-su cioplea în curte o rudă pentru cocie. Într-o seară stătea în târnaţ. De când a venit Mădălina la el? Şi mama, pe care o găsit-o în cuină când s-a-ntors din război, cu mirosul ei de aluat, de ciupag spălat, de mere şi de izmă… Acoperişul arde cu

pocnete. O vâlvătaie roşie cu miezul galben ţâşneşte spre cerul înstelat, pe care luna de crai-nou se-nvăluie într-o maramă de fum alburiu.

— Camarade!

De ce să se-ngroape taică-su sub mormântul ăsta de jăratic? O căinţă amară îi încleştează fălcile. L-a lăsat singur de când s-a întors din război.

„Mai bine nu te-ntorceai, Petre, din bătaie… rămâneai, dragu tatii, acolo, că eu n-am putere să ţin pasul cu tine şi nici nu vreau să-l ţin”.

Afară chiuia viscolul, neaua intra pe sub ţolul întins în uşă, era noaptea de Ajun, şi el se căuta răbdător pe sine. Alături murea sufletul lui Nică ăl bătrân. Murea sfâşietor de trist, rupt de tot ce-i făcuse viaţa. N-avea vreme, nu putea fi cu taică-su, care-şi legase tot ce-i mai rămăsese de trăit de tot ce trăise până atunci. Nu putea, pentru că viaţa lui abia mijea – viaţa lui abia se năştea într-un chip pe care el însuşi nu şi-l ştia desluşi pe deplin. Căpriorii pârâie îndelung. Sfâşietor.

Se tânguie în hohote. Îi cioplise moşul lor, din inimă de fag coborât din codrii grănicereşti.

— Lasă, camarade! Nu se ştie dacă bătrânul e înăuntru.

„Asta-i, Magdalieno. Vă mulţam fain la toţi pentru Crăciunul ăsta…”

Îl vede cum s-a cocârjat sub porneavă, bătrân şi sleit, străin în casă străină, cu sufletul pustiit de moartea

Uţei. Ca într-o lumină neaşteptată ştie acum că Uţa a fost dragostea lui taică-su. Uţa semăna ca două picături de apă cu maică-sa, şi pe maică-sa, de care nu-şi mai aduce aminte, poate numai de mâinile şi de ochii ei, de obrazul ca o umbră care se pleca noaptea peste el, pe maică-sa aceea moartă de demult, Nică ăl bătrân a iubit-o.

Acoperişul se prăbuşeşte într-o învăluire înaltă de scântei. Pe ocheţii ferestrelor şi pe uşa căscată negru bufnesc suluri groase de fum. Zidurile de văiugă rămân pustii. Goale. Afumate. Focul se domoleşte. Flăcările se

adună. Lumina scade. Noaptea se apropie de zidurile ştirbe. Pătru îşi scoate pălăria veche. A murit viaţa lui din Topla.

Stângu Tauru urcă de la miezul nopţii. Din Cracul Lupilor în Mumuieţu, sub zalele întunericului. Din Mumuieţu la obârşia Camenei. Trece prin Zănoghi spre ziuă. Staracinu ţine în poate codrii străvechi de fag.

Poteca şerpuie sub coroanele care închid cerul, undeva deasupra, atât de sus, încât noaptea cade din bolta pădurii ca dintr-un alt cer. Caii, legaţi unul de coada celuilalt, bat copitele în straturile de frunziş. Îl răscolesc.

Scot din el miros reavăn de putreziciune, care se-mbină cu mireasma palidă de căldăruşă, de cruce-voinicului, cu cea dulceagă de gălbenele de munte şi din când în când cu adierea subţirică de mărgică. Stângu Tauru stă în şaua de lemn, acoperită cu o pocroviţă de lână.

Tauru ăl bătrân i-a trimis poruncă să fie în zori la marginea codrului de sub Vârful Dobrei. Să nu-l vadă nimeni, şi dacă are ceva de ascuns să aducă cu el. Porunca i-a spus-o baba Belcotă. A încărcat şase mitraliere americane, cu benzile de muniţie şi afetele făcute de Gârbin, pe caii lui şi-ai copiilor. Ştie că taică-su îl cheamă sub Vârful Dobrei să-i lase taina neamului. Aşa se-ntâmplă de două sute de ani la Tăureşti. ăl mai bătrân din spiţă alege pe cine socoteşte că-i mai vrednic dintre cei tineri şi-i trece taina sub Vârful Dobrei. Nu-i bine să se gândească la tainã. Dacă a zis taică-su să aducă ce are de ascuns, înseamnă că taina se leagă de un anume loc. Codrul mut pluteşte negru în întunericul din zori. Dinspre Pietrele Albe se aude un ropot prelung de copite. Stângu strânge frâul. Armăsarul înlemneşte. Ciuleşte urechile. Zorii se preling lăptoşi printre trunchiurile groase. Codrul se-nvăluie într-un abur fumuriu. Prin aburul ăsta, coboară în salturi prelungi un cerb. Stângu-i vede coarnele culcate pe spate. Îi aude răsufletul greu. Cerbul îşi deapănă picioarele sub pântec. Sparge zorii cu coarnele rămuroase.

Trece lin, ca o arătare. Îi vede albul ochilor. Ţiganu' sforăie.

Se-ncoardă. Caii ceilalţi se adună unul în altul. Din aburii care se-ncolăcesc în jurul trunchilor se întrupează o lupoaică. Vine cu nasul vârât în urma cerbului.

În dreapta ei – un căţelandru. În stânga – altul. Stângu râde. Lupoaica încremeneşte în potecă. La zece paşi de el. Poate s-o-mpuşte cu pistolul. Îşi rânjeşte colţii.

Se-ntoarce scurt. Scheaună. Se pierde în lăstăriş, cu căţelandrii după ea.

— Îl scăpaşi, năroado, mormăie Stângu supărat.

Îl împinge pe Ţigan din călcâie. Deasupra, crengile codrului plutesc într-un cer de sânge. Printre trunchiurile străvechi se cern trâmbe de lumină vişinie. O veveriţă se joacă la poala unui stejar scorburos. Poteca răzbeşte pieptiş peste o surpătură, dincolo de care începe codrul întunecat de molid…

…Taică-su stă în şa, cu boata ferecată aşezată în curmezişul oblâncului. Cu sarica pe umeri. Din culme se vede plaiul urcând uşor spre Godeanu, cu stinele presărate în marginea codrilor care-l strâng de jur-împrejur, suind spre vârfuri din valea Camănei, a Cernei, a Recii. Cerul de octombrie e limpede, străveziu şi albastru. Ţarcu s-a nvelit într-o dolamă de nea strălucitoare. Şi Sglivărul. Şi Godeanul. Departe, în singurătatea cerului, ridicat cu umerii sinilii deasupra tuturor munţilor, vârstat cu vine prelungi de zăpadă, cu fruntea strălucind în lumina albă a dimineţii, stă încremenit

Retezatu.

Tauru ăl bătrân îşi scoate căciula. Rămâne o clipă nemişcat, sur, crestat de ani. Se-nalţă în şa. se-nchină spre tatăl munţilor. Îşi face trei cruci largi. Se aude behăitul turmelor care coboară spre Boldoveanu. Stângu

Tauru trage în piept aerul tăios cu miros de zăpadă şi de oaie.

— Ai venit?

— Am venit.

— Ce zici că ai adus pe atâţia cai? Bani?
— Ba.
— Aor?
— Ba!
— Parc-ar fi puşti.
— Îs mitraliere.

Se uită unul la altul. Ţauru ăl bătrân – masiv, învelit în saricâ ca un urs în blană, cu sprâncenele albe răsucite în sus a întrebare, iscodindu-l cu ochi reci, cenuşii. Stângu Tauru – frumos, la fel de voinic, cu mustaţa porumbie, răsucită a fală, cu ochi albaştri, tari, senini şi zâmbitori.

— Asta-i averea ta?
— Asta!
— Ştii la ce te-am chemat?
— Ştiu!
— Atunci, să faci jurământu cu faţa spre Retezat.
— Îl fac.
— Zi: „Mă jos pe sângele meu şi al pruncilor mei să ţân taina în taină…”
— …să ţân taina în taină…
— Şi s-o trec celui mai vrednic…”
— …vrednic…
— Ca pe o putere a neamului. Şi nima să nu se atingă de puterea neamului”.
— …neamului.
— „Numa atunci când neamu’ piere şi sfatul bătrânilor porunceşte să se strice legământul”.
— …legământul.
— „Şi mă mai jos s-adaug zece din sută la puterea neamului şi aşa să-mi ajute Dumnezeu. Iar dacă om străin află, să-i sting spiţa până la nepot. Şi dacă nu ţin taina, să pier de mâna Tăureştilor, fără să mă-mpotrivesc, şi iar aşa să-mi ajute Dumnezeu”.

Stângu Tauru încheie jurământul. Sunt singuri, cu caii, cu munţii, sub cerul de toamnă.

— Haida!

Tauru ăl bătrân trage frâul şi se lasă la pas în

înfurcătura priporoasă, ascunsă sub molidişul care-nchide Cracu

Bandialu. Stângu ştie că din Cracu Bandialu poţi coborî în Reca, la Poiana Ruscă, din Recaân valea Timişului, sau poţi urca în Ţarcu, sau de aici poţi ţine plaiul în

Retezat, sau poţi răzbi în valea Cernei, că locui o răscruce a drumurilor de munte. Se bucură de înţelepciunea moşilor săi şi se gândeşte la colonelul Vărzaru, care bate munţii cu harta-n mână, zice că-i cunoaşte, da' nu ştie că munţii au pentru Tăureşti un glas al lor, necunoscut până şi prislopenilor.

Se aude vaierul unei cascade. Tauru ăl bătrân se-afundă într-o sălbăticie de molizi aduşi de viituri, încleştaţi între stânci vinete de gresie, printre care ţâşnesc din pământul mustos tufe flocoase de ruşineaursului, de limba-cerbului şi de spinarea-lupului, amestecate cu cele palmate de spânz, printre care se-ntind petice violete de brânduşe de toamnă. În stânga, Bandialu ţâşneşte dintr-o stâncă înaltă, pleşuvă, spălată de vremuri, ridicată în văzduh, până deasupra molizilor. O

limbă oţelie de apă, care se arcuieşte peste un prag de bolovani negri şi se prăbuşeşte fumegând în prăpastia verticală căscată dedesubt, între doi pereţi de gresie lustruită. În dreapta – un umăr de piatră. De jur-împrejur – surpături adânci. Carnea muntelui – mâncată până la stâncă goală. Un ochi de cer spre Reca. Tauru ăl bătrân descalecă. Îşi scoate sarica. E încins peste brâu cu un colac de frânghie.

— Leagă capătu ăsta de molid. îl cheamă Ianăş.

Molidul Ianăş, crescut între stânei, bătrân, zgrunţuros, stă plecat deasupra prăpastiei peste care fumegă Bandialu. Stângu Tauru îi petrece frânghia de cânepă peste trunchi.

— Să cobori când o scutur.

Bătrânul îşi scuipă-n palme. Apucă frânghia. Încalecă o aşchie de piatră. Se lasă-n jos. Până la piept. Până la

buze. Caii stau nemişcaţi, înconjuraţi de sălbăticia locului. Cascada vuieşte înăbuşit. Frânghia se destinde.

Se scutură de trei ori. Stângu Tauru trece aşchia de piatră. Se leagănă o clipă-n gol. Îşi dă drumul să alunece. Taică-su îl aşteaptă pe un prag de stâncă. Dincolo de prag – o despicătură prin care trece un curent umed, mirosind a mxicegai. Tauru ăl bătrân intră în despicătură pe lat. Stângu îl urmează. Un coridor strâmt şi înalt, prin bolta căruia se preling fire lungi de lumină. O surpătură, peste care trec pe pântece. Ziduri umede. Întuneric. Un urcuş pieptiş. Zidurile se strâng.

Iarăşi urcuş pe-ntuneric de smoală. Stângu pipăie pereţii, care-i strâng umerii. Uscaţi. Se pare c-a luat-o la stânga, prin pântecul muntelui. Se aude foşnetul cascadei. Se luminează umerii lui taică-su. Bolta fuge în sus. Pereţii fug în lături. Intră într-o peşteră largă, închisă în faţă de pânza apei. Lumina intră în peşteră verzuie şi opacă. Tauru ăl bătrân scapără amnarul. Dă foc la iască. Într-o margine, o legătură de crengi. Bătrânul îi dă foc.

— Le-am adus acu-s cinci ani, spune el gros. Peştera se umple de ecouri. Tăureştii, şopteşte bătrânul.

Focul pârâie în grămada de crengi. Ridică flăcări vii, roşii, care joacă pe pereţi. Tauru ăl bătrân apucă marginile unui stei culcat la intrare, pe peretele din dreapta.

— Pune mâna!

Se opintesc. îl răstoarnă. În perete e săpată o grotă.

Stângu Tauru se-năbuşă. Taică-su pipăie cu mâinile întinse. Apucă ceva şi trage. Din bortă alunecă, scrâşnind pe cercurile de fier, un lădoni.

— Adă lumină! porunceşte Tauru ăl bătrân. Când se-ntoarce cu creanga de molid aprinsă, Stângu Tauru găseşte lădoniul cu capacul deschis. Tauru ăl bătrân îşi aşterne laibărul pe jos. Pune-l şi pe-al tău.

Scoate din cufăr două pistoale turceşti, vechi, cu paturile încrustate în rubine.

— De la un bei. I le-o dat lu’ Ianăş Bumbăcilă. Ianăş le-o dat lu’ moşu lu’ tata.

O sabie în teacă de piele, cu ferecături le aur, cu garda masivă.

— O luat-o moşu lu’ tata de la un obârscer neamţ.

L-o-njunghiat noaptea, când dormea cu drăguţa, după ce-o dat foc la un sat dinspre Meegie. Când cu lotria.

Un coif de argint cu creastă albă, aproape putrezită.

— Tot moşu. Un căpitan baron. L-o puşcat în pădure.

desagă. Din desagă curg inele. Coliere. Taleri de aur. Guldeni. Ţechini.

Asta-i puterea Tăureştilor dinţii. Pune laibăru tău aici.

Scoate altă desagă. Pe laibăr se varsă câţiva pumni de galbeni.

— Asta-i puterea Tăureştilor, de la tata lu’ tata, până la mine.

Stângu pleacă torţa. Aurul luceşte. Tauru ăl bătrân numără.

— Două sute treizeci de galbeni, Stângule.

— Când să-i pun pe ai mei, tată?

— Când vrei.

— Îi pun.

— Bine.

— Mă-nmoi de la inimă. Oameni o dată ai noştri!

— Vână!

— Aşa gândesc c-am stat noi deasupra vremurilor.

— Aşa!

Stângu Tauruse-ncruntă. Ridică faţa. Lumina fuge pe zidurile peşterii.

— Au intrat în inima muntelui. Cine ştie unde-i inima muntelui? Nici Vărzaru n-o ştie. Are hărţi, şcoli, da’ n-o ştie. Noi o ştim. Acu să aducem mitralierele, dacă zici că-s averea vremii.

— Le-aducem. îs unse. Învelite în saci.

— Aşa-am fost noi, din veac. Fraţi *cu* armele. Numeri galbenii?

— Ba!

— Adună-i!

Pun galbenii în desagi. Strâng inelele. Colierele.

Stângu se gândeşte la ăi de le-au lăsat în mâinile lor.

Le-o fi venit greu. Cântăreşte sabia. O trage din teacă.

Iese uşor. Lama e proaspătă. Fără pete de rugină. Unsă subţire.

— O-ngrijesc eu. Când mor, trece la tine.

Închid coiful, pistoalele, sabia. împing cufărul în bortă. Focul arde cu vâlvătăi. Le dogoreşte spatele. Rostogolesc steiul. Astupă botta. Tauru ăl bătrân se-ndreaptă de şale. Focul îi mişcă umbra pe zidul peşterii.

— Aici stă puterea noastră, spune el. Cât o avem îngropată-n munte, ni-s ăi mai tari. Nima nu ne-ngenunche.

Ecourile se pierd sub boltă. Apa verde, opacă a Bandialului trece peste gura peşterii, umplând-o de vuiet.

Stângu Tauru se gândeşte la cucuruz. La Ilie Jura. Cucuruzu era puterea crâşmarului. Din veac, puterea oamenilor a stat în ce-au avut. Şi ei, Tăureştii, au cunoscut adevărul ăsta, tot din veac. Iar acum, când s-a-ntâlnit aici cu gândurile şi sufletul alor lui, e alt om. A fost dintotdeauna tare. Acum, tăria asta parcă ţâşneşte din pământ. Din munte. Urcă-n el ca o sevă. Avea rădăcinile înfipte în livezi. În casa de pe Camăna. În turme. De azi le-a coborât adânc, în inima vremurilor. Simte în spate tot şirul Tăureştilor. Au agonisit împingându-se unul pe altul peste vremuri. Morţii i-au ajutat pe vii.

Azi intră-n lanţul timpului. Are să aducă aici douăzeci şi trei de galbeni mari. Are zece. O să vândă oi. Porci.

O jumătate de vagon de răchie.

— Să-ţi găseşti o muiere tânără, cu care să faci un ficior, Stângule. Cristea-i moale, şi ai tăi îs proşti.

— Am să găsesc.

— Bine faci. Acu du-te în treabă-ţi. Vreau să rămân singur cu ai noştri.

Focul se-adună în vatra de jăratic. Tauru ăl bătrân, înalt, bolovănos, cu pletele retezate pe ceafă, rămâne solitar în peşteră, peste gura căreia trece bubuind apa

verde şi opacă.

— Domnilor fruntaşi, vă rog! Să discutăm organizat, domnilor! Vă rog să luaţi loc!

— Linişte! Linişte! cârcâie domn Paraschiv, sugrumat de emoţie, cu ochii pironiţi la primpretor.

Îşi linge buzele. îl gâtuie o invidie rea. Dureroasă.

Simte cum i se varsă fierea. Sida Guga trece pe lângă el cu o oală mare de răchie nouă, acu adusă de la cazan. Ciupagul îi plesneşte pe sâni. E durdulie. Miroase a comină. Domn Paraschiv o ciupeşte de şold. Fata-l izbeşte cu cotul peste gură. Domn Paraschiv o înjură în gând, cum îl înjură scârnav şi pe primpretorul Ionaşcu, îmbrăcat într-un costum elegant de călărie, cu veston gri dintr-o stofă subţire, tăiat la spate până sub gaică, cu buzunare aplicate, încheiat milităreşte la un singur rând de nasturi, cu reverele restrânte, lăsând să se vadă cămaşa de mătase albă şi cravata pariziană, pe care sunt brodate potcoave, cravaşe şi aşi de treflă.

Cravata asta-l înnebuneşte. Ionaşcu poartă pantalon de călărie din acelaşi material, bazonat cu piele de căprioară, şi nişte cizme roşii de şevro, cu tocuri semiînalte, aşa cum purtau *cow-boii* din *Omul cu masca*.

Îşi ţine mănuşile de antilopă într-unul din buzunare.

Bate în masă cu minerul de argint al cravaşei. Porcul, nici nu. i-a întins mâna eminenţei-sale, care lucrează din umbră să triumfe cauza „echipei de şoc”!

— Domnilor fruntaşi…

În odaie se face linişte. Dionisie Goanţă, cu părul roşu vâlvoi, slab după trei luni de arest preventiv, îşi plimbă ochii de gânsac speriat peste oaspeţi. Se scarpină în urechile pline de smocuri roşcate. Părintele

Barbă Neagră întinde pe masă un ziar. Scoate din reverendă o carte groasă, legată în pânză neagră. Cartea are semne de hârtie. Popa o deschide avid. Consultă cele două fotografii din ziar. Le urmăreşte trăsăturile cu unghia degetului mic. Citeşte din carte. Dă din cap nemulţumit. Mormăie. „Ce dracu’ face?” se întreabă iritat primpretorul.

Simu Belcotă stă retras într-un colţ, dincolo de lumina gălbuie a gazorniţei.

— Domnilor fruntaşi. Alegerile bat la poartă. Până acum am luat contact cu forţele comuniştilor în grănicerime. Ne-am jucat de-a politica…

— Se cuvine să nu ne mai jucăm, taie răspicat Gheorghe Guga.

— Din noaptea asta trecem la ofensivă, domnilor.

Îşi plimbă privirea peste cei de faţă. Întâlneşte chipuri posomorâte.

— Ieri o fost Pătru cu comisia economică la moară, spune Pavel Lala. Or scris cucuruzu. Uiumu. În zece zile, legea nouă a cucuruzului zice că toţi morarii îi musai să predea uiumu.

— Manevre, mormăie Barbă Neagră. Sub 3 hectare, invalizii, văduvele şi orfanii de război sunt scutiţi de cotă. Domnule primpretor. Ai auzit de Lavater?

— Lavater? se miră Ionaşcu.

— Johann Kaspar Lavater.

— Nu. Dar nu văd ce are domnul Lavater cu noul regim al porumbului.

— Are. Comuniştii au scăzut cotele cu 40%. De ce?

— Alegerile!

— De aici începe noul regim al porumbului, mormăie popa.

Răsfoieşte cartea. Primpretorul citeşte titlul imprimat pe cotor: *1 – Fyziognomia. ÎI – Opus mago – cabbcilisticum…* îşi tamponează fruntea asudată cu batista.

Probabil popa a înnebunit. Paraschiv i-a relatat intervenţia lui nefericită în curtea lui Ilie Jura.

— Domnilor, reia cu glas gâtuit. V-am dovedit forţa partidului. Iată-l aici pe Goanţă, scos din puşcărie, unde, vă asigur, avea şansa să rămână zece ani pe puţin.

— Mulţam, dom primpretor. Costă, da’ face. Vă mulţam încă o dată.

— Acţiunile de tatonare – aşa le zicem noi în politică

– n-au dat rezultate. Nu s-a intensificat propaganda. Punctul slab al comuniştilor este creat de situaţia ţării. Trebuie să profităm de necesitatea cotelor.

Oamenii nu trebuie să le predea. Încă nu s-au dus vitele în munte. Trebuie duse.

— Vine iarna, spune Guga.

— Mai e până atunci. Doresc să aflu punctul vostru de vedere. În concluzie, am să vă comunic planul de luptă.

Popa Barbă Neagră îl priveşte fix. Primpretorul se simte prost.

— Dacă nici Lavater nu-mi dă răspunsul… ce ziceţi, domnule primpretor, de această delegaţie guvernamentală care se duce să se lupte pentru România cu cei mai teribili politicieni ai lumii vechi şi noi? Popa se trage de barbă. Se pleacă spre primpretor.

— Habar n-aveţi voi câte se leagă de delegaţia asta…

Ori, ori… Şi-acu, vă ascult.

Împătură ziarul cu grijă. îl pune între filele cărţii.

— M-am gândit noapte de noapte, spune Gheorghe Guga.

— Vă ascultăm.

— Dacă ai găsit ideile… auzi, Gugo? Ideile.

— Or fi şi alea, părinte. Comuniştii nu umblă să prostească lumea, cum umblă dom prim.

— Domnule Guga!

— De câte ori or fost alegeri, am auzit: „Oameni buni. Punem cursă la Meegie, să nu vă mai zobiţi picioarele. Facem drumurile. Zidim alt pod peste Bela

Reca”. N-a făcut domn prim. Le-a făcut Piţu. Pătru.

Cu cine? Cu Gheorghe Guga. Cu cocia lu’ moş Argintaru. Cu sindicatu… Ştii ce au câştigat ei cu cucuruzu ăla, dom prim?

— Câteva sute de voturi.

— Nu alea. Încrederea au câştigat-o. Vin muncitorii.

Coboară ăia din munte. Aduc marfă la cooperativă. Noi zicem: „Trecem cu prăpădu peste prostime”. Ăia zic:

„O ajutăm să iasă la lumină”.

— Te-a convertit ginerele, domnule Guga?

— Uite ce-i, domn prim. Îmi aduc aminte când cu Camera de Comerţ. Dumneata erai ministru.

— Las-o pe aia, Gheorghe.

— La ce s-o las, moş Argintarule?

— Nu-i vremea ei.

— Ba este. Că atunci noi am vrut să-i silim pe capitaliştii din Anglia să ia la fiecare zece vagoane de petrol, două de poame şi unul de răchie. Legam muntele de petrol. Dom prim o vânt să mă lege. M-o chemat la Bucureşti. M-o dus în faţa lu' Mocsonyi. M-o suduit. Avea parte grasă şi din banca Albina, şi din petrol. Nu-i păsa de poamele şi de răchia noastră.

— Situaţia se îndreaptă imediat ce cade actualul guvern şi reluăm relaţiile cu Apusul.

— Ni-s sătui de vorbe. Pregătim alegerile. Le câştigăm. Puterea-i la noi… De data asta merg pe listă, da vreau act scris.

— Domnule Guga, când situaţia ţării…

— Situaţia e aşa. Strângem datornicii. Zâuaşii. Pe ăi care-i avem daţi în proces. Neamurile noastre cu muncitorii lor. Cu datornicii. Adică două sfârtaiuri din munte. Le zicem: „Vă iertăm toate datoriile. Vă scriţi pe lista noastră. Veniţi la toate adunările electorale.

Nu însămânţaţi. Cucuruzu. Grâul de sămânţă vi-l iau comuniştii. Aşa că-l măcinaţi. Iarna, după atâta secetă, are să fie grea… Noi punem nişte fonduri. Cenzori, Îi dovedim pe ăia de la Bloc".

— Cum să iertăm datoriile? geme Dionisie Goanţă.

Acu, dacă m-au scos de la comunitate, cum să iert datoriile? Una sută cincizeci care cu lemne…

— Domnilor! Linişte, vă rog!

Popa îşi mângâie barba. Gheorghe Guga are incidenţa frontalului asemănătoare cu aceea a lui Napoleon. Unghiul arcadelor – cu mediana Saturn-Jupiter… ptiu! Le încurc. Welling e om deştept, dar din 1735 până astăzi.

oricum, e o vreme. Totuşi, Guga începe să aibă idei.

Ionaşcu a zis: „Luăm ofensiva…” Ăsta e singurul argument valabil. Ciomagul.

Noaptea de octombrie e rece, senină şi neagră. Cazanul aşezat sub şopru împrăştie miros dulce de prună fiartă şi de orgie. Oamenii stau pe lângă el, cu armele landemână. Lumina roşiatică din vatra cazanului le cade pe feţele destinse de băutură. Ion Guga, negru, flocos, înalt, cercetează ţuica nouă cu gradul. Niculae

Gugă mână până-n uşa şoprului cocia încărcată cu puţini pline de prune. Îşi ţine carabina agăţată de gât.

Sofica stă în picioare lângă el. În şireghe, ţinându-se de buza unei puţini, cu automatul pe un umăr, cântă

Gheorghe Crăciun din Plugova.

— Unde-i, mă, Amăriuţii, să-i dau să guste răchie nouă… spune Gheorghe Crăciun. Ei, ce ziceţi? Place-vă, mă, ajutorul legionar? Cin vă culegea, mă, livezile fură noi? Veneaţi voi singuri să fierbeţi răchia? Dacă vrem, din pământ îţi ridicăm, Gugo, casa.

Niculae Guga se uită la zidurile casei lui, arse, peste care trece întunericul.

— Cine-o fi pus foc la Pătru şi mi-a luat mie mulţumirea asta? întreabă.

— Las, că-i vine rându, Niculae. Şi să nu-l ierţi, mă, pe Dragotin, care-şi râde de noi. Care zăce că te scoate din munte, spune cu glas rău Sofica.

Onescu Grigore-Borzeşti, omul cu legătură neagră peste ochi, mâna dreaptă a profesorului, stă culcat pe un braţ de fân, aşezat lângă colţul casei lui Goanţă.

Mângâie patul puştii-mitralieră. A băut mult. L-a schimbat pe Firu Guga. În livadă face de santinelă Gheorghe

Belcotă-junior. Colţurile şoprului sunt în întuneric. Mijlocul curţii e de smoală. Numai la cazan, flăcările joacă pe feţele oamenilor. O siluetă albă se prelinge în lungul grajdurilor. Pe urmă alta. Îşi potriveşte legătura peste găvanul gol. Îşi strânge haina de piele la piept. Îi convine

acest *statu-quo*. O experienţă pasionantă. Cu atât mai mult cu cât Simu spune că se iau toate măsurile să se bareze drumul comuniştilor în alegeri. E implicată toată ierarhia, până la palat.

— Don *locotinent*!

— Aici, fetelor.

— Sido, merem?

— Tu ce zici, Evo?

— Zic să merem.

— Atunci, haida!

Cele două fete se lasă lângă el pe braţul de fân. Sida îi întinde un olcuţ cu răchie călduţă, parfumată ameţitor. Eva-l înghesuie cu şolduri late. Voinice.

— Poţi cu amândouă?

Îi trimite-n obraz miros de femeie, de rachiu şi de busuioc.

Onescu Grigore-Borzeşti îşi moaie buzele în olcuţ.

— Hai în pod, gâfâie Sida. Hai în pod, c-aici ne prinde tata.

Surorile au pieptul cărnos. Buzele – umede. Sunt fierbinţi şi bete…

— Măi Gheorghe Crăciun din Plugova. Nimic n-aţi făcut, mă. În mână-i aveaţi. Colo-n drum.

— Ia mai lasă vorba, Ambrozie.

— Ce s-o las, cea’ Ioane? Ai? La ce s-o las? în loc să-l puşcaţi pe Pătru, puşcarăţi un pogorean.

— Taci, n-auzi?

— Nu pot să tac. Am tăcut destul la post. Cu nimic nu m-a putut prinde Amăriuţii. Zicea: „Recunoaşte, mă, că-i brăciră ta”. Ziceam: „Cum să recunosc, dacă nu-i?” „Păi uite, mă, c-o miroase Zdup”. „Şi ce dac-o miroase? E el mai bun martor ca părintele? Ca Pavil

Lala? Ca moş Argintariu?” „Cu ei ai fost?” „Cu”.

„Dacă dau în scris, scapi. Să dea în scris c-ai fost acolo şi-acolo”. Au dat, fraţilor, că dacă nu dădeau îi întreba

Amăriuţii şi pe ei. Noi măcar i-am zobit pe comunişti

cu boatele. Da voi? Ăştia-i musai să-i mărunţim cu săcurile. S-ajung numa primar. Le arăt eu, Vasile Ambrozie, sergent sanitar.

— Mă Niculae, ce zicea moş Argintaru cu răchia?

Întreabă Ion Guga.

— Vrea un vagon.

— Mai bine-o vând cu chila prin pustă decât să i-o dau, spune Sofica Guga din car. O vrea oră d-aficea, lotru! Cu ce ridicăm casa la loc, Niculae, dacă i-o dăm cum vrea el?…

— Vere Gheorghe, ţi s-a urcat răchia la cap, ţipă moş Argintaru, stacojiu la faţă. Facem politică, o facem pe milostivii? N-am auzit de politica asta cu iertarea datoriilor. Şi-s vechi în partid. Din 1922 sunt.

— Suntem la o răscruce, moşule.

— S-ar putea să aibă dreptate Guga. Le iertăm datoriile. Retragem acţiunile penale. Pe urmă, după alegeri, găsim mijloacele să recuperăm. Iată dar o idee.

Lavater şi incidenţa napoleoniană a frontalului. Iată o idee, domnilor.

— Vă promit, părinte, că toate cheltuielile făcute cu propaganda electorală, chiar şi pierderile prevăzute de domnul Guga, se vor rambursa după alegeri, sub formula care vă convine… Părinte, şopteşte Ionaşcu. Renunţă, te rog, pentru moment la domnul Lavater. Te tulbură.

— Vorbe.

— Te-am scos din puşcărie, Goanţă, şi asta n-a fost vorbă.

— Să trăiţi, domn prim! O sută cincizeci de care?

Lemn a-ntâia? Unde s-a pomenit?

— Am să discut în acest sens cu cele mai înalte foruri.

Domn Paraschiv aude „cele mai înalte foruri”. Are ameţeală. Foruri. Limuzine. Fracuri. Baruri. Femei.

Oraşe iluminate. Plimbări în străinătate. Ionaşcu poartă inel masiv, din aur cu piatră neagră, tăiată-n muchii…

Foruri. Îi vine să-l sugrume. El stă aici şi liniază zeci de tabele pentru ţărănoiul de primar. Măcar Stângu avea stil.

— Vom activiza Camera de Comerţ în sensul contractelor cu străinătatea. Italia duce lipsă de alimente.

Se vor face comenzi masive de taurine tinere. Elveţia vrea porci. Voi aduce un contract pentru Prislop.

Barbă Neagră deschide din nou volumul. Întinde jurnalul pe masă. Lui Ionaşcu îi vine să intre cu cravaşa în idioţii ăştia timoraţi, înguşti, care şi-au pus vitele la adăpost, i-a spus Pavel Lala că şi le-au trecut peste munte, în Ţarcu, fără să îndemne satul să le urmeze pilda. Toată atmosfera de aici e râncedă. Stă fiecare vârât în pielea lui. Aerul e greu. Goanţă pute sinistru a puşcărie. E murdar. Greţos.

— Da banii? gâfâie fostul brigadier.

Primpretorul face un efort.

— Transformaţi-i în aur. Aur. Numai aur.

— În ce plătesc tălienii?

— În dolari, moş Argintaru.

— Au acoperire în aur?

— Dumneata mă-ntrebi, părinte? E cea mai forte valută.

— Până la tălieni, comuniştii tot trag de roată. Până la urmă au s-o sucă, spune acru Gheorghe Guga.

Ionaşcu îşi scoate manşetele. Se ridică în picioare.

Acum o săptămână a fost la Bucureşti. A dat peste majoritatea oamenilor din Ardealul de Nord. Dintre cele două Târnave. Din Crişana. Erau de faţă câţiva ofiţeri superiori. A fost o şedinţă solemnă. Compoziţia delegaţiei guvernamentale care pleca la Paris, la Conferinţa de Pace, tulburase conducerea partidului. S-a hotărât o dublă acţiune. Una externă, care să demonstreze că delegaţia prezentă la conferinţă nu este reprezentativă şi care să contracareze toate iniţiativele ei, şi a doua acţiune – internă, de mână forte, care să producă tulburări mari în ţară, dacă se poate până la acţiuni de masă, pentru a

susţine linia partidului pe plan extern şi a atrage intervenţia aliaţilor în preajma alegerilor.

Acţiunea externă, de care nu ştiau decât foarte puţini dintre cei prezenţi la adunarea solemnă, cei mai apropiaţi de scaunul prezidenţial, se numea – nu se ştie de ce – Pompadour. A doua, cea internă, fusese botezată Dreptatea… în cameră e aer greu.

— O clipă, domnilor.

Iese pe prispă. Noaptea e luminoasă. Rece. Din gura podului se aude un chicot de muiere. Un glas înăbuşit, care şopteşte aţâţat:

— Dacă eşti gata, lasă-mă pe mine, Sido, că nu mai pot.

În lumina focului de la cazan se văd figurile legionarilor beţi. Mirosul de comină îi întoarce maţele pe dos. Primpretorul îşi cravaşează cizmele. Ar fi vrut ca acţiunea Dreptatea să înceapă într-un cadru înălţător.

— Va să zică, scrim sus.

— Unde?

— Aici. În mijlocul pagini: „Capitolul I. Materialismul dialectic, concepţia despre lume a partidului comunist”.

— Mai rar.

— De ce-ţi tremură creionul?

Pătru îşi ridică ochii din caiet. E atâta linişte, că se aude noaptea dormind peste sat.

— Am mâna dedată cu joagăru. Cu buştenii. Până acu un an cunoştea rostul armelor. Îmi vine greu.

Se uită la creionul bine ascuţit. Gazorniţa pâlpâie veşted în suportul ei de sârmă. Colţurile odăii sunt pline de umbre. Sergiu Bloch s-a mutat la Pătru. Într-o noapte i-a umblat cineva sub geam. În alta i-a lipit pe fereastră o hârtie pe care era desemnat un craniu. I-a fost frică. Pătru i-a făcut rafturi din scândură de brad. Odaia ţărănească a primit rafturile. Rafturile au primit cărţile.

— Un comunist cred că e bine să şi-o dedea deopotrivă cu creionul. Până acum n-am prea avut multă vreme să studiem, aici în Prislop.

— Nu ne-a lăsat viaţa.

— Fără carte nu facem mare lucru, Petre! înainte de a exista în practică, lumea aia pe care zici mereu c-o zidim noi există în teorie.

— În Uniunea Sovietică nu există în practică?

— Dar înainte?

— Nu ştiu.

„Pătru are trăsături tragice de când a îngropat resturile carbonizate ale lui Nică ăl bătrân, îşi spune Bloch.

S-a petrecut ceva răscolitor, ceva ce nu intuieşte în sufletul lui. Seară de seară îmi cere să-i cânt la vioară.

Nu-i mai ajunge cercul de lectură. Nici ziarele. Asta să se cheme începutul activităţii conştiente? Dar până acum? în virtutea căror legi interioare acţionează Pătru aşa cum acţionează? Dar Piţu? Dar Mărtin Balaci?”

Pătru-şi reazemă coatele de masă. „S-au luptat în conziliu. S-au luptat în adunări. Pe faţă. Atunci, de ce să-l ardă pe tata? Ştiu ei ce-nseamnă să arzi de viu?

De ce au puşcat oile? Ce le făcuseră oile? Pavel Lala e una cu popa. Cu moş Argintaru. L-au scos pe Ambrozie. Zicea Amăriuţii: „L-aş face eu să spună şi laptele de l-a supt. Nu-i tactic. Lasă-l să se simtă liber. îl pun sub observaţie. Poate dăm de fir…” Când s-a-ntors

Goanţă, Amăriuţii s-a bucurat iarăşi: „Lasă-l în pace.

Iar se strâng Guguleştii la el. Pun laba pe toţi”.

— Petre!

— Da.

— Ţi-e greu?

— Greu.

— Mai greu e să nu ştii în ce crezi. E îngrozitor.

Petre!

— Ştiu.

— De unde?

— De pe front. În Răsărit. Eram gol.

— Ca mine. Înghiţisem biblioteci întregi. Eram tot gol. Tot flămând. Nimic nu se oprea la om. La tine.

La mine. Nimic nu intra în societate.

— Nu-nţeleg.

— Astăzi nu. Mâine da.

— Lenin a scris toate cărţile astea?

— Aici e numai o parte din ce a scris.

Sergiu Bloch îi urmăreşte gândurile concentrate pe obrazul transfigurat, inundat de o lumină interioară, stranie. Pătru are în el ceva dur şi blând în acelaşi timp, ceva cumplit de dureros şi de omenesc, nelinişte şi forţă; trăsăturile i s-au adâncit, i s-au precizat, ridică creionul, mângâie fila caietului cu podul palmei, îl priveşte în ochi şi aşteaptă.

— Fiecare clasă socială are concepţia sa despre lume.

Caută să-şi alcătuiască un tablou general al lumii…

Cuvintele au o inerţie ciudată sub tavanul scund, de grinzi. Parcă dobândesc deodată pondere materială. Se individualizează. Capătă fizionomie distinctă. Se plimbă prin odaie cu figuri solemne de filosofi.

— Noi ţăranii ce concepţii avem?

Sergiu Bloch tuşeşte dureros. Se simte obosit. Frânt.

Parc-ar fi urcat un munte. „Nu suntem decât la poale, se gândeşte. N-am făcut nici cel dintâi pas. Pătru are cearcăne adânci. Poate se gândeşte nopţile. Poate-l chinuie întrebările cărora nimeni în afara tradiţiei şi a legendei nu le-a dat răspunsuri aici în munte. Frământă creionul în mâinile mari, muncite, cu unghiile rupte de aşchii. Uite-l că ia viaţa de la capăt cu un creion. Atacă ignoranţa de secole cu un creion. Cu ochii ăştia negri, îndureraţi, grei de inteligenţă…” Odaia cu ferestre mici, cu patul ţărănesc, cu laviţă şi rafturi, plutind în semiobscur, îi devine nespus de caldă şi familiară.

Scârţâie poarta. Se aud paşi înceţi. Abia simţiţi. Uşa de la cuină se deschide sfios. Paşii foşnesc prin cuină.

— Mama, spune Pătru şi se ridică. O venit de la morţărie. În fiecare sară se duce la morţărie, să aprindă lumini şi să ardă tămâie.

— Petre, eşti acas?

— Acas, mamă!

Femeia oftează dureros. Apasă clanţa. Se răzgândeşte. Pătru se uită la clanţă, care se ridică încet. Cu părere de rău.

— Mâine, dacă zici că-i adunare populară, să te primeneşti. Dă-mi cămaşa să ţi-o spăl.

— Da Mădălina unde-i?

— E şi ea pe undeva. Nu-i duce grija.

Pătru trece în cuină. Mama stă plecată peste vatră.

Aţâţă focul. Suflă sleit. Flăcările repezi îi joacă pe obrazul tras. Ofilit. Focul arde, şi ea rămâne chircită lângă vatră, cu mâinile uscate; abia acum vede Pătru cum s-au uscat mâinile dolofane ale mamei, cu ochii altă dată atât de vii, pironiţi în gol. Îi tremură buzele.

Pătru îşi scoate brăciră. Trebuie că-i tare singură mama!

Oare să-l fi depărtat atât de mult lupta de cei din jurul lui? Se-apropie de vatră. Se simte îndurerat. Neîndemânatic. Ar vrea s-o mângâie, şi nu poate. Cum are să poată el vindeca rănile altora, ale celor asupriţi şi exploataţi, cum poate el să se apropie de sufletele altora, dacă aici lângă ai lui e străin şi aspru, dacă aici nu găseşte omenia care să aline durerea mamei… Şoadă mai e viaţa asta de la care se fac legile alea ale societăţii! A scăpat de moarte la război. S-a-ntors acasă şi-a găsit mamă vitregă. Şi-a pierdut sora. A rămas în casă străină cu o nevastă pe care n-a dorit-o. Şi cu o mamă la care nu s-a gândit niciodată. Niciuna, nici alta n-au adus cu ele nimic din amintirile lui. Nimic din juneţea lui. Nimic din copilăria lui. N-a mai rămas din viaţa dinaintea războiului decât Voica… Mama se ridică greoi. Agaţă tuciul deasupra flăcărilor. Pătru îşi scoate cămaşa peticită. Lumina focului îi joacă pe trupul vânos, numai muşchi. Mama îşi pune mâna la gură. De câte ori vede urmele albe ale plumbilor în trupul Pătrului, se gândeşte la Niculae al ei. Pătru trece în odaie, să-şi îmbrace căputul. Aude paşii greoi ai Mădălinei. Un

icnet de plâns. Glasul ascuţit al nevestei.

— Nu mă mai duc la lucra la Domniţa, nici să ştiu de bine ca mine tărâţe. Îşi bate joc de mine. De fătuţa mea. Mă pune s-o slugăresc. Pe mine, care am livadă şi fâneaţă şi oi şi slugi acolo acasă, c-o fost mama la moş Argintaru şi i-o spus că aşa greoane cum sunt, să mă-ntorc, că mă ţine tata ca pe o icoană şi m-aduce la biserică cu cocia, şi dacă vreau mă mărit, dacă nu vreau… Doamne, că n-avem pe ce pune gura şi mi-s.

goală şi am ajuns de râsul satului, că Pătru…

— Taci!

— Nu taaac, că am tăcut şi am răbdat un an.

— Taci, că scoli fata. Pune-te la spălat chimeşa.

— Ba! Să i-o spele la şedinţă, unde-şi pierde nopţile.

— Mădălină!

— Să mă laşi, că…

— Te-o rugat el să-l iei?

— Capul meu nărod…

Pătru ascultă. O oboseală cumplită îi îngreunează braţele. Picioarele. Tot trupul. E de pământ. Iese-n cuină. Mădălina plânge pe un scaun. Simina îi doarme în braţe. Mădălina o strânge la piept. O leagănă. Şopteşte pătimaş:

— Fătuţa mea! Fătuţa mea!

Când îl vede, se ridică aspră. Duşmănoasă. Cârpa-i cade pe umeri. Ochii albaştri sunt reci şi răi. Îşi strânge buzele. Sarcina a îngroşat-o, ridicându-i burta până la sânii plini. Mama îi ia copila din braţe. Trece în odaie, hoţeşte. Ca o străină.

— Ai o chimeşe, Petre, şi vrei să ţi-o spăl în fiecare zi? Ai?

— Unde-ai fost?

— Am fost.

— Ce cauţi la moş Argintaru?

— Pită caut, auzi? Are glasul ascuţit. Îi lucesc ochii.

Pită. O coajă. Că tu nu eşti în stare să-ţi câştigi pita.

Te-ntrebi tu de unde ai să mânci? Din economat, mă?

Din făr ina aia de-o dăduşi lu’ Dragomir Saveta, care

se-ntinde cu Ilie Jura? Poate se-ntinde şi cu tine, mă, că de aia i-ai dat făină. Din mâinile astea mânci, Petre. Ca să poţi să-ţi baţi gura pe la şedinţe, să te vadă

Voica cât eşti tu de deştept. Intelighent, mă!

Se apropie de el. Calcă legănat. Obrazul, pistruiat, e plin de pete mari, gălbui. Şi fruntea. Gâfâie. Glasul i se usucă. Buzele i se usucă.

— Ţi-am spus să nu te bagi slugă?

Mădălina tresare. Pătru vorbeşte prea liniştit.

Prea domol.

— Petreee, nu fi bolind, arde-te-ar focu să te ardă!

Politica-i una, viaţa-i alta, mă!

— Taci!

— Nu tac, Petre. Goanţă n-a făcut politică? Şi nu face? Moş Argintam nu face? Da au, mă! Au pe-o

Viaţă! Pe zece vieţi. Altfel, la ce să facă, mă, politică?

Să sameni vorbe-n vânt? Un sac de cucuruz nu ţi-ai luat, şi ai avut vagonu pe mână. Zic eu să fi luat ca să-l arunci la porci? Asta zic? De mămăligă să fi luat.

Petre, că mi-s greoane şi mânc o dată-n zi, de-o să-ţi fac un prunc schilav, şi Simina…

„Poate are dreptate Mădălina”, îşi spune Pătru şi-l doare cumplit dreptatea muierii. E sfârşit. Sleit. Dau toţi în el, are o credinţă, vede poate dincolo de azi, şi de aia dau. Mădălina nu vede, îl ocărăşte şi nu ştie că-i calcă cu vorbele astea tot ce i-a rămas lui mai scump pe lume. Cum poate muierea cu care-ţi împărţi nopţile şi zilele să-ţi calce cu vorbele pe suflet?! Voica… Cum coboară ea la pas atunci când îi e mai greu! Şi din miile de vorbe, cum alege ea una singură, care s-aşază în el cu o linişte nefirească…

E atât de sleit glasul femeii, încât Pătru se simte ruşinat. Se uită după ajutor la uşa lui Sergiu Bloch. Rămâne singur în faţa muierii lui, care-l priveşte îndurerată, cu ochii albaştri plini de lacrimi. Mădălina-şi ridică mâinile. Are palmele crăpate. Degetele – scorojite. Negre.

— Pentru o chilă de mălai, rânesc la porci. Ţesăl

vacile. Mă pune Domniţa să-i spăl aşternuturile pline de sânge…

De ce nu găseşte el cuvântul firesc care să i-o apropie dintr-odată, de ce nu găseşte el vorbele care să-i tălmăcească gândurile, că acum, în zilele astea, în anii ăştia, nu se poate gândi la el decât ca la un ostaş din prima linie, că i-e milă de ea şi-l doare şi i-e ruşine că nu-i poate sătura masa, mai ales de când i-or puşcat legionarii oile, de ce nu le poate spune toate astea, domol, potolit şi omeneşte?

— Of, Petre, oftează greu Mădălina. L-ai omorât pe taică-tu. Omorâşi averea din Topla. Acu ne omori pe noi, că te arde politica şi nu ştiu unde ai vrea tu să ajungi.

N-a ştiut până acum că vorbele dor. Îl dor, că-i vine să urle… Eu l-am omorât pe tata? se-ntreabă. Cum să-l omor?!”

— Taci, Mădălină, spune sleit. Taci, că se-ndreaptă toate.

Trece pe lângă ea. Intră în odaia lui Sergiu Bloch.

Îl găseşte cu pumnii încleştaţi în piepţii hainei de doc, tuşind înăbuşit. Se aşază la masă greoi. Ostenit. Abătut. Apucă creionul. E neverosimil de subţire creionul între degetele late. Anchilozate. Faţa pătrată, nerasă, se destinde.

Tac amândoi. Noaptea de octombrie răsuflă uşor sub streşini.

— Atunci să trecem mai departe, Petre, spune Sergiu Bloch. Acum o sută de ani şi mai bine, când a luat naştere marxismul…

Pe sub streşini fâlfâie un abur de vânt coborât din munte. Pătru scrâşneşte din măsele. Se apleacă peste caiet. Din cuină se aude scâncetul Siminei. Glas limpede de copil:

— Mamă, mi-e foame!

Duminică, la sfârşit de octombrie. Plină de lumină aurie, cu reflexe metalice de bronz. E o dimineaţă din acelea în care cerul devine imponderabil, străveziu, cu

vagi nuanţe verzui la orizont, cu munţii desenaţi viguros în reliefuri şi volume, când părţile umbrite se adâncesc albăstrui în lungul văilor şi al torentelor, când zăpezile de pe vârfuri strălucesc diamantin, lăsându-şi trena să coboare cast pe umerii de gresie gri, când pădurile de conifere strâng crestele ninse în gulerul lor negru, când spre poate codrii de fag ard în solzii lor de bronz-cenuşiu; iar în livezi, perii bătrâni, vopsiţi în roşu-violent, ascultă nemişcaţi tăcerea solemnă a văzduhurilor. Prin transparenţa imaterială a aerului, distanţele îşi pierd noţiunea lor spaţială. Perspectiva peisajului se restrânge. Munţii par ridicaţi la verticala

Prislopului, unii deasupra altora, şi deasupra tuturor, solemn şi glacial, Sglivărul. Casele devin geometrice.

Uliţele sunt mai drepte. Umbra şi lumina taie forme precise. Numai deasupra luncii, severitatea clasică a acestei lumini se-ndulceşte brusc. Acolo arinii sunt roşcaţi. Sălciile – galbene. Aerul – blând şi moale.

Pe deasupra trec leneş funigeii. În spatele luncii, pe coama dulce a Nigiuginilor, stau în lumină trei mesteceni. Au trunchiuri zvelte. Feciorelnice. De smalţ alb.

Firulizişul blond le cade melancolic pe umeri. Toamna mângâie Prislopul, şi-n livezi se aud ciocănitorile.

— Punem drapelu, Petre?

— Îl punem, Piţule.

Piţu intră în primărie. Pătru se aşază pe trepte.

E primenit. Bărbierit. Poartă căputul de dimie vânătă.

Bocancii cazoni, lustruiţi. Nu ştie cu ce bani, Mădălina i-a cumpărat un clăbăţ nou, din blană brumărie de miel.

I-a cumpărat la negeia de anul ăsta. Poate şi-a strâns bani rânind la porcii lui moş Argintaru. Uite, de-o pildă, Sângerete trece la biserică. Şi-a pus haine nemţeşti, care-i vin nu ştiu cum. Calcă fălos la un pas înaintea feciorilor, cu nasul mâncat de sfrenţie, cu ochiul căscat, alburiu. Se face că nu-l vede. De-atunci, când cu muncitorii, Sângerete a prins ură. Până atunci nici nu ştiau că trăiesc în Prislop.

Sângerete exploatează şi munca salariată, şi satul. Iar el luptă împotriva exploatării. Dintr-odată, Sângerete ştie că trăieşte Pătru, şi Pătru a lui Nică ştie că trăieşte Sângerete… Sângerete se opreşte. Are haine negre, cămaşă albă, cravată verde, îşi scoate pălăria. îl salută rânjind. Ochiul căscat, cu pleoapa de jos căzută şi roşie, îi lăcrimează.

— Ce zici, Petre, de alegeri?

Bună ziua nu dă. Se bucură de alegeri.

— Ce să zic, Sângerete?

— Iese Bepedeul vost, mă? O ieşim noi?

— Care „noi”?

— Ei, care?! Naţional-ţărăniştii, mă!

— Aha!

— Ţineţi adunare populară?

— Ţinem!

— Când?

— Mai amânat I

— O fi!

Sângerete râde. Pleacă spre biserică, urmat de cei patru feciori sifilitici. Adică Sângerete ăsta, mic meseriaş, gândeşte că lumea-i făcută o dată pentru totdeauna? Că nimic nu se schimbă în ea şi că el, Sângerete, e de la Domnul hărăzit să-i exploateze pe prislopeni? El împreună cu feciorii?!

— Cu sindicatu ăla după alegeri?

Iar s-a oprit Sângerete. Îşi vântură palmele mari, înnegrite de zgură. De data asta râd cei patru feciori.

— Dă-l în mumă-sa, tată, şi haida, că acu vine domn primpretor.

Pătru bagă de seamă că şi feciorii sunt îmbrăcaţi nemţeşte. Piţu iese din primărie cu un drapel roşu.

Cu altul tricolor.

— Ajută-mă, Petre!

Aşază drapelele în suporţi.

— I-ai spus lu’ moş Aflat să bată doba prin cătune?

Întreabă Pătru.

— Spus!

— Nu văd pe nimeni. Acu-i zece ceasuri.

Piţu se uită la munţi. Se scarpină în cap.

— Mă Petre!

— Ce-i?

— O să fie greu, mă!

Pătru îl priveşte mirat.

— De ce?

— Munteanu-i încuiat cu nouă lacăte. E – viclean.

Ajunge greu la el cuvântul partidului. Uită-te la Mărtin, care-i de-al nost: O făcut ce-o făcut cu Bimbi. Cu Jura.

Are lemnăria pentru casă nouă. Văiuga. Şi nu-i, mă, duşman. Da slugile? Stau la şedinţe, se uită la noi şi tac.

Îi învăţarăm cum să-şi scoată drepturile. Îi aduserăm pe găzdoni în faţa sindicatului. La primărie. Îi silirăm să plătească, şi-acu nu-i nima aici, da colo la biserică…

În faţa bisericii, pe locul unde se ţine nedeia, s-a strâns un grup de prislopeni îmbrăcaţi în haine de sărbătoare. Din Cruci coboară cocia lui Dionisie Goanţă.

Fostul brigadier poartă încă tunică de postav verde.

Pălăria vânătorească – înfiptă pe urechi. Mână caii.

Cocia vine la trap mărunt. Jugurile hamurilor sunt bătute în cuie de alamă. Opritorile, care joacă pe crupele lucioase, sunt împodobite cu ciucuri de lână colorată.

Şi căpeţelele. Caii au copitele unse cu unsoare de cocie.

La cataramele hamurilor sunt prinse crenguţe de brad.

Peste şiţuri sunt aşezate pocroviţe de lână, lucrate în albastru şi roşu. Lângă Goanţă stă un bărbat frumos, îmbrăcat într-o scurtă de stofă bej, cu capul descoperit.

— Îl mai cunoşti? întreabă Piţu.

— Primpretorul. Vrea să arate la toată lumea că ţine mâna deasupra lui Goanţă.

Momârlă iese în pas alergător din postul de jandarmi.

Face semn cu mâna. Goanţă trage de frâie. Sida şi

Dida, aşezate pe şiţul dinapoi, încep să turuie. Sofica Guga vine după cocie, la pas. Se leagănă-n şa. Trage calul spre primărie. Poartă poate albe, cotrânţă neagră cu râuri, cojoc tivit cu blană de vulpe. Are ochii încercănaţi. Faţa – dată cu rumenele.

— Auzi, Petre? spune ea. O fost asară al meu la fiert răchia. Îţi zice s-o găteşti pe a ta de nuntă. La vară vrea să ţi-o nuntească.

— Mă muiere! sare Piţu.

— Las-o!

— Cea' Ion zice să te cam găti de morţărie. O până-n alegeri. O după.

— Altceva ţi-a mai spus?

Femeia se uită lung.

— Ba!

— Atunci, du-te!

— Le dai răspuns?

— Le-oi da!

Sofica lu' Niculae Guga o ia la trap spre biserică.

— Să trăiţi, dom primpretor! măcăie Momârlă.

Se apropie de cocie. Spune ceva la urechea primpretorului, care sare sprinten şi intră în post, biciuindu-şi cizmele roşii cu cravaşa. Din şireghea cociei se ridică

Bâzdroc. Goanţă se-ntoarce scurt, ÎI plesneşte cu biciul.

Bâzdroc se lasă în şireghe. Urlă:

— Să nu dai, că te spun lu' domn şef! Şi ce-ai făcut asară…

Eva îi astupă gura cu palma. Bâzdroc o muşcă. Fata chirăie.

— Tu şi cu Sâda în pod. Eu n-am văzut? Cu ăla chioru!

Goanţă se ridică în picioare. Bâzdroc îşi trage capul după spătarul şiţului, acoperit cu o pocroviţă albastră, în curtea postului, jandarmii aleargă cu armele în cumpănire. Scot caii din grajd. Amăriuţii iese încins, cu carabina în

bandulieră. Răcneşte un ordin. Zdup latră gros. În primărie ţârâie telefonul. Domn Paraschiv strigă din birou:

— Domnule primar, vă caută tovarăşul secretar de plasă.

Amăriuţii îşi încalecă iapa roşcovană, ţinută de un jandarm. Iese la trap bătut pe poarta postului. îl vede pe Pătru. Dă pinteni. Vine la galop scurt până sub scări. E nedormit. Neras. Ochiul ceacâr i se zbate. Pare îmbătrânit şi rău.

— Azi-noapte făcură bal la Goanţă… crucioiul şi…

Nu mă putui apropia, camarade. Am copii. Nevastă.

Rămân pe drumuri…

Vorbeşte stăpânit. Scrâşnit.

— Ne laşi singuri?

— Ordin!

— Ce-i?

— Atacară camionul cu muncitori, mai jos de Globurău. Cască ochii, Petre, că se-mpute azi mai rău ca oricând… Mă stârpitură! răcneşte jandarmul.

Dă pinteni. Ridică iapa pe două picioare în faţa geamului. Domn Paraschiv se trage înapoi, speriat. Amăriuţii pleacă la galop, urmat de patru jandarmi călări.

— Vin, Petre, să vorbeşti cu tovarăşul secretar, strigă Piţu.

Pătru aruncă o privire uliţei pe care coboară neamurile lui moş Argintaru. I se îngreunează inima. Unde sunt tovarăşii? Brâncuţă. Ianoşel. Unde-s ăi din cătune?

Cum adică au atacat camionul? în biroul primăriei o curat. Moş Aflat stă pe laviţă, cu toba alături şi pălăria flocăită pe genunchi. Are părul alb, tuns scurt.

— Tălianu vine cu *baineta*, da onveţu-i lotru… Mă prinseră ăia a lu’ Guga, Petre! M-or îmbetat. M-or ţinut incuniat în ştal.

— Şi n-ai bătut doba, moşule?

— Un s-o bat, Petre?… În ştal? Cin s-o audă în ştal? Că tălianu…

— Auzi, Piţule?

— Ce facem?

— Dă-mi telefonul. Alo, plasa! Tovarăşe secretar!

— Orice-ar fi, să n-amânaţi adunarea populară, aude

Pătru glasul gâfâit al secretarului. Rămâne totul aşa cum a fost planificat. Mă grăbesc. Fiţi precauţi.

La capătul firuluise-nchide telefonul.

— Excelenţa-sa domnul primpretor, bâiguie domn

Paraschiv.

Primpretorul râde bărbăteşte în uşa primăriei. Pătru vede pe fereastră un om voinic cu barbă roşie, cu traista aninată de boată, coborând agale din Cruci. împreună cu el – alţi câţiva bărbaţi, şi-n spatele lor – o muiere călare. Voica. Nu coboară nimeni din cătune.

Parcă l-a golit cineva pe dinăuntru. Trage cu urechea, să audă freamătul atât de bine cunoscut al mulţimii adunate în piaţă. Aude glasul tăios al primpretorului:

— Care din voi e primarul?

— Da dumneata cine eşti?

— Excelenţa-sa domnul primpretor, domnule primar!

Fost şi viitor ministru, cloncăne şoptit domn Paraschiv.

Schimbă feţe-feţe. Tonul tăios al primpretorului îl face să urineze de emoţie şi frică. Opincarul de Piţu e inconştient. S-a zis cu primarul ăsta câştigat la belciuge!

Îşi trece mâna prin părul unsuros de la tâmple, cu gestul sigur şi elegant al primpretorului.

— Tu eşti primarul?

— Eu!

— Cine te-a ales?

Piţu se-ntoarce spre Pătru.

— Auzi, mă Petre? Cât ziceai tu că-i de scump locul

ăla de notarăş de la Prislop?

— Ştiu şi eu… La voia lu’ domn primpretor.

— Ce ziceţi, domn primpretor? Pe mine mă făcură primar pe d-aficea. Pe un milion, îl faceţi notarăş?

Arată spre Pătru, cu degetul gros, cu unghia lată şi neagră.

— E secretarul celulii de partid.

Domn Paraschiv se subţiază într-un colţ. Se lipeşte de casa de fier. Dacă-l surprinde primpretorul martor la obrăznicia mojicilor, îi distruge cariera. Primpretorul râde. Se aşază pe colţul biroului. Îşi leagănă piciorul încălţat cu cizmă roşie de *cow-boy*.

— Notează, amice Paraschiv. Notează. Şi zi aşa, primarule?... Un milion dai, mă? Cam puţin!... Se pleacă spre Piţu. Ai vreo formă de la plasă? De la judeţ?

— Ce formă?

— Cu numirea ta ca primar în Prislop.

Pătru se uită la Piţu. E bărbierit. Cu cămaşa peticită la mâneci. Curată floare. C-un laibăr vechi. I se vede urzeala. Cu opincile lui cât luntrile, strânse în curele peste obielele roşii, călcate proaspăt. Îi atârnă moţul castaniu pe frunte. Rănile din cap i s-au vindecat.

Moţul îl întinereşte. Unde-i Uţa, să-l vadă primar?

— Îi poruncă de la măria-sa imperială să-i scoatem oră tălieni din Fiume, şopteşte moş Aflat. Aşa că m-or prins, Petre! Mi-or luat doba. S-o dus unu s-o bată.

— Nu cumva ai luat dumneata doba, dom primpretor? râde Piţu. N-am lipsă de forme. Mai bine te-ai gândi ’mneata cam ce forme ţi-ar lipsi, nu să rămâi primpretor, numa să scapi de judecata noastră. Auzi?

— Eu propun să ţineţi adunarea în linişte. Să nu stricaţi ordinea. Dacă puteţi, arătaţi oamenilor ce adevăr slujiţi. Arătăm şi noi adevăru nost. Îi păcat, după patru ani de război, să ne spargem capetele unii la alţii.

— Te temi, secretarule?

— Eu?

— De ce să ne temem?

— De judecata poporului, declamă ironic primpretorul... Ascultă ici, primarule. Grănicerimea nu suferă lepre ca voi în mijlocul ei. Vă dau un sfat prietenesc.

Ştiu c-aţi luptat pe front. Mi-i milă de voi să pieriţi de mânia alor voştri.

— Pita lu’ Dumnezeu!

— Care ai noştri, domn primpretor?

Primpretorul taie aerul cu cravaşa. Se albeşte. Îşi muşcă buzele.

— N-am venit să mă-ntind la givan cu voi. Scurt.

La adunarea voastră declari că renunţaţi la primărie.

Până la alegeri să gireze postul Gheorghe Guga, ajutat de un comitet.

Sare elastic de pe colţul biroului. Se apropie de Piţu.

— Ascultă, băiatule! mai ai două săptămâni să te trezeşti. După alegeri o să fie prea târziu. O să-ţi putrezească oasele în închisoare. Fii atent, amice Paraschiv.

Şi tu, secretarule! Declaraţi astăzi că aţi greşit. Nu vă cer să treceţi la noi. Vă retrageţi. După alegeri, oameni vă fac. Diseară aveţi fiecare câte-o jumătate de milion în buzunar.

Domn Paraschiv e livid. O jumătate de milion preţuieşte o declaraţie a păduchiosului de primar? Şi asta o spune excelenţa-sa? Dintr-odată, Piţu pare alt om, înalt. Bine făcut. Om greu, care ţine o jumătate de milion în vârful limbii. Ce joc tare joacă excelenţa-sa!

Îţi taie răsufletul.

— Domnule primar, bâiguie cocoşatul. Excelenţă, vă.

rog, eu…

Piţu râde mânzeşte. Într-un dinte.

— Ia deschide geamul, domn Paraschive, spune Pătru.

Deschide, că pute, n-auzi?

Primpretorul iese. Râde înveselit… Cum pute? Ce-i pute mârlanului? se-ntreabă domn Paraschiv, când tot biroul miroase plăcut, a ţigări egipţiene şi a lavandă?”

Dinspre biserică izbucneşte fanfara. Cântă *Mulţi ani trăiască*. Domn Paraschiv îşi îndreaptă cocoaşa. Se trage de poalele sacoului. Îşi potriveşte cravata. Iese în pragul primăriei. E copleşit de emoţie. Înlăcrimat… Iată cum se scrie istoria, eminenţă, îşi spune el. Şi iată-mă părtaş la istorie”.

— Anton! Anton!

Blondă şi planturoasă, telefonista-i face semne din fereastra oficiului.

Iapa dracului! se aude comentariul moaşei, care domină piaţa din geamul dispensarului.

— Unde-i Pătru a lu' Nică? domn Paraschiv, întreabă, gros Dragotin barbă-roşie.

— Am auzit că dacă nu merem la ei, închide joagărul, spune un bărbat uscat, cu umerii căzuţi.

— Moş Argintaru vrea să execute silit toate chitănţile. O bătut doba.

— O bătut doba, că dacă nu vine careva la adunarea grănicerimii, Goanţă trage în proces pe ăşi cu lemne din pădurea grănicerească.

— Şi de ce zici tu, Dragotine, să nu merem noi cu partia grănicerească, numa să stăm aici cu ăştia?

Spune!

Fanfara – de câtă vreme nu s-a mai auzit fanfara grănicerilor din Prislop! – cântă metalic *Trăiască regele*. Domn Paraschiv înlemneşte în poziţia de drepţi pe scările primăriei. Dragotin barbă-roşie îşi scoate căciula.

Cel uscat, cu umerii căzuţi, salută milităreşte. În faţa bisericii, alămurile strălucesc. Primpretorul, urcat pe un podium, începe să cânte imnul regal, urmat de glasurile puternice, bărbăteşti, ale bogătaşilor satului. Cântă şi domn Paraschiv, transportat de entuziasm.

— Ce facem, Petre?

— Merem înainte, Piţule.

— Cu cine?

— Cu câţi or să vină.

Piţu îşi fereşte privirea. Când bate toba mare, geamurile primăriei zăngăne.

— Dacă nu-i Prislopu, parcă-mi lipsesc mâinile. Picioarele, mormăie Piţu.

…Cucuiatu se ridică deasupra satului în lespezi verticale de bazalt şi granit. Sus, spre vârf, e tăiat de o lizieră mărăcinoasă, care adăposteşte câţiva pruni,

cocârjaţi de vânturile culmilor. Un drum de căruţe trece pe lângă gropile din care prislopenii scot granitul pentru temelia caselor. Drumul coboară cu un capăt în valea

Ramnei, iar pe celălalt şi-l arcuieşte printre pruni, lăsându-l spre Cozia.

— Ar trebui să fii acolo, domnule Stângu.

— La ce, domn colonel Vărzaru?

— Satul te ştie de frică, domnule! Dumneata înţelegi că nu putem pierde grănicerimea? Grănicerimea înseamnă asigurarea spatelui, domnule. Mână liberă pentru acţionat la Ferdinand, la Caransebeş, Lugoj şi Timişoara. Pierdem pusta zi de zi, îi aruncă pe prefecţi ca pe obiele. Dictează, domnule! Fac procese. Arestează ofiţerimea. Deblochează. Dictează, domnule, şi-n cazarmă cu E.C.P.-ul lor. Am luat contraofensiva. Dumneata eşti un stindard. Ar trebui să fii acolo.

Colonelul Vărzaru e slab. Nervos. Guşile îi atrnă flasc. Îşi trage fălcile în piept. Scrâşneşte puternic din măsele. Victor i-a spus că ordinul de arestare e iminent.

Din divizie au fost deblocaţi doi colonei. Patru locotenent-colonei. E timpul să se ia contramăsuri. Stângu

Tauru, masiv, cu mustaţa răsucită bărbăteşte, zâmbeşte.

A urcat la Bandialu cincizeci de taleri, în loc de douăzeci şi trei. Puterea lui e acolo. În inima muntelui.

Nu jos, de unde se aud răcnetele ţărăniştilor. Aici a mai stat el în juneţe, după ce l-a puşcat pe Spurcăciu.

Jandarmii îl căutau, lumea ieşea de la biserică, şi el puşcărea de aici din buza Cucuiatului. Puşcărea şi chiuia.

O sută de oi l-a costat judecata. Ce-i dacă iau pusta?

Aurul şi puterea lui cine le poate lua? Cine poate lua puterea Tăureştilor din inima muntelui? Puterea turmelor? … A livezilor… Lu Vărzaru dacă-i ia gradele, ce mai rămâne de el? Fălcile? Şi nici alea. Da inima muntelui?

Ţiganu’ paşte într-o surpătură. Vărzaru a venit călare pe un cal de munte cu şa de lemn. L-o fi bătut la buci, că umblă crăcănat de colo-colo.

— Atunci, rămâne stabilit pentru alegeri, domnule Stângu. Amplasezi aruncătorul aici, pe contrapaiită, şi baţi podul ăla mai jos de şcoală… îşi muşcă buzele.

A ajuns să se ocupe de amplasarea unui aruncător.

El, de care tremura o divizie… Oftează. Spune privind în gol:

— Grănicerimea, domnule, asta înseamnă asigurarea spatelui. Asta nu se poate pierde, odată cu capul…

…Soarele de octombrie trece blând peste satul înveşmântat în aramă. În faţa primăriei stau câteva zeci de oameni. Slugile pe care le-a chemat Piţu să se înscrie într-o condică. Câţiva de pe văi, coborâţi cu treburi.

— Întâi m-am mirat că nu bate doba moş Aflat, spune Dragotin. Al doilea, m-am mirat când am auzit ce strigări se fac. Îi zic lu' vecinu: „Cum să ne dea în judecată, dacă avem chinezu' nost? Nu se poate.

Nu se poate să nu fie moş Aflat dobaş… Nu se poate să facă strigare ca asta: «Tot natu să se prezante la adunarea grănicerească. Cel ce vine i se iartă c-a luat cucuruzu locuitorului Ilie Jura. I se iartă că a intrat în pământene grănicereşti. Dacă se scrie pe listă, se iartă datoriile. Fraţi români suntem şi se cade să merem uniţi împotriva vânzătorilor. Suntem grăniceri.

Îi musai să trăim alături de maiestate.»".

— Nu-l cunoşti pe dobaşu ăla?

— Nu-l cunosc, Petre.

— Istina că s-au strâns chitănţile cu carele de lempe? Că le-ai dat la percepţie pentru execuţie silită?

— Nu-i istina, spune Piţu.

— Ce ziceţi, Petre? întreabă Dragotin încet. Mă primiţi în partidu vost?

— Te primim.

— Aduc încă patru. Bag mâna în foc pentru ei. Acu ce facem, că nu ni-s nicio sută?!

Pătru îşi dă seama că dacă până acum au avut ei iniţiativa, astăzi maniştii i-au încercuit ca la regulament.

Au izolat muntele. Au tăiat şoseaua cu legionarii din

munte. Chiar dacă Amăriuţii îi despresoară pe tovarăşi.

Până sosesc. Dinspre Globurău urcă la biserică cocii după cocii. Toate pline numai cu bărbaţi. După ce coboară, cocişii le trag butuc lângă butuc. Nu scot zăbalele. Nu hrănesc caii. La fiecare cocie rămâne câte-un om. îl chinuie un dor cumplit după muntenii care umpleau piaţa. îl doare liniştea posomorâtă a celor care sunt în faţa primăriei. Piţu vine lângă el. Spune:

— Altă dată să ne asigurăm adunările prin oamenii noştri.

— Îi musai să batem muntele.

— Îl batem, Brâncuţă.

— Ia să-mi spui, chinezule, de ce să mă scriu la primărie, dacă vreau eu să lucru la metări?

— Aşa-i!

— De ce să ne scrim, Piţule, tu-ţi legea ta de chinez!

— Ca să vă pună bir pe câştig, strigă Şchiopu, sluga lui moş Argintaru.

Lumina intră printre oameni. Îi desparte. Le adânceşte trăsăturile. Data trecută, când cu cucuruzu, erau atâţia, că lumina nu putea să-i despartă. Cădea albă peste ei toţi.

— Cât era chinez Stângu Tauru, nici nu ştiam de primărie.

— Acu se vâră-n sufletul nostru, cioclendăru dracului!

— Pe ăştia nu i-am văzut, spune Dragotin. Or fi plătiţi de ăia.

— Tu auzi, Petre, ce spun?

— Aud, Voico.

— La ce te gândeşti?

— La multe.

— Vin până sub dud. Am o vorbă.

Se duc amândoi până sub dudul cu frunze galbene, printre care curge lumina ca mierea. Voica s-a gătit.

Poartă cârpă neagră, legată sub coc. Scurtă caransebeşeană, tivită cu blăniţă albă de miel. Poalele îi cad frumos pe şolduri. Cotrânţa neagră, cu brădişori albi.

Opreg negru. De ce s-o fi îmbrăcat în atâta negru?

Pe cine jeleşte? Sau poate că-i stă bine, albă şi înaltă cum e? Se uită la el firesc. Îi cercetează obrazul fără sfială. Îi simte mireasma uşoară de busuioc. Şi ceva dureros, o bucurie amară, îi înecă inima.

— Ce vorbă, Voico?

— Mi-a lăsat-o ăla cu capu' mare, care zicea c-o să-i simţi mâna.

— Legionara?

— Ăla.

— Ascult.

— Zicea să te laşi de politică. Să ieşi de la comunişti. Înţelege că te-or îmbătat cu apă rece. Dacă nu ieşi, o să te nimicească cu încetul. Să simţi cum te strânge moartea în gheare. Să vrei să ieşi la lumină şi să nu poţi. Că mânia lor e dumnezeiască. Mai spunea de nişte arhangheli. De daci. De *Mioriţa*. Că dacă nu te lapezi, te bate mânia lu' Decebal cu foc şi trăsnet.

— De ce nu mi-ai spus în noaptea când a ars tata?

— Erai de pământ.

— Şi-acu?

— Să te gândeşti. Puterea voastră-i în cătune. În sălaşe. Mâine-poimâine, dă neaua. Cu cine rămâneţi?

Scăpaşi de plumb în bătaie. Aici mă tem că n-ai să scapi. Nici de plumb. Nici de sâmcea. Nici de săcure.

— Îţi pasă?

Voica îi mângâie cu privirea obrazul aspru. Îşi vâră cosiţa sub cârpă. I se umezesc buzele.

— Îmi pasă.

— Da dacă mi-aş călca legământele faţă de oameni?

Dacă m-aş întoarce cu spatele la credinţele mele?

— Taci.

— Dacă m-aş lăpăda de mine, nu ţi-ar păsa?

Voichii i se albesc buzele.

— Cum m-am lăpădat eu?

— Aşa.

— Scârbă mi-ar fi, Petre, de tine.

Se duce între oameni. Pătru rămâne sub dud, prin care se cerne lumina de miere a lui octombrie…

— Facem liste cu ăi de lucră la pădure, să ştim câţi zileri avem. Câţi sezonieri. Care-i sindicalist şi care nu, strigă Piţu din capul scărilor. Altfel, cum vrei să meargă economatu? Cooperativa… Mă Şchiopule, i-ai cam tras cu deţu de dimineaţă. Nu vezi că nici tu nu ştii ce vrei?

— Ba ştie foarte bine. Cum ştiu şi eu, tovarăşe secretar, spune Ianoşel Sabin. Uite-l lângă Şchiopu pe tovarăşu' Ianoşel Ion. Frati-miu… Gligor n-a putut veni.

Dă o lupoaică la stână. Baciu nu poate singur, cu pruncii.

Intră între oameni, cu boata sub braţ. Pătru intră şi el între prislopeni. Secretarul de plasă a zis să aştepte.

Vine cu candidatul Blocului. Învăţătorul Ion Cătălină.

Acum nu se mai poate face altceva decât să-i ţină aici pe oamenii care s-au adunat de bunăvoie. N-are de unde scoate alţii. Se linişteşte. Aşa era şi pe front când te surprindea inamicul. Acţionai în condiţiile în care te surprindea. Nu asta-l face să aibă sufletul uşor. A trecut

Voica prin el ca o apă lină. Primpretorul le-a făgăduit câte o jumătate de milion. Legionarul cu capul mare îi făgăduie focurile iadului. Respiră adânc. Nici nu poate fi altfel viaţa. Dac-ar fi, n-ar merita s-o trăieşti…

— Ia să-mi spui tu, Şchiopule, de ce-ţi zice ţie Şchiopu? întreabă el, cu glas puternic.

Îl învăluie miros plăcut de pănură încălzită la soare.

De cojoc. De opincă. „Miros de oameni, după care tânjesc", îşi spune.

— De ce-i zice Şchiopu, mă a lu' Nică?

— Că-i sănătos de amândouă picioarele…

— Deştept eşti, mă Petre!

— Dacă-i şchiop, cum vrei să-i zică?… Chioru?!

— Îi zice Şchiopu cum îi zice lu' moş Aflat, moş Aflat. Cum îţi zice ţie Gâgâilă. Dumitale – Burfan. Ţie

— Pupăzoane. Ţie – Scovardă.

— Ce-ai cu numele meu, mă a lu' Nică?

— N-am nimic, Pupăzoane. Da altu’ mai ai?

— N-am!

— Nici cânele n-are, mă, altu’! Lupu îl cheamă. Şi-atât.

O Braica.

— Eu mi-s câne?

— Aşa te-o socotit Sângerete. Aşa v-o socotit stăpânii, mă. Pe câne îl cheamă Lupu. Pe cal – Şargu. Pe slugă – Burfan. O Scovardă. În bătaie de joc. Sluga nu-i om, să aibă nume ca oamenii. Şi-atunci, de ce strigi tu.

Şchiopule, dacă te cheamă la primărie să te scrie?

Că-ţi ţine chinezu’ socoata cât ai muncit pe d-aficea la moş Argintaru şi că n-ai luat de trei ani ţoale?

Uite-te, mă, ce ţoale ai, şi vine iarna.

— Trage vântu ca prin crâşnic, râde cineva.

Un râs amar. Chinuit.

— Parcă prin căputu tău nu trage?

— Lasă, Petre, slugile. Mie să-mi spui de ce să ne scrie pe noi, stânjenarii.

Prislopenii fac cerc. Piţu coboară de pe trepte. Ilie

Brâncuţă, Sergiu Bloch, Iancu Vichente se-mprăştie printre oameni. Mărtin Balaci râde tare. Stă lângă Livia lui, gătită şi-ncondeiată.

— Uite, Petre, c-a ieşit părintele cu prapurile să binecuvânteze adunarea găzdonilor, strigă el vesel.

Clopotele bisericii încep să cânte cu glasuri sonore de aramă. Dangătele tremură în aerul rarefiat de toamnă.

Se izbesc în coastele însorite, care închid satul. Se-ntorc aburite, se sting, ca iar să izbucnească, metalic, făcând să vibreze văzduhul.

— Care va să zică, facem adunarea asta populară, să givănim cu candidatul Blocului Partidelor Democratice, care acu pică-n sat, că mi-o dat telefon că-i plecat de un ceas şi mai bine din Cănicea. Să vedeţi şi voi care-i planu nost şi să ziceţi dacă-i bun o nu-i bun.

— Ce tot minţi, chinezule? Stă ăla la givan cu noi?

— De aia vine. Să stea.

— Pe crucea ta că d-aia vine?

— Pe crucea mea!

— Care cruce, Burfane? Că-i comunist şi n-are cruce, dă-l în mumă-sa.

— Pe cuvântul meu de om că pentru năcăjiţii de voi vine „spune Pătru.

Dintre slugile îmbrăcate în flenduri, strânse grămadă sub oficiul poştal, iese un om cărunt, crăcănat, neras, cu murdăria îmbibată adânc în porii mâinilor. Are cap lunguleţ. Căciulă desfundată. O obială alb-cenuşie. Alta roşie. Îşi strânge cu grijă şi ruşine căputul peticit peste burta umflată. Aşa-l ştiu toţi, de când l-au găsit chirăind pe treptele bisericii. Cu burta umflată. E Burfan, sluga lui Gheorghe Guga. Îşi scoate căciula. Se-ntoarce spre biserică. Îşi face trei cruci largi. Are nişte degete boante. Rădăcinoase. Cu unghii late. Negre. Îngenunche greoi. Îşi bate fruntea de pământ. Icneşte dureros. Ridică spre oameni faţa crispată. Cu ochi tulburi. Cu trăsăturile căzute trist. Cu buze groase. Vinete. Se bate cu pumnii-n piept. Căputul i se desface. Toată lumea vede că Burfan n-are cămaşă. Pătru se gândeşte că şi el are numai una. Burfan spune cu glas frânt de viaţă:

— Mă Petre! Să nu ne minţi, mă. Că toată inima-i la vorbele tale şi toată durerea. M-o bătut asară

Gheorghe Guga cu leuca să nu viu, şi dacă viu să vă sudui, că altfel mă omoară, şi-s de patruzeci de ani, da’ nu pot să zic că-s om, Petre.

Cu o mişcare chinuită, îşi scoate căputul de pănură.

Descoperă un trup numai muşchi, acoperit de păr cenuşiu. Spinarea, coastele sunt vârstate cu dungi negre, însângerate pe alocuri.

— Să nu mă minţi, Petre, că-s cu toată durerea la vorbele tale…

…Primpretorul iese din biserică înconjurat de bătrânii şi fruntaşii satului. Femeile – gătite, cu salbele strălucindu-le pe piept, cu cojoacele înflorate – aşteaptă cuviincioase să treacă bărbaţii. Când îl văd, fac plecăciuni

adânci. Pavel Lala vine lângă el şi-i spune la ureche:

— N-o venit, domn primpretor.

— Băieţii sunt gata?

— Gata!

— Rămâne cum ato vorbit!

— Să trăiţi!

— Să-mi faci semn când începe să vorbească.

— Ridic clăbăţul şi strig: „Trăiască maiestatea-sa!”

— Bine.

Părintele Barbă Neagră, numai în reverendă, cu pletele haiduceşti pieptănate pe spate, cu barba răsfirată pe piept, urcă pe podiumul ridicat pe capre de lemn. Sunt de faţă neamurile lui Goanţă, codreni coborâţi din munţii

Cernei. Din Boldoveanu. Din Opresata. Oameni tăcuţi.

În uniforme de pădurari. Veri şi cumnaţi. Nepoţi, cărora muierile le dau carabinele ţinute până atunci agăţate la oblâncul şeilor de lemn. Muzicanţii îşi iau instrumentele aşezate în ordine pe marginea podiumului. Pavel

Lala cu Vasile Ambrozie sunt înconjuraţi pe loc de nişte flăcăi voinici, cu căputele şi dolmanele sinilii aruncate pe umeri. Flăcăii râd. Se-mping din umeri. Zăngăne pe dedesubt boatele scurte, ferecate cu bucşe de cocie.

— Primar te pune, Pavile, râde unul înalt, cu dinţi de aur.

— Mă ciungule! strigă Pavel Lala. Ce cauţi aici, n-auzi?

— Du-te, mă, în mumă-ta la comuniştii tăi.

Florea Belcotă, ciungul, urcă spre primărie. Se opreşte-n drum.

— Milă mi-e, Pavile, de tine, c-ai luptat pe front şi-ai rămas tot nărod.

— Să taci, Floreo, spune Ruja.

Iese dintre femei, îmbujorată, şi se aşază între vărusu şi ceata lui Pavel Lala.

— Du-te, Floreo, şopteşte ea. Ăştia te omoară. Şi pe el îl omoară. Du-te şi-i spune că astăzi îl omoară.

Pavel Lala îşi saltă dolama albastră, cusută cu şuitaşuri negre. Vine agale spre ei.

— Hai, Rujo. N-ai ce vorbi cu târâtura asta.

— Mi-e văr. Vorbesc cu cine vreau.

Pavel Lala zâmbeşte rău.

— Până la nuntă, fată.

Rujei îi dau lacrimile. Se-ntoarce între femei. Peste două săptămâni o mărită cu Pavel Lala.

— Domnule Ilie Jura, tună părintele, de pe podium.

Dumneata nu stai la adunarea grănicerimii?

Ilie Jura, ras în cap, îşi face cruci smerite. Se cocârjează. Trece la deal, cu capul mic, teşit, vârât între umeri. Nasul îi atârnă jalnic. E slab. Poartă cizme. Cojoc alb. Pare bolnav. Se uită cu frică la Pavel Lala, care-l ameninţă cu pumnul. îl aude pe Pătru. Îi tremură genunchii. Se furişează în lungul gardului postului de jandarmi.

— Hei, directore! încotro? întreabă primpretorul.

Directorul şcolii – gras, neras, cu un pardesiu ponosit, cu ochii bulbucaţi de bazedovian – se bâlbâie. Transpiră sub pălăria neagră. Pleoştită.

— Domnule primpretor, scuzaţi, eu nu fac politică din principiu. Soţia mea e cam bolnavă. Vă cer îngăduinţa să mă retrag.

Primpretorul nu-l mai bagă în seamă. îl ia pe

Gheorghe Guga de braţ. Se apropie de podium. Cineva aduce în spinare câteva drapele tricolore. Vasile Ambrozie ridică un portret al regelui, rezemat de gardul ştirb de zid. Vine cu el lângă primpretor. Momârlă, urmat de un jandarm, trece grav, în pas de manevră, prin mijlocul drumului, eu carabina la umăr. Îşi zăngăne

pintenii.

— Fraţi grăniceri, tună părintele, cu amândouă mâinile ridicate deasupra capului.

Soarele, suit spre crucea cerului, îl bate din plin în

obrazul rumen…

— Ăsta-i Ion Cătălină, dascălu?

— El II Burfane.

— Care va să zică, nu ne-o minţit Pătru.

— Mă Pupăzoane, ia întreabă-l pe Şchiopu, mai zice ceva?

— Vă-mbeată ca pe nărozi, şopteşte Ianoşel Ion, strecurat între slugi. Ce vrea, mă, dascălu? Să ajungă, deputat. Găzdonii nu-l pun, c-o trecut la *bolşovici* pe front. Îl puneţi voi. Şi după ce se vede deputat, vă-ntoarce dosu, că-i comunist, mă…

— Tu nu eşti?

— Eu? Să nu mânci tu, Pupăzoane, pita care mi-o dă mie în partid. *Bolşovic* vor să mă facă, mă. Rus.

Acu mi-s slugă la Cristea Tauru, dorm cu marvele în ştal, da mânc un dărab de pită. Ăştia?

— Ce tot spui, frate Ioane? Hai, c-ascult şi eu! Eşti.

mai mare. Mai învăţat.

Ianoşel Ion se uită dintr-o parte la Ianoşel Sabin.

se ridică buza de sus, groasă şi-ntoarsă pe dos.

— Mă uit la adunarea gazdelor şi zic că a noastră:

nu mai are mult de trăit.

— Aşa gândeşti tu, frate Ioane?

— Aşa, Săbine.

— Ia să-mi spui mie, don văţător Cătălină, mie, lu'.

Burfan, sluga lu' Gheorghe Guga, dacă zici să votăm:

noi cu soarele, soarele ăsta, dacă-l votăm, răsări-o şi.

pentru Burfan?

— Şi pentru Pupăzoane?

— Da nouă, la ăştia de ne zice Pătru a lu' Nică, proletari agricoli, soarele o să ne ardă ca până acu o…

— Şi la o adică, ce-aţi ales chiar soarele?

Pătru stă lipit de uşa primăriei, în spatele lui Ion.

Cătălină. Alături de el se foieşte secretarul de plasă.

Tuşeşte. Gâfâie. Îşi şterge sudoare de pe frunte şi-i spune la ureche:

— Asta se cheamă c-a început să li se trezească,

conştiinţa. Lasă să-l frece pe tovarăşul Cătălină. Şapte ape să-l treacă. Auzi, tovarăşe Pătru, să întrebe dacă.

soarele o să răsară şi pentru el?… N-aţi lucrat rău.

N-aţi lucrat rău.

— Da tovarăşii muncitori vin? întreabă Pătru, şi se uită îngrijorat la adunarea de lângă biserică, unde primpretorul, suit pe bină, spune ceva, şi gazdele cu neamurile lor strigă ura cât îi ţin bojocii.

— A intervenit căpitanul Ceauşu, c-un pluton de jandarmi. Ne-aşteptam la aşa ceva. De aseară, plutonul stă la Plugova.

— Dacă săr ăştia la noi?

— Cam puţină lume la adunarea populară.

Pătru îi povesteşte întâmplarea cu moş Aflat. Secretarul de plasă se gândeşte la Ardey. Acum, înainte de alegeri, s-a nmuiat de tot. El era responsabil cu satele de munte. Ar fi trebuit să vină în Prislop cu câteva zile înainte. Iar a plecat la Bucureşti.

Soarele e trecut de amiază. Pe zidul primăriei, între drapele, sunt prinse două portrete, înrămate în şipci vopsite roşu. Al doctorului Petru Groza şi al lui

Gheorghe Gheorghiu-Dej. Piţu le-a tivit cu crengi de molid, Brâncuţă a bătut deasupra uşii o brăciră tricoloră. Tot Piţu a tivit uşa primăriei cu ramuri de brad, care miros a răşină. A munte. Pătru se bucură de aerul sărbătoresc al primăriei. În geamuri sunt puse panglici de hârtie tricolore şi roşii. Livia a adus două ghivece cu muşcate. Acum stă lângă Voica. Se uită la el. Râde şi-i trage cu ochiul. Gheorghe Belcotă îşi ţine clăbăţul în mână. Din când în când, îşi şterge cu el ceafa asudată.

Stă lângă Ion Cătălină. Se pregăteşte să vorbească. De cum a urcat treptele primăriei, cei cu pământe, cu câte-un petic de livadă, cu oi, s-au liniştit. Cineva dintre cei aşezaţi în faţă îi spune vecinului:

— Cea’ Belcotă îşi tocmeşte glasul. Dacă-i el aicea, merem cu soarele.

Pătru nu-şi poate stăpâni un zâmbet. Greu trage

Gheorghe Belcotă în cumpăna prislopenilor…

— Am ales soarele, prieteni şi tovarăşi, pentru că soarele înseamnă nădejdea. El încălzeşte pe toţi deopotrivă…

— Pe mine o m-o fript, o m-o îngheţat, strigă Burfan, şi Pătru îi vede faţa chinuită îndreptată spre el.

— Când are să răsară soarele nostru, o să te mângâie.

— Vorbe! ţipă cineva.

— Fapte. împroprietărirea vorbă < Lupta împotriva foametei vorbă? Democratizarea aparatului de stat vorbă? Interzicerea bătăii în armată vorbă? Pedepsirea criminalilor de război vorbă?

Pătru se lasă cuprins de o ameţeală uşoară. Pentru tot ce-a fost aici, tovarăşul Cătălină găseşte un singur cuvânt: împroprietărire. Sau altul: Foamete. Sau altul r

Democratizare… Cuvintele astea au avut tot atâtea rădăcini câte au avut şi-n Prislop, în toate satele ţării…

Ameţeala seamănă cu beţia aceea dulce, când te ridici, la cel din urmă salt, cu baioneta întinsă. Când vezi inamicul ţâşnind din gropi cu mâinile în sus.

— Şi noi?

— Voi? Cine v-a apărat vreodată interesele? Acum.

nu vi le apără? Primăria… Sindicatul… Celula de partid.

Cine v-ajută când începe campania agricolă?

— Drept spune don’văţător, mă oameni.

— Mie nu mi-o tomnit maistorii coasa?

— Ţie nu ţi-o tomnit sapele şi plugu? De ce taci, mă Androane?

— Şi cociile, spune tare Lungulescu.

— Ce-i drept, nu-i cu păcat!

— Trăiască Iuiiu Maniu! Trăiască regele!

Fanfara cântă marşul grănicerilor. Din marginea satului, de sub coasta muntelui, izbucnesc bubuituri repetate.

— Maniştii? întreabă secretarul de plasă.

Pătru ridică din umeri. Priveşte îngrijorat la Pavel.

Lala, care, c-un drapel tricolor în mâini, porneşte spre primărie, urmat de alţi purtători de drapele. Vasile:

Ambrozie duce ridicat deasupra capului un portret mare:

al regelui, într-o ramă aurită. Rama străluceşte. Pe sticla, tabloului joacă fulgere scurte de lumină. Primpretorul.

se dă jtis de pe bină. Codrenii lui Goanţă îl iau între:

carabine.

— Dacă ştiam din vreme, spune Alexandru Jucu, îi

tăiem eu râtul primpretorului. Tot sindicatul forestierilor îl aduceam aici cu camioanele.

Pătru îl fură cu coada ochiului. Secretarul de plasă a slăbit. Are cearcăne adânci. Negre. I s-a săpat pe faţă o oboseală care-l îmbătrâneşte. Au venit el, cu.

Ion Cătălină, singuri, călare, peste munte. Prin codru, în câte sate au fost până acum? în toate satele plăşii-Vin, vorbesc oamenilor, îi pândesc legionarii şi se duc iarăşi. Bat mereu inima grănicerimii. Dorm ca vai de ei.

Mănâncă pe unde apucă. Măcar secretarul ăsta trăieşte, de un an, din pita purtată în pozonar. Îi bat ploile, îi îngheaţă viscolele. De sub deal vine prin aerul limpede miros iute de dinamită. De explozie şi lemn ars.

Parc-ar fi pe front”, gândeşte Pătru. Au tras câteva cartuşe de dinamită, să-i sperie. După ce s-au stins detunăturile, oamenii au strâns rândurile. Mărtin cu

Livia se apropie sub trepte. Voica stă lângă cal. Pavel

Lala trece podul. De ce ia tricolorul martor la lăcomia lui? Ce-o vrea Pavel Lala? Să-şi ţină moara? Livezile? Fânaţele? Nici până azi n-a predat uiumu, după lege. De ce strigă Vasile Ambrozie, fost sergent sanitar:

— L-or suduit pe majestate, Pavilee!

Şi de ce strigă Pavel Lala:

— Ia laba. Nu atinge drapelul, *bolşovicule*! Drapelu, grăniceri!

Vasile Ambrozie trăsneşte în cap pe cineva cu

portretul regelui.

— Câinele de primpretor provoacă, spune secretarul.

— Mă oameni, strigă Ion Cătălină. Lăsaţi-i să treacă.

Strângeţi-vă-ţi aici, lângă trepte.

— După ce-l batjocoriră pe majestate?

Dintr-odată se ivesc boatele ferecate. Se aud ţipete.

Coloana primpretorului se frânge-n două. Fanfara cântă din răsputeri. Muierile fug spre biserică. Bărbaţii dau năvală: spre primărie. Pătru vede dolame. Feţe crâncene. Paturile de armă cu care lucră codrenii lui Goanţă.

Ion Cătălină se-ntoarce spre secretar. E vânăt. Îi tremură fălcile de mânie.

— Ce facem, tovarăşe Jucu?

O piatră şuieră veninos. Izbeşte portretul lui Petru

Groza. Piţu suie treptele. Scoate steagurile din suporţi.

Altă piatră sparge un geam.

— Florile mele! ţipă Livia.

Pătru se-ntinde după portretul lui Gheorghiu-Dej.

— Împrăştiaţi-vă, prieteni şi tovarăşi! strigă. secretarul de plasă. Nu vrem să curgă sânge. împrăştiaţi-vă şi luaţi aminte cine nu vrea să răsară soarele pentru voi.

O piatră-l loveşte-n gură. Îi rupe doi dinţi. Îi face buzele ferfeniţă. Cineva trage un foc de armă. Glonţul se-nfige în zid. Pătru vede o trâmbă de flăcăi dând buzna pe uliţa în care răspunde curtea primăriei.

— Pe cânele de Belcotă. Lui daţi-i la mir.

— Lu Pătru, mă!

— Unde eşti, primarule?

— Vin, mă, să-ţi arăt sâmceaua. Vin, n-auzi?

Adunarea populară se sparge.

— Înconjoară primăria, tovarăşe secretar, spune Pătru.

Repede bocancul în faţa unuia, nu-l cunoaşte, care vrea să lovească portretul cu o boată. Ilie Brâncuţă, Ianoşel

Sabin şi Sergiu Bloch, livid, urcă lângă ei. Pătru o vede pe Voica cum încalecă bărbăteşte. Piţu deschide uşa primăriei. Tovarăşii intră pe coridor. Pavel Lala îl izbeşte cu prăjina steagului peste umăr. Pătru trece portretul lui Brâncuţă. Se-ntoarce scurt. Smulge prăjina din mâna lui Pavel Lala.

— Omoară-l, Pavile!

— Dă-i, tu-i lumina lui de *bolşovic*!

Voica îşi trage calul sub fereastra postului de jandarmi. Vasile Ambrozie urcă treptele. Roteşte o săcurice cu coada scurtă. Pătru sare-n coridor şi trânteşte uşa, pe care Piţu o încuie cu cheia şi cu zăvorul.

— Să le dăm foc!

— Pune-le, mă, Pavile, foc!

— Să-i scoatem de urechi pe vieri.

— Ce ziceai, mă Petre, că vrei *bolşovism*?

Uşa răsună dogit.

— O lovesc cu patul armelor, spune Pătru.

Îl cuprinde o linişte nefirească. Dacă era poporul aici, se-ntâmpla ca la împroprietărire. N-a fost, şi uite că ei fără popor stau încercuiţi în primărie şi că primăria nu-nseamnă nimic fără ăia din cătune. După cum nimic înseamnă şi împroprietărirea. Reformă. Ajutor. Democratizare. Până şi ştiinţa revoluţiei, pe care-o învaţă cu

Sergiu Bloch, nu poate nimic dacă nu-i poporu’ ş-o ia în mâini şi s-o facă. În coridor intră lumina din biroul primarului. Gheorghe Belcotă îşi şterge capul ras cu căciula. Ion Cătălină îşi încarcă pistolul.

— Ăştia vor să ne linşeze, tovarăşe secretar.

— Lasă pistolul. Lasă-l. Să vedem până unde împinge Ionaşcu lucrurile.

Cineva izbeşte în uşă cu o săcure. Secretarul de plasă se-ntunecă. Îi curge sângele pe bărbie. Scuipă mereu, îşi pipăie falca. O tamponează cu batista.

— Cam departe, îşi răspunde singur. Ia spune, primarule! Pe unde ieşim de aici…

Vorbeşte greu. Se schimonoseşte de durere. Îi arde gura. Piţu tace. Lovituri din uşă le răspund alte lovituri, în uşa din dos.

— Acolo m-or pălit pe mine şi pe Gligor, şopteşte Ianoşel Sabin.

Pătru nu-l vede pe Mărtin Balaci. Simte un gust amar în gură. Nici Iancu Vichente nu-i.

— Tovarăşi, spune limpede Alexandru Jucu, în vreme ce din amândouă uşile încep să sară ţăndări groase şi geamurile se fac cioburi, pietrele lovind cu zgomot în biroul primarului. Tovarăşi, care aveţi arme?... Niciunul, în afară de tovarăşul Dragalina? Eu am un pistol.

Ţine-l, tovarăşe Pătru. Treci cu tovarăşul Brâncuţă, Ianoşel şi Bloch la uşa din spate. Dumneata, tovarăşe Dragalina, cu primarul şi cu mine, aici. Scoateţi mobila şi puneţi-o în uşă. Repede. Eu încerc să-i vorbesc lui Ionaşcu. Îl podideşte sângele peste batistă. Vrea să intre în birou. Pătru-l apucă de umăr. Piţu bodogăne înciudat:

— De câte ori ţi-am zis, Petre, să ţinem automatele Ia primărie dacă-i revoluţie?

— Ce-i, tovarăşe Pătru?

— Nu vă arătaţi, tovarăşe secretar. Vă puşcă.

— Stăm aici ca viezurii?

— Vorbesc eu. Asta-i autocritica, pentru adunarea care n-a fost adunare.

— Pe mine mă ştie Ionaşcu mai bine, Petre.

Îi împinge mâna. Intră în birou. De afară se aude pocnetul sec al unei arme. Glonţul trece prin uşă.

Se-nfige în tavan. Alexandru Jucu şovăie o clipă. Atunci izbucneşte chiotul lui Ianoşel Sabin:

— Uiuiuuu! Bicu, măăă! Petreee! Tovarăşilor!

Iese rânjind din odaia arhivei. Le face semne cu amândouă mâinile. Râde. Alt pocnet de armă, din piaţă.

Alt glonţ. De data asta, sfârtecă uşa mai jos.

— Culcat, tovarăşi! strigă Pătru.

— Da viniţi odată, spune Ianoşel Sabin, c-o dat drumu' moş Aflat la bici.

— O bolânzit de frică, mormăie Piţu.

Intră în arhivă.

Se-ngrămădesc cu toţii la geamul făcut Zob. „Noroc de gratii! se gândeşte Pătru. Altfel, aici ne prohodeau”.

Secretarul de plasă râde dureros în batistă. Moş Aflat stă în uşa grajdului. Un bic roşu cu pete albe, cu grumazul scurt şi gros aleargă prin curte cu coada băţ.

Fugăreşte câţiva feciori. Feciorii fug spre gardul poştei.

Unul se-ntoarce. Pătru nu-l cunoaşte. Îi place băiatul subţirel, strâns bine în praşchie. Feciorul îşi scoate dolama. I-o aruncă bicului în cap. Bicul o ia în coarne.

Fornăie. Tremură carnea pe el. Bate din copite. Muge gros. O face ferfeniţă. Flăcăii trec gardul în zbor. Celălalt bic – alb, cu copitele crăpate de bătrâneţe, înrăit, cu un belciug gros în nările roz – bate cu fruntea-n poarta pe care o ţin câţiva codreni pe dinafară. Cineva strigă:

— Puşcaţi-l, ce mai staţi?

— Cum să puşte bicu satului, nărodule? răspunde un glas autoritar.

— Fugiţi, mă, c-acu sparge poarta.

Taurul alb îşi înfige picioarele dinapoi în pământ.

Ridică coada. Se lasă cu coarnele în poartă, care plesneşte-n aşchii. Muge sălbatic. Moş Aflat se strecoară lângă el. Ţine în mână un sac. îl petrece fulgerător peste ochi. În aceeaşi clipă, îi prinde lanţul de belciug.

Se uită la geamul arhivei. Faţa zbârcită, nerasă, arsă de vânturile muntelui i se destinde copilăreşte.

— Tălianu vine cu *bainenta*, da onvieţu-i lotru, spune moş Aflat. Nie, Gligore! Nie, n-auzi, mânce-te lupu… Că mi-or luat doba să mă facă de miru lumii…

Taurul roşu cu alb trece în galop prin curte. Zvârle din copite. Se opreşte brusc în faţa lui moş Aflat. Muge.

Întinde capul. Moş Aflat îl scarpină între coarne.

— Treci în ştal, Gligore. *Achtung*! *Cher-tai*! *Laufştit*, marş! Taurul se-ntoarce scurt. Face două salturi elegante. Bate cu copita-n pământ. Îşi scutură coarnele.

Intră în grajd. Moş Aflat îl trage pe bălan după el.

— Haide, tovarăşi, spune Alexandru Jucu. În Prislop, la adunarea populară, am fost înfrânţi. Altă dată să ştiţi că fără popor stăm în vânt, şi ruşinea de astăzi s-o ţineţi minte toată viaţa.

Uşa primăriei se crapă sub loviturile celor din piaţă.

Piţu o deschide pe cea din curte. Ies cu toţii afară.

Trec în livadă. Flăcăii din curtea poştei încep să strige.

Ion Cătălină trage un foc de pistol în aer. Flăcăii sendârjesc. Aruncă după ei cu bulgări de pământ. Piţu sentoarce în primărie.

— Repede, primarule, gâfâie Alexandru Jucu.

— Unde te duci, Piţule? întreabă Pătru.

Flăcăii se apropie de gard.

— Ia conducerea tovarăşu' Pătru… Caii, unde-s caii?

Moş Aflat iese* în uşa grajdului cu cei doi cai înşeuaţi.

— La poruncă, spune el şi iarăşi râde copilăreşte.

Din piaţă se aud urlete. Câteva împuşcături. Piţu sentoarce la trap cu pânza roşie a steagului. Flăcăii urlă. Pe urmă se arată capete de bărbaţi. Pătru îl ajută pe secretar să-ncalece. Ion Cătălină sare uşor în şa.

Pătru apucă calul secretarului de dârlogi. îl smuceşte spre lunca Bela Recii, în vreme ce uşa primăriei sare în ţăndări, şi pe coridor se aud strigătele sălbatice ale maniştilor.

— Care e părerea ta, Victore? Iese Maniu, sau…

— Ea cincisprezecea oară când îl întrebi, papa.

— Nu iese Maniu, spune sec Victor Ceauşu.

Colonelul Vărzaru tresare. Strânge mâinile înmănuşate pe volanul maşinii de comandament.

— De unde ştii, Victore?

Maria Vărzaru îşi ridică gulerul blănii de astrahan.

Se uită în oglinda retrovizoare. Victor Ceauşu se vede în spate. Vag. Abia o pată albă. Maria Vărzaru priveşte absentă în noaptea biciuită de trâmbe grele de apă.

Ceasornicul fosforescent de la tabloul de bord arată ora două. Trombele lichide izbesc parbrizul. Răpăie intermitent pe capota de pânză impermeabilă. Farurile puternice taie noaptea cu lame de lumină albă, zăbrelite oblic de ploaia sonoră amestecată cu frunzele minate în lungul drumului de vijelie. Roţile spintecă apele Ramnei revărsate în adânciturile drumului. Mariei Vărzaru îi place când botul pătrat al maşinii militare se pleacă spre apele spumegânde, când aude lichidul dens fierbând sub caroserie şi când jeturile ţâşnesc prin faţa parbrizului, desenându-se cenuşii la lumina strălucitoare a proiectorului fixat lângă locul şoferului. În maşină miroase bizar a benzină arsă, a haine de piele, a militari şi a frig umed. Frunzele de stejar de pe viziera colonelului strălucesc palid în lumina verzuie, spectrală, reflectată de tabloul de bord. A isprăvit Medicina cu *magna cum laude*. Unul dintre profesori, eminent chirurg, i-a propus să rămână la el în clinică. Să facă chirurgie cranianã.

Voia s-o trimită la specializare în străinătate. Poate la

Paris. Papa se opune. Se opune şi Victor. Au nevoie de ea. Peste drumul în pantă trece în copci elegante un lup. Se opreşte în marginea pădurii. Are ochi de fosfor. E înalt, ud şi cenuşiu. Maria Vărzaru se cuibăreşte în blană. Chirurgia cranianã la Paris.

— De ce nu iese, Victore?

Papa are glasul răguşit. A început să bea. În ultimul timp e nervos.

— Conjunctura!

— Dă-o-n mă-sa de conjunctură!

— Delegaţia guvernamentală a făcut vâlvă la Paris.

A obţinut neaşteptat de multe. Occidentul aşteaptă.

— Ce?

— Infirmarea, dinăuntru, a stării de lucruri prezentate de delegaţie.

— Dobitoci. Asta e!

Ei îi plac oamenii ăştia aspri. Cazoni. Cu miros de cizmă. De curele. De colonie, tutun şi cazarmă. A crescut

între ei.

— Au reuşit să trezească masele.

— Masele, mârâie colonelul.

— În fond, au puterea de pe acum.

— Atunci?…

— Aşa cum am stabilit.

Colonelul îşi trage fălcile în piept. Poartă manta de piele roşie. Apasă acceleraţia. Maşina începe să urce în serpentină sub averse.

— Eşti sigur că a venit ordinul de la Interne?

— Sigur!… Domnul consilier Goldemberg Avram a lucrat rapid", îşi spune căpitanul. Iată că începe jocul.

Să jucăm deci.

— De ce zâmbeşti, Victore? îl întreabă Miky.

— Ţi se pare.

— Auzi, Miky? I-au trimis ordin să mă aresteze. Sunt inclus într-un lot nou de criminali de război.

La fiecare viraj, farurile taie noaptea lichidă în spirale frânte, prin care trec fulgerător vârfuri de fagi plecate sub furtună, stânci fantastice pe care se zbuciumă arbuşti, ireali, goluri în care cad trombe de apă.

— Papa criminal de război? Absurd! Şi regele?…

Întreabă femeia. Regele vă lasă după ce s-a folosit de voi?

— Regele!… râde uscat Victor Ceauşu. Niciodată n-a fost mai puţin rege decât astăzi. Stop! Aici mă dau jos.

Maşina urcă un picior de pantă. De sub un boschet de mesteceni sfâşiat de vijelie, iese un călăreţ militar, cu gulerul mantalei ridicat. Are petrecută cureluşa caschetei pe sub bărbie. I se văd şiroaiele de apă curgându-i pe obraz. Poartă carabina la spate, cu ţeava în jos. Duce de dârlogi un cal înşeuat cu o şa înaltă, cazonă. Colonelul frânează. Trece farurile pe faţă mică. Stinge proiectorul. Trage de frâna de mână. Motorul, puternic, bate ritmic. Căpitanul Victor Ceauşu se pleacă peste bancheta din faţă.

— Intervenţia anglo-americană e singura salvare.

— Până atunci?…

— Riposta armată.
— Lasă asta. Ai aranjat depozitele aşa cum mi le-ai. trecut pe hartă?
— Exact!
— Codul rămâne cel stabilit. Când te mai văd?
— De câte ori simţi nevoia, papa.
— Fii cu ochii-n patru. Şi mai ales ocroteşte-o pe Miky.
— Nicio grijă!
— Până după alegeri ne mai întâlnim?
— Nu.
— Perfect!

Colonelul se-ntoarce şi-l îmbrăţişează. Maria Vărzaru se uită la cei doi bărbaţi. I se pare că papa e sincer.

Emoţionat. Victor – dintr-odată fals. Parcă râde. Un râs mut. Interior. Sarcastic şi rău.

— De ce vă îmbrăţişaţi?

— Pentru că eu rămân în munte, spune cu voce răguşită colonelul.

Victor Ceauşu o sărută uşor sub ureche. Viziera rece îi atinge pielea gâtului. Femeia se-nfioară neplăcut.

— Vin să te iau după nuntă.

Deschide portiera. Iese în vijelia care-i ridică poalele mantalei de piele. Îşi trece cureluşa caschetei sub bărbie. Călăreţul salută scurt. Dă pinteni. Apropie caii de maşină, în care intră un spulber rece de apă. Căpitanul

Victor Ceauşu încalecă. Îşi vârâ pulpanele sub genunchi.

Se pleacă în şa. Salută cochet. Trece dincolo de lumina gălbuie a farurilor, în întunericul biciuit de ploaie, urmat de călăreţ, căruia nu i se văd decât fălcile pătrate. Colonelul Vărzaru rămâne cu ochii pironiţi în gol.

— Numai de-ar începe, numai de-ar începe! mormăie el şi porneşte maşina.

— Domnule profesor, scopul venirii mele aici este precis, şi în situaţia creată de comunişti, care de fapt au posturi-cheie în aparatul de stat, nu există decât două

alternative: ori acţionaţi aşa cum v-am propus, sub comanda unică a colonelului Vărzaru, ori…

— Ori?… întreabă livid Simu Belcotă.

— Ori sunteţi silit să acţionaţi pe cont propriu, lipsindu-vă de sprijinul meu.

— Ceea ce înseamnă?…

— Trageţi singur concluziile, domnule profesor.

Simu Belcotă îşi frânge mâinile. Lumina tremurătoare a focului aprins în mijlocul grotei îi joacă pe trăsăturile descompuse. Se uită disperat la chipul împietrit al căpitanului Ceauşu, care-şi deschide mantaua de piele cu mişcări sigure.

— Nu staţi rău aici şi depinde de dumneata ca să staţi bine.

Căpitanul de jandarmi cercetează stăruitor grota. Momârlă tuşeşte gros în spatele lui. Oamenii lui Belcotă dorm, sau se fac că dorm, culcaţi în jurul focului, cu armele la căpătâi. Grota e săpată de ape vechi într-un miez de calcar, de sub vârful Ştirbin. Rotundă, scundă, are o galerie care coboară în codrul de fag, şi o a doua galerie, care urcă strâmtându-se spre vârful muntelui. Ei stau de vorbă într-o firidă semicirculară, pe zidurile căreia se văd urme de fum şi poliţe săpate grosolan.

Din când în când, se aude vaierul codiului, biciuit de vijelie. Prin galerii trece un spulber de vânt umed, şi atunci flăcările focului se culcă speriate. Fumul se-mprăştie. Oamenii încep să tuşească. Se zvârcolesc pe aşternutul gros de cetină.

— Mi-e cumplit de dor de o baie fierbinte, un frizer şi un bulevard, şopteşte stins Simu Belcotă. Plutonul de la Domaşnea ne hărţuie permanent.

Victor Ceauşu tresare. Se uită la pereţii alburii ai grotei, prin porii cărora trece o umezeală mucegăită, la aşternuturile de cetină, la picioarele încălţate ale oamenilor, la ceaunul şi vasele de tinichea şi pământ grămădite lângă o prelată, la puşca-mitralieră, învelită cu grijă în husa ei. Simte trecându-i pe sub poala mantalei un

curent rece. Stăruitor. Vede mâinile profesorului cu unghiile netăiate. Barba – crescută. Gulerul murdar al cămăşii – răsfrânt peste cojocul ţărănesc de oaie. Se gândeşte la garsoniera lui cochetă, cu parchet, permanent caldă, la baia în faianţă, la covoarele moi, la mobila modernă, simplă, bine şi cald capitonată, la senzaţia de beatitudine pe care i-o dă lumina discretă a scalei radioului, căzută pe sânii şi umerii de fildeş ai Mariei.

Prin ochii cenuşii îi trece o umbră de spaimă.

— Vă asigur că n-aş schimba grota asta pe garsoniera mea, spune el răguşit. Grota are avantajul libertăţii depline.

Simu Belcotă se adună în cojoc. Zâmbeşte flasc. Părul, blond, i-a crescut bogat şi ondulat. Victor Ceauşu îşi revine. Îşi scoate portţigaretul din piele de căprioară. Îi oferă o ţigară. Profesorul o ia lacom.

— Concluzia?

Simu Belcotă îi căută ochii. Se pleacă spre el. Şopteşte uşor, abia auzit:

— Sunt fericit că nu mai am nicio răspundere. Mă pun sub ordinele domnului colonel. Are experienţa războiului.

Victor Ceauşu îşi aprinde ţigara cu bricheta. „Era de aşteptat, îşi spune. Trebuia să fie aşa”.

— Iată care sunt dispoziţiile de început, domnule profesor. Harta, Momârlă!

— Am înţeles.

— Apropo! Ţin să-ţi mulţumesc pentru felul exemplar cum aţi executat interceptarea muncitorilor. Cred că nouăzeci la sută din reuşita acţiunii din sat vi se datorează.

Subofiţerul scoate harta din porthart. O întinde pe genunchii căpitanului.

— Ne aflăm deci sub vârful Ştirbin. Momârlă, lanterna!

Fascicolul de lumină cade pe haşurile fine, pe liniile negre ale drumurilor, pe cele punctate ale potecilor, înconjurate cu un cerc tras cu creion albastru.

— Asta este zona în care va acţiona detaşamentul dumitale. De astăzi va purta numărul de ordine 4. Obiectiv principal politic va rămâne comuna Prislop, cu toate satele şi cătunele. Secundar – centrul de plasă Teregova, unde veţi acţiona conform ordinelor colonelului.

Obiectivul tactic numărul 1 este de azi încolo interceptarea comunicaţiilor telefonice între plasa Orşova şi

Lugoj. Pentru asta, veţi primi materialul necesar prin

Momârlă. Cablu telefonic, pile electrice, telefoane de campanie. Se va face o derivaţie fixă şi una mobilă, după ordinele colonelului. Postul de ascultare va fi deservit 24 de ore din 24.

— Asta înseamnă că alegerile… bâiguie Simu Belcotă.

— Asta înseamnă că prevedem totul în cazul unui eşec în alegeri.

Profesorului îi cade ţigara din mână. Îşi ia capul în palmă. Cineva tuşeşte găunos.

— Păstrează-ţi calmul, profesore. Nu e timp de melodramă.

Simu Belcotă ridică spre căpitan ochi pustii.

— Poimâine e ziua alegerilor. Detaşamentul 4 ocupă, poziţie de luptă cu două treimi din forţe, în zona şcolii din Prislop. La semnalul convenit, o rachetă cu trei stele albe coboară pe drumul Prislop-Globură u, dinamitează podul de peste Bela Recaşi atacă din plin pe oricine va încerca să se împotrivească. Uite, domnule profesor, care este operaţiunea în mare şi-n amănunt.

Probabil că B.P.D.-ul va câştiga în centrele industriale şi orăşeneşti, însă grănicerimea…

…Clădirea mare şi neagră a morii se-nalţă sub vijelie, Un dulău latră răguşit. Rămână vâjâie în scocul deschis. O femeie înaltă, cu un sac în cap, ridică un lămpaş.

— Asta-i naşă, colonielule?

— Asta-i, Persido!

— Frumoasă! Parc-ai fi făcut-o cu mine! Hai, fato.

În casă. Voi mai aveţi lucru, colonielule?

— Mai avem!

— Să-l mân şi pe al meu?

— Lasă-l, mamă, pe tata. Facem singuri.

— Bine, Pavile! Eu să vin?

— Dacă-i de lipsă, te chem!

— Ai adus arme, colonielule?

— Hai, mamă, că i-o fi frig la naşa'.

Maria Vărzaru priveşte din maşină faţa sculptată în lemn gălbui a femeii. Lumea e toată-n întuneric. Numai lămpaşul aruncă o pată de lumină fanată pe chipul mumifiat. Totul pare neverosimil. Ieri îl asistase pe profesor la o operaţie de duoden. Sala de operaţie mică, în faianţă albă, instrumentele nichelate, lumina orbitoare, mirosul de cloroform, şi acum – noaptea asta.

lichidă.

— Du-te, draga mea, spune colonelul. Persida m-a iubit când eram locotenent.

— Te-am iubit şi când erai căpitan, da' n-ai vrut să ştii… Haida, fato, că ploaie.

Maria Vărzaru se dă jos din maşină. În locul ei se urcă Pavel Lala.

— Să trăiţi, domn colonel! Vă mulţam de cinste.

Ăl-ai anticar?

— Anticar, băiatule.

— Muniţie aveţi?

— Trei lăzi.

Pavel Lala râde bărbăteşte.

— Atunci, să trageţi mărşâna lângă jireada de fân.

Acolo m-am gândit eu să-i fac o remiză.

Farurile puternice mătură curtea mare a morii. Pietroaiele, ude, lucesc. Colonelul Vărzaru conduce maşina între două jirezi de fân.

— La slugi le-am dat drumu', spune Pavel Lala, şi deschide portiera. E bine să stingeţi lumina.

Vărzaru coboară în ploaie. Afară miroase a pâclă. A

munte ud. A toamnă. Îşi ridică gulerul mantalei. Trece în spatele maşinii, de care e ataşat un tun anticar,

învelit în husă. L-a avut plus încă de pe front. L-a ţinut aşa. până astăzi. Băieţii lucrează bine şi credincios. Au făcut împreună ani întregi de război. Se cunosc.

— Poftiţi, domn colonel, în remiză.

Vărzaru se obişnuieşte cu întunericul. Pavel Lala dă la o parte un fel de grilaj din lemn împletit cu fân. Îi întinde mâna. îl trage în întunericul jirezii. – înăuntru e cald. Miroase puternic a furaje.

— Asta-i remiza, râde Pavel Lala. Stă ca la cazarmă.

Eu îl ung. De când nu am mai pus mâna pe un anticar…

De la Budapesta n-am mai pus.

— Am adus o mitralieră ZB, o puşcă-mitralieră şi zece automate. Alea unde le depozitezi?

— În moară, să trăiţi!

— Ai oameni pentru ele?

— Oameni? O companie, don colonel!

Înăuntru jirezii, cuvintele-şi pierd sonoritatea. Cad moi, fără rezonanţă. Colonelul nu-şi mai recunoaşte glasul. Ies afară. Pavel Lala desprinde tunul anticar de maşină. O face pe-ntuneric. Îndemânatic. Colonelul Vărzaru soarbe lacom aerul ud al muntelui. Îşi scoate cascheta. Aversele de ploaie îi biciuie fruntea.

— Acu, dac-aţi adus tunul şi luaţi comanda, stă grănicerimea ca un om împotriva comuniştilor, domn

colonel.

Rămână bubuie în scocul deschis. Vijelia piaptănă, munţii. Dacă Internele au emis ordinul de arestare, înseamnă că Palatul nu mai are decât o putere formală, îşi spune Vărzaru şi rămâne nedumerit, cu fruntea în

ploaie, fără să-l audă pe Pavel Lala.

— Noi nisăm stăpâni în sat, c-o venit domn primpretor şi i-am zgonit pe comunişti de la primărie, de nu mai mişcă unu, domn colonel. Şi să fiţi bun să-mpingeţi la roată, ca să trag anticaru în remiză…

— După ce-or puşcat oile, l-or fărâmat pe tata în pragul căşii. Or dat foc la casă. Am găsit câteva oase.

Le-am îngropat. Or tras cu puşca-mitralieră. Pe noi ne-or zvârlit din primărie şi l-or pus pe Gheorghe

Guga… Am stat eu şi m-am gândit nopţile. Multe-am greşit. Ne-am mulţumit cu joagărele. Cu sindicatu. Da munca de la om la om n-am prea dus-o. Poimâine-s alegerile, şi noi nisăm în munte de două săptămâni. Merem din sălaş în sălaş. Din stână în stână. Din cătun în cătun. La unii găsim poarta deschisă. Alţii ne-o încuie în nas. Alţii ascultă, tac şi se uită la noi cu nişte ochi vechi de o mie de ani. Nu zic nici da, nici ba. Umblăm noi muntele, tovarăşi, pe urma turmelor şi-a lui Iovan

Iorgovan şi-a Mioriţei şi a cailor lu' Sântoader şi-a moronilor şi-a descântecelor şi-a lui Dumnezeu, umblăm care va să zică pe urmele bătute din veac în sufletele prislopenilor, nisăm trei – Dragotin ăsta cu barba roşie, pe care l-am scris în partid, că-i progresist şi sărac.

Piţu şi cu mine – umblăm, şi câteodată stăm şi ne cuprinde o amărăciune sleită, că venim în munte cu omenia şi lumina, da muntele s-aşază înaintea noastră cu sufletul lui închis din veac, şi-atunci ne-am întoarce la vetrele noastre, are pe care nu fierbe niciun şol de lapte, da ne-aducem aminte cum venea tovarăşul Calelungă şi Grigore Vâlcean cu muncitorii şi ni-i ruşine.

Acu arhanghelii ăia mi-or lipit o ţâdulă pe geam. Scrie în ea că dacă mărg la alegeri cu ortacii şi fac propagandă, mă ciuruie cu automatele şi mă spânzură în mijlocul satului. Primpretorul o vrut să ne cumpere cu bani. Câte o jumătate de milion lui şi mie să ne tragem din partid. Iacă, acum am ajuns la voi, la stânjenarii de la Rusca; vi-s comunişti mai vechi, vi-s repartizaţi la centrul nostru de votare, îi trecut cu mult de miezul nopţii, ni-s uzi, sleiţi, şi ne gândim că o ne puşcă, o nu, noi de partid nu ne lăsăm, că inima noastră-i partidu, şi voi, tovarăşilor, să faceţi bine să coborâţi împreună, şi la votare să staţi cu ăi din cătune, ca să nu vă prăpădă găzdonii o legionarii.

…Pătru tace. Stă cinchit lângă foc, cu mâinile ude întinse deasupra flăcărilor. Peste colibă trec puhoaiele de

apă, vânturile de munte şi gemetele adânci ale codrului. Se aud crengile fagilor ciocnindu-se ca nişte oase.

Dinspre creastă coboară vuietul şuşuit al codrului de brad. Vijelia chiuie în golurile de deasupra. Stâncile de la Cleanţul Nălucilor se tânguie şi se vaicără cu glasuri plânse, de muieri care şi-au otrăvit drăguţii. Se aude vântul răbufnind pe vale. Neliniştea fagilor bătrâni, care pipăie întunericul cu ramurile. Coliba e săpată în coasta muntelui. Acoperită cu trunchiuri cioplite pe jumătate, împreunate la vârf. Focul ne-nvăluie.

Fumul se ridică sub coama colibei. Se prelinge printre trunchiuri. Palele de vânt îl întorc peste feţele oamenilor. Pluteşte albastru, în vălătuci groşi. Stânjenarii stau pe cetină. Sunt bărboşi. Ascultă furtuna. Pătru îşi trece mâna peste obraz. E neras de două săptămâni. Vede cum se prelinge apa printre blănile cioplite ale colibei.

Focul îi dogoreşte obrajii. Dolama, sfetărul, cămaşa sunt lic de apă.

— Mă Turcoane, pune tuciul la foc. Vreau să mă rad în cap, spune Ion Ogârlaci. Ăsta tânăr de lângă mine e Lazăr Cernescu de la Rusca, locţiitor de secretar. O

urcat ieri noapte să ne spună că ruscanii-s cu partidu şi c-o fost primpretorul la noi cu mărşâna.

Râde singur. Îşi vântură labele mari, negre, cu degetele ca rădăcinile. I se văd dinţii deşi, mici şi strălucitori.

— Da ruscanii-s cam nărozi. Nu cunosc la obrazu subţire. Zicea Lazăr că l-or ascultat pe primpretor ca nişte miei. Şi când o suduit partidu l-or ascultat. Omul s-o-nfoiat. Şi când îi era lui mai bine, l-or luat cu mere putrede. I-or întors mărşâna cu roţile în sus. Muierile zice că l-or bătut cu furcile şi cu fusele, da mie nu-mi vine să cred, că-i bărbat fain primpretoru, şi ruscanele să prăpăd după bărbaţii faini. Hai, mă Turcoane, cu apa aia! Tu, tovarăşe secretar, dă jos dolama. Şi voi ăilalţi. Rămâneţi înpele. Să vi se zvânte hainele…

Caută într-o desagă. Scoate un brici. Un pămătuf. Un

săpun de ras.

— Pe toţi să mi-i bărbiereşti, Turcoane. Să merem la alegeri cu obrazele curate. Că de-aia nisăm comunişti.

Şi voi, prislopeni, n-aveţi grijă de cătune. Am mai umblat şi noi printre oameni.

— De un an umblăm, spune Lazăr Cernescu, de lângă foc.

Ridică spre Piţu obrazul tânăr, rumen, tăiat în linii severe. Dragotin barbă-roşie cu Piţu se dezbracă.

— Vă cunoaştem, vă cunoaştem, mormăie Dragotin.

Îşi îndeasă trupul gol, acoperit cu blană roşie, lângă vatră.

— Aveam un copil, spune un glas uscat din umbra colibei.

— Niculae, moşule?

— El!

— Fain fecior!

— A lu’ Şchiopu avea trei. Şi cincizeci de lanţe.

Pruni. Fâneaţă. Pământ pe luncă. Scria la foaie că războiul sfânt îi făcut să ne-apărăm pământene. Pe al meu l-o luat şi n-aveam niciun sfârtai de sfârtai de lanţ.

Pe a lu’ Şchiopu, ba. Mă duc la căpitanu’ de la cerc. Îi zic: „Să trăiţi, don căpitan!” „Să trăieşti, moşule! Ce veste-poveste? Te scrii voluntar?” „Să mă iertaţi, domn căpitan, da’ nu mă scriu. Vreau să vă-ntreb ce omenie îi asta să se ducă Niculae la război, să apere ce n-are, şi ăi de au ce apăra să nu se ducă, numa să-i mâne pe alţii să le apere moşia?”

— Şi?… întreabă alt glas din întuneric.

— Şi?… Ce şi mai poate fi după asta? răspunde trist glasul bătrânului.

Peste colibă buie vânturile muntelui. Pătru-şi aduce aminte de noaptea când au intrat ei în partid. Când stăteau cu secretarul la foc. Îşi sloboziseră gândurile, şi aproape i-a fost frică atunci cât de departe pot merge gândurile. Şi cum de atunci faptele se ţin pe urma gândurilor, le ajung şi iar o iau gândurile înainte, ameţitor de înalt, iar ei împing

mereu viaţa pe urmele noi, lăsate de visele acelea înalte.

— Mai poate fi un „şi”, moşule, şopteşte el cu ochii pironiţi în flacără. „Şi”-ul ăla după care începem să scriem noi.

Furtuna plânge la Cleanţul Nălucilor. Codrul de fag geme. Se aude şuşuitul brazilor. Oamenii ascultă tăcuţi glasul vremii care trece peste munte.

Mama stă cinchită lângă vatră. Rupe cu mâini tremurătoare un mănunchi de crengi. Mădălina îşi trage căpătâiul sub piept. Stă într-o rână în aşternut, cu pocroviţa învelind-o până la jumătate, cu ciupagul desfăcut la piept. I se vede sânul, gâtul rotund, umărul împlinit, îşi ţine obrazul în pumni. Părul ca mierea îi curge pe spate. Aşa învelită, nu se vede că-i greoane.

— Ţi-am călcat chimeşa, Petre. Era plină de păduchi.

Prost te-au ţinut păcurăriţele alea prin munte!

— Taci, Mădălină, că s-aude dincolo.

— Glumesc, mamă… Uite, mă, ţi-am cârpit şi cioarecii. Şi dolama.

— Scoal’ de-acolo!

— Unu-i Pătru Mădălinii, secretar în Prislop.

Mădălina se-ntinde. Braţele rotunde, goale cad sub lumina lămpii. Îşi scutură cosiţa. Cască. Se aşază pe marginea patului. Flăcările din vatră ard repede, sub nişte despicături de brad.

Mădălina îşi împleteşte cozile, cu obrazul lăsat pe un umăr. Râde.

— Auzi, Petre, ce zice mama? N-avem ce pune pe masa goştilor. Tu ce zici?

Dincolo, în odaia lui Sergiu Bloch, doarme Grigore

Vâlcean, delegatul partidului la alegerile de astăzi. Delegatul Frontului Plugarilor doarme la Belcoteşti. Din vatră se ridică o căldură dulce. Pătru trage scăunelul lângă foc. Mama atârnă tuciul de lanţ.

— Vă pun apă caldă de bărbierit/ Petre.

În cuină miroase a aşternut cald. A trup de muiere.

A fum subţire. A somn. Mama stropeşte pământul pe

jos. Mădălina se spală într-un lighean de faianţă. Pătru nu ştie când s-a ivit ligheanul alb, cu dunga vânătă pe margine. După cum nu ştie cum s-au ivit bundiţa Mădălinei, cana de apă şi broboada de lână. Mădălina zice că de la mumă-sa.

— Eram odată la Sevastopol…

— La Sevastopol, Petre?

— La Sevastopol. Mă puşcaseră la mâna dreaptă.

Treceam cu un convoi de răniţi uşor spre cantonament.

Pe lângă aerodrom. Nişte sanitari dădeau jos ostaşii puşcaţi în piept. În burtă. Orbiţi de explozii.

— De unde-i dădeau jos, Petre?

— Din avion, mamă. Avionu ăla-i ducea la spital.

— De ce-i dădeau jos, săracii de ei?

— Să urce nişte oi merinos.

— Ale cui erau oile?

— Ale unui colhoz.

— Şi ce-aveau ăia cu oile oamenilor?

— Le luase un general să le ducă la el la moşie, mamă.

— Şi Niculae al meu!… icneşte mama.

— O fi fost şi el acolo. Pe frontul de vest ne-o dus să vedem un sat. Îi zice Lidice. În Cehoslovacia. Nemţii l-or ras cu tunurile.

— Şi oamenii?

— Numele, şi crucile.

— La ce spui astea, Petre?

— Nu ştiu, Mădălină. Poate că-s alegerile astăzi, şi Pătru ăla al Mădălinii…

Mădălina vine lângă el. Se leagănă greoi. Îngenunchea îşi culcă obrazul pe genunchii lui. Îi înfige degetele în pulpe. Miroase a apă rece.

— Petre, inima mea. Nu te du la alegeri, că te-omoară legionarii. Te omoară Pavil Lala cu ai lui. Te omoară tata, Petre. Ai văzut ce ne-o făcut pân-acu? Am o inimă grea, Petre. Mi se bate pleoapa dreaptă şi-o cântat azi-noapte

cucuvaia în hornu nost, de n-am dat geană pe geană, şi tu dormeai, icneai prin somn şi-o chemai pe

Voica. Mă laşi singură cu Simina. Cu ăsta de-l port în burtă. O laşi singură pe mama. Taică-tu se duse. Poate nu se ducea dacă nu făceai politică. Uţa s-o prăpădit.

Ca o floare era. Nu-ţi fuse destul la război, Petre?

Nu vreau avere, dacă n-o vrei şi tu. Coliba asta de casă o vreau, şi pe tine, Petre, că ni-s oameni tineri, o viaţă avem, şi n-o putem batjocori, Petre. N-o putem trăi câneşte, că se mânie bunul Dumnezeu. La ce-ţi lipsesc ţie alegerile astea?...

Focul arde cu flacără vie. Dintr-odată, cuina se umple de miros trist de toamnă când se ard frunzele şi crăcile prin livezi. Vorbele Mădălinei umblă prin el ca nebunele. Nici măcar nu-l mai doare neînţelegerea muierii. „Ai ajuns la cea mai înaintată bază de plecare la atac, îşi spune. Ai cunoscut lumea şi te cunoşti pe tine, cum niciodată n-ai gândit c-ai putea să fii”.

Se-ntoarce spre nevastă-sa. Mama stă nemişcată, cu palma la gură.

— Ce, mă Petre? Venişi la votare?

— Mă a lu’ Nică, ia să-ţi pregăteşti pelea, că acu-i vine rându.

— Fără cioclendări nu puteai, Petre?

— Ia zi, mă, cum stăm cu alegerile?

— Iasă domnu’ Maniu, şi dracu-i a tău, muma care te-o făcut de *bolşovic*!

— Tovarăşe Vâlcean, şopteşte Pătru. O vorbă să nu spui. Taci, că ăştia n-aşteaptă decât atâta.

— Ce-i tot descânţi la ureche, mă?

— Ai uitat duminica aia, Petre? De ce-ai uitat-o, mă?!

Vasile Ambrozie iese dintre prislopeni. I se propteşte în faţă. Peste sat trec nori lăţoşi, cenuşii, din care curg scame de pâclă. Scamele s-agaţă de crengile negre ale teilor de lângă biserică. se-ncolăcesc în jurul celor două turle acoperite cu tablă veche, ruginită. Tot Prislopul e-ngropat în clădăraia miţoasă a norilor. Nu se văd munţii.

Nu se văd livezile. Se cerne o burniţă măruntă, umedă şi rece.

— Vasile Ambrozie, eu zic să-ţi vezi de treabă şi să ne dai drumu'. Tovarăşu' e delegat în comisie, şi nu-i bine să te joci cu focu.

Vasile Ambrozie râde. cu gura până la urechi.

— Auziţi, grăniceri? Cioclendăru e delegat, mă.

De-le-gat.

— Mai ai, mă delegatule, nişte petice să-ţi coşi pe coate?

— Flendura asta mă-nvaţă pe mine…

Lui Pătru i se umflă nările. Se face alb.

— Mă Ambrozie, dă-mi pace să trec, că vremea nu stă după tine.

— C-o sta după tine, Petre…

— Mai ştii?! zâmbeşte Grigore Vâlcean.

— S-arate delegaţia, strigă cineva din grup.

Stau adunaţi pe pod. Poartă dolame de cioarec. Albe.

Vinete. Tivite cu suitaşuri negre la buzunare. La mâneci. Cu glugile lăsate pe spate. Căciuli de miel negru.

Dolamele stau ridicate la spate. „Au venit cu boatele de la stână", gândeşte Pătru. Aruncă o privire repede prin toată piaţa. În faţa primăriei – un jandarm de santinelă cu baioneta la armă. Alt jandarm – în faţa postului. Toată piaţa – plină de Gonţeşti. De Guguleşti.

De-ai lu' moş Argintaru. Laleştii. Cu muierile lângă ei.

Stau roate-roate, pe neamuri şi cumetrii. Aici aproape – Gonţeştii. îmbrăcaţi în uniforme de codreni. Dionisie

Goanţă se uită la el ca prin sticlă. Poartă manta scurtă, până la genunchi. „Să arate că nu-i pasă de hotărârea noului comitet al comunităţii", îşi spune Pătru. Cizme roşii. Dincolo de grupul care-i închide calea, se văd

Tăureştii. Stau în mijlocul drumului, sprijiniţi în boate.

Nişte boate din rădăcină de zadă. Ferecate. Înalte cât

omul. Stau, se uită-n pământ şi tac. În faţa şcolii – nişte strungi făcute din sârmă, pe unde se intră la centrul de votare. Pe peretele şcolii – o bandă de hârtie albastră, pe care-i scris cu alb: CENTRUL DE VOTARE.

PRISLOP.

Tot drumul spre Globurău – plin de bărbaţi. De muieri. Umăr în umăr. Vasile Ambrozie îi pune mâna-n piept.

— Delegaţia…

Pătru-l izbeşte scurt peste braţ. Ambrozie se-ntunecă.

Îi suflă în faţă miros stătut de rachiu. Se pleacă spre el.

— Mă târâtură. Ai uitat noaptea când cu cucuruzu?

— Ce-i, Ambrozie? Ţi se făcu să ţi-o trag pe noadă?

Plutonierul-major Amăriuţii, în manta, cu Zdup la picior, urmat de trei jandarmi cu baioneta la armă, vine dinspre Cruci, în pas viu.

— Lăsaţi delegatul să treacă! Loc, n-auzi? Mişc-o!

— Mă domn plutoner, şuieră Vasile Ambrozie. M-ai ţinut la post. N-am spus cum a fost. Dacă vrei, îţi spun acu. Îţi spun, şi după alegeri te zvârlu în Dobrogea, să mă ţii minte.

Se-ntoarce cu spatele. Îşi saltă dolama pe umeri. Intră între ai lui. Amăriuţii îl înjură de priceasnă. Se uită la Pătru cu ochiul ceacâr. Îşi îndeasă cascheta pe frunte. Trece înainte. Îi zvârle printre dinţi:

— O să fie albastru!

Trec pe lângă Tăureştii înlemniţi în mijlocul drumului. Patrula-i ocoleşte. Tauru ăl bătrân stă la mijloc. Cu sarica pe umeri. Cu palmele cruce pe capul boatei. Îi ies pletele albe de sub căciulă. Mustaţa-i cade pe lângă buze. În sprâncenele albe, răsucite, păroase, i s-au prins stropi de burniţă. Se uită-n gol, cu ochi cenuşii. Nu-l vede pe Amăriuţii cu patrula. Când trece Pătru, îşi coboară ochii din gol. Se răsuceşte încet spre el. Pătru-i întâlneşte privirea. Rece. Cristea Tauru poartă dolamă albă, Stângu Tauru – dolamă albastră. Cizme roşii. Căciulă de astrahan.

În spatele celor trei Tauri – feciorii lui Stângu. În spatele feciorilor – muierile. Iconia lu’

Stângu îi face cu ochiul. E dată cu albele. Şi-a tras sprâncenele cu cărbune. Poartă bondiţă tivită cu blană de vulpe. Îşi caută de lucru la caii grămădiţi în malul

Ramnei, înşeuaţi cu şei de lemn, şi-i râde îmbietor.

— O crescut Simina, Petre? îl întreabă Ana lu’ Ştefan Tauru, şi-şi arată dinţii de aur.

— Crescut. Mulţam de întrebare.

— Din pomană, spune moş Argintaru.

Pătru asudă. Îşi ştie dolama numai petice. Bocancii – scâlciaţi. Cioarecii – cu două petice negre în genunchi.

Numai clăbăţul îl are nou, şi nu ştie de ce şi l-a luat, când e tot numai cârpituri. Lângă moş Argintaru stă un bărbat înalt, poate de doi metri, trunchios, îmbrăcat cu cojoc din blană de lup. Are plete sure, retezate pe ceafă. Căciulă din blană de pisică sălbatică. Barbă sură.

Opinci din piele de mistreţ nerăzuită.

— Parcă-i Robinson Crusoe, constată Grigore Vâlcean.

— Iosâm Cerbu, vânătoru, tovarăşe Vâlcean.

— Să trăiţi, domn sublocotenent, am adus delegatul

Partidului comunist, raportează Amăriuţii, şi-şi ţăcăne pintenii.

— Legitimaţia, te rog!

La intrarea în strunga de sârmă care conduce la uşa şcolii stă un sublocotenent de aviaţie. Pătru l-a văzut de ieri, când a venit cu preşedintele comisiei şi cu garda localului de vot. Poartă cizme îmblănite, cu fermoare, pantalon gri-bleu, din postăvior bine strâns pe pulpă, un cojocel de zbor, cu guler de blană închis cu fermoar, caschetă fără sârmă, cu calota îngustă, mult ridicată în faţă. E tânăr, brunet, frumos, proaspăt ras, cu trăsături severe; îşi muşcă buzele, le umezeşte şi-şi scapă ochii spre locul unde stă Valeria Negru cu Lena lui Ilie Jura. Apucă legitimaţia cu mâinile înmănuşate în mănuşi de zbor, cu apărătoarele trecute peste mânecile cojocelului, până

aproape de coate. Se uită-n fugă la ea. Duce mâna la caschetă, într-un salut binevoitor, îşi potriveşte pistolul greu, parabellum, la şold şi ordonă cu glas sec:

— Plutonierul Stan! Condu-l pe domnul delegat…

Dumneata?…

— I-am arătat calea, dom sublocotenent… Grigore.

Grigore Vâlcean se-ntorce surprins.

— Ce-i, Petre?

— Grigore. Am trecut cu Gheorghe prin foc. Orice-ar fi, nu uita că ni-s aici.

Muncitorul îi întinde mâna. Mână lată, aspră.

— Acu du-te, Petre.

Norii cenuşii coboară mai jos.

— Frumoase muntencele, sergent? Ce spui?

— Frumoase, dom sublocotenent, răspunde sergentul de santinelă la gura strungii.

Pătru se-ntoarce. Intră între gazde. Goanţă îi stă în drum. Lângă el – codrenii. Se izbeşte de privirea lor.

Stau umăr în umăr. Nu spun nimic. Se uită. Vrea să-i ocolească pe stânga. Dă de Tăureşti. Nemişcaţi. Proptiţi în boate. O ia la dreapta. Spre malul Ramnei, Se izbeşte de privirea lui Pavel Lala. Lângă morar – nişte bărbaţi în dolame vinete. Cu mustăţi. Tot umăr în umăr.

Dinspre biserică îşi face loc Gheorghe Guga.

— Venişi, Petre?

— Da.

— N-o ascultaşi pe Mădălina?

— Nu.

— Te ţii până la urmă?

— Mă ţin.

Se uită curios la faţa celui de-al doilea primar al

Prislopului. Pentru că, a doua zi după ce i-au zvârlit maniştii din primărie, s-a-ntors cu Piţu. L-au găsit pe

Gheorghe Guga în birou. Avea împuternicire de la plasă să gireze postul, până după alegeri. Piţu s-a aşezat la biroul lui Paraschiv.

— Unde-s două capete, se judecă mai bine, a spus

Piţu.

N-a mai ieşit din primărie. Acolo a dormit. Acolo a mâncat. Acolo s-a primenit. Guga îşi răsuceşte mustăţile de lotru.

— Nu-ţi ajunse?

— Ce să-mi ajungă?

— Tot!

— Da’ ţie?

— Mă Petre… îi iau martori pe toţi de faţă. După alegeri te scot în drum, mă. Cu pietre pun să te omoare, îţi beau sângele. Picătură cu picătură ţi-l beau.

Gazdele îl închid între piepturi. Ţâşneşte ura din gazde. îl plesneşte peste obraz. Stătută. Verde. Nimeni nu spune nimic. Îi răsuflă toţi în faţă. În ceafă.

— Bine v-am lovit, mă, dacă vă ustură aşa… Ia faceţi loc. Vâră sâmceaua la loc, Ambrozie. Nu-i, mă, politic să afle oamenii că m-aţi înjunghiat astăzi.

— Lasă-l, Ambrozie, scrâşneşte Gheorghe Guga.

Lasă-l să se ducă… Lasă-l, mă, până mâne.

Trece printre ei. îl îneacă mirosul de dolame ţinute în lădoni. Mirosul de cizme unse cu osânză. Mirosul pletelor date cu unt rânced. Norii se preling în fuioare pe văi. Deasupra, aerul e des. Zăcut. Rece. Lângă primărie e loc gol. Pătru respiră adânc. Parc-ar fi ieşit din ocnă…

— Domnilor delegaţi. Verificăm toate delegaţiile.

Conform hotărârilor, la ora opt începem votarea. Rog pentru ultima oară pe toţi cei prezenţi să predea armamentul personal. Peste cinci minute este ora opt…

— Trebuia să începem la şapte, domnule preşedinte, spune unul dintre delegaţi.

— Greşiţi! La ora opt, domnilor…

În clasă se află zece cabine de votare, făcute din scânduri negeluite. Miroase a răşină. Cineva a împodobit cu brad scaunul pe care stă urna. Urna e făcută din scândură trasă la rindea. În spatele urnei – o masă acoperită cu cearşaf alb, cazon, dincolo de care se plimbă un maior de justiţie militară, numai în tunică, fără

caschetă, strâns bine în centură. Are tâmplele cărunte. O cicatrice de la tâmpla stingă până sub ureche.

Pe un podium sunt aşezate bănci lungi de lemn. Pe bănci – bărbaţi necunoscuţi. Unii în costume orăşeneşti. Alţii în costume din partea locului.

„Delegaţii", îşi spune Grigore Vâlcean.

— Domnul? întreabă maiorul.

— Din partea Partidului Comunist Român.

Îi întinde legitimaţia. Maiorul o cercetează îndelung.

Se uită la ceasul-brăţară.

— Rog delegaţii partidelor politice să constate integritatea urnei. Peste trei minute declar deschisă votarea.

Gheorghe Belcotă îi face semn de pe podium. Lângă el stă un ţăran voinic, rumen, c-un căput de pănură pământie, cu guler de catifea neagră. Părul – tuns perie.

Zâmbeşte plin de sine, cu dinţi de aur. Grigore Vâlcean urcă lângă ei.

— Delegatul Frontului Plugarilor, spune Gheorghe Belcotă. Ce-i pe-afară?

— Până acum, bine.

Delegaţii se foiesc de la locurile lor. Cercetează urna, sub privirea neclintită a maiorului. Gheorghe Guga îşi face loc lângă un domn în manta de piele, îi spune ceva la ureche. Domnul ridică din umeri.

— Cine dintre domnii delegaţi are de făcut vreo obiecţie referitor la organizarea locală a alegerilor? întreabă maiorul.

— Eu.

— Numele şi partidul politic?

— Guga M. Gheorghe. Partidul naţional-ţărănesc.

— Fracţiunea?

— Nicio fracţiune. Maniu.

— Ascult.

— Nu-i dreaptă ordinea de votare afişată în centrul de votare Prislop, stimaţi delegaţi.

— De ce, vă rog? se enervează maiorul.

— În ordinea de votare sunt trecute mai întâi comunele îndepărtate, cătunele, apoi la urmă centrul de comună Prislop.

— Inteligent! constată maiorul. Votează şi pleacă acasă. Descongestionează centrul.

— Au oamenii drum lung de făcut. Poate să-nceapă ploaia. E foarte just să voteze mai întâi cei mai îndepărtaţi de centrul de vot.

— Domnul?

— Tovarăşul Grigore Vâlcean, Partidul Comunist Român.

— Mulţumesc.

— Rog să se consemne în procesul-verbal contestaţia mea, spune Gheorghe Guga. Prislopenii stau de azi-noapte în faţa şcolii. Gândesc că n-o să-i lase pe ăia din cătune să le treacă înainte. Să nu iasă tulburări.

— Nu i-a chemat nimeni de la miezul nopţii.

— Uşile cabinelor de vot n-au cârlige regulamentare pe dinăuntru, spune un bărbat obez, cu ochelari, îmbrăcat într-un palton cu guler de blană.

Delegaţii râd.

— Domnul?

— Ilie Purcariu, de la tătărescieni. Să se consemne.

— Domnilor delegaţi, declar deschisă ziua de vot în centrul de votare Prislop, anunţă sec maiorul.

— Un te duci, Voico?

Scordilă apucă calul Voichii de sub zăbală. Se pleacă în şaua de lemn spre nevastă-sa. Poartă saricâ. Boată.

Căciulă, pe care strălucesc stropi mărunţi de apă. Voica îşi strânge bondiţa pe sâni.

— La oameni, Scordilă!

Arată cu capul spre uliţa de lângă oficiul poştal, de unde-i face semn Livia lu’ Mărtin Balaci, care se-mpinge în Pătru. Dragotin ăl cu barba roşie. Scordilă îşi întoarce ochii verzi spre locul acela.

— Văd şi stânjenarii.

— Şi I

— Ăia-s oamenii?
— Ăia!
— Acolo unde zic eu să merem, nu-s oameni?
— Nu I
— Rămâi aici, care va să zică?
— Rămân!
— Cu Piţu. Cu Năstăsia. Cu…
— Şi mai cu cine, Scordilă?

Scordilă îi trage calul, alături de armăsarul lui, care joacă-n loc. Voica îi vede fulgerul scurt, mocnit, din fundul ochilor verzi. Vede cum i se-nroşeşte gâtul de taur. Cum mestecă din fălcile numai muşchi. Cum muşcă scrâşnind din mustaţa lui mătăsoasă.

— …Cu Pătru a lu’ Nică, suflă rău baciul.
— Ai ghicit.
— Vas că, meri cu soarele?
— Mărg!
— Nu te iei după minţi mai luminate?
— Care-s alea?
— Rămâi?
— Rămân.

Scordilă lasă frâiele calului. Se-ndreaptă în şa. Îşi saltă sarica între umeri. Dă călcâie. O ia la trap spre locul unde-l vede pe Dionisie Goanţă.

— Să trăiţi, don sublocotenent! Domn” maior ordonă să deschideţi votarea, raportează plutonierul de aviaţie. Dacă se poate, mai întâi femeile. Eu stau la uşă. Le percheziţionez, să văd dacă nu au armament, râde plutonierul.

E tânăr, voinic, cu dantură perfectă. Are glasul dogit, ca oamenii care-şi consumă profesia răcnind.

— Să-ţi vezi de treabă.
— Am înţeles I

Sublocotenentul se urcă pe un bolovan. Ridică mâna înmănuşată.

— Linişte, mă oameni! strigă cineva.

Ofiţerul roteşte ochii peste mulţime, care începe să-l

strângă de aproape. Vede grupurile izolate contopindu-se într-o masă compactă.

— Cetăţeni, spune ofiţerul, cu glas metalic. Vă rog împărţiţi-vă în grupe de zece oameni. Pregătiţi-vă cărţile de alegător.

— Ce zăce, ce zăce?

— Da care n-are, ăla stă cu degetu' în e...?

Ofiţerul se face că n-aude.

— Vă rog respectaţi ordinea. Prezentaţi cărţile de alegător la mine. Intraţi în cabine. Votaţi...

— Cu ochiu'!

— După votare ieşiţi pe poarta numărul 2 şi vă duceţi acasă în linişte.

— Dac-om mere cântând, îi bai?

— O suduind?

— Se prezintă la vot... (sublocotenentul scoate din apărătoarea mănuşii o hârtie, o despătură, silabiseşte ceva şi strigă:) ...Se prezintă la vot satul Obitq. Dacă vreţi să mâncaţi mâncare caldă diseară, lăsaţi mai întâi femeile.

— Să le-mbătaţi voi cu apă rece?

— Muierile mărg la vot cu noi.

— N-or votat până astăzi.

— Is *bolşovici* ascunşi în căbine.

— Le-nvaţă să pună ştampla pe soare.

— La ce să voteze Obiţa-naintea noastră?

Mulţimea se clatină. îl strânge mai aproape. Ofiţerul n-a văzut niciodată o asemenea mulţime. Nu i-a simţit niciodată răsufletul greu în obraz. În cabina avionului de vânătoare, e singur. Viteza şi înălţimea reduc lumea la aspectul ei geometric. Iarăşi ridică mâna.

— Cetăţeni! Sunt aici ca să fac siguranţa localului de vot. Să execut dispoziţiile în legătură cu votarea.

Nu-mi faceţi greutăţi. Surâde dintr-odată, se dă jos de pe bolovan, vine aproape de Vasile Ambrozie, care imită orăcăitul broaştei, şi-i spune: Haide! încă o dată!

Ca porcul nu ştii să faci?

Gazdele râd. Râde şi Ambrozie.

— Ştiu, domn sublocotenent.

Începe să guiţe ca-njunghiat.

— Guiţă, nene, mai încolo şi lasă-i pe votanţi.

— Mă prislopeni, măăă! Buie ăi din Obiţa şi din Ohaba şi de pe văi, măăă!

Glasul trece peste mulţime. Se stinge sub vata groasă a norilor.

— Visacoz, răcneşte cineva o comandă.

Cei din piaţă se-ntorc cu spatele la localul de vot.

Deasupra mulţimii răsare o pădure de bâte ciobăneşti.

Ofiţerul face semn plutonierului, care vine la pas alergător. Se aud înjurături. Cei din cătunele de pe Bela Recaâmping din Cruci spre şcoală.

— Da noi ăştia de pe vale când votăm, domn ofiţâr 2 Întreabă un bărbat uscat, înalt, din josul drumului. Că şi noi nisăm departe şi-avem cale până acas!

— Stane, fugi şi-i spune maiorului să schimbe ordinea de vot. Ăştia au capete tari.

— Am înţeles.

— La cap, mă!

— Până nu votăm noi cu cine ştim, nu intră nima în şcoală…

…Ilie Jura deschide zăbrelele oblonului. Drumul geme de oameni. Le simte mirosul în nări. Miros de pănură udă. De opincă. Stă cu coatele lipite de pervazul ferestrei, ascuns în spatele oblonului de lemn. Amăriuţii i-a sigilat crâşma. Ascultă. O să se ducă la vot singur, înainte de miezul nopţii. Sau n-are să se ducă.

— Cum stai, vere Ioane, cu oile?

— Stau!

— Sare ai?

— N-am!

— Nici eu!

Ilie Jura zâmbeşte. Îşi freacă bărbia. Îşi lipeşte obrazul de oblon. Îi cunoaşte. Ăsta-i Ion a lu’ Chirilă de sub Cozia.

— Ce strigă, mă, ăia la vale?
— Zice că-i omoară prislopenii.
— Blăstămată faită de oameni!
— Tu cu cine votezi?
— M-aş duce cu soarele, da…
— Da?…
— Mă tem de pământe. Ăia ne iau pământene.
— Nu numai pământene, şopteşte Ilie Jura din spatele oblonului. Sufletele ni le ia. Minţile ni le ia. Viaţa ne-o ia. Satana se-ascunde după soare.

Oamenii tac. Îşi fac cruci repezi. Se-ndepărtează de zidul casei. Ilie Jura hinchineşte înveselit.

— He-he-he!

Se desprinde de fereastră. Închide geamurile. Trece în crâşmă. Aprinde lămpaşul. Coboară în pivniţă. Aşază lămpaşul pe o buturugă. Butoaiele stau aliniate pe lângă ziduri. Pivniţa-i uscată. Presărată cu nisip. Lumina lămpaşului tremură pe tavanul boltit. Ilie Jura răsuceşte canaua unui butoi mare. Îi scoate fundul. Ia lămpaşul în dinţi. Trece în patru labe prin butoi în a doua pivniţă, zidită de mâna lui. Ridică lămpaşul. Pe peretele din stânga, sacii de cucuruz se înalţă până sus. Şi pe ăl din dreapta. În fund – sacii cu sare. Sare drob pentru oi.

Sare pisată pentru oameni. La mijloc – cinci butoaie de fier cu gaz. Ilie Jura soarbe mirosul de gaz. De saci.

Face câţiva paşi în dreapta. Dă peste legăturile cu opinci de cauciuc.

— O viaţă trăiesc din asta, mă. O viaţă, n-auzi? O

viaţă… îşi ridică fruntea teşită. Ascultă. Nimic nu intră, mă, aici. Nici soarele. Nici ochiu’. Nici vântu. C-am tras ziduri. Auzi tu? Ziduri de jur-împrejur, mă Nică.

Amărâtule…

Taragotul cântă un de doi îndrăcit. Taragotistul stă în picioare, pe şiţul dinainte. Ridică gura neagră *A* taragotului spre cer. Vioriştii trag arcuşul pe coarde. În faţa cociei cu muzicanţi călăreşte stegarul. Are cal alb.

Şa de lemn, acoperită cu pocroviţă albastră. Dolamă

albă, cu gluga pe umeri. La căciulă poartă un mănunchi de pene de păun şi trei panglici: roşie, galbenă, albastră. Căpăstrul şi frâiele sunt împodobite cu panglici şi ciucuri de lână. Ţine la scară prăjina scurtă a steagului de nuntă, alcătuit din eşarfe multicolore. Din praşchia de piele roşie îi iese patul unui pistol. Se ridică-n scări şi strigă:

— Lăsaţi să treacă nunta, grăniceri!

— Uiuiuuu! chiuie givării călări pe lângă căruţe.

Scot pistoalele. Trag în aer. împuşcăturile înţeapă burţile norilor cu trosnete estompate.

— Să-l cunoaşteţi oră naş! strigă stegarul. Cunoaşteţi-l. Loc, mă, n-auziţi?

Comandantul gărzii se uită surprins la şirul de căruţe care înaintează la pas de după colţul dispensarului şi postului de jandarmi, escortat de călăreţi cu flori la căciulile trântite voiniceşte pe ceafă. În căruţa de după muzică, se vede o caschetă cu frunze de stejar pe vizieră. „Un ofiţer superior”, gândeşte comandantul gărzii.

— Uraaa!

— Trăiască domn colonel Vărzaru, tata grănicerilor!

— Uraaa!

Dintr-o căruţă se trage o rafală de pistol automat.

— Mămulică, aici o să iasă ca la Plevna, dom sublocotenent, spune sergentul care-l dublează pe ofiţer în post.

Mulţimea se frământă. Bâtele ciobăneşti se agită-n aer. Oamenii se împing spre căruţe. În faţa centrului de votare rămâne loc gol.

— Fugi, sergentule, şi dublează posturile, ordonă comandantul gărzii. Schimbul doi şi trei să stea gata de intervenţie.

— Ce se-ntâmplă aici, domnule sublocotenent? întreabă maiorul de justiţie militară, din capul scărilor.

Cine îndrăzneşte să tragă focuri?

— O nuntă, domnule maior. Ce ordonaţi?

— Nuntă astăzi? într-o marţi? La dracu’, sublocotenente!

— Începem votarea aia, o merem acasă, domn sublocotenent? Iaca, nisăm zece – n cap, cum aţi ordonat.

— O grupă de luptă, rânjeşte Vasile Ambrozie.

În faţa strungii se-adună zece bărbaţi. Stau tăcuţi.

Nu se uită la nuntă. Îşi ţin cărţile de alegător în mână.

Maiorul rămâne descumpănit în pragul centrului de votare. Vede ridicându-se într-una din căruţe un ofiţer superior fălcos, care face semne cu mâna înmănuşată.

Tot ramătul pieţei se opreşte ca retezat. Ofiţerul superior îşi trage fălcile în piept.

— Grăniceri! tună el cu glas baritonal. Mergeţi la alegeri în linişte. Faceţi-vă datoria de cetăţeni. Noi mergem la biserică. Cu nunta. După slujbă ne-om face datoria de cetăţeni şi ostaşi.

— Uraaa!

Iarăşi pocnete de pistol. Câteva rafale de automat.

Fumul alb al împuşcăturilor se ridică în gogoloaie dense.

— Să merem la votare, cum o ordonat domn colonel, tata nost.

— Loc la nuntă, strigă stegarul.

— Loc la nuntă, n-auziţi?

Caii nechează. Givării şi-i joacă-n loc. Peste piaţă trece o pală de pâclă…

— Ce facem, Petre?

— De ce nu spui nimic?

— Stăm aici ca oile?

— La ce nu se ţin de ordinea de votare?

— Ce vor ăştia, mă?

— La ce trag cu pistoalele?

— Ia faceţi loc… Secretarule. Eşti la tine-n sat. Uite că-ţi veni gost mare, mă. Prefect. Parcă ăsta te puşcă atunci…

— Nu m-a puşcat, tovarăşe Ogârlaci.

— Aha!

Se strâng în jurul lui. Ruscanii. Piţu. Mărtin.

Brâncuţă. Lungulescu. Mădălina i se uită-n ochi. Stă pierită lângă mama. O-nconjoară văduvele.

— Păscură cucuruzele, şi-acu puşcăresc, bată-i mama dracului de bolânzi!

— Lu Pavil Lala îi arde de nuntă.

— Or pus foc la codru.

— Or vrut să fure mălaiu muntelui.

— De ce taci, Petre, n-auzi?

Pătru trage-n el cu nesaţ mirosul de pănură udă. De opincă. De trupuri. Ascultă zvoana glasurilor. Freamătul puternic, care nu se mai iscă undeva în adâncuri, auzit mai mult cu sufletul decât cu urechile, ca atunci, când cu foamea; ci trece ca un vaier de furtună pe deasupra mulţimii, îngrămădită pe uliţa Telefoanelor, pe uliţele vecine, în spatele primăriei, dincolo spre

Cruci, şi mai departe, spre drumul mare, dincolo de şcoală, pe şosea, către Globurău, până afară din sat.

Se urcă pe banca de sub fereastra casei lui Ion Borcean. Vede piaţa. Nunta intră în biserică. Câţiva feciori, dintre givări, o iau prin morţăria veche, spre şcoală.

Iese o patrulă de ostaşi. Feciorii o tulesc iepureşte. Câţi să fie-n piaţă? Trei sute? Patru? Cinci? Aici, pe toate uliţele sunt ei. Mii! O vede pe Voica. Stă dreaptă lângă

Năstăsia. De-o mie de ani, nimeni nu le-a luat în seamă.

Sunt aici. Alături de ei. Îi vine să-şi scoată clăbăţul.

Să li se-nchine. Au făcut leagănul după cum le-a tăiat capul. Treizeci de copii de stânjenari şi de văduve au trăit acolo.

— Pui ştampla oră soare, Marie, şi gata!

— Păi nu-i şi gata, spune o muiere mică, slabă, cu ochi de veveriţă.

— De ce?

— Asta-i mulţamu că te-o proprietărit.

— Aşa-i.

— Ei vezi… zâmbeşte veveriţa. Nu-i numa asta.

— Ce vrei să zici tu, Lisandro?

— Vreau să zâc că după ce pun ştampla oră soare, ies afară, îl aştept oră al meu, îl trag colo sub pod şi-i dau una prăstă bot. „De ce dai, Lisandro, că acu te bag în pământ…” „Asta-i pentru pumnii care mi i-ai tras”. Îi mai dau una. „Aoleo! Ce-ai, Lisandro? Ai bdlânzit?” „Asta-i că mi-s cu drepturi egale. Acu dă mâna.

Dac-o mai ridici, Niculae, cât trăieşti tu cu mine, te duc la post să te trag în lege, că mi-s om ca şi tine dac-am fost la votare”.

— A dracu’ zărghită!

— Ce-i, Petre?

— Mărtine! Lungulescule… Vichente…

Cei strigaţi îşi fac loc cu coatele. Ion Ogârlaci îl trage de poala căputului.

— Noi unde stăm? îl întreabă şi-i face cu ochiul, în semn că l-a înţeles.

— Aici.

— Bine, mă!

— La ce intră ăia înaintea noastră? strigă cineva din uliţă.

— Să nu mai tragă cu pistoalele.

— Să nu tragă, c-am venit la votare, după lege.

— Să nu tragă, auzi, mă a lu’ Nică?

— Zi-le să nu tragă, că ne mâniem.

— Păstraţi ordinea, mă oameni, strigă Pătru cu glas puternic. Sare jos de pe bancă. Îşi ascultă glasul luat

„E mulţime. Purtat peste capetele ei, până-n fundul uliţelor. Aveţi răbdare, mă!

— O zis a lu’ Nică să fie ordine.

— Nu-mpinge, n-auzi?

— Ţineţi disciplina…

— De ce plângi, Rujo fetiţo? întreabă Maria Vărzaru.

Cuprinde umărul miresei. O trage la piept.

— Plâng…

— Haide! Mi-ai spus că nu-l iubeşti.

— Nu-l iubăsc, naşo, icneşte Ruja de sub vălul de mireasă. Nu-l iubăsc. Şi mă tem. Cine-a pomenit nuntă în

zi de marţi? E negru la suflet, naşo. Şi nunta asta-i Înmormântarea mea.

— Fată proastă! Parcă putem face ce vrem în viaţă?… Îl iubeşti pe altul?

— Îhî!

Mireasa miroase dulce, a fată. A farduri ieftine. A haine scoase din ladă. Îşi lipeşte obrazul de astrahanul parfumat al naşei. E frumoasă naşa. Are nişte mâini de înger. Când le simte mângâindu-i fruntea, se topeşte de plâns.

— Dacă-l iubeşti… După nuntă… şopteşte Maria Vărzaru.

— Ba. Că pentru el am fost fată şi curată, da’ nu m-o vrut, şi-i zice Pătru…

— Haide, sublocotenente! Dă drumul la oameni. Nu ceda nici unei presiuni.

Maiorul intră în localul de vot.

— Mă Andrei şi mă Ştefane! porunceşte Stângu Tauru. D-acu-i gata. Duceţi-vă. Luaţi şi muierile. Să ne aştepte cu caii la Rămână.

— Dacă zice Stângu, duceţi-vă, mormăie Tauru ăl bătrân.

— Ianoşelu e sus, după poruncă?

— Sus, tată.

— Nu care cumva… aici, pe noi…

Feciorii rid galben. Se vâră mai adânc în sarici. Îşi saltă boatele. Pleacă deschizându-şi pârtie.

— Unde-i mână, Stângule? întreabă rău Dionisie Goanţă.

Stângu nu-i răspunde.

— Ia ridicaţi mantăile astea! Ce dracu’ duceţi pe dedesubt?

— Ni’ca, don sublocotenent, rânjeşte Vasile Ambrozie. Cunoaştem şi noi la votare.

Ofiţerul îi percheziţionează sumar. Trage cu urechea la clocotul mulţimii. De pe uliţele laterale, unde sunt

masate cătunele – de pe la miezul nopţii au tot venit oamenii din munte, călări, pe jos, cu căruţele –, se aud strigăte de protest. Cea dintâi grupă de votanţi intră în localul de vot. Ofiţerul se miră de disciplina subită instaurată printre săteni. Se organizează singuri, pe grupe de câte zece oameni. Ca prin farmec, femeile dispar din faţa şcolii. Valurile de munteni care-l înghesuiseră până atunci se rânduiesc ca la comandă. În câteva minute, are în faţă aproape o companie de bărbaţi tăcuţi, aşezată cu plutoanele în linie şi grupele prin flanc câte unul.

— La ce scoateţi metralera aia, don ofiţâr? întreabă oţărât moş Argintaru, aşezat în fruntea unei grupe de votanţi.

Ofiţerul se-ntoarce mirat spre locul unde arată degetul bătrânului. La una dintre ferestrele şcolii, doi soldaţi din gardă instalează o puşcă-mitralieră.

— Don maior a ordonat, îi suflă sergentul la ureche.

— Rămâi aici. Dă-le drumul în ordine.

Aviatorul urcă scările dintr-un salt. Intră în sala de vot. Primii votanţi ies din cabine, cu buletinele împăturite.

— Aici nu-i ştamplă, tu-i muntele mâni-sa de votare!

strigă cineva dintr-o cabină.

— Să se consemne. Să se consemne, spune tătărăscianul, cu guler de blană la palton.

Don Paraschiv, secretarul comisiei, aşezat în capătul mesei, consemnă cu aer grav lipsa ştampilei. Freza, pomădată proaspăt, îi străluceşte gras.

— Nici aici!

— Să se consemne!

— Se sabotează votul poporului!

— Domnilor!

Maiorul îşi trece mâna prin părul scurt, cărunt. Vasile Ambrozie stă în faţa urnei. Ţine buletinul cu două degete.

— Să fie tot aşa, domn maior.

— Vorba, domnule!… Ce-i, sublocotenente?

Ofiţerul de aviaţie rămâne surprins de paloarea maiorului.

— Aaa! Uitasem, zâmbeşte chinuit preşedintele comisiei. Vine repede lângă aviator. Treci în alarmă. Au tăiat firele telefonice. Arată cu fruntea spre sala de clasă vecină, unde este instalat telefonul de campanie.

Ştii cine-i colonelul?…

Maiorul vorbeşte cu aerul că spune lucruri indiferente. Trage cu coada ochiului la membrii comisiei. La delegaţi. Vasile Ambrozie se opreşte în pragul sălii.

— Haida, mă oameni!

— Taci, domnule, şi evacuează sala, se enervează vizibil maiorul.

— Boletinul meu îi votat pe soare, soarele mamii lor şi cine…

Maiorul se-nvineţeşte. Nu ştie din ce cabină vine glasul.

— Să se consemne, strigă Gheorghe Guga.

— Falsuri!

— Siluirea conştiinţei, ţipă subţire domnul cu haină de piele.

— Linişte, domnilor! E beat… Colonelul criminal de război. Are mandat de arestare, suflă maiorul. Ia măsuri.

Nu poate isprăvi vorba. Dintr-una din cabine iese un muntean tânăr. Agită buletinul de vot.

— Am vrut cu ochiu', urlă el. Da era votat oră soare.

— Arestează-l imediat, sublocotenent! Imediat.

— Samavolnicie…

Delegaţii partidelor istorice se ridică în picioare. Vociferează. Ofiţerul de aviaţie ordonă scurt:

— Ia-l!

Iliuţ Lala, vărul lui Pavel Lala, se fereşte de santinela care vrea să-l apuce de mânecă. Domn Paraschiv scrie zorit. E roşu. Faţa pergamentoasă i se pungeşte.

De pe coridor se aude limpede:

— Prislopeni! *Bolşovicii* fură votarea.

Gheorghe Guga sare de la locul lui şi-l acoperă cu pieptul pe Iliuţ Lala. Domnul cu haină de piele ţipă ceva. I se umflă vinele gâtului. Încă patru delegaţi coboară lângă

preşedinte. Santinela nu ştie ce să facă.

Comandantul gărzii iese în pas alergător. În sala de vot vorbesc toţi deodată.

— Ai văzut, prietene Belcotă, panorama? Ăştia cred că le merge ca-n vremea lor… Destul! strigă Grigore

Vâlcean, şi sare dintr-odată în picioare pe bancă.

Vasile Ambrozie stă în pragul centrului de votare, îşi flutură căciula. Strigă, cu ochii ieşiţi din orbite:

— Grăniceri… *Bolşovicii*…

În spatele lui apare comandantul gărzii.

— Fugi, Vasâleee!

— Batjocoresc voia poporului!

Plutonierul de aviaţie aleargă de lângă puşca-mitralieră. îl apucă pe Ambrozie de mâneca dolamei. Ambrozie se smuceşte. Plutonierul rămâne cu dolama, în vreme ce omul fuge în curtea şcolii. Plutonierul se ia după el. Ambrozie face câteva minciuni. Se lasă prins.

Atunci izbucneşte larma.

— L-or ucis oră Ambrozie!

— *Bolşovicii* l-or ucis!

— Chemaţi-l pe domn colonel, tata nost!

Comandantul gărzii vede agitându-se ciomegele. Oamenii au feţe înrăite. Se apropie în rânduri compacte de sergentul care păzeşte intrarea strungii.

— Să-i dea pace lu’ Ambrozie!

Izbucnesc clopotele. Ofiţerul tresare. Bat rar. În dungă. A moarte.

— Haide, Petre, spune Ion Ogârlaci.

Îşi scoate căciula desfundată. Îşi şterge ţeasta asudată.

Plină de cucuie.

— Stai.

— La ce?

— N-a venit vremea.

— Ce strigă ăla? întreabă un glas.

Mulţimea ascultă. Aici e linişte adâncă. Pătru o aude răsuflând. Rar. Adânc.

— Zice că batjocoresc voia poporului.
— Care popor, mă?
— Ambrozie e poporu'?
— O fi Goanţă poporu'?
— Guguleştii, mă!
Iar bat clopotele.
— Petre, spune Ogârlaci. Haida.
— Stai.
— Ce-asculţi, mă?
Pătru nu răspunde. Prin mulţime trece un vuiet prelung. Oamenii îl împing câţiva paşi înainte. Voica vine lângă el.
— Cine-o fi pus marama aia albă în livedea lu' Ion Cătănuţă, Petre?
— Care maramă, Voico?
Parc-ar fi întrebat-o dacă-şi aduce aminte de junia lor. Se-aspreşte dintr-odată.
— Uite-o-n nucu ăla.
— Parcă-i un semnal, şopteşte Sergiu Bloch, zgribulit într-un palton vechi, cu stofa roasă până la urzeală.
Freamătul nerăbdător al mulţimii îi creează o stare de beatitudine.
Stânjenarii din Rusca strâng rândurile.
— Ce facem, Ioane? întreabă unul înalt, desfăcut la piept.
— Aşteptăm, spune Ion Ogârlaci.
Se uită curios la Pătru. Cum se uită toţi din jur.
Pe Voica o scutură un fior. „Parcă-i vultur", îşi spune.
— Aşteaptă ca la contraatac, nechează Mărtin Balaci.
— Năstăsio! Să nu te bagi în faţă, spune Piţu.
Cuprinde umerii nevesti-sii. Îi trage cârpa pe ceafă.
— Piţule.
— Hai. Du-te la vădane… Să-şi ţină firea…
— Maria! Te-ntorci imediat la moară.
— De ce, papa?
Colonelul Vărzaru îşi scoate mantaua de piele. Pavel Lala i-o aşază în căruţă. Rămâne în talie. Are pieptul

acoperit cu decoraţii. Poartă pantalon de cizmă. Cizme de lac cu pinteni. Centură cu pistol.

— Trebuie să le dau o lecţie. Dă-i drumu', Pavele.

Nu tragi decât la rachetă.

— Am înţeles, să trăiţi.

Mireasa se uită speriată de sub văl. Au dus-o până-n pragul bisericii. Acu naşa o ia de mână şi fuge cu ea la cocie. Doamne, poate s-au răzgândit. Poate nu s-or înţeles. O aude pe mumă-sa strigând dintr-o cocie.

O vede pe naşa. Parcă-i alta. Îi tremură nările, îi ard ochii.

— Cât aş vrea să stau aici! spune Maria Vărzaru.

Splendid, papa. Are să fie o luptă adevărată!

Stegarul descalecă. Trage calul în faţa colonelului.

Îi ţine piciorul, încălţat în cizmă de lac. Vărzaru saltă în şa. Piaţa-i un vacarm. Pavel Lala biciuie caii. Răsuceşte căruţa-n loc. Codrenii lui Goanţă îi deschid pârtie.

— *Bolşovicii* strică votarea!

— Don colonel, tata nost.

— Uraaa!

Vărzaru vede flamura albă din nucul de pe coastă.

Zâmbeşte rău. Îi tremură fălcile. Înseamnă că profesorul a tăiat firele telefonice. Givării îl înconjoară cu caii. Îşi trag automatele de sub dolame. Colonelul împinge calul în mijlocul pieţei. Stă în şa, drept.

Spătos. Cu cascheta trasă pe frunte. Decoraţiile îi joacă pe piept.

— Grăniceri!…

Se ridică în scări.

— Destul! spune Grigore Vâlcean în sala de vot.

Nu merge, domnilor. Sau mai precis, nu mai merge.

De altfel, vedeţi şi voi că nu mai merge. Regimul democratic de la 6 martie nu se joacă când e vorba de reacţiune.

— Domnule delegat…

— Atât voiam să spun, domnule maior preşedinte.

Poate să se consemne.

În sala de vot intră comandantul gărzii, cu patru soldaţi înarmaţi. Iliuţ Lala iese de după Gheorghe Guga şi se predă.

— Vă rog luaţi loc, domnilor delegaţi. Votarea continuă.

— Grăniceri! Slobozi am stat. Slobozi am trăit! Oşteni slobozi am fost? Pe graniţă! Libertăţi am avut?

— Avut, dom'le colonel!

— Aşa-i! strigă oamenii.

— Regele nostru, regele românilor, să ni le ia?

— *Bolşovicii*, domn colonel.

— Aşa-i, grăniceri. Voiam să respectăm dispoziţiile guvernului. Dar văd că guvernul nu respectă constituţia. Guvernul vrea să-şi bată joc de voinţa poporului.

— Joos guvernuu!

— Maniu la putere!

— Grăniceri! Regele ordonă să ne apărăm slobozenia grănicerească. V-o spun asta eu, colonelul Vărzaru, os din osul vostru, şef de stat-major al diviziei 3

de infanterie. Ăştia, comuniştii, au dat ordin să mă aresteze. Iată-mă aici. Judecaţi-mă! Mergeţi cu ei, şi-atunci vă luaţi rămas bun de la viaţă, ori intrăm în trădători şi-i spulberăm de pe faţa pământului.

— Uraaa! strigă Goanţă. Trăiască don'colonel, tata nost!

Piaţa clocoteşte. Un flăcău se urcă pe gardul bisericii. Lui moş Argintaru îi ies ochii din orbite. Tăureştii se uită la colonel cu ochi reci. Stau toţi trei nemişcaţi, sprijiniţi în boate. Lui Vărzaru îi curg broboane de sudoare pe bărbia rasă până la sânge.

— Chiar dac-ar fi să ne părăsim vetrele, chiar dac-ar fi să ne retragem în munte…

Dintr-odată, piaţa amuţeşte. Colonelul îşi simte cuvintele căzând în gol. Se frământă-n şa. Tuşeşte.

— Acolo dai de noi, donr colonel, spune Dragotin barbă-roşie, suit în dudul din faţa primăriei.

— Uraaa! strigă Vărzaru. Trăiască libertatea!

Trăiască majestatea-sa regele Mihai I, apărătorul grănicerimii…

Se-ntoarce şi-i spune unui givăr care se uită la el cu gura căscată:

— Trage racheta, dobitocule! Ce mi-ai înlemnit în şa?

— Uraaa! strigă Goanţă…

— La ce-i laşi, Petre, să facă propagandă în ziua alegerilor?

— Nu-i după lege.

— Ce-i tot dă cu majestatea?

— Ce-are, mă, majestatea aici?

— Ce vrea, mă, cu Maniu?

— Să-l pună pe Guga chinez?

— Ia nu mai fă, mă, propagandă.

— Aşteptăm, Petre?

— Uită-te, tovarăşe Ogârlaci, şi răspunde singur.

Mulţimea împinge încet, abia câte o jumătate de pas, dar Pătru o simte în spatele lui ca pe-o coloană de blindate. Ion Ogârlaci rânjeşte.

— Bine, mă… Eşti tare…

Amăriuţii lasă binoclul de la ochi. Înjură de parastas.

Ordonă jandarmului din spate:

— Încuiaţi grajdu cu lacătu. Baricadaţi uşa postului cu paturile. Toată lumea să ocupe posturile de alarmă.

Fugi, mă, şi ridică santinelele. Să intre în post, dobitoacele… Te-ntorsăşi? Duce iarăşi binoclul la ochi. Vede prin lentilele aburite de pâclă şirul de legionari coborând din Broschin la adăpostul livezilor. Stă în fereastra dispensarului, la etajul I. Şi-a retras patrula de cum l-a văzut pe Vărzaru. A închis-o-n post. A repartizat muniţia de alarmă pe oameni. A dat telefon la plasă. Când telefonista i-a spus că nu merge telefonul, a scos un jandarm călare prin spatele postului şi i-a ordonat să gonească peste munte la Cruşovăţ, să dea alarma direct la prefectura judeţului. Caută cu binoclul coasta Nigiuginilor. Vede jandarmul urcând la trap opintit. Se simte apucat de mâneca mantalei. Se-ntoarce.

— Închide fereastra, domnule jandarm, îi spune doctorul. Am o bolnavă, o bătrână, afară e frig, zgomot.

şi pe mine nu mă interesează decât bolnavii mei. Prea mult zgomot. Prea mult zgomot.

— Bine ar fi, domn doctor, să-nchidem fereastra, şi gata!

Jandarmul îşi scoate cascheta ponosită. Îşi şterge fruntea brobonită cu mâneca mantalei. Trece cureaua carabinei pe braţ. Se aşază pe marginea unui pat. E scund, vânos, negru, cu părul ridicat vâlvoi, faţa colţuroasă, fălcoasă, numai cicatrice. Se uită cu ochiul ceacâr la doctorul jerpelit, apatic, galben.

— Da’ nu se poate să închidem fereastra, domn doctor, chiar de-ar fi să moară baba. Nu se poate, că dă viaţa peste noi. Ne strânge de gât, mama ei de viaţă! Am ordin s-o ţin în frâu, da’ nu putui s-o ţin, şi uite că puse şaua pe mine şi mă călăreşte la pas spaniol. Râde acru.

Îl împunge pe doctor cu arătătorul îngălbenit de nicotină: Dumneata nu eşti jandarm, de-aia ziseşi să-nchid fereastra. Dar eu, care fui jandarm reangajat de la 18

ani, cum s-o-nchid? Uite-l pe domn colonel Vărzaru cum o ia pe dreapta, c-ar vrea să-i zic săru’ mâna lu’ Goanţă şi să-i păzesc osânzile. Uite-l colo pe Pătru. O luă cu ocolire la stânga. Are după el tot muntele. Atunci, eu ce pot să fac? Să-nchid fereastra? Aici să-mi răspunzi, domn doctor, că sunteţi om cu carte! Vedeţi, prin urmare, că nu pot să-nchid fereastra. Vă somez să retrageţi baba din salon. În centru de votare Prislop au loc operaţiuni militare…

Pistolul de rachete pocneşte înăbuşit. Racheta suie până sub burţile norilor, pe o traiectorie luminoasă.

Explozia-miniatură o sfârtecă în înălţime. Trei sfere albe, incandescente, se resfiră sub valurile de pâclă.

Cad uşor din cerul de vată, pe trei mari arcuri de parabolă, trăgând după ele trene subţiri şi dense de fum alb. Clopotele bisericii bat adânc. În dungă. Colonelul

Vărzaru smuceşte frâul. Se ridică în scări. E vânăt.

Fălcile-i tremură. Comandă aspru:

— Grăniceri! Asupra guvernului trădător de patrie, cu Dumnezeu înainte!

— Hai, codreni, spune Goanţă, dintr-odată alb.

— Haide, mă! ţipă subţirel moş Argintaru.

Colonelul îşi repede calul spre localul de vot. Sergentul de pază înlemneşte în poziţia pentru onor. Prislopenii îi smulg automatul. Dau năvală. Tăcuţi. Rup gardul şcolii. Trăgătorul de la puşca-mitralieră şovăie.

Comandantul gărzii iese în uşa localului de vot. Dă ochi cu colonelul necunoscut, care-şi împinge calul alb spre scări, se pleacă în şaua de lemn şi-i şuieră:

— Loc, sublocotenente! în numele regelui, loc!

Din deal răsună trosnetul sec al unui tun uşor. Proiectilul sfârtecă pâcla cu un ţiuit prelung. Izbeşte în acoperişul şcolii. Rupe tabla. Iese. Explodează galben, undeva în coasta Broschinului. Se aude fâlfâitul caracteristic al proiectilului de aruncător. Ceva ca o pară cade din scama norilor într-o grădină din marginea drumului spre

Globurău. Explozia ridică un vălătuc de flăcări violet şi clăbuci albi…

— Brandu, mă oameni!

— Ăştia vor să n-ajungem la vot, Petre.

— Nu vor s-ajungem la votare, măăă!

— Trag cu anticaru, Petre.

— Ce-i asta, oameni? Votare, o batjocură?!

Din mulţime se ridică un vuiet cumplit, Pătru trage cu nesaţ aerul plin de vorbele, de voinţa şi răsufletul mulţimii.

— Haida, tovarăşe Ogârlaci, spune el vesel.

— Haida, ruscani, strigă Ion Ogârlaci.

Norii se preling grei peste Prislop. Pătru se simte smuls din uliţă. Purtat de paşii îndesaţi, apăsaţi ai oamenilor. Nişte muieri blestemă. Va să zică, s-au pregătit cu armament! îi vine să râdă de prostia colonelului.

Cum a crezut el că poate ţine vremea-n loc c-un tun,

un brand şi o companie de găzdoni naţional-ţărănişti. În fereastra de la turla bisericii vede barba popii. Mulţimea tropăie îndesat. Nu se mai aude o vorbă. Tac şi muierile. Mulţimea se strânge între zidurile pieţei. îl zvârle înainte. Ion Ogârlaci fuge să-l ajungă…

— Domnule colonel, vă declar arestat, spune răspicat comandantul gărzii.

— Ce-ai zis? se-neacă Vărzaru. Ce-ai zis? Pe mine?…

Hei! Dezarmaţi-l imediat!

Dincolo de şcoală cad unul după altul trei proiectile de brand. Vărzaru se ridică în scări. Vede puhoiul care coboară din Cruci. Care iese din uliţe.

— *Bolşovicii*, măăă! urlă cineva.

— Ce-i asta, Stângule, n-auzi? mormăie Tauru ăl bătrân. Cine-s ăştia, Stângule?

— Ei sunt, tată, răspunde Stângu. Ăia.

— Înainteee! ţipă colonelul.

Codrenii năvălesc în curtea şcolii. Sublocotenentul blochează intrarea. Scoate pistolul. Vărzaru urcă scările călare. Îşi pleacă obrazul congestionat spre aviator.

— Aperi trădătorii, inconştientule?

— Execut ordinul guvernului ţării… Vă somez a doua oară…

Dinspre Globurău urcă la pas alergător, pe ambele şanţuri ale drumului, legionarii lui Simu Belcotă. Profesorul, cu părul căzut în laţe, neras, cu cearcăne, trage o rafală de automat pe deasupra mulţimii. Rămâne dezorientat în marginea podului. Mulţimea intră adânc între oamenii lui Vărzaru. îl vede pe Goanţă dând deznădăjduit din mâini. Tunul şi-a încetat tragerea. Brandul – de asemenea. Un uriaş cu barba roşie, de foc, vine spre el în pas alergător. Cu ochii holbaţi. Îşi învârte căciula.

Urlă ceva.

— Înapoi, Simule! strigă Onescu-Borzeşti. Colonelul ăsta e cretin. Spatele, mă. Nu şi-a asigurat spatele.

Vino, că ne iau ca din oală.

Simu rămâne încremenit. Onescu-Borzeşti îl ia de braţ.

Profesorul se-mpleticeşte.

— Clopotele, Grigore… bâlbâie Simu Belcotă.

— Dă-le-n mă-sa de clopote… Retragerea, camarazi!

Grupa doi acoperă cu foc. Pas alergător!

Colonelul Vărzaru sare cu calul din pragul şcolii în curte. Îşi pierde cascheta.

— Regrupareaaa!

Toată piaţa e o mare de capete. Vin de pe toate uliţele. Puhoaie de munteni, coborând tăcute, ameninţătoare. Nu mai cunoaşte pe nimeni. Givării galopează spre fundul curţii. Din postul de jandarmi iese o patrulă călare. Ia direcţia dealului pe care e amplasat armamentul greu. Curtea şcolii se goleşte rapid. Oamenii lui Pavel Lala fug spre Rămână. Feciorii sar gardul bisericii. Rămâne singur. Ofiţerul de aviaţie coboară scările.

Colonelul îşi smulge pistolul. Se repede în galop spre mulţime. îl vede pe Simu fugind. Grupele de legionari trag focuri în aer.

— Imbecilule! urlă Vărzaru. Imbecilule… Imbecilule f

E congestionat. îl vede pe Goanţă înghiţit de mulţime. Pe Tăureşti – înconjuraţi din toate părţile… Trage câteva gloanţe. Unui deşirat se răstoarnă-n şanţul şoselei. Altul – chior, vânos, negru – se repede la el.

Îl apucă de centură.

— Aici, tovarăşe Pătru! strigă Ion Sglivăr. L-am prins…

— Cum îndrăzneşti, bestie? răcneşte colonelul.

Îi descarcă Radomul în ţeastă. Omul cade fulgerat, întoarce calul. Îl izbeşte cu vârful cizmei pe ofiţerul de aviaţie. Galopează pe urmele givărilor. Fără caschetă.

Vânăt. Cu spume la gură.

— O brancardă! ordonă comandantul gărzii.

— O brancardă! repetă ordinul soldatul din fereastra şcolii.

Mulţimea se opreşte la şanţul şoselei.

— Vă rog respectaţi dispoziţiile, spune ofiţerul.

E palid. Îi tremură buzele.

— Înapoi, mă oameni!

— Faceţi loc!

Pătru se duce lângă Ion Sglivăr. Zace-n curtea şcolii, îi curge sânge negru din frunte. Îi închide ochiul, aburit încă de amintirea vieţii. Maiorul de justiţie militară spune ceva. Doi soldaţi îl iau pe Ion Sglivăr. îl întind pe o brancardă. Norii se rostogolesc între turlele bisericii. Iar bat clopotele. Înspăimântate. Dogite. îl vede pe Barbă Neagră. Trage de funii. A deschis obloanele turlei. Trage clopotele singur. Cu bărboiul răsfirat pe piept. Din munte trece prin livezi un şuier aspru de vânt. Soldaţii îl duc pe Ion Sglivăr spre dispensar. Mulţimea face pârtie.

— Dumnezeu să-l ierte, spune o muiere.

Iese moş Sglivăr. Ies fraţii. Verii. Nepoţii. Cumnatele. Înalte. Spătoase.

— Să staţi aici, spune moş Sglivăr. Cu Ion mă duc eu.

Vântul coborât din munte se izbeşte în oameni. Dă de trupurile calde. Se risipeşte. Trece pe undeva pe deasupra. Pătru îl simte. îl vede cum nu poate pătrunde în mulţime. Ion Ogârlaci îşi şterge ţeasta vânătă. Rasă.

Cu cucuie. Vine Piţu. Mărtin. Brâncuţă. Lungulescu. Lu?

Sergiu Bloch îi ard urechile. Popa trage în neştire clopotele. Dintr-odată, norii se rostogolesc spre valea Cerne!

Se ridică. Se-nvăluie. Trece printre ei o trâmbă de raze.

Se vede un colţ de cer senin. Vântul şuieră peste teii negri. Ies în soare livezile. Trec fuioare de pâclă peste culme. Livezile se-ntunecă. Undeva spre Sglivăr, sau poate mai aproape, rămâne un petic de cer senin. Albastru. Strălucitor. În peticul acela roteşte măreţ un vultur. Cineva îi ia mâna. I-o sărută. E mama. Se uită la el. Are lacrimi în ochi. Vine Mădălina. Oamenii îi fac loc. Îşi reazemă tâmpla

de umărul lui.

— Bine că trăieşti, Petre! şopteşte.

Pătru le cuprinde de umeri. Le strânge alături. S-a întors din război. A umblat drum lung prin el şi prin oameni. Ca să ajungă aici, la răscrucea asta de viaţă.

Undeva pe aproape e Voica. Îi simte în nări mireasma dulce de busuioc şi de stână. Uite-l că are mamă. Nevastă. Casă. Prunci. A trecut şi răscrucea, iar acolo în slavă, vulturul se roteşte neauzit, lin şi maiestuos, din munte bate vântul rece, cu miros de toamnă târzie, de cetină, de turme coborâte la iernatic, iar el nu se-nfioară de vântul care se opreşte în mulţime, numai se uită acolo în peticul acela senin, strălucitor şi albastru, cu care se luptă norii, se gândeşte că aşa are să fie viaţa lui de acum încolo, îl pătrunde căldura bună a mamei, a nevestei, căldura mulţimii care freamătă domol, îl sfâşie dureros moartea nedreaptă a lui Ion

Sglivăr, dintr-odată se simte bogat şi puternic şi, mai mult decât atât, înţelege uimitor de limpede că adevărata lui viaţă, ca şi viaţa celor din jur, abia de mâine va începe cu adevărat, că abia de mâine tot ceea ce simte bogat şi puternic în el şi-n oameni va putea să iasă în lumina strălucitoare a soarelui.

Lugoj, martie 1960 – Timişoara, mai 1962

CUPRINS

CARTEA ÎNTÂI
ÎNTOARCEREA
Cap. I: Pătru 9
Cap. 11: Priveghiul 66
Cap. III: Voica 111
Cap. IV: Nedeia 163
CARTEA A DOUA
LINIŞTEA
DINAINTEA FURTUNII
Cap. I: Începutul 241
Cap. II Pământene! 351
Cap. III: Foamea 456

— Chinezu n-are ce căuta în conziliu politic.

— Nici nu caut. Sunt din partea statului.

— Eu nu ştiu. Ştiu atât. Delegaţii la congresul plugarilor bănăţeni se aleg în conziliu politic.

— Ştii rău, Gugo… Ăia se aleg în adunarea populară.

— Cine-a zis?

— Legea.

— Care lege?